Das vierte Buch Moses.

PENTATEUCH.

DER

DIE FÜNF BÜCHER MOSCHE

*

mit worttreuer deutscher Uebersetzung.

Nebst dem

RASCHI-COMMENTARE

punktirt, leichtfasslich übersetzt, und mit vielen erklärenden Anmerkungen versehen

von

JULIUS DESSAUER

Rabbi

ZWEITE VERBESSERTE AUSGABE

BAMIDBAR.

Budapest, 1905.

Verlag von Jos. Schlesinger's Buchhandlung Königsgasse Nr. 1.

Wien, I., Seitenstettengasse 5.

חמשה חומשי תורה

מתורגם אשכנזית מחדש

ונתוסף בו בהוצאה החדשה הזאת

פירוש רש"י

עם נקודות

ע"פ כללי דקדוק לה"ק, ועם ציונים להקל קריאתו ומתורגם
אשכנזית צח וקל למען ילך בטח בו כרב כתלמיד.

מאת

יהודה הלוי דעסויער
עבד התורה והעבודה.

הוצאת שניה מתוקנת

בשנת תרס"ה לפ"ק.

בודאפעשט

פערלאג פאָן יאז. שלעזינגער'ס בוכהאנדלונג קאָניגסגאססע נר. 1

Márkus Samu könyvnyomdája, Budapesten.

בְּמִדְבַּר א.

א (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר
סִינַי בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לֵאמֹר׃ (2) שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־
עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל־זָכָר
לְגֻלְגְּלֹתָם׃ (3) מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם

(1) Und der Ewige redete zu Mosche in der Wüste Sinai, im Zelte der Zusammenkunft, am Ersten des zweiten Monats, im zweiten Jahre nach ihrem Auszuge aus dem Lande Mizrajim, und sprach: (2) Nehmet auf die Summe der ganzen Gemeinde der Kinder Israel, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, alle Männlichen nach ihren Köpfen, (3) Vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die ausziehen zum Heere in Jisrael; diese sollt ihr mustern nach ihren Schaaren, du

רש"י

א (1) וידבר. במדבר סיני באחד לחדש. מִתּוֹךְ
חִיבָּתָן לְפָנָיו, מוֹנֶה אוֹתָם כָּל שָׁעָה, כְּשֶׁיָּצְאוּ
מִמִּצְרַיִם מְנָאָן, וּכְשֶׁנָּפְלוּ בָּעֵגֶל מְנָאָן, לֵידַע מִנְיַן
הַנּוֹתָרִים, כְּשֶׁבָּא לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ עֲלֵיהֶם מְנָאָם,
בְּאֶחָד בְּנִיסָן הוּקַם הַמִּשְׁכָּן, וּבְאֶחָד בְּאִיָּיר מְנָאָם׃
(2) למשפחותם. דַּע מִנְיַן כָּל שֵׁבֶט וָשֵׁבֶט׃ לבית
אבותם. מִי שֶׁאָבִיו מִשֵּׁבֶט אֶחָד, וְאִמּוֹ מִשֵּׁבֶט אַחֵר,
יָקוּם עַל שֵׁבֶט אָבִיו׃ לגלגלותם. עַל יְדֵי שְׁקָלִים,
בֶּקַע לַגֻּלְגּוֹלֶת׃ (3) כל יוצא צבא. מַגִּיד שֶׁאֵין יוֹצֵא

(1) במדבר סיני Weil Gott die Israeliten besonders liebte, wurden sie oft gezählt; beim Auszuge aus Egypten, wie bei ihrer Niederlage beim goldenen Kalbe zählte man sie wieder, um zu wissen, wie viel übrig geblieben sind. Als Gott seine Glorie unter ihnen wollte ruhen lassen, wurden sie ebenfalls gezählt; am Ersten des Monates Nissan wurde die Stiftshütte aufgerichtet und am Ersten in Ijar wurden sie wieder gezählt. (2) למשפחותם Um die Zahl eines jeden Stammes zu erfahren. לבית אבותם Wenn Vater und Mutter aus zwei verschiedenen Stämmen waren, so wurde der Sohn zum väterlichen Stamme gezählt. לגלגלותם Haupt für Haupt, durch die Schekalim, einen Beka (halben Schekel) für jeden Kopf. (3) כל יוצא צבא Zeigt an,

לְצִבְאֹתָם אַתָּה וְאַהֲרֹן׃ (4) וְאִתְּכֶם יִהְיוּ
אִישׁ אִישׁ לַמַּטֶּה אִישׁ רֹאשׁ לְבֵית־
אֲבֹתָיו הוּא׃ (5) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר יַעַמְדוּ אִתְּכֶם לִרְאוּבֵן אֱלִיצוּר
בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ (6) לְשִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל
בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ (7) לִיהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן־
עַמִּינָדָב׃ (8) לְיִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־
צוּעָר׃ (9) לִזְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃
(10) לִבְנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־
עַמִּיהוּד לִמְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃
(11) לְבִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ (12) לְדָן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ (13) לְאָשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ (14) לְגָד אֶלְיָסָף בֶּן־
דְּעוּאֵל׃ (15) לְנַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃
(16) אֵלֶּה קְרִיאֵי* הָעֵדָה נְשִׂיאֵי מַטּוֹת
אֲבוֹתָם רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם׃ (17)
וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֵת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה

*קרואי קרי

und Aharon. (4) Und bei euch sei je ein Mann für den Stamm; ein Mann, der das Haupt seines Stammes ist. (5) Und dies sind die Namen der Männer, welche euch beistehen sollen; für Reuben: Elizur, Sohn Schedeurs. (6) Für Schimeon: Schelumiel, Sohn Zurischaddai's. (7) Für Jehuda: Nachschon, Sohn Amminadabs. (8) Für Jisachar: Nethaneel, Sohn Zuars. (9) Für Sebulun: Eliab, Sohn Chelons. (10) Für die Söhne Josephs: für Ephrajim: Elischama, Sohn Ammihuds: für Menasche: Gamliel, Sohn Pedazurs. (11) Für Binjamin: Abidan, Sohn Gideoni's. (12) Für Dan: Achieser, Sohn Ammischaddai's. (13) Für Ascher: Pagiel, Sohn Ochrans. (14) Für Gad: Eljasaph, Sohn Deuels. (15) Für Naphthali: Achira, Sohn Enans. (16) Dies waren die Berufenen aus der Gemeinde, die Fürsten ihrer väterlichen Stämme; Häupter der Tausende Israels waren sie. (17) Und Mosche und Aharon nahmen diese Männer,

רש"י

בְּצָבָא. פָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים׃ (4) ואתכם יהיו. כְּשֶׁתִּפְקְדוּ
אוֹתָם יִהְיוּ עִמָּכֶם נְשִׂיא כָּל שֵׁבֶט וָשֵׁבֶט׃ (16) אלה
קרואי העדה. הַנִּקְרָאִים לְכָל דָּבָר חֲשִׁיבוּת שֶׁבָּעֵדָה׃
(17) האנשים האלה. אֵת שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים הַלָּלוּ׃

daß Niemand unter 20 Jahren in das Heer mitzuziehen brauchte. (4) ואתכם יהיו Wenn ihr sie zählen werdet, soll der Fürst eines jeden Stammes bei euch sein. (16) קרואי העדה Welche zu jeder wichtigen Gemeinde-Angelegenheit berufen wurden. (17) האנשים האלה Diese

אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת׃ (18) וְאֵת כָּל־
הָעֵדָה הִקְהִילוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
וַיִּתְיַלְדוּ עַל־מִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמָעְלָה לְגֻלְגְּלֹתָם׃ (19) כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבַּר סִינָי׃
ם שני (20) וַיִּהְיוּ בְנֵי־רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת לְגֻלְגְּלֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
(21) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שִׁשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ פ (22)
לִבְנֵי שִׁמְעוֹן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם פְּקֻדָיו בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת לְגֻלְגְּלֹתָם
כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל

welche mit Namen genannt sind. (18) Und die ganze Gemeinde versammelten sie an Ersten des zweiten Monates[1]), und sie gaben sich an nach ihrer Geburt, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl ihrer Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, nach ihren Köpfen. (19) So wie der Ewige dem Mosche geboten; und so musterte er sie in der Wüste Sinai. (20) Und es waren die Söhne Reubens, des Erstgebornen Israels, nach ihre Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihrer Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, nach ihren Köpfen, alle Männlichen vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (21) Diese Gemusterten vom Stamme Reuben waren sechs und vierzig tausend und fünf hundert. (22) Von den Söhnen Simeons, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, seine Gemusterten nach der Zahl der Namen, nach ihen Köpfen, alle Männlichen vom zwanzigsten Jahre und darüber,

רש"י

אשר נקבו. לו, כאן בשמות. (18) ויתילדו על משפחותם. הביאו ספרי יחוסיהם ועדי חזקת לידתם.

zwölf Fürsten. אשר נקבו Welche hier besonders benannt wurden. (18) ויתילדו Sie brachten ihre Stammbriefe und die beglaubigten Zeugen

---

[1]) Sie begannen also im Tage des Befehles diesen auszuführen, die Ausführung wurde dann nicht an demselben Tage, aber doch an demselben Orte verrichtet, was der Schluß des folgenden Verses andeuten will. (Nachmanides).

יֹצֵא צָבָא׃ (23) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן
תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ פ
(24) לִבְנֵי גָד תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (25) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה גָד חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ
מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ פ (26) לִבְנֵי יְהוּדָה
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (27) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה
יְהוּדָה אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ
מֵאוֹת׃ פ (28) לִבְנֵי יִשָּׂשכָר תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
(29) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר אַרְבָּעָה
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ (30)
לִבְנֵי זְבוּלֻן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (31) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה זְבוּלֻן שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ (32) לִבְנֵי יוֹסֵף לִבְנֵי
אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית

Alle, die auszogen zum Heere. (23) Diese Gemusterten vom Stamme Schimeon waren neun und fünfzig tausend und drei hundert. (24) Von den Söhnen Gads, nach ihren Geburten, nach hren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, v. zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (25) Diese Gemusterten vom Stamme Gad waren fünf und vierzig tausend und sechs hundert und fünfzig. (26) Von den Söhnen Jehuda's nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäsern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (27) Diese Gemusterten vom Stamme Jehuda waren vier und siebenzig tausend und sechs hundert. (28) Von den Söhnen Jisachar's, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere (29) Diese Gemusterten vom Stamme Jisachar waren vier und fünfzig tausend und vier hundert. (30) Von den Söhnen Sebuluns, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (31) Diese Gemusterten vom Stamme Sebulun waren sieben und fünfzig tausend und vier hundert. (32) Von den Söhnen Josephs: von den Söhnen Ephraims, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stamm-

אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (33) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה אֶפְרָיִם אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ פ (34) לִבְנֵי מְנַשֶּׁה תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
(35) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה שְׁנַיִם
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמָאתָיִם׃ פ (36) לִבְנֵי
בִנְיָמִן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (37) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה בִנְיָמִן חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ (38) לִבְנֵי דָן תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
(39) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה דָן שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים
אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת׃ פ (40) לִבְנֵי אָשֵׁר
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ (41) פְּקֻדֵיהֶם
לְמַטֵּה אָשֵׁר אֶחָד וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ פ (42) בְּנֵי נַפְתָּלִי תּוֹלְדֹתָם

häusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre u. darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (33) Diese Gemusterten vom Stamme Ephrajim waren vierzig tausend und fünfhundert. (34) Von den Söhnen Menasche's, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (35) Diese Gemusterten vom Stamme Menasche, waren zwei und dreißig tausend und zweihundert, (36) Von den Söhnen Binjamins, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (37) Diese Gemusterten vom Stamme Binjamin waren fünf und dreißig tausend und vierhundert. (38) Von den Söhnen Dans, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (39) Diese Gemusterten vom Stamme Dan waren zwei und sechzig tausend, und siebenhundert. (40) Von den Söhnen Aschers, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (41) Diese Gemusterten vom Stamme Ascher waren ein und vierzig tausend und fünfhundert. (42) Von

לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר
שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל
יֹצֵא צָבָא׃ (43) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה נַפְתָּלִי
שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ
(44) אֵלֶּה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר אִישׁ
אִישׁ־אֶחָד לְבֵית־אֲבֹתָיו הָיוּ׃ (45)
וַיִּהְיוּ כָּל־פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית
אֲבֹתָם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־
יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל׃ (46) וַיִּהְיוּ כָּל־
הַפְּקֻדִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ (47)
וְהַלְוִיִּם לְמַטֵּה אֲבֹתָם לֹא הָתְפָּקְדוּ
בְּתוֹכָם׃ פ (48) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (49) אַךְ אֶת־מַטֵּה לֵוִי
לֹא תִפְקֹד וְאֶת־רֹאשָׁם לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ

den Söhnen Naphthali's, nach ihren Geburten, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, nach der Zahl der Namen, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere. (43) Diese Gemusterten vom Stamme Naphthali waren drei und fünfzig tausend und vierhundert. (44) Dies sind die Gemusterten, welche gemustert haben Mosche und Aharon und die Fürsten Israels, zwölf Männer, je ein Mann für sein Stammhaus, waren sie. (45) Also waren alle Gemusterten der Kinder Israel nach ihren Stammhäusern, vom zwanzigsten Jahre und darüber, Alle, die auszogen zum Heere in Israel. (46) Alle diese Gemusterten waren sechsmal hunderttausend und dreitausend und fünfhundert und fünfzig. (47) Aber die Lewijim nach ihrem väterlichen Stamme wurden nicht gemustert unter ihnen. (48) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (49) Nur den Stamm Lewi mustere nicht und ihre Summe

רש"י

כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהִתְיַחֵס עַל הַשֵּׁבֶט׃ (49) אך את
מטה לוי לא תפקוד. כְּדַאי הוּא לִגְיוֹן שֶׁל מֶלֶךְ, לִהְיוֹת
נִמְנֶה לְבַדּוֹ. דָּבָר אַחֵר, צָפָה הַקָּבָּ"ה שֶׁעֲתִידָה לַעֲמוֹד
גְּזֵרָה עַל כָּל הַנִּמְנִין מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה,
שֶׁיָּמוּתוּ בַּמִּדְבָּר, אָמַר׃ אַל יִהְיוּ אֵלּוּ בִּכְלָל, לְפִי שֶׁהֵם

ihrer Geburt mit, um sich dann dem Stamme einzuverleiben. (49 אך את מטה לוי Dieser ist es würdig, als königliche Legion für sich gezählt zu werden. Oder: Gott wußte, daß einst alle über 20 Jahren Gezählte in der Wüste sterben werden, da sagte er, diese Lewiten sollen nicht mitinbegriffen werden, weil diese meinem

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (50) וְאַתָּה הַפְקֵד אֶת־
הַלְוִיִּם עַל־מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְעַל כָּל־כֵּלָיו
וְעַל כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ הֵמָּה יִשְׂאוּ אֶת־
הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהֵם יְשָׁרְתֻהוּ
וְסָבִיב לַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ׃ (51) וּבִנְסֹעַ
הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבַחֲנֹת
הַמִּשְׁכָּן יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהַזָּר הַקָּרֵב
יוּמָת׃ (52) וְחָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל־
מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל־דִּגְלוֹ לְצִבְאֹתָם׃
(53) וְהַלְוִיִּם יַחֲנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת
וְלֹא־יִהְיֶה קֶצֶף עַל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

nimm nicht auf unter den Kindern Jsrael.
(50) Sondern bestelle du die Lewijim über die Wohnung des Zeugnisses und über alle die Geräthe und über Alles, was dazu gehört; sie sollen die Wohnung tragen und alle ihre Geräthe, und sie sollen sie bedienen, und ringsum die Wohnung sollen sie lagern.
(51) Und wenn der Wohnung aufbricht, sollen die Lewijim sie abnehmen, und wenn die Wohnung sich niederläßt, so sollen die Lewijim sie aufrichten; und der Gemeine, der nahet, soll getödtet werden.
(52) Und die Kinder Jsrael sollen lagern, Jeder bei seinem Lager, und Jeder bei seinem Panier, nach ihren Heeren.
(53) Und die Lewijim sollen lagern ringsum die Wohnung des Zeugnisses, damit kein Zorn komme über die Gemeinde der Kinder Jsrael, und

רש״י

שֶׁלִּי, שֶׁלֹּא טָעוּ בָּעֵגֶל (במדבר דף כ״ב קכ״א) (50)
ואתה הפקד את הלוים. כְּתַרְגּוּמוֹ: מַנִּי, לָשׁוֹן מִנּוּי,
שְׂרָרָה עַל דָּבָר שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עָלָיו, כְּמוֹ: „וְיַפְקֵד
הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים“ (אסתר ב׳): (51) יורידו אותו.
כְּתַרְגּוּמוֹ יְפָרְקוּן, כְּשֶׁבָּאִין לִיסַּע בַּמִּדְבָּר מִמַּסָּע לְמַסָּע,
הָיוּ מְפָרְקִין אוֹתוֹ מֵהֲקָמָתוֹ, וְנוֹשְׂאִין אוֹתוֹ עַד מָקוֹם
אֲשֶׁר יִשְׁכּוֹן שָׁם הֶעָנָן וְיַחֲנוּ שָׁם, וּמְקִימִין אוֹתוֹ:
והזר הקרב. לַעֲבוֹדָתָם זוּ: יומת. בִּידֵי שָׁמַיִם: (52)
ואיש על דגלו. כְּמוֹ שֶׁהַדְּגָלִים סְדוּרִים בְּסֵפֶר זֶה,

Dienste geweiht sind, und nicht beim goldenen Kalbe abirrten.
(50) הפקד Gibt Onk. מנו über etwas einsetzen, gleich Est. 2 ויפקד המלך פקידים Der König soll Befehlshaber einsetzen.
(51) יורידו אותו Nach Onk. auseinanderlegen; wenn sie in der Wüste von Station zu Station zogen, mußten sie jedesmal die Stiftshütte auseinanderlegen und mit sich tragen bis zur Stelle, wo die Wolke sich niederließ, da ruheten sie auch und stellten das Zeltheiligtum wieder auf. והזר הקרב Zu ihrem Dienste. יומת den Tod durch Gottes Hand.
(52) ואיש על דגלו So wie die Fahnen hier Kap. 2 geordnet sind, nämlich drei Stämme für eine

וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדוּת׃ (54) וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ׃ פ שלישי

die Lewijim sollen beobachten das zu Beobachtende bei der Wohnung des Zeugnisses. (54) Und die Kinder Israel thaten es; ganz wie der Ewige dem Mosche geboten, so thaten sie.

ב (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ (2) אִישׁ עַל־דִּגְלוֹ בְאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

2. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon, und sprach: (2) Jeder bei seinem Panier, nach den Zeichen ihres Stammhauses sollen die Kinder Israel lagern;

רש"י

שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְכָל דֶּגֶל׃ (53) ולא יהיה קצף. אִם תַּעֲשׂוּ כְּמִצְוֹתַי, לֹא יִהְיֶה קֶצֶף, וְאִם לָאו, שֶׁיִּכָּנְסוּ זָרִים בַּעֲבוֹדָתָם זוּ, יִהְיֶה קֶצֶף, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּמַעֲשֵׂה קֹרַח׃ כִּי יָצָא הַקֶּצֶף וגו׳ (במדבר י"ז)׃

ב (2) באותות. כָּל דֶּגֶל יִהְיֶה לוֹ אוֹת, מַפָּה צְבוּעָה תְּלוּיָה בוֹ. צִבְעוֹ שֶׁל זֶה, לֹא כְצִבְעוֹ שֶׁל זֶה. צֶבַע כָּל אֶחָד כְּגַוֶּן אַבְנוֹ הַקְּבוּעָה בַּחֹשֶׁן, וּמִתּוֹךְ כַּךְ יַכִּיר כָּל אֶחָד אֶת דִּגְלוֹ. דָּבָר אַחֵר, בְּאוֹתוֹת לְבֵית אֲבוֹתָם, בְּאוֹת שֶׁמָּסַר לָהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, כְּשֶׁנְּשָׂאוּהוּ מִמִּצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: „וַיַּעֲשׂוּ לוֹ בָּנָיו כֵּן, כַּאֲשֶׁר צִוָּם" (בראשית ז׳) יְהוּדָה וְיִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן יִשָּׂאוּהוּ מִן הַמִּזְרָח, וּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְגָד מִן הַדָּרוֹם וכו׳ כִּדְאִיתָא בְּתַנְחוּמָא בְּפָרָשָׁה זוּ׃ מנגד. מֵרָחוֹק מִיל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

Fahne. (53) ולא יהיה קצף Wenn ihr nach meinen Befehlen handeln werdet, wo nicht, wenn Fremde diesem Dienste sich nähern, wird Gottes Zorn ausbrechen, wie wir in der Geschichte Korachs M. 4, 17, 11 finden: כי יצא הקצף.

2. (2) על דגלו באותות An jeder Fahne mußte als Zeichen ein Stück Zeug von anderer Farbe hängen; es war wie die Farbe des Steines dieses Stammes im Brustschilde, dadurch erkannte Jeder seine Fahne. Oder באותות לבית אבותם deutet auf jene Ordnung hin, die ihnen der Urahn Jakob bezeichnete, und die sie beobachtet haben, als sie ihn aus Egypten (nach Kenaan) zu Grabe trugen, denn es heißt dort M. 1, 50, 12: „Seine Söhne thaten ihm, wie er ihnen befohlen hatte": Jehuda, Jissaschar, Sebulun sollen an der Morgenseite; Efrajim, Menasche, Binjamin an der Abendseite; Dan, Ascher und Naftali auf der Mitternachtseite ihn tragen. (Tanchuma). מנגד In einer Entfernung von einer Meile, wie es bei Jehoschua heißt: Nur eine

מִנֶּגֶד סָבִיב לְאֹהֶל־מוֹעֵד יַחֲנוּ׃ (3)
וְהַחֹנִים קֵדְמָה מִזְרָחָה דֶּגֶל מַחֲנֵה
יְהוּדָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי יְהוּדָה
נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ (4) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃
(5) וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה יִשָּׂשכָר וְנָשִׂיא
לִבְנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃ (6)
וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ (7) מַטֵּה זְבוּלֻן וְנָשִׂיא
לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ (8) וּצְבָאוֹ
וּפְקֻדָיו שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע
מֵאוֹת׃ (9) כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה
מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים אֶלֶף וְשֵׁשֶׁת־אֲלָפִים
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת לְצִבְאֹתָם רִאשֹׁנָה
יִסָּעוּ׃ ס (10) דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן תֵּימָנָה

von fern rings um das Zelt der Zuſammenkunft ſollen ſie lagern.
(3) Und (es ſeien) die Lagernden auf die Vorderſeite, gegen Morgen: das Panier des Lagers Jehuda, nach ihren Heeren, und der Fürſt der Söhne Jehuda's: Nachſchon, Sohn Amminadabs.
(4) Und ſein Heer und ihre Gemuſterten: vier und ſiebenzig tauſend und ſechshundert.
(5) Und die Lagernden neben ihm: der Stamm Jiſachar und der Fürſt der Söhne Jiſachars: Nethaneel, Sohn Zuars.
(6) Und ſein Heer und ſeine Gemuſterten: vier und fünfzig tauſend und vierhundert.
(7) Der Stamm Sebulun: und der Fürſt der Söhne Sebuluns: Eliab, Sohn Chelons.
(8) Und ſein Heer und ſeine Gemuſterten: ſieben und fünfzig tauſend und vierhundert.
(9) Alle Gemuſterten vom Lager Jehuda's waren hundert und ſechs und achzig tauſend und vierhundert, nach ihren Heeren; ſie ſollen zuerſt aufbrechen.
(10) Das Panier des Lagers

רש"י

בִּיהוֹשֻׁעַ: (יהושע ג׳) אַךְ רָחוֹק יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם וּבֵינָיו כְּאַלְפַּיִם אַמָּה, שֶׁיּוּכְלוּ לָבֹא בְּשַׁבָּת. מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו וְהַלְוִיִּם חוֹנִים בְּסָמוּךְ לוֹ: (3) קדמה. לְפָנִים הַקְּרוּיָה קֶדֶם. וְאֵיזוֹ זוֹ רוּחַ מִזְרָחִית, וְהַמַּעֲרָב קָרוּי אָחוֹר: (9) ראשונה יסעו. כְּשֶׁרוֹאִין הֶעָנָן מִסְתַּלֵּק

Entfernung ſei zwiſchen euch und der Bundeslade von 2000 Ellen, damit ſie am Sabbath zu ihr kommen können. Moſche, Aharon, ſeine Söhne und die Lewiten ſollen in ihrer Nähe lagern. (3) קדמה Gegen die Geſichtsſeite, welche קדם heißt, d. i. die Morgenſeite, die Abendſeite heißt אחור Rückſeite, der Sonnenuntergang. (9) ראשונה יסעו Wenn ſie die Wolke abziehen

לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר
בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ (11) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו שִׁשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ (12)
וְהַחוֹנִם עָלָיו מַטֵּה שִׁמְעוֹן וְנָשִׂיא
לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃
(13) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים
אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ (14) וּמַטֵּה גָּד
וְנָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־רְעוּאֵל׃
(15) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים
אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ (16) כָּל־
הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן מְאַת אֶלֶף
וְאֶחָד וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע־מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים לְצִבְאֹתָם וּשְׁנִיִּם יִסָּעוּ׃ ס
(17) וְנָסַע אֹהֶל־מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם
בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֹת כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ

Reuben, gegen Mittag, nach ihren Heeren, und der Fürst der Söhne Reubens: Elizur, Sohn Schedeurs. (11) Und sein Heer und seine Gemusterten: sechs und vierzig tausend und fünfhundert. (12) Und die Lagernden neben ihm: der Stamm Schimeon, und der Fürst der Söhne Schimeons: Schelumiel, Sohn Zurischaddai's. — (13) Und sein Heer und die Gemusterten: neun und fünfzig tausend und dreihundert. (14) Und der Stamm Gad; und der Fürst der Söhne Gad's: Eljasaph, Sohn Reuels. (15) Und sein Heer und seine Gemusterten: fünf und vierzig tausend und sechshundert und fünfzig. (16) Alle Gemusterten vom Lager Reubens waren hundert und ein und fünfzig tausend und vierhundert und fünfzig nach ihren Heeren; und als die Zweiten sollen sie aufbrechen. (17) Dann breche auf das Zelt der Zusammenkunft, das Lager der Lewijim, in der Mitte der Lager, so wie sie lagern, so sollen sie

רש"י

תּוֹקְעִין הַכֹּהֲנִים בַּחֲצוֹצְרוֹת, וְנוֹסֵעַ מַחֲנֵה יְהוּדָה תְּחִלָּה,
וּכְשֶׁהוֹלְכִין הוֹלְכִין כְּדֶרֶךְ חֲנִיָּתָן: הַלְוִיִּם וְהָעֲגָלוֹת
בָּאֶמְצַע, דֶּגֶל יְהוּדָה בַּמִּזְרָח, וְשֶׁל רְאוּבֵן בַּדָּרוֹם, וְשֶׁל
אֶפְרַיִם בַּמַּעֲרָב, וְשֶׁל דָּן בַּצָּפוֹן: (17) ונסע אהל מועד.
לְאַחַר שְׁנֵי דְגָלִים הַלָּלוּ: כאשר יחנו כן יסעו. כְּמוֹ

sehen, blasen die Priester mit Trompeten, und das Lager Jehuda zieht voran. Sie ziehen nach der Ordnung, wie sie gelagert haben, die Lewiten und die Wagen in der Mitte; die Fahne von Jehuda auf der Morgenseite, die Fahne von Reuben auf der Mittagseite, die von Efrajim auf der Abendseite und die von Dan auf der Mitternachtseite. (17) ונסע אוהל מועד Nach diesen zwei Fahnen, (von Reuben und Jehuda) כאשר יחנו כן יסעו Wie erklärt wurde, ihr

אִישׁ עַל־יָדוֹ לְדִגְלֵיהֶם: ס (18) דֶּגֶל
מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לְצִבְאוֹתָם יָמָּה וְנָשִׂיא
לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד:
(19) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: (20) וְעָלָיו מַטֵּה מְנַשֶּׁה
וְנָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּדָהצוּר:
(21) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים
אֶלֶף וּמָאתָיִם: (22) וּמַטֵּה בִּנְיָמִן
וְנָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי:
(23) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים
אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: (24) כָּל־הַפְּקֻדִים
לְמַחֲנֵה אֶפְרַיִם מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנַת־
אֲלָפִים וּמֵאָה לְצִבְאֹתָם וּשְׁלִשִׁים יִסָּעוּ:
ס (25) דֶּגֶל מַחֲנֵה דָן צָפֹנָה לְצִבְאֹתָם
וְנָשִׂיא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי:

aufbrechen, Jeder an seinem Orte, nach ihren Panieren. (18) Das Panier des Lagers Ephrajim, nach ihren Heeren gegen Abend, und der Fürst der Söhne Efrajims: Elischama, Sohn Ammihuds. (19) Und sein Heer und ihre Gemusterten: vierzig tausend und fünfhundert. (20) Und neben ihm der Stamm Menasche, und der Fürst der Söhne Menasche's: Gamliel, Sohn Pedazurs. (21) Und sein Heer und ihre Gemusterten: zwei und dreißig tausend und zweihundert. (22) Und der Stamm Binjamin, und der Fürst der Söhne Binjamins: Abidan, Sohn Gideoni's. (23) Und sein Heer und ihre Gemusterten: fünf und dreißig tausend und vierhundert. (24) Alle Gemusterten vom Lager Ephrajims waren hundert u. acht tausend und hundert, nach ihren Heeren; und als die Dritten sollen sie aufbrechen. (25) Die Fahne des Lagers Dan, gegen Mitternacht, nach ihren Heeren, und der Fürst der Söhne

רש"י

שֶׁפֵּירַשְׁתִּי. הֲלִיכָתָן כַּחֲנִיָּתָן, כָּל דֶּגֶל מְהַלֵּךְ לָרוּחַ הַקְּבוּעָה לוֹ: על ידו. עַל מְקוֹמוֹ. וְאֵין לָשׁוֹן יָד זוֹ בְּמַשְׁמְעוֹ, רוּחַ שֶׁל צִדּוֹ, קָרוּי „עַל יָדוֹ" הַסְּמוּכָה לוֹ לְכָל הוֹשָׁטַת יָדוֹ אינ״שון אי״שוא בלע״ז: (A

מן זיינער זייטע. coté — son aisse מי:ט מוטפרמנגמ׳ים): (20) ועליו. כְּתַרְגּוּמוֹ: וְדִסְמִיכִין עֲלוֹהִי:

Wegzug geschah nach Ordnung ihres Lagerns, jede Fahne nach der bestimmten Seite. על ידו Auf seinem Platze, יד heißt eigentlich Hand, d. i. soweit seine Hand reicht. (20) ועליו Nach Onk. wer ihm n a h e ist.

(26) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים אֶלֶף
וּשְׁבַע מֵאוֹת׃ (27) וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה
אָשֵׁר וְנָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־
עָכְרָן׃ (28) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אֶחָד
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ (29)
וּמַטֵּה נַפְתָּלִי וְנָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי
אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ (30) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃
(31) כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה דָן מְאַת אֶלֶף
וְשִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
לָאַחֲרֹנָה יִסְעוּ לְדִגְלֵיהֶם׃ פ (32) אֵלֶּה
פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־
פְּקוּדֵי הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם שֵׁשׁ־מֵאוֹת
אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ (33) וְהַלְוִיִּם לֹא הָתְפָּקְדוּ
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ (34) וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן־חָנוּ
לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן נָסָעוּ אִישׁ לְמִשְׁפְּחֹתָיו
עַל־בֵּית אֲבֹתָיו׃ פ רביעי

Dans: Achieser, Sohn Ammischaddai's. (26) Und sein Heer und ihre Gemusterten: zwei und sechzig tausend und siebenhundert. (27) Und die Lagernden neben ihm: der Stamm Ascher, und der Fürst der Söhne Aschers: Pagiel, Sohn Ochrans. (28) Und sein Heer, und ihre Gemusterten: Ein und vierzig tausend und fünfhundert. (29) Und der Stamm Naphthali, und der Fürst der Söhne Naphthali's: Achira, Sohn Enans. (30) Und sein Heer und ihre Gemusterten: drei und fünfzig tausend und vierhundert. (31) Alle Gemusterten vom Lager Dans waren hundert u. sieben und vierzig tausend und sechshundert; zuletzt sollen sie aufbrechen nach ihren Panieren. (32) Dies sind die Gemusterten der Kinder Israel nach ihren Stammhäusern; alle Gemusterten der Lager nach ihren Heeren waren sechsmal hundert und drei tausend und fünfhundert und fünfzig. (33) Aber die Lewijim wurden nicht gemustert unter den Kindern Israel, so wie der Ewige dem Mosche geboten. (34) Und die Kinder Israel thaten es; ganz so wie der Ewige dem Mosche geboten, so lagerten sie nach ihren Panieren, und so brachen sie auf; Jeder nach seinem Geschlechte bei seinem Stammhause.

ג (1) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם
דִּבֶּר יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי׃
(2) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־אַהֲרֹן הַבְּכֹר ׀ נָדָב
וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃ (3) אֵלֶּה
שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים
אֲשֶׁר־מִלֵּא יָדָם לְכַהֵן׃ (4) וַיָּמָת נָדָב
וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְהוָה בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה
לִפְנֵי יְהוָה בְּמִדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא־הָיוּ
לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל־פְּנֵי
אַהֲרֹן אֲבִיהֶם׃ פ (5) וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (6) הַקְרֵב אֶת־מַטֵּה
לֵוִי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן

3. (1) Und dies sind die Nachkommen Aharons und Mosche's, an dem Tage, da der Ewige geredet mit Mosche auf dem Berge Sinai. (2) Und dies sind die Namen der Söhne Aharons; der Erstgeborne: Nadab, dann Abihu, Elasar und Jthamar. (3) Dies sind die Namen der Söhne Aharons, der gesalbten Priester, deren Hand man gefüllet hatte, als Priester zu dienen. (4) Es starben aber Nadab und Abihu vor dem Ewigen, als sie fremdes Feuer brachten vor den Ewigen in der Wüste Sinai, und Söhne hatten sie nicht, also dienten als Priester Elasar und Jthamar unter Aharon, ihrem Vater. (5) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (6) Laß herzutreten den Stamm Lewi, und stelle ihn vor den Priester

רש״י

ג (1) ואלה תולדות אהרן ומשה. וְאֵינוֹ מַזְכִּיר אֶלָּא
בְּנֵי אַהֲרֹן, וְנִקְרְאוּ תוֹלְדוֹת מֹשֶׁה לְפִי שֶׁלִּמְּדָן תּוֹרָה.
מְלַמֵּד, שֶׁכָּל הַמְלַמֵּד אֶת בֶּן חֲבֵירוֹ תּוֹרָה. מַעֲלֶה עָלָיו
הַכָּתוּב כְּאִלּוּ יְלָדוֹ: ביום דבר ה׳ את משה. נַעֲשׂוּ
אֵלּוּ הַתּוֹלָדוֹת שֶׁלּוֹ. שֶׁלִּמְּדָן מַה שֶּׁלָּמַד מִפִּי הַגְּבוּרָה:
(4) על פני אהרן אביהם. בְּחַיָּיו: (6) ושרתו אותו.
וּמַהוּ הַשֵּׁירוּת? וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ; לְפִי שֶׁשְּׁמִירַת
הַמִּקְדָּשׁ עָלָיו. שֶׁלֹּא יִקְרַב זָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: אַתָּה

3. (1) תולדות אהרן ומשה Es werden ja blos die Söhne Aharons erwähnt, die doch auch die Nachkommen Mosches heißen, weil er sie in der Gotteslehre unterrichtete; dies lehrt, wer dem Sohn seines Nächsten Thora lehrt, ist anzusehen, als hätte er ihn gezeugt. ביום דבר ה׳ Wurden diese wie seine eigene Kinder, weil er sie lehrte, was er von der Allmacht vernahm. (4) על פני אהרן אביהם Noch während er lebte. (6) ושרתו אותו Worin besteht der Dienst? Sie sollen beobachten, daß kein Fremder sich nahe, wie es M. 4, 18,1 heißt: Du, (Aharon), deine Söhne, und das Haus deines Vaters mit dir,

וְשֵׁרְתוּ אֹתוֹ׃ (7) וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ
וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת כָּל־הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן׃ (8)
וְשָׁמְרוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־
מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
הַמִּשְׁכָּן׃ (9) וְנָתַתָּה אֶת־הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו נְתוּנִם נְתוּנִם הֵמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי

Aharon, daß sie ihn bedienen. (7) Und sie sollen beobachten das zu Beobachtende für ihn und das zu Beobachtende für die ganze Gemeinde vor dem Zelte der Zusammenkunft, zu verrichten den Dienst bei der Wohnung. (8) Und sie sollen hüten alle Geräthe, des Zeltes der Zusammenkunft und das zu Beobachtende von den Kindern Israel, zu verrichten den Dienst bei der Wohnung. (9) Und du sollst die Lewijim beigeben dem Aharon und seinen Söhnen; beigegeben seien sie ihm

רש"י

וּבָנֶיךָ וּבֵית אָבִיךָ תִּשְׂאוּ אֶת עֲוֹן הַמִּקְדָּשׁ. (במדבר י"ח) וְהַלְוִיִּם הַלָּלוּ מְסַיְּעִין אוֹתָם, זוֹ הִיא הַשִּׁירוּת׃ (7) ושמרו את משמרתו. כָּל מִנּוּי שֶׁהָאָדָם מְמֻנֶּה עָלָיו וּמֻטָּל עָלָיו לַעֲשׂוֹתוֹ, קָרוּי „מִשְׁמֶרֶת" בְּכָל הַמִּקְרָא. וּבִלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמוּר בְּבִגְתָן וָתֶרֶשׁ׃ (מס׳ מגילה) וַהֲלֹא אֵין מִשְׁמַרְתִּי וּמִשְׁמַרְתְּךָ שָׁוֶה, וְכֵן מִשְׁמָרוֹת כְּהֻנָּה וּלְוִיָּה׃ (8) ואת משמרת בני ישראל. שֶׁכֻּלָּן הָיוּ זְקוּקִין לְצָרְכֵי הַמִּקְדָּשׁ, אֶלָּא שֶׁהַלְוִיִּם בָּאִים תַּחְתֵּיהֶם בִּשְׁלִיחוּתָם, לְפִיכָךְ לוֹקְחִים מֵהֶם הַמַּעַשְׂרוֹת בִּשְׂכָרָן שֶׁנֶּאֱמַר׃ כִּי שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבֹדַתְכֶם (שם י"ח׃) (9) נתונים המה לו. לְעֶזְרָה׃ מאת בני ישראל. כְּמוֹ׃ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּלוֹמַר מִשְּׁאָר כָּל הָעֵדָה נִבְדְּלוּ לְכָךְ, בִּגְזֵרַת הַמָּקוֹם, וְהוּא

ihr sollt tragen das Vergehen des Heiligthums. Die Lewiten sollen dir dabei behilflich sein, und dies ist ihr Dienst. (7) ושמרו את משמרתו Jedes Amt, worüber Jemand gesetzt ist, was ihm zu thun obliegt, heißt משמרת in der heiligen Schrift, ebenso im Talm. Megilla 13, bei Bigthan und Seresch: אין משמרתי ומשמרתך שוים unser Beider Dienst ist doch nicht gleich! so auch das Priester- und Lewitenamt. (8) משמרת בני ישראל Alle hätten eigentlich beim Tempeldienst mitwirken sollen, allein die Lewiten vertraten ihre Stelle, als Belohnung nahmen sie die Zehnten, denn es heißt (weiter 18, 31) denn ein Lohn ist es für eueren Dienst. (9) נתונים המה לו Zur Aushilfe. מאת בני ישראל d. h. sie sind aus der Gemeinde abgesondert durch unmittelbaren Befehl Gottes, und er hat sie den Priestern beigeord-

יִשְׂרָאֵל׃ (10) וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו
תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנָּתָם וְהַזָּר הַקָּרֵב
יוּמָת׃ פ (11) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵּאמֹר׃ (12) וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־
הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל־
בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ
לִי הַלְוִיִּם׃ (13) כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בְּיוֹם
הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם
עַד־בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה׃ פ חמישי

aus den Kindern Jsrael.
(10) Und den Aharon
und seine Söhne bestelle,
daß sie beobachten
ihren Priesterdienst; und
der Gemeine, der nahet,
soll getödtet werden. —
(11) Und der Ewige
redete zu Mosche, und
sprach: (12) Jch aber,
siehe, ich habe die Lewijim
genommen aus der Mitte der Kinder Jsrael, anstatt alles Erstgebornen, das den Mutterleib eröffnet, von den Kindern Jsrael, daß sie also mir gehören die Lewijim. (13) Denn
mein ist jeder Erstgeborne; an dem Tage, da ich alles Erstgeborne im Lande Mizrajim schlug, habe ich mir geheiligt alles Erstgeborne in Jsrael, vom Menschen bis zum Vieh; sie gehören also mir, dem

רש״י

נְתֻנִם לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר: וָאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתֻנִים וְגוֹמֵר
(שם ח׳): (10) ואת אהרן ואת בניו תפקוד. לְשׁוֹן
פְּקִידוּת וְאֵינוֹ לְשׁוֹן מִנְיָן: ושמרו את כהונתם. קַבָּלַת
דָּמִים, וּזְרִיקָה, וְהַקְטָרָה, וַעֲבוֹדוֹת הַמְּסוּרוֹת לַכֹּהֲנִים:
(12) ואני הנה לקחתי. וַאֲנִי מֵהֵיכָן זָכִיתִי בָּהֶן, מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל שׂוֹכְרִין אוֹתָן לְשֵׁירוּת
שֶׁלִּי? עַל יְדֵי הַבְּכוֹרוֹת זָכִיתִי בָּהֶם, וּלְקַחְתִּים תְּמוּרָתָם
לְפִי שֶׁהָיְתָה הָעֲבוֹדָה בִּבְכוֹרוֹת, וּכְשֶׁחָטְאוּ בָעֵגֶל
נִפְסְלוּ, וְהַלְוִיִּם שֶׁלֹּא עָבְדוּ ע״א נִבְחֲרוּ תַּחְתֵּיהֶם:

net, denn so verlautet M. 4, 8, 9: und ich gab die Lewiten dem Aharon und seinen Söhnen. (10) תפקוד Bedeutet über etwas setzen, aber nicht zählen. ושמרו את כהונתם Wie z. B. das Auffangen des Blutes, das Sprengen, das Räuchern und die sonstigen Verrichtungen, welche dem Priester übergeben wurden. (12) ואני Wodurch erlangten sie den Vorzug, aus der Mitte der Jsraeliten zu meinem Tempeldienste erkoren zu werden? durch die Erstgebornen, an deren Stelle ich sie erwählt habe, denn eigentlich sollten die Erstgebornen den Tempeldienst versehen, als diese aber beim goldenen Kalbe sich versündigten, wurden sie dazu untauglich; die Lewiten aber, welche frei vom Götzen-

(14) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי
לֵאמֹר׃ (15) פְּקֹד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית
אֲבוֹתָם לְמִשְׁפְּחוֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן־
חֹדֶשׁ וָמַעְלָה תִּפְקְדֵם׃ (16) וַיִּפְקֹד
אֹתָם מֹשֶׁה עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוָּה׃
(17) וַיִּהְיוּ־אֵלֶּה בְנֵי־לֵוִי בִּשְׁמֹתָם גֵּרְשׁוֹן
וּקְהָת וּמְרָרִי׃ (18) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־
גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם לִבְנִי וְשִׁמְעִי׃

Ewigen. (14) Und der Ewige redete zu Mosche in der Wüste Sinai, und sprach: (15) Mustere die Söhne Lewi's nach ihren Stammhäusern, nach ihren Geschlechtern; alle Männlichen von einem Monat und darüber sollst du sie mustern. (16) Und Mosche musterte sie nach dem Befehle des Ewigen, so wie ihm geboten wurde. (17) Und dies waren die Söhne Lewi's nach ihren Namen: Gerschon und Kehath und Merari. (18) Und dies sind die Namen der Söhne Gerschons nach

רש״י

(15) מבן חדש ומעלה. משיצא מכלל נפלים הוא נמנה ליקרא: שומר משמרת הקדש. אמר רב יהודה בר שלום, למוד הוא אותו השבט, להיות נמנה מן הבטן, שנאמר: אשר ילדה אותה ללוי במצרים, (שם כ״ו) עם כניסתם בפתח מצרים ילדה אותה, ונמנית בשבעים נפשות. שכשאתה מונה חשבונם לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת, והיא השלימה את המנין: (16) על פי ה׳. אמר משה לפני הקב״ה: היאך אני נכנס לתוך אהליהם, לדעת מנין יונקיהם? אמר ליה הקב״ה: עשה אתה שלך ואני אעשה שלי. הלך משה ועמד על פתח האהל, והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאה מן האהל ואומרת: כך וכך

dienste blieben, wurden an ihrer Stelle erwählt. (15) מבן חדש ומעלה Sobald es aufhört, als Fehlgeburt gehalten zu werden, wird es schon mitgezählt zur Mitwirkung im heiligen Dienste. — R. Jehuda, Sohn Schaloms bemerkt: dieser Stamm ist schon vom Mutterleibe dazu berufen, bei der Zählung aufgenommen zu werden, denn es heißt M. 4, 26, 59: welche dem Lewi in Egypten geboren wurde, als ihre Mutter in das Thor von Egypten eintrat, brachte sie Jochebed zur Welt, und gleich wurde sie mitgezählt, denn will man die Personen genau nachzählen, so findet man nur 69, durch sie wurde die Zahl 70 vollständig. (16) על פי ה׳ Mosche äußerte vor Gott: Wie soll ich doch in jedes Zelt hineingehen, um die Säuglinge zu zählen? da erwiderte ihm der Ewige: du thue das Deine und ich will dann das Meine thun; Mosche ging und stellte sich am Eingange des Zeltes, die Glorie Gottes zog vor ihm her, und mel-

(19) וּבְנֵ֥י קְהָ֖ת לְמִשְׁפְּחֹתָ֑ם עַמְרָ֣ם וְיִצְהָ֔ר
חֶבְר֖וֹן וְעֻזִּיאֵֽל׃ (20) וּבְנֵ֧י מְרָרִ֛י
לְמִשְׁפְּחֹתָ֖ם מַחְלִ֣י וּמוּשִׁ֑י אֵ֥לֶּה הֵ֛ם
מִשְׁפְּחֹ֥ת הַלֵּוִ֖י לְבֵ֥ית אֲבֹתָֽם׃ (21)
לְגֵרְשׁ֕וֹן מִשְׁפַּ֙חַת֙ הַלִּבְנִ֔י וּמִשְׁפַּ֖חַת
הַשִּׁמְעִ֑י אֵ֣לֶּה הֵ֔ם מִשְׁפְּחֹ֖ת הַגֵּרְשֻׁנִּֽי׃
(22) פְּקֻדֵיהֶם֙ בְּמִסְפַּ֣ר כָּל־זָכָ֔ר מִבֶּן־
חֹ֖דֶשׁ וָמָ֑עְלָה פְּקֻדֵיהֶ֕ם שִׁבְעַ֥ת אֲלָפִ֖ים
וַחֲמֵ֥שׁ מֵאֽוֹת׃ (23) מִשְׁפְּחֹ֖ת הַגֵּרְשֻׁנִּ֑י
אַחֲרֵ֧י הַמִּשְׁכָּ֛ן יַחֲנ֖וּ יָֽמָּה׃ (24) וּנְשִׂ֥יא
בֵֽית־אָ֖ב לַגֵּרְשֻׁנִּ֑י אֶלְיָסָ֖ף בֶּן־לָאֵֽל׃ (25)
וּמִשְׁמֶ֤רֶת בְּנֵֽי־גֵרְשׁוֹן֙ בְּאֹ֣הֶל מוֹעֵ֔ד
הַמִּשְׁכָּ֖ן וְהָאֹ֑הֶל מִכְסֵ֕הוּ וּמָסַ֕ךְ פֶּ֖תַח
אֹ֥הֶל מוֹעֵֽד׃ (26) וְקַלְעֵ֣י הֶֽחָצֵ֗ר וְאֶת־
מָסַךְ֙ פֶּ֣תַח הֶֽחָצֵ֔ר אֲשֶׁ֥ר עַל־הַמִּשְׁכָּ֛ן

ihren Geschlechtern: Libni und Schimei. — (19) Und die Söhne Kehaths nach ihren Geschlechtern: Amram und Jizhar und Chebron und Usiel. (20) Und die Söhne Merari's nach ihren Geschlechtern: Machli und Muschi. Dies sind die Geschlechter Lewi's, nach ihren Stammhäusern. (21) Von Gerschon das Geschlecht des Libni und das Geschlecht des Schimei; dies sind die Geschlechter des Gerschuni. (22) Ihre Gemusterten nach der Zahl aller Männlichen von einem Monate und darüber, ihre Gemusterten waren sieben tausend und fünfhundert. (23) Die Geschlchter des Gerschuni sollten hinter der Wohnung lagern, gegen Abend. (24) Und der Fürst des Stammhauses des Gerschuni war Eljasaph, Sohn Laels. — (25) Und das zu Beobachtende der Söhne Gerschons bei dem Zelte der Zusammenkunft war: die Wohnung und das Zelt, ihre Decke und die Decke am Eingange des Zeltes der Zusammenkunft. (26) Und die Umhänge des Vorhofes und die Decke am Eingange des Vorhofs, welcher um die Wohnung und um den Altar ringsum ist, und

רש״י

תִּינוֹקוֹת יֵשׁ בָּאֹהֶל הַזֶּה, לְכָךְ נֶאֱמַר עַל פִּי ה׳: (21) לגרשון משפחת הלבני. כְּלוֹמַר: לְגֵרְשׁוֹן הָיוּ הַפְּקוּדִים מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי, פְּקוּדֵיהֶם כָּךְ וְכָךְ: (25) המשכן. יְרִיעוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת: והאהל. יְרִיעוֹת עִזִּים הָעֲשׂוּיוֹת לְגַג: מכסהו. עוֹרוֹת אֵילִים וְהַתְּחָשִׁים:

dete ihm die Zahl der Kinder, daher: על פי ה׳ auf den Ausspruch des Ewigen! (21) לגרשון Die Familien Liwni und Schimi kamen vor Gerschon, ihre Zahl war 7500. (25) המשכן Die untersten Teppiche nämlich, והאוהל die Umhänge aus Ziegenhaaren, welche als Dach dienten. מכסהו Die Decken

וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתָרָיו לְכֹל
עֲבֹדָתוֹ׃ ס (27) וְלִקְהָת מִשְׁפַּחַת
הָעַמְרָמִי וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי וּמִשְׁפַּחַת
הַחֶבְרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת הָעָזִּיאֵלִי אֵלֶּה הֵם
מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי׃ (28) בְּמִסְפַּר כָּל־
זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה שְׁמֹנַת אֲלָפִים
וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃
(29) מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־קְהָת יַחֲנוּ עַל יֶרֶךְ
הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה׃ (30) וּנְשִׂיא בֵית־אָב
לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי אֱלִיצָפָן בֶּן־עֻזִּיאֵל׃
(31) וּמִשְׁמַרְתָּם הָאָרֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנֹרָה
וְהַמִּזְבְּחֹת וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ

die Stricke für seinen ganzen Dienst. (27) Und von Kehath: das Geschlecht des Amrami und das Geschlecht des Jizhari und das Geschlecht des Chebroni und das Geschlecht des Osieli; dies sind die Geschlechter des Kehathi. (28) Nach der Zahl aller Männlichen, von einem Monat und darüber; acht tausend und sechshundert, beobachtend das zu Beobachtende beim Heiligthum. (29) Die Geschlechter der Söhne Kehaths sollten lagern an der Seite der Wohnung gegen Mittag. (30) Und der Fürst des Stammhauses der Geschlechter, Kehaths war Elizaphan, Sohn Usiels. (31) Und das von ihnen zu Beobachtende war die Lade und der Tisch und der Leuchter und die Altäre und die heiligen Geräthe, womit sie den Dienst verrichteten, und die

רש״י

ומסך פתח. הוּא הַוִּילוֹן: (26) ואת מיתריו. שֶׁל מִשְׁכָּן
וְהָאֹהֶל, וְלֹא שֶׁל חָצֵר: (29) משפחת בני קהת יחנו
תימנה. וּסְמוּכִין לָהֶם דֶּגֶל רְאוּבֵן הַחוֹנִים תֵּימָנָה,
אוֹי לָרָשָׁע, אוֹי לִשְׁכֵנוֹ, לְכָךְ לָקוּ עִמָּהֶם דָּתָן וַאֲבִירָם
וּמָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים אִישׁ. עִם קֹרַח וַעֲדָתוֹ, שֶׁנִּמְשְׁכוּ
עִמָּהֶם בְּמַחֲלָקְתָּם: (31) והמסך. הִיא הַפָּרֹכֶת שֶׁאַף

von Widder- und Tachasch-Fellen. ומסך פתח D. i. der Vorhang. (26) ואת מיתריו Von der Stiftshütte und dem Zelte, aber nicht vom Vorhofe. (29) משפחת בני קהת יחנו תימנה Nahe zu ihnen war die Fahne Reubens, welche auf der Mittagseite lagerten: „Leidet der Böse, so leidet sein Nachbar mit“ (Sucka 56); Dathan und Abiram und seine 250 Personen (aus dem Geschlechte Reubens) wurden darum mit Korach (dem Enkel von Kehat) zugleich bestraft, weil sie sich an ihren Streitigkeiten beteiligt haben. (31) והמסך

בָּהֶם וְהַמָּסָךְ וְכֹל עֲבֹדָתוֹ׃ (32) וּנְשִׂיא
נְשִׂיאֵי הַלֵּוִי אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
פְּקֻדַּת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ׃ (33)
לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי וּמִשְׁפַּחַת
הַמּוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת מְרָרִי׃ (34)
וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ
וָמָעְלָה שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם׃ (35)
וּנְשִׂיא בֵית־אָב לְמִשְׁפְּחֹת מְרָרִי
צוּרִיאֵל בֶּן־אֲבִיחָיִל עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן
יַחֲנוּ צָפֹנָה׃ (36) וּפְקֻדַּת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי
מְרָרִי קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמֻּדָיו
וַאֲדָנָיו וְכָל־כֵּלָיו וְכֹל עֲבֹדָתוֹ׃ (37)
וְעַמֻּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וְאַדְנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם
וּמֵיתְרֵיהֶם׃ (38) וְהַחֹנִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן
קֵדְמָה לִפְנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד ׀ מִזְרָחָה מֹשֶׁה ׀
וְאַהֲרֹן וּבָנָיו שֹׁמְרִים מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ

Decke und was zu ihrem Dienste gehört. (32) Und der Fürst der Fürsten Lewi's war Eleasar, Sohn Aharons, des Priesters; er hatte die Oberaufsicht über die, welche beobachteten das zu Beobachtende beim Heiligthum. (33) Von Merari: das Geschlecht des Machli und das Geschlecht des Muschi; dies sind die Geschlechter des Merari. (34) Und ihre Gemusterten nach der Zahl aller Männlichen von einem Monat u. darüber: sechs tausend und zweihundert. (35) Und der Fürst des Stammhauses der Geschlechter Merari's war Zuriel, Sohn Abichajils. An der Seite der Wohnung sollten sie lagern, gegen Mitternacht. (36) Und das zu Beaufsichtigende und zu Beobachtende der Söhne Merari's waren die Bretter der Wohnung und ihre Riegel und ihre Säulen, und ihre Füße und alle ihre Geräthe und was zu ihrem Dienste gehört. (37) Und die Säulen des Vorhofes ringsum und ihre Füße und ihre Pflöcke und ihre Stricke. (38) Und die Lagernden vor der Wohnung, auf der Vorderseite vor dem Zelte der Zusammenkunft gegen Morgen, waren Mosche und Aharon und

רש"י

הִיא קְרוּיָה׃ פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ׃ (32) ונשיא נשיאי הלוי. מְמֻנֶּה עַל כֻּלָּם׃ וְעַל מַה הִיא נְשִׂיאוּתוֹ? פְּקֻדַּת שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת. עַל יָדוֹ הִיא פְּקֻדַּת כֻּלָּם׃ (38) משה ואהרן ובניו. וּסְמוּכִין לָהֶם דֶּגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה, וְהַחוֹנִים עָלָיו יִשָּׂשכָר וּזְבוּלֻן. טוֹב לַצַּדִּיק טוֹב

D. i. der innere Vorhang, auch dieser hieß פרוכת המסך. (32) ונשיא נשיאי הלוי Er war über Alle gesetzt. Worüber hatte er die Herrschaft? Alle standen unter seinem Befehl und seiner Leitung. (38) משה אהרן ובניו Nahe zu ihnen war die Fahne von Jehuda, neben dieser lagerten Jissachar und Sebulun:

לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהַזָּר הַקָּרֵב
יוּמָת׃ (39) כָּל־פְּקוּדֵי הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה לְמִשְׁפְּחֹתָם
כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה שְׁנַיִם
וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃ ס ששי (40) וַיֹּאמֶר יְהוָה

*נקוד על ואהרן

seine Söhne beobachtend das Beobachtende beim Heiligthume, zur Hut der Kinder Israel, und der Gemeine, der nahete, sollte getödtet werden. (39) Alle Gemusterten der Lewijim, welche Moſche und Aharon gemustert, nach dem Befehle des Ewigen, nach ihren Geschlechtern, alle Männlichen von einem Monat und darüber, waren zwei und zwanzig tausend. (40) Und der Ewige sprach zu Moſche: Mustere alle männlichen Erstgebornen der Kinder

רש״י

לִשְׁכֵנוֹ. לְפִי שֶׁהָיוּ שְׁכֵנָיו שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, נַעֲשׂוּ גְדוֹלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: יְהוּדָה מְחוֹקְקִי (תהלים ק״ח) וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה, (ד״ה א׳ י״ב) וגו׳ מָאתַיִם רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת, (במדבר רבה) וּמִזְּבוּלֻן מוֹשְׁכִים בְּשֵׁבֶט סוֹפֵר. שופטים ה׳) : (39) אשר פקד משה ואהרן. נָקוּד עַל וְאַהֲרֹן לוֹמַר, שֶׁלֹּא הָיָה בְּמִנְיַן הַלְוִיִּם (בכורות ד׳) : שנים ועשרים אלף. וּבִפְרָטָן אַתָּה מוֹצֵא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת יְתֵרִים: בְּנֵי גֵרְשׁוֹן שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת. בְּנֵי קְהָת שְׁמוֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. בְּנֵי מְרָרִי שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתַיִם. וְלָמָּה לֹא כְלָלָן עִם הַשְּׁאָר, וַיִּפְדּוּ אֶת הַבְּכוֹרוֹת, וְלֹא יִהְיוּ זְקוּקִים הַשְּׁלֹשָׁה וְהַשִּׁבְעִים וּמָאתַיִם בְּכוֹרוֹת, הָעוֹדְפִים עַל הַמִּנְיָן לְפִדְיוֹן? אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (במסכת בכורות ב׳ ה׳) אוֹתָן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְוִיִּם בְּכוֹרוֹת הָיוּ

„Geht's dem Frommen gut, so genießt's auch sein Nachbar". Weil diese Nachbaren von Moſche waren, der in der Gotteslehre forschte, wurden auch sie darin groß, wie in Pſ. 108, 9: Jehuda ist Gesetzgeber; von den Söhnen Jiſſaſchars gingen Gelehrte hervor, 200 Häupter der Synhedrien, (Chron. 1, 12, 33,) und von Sebulun stammen Schriftkundige (Richter 5, 14). (39) משה ואהרן Auf ואהרן stehen Punkte, um zu erinnern, daß er nicht in dieser Zählung mitinbegriffen war. שנים ועשרים אלף Wenn man nachzählt, so findet man 300 mehr, denn die Nachkommen Gerschons waren 7500, die von Kehat 8600 von Merari 6200 (zusammen 22,300). Warum sind diese 300 nicht mit den Anderen mit einverleibt worden? Um sämmtliche Erstgebornen frei zu machen, wodurch die 273 überzähligen Erstgebornen nicht nöthig gehabt haben, sich auszulösen. Im Talm. Bechorot 5 heißt es hierüber: Die 300 Lewiten waren Erstgeborene, es war also genug, wenn sie sich selbst von der Auslösung

אֶל־מֹשֶׁה פְּקֹד כָּל־בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה וְשָׂא אֵת
מִסְפַּר שְׁמֹתָם׃ (41) וְלָקַחְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל־בְּכֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֵת בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר
בְּבֶהֱמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (42) וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ אֶת־כָּל־בְּכוֹר
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (43) וַיְהִי כָל־בְּכוֹר זָכָר
בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה
לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף שְׁלֹשָׁה
וְשִׁבְעִים וּמָאתָיִם׃ פ (44) וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (45) קַח אֶת־הַלְוִיִּם
תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֶמְתָּם וְהָיוּ־לִי

Jsrael von einem Monat und darüber, und nimm auf die Zahl ihrer Namen. (41) Und nimm die Lewijim mir dem Ewigen anstatt aller Erstgebornen unter den Kindern Jsrael, und das Vieh der Lewijim anstatt aller Erstgebornen unter dem Vieh der Kinder Jsrael. (42) Und Mosche musterte, so wie der Ewige ihm geboten, alle Erstgebornen unter den Kindern Jsrael. (43) Und es waren alle männlichen Erstgebornen nach der Zahl der Namen, von einem Monat und darüber, nach ihren Gemusterten: zwei und zwanzig tausend und zwei hundert und drei und siebzig. (44) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (45) Nimm die Lewijim anstatt aller Erstgebornen unter den Kindern Jsrael, und das Vieh der Lewijim anstatt ihres Viehes, und die Lewijim sollen mir gehören, mir dem Ewigen.

רש״י

בָּנִים שֶׁיַּפְקִיעוּ עַצְמָם מִן הַפִּדְיוֹן׃ (40) פקד כל בכור זכר מבן חדש ומעלה. מִשֶּׁיָּצָא מִכְּלַל סְפֵק נְפָלִים׃ (41) ואת בהמת הלוים וגו׳. לֹא פָּדוּ בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם אֶת בְּכוֹרֵי בְהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא אֶת פִּטְרֵי חֲמוֹרֵיהֶם, וְשֶׂה אֶחָד שֶׁל בֶּן לֵוִי פָּטַר כַּמָּה פִּטְרֵי חֲמוֹרִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. תֵּדַע, שֶׁהֲרֵי מָנָה הָעוֹדְפִים

befreiten. (40) פקוד מבן חדש ומעלה Nach einem Monate, wo man schon außer Zweifel ist, daß es keine Fehlgeburt war. (41) ואת בהמת הלוים Das Vieh der Lewiten löste nicht die Erstgebornen des reinen Viehes der Jsraeliten aus; nur ihre erstgebornen Esel (wurden von dem Vieh der Lewiten ausgelöst); ein einziges Lamm von einem Lewiten löste mehrere erstgeborne Esel der Jsraeliten aus, indem man nur die überzähligen

הַלְוִיִּם אֲנִי יְהוָה׃ (46) וְאֵת פְּדוּיֵי
הַשְּׁלֹשָׁה וְהַשִּׁבְעִים וְ גַיִם הָעֹדְפִים
עַל־הַלְוִיִּם מִבְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (47)
וְלָקַחְתָּ חֲמֵשֶׁת חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקָּח עֶשְׂרִים גֵּרָה
הַשָּׁקֶל׃ (48) וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי הָעֹדְפִים בָּהֶם׃ (49) וַיִּקַּח
מֹשֶׁה אֵת כֶּסֶף הַפִּדְיוֹם מֵאֵת הָעֹדְפִים
עַל פְּדוּיֵי הַלְוִיִּם׃ (50) מֵאֵת בְּכוֹר בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לָקַח אֶת־הַכָּסֶף חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים
וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וָאֶלֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃

(46) Und als Lösegeld der zweihundert und drei und siebenzig, die überzählig sind über die Lewijim, von den Erstgebornen der Kinder Jsrael, (47) Nimm je fünf Schekel für den Kopf, nach dem Schekel des Heiligthums nimmst du sie, zwanzig Gera der Schekel. (48) Und gib das Geld Aharon und seinen Söhnen, als Lösegeld für die Ueberzähligen unter ihnen. (49) Und so nahm Mosche das Lösegeld von denen, die überzählig waren über die durch die Lewijim Gelöseten. (50) Von den Erstgebornen der Kinder Jsrael nahm er das Geld: tausend und dreihundert und fünf und sechzig (Schekel), nach dem Schekel des Heiligthums.

רש״י

בָּאָדָם, וְלֹא מָנָה הָעוֹדְפִים בַּבְּהֵמָה׃ (46) ואת פדויי
השלשה וגו׳. וְאֶת הַבְּכוֹרוֹת הַצְּרִיכִין לְהִפָּדוֹת בָּהֶם׃
אֵלוּ שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים וּמָאתַיִם הָעוֹדְפִים בָּהֶם יְתֵרִים
עַל הַלְוִיִּם, מֵהֶם תִּקַּח חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת. כַּךְ
הִיא מְכִירָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף עֶשְׂרִים כֶּסֶף, שֶׁהָיָה בְּכוֹרָהּ
שֶׁל רָחֵל׃ (49) העודפים על פדויי הלוים. עַל אוֹתָן
שֶׁפָּדוּ הַלְוִיִּם בְּגוּפָן׃ (50) חמשים וששים ושלש מאות
ואלף. כַּךְ סְכוּם הַחֶשְׁבּוֹן חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת.
לְמָאתַיִם בְּכוֹרוֹת אֶלֶף שֶׁקֶל. לְשִׁבְעִים בְּכוֹרוֹת שְׁלֹשׁ

Menschen und nicht das überzählige Vieh zählte. (46) ואת פדויי השלושה Die Erstgebornen unter ihnen, welche ausgelöst werden müssen, nämlich die 273, welche mehr sind als die Lewiten, von diesen nimmst du 5 Schekalim für jeden Kopf, so viel war der Verkaufspreis (20 Silberstücke) von Josef, welcher der Erstgeborne von Rachel war. (49) העורפים Über diese, welche durch die Lewiten selbst ausgelöst wurden. (50) המשה וששים ושלש מאות Das ist die Totalsumme, den Kopf zu fünf Schekalim berechnet, für 200 Erstgeborne 1000 Schekalim, für 70 Erstgeborene 350 Schekalim und für

(51) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־כֶּסֶף הַפְּדֻיִם לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ שביעי

ד (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
לֵאמֹר׃ (2) נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי
קְהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם׃ (3) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה
וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־בָּא לַצָּבָא

(51) Und Mosche gab das Lösegeld Aharon und seinen Söhnen, nach dem Befehle des Ewigen, so wie der Ewige dem Mosche geboten.

4. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon, und sprach: (2) Nehmet auf die Summe der Söhne Kehaths aus der Mitte der Söhne Lewi's, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, (3) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre; Jeden, der zur Schaar kommt, Arbeit zu verrichten beim Zelte der Zusammen-

רש״י

מאות וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל. לְשָׁלֹשׁ בְּכוֹרוֹת חֲמִשָּׁה עָשָׂר
שֶׁקֶל. (במדבר ד׳ סנהדרין י״ז) אָמַר, כֵּיצַד אֶעֱשֶׂה?
בְּכוֹר שֶׁאוֹמַר לוֹ תֵּן חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים, יֹאמַר לִי,
אֲנִי מִפְּדוּיֵי הַלְוִיִּם. מַה עָשָׂה? הֵבִיא שְׁנַיִם
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף פִּתְקִין, וְכָתַב עֲלֵיהֶם בֶּן לֵוִי, וּמָאתַיִם
וְשִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה פִּתְקִין, כָּתַב עֲלֵיהֶם ה׳ שְׁקָלִים;
בְּלָלָן וּנְתָנָן בְּקַלְפִּי, אָמַר לָהֶם בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּתְקֵיכֶם
לְפִי הַגּוֹרָל׃

ד (2) נשא את ראש וגו׳. מְנֵה מֵהֶם אֶת הָרְאוּיִין
לַעֲבוֹדַת מַשָּׂא, וְהֵם מִבֶּן שְׁלֹשִׁים וְעַד בֶּן
חֲמִשִּׁים שָׁנָה; וְהַפָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים, לֹא נִתְמַלֵּא כֹּחוֹ,
מִכָּאן אָמְרוּ, בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכֹּחַ, וְהַיּוֹתֵר עַל בֶּן חֲמִשִּׁים,

drei kommen 15 Schekalim, (zusammen 1365 Schekalim). Mosche dachte nun, wie werde ich es machen, wenn Jemand, von dem ich fünf Schekalim fordere, mir sagen sollte, ich gehöre zu den durch Lewiten Ausgelösten! er nahm nun 22,000 Zettel, und schrieb darauf: „בן לוי" und 273 Zettel, darauf geschrieben war: „חמשה שקלים", diese mischte er durch einander, gab sie in eine Urne und ließ Jeden einen Zettel ziehen.

4. (2) נשא את ראש Zähle diejenigen unter ihnen, welche zum Traggeschäfte geeignet sind, nämlich die von dreißig Jahren bis zu fünfzig; wie es gewöhnlich heißt: Zu dreißig Jahren entwickelt der Mensch die größte Körperkraft, von fünfzig aber weiter ist die Kraft im

לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (4) זֹאת עֲבֹדַת בְּנֵי־קְהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים׃ (5) וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בִּנְסֹעַ הַמַּחֲנֶה וְהוֹרִדוּ אֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ וְכִסּוּ־בָהּ אֵת אֲרֹן הָעֵדֻת׃ (6) וְנָתְנוּ עָלָיו כְּסוּי עוֹר תַּחַשׁ וּפָרְשׂוּ בֶגֶד־כְּלִיל תְּכֵלֶת מִלְמָעְלָה וְשָׂמוּ בַּדָּיו׃ (7) וְעַל׀ שֻׁלְחַן הַפָּנִים יִפְרְשׂוּ בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְנָתְנוּ עָלָיו אֶת־הַקְּעָרֹת וְאֶת־הַכַּפֹּת וְאֶת־הַמְּנַקִּיֹּת וְאֵת קְשׂוֹת הַנָּסֶךְ וְלֶחֶם הַתָּמִיד עָלָיו יִהְיֶה׃ (8) וּפָרְשׂוּ עֲלֵיהֶם בֶּגֶד תּוֹלַעַת שָׁנִי וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר

kunft. (4) Dies ist der Dienst der Söhne Kehaths bei dem Zelte der Zusammenkunft: das Hochheilige. (5) Es kommen Aharon und seine Söhne, wenn das Lager aufbrechen soll, und nehmen den verdeckenden Vorhang ab, und bedecken damit die Lade des Zeugnisses, (6) Und thun darüber eine Decke von Tachaschfell, und breiten ein Tuch ganz von purpurblauer Wolle oben darüber, und legen ihre Stangen zurecht. (7) Und über den Tisch der Schaubrode sollen sie ein purpurblaues Tuch breiten, und darauf legen die Schüsseln und die Schalen und die Röhren und die Stützen der Bedeckung, und das beständige Brod sei darauf. (8) Und sie breiten über dieselben ein karmesinfarbenes Tuch, und bedecken es mit einer

רש"י

כחו מכחיש מעתה: (4) קדש הקדשים. המקודש שבכולן: הארון והשלחן והמנורה והמזבחות והפרכת וכלי שרת: (5) ובא אהרן ובניו וגו׳. יכניסו כל כלי וכלי לנרתקו, המפורש לו בפרשה זו, ולא יצטרכו הלוים בני קהת אלא לשאת: בנסוע המחנה. כשהענן מסתלק, הן יודעין שיסעו: (7) קערות וכפות וקשות ומנקיות. כבר פירשתים במלאכת המשכן: הנסך. הכסוי, לשון מסך כדכתיב: אשר יוסך בהן:

Abnehmen. (4) קדש הקדשים Die Heiligsten unter allen, nämlich die Bundeslade, der Tisch und der Leuchter; die Altäre, der Vorhang und die Opferdinstgeräthe. (5) ובא אהרן ובניו Sie sollen jedes Geräth in sein bestimmtes Behältniß einlegen, was hier in der Paroscha angeordnet wird. Die Lewiten, die Söhne des Kehat brauchen es blos zu tragen. בנסוע המחנה Wenn sich die Wolke hebt, wissen sie, daß sie abziehen sollen. (7) קערות usw. sind sämmtlich bei Verfertigung der Stiftshütte

תַּחַשׁ וְשָׂמוּ אֶת־בַּדָּיו׃ (9) וְלָקְחוּ ׀ בֶּגֶד
תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת־מְנֹרַת הַמָּאוֹר וְאֶת־
נֵרֹתֶיהָ וְאֶת־מַלְקָחֶיהָ וְאֶת־מַחְתֹּתֶיהָ
וְאֵת כָּל־כְּלֵי שַׁמְנָהּ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־לָהּ
בָּהֶם׃ (10) וְנָתְנוּ אֹתָהּ וְאֶת־כָּל־כֵּלֶיהָ
אֶל־מִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל־הַמּוֹט׃
(11) וְעַל ׀ מִזְבַּח הַזָּהָב יִפְרְשׂוּ בֶּגֶד
תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ
וְשָׂמוּ אֶת־בַּדָּיו׃ (12) וְלָקְחוּ אֶת־כָּל־
כְּלֵי הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־בָם בַּקֹּדֶשׁ
וְנָתְנוּ אֶל־בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אוֹתָם
בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל־הַמּוֹט׃

Decke von Tachaschfell und legen seine Stangen zurecht. (9) Und nehmen ein purpurblaues Tuch, und bedecken den Leuchter zur Beleuchtung und seine Lampen und seine Zänglein u. seine Aschschaufeln und alle seine Oelgefäße, womit man ihn bedient. (10) Und thun ihn und alle seine Gefäße in eine Decke von Tachaschfell, und thun dies auf ein Trage. (11) Und über den goldnen Altar breiten sie ein purpurblaues Tuch, und bedecken ihn mit einer Decke von Tachaschfell, und legen seine Stangen zurecht. (12) Und nehmen alle Geräthe des Dienstes, womit man den Dienst verrichtet im Heiligthum, und thun sie in ein purpurblaues Tuch, und bedecken sie mit einer Decke von Tachaschfell, und thun sie

רש"י

(9) מלקחיה. כְּמִין צְבַת. שֶׁמּוֹשֵׁךְ בָּהּ אֶת הַפְּתִילָה
לְכָל צַד שֶׁיִּרְצֶה׃ מחתותיה. כְּמִין כַּף קְטַנָּה וְשׁוּלֶיהָ
פְּשׁוּטִין, וְלֹא סְגַלְגַּלִּים, וְאֵין לָהּ מְחִיצָה לְפָנֶיהָ, אֶלָּא
מִצְּדָדֶיהָ, וְחוֹתֶה בָּהּ אֶת דֶּשֶׁן הַנֵּרוֹת כְּשֶׁמֵּטִיבָן׃
נרותיה. לוני"ש בלע"ז (ומוטבן Lunes) שֶׁנּוֹתְנִין
בָּהֶן הַשֶּׁמֶן וְהַפְּתִילוֹת׃ (10) אל מכסה עור תחש.
כְּמִין מַרְצוּף (כלים פ"כ מ"א)׃ (12) את כל כלי
השרת אשר ישרתו בם בקדש. בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא
קֹדֶשׁ׃ וְהֵן כְּלֵי הַקְּטֹרֶת שֶׁמְּשָׁרְתִין בָּהֶם בְּמִזְבַּח

erklärt. הנסך Die Decke, wie אשר יוסך ,מסך. (9) מלקחיה Eine Art Zange, womit er den Docht herauszieht nach jeder beliebigen Richtung. מחתותיה Ein kleiner Löffel mit flachem Boden, nicht rund, auch hatte er vorn keinen Rand, sondern zur Seite, damit scharrte er die Asche der Leuchter weg, wenn er sie putzte. נרותיה Die Lampen, wo man den Docht und das Oel hineingab. (10) מכסה עור תחש Es war wie ein lederner Sack. (12) כלי שרת Für die Stiftshütte, welche heilig ist, (בקדש) nämlich die Räucherwerk-

(13) וְדִשְּׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ עָלָיו בֶּגֶד
אַרְגָּמָן׃ (14) וְנָתְנוּ עָלָיו אֶת־כָּל־כֵּלָיו
אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ עָלָיו בָּהֶם אֶת־הַמַּחְתֹּת
אֶת־הַמִּזְלָגֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקֹת
כֹּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ עָלָיו כְּסוּי עוֹר
תַּחַשׁ וְשָׂמוּ בַדָּיו׃ (15) וְכִלָּה אַהֲרֹן
וּבָנָיו לְכַסֹּת אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־כָּל־כְּלֵי
הַקֹּדֶשׁ בִּנְסֹעַ הַמַּחֲנֶה וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ

auf eine Trage. (13) Und nehmen die Asche vom Altar, und breiten darüber ein purpurrothes Tuch, (14) Und thun darauf alle seine Gefäße, womit man auf demselben den Dienst verrichtet, die Kohlenschaufeln, die Gabeln und die Schaufeln, und die Becken, alle Geräthe des Altars, und breiten darüber eine Decke von Tachaschfell, und legen seine Stangen zurecht. (15) Und es vollenden Aharon und seine Söhne, zu bedecken das Heiligthum und alle Geräthe des Heiligthums, wenn das Lager aufbrechen soll, und hernach

רש"י

הפנימי: (13) ודשנו את המזבח. מזבח הנחשת: ודשנו. יטלו את הדשן מעליו: ופרשו עליו בגד ארגמן. ואש שירדה מן השמים, רבוצה תחת הבגד כארי, בשעת המסעות (יומא כ"א) ואינו שורפן: שהיו כופין עליה פסכתר של נחשת (עירובין ק"ה): (14) מחתות. שבהם חותין גחלים לתרומת הדשן, שעשויה כמין מחבת, שאין לה אלא שלש מחיצות, ומלפנים שואבת את הגחלים: מזלגות. צנוריות של נחשת, שבהן מכן באברים שעל המזבח להפכן, כדי שיתעכלו יפה ומהר: יעים. הם מגרפות ובלע"ז וודי"ל (פוי"פא"ו Padelle, Pelle) והן של נחשת, ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח: (15) לכסות את הקדש. הארון והמזבח: ואת כל כלי הקדש. המנורה

zeuge, deren man sich auf dem innern Altar bediente. (13) ודשנו את המזבח Den kupfernen Altar. דשנו Sie sollen die Asche davon herunternehmen. בגד ארגמן Das Feuer, welches vom Himmel kam, lag während der Reisezüge gleich einem ruhenden Löwen unter der Decke, ohne diese zu verzehren; weil man einen kupfernen Kessel darüber deckte (14) מחתות Löffel, womit man die Kohlen schürte, um die Asche wegzunehmen, sie hatten die Gestalt von Pfannen, welche blos drei Ränder hatten, auf der Vorderseite nahmen sie die Kohlen auf. מזלגות Gabeln aus Kupfer, womit man in die Gliedmaßen auf dem Altare hineinstach, um sie umzuwenden, damit sie eher verbrannt werden. יעים Sind die Schaufeln aus Kupfer, damit scharrte man die Asche vom Altare. (15) ואת כל כלי הקדש Die Lampe und andere Dienstgeräte. ומתו Wenn sie es berühren,

בְּנֵי־קְהָת לָשֵׂאת וְלֹא־יִגְּעוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ
וָמֵתוּ אֵלֶּה מַשָּׂא בְנֵי־קְהָת בְּאֹהֶל
מוֹעֵד׃ (16) וּפְקֻדַּת אֶלְעָזָר ׀ בֶּן־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן שֶׁמֶן הַמָּאוֹר וּקְטֹרֶת הַסַּמִּים
וּמִנְחַת הַתָּמִיד וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה פְּקֻדַּת
כָּל־הַמִּשְׁכָּן וְכָל־אֲשֶׁר־בּוֹ בְּקֹדֶשׁ
וּבְכֵלָיו׃ פ מפטיר (17) וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ (18) אַל־
תַּכְרִיתוּ אֶת־שֵׁבֶט מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי
מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם׃ (19) וְזֹאת ׀ עֲשׂוּ לָהֶם
וְחָיוּ וְלֹא יָמֻתוּ בְּגִשְׁתָּם אֶת־קֹדֶשׁ

kommen die Söhne Kehaths, es zu tragen; damit sie nicht berühren das Heilige und sterben. Dies ist das zu Tragende von den Söhnen Kehaths beim Zelte der Zusammenkunft. (16) Und die Aufsicht Elasars, des Sohnes Aharons, des Priesters, sei über das Oel zur Beleuchtung und das Räucherwerk von Spezereien und das beständige Speiseopfer und das Salböl, die Aufsicht über die ganze Wohnung und alles, was darin ist, das Heiligthum und seine Geräthe. (17) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon, und sprach: (18) Lasset nicht ausgehen den Stamm der Geschlechter des Kehathi aus der Mitte der Lewijim; (19) Und dies thuet ihnen, daß sie leben und nicht sterben, wenn sie

רש"י

וּכְלֵי שָׁרֵת: ומתו. שֶׁאִם יִגְּעוּ, חַיָּבִין מִיתָה בִּידֵי
שָׁמָיִם: (16) ופקדת אלעזר. שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם,
לָשֵׂאת אוֹתָם, שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה: וּמִנְחַת
הַתָּמִיד עָלָיו מוּטָל, לְצַוּוֹת וּלְזָרֵז וּלְהַקְרִיב בְּעֵת
חֲנָיָתָן: פקודת כל המשכן. וְעוֹד הָיָה מְמֻנֶּה עַל
מַשָּׂא בְּנֵי קְהָת, לְצַוּוֹת אִישׁ עַל עֲבוֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ;
וְהוּא הַמִּשְׁכָּן וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ, כָּל הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה
בְּפָרָשָׁה זוֹ, אֲבָל מַשָּׂא בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּמְרָרִי, שֶׁאֵינָהּ
מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים, עַל פִּי אִיתָמָר הָיָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
בְּפָרָשַׁת נָשֹׂא: (18) אל תכריתו. אַל תְּגָרְמוּ לָהֶם

werden sie des Todes durch den Himmel schuldig. (16) ופקודת אלעזר Er war darüber gesetzt, tragen zu lassen: er verwaltete das Oel zum Leuchter, das Räucherwerk, das Salboel und das tägliche Opfer; es lag ihm ob, Befehle zu ertheilen, zu ermahnen, zu opfern während der Lagerzeit. פקודת כל המשכן Er war auch gesetzt über das, was die Nachkommen des Kehat trugen, Jedem seinen Dienst anzuweisen, nämlich die Stiftshütte und was dazu gehört, wovon in dieser Paraschа oben zur Stelle die Rede war. Aber das Traggeschäft des Gerschon und Merari, das nicht zu dem Allerheiligsten gehört, stand unter der Aufsicht Jthamars, was in פ׳ נשא verzeichnet steht. (18) אל תכריתו Seid nicht Ursache, daß sie

הַקֳּדָשִׁים אַהֲרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם
אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְאֶל־מַשָּׂאוֹ׃ (20)
וְלֹא־יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת־הַקֹּדֶשׁ
וָמֵתוּ׃ פ פ פ (21) וַיְדַבֵּר יְהֹוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (22) נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ
בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ (23) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וָמַעְלָה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד
אוֹתָם כָּל־הַבָּא לִצְבֹא צָבָא לַעֲבֹד
עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (24) זֹאת עֲבֹדַת
מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא׃ (25)
וְנָשְׂאוּ אֶת־יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל
מוֹעֵד מִכְסֵהוּ וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר־

hintreten zum Hochheiligen: Aharon und seine Söhne sollen hineingehen, und sie stellen einen Jeden zu seinem Dienst und zu seinem Tragen. (20) Sie aber sollen nicht hineingehen, zu schauen, wie man das Heilige einhüllet, damit sie nicht sterben.

(21) Und der Ewige redete zu Moſche, und sprach: (22) Nimm auch die Summe der Söhne Gerschons auf, nach ihren Geschlechtern; (23) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre sollst du sie mustern, Jeden, der da kommt in die Schaar zu treten, um Dienst zu verrichten beim Zelte der Zusammenkunft. (24) Dies ist der Dienst der Geschlechter des Gerschuni, zum Dienen und zum Tragen: (25) Sie tragen die Teppiche der Wohnung und das

רש״י

שְׁמִיתוֹ׃ (20) ולא יבאו לראות כבלע את הקדש. לְתוֹךְ נַרְתִּק שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי לְמַעְלָה בְּפָרָשָׁה זוֹ, וּפָרְשׂוּ עָלָיו בֶּגֶד פְּלוֹנִי, וְכִסָּה אוֹתוֹ בְּמִכְסֵה פְּלוֹנִית, וּבִלּוּעַ שֶׁלּוֹ הוּא כִּסּוּי׃

חסלת פרשת במדבר סיני׃

(22) נשא את ראש בני גרשון גם הם. כְּמוֹ שֶׁצִּוִּיתִיךָ עַל בְּנֵי קְהָת, לִרְאוֹת כַּמָּה יֵשׁ, שֶׁהִגִּיעוּ לִכְלַל עֲבוֹדָה׃ (25) את יריעות המשכן. עֶשֶׂר תַּחְתּוֹנוֹת׃ ואת אהל מועד. יְרִיעוֹת עִזִּים, הָעֲשׂוּיוֹת לְאֹהֶל עָלָיו׃

sterben müssen. (20) כבלע את הקדש Wenn das Heiligthum in sein Behältniß eingehüllt wird, wie dies oben erklärt wurde, wo es immer heißt: „man soll irgend ein Tuch darüber decken". Unter בלע versteht man hier die Decke, in die es gehüllt wird.

(22) נשא את ראש Nimm auf die Anzahl, so wie ich dir befahl bei den Nachkommen des Kehat, um zu sehen, wie viel Diensttaugliche darunter sind. (25) את יריעות המשכן Die zehn untern Teppiche ואת אהל מועד Die

עָלָיו מִלְמָעְלָה וְאֶת־מָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד׃ (26) וְאֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת־
מָסַךְ ׀ פֶּתַח ׀ שַׁעַר הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל־
הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת
מֵיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת
כָּל־אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם וְעָבָדוּ׃ (27) עַל־
פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל־עֲבֹדַת בְּנֵי
הַגֵּרְשֻׁנִּי לְכָל־מַשָּׂאָם וּלְכֹל עֲבֹדָתָם
וּפְקַדְתֶּם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־
מַשָּׂאָם׃ (28) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי
הַגֵּרְשֻׁנִּי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמַרְתָּם בְּיַד
אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ ס (29) בְּנֵי
מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית־אֲבֹתָם תִּפְקֹד
אֹתָם׃ (30) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה
וְעַד בֶּן הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקְדֵם כָּל־הַבָּא

Zelt der Zusammenkunft, seine Decke und die Decke von Tachaschfell, die oben darüber ist, und die Decke vor dem Eingange des Zeltes der Zusammenkunft. (26) Und die Umhänge des Vorhofs und die Decke vor dem Eingange des Thores am Vorhofe, welcher um die Wohnung und um den Altar ringsum ist, und ihre Stricke und alle Geräthe zu ihrem Dienste; und Alles, was daran zu thun ist, sollen sie verrichten. (27) Nach dem Befehle Aharons und seiner Söhne geschehe der ganze Dienst der Söhne des Gerschuni, bei all ihrem Tragen und bei all ihrem Dienste, und ihr sollt ihnen auftragen zur Beobachtung ihr ganzes Tragen. (28) Dies ist der Dienst der Geschlechter der Söhne des Gerschuni beim Zelte der Zusammenkunft; und ihre Obhut sei in der Hand Ithamars, des Sohnes Aharons, des Priesters. (29) Die Söhne Merari's nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern sollst du sie mustern; (30) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigstem Jahre sollst du

רש״י

מכסהו. עורות אֵלִים מְאָדָּמִים: מסך פתח. וִילוֹן הַמִּזְרָחִי: (26) אשר על המשכן. כְּלוֹמַר: הַקְּלָעִים וְהַמָּסָךְ שֶׁל חָצֵר, הַסּוֹכְכִים וּמְגִנִּים עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל מִזְבַּח הַנְּחשֶׁת סָבִיב: ואת כל אשר יעשה להם. בְּתַרְגּוּמוֹ: „יַת כָּל דְּיִתְמְסַר לְהוֹן לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹן: (27) על פי אהרן ובניו. וְאֵיזֶה מֵהַבָּנִים מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם:

Teppiche aus Ziegenhaaren, welche als Zelt dienten. מכסהו Die Decken, aus rothgefärbten Widderfellen. מסך פתח Der Vorhang zur Morgenseite. (26) אשר על המשכ׳ Die Umhänge und der Vorhang des Hofes, welche die Wohnung und den kupfernen Altar schützen und bedecken. אשר יעשה להם Onkelos: Alles, was ihnen anvertraut wird, nämlich den Söhnen Gerschons. (27) על פי אהרן ובניו Welcher

לַצָּבָא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ (31) וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וַאֲדָנָיו׃ (32) וְעַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וְאַדְנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם וּלְכֹל עֲבֹדָתָם וּבְשֵׁמֹת תִּפְקְדוּ אֶת־כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם׃ (33) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ (34) וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי הַקְּהָתִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃ (35) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (36) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם

sie mustern, Jeden, der da komm zur Schaar, zu verrichten den Dienst beim Zelte der Zusammenkunft. (31) Und dies ist das von ihnen zu beobachtende Tragen bei ihrem ganzen Dienste beim Zelte der Zusammenkunft; die Bretter der Wohnung und ihre Riegel und ihre Säulen und ihre Füße. (32) Und die Säulen des Vorhofs ringsum und ihre Füße und ihre Pflöcke und ihre Stricke, all ihre Geräthe und was zu ihrem Dienste gehört, und mit Namen sollt ihr ihnen zuzählen die Geräthe zu dem von ihnen zu beobachtenden Tragen. (33) Dies ist der Dienst der Geschlechter der Söhne Merari's in all ihrer Verrichtung beim Zelte der Zusammenkunft, durch Jthamar, Sohn Aharons, des Priesters. (34) Und es musterten Mosche und Aharon und die Fürsten der Gemeinde die Söhne des Kehathi nach ihren Geschlechtern und nach ihren Stammhäusern. (35) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre, Jeden, der da kommt zur Schaar, zum Dienste beim Zelte der Zusammenkunft. (36) Und es waren ihre

רש"י

בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ (32) ויתדותם ומיתריהם. שֶׁעַל עַמּוּדִים; שֶׁהֲרֵי יְתֵדוֹת וּמֵיתְרֵי הַקְּלָעִים בְּמַשָּׂא בְּנֵי גֵרְשׁוֹן הָיוּ, וִיתֵדוֹת וּמֵיתָרִים הָיוּ לִירִיעוֹת וְקְלָעִים מִלְּמַטָּה, שֶׁלֹּא תַּגְבִּיהֵם הָרוּחַ. וִיתֵדוֹת וּמֵיתָרִים הָיוּ לְעַמּוּדִים סָבִיב, לִתְלוֹת בָּהֶם הַקְּלָעִים בִּשְׂפָתָם

von den Söhnen ist darüber gesetzt? Jthamar, Sohn Aharon's. (32) ויתדותם ומיתריהם Von den Säulen; denn die Nägel und Stricke der Umhänge gehörten zum Dienste des Gerschon. Unten waren die Umhänge durch Stricke und Nägel befestigt, damit der Wind sie nicht aufhebe. Die Säulen hatten auch Nä gel un

לְמִשְׁפְּחֹתָם אַלְפַּיִם שְׁבַע מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ (37) אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת
הַקְּהָתִי כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר
פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה׃ ס שני (38) וּפְקוּדֵי בְּנֵי
גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃
(39) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד
בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא
לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (40) וַיִּהְיוּ
פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם
אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃ (41)
אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל־
הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה׃ (42) וּפְקוּדֵי
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם׃ (43) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא
לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (44) וַיִּהְיוּ
פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
וּמָאתָיִם׃ (45) אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת
בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־
פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ (46) כָּל־הַפְּקֻדִים
אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל

Gemusterten, nach ihren Geschlechtern, 2 tausend siebenhundert und fünfzig. (37) Dies sind die Gemusterten der Geschlechter des Kehathi, alle, die da dienen beim Zelte der Zusammenkunft, die Mosche und Aharon musterten nach dem Befehle des Ewigen durch Mosche. (38) Und die Gemusterten der Söhne Gerschons, nach ihren Geschlechtern und nach ihren Stammhäusern, (39) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre, Jeder, der da kommt zur Schaar, zum Dienste beim Zelte der Zusammenkunft; (40) Und es waren ihre Gemusterten nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, zwei tausend und sechshundert und dreißig. (41) Dies sind die Gemusterten der Geschlechter der Söhne Gerschons, alle, die da dienen beim Zelte der Zusammenkunft, die Mosche und Aharon musterten nach dem Befehle des Ewigen. (42) Und die Gemusterten der Geschlechter der Söhne Merari's, nach ihren Geschlechtern, nach ihren Stammhäusern, (43) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre, Jeder, der da kommt zur Schaar, zum Dienste beim Zelte der Zusammenkunft; (44) Und es waren ihre Gemusterten nach ihren Geschlechtern drei tausend und zweihundert. (45) Dies sind die Gemusterten der Geschlechter der Söhne Merari's, welche Mosche und Aharon musterten nach dem Befehle des Ewigen durch Mosche. (46) Alle die Gemusterten, welche Mosche und Aharon und die Fürsten Israels

אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃
(47) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת
עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃
(48) וַיִּהְיוּ פְּקֻדֵיהֶם שְׁמֹנַת אֲלָפִים
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים׃ (49) עַל־פִּי
יְהוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ
עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר־
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ פ שלישי

musterten unter den Leviim, nach ihren Geschlechtern und nach ihren Stammhäusern, (47) Vom dreißigsten Jahre und darüber bis zum fünfzigsten Jahre, Jeder, der da kommt zu verrichten die Verrichtung eines Dienstes und die Verrichtung des Tragens beim Zelte der Zusammenkunft; (48) Diese Gemusterten waren acht tausend und fünfhundert und achtzig. (49) Nach dem Befehle des Ewigen durch Mosche bestellte man sie, einen Jeden zu seinem Dienste und zum Tragen, und so war auch ihre Musterung, die der Ewige dem Mosche geboten.

רש״י

הָעֶלְיוֹנָה. בִּכְלוֹנָסוֹת וְקוּנְדָסִין. כְּמוֹ שֶׁשְּׁנוּיָה בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן׃ (47) עבודת עבודה. הִיא הַשִּׁיר בִּמְצִלְתַּיִם וְכִנּוֹרוֹת. שֶׁהִיא עֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה אַחֶרֶת׃ וַעֲבוֹדַת מַשָּׂא. כְּמַשְׁמָעוֹ׃ (49) ופקודיו אשר צוה ה׳ את משה. וְאוֹתָן הַפְּקוּדִים הָיוּ כַּמִּצְוָה. מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה׃

Stricke, um damit die Umhänge mit ihrem ganzen obern Saume an den Stangen und Schleifen zu befestigen, wie dies beim Bau der Stiftshütte (in der Berajtha) gelehrt wurde (47) עבודת עבודה D. i. der Gesang mit Cymbeln und Harfen, welches ein Dienst zur Begleitung des Opfer-Gottesdienstes war, s. Chron, 1, 9, 16). ועבודת משא die Arbeit des Tragens. (49) ופקדיו Diese Gezählten waren zwischen dreißig und fünfzig Jahren.

ה (1) וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (2) צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִישַׁלְּחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צָרוּעַ וְכָל־זָב וְכֹל טָמֵא לָנָפֶשׁ׃ (3) מִזָּכָר עַד־נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם׃ (4) וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהֹוָה

5. Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (2) Gebiete den Kindern Israels, daß sie entlassen aus dem Lager jeden Aussätzigen und jeden Flüssigen und jeden an einer Leiche Verunreinigten. (3) Männliches, wie Weibliches, sollt ihr entlassen, hinaus vor das Lager sollt ihr sie entlassen, daß sie nicht verunreinigen ihre Lager, in deren Mitte ich wohne (4) Und es thaten also die Kinder Israel, und entließen sie hinaus vor das Lager; so wie der Ewige zu

רש"י

ה (2) צו את בני ישראל וגו׳. פָּרָשָׁה זוּ נֶאֶמְרָה בַּיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, וּשְׁמוֹנָה פָּרָשִׁיּוֹת נֶאֶמְרוּ בּוֹ בַּיּוֹם, כִּדְאִיתָא במסכת גיטין, בְּפֶרֶק הַנִּזָּקִין׃ וישלחו מן המחנה. שָׁלֹשׁ מַחֲנוֹת הָיוּ שָׁם בִּשְׁעַת חֲנִיָּתָן׃ תּוֹךְ הַקְּלָעִים הִיא מַחֲנֵה שְׁכִינָה. חֲנִיַּת הַלְוִיִּם סָבִיב, כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ בְּפָרָשַׁת בְּמִדְבַּר סִינַי, הִיא מַחֲנֵה לְוִיָּה. וּמִשָּׁם עַד סוֹף מַחֲנֵה הַדְּגָלִים, לְכָל אַרְבַּע הָרוּחוֹת, הִיא מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל (פסחים ס"ח). הַצָּרוּעַ נִשְׁתַּלַּח חוּץ לְכוּלָּן, הַזָּב מוּתָּר בְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, וּמְשׁוּלָּח מִן הַשְּׁתַּיִם, וְטָמֵא לְנֶפֶשׁ מוּתָּר אַף בְּשֶׁל לְוִיָּה, וְאֵינוֹ מְשׁוּלָּח אֶלָּא מִשֶּׁל שְׁכִינָה. וְכָל זֶה דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ מִן הַמִּקְרָאוֹת במסכת פסחים: טמא לנפש. „דִּמְסָאַב לִטְמֵי נַפְשָׁא דֶאֱנָשָׁא“. אוֹמֵר אֲנִי,

5 (2) צו את בני ישראל Diese Paraſcha wurde am Tage, an welchem das Zeltheiligthum aufgeſtellt wurde, vorgetragen. Nach Talm. Gittin 60 wurden damals acht Paraſchiot mitgetheilt. וישלחו מן המחנה Es waren dort dort Lager beſtimmt, wenn ſie Lager aufſchlugen: Zwiſchen den Vorhängen war das Lager der göttl. Herrlichkeit, (מחנה שכינה); in deſſen Nähe war das Lager der Lewiten (מחנה לויה) (ſ. פי׳ במדבר), von da an bis zu Ende aller Fahnen-Aufſtellung hieß das Volkslager (מחנה ישראל). Ein Aasſätziger wurde aus dieſen drei Lagern verwieſen; der Samenflüſſige durfte ſich nur in Volkslager aufhalten, und mußte die zwei erſten meiden; ein durch einen Leichnam Verunreinigter durfte auch im Lager der Lewiten verweilen und mußte blos das מחנה שכינה verlaſſen. Näheres im Tal. Peßach. 67. טמא לנפש Onk. Der unrein

אֶל־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ פ (5)
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (6) דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ
מִכָּל־חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיהוָה
וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא׃ (7) וְהִתְוַדּוּ אֶת־
חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ
בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן
לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ׃ (8) וְאִם־אֵין לָאִישׁ
גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם

Moſche geredet, alſo thaten die Kinder Iſrael. (5) Und der Ewige redete zu Moſche, und ſprach: (6) Rede zu den Kindern Iſrael; Wenn ein Mann oder ein Weib irgend eine Sünde thun und eine Untreue begehen, an dem Ewigen, und dieſelbe Seele ſich verſchuldet: (7) So ſollen ſie bekennen ihre Sünde, die ſie gethan, und erſtatten die Schuld nach der Hauptſumme, und deren Fünftel noch darauf legen, und es dem geben, an welchem ſie ſich verſchuldet. (8) Wenn aber der Mann keinen nahen Verwandten hat, um dem die Schuld zu

רש״י

שֶׁהוּא לָשׁוֹן עַצְמוֹת אָדָם בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי, וְהַרְבֵּה יֵשׁ בִּבְ״ר; אַדְרִיאָנוּס, שְׁחִיק טַמְיָא: שְׁחִיק עַצְמוֹת: (6) למעול מעל בה׳. הֲרֵי חָזַר וְכָתַב כָּאן פָּרָשַׁת גּוֹזֵל וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר, הִיא הָאֲמוּרָה בְּפָרָשַׁת וַיִּקְרָא: (ה׳) „וּמָעֲלָה מַעַל בַּה׳ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ" וגו׳, וְנִשְׁנֵית כָּאן, בִּשְׁבִיל שְׁנֵי דְבָרִים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בָּהּ: הָאֶחָד, שֶׁכָּתַב וְהִתְוַדּוּ, לִימֵּד שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב חוֹמֶשׁ וְאָשָׁם עַל פִּי עֵדִים, עַד שֶׁיּוֹדֶה בַּדָּבָר. וְהַשֵּׁנִי עַל גֶּזֶל הַגֵּר, שֶׁהוּא נָתוּן לַכֹּהֲנִים: (7) את אשמו בראשו. הוּא הַקֶּרֶן שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו (ב״ק י״ח): לאשר אשם לו. לְמִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב לוֹ (כתובות י״ט): (8) ואם אין לאיש גואל. שֶׁמֵּת

durch eine Perſon wurde; ich denke, טמי bedeutet Menſchengebeine, im Chald. häufig zu finden; im Bereſchit rabba: שחיק טמיא „es mögen ſeine Knochen zermalmt werden." (6) למעול מעל בה׳ Der Abſchnitt vom Raubverbot u. Falſch=Schwören iſt bereits in פ׳ ויקרא ausführlich mitgetheilt; hier wird es wegen zweier Zuſätze, die hier neu ſind, wiederholt: Erſtens heißt es hier והתודו, dies lehrt, er iſt nicht eher ſchuldig, ein Fünftel mehr zu zahlen und ein Schuldopfer zu bringen, ſelbſt wenn Zeugen da ſind, als bis er es ſelbſt bekennt. Zweitens, wenn der Raub einen fremden betrifft, (der ohne Erben geſtorben, u. daß der Sünder bekennt, falſch geſchworen zu haben), ſo fällt es den Prieſtern zu. (7) בראשו D. i. die Hauptſumme, worauf er geſchworen hat. לאשר אשם לו Wem er es ſchuldig iſt. (8) ואם אין לאיש גואל Wenn Derjenige,

הַמּוּשָׁב לַיהוָה לַכֹּהֵן מִלְּבַד אֵיל
הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ עָלָיו׃ (9)
וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃ (10) וְאִישׁ
אֶת־קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן

erstatten, so sei die Schuld, die erstattet wird, dem Ewigen, dem Priester; außer dem Widder der Versöhnung, mit welchem man ihn versöhnt. (9) und alle Hebe von allen Heiligthümern der Kinder Israel, die sie dem Priester darbringen, gehört ihm. (10) Und eines Jeden Heiligthümer gehören ihm; was Jemand dem

רש"י

הַתּוֹבֵעַ שֶׁהִשְׁבִּיעוֹ, וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים: להשיב האשם אליו. כְּשֶׁנִּמְלַךְ זֶה לְהִתְוַדּוֹת עַל עֲוֹנוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: וְכִי יֵשׁ לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ גּוֹאֲלִים? אוֹ בֵּן, אוֹ אָח, אוֹ שְׁאֵר בָּשָׂר, הַקָּרוֹב מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיו, לְמַעְלָה עַד יַעֲקֹב? אֶלָּא זֶה הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים: האשם המושב. זֶה הַקֶּרֶן וְהַחוֹמֶשׁ: לה' לכהן. קְנָאוֹ הַשֵּׁם וּנְתָנוֹ לַכֹּהֵן, שֶׁבְּאוֹתוֹ מִשְׁמָר: מלבד איל הכפורים. הָאָמוּר בְּוַיִּקְרָא שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהָבִיא: (9) וכל תרומה וגו'. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. וְכִי תְּרוּמָה מַקְרִיבִין לַכֹּהֵן, וַהֲלֹא הוּא הַמְּהַלֵּךְ אַחֲרֶיהָ לְבֵית הַגְּרָנוֹת, וּמַה ת"ל אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן: אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים: שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם: תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ, (שמות כ"ג) וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה יַּעֲשֶׂה בָּהֶם; ת"ל, לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: בָּא הַכָּתוּב וְלִמֵּד עַל הַבִּכּוּרִים, שֶׁיִּהְיוּ נִתָּנִין לַכֹּהֵן: (10) ואיש את קדשיו לו יהיו. לְפִי

der die Forderung hatte, und schwören ließ, ohne Erben, gestorben ist. להשיב האשם Als dieser sein Unrecht einbekennen wollte. Unsere Weisen sagen: Gibts denn einen Menschen der gar keinen Anverwandten hätte? entweder einen Sohn, Bruder oder sonstigen nahen Verwandten von väterl. Seite? . . . Man meint aber einen גר, der ohne Erben gestorben; dieser hat in Israel keinen Verwandten. האשם המושב D. i. der Hauptbetrag mit dem Fünftel. להי לכהן Es ist Gottes Eigenthum, er hat es dem Priester, der eben den Dienst versieht, gegeben. מלבד איל הכפורים Welcher in Wajikra 5,25 erwähnt wird, welches Opfer er besonders darbringen mußte. (9) וכל תרומה R. Jischmael wirft die Frage auf: Bringt man denn die Hebe dem Priester ins Haus? er muß sie sich doch aus der Tenne selbst abholen? was soll אשר יקריבו לכהן anzeigen? Das sind die Erstlinge, wovon es M. 2, 23, 19 heißt: Du sollst sie bringen in das Haus deines Gottes; woraus ich jedoch nicht entnehme, was damit geschehen soll? daher steht hier: לכהן לו יהיה, die Schrift sagt also hiermit deulich, daß die Erstlinge dem Priester gehören. (10) ואיש את קדשיו לו יהיה Weil die

לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃ פ רביעי (11) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (12) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וּמָעֲלָה בוֹ מָעַל׃

Priester gibt, gehört ihm. (11) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (12) Rede zu den Kindern Jsrael, und sprich zu ihnen: Wenn Jemandes Weib ausschweift, und eine Untreue begeht an ihm;

רש"י

שֶׁנֶּאֱמַר מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה וּלְוִיָּה, יָכוֹל יָבוֹאוּ וְיִטְּלוּם בִּזְרוֹעַ, תַּלְמוּד לוֹמַר: „וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ". מַגִּיד, שֶׁטּוֹבַת הֲנָאָתָן לַבְּעָלִים. וְעוֹד מִדְרָשִׁים הַרְבֵּה דָּרְשׁוּ בּוֹ בְּסִפְרֵי'. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה „וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ" מִי שֶׁמְּעַכֵּב מַעַשְׂרוֹתָיו וְאֵינוֹ נוֹתְנָן לוֹ יִהְיוּ הַמַּעַשְׂרוֹת; סוֹף שֶׁאֵין שָׂדֵהוּ עוֹשָׂה, אֶלָּא אֶחָד מֵעֲשָׂרָה, שֶׁהָיְתָה לְמוּדָה לַעֲשׂוֹת: איש אשר יתן לכהן. מַתָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לוֹ: לו יהיה. מָמוֹן הַרְבֵּה: (12) איש איש כי תשטה אשתו. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִן הָעִנְיָן „וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ, אִם אַתָּה מְעַכֵּב מַתְּנוֹת הַכֹּהֵן, חַיֶּיךָ שֶׁתִּצְטָרֵךְ לָבֹא אֶצְלוֹ, לְהָבִיא לוֹ אֶת הַסּוֹטָה: איש איש. לְלַמֶּדְךָ שֶׁמּוֹעֶלֶת בִּשְׁתַּיִם: בָּאִישׁ מִלְחָמָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאִישָׁהּ מִלְּמַטָּה: כי תשטה אשתו. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ: אֵין הַמְּנָאֲפִין נוֹאֲפִי', עַד שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן רוּחַ שְׁטוּת, דִּכְתִיב „כִּי תִשְׂטֶה", וְכָתוּב בּוֹ נֹאֵף אִשָּׁה חֲסַר לֵב (משלי

Gaben, welche man den Priestern und Lewiten entrichten mußte, bereits erwähnt sind, so könnte man denken, diese dürfen sie sich gewaltsam zueignen, daher steht: Was Jemand heiligt, gehört noch den Eigenthümern; woraus wir entnehmen, daß die daraus zu erzielende Nutznießung ebenfalls noch ihm gehört. Der Midr. bemerkt hiezu: Wer die Zehnten=Abgabe vorenthält, dessen Feld wird selbst nur dem zehnten Theil dessen tragen, was es gewöhnlich brachte. אשר יתן לכהן Die ihm gebührenden Gaben. לו יהיה Der (Spendende) wird (dadurch) großes Vermögen erlangen. (12) איש איש כי תשטה אשתו Früher steht: „die geheiligten Dinge gehören dem Priester;" diese Aufeinanderfolge zeigt an, daß wenn du die Zehnten=Abgabe vorenthältst, so wirst du zuletzt mit deiner untreuen Frau zum Priester kommen müssen. איש איש Doppelt, anzudeuten, sie wird Zweien untreu, ihrem Gotte (der Herr איש מלחמה) und ihrem Manne. כי תשטה אשתו Unsere Lehrer sagen: Die Ehebrecher begehen nicht eher die Sünde, als bis ein Geist der Bethörung in sie gefahren, wie es heißt כי תשטה (ähnlich רוח שטות=שטות); und Salomo sagt Spr. 6, 32: Wer Ehebruch

(13) וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה׃ (14) וְעָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־

(13) Und es hat jemand ihr beigewohnt, und es ist verborgen geblieben vor den Augen ihres Mannes, weil sie sich verborgen hatte, da sie verunreinigt wurde, und ein Zeuge ist nicht da gegen sie, auch ist sie nicht ergriffen worden; (14) Und es kommt über ihn ein Geist der Eifersucht, daß er eifersüchtig ist

רש"י

ט. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, כִּי תִשְׂטֶה, תֵּט מִדַּרְכֵי צְנִיעוּת וְתֵחָשֵׁד בְּעֵינָיו, כְּמוֹ שְׂטֵה מֵעָלָיו וַעֲבוֹר (משלי ד׳): אַל יֵשְׂטְ אֶל דְּרָכֶיהָ לִבֶּךָ (שם ז׳): ומעלה בו מעל. וּמַהוּ הַמַּעַל? וְשָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ: (13) ושכב איש. פְּרָט לְקָטָן, וּמִי שֶׁאֵינוֹ אִישׁ (סוטה כ"ח): אותה שכבת זרע: שֶׁרְבִיעָתָהּ פּוֹסֶלֶת אוֹתָהּ, וְאֵין שִׁכְבַת אֲחוֹתָהּ פּוֹסֶלֶת אוֹתָהּ (יבמות צ"ח) כְּמַעֲשֶׂה בִּשְׁתֵּי אֲחָיוֹת. שֶׁהָיוּ דוֹמוֹת זוֹ לְזוֹ: ונעלם מעיני אישה. פְּרָט לְסוּמָא (סוטה כ"ז) הָא אִם הָיָה רוֹאֶה וּמַעְלִים, אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ: ונסתרה. שֶׁיֵּעוּד שֶׁתֵּרָאֶה לְטֻמְאַת בִּיאָה: ועד אין בה. אִם יֵשׁ בָּהּ אֲפִילוּ עֵד אֶחָד שֶׁאָמַר: נִטְמֵאת, לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה: ועד אין בה. בְּטוּמְאָה, אֲבָל יֵשׁ עֵדִים לִסְתִירָה. נתפשה. נֶאֱנָסָה, כְּמוֹ וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ (דברים כ"ב): (יד) ועבר עליו. קוֹדֶם לִסְתִירָה. רוח קנאה

treibt, ist verstandlos. Einfach heißt aber תשטה sie weicht von der Sittlichkeit ab, wodurch sie in ihm Verdacht erregt; wie Spr. 4, 15: שטה מעליו Weich ihm aus. ומעלה בו מעל Was war die Untreue? (13) ושכב איש אותה Ein Minderjähriger oder wer überhaupt kein Mann ist, ist nicht inbegriffen. ונעלם מעיני אישה Ein Blinder ist ausgenommen; wenn er aber weiß, und schweigt dazu, da wirkt das Wasser nichts. ועד אין בה Wenn aber nur ein einziger Zeuge da wäre, welcher aussagt, daß sie entehrt wurde, so trinkt sie das Wasser nicht. ועד אין בה Zur Aussage, daß sie entehrt sei, wohl aber zur Aussage, daß sie sich mit Jemandem heimlich verborgen hat. נתפשה Ertappt, wie ותפשה M. 5, 22: er ergreift sie. (14) ועבר עליו Noch bevor sie sich mit ihm verborgen hatte רוח קנאה וקנא. Unsere Gelehrten sagen, er

אִשְׁתּוֹ וְהוּא נִטְמָאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו
רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא
נִטְמָאָה׃ (15) וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ
אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ
עֲשִׂירִת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא־יִצֹק
עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי־
מִנְחַת קְנָאֹת הוּא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת

auf sein Weib, und sie ist verunreinigt worden, oder es kommt über ihn ein Geist der Eifersucht, daß er eifersüchtig ist auf sein Weib, und sie ist nicht verunreinigt: (15) So bringe der Mann sein Weib zu dem Priester, und bringe ihretwegen zum Opfer ein Zehntel Epha Gerstenmehl, er gieße kein Oel darauf, und thue keinen Weihrauch darauf, denn es ist ein Speiseopfer der Eifersucht, ein Speiseopfer des Andenkens, Schuld ins Andenken

רש״י

וקנא. פירשו רבותינו, לשון התראה, שמתרה בה, אל תסתרי עם איש פלוני: והיא נטמאה או עבר עליו וגומר. כלומר, הוא התרה בה, ועברה על התראתו, ואין ידוע, אם נטמאה, אם לאו: (15) קמח. שלא יהא מסלת: שעורים. ולא חטים. היא עשתה מעשה בהמה, וקרבנה מאכל בהמה (סוטה י״ב): לא יצוק עליו שמן. שלא יהא קרבנה מהודר: שהשמן קרוי אור, והיא עשתה בחשך: ולא יתן עליו לבונה. שהאמהות נקראו לבונה, שנאמר: אל גבעת הלבונה (שיר השירים ד׳) והיא פירשה מדרכיהן (סוטה ה׳): כי מנחת קנאות הוא. הקמח הזה, קמח לשון זכר: מנחת קנאות. מעוררת עליה שתי קנאות:

hat sie gewarnt: Verbirg dich nicht mit diesem Manne. והיא נטמאה Sie hat seine Warnung unbeachtet lassen; er ist aber nicht gewiß, ob sie wirklich entehrt ist, oder nicht. (15) קמח Es darf kein feines Mehl sein. שעורים Nicht von Weizen; sie machte sich dem Viehe gleich, so sei auch ihr Opfer Vieh-Futter. לא יצוק עליו שמן Das Opfer darf durch Nichts verschönert werden, weil das Oel Licht bedeutet, sie aber sündigte im Dunkeln. ולא יתן עליו לבונה Die Erzmütter werden gleichnisweise Weihrauch genannt, siehe Hohelied 4, 6: אל גבעת הלבונה „auf den Weihrauch-Hügel", sie aber, die den Tugendwandel verließ, darf auf ihr Opfer keinen Weihrauch bringen. מנחת קנאות הוא Dieses הוא bezieht sich auf קמח, welches ein männliches Hauptwort ist, und nicht auf מנחה. קנאות Es erregt den Eifer Zweier,

עָוֹן׃ (16) וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֶעֱמִדָהּ
לִפְנֵי יְהוָה׃ (17) וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם
קְדֹשִׁים בִּכְלִי־חָרֶשׂ וּמִן־הֶעָפָר אֲשֶׁר
יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן
אֶל־הַמָּיִם׃ (18) וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת־
הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ
הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֵת מִנְחַת

bringend. (16) Und der Priester führe sie hinzu, und stelle sie vor den Ewigen. (17) Und der Priester nehme heiliges Wasser in irdenem Gefäße, und von dem Staube, der auf dem Fußboden der Wohnung sein wird, nehme der Priester und thue ihn in das Wasser, (18) Und der Priester stelle das Weib vor den Ewigen, und entblöße das Haupt des Weibes und lege auf

רש״י

קִנְאַת הַמָּקוֹם וְקִנְאַת הַבַּעַל׃ (17) מים קדושים. שֶׁקִּדְּשׁוּ בַּכִּיּוֹר. לְפִי שֶׁנַּעֲשָׂה מִנְּחֹשֶׁת מַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת וְזוֹ פֵּירְשָׁה מִדַּרְכֵיהֶן, שֶׁהָיוּ נִבְעָלוֹת לְבַעְלֵיהֶן בְּמִצְרַיִם תַּחַת הַתַּפּוּחַ, וְזוֹ קִלְקְלָה לְאַחֵר, תִּבָּדֵק בּוֹ (כתובות ע״ב)׃ בכלי חרש. הִיא הִשְׁקְתָה אֶת הַנּוֹאֵף יַיִן מְשׁוּבָּח, בְּכוֹסוֹת מְשׁוּבָּחִים; לְפִיכָךְ תִּשְׁתֶּה מַיִם הַמָּרִים, בִּמְקַדָּה בְּזוּיָה שֶׁל חֶרֶס (סוטה ז׳)׃ (18) והעמיד הכהן וגו׳. וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר וְהֶעֱמִידָהּ לִפְנֵי ה׳? אֶלָּא מְסִיעִין הָיוּ אוֹתָהּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כְּדֵי לְיַגְּעָהּ וְתִטָּרֵף דַּעְתָּהּ וְתוֹדֶה׃ ופרע. סוֹתֵר אֶת קְלִיעַת שְׂעָרָהּ, כְּדֵי לְבַזּוֹתָהּ, מִכָּאן לִבְנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁגִּלּוּי הָרֹאשׁ גְּנַאי לָהֶן (שם י״ד ספרי)׃ לפני ה׳. בְּשַׁעַר נִקָנוֹר, (ספרי) הוּא שַׁעַר הָעֲזָרָה הַמִּזְרָחִי, דֶּרֶךְ כָּל הַנִּכְנָסִים? ונתן על כפיה.

den Zorn Gottes und den ihres Mannes. (17) מים קדושים Welches im Waschbecken geheiligt wurde. Dieses Becken wurde aus dem Kupfer der Spiegel gemacht, welche die tugendhaften Frauen beim Baue des Heilgthums hingegeben haben. S. M. 2, 38, 8: Diese Frau aber jenen nicht nachahmte, indem sie der Buhlerei verdächtigt wurde, daher wird ihr Vergehen durch das Wasser in diesem Becken untersucht. בכלי חרש Sie gab ihrem Buhlen vorzüglichen Wein in kostbaren Pokalen zu trinken, daher muß sie jetzt bitteres Wasser aus irdenem, gemeinem Geschirre trinken. (18) והעמיד הכהן Es heißt ja schon: er stellte sie vor Gott? allein והעמיד will jagen, er führte sie von einem Platze zum andern, damit sie in sich gehe und ein Geständnis ablege. לפני ה׳ An das Thor Nikanor, d. i. im Vorhof die östliche Pforte, wo der allgemeine Eingang ist. ופרע Er löst das Haargeflecht auf, um sie zu verunzieren; hieraus folgern die Gelehrten, daß entblößtes Haar für die jüdische Ehefrau etwas Tadelhaftes sei. ונתן על

הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים׃ (19) וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם־לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה׃ (20) וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת־שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ׃

ihre Hände das Speiseopfer des Andenkens, das ein Speiseopfer der Eifersucht ist, und in der Hand des Priesters sei das bittere fluchbringende Wasser. (19) Und der Priester beschwöre sie, und spreche zu dem Weibe: Wenn kein Mann dir beigewohnt, und wenn du nicht in Unreinheit ausgeschweift hinter deinem Manne: so sollst du ungestraft bleiben von diesem bittern, fluchbringendem Wasser. (20) Wenn du aber ausgeschweift hinter deinem Manne und du so verunreinigt worden, und ein Mann dir beigewohnt, außer deinem Manne —

רש״י

לְיַגְּעָהּ, אוּלַי תִּטָּרֵף דַּעְתָּהּ וְתוֹדֶה, וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁם הַמְיוּחָד עַל הַמָּיִם: המרים. עַל שֵׁם סוֹפָן שֶׁהֵם מָרִים לָהּ: המאררים. הַמְחַסְּרִים אוֹתָהּ מִן הָעוֹלָם, לְשׁוֹן סִלּוֹן מַמְאִיר (יחזקאל כ״ח), וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרֵשׁ מַיִם אֲרוּרִים, שֶׁהֲרֵי קְדוֹשִׁים הֵן; וְלֹא אֲרוּרִים כָּתַב הַכָּתוּב, אֶלָּא מְאָרְרִים אֶת אֲחֵרִים, וְאַף אוּנְקְלוֹס לֹא תִּרְגֵּם לִיטַיָּא, אֶלָּא מְלַטְטַיָּא שֶׁמַּרְאוֹת קְלָלָה בְּגוּפָהּ שֶׁל זוֹ: (19) והשביע אותה וגומר. וּמַה הַשְּׁבוּעָה? אִם לֹא שָׁכַב, הִנָּקִי! הָא אִם שָׁכַב, הִנָּקִי! (ס״א לֹא תִנָּקִי) שֶׁמִּכְּלָל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן. אֶלָּא, שֶׁמִּצְוָה לִפְתּוֹחַ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת תְּחִלָּה לִזְכוּת: (20) ואת כי שטית כִּי

כפיה Er legt (das Opfer) auf ihre flache Hände, um sie zu ermüden, damit sie in sich gehe und bekenne, und man nicht genöthigt wäre, den geheiligten Gottesnamen durch das Wasser zu verwischen. המרים Weil sie am Ende ihr bitter sein werden. המאררים Die sie (durch langwierige Leiden) aus der Welt schaffen, wie Ezech. 28, 24: סלון ממאיר ein schmerzender Dorn, nicht aber: „verfluchte Wasser," sie heißen ja heilige Wasser, daher steht nicht ארורים, sondern מאררים, weil sie für andere fluchbringend sind. Auch Onk. übersetzt es nicht לטייא, sondern מלטטיא sie zeigen Fluch am Körper dieser Frau. (19) והשביע אותה Was schwört sie? Wenn du die eheliche Treue nicht gebrochen hast, הנקי sollst du unversehrt bleiben; hast du sie aber gebrochen: הנקי dann werde (vom Schmerze) erdrosselt. Vom Negativen schließen wir auf das Positive; allein es ist Gesetz, bei Fällen über Leben und Tod mit der Freisprechung einzuleiten. (20) ואת כי שטית

(21) וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְהוָה אֶת־יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבָה׃ (22) וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפִּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן ׀ אָמֵן׃ (23) וְכָתַב אֶת־

(21) Da beschwöre der Priester das Weib mit dem Schwure des Fluches, und der Priester spreche zu dem Weibe: So mache dich der Ewige zum Fluch und Schwur unter deinem Volke, indem der Ewige deine Hüfte schwinden und deinen Leib schwellen macht, (22) Und es komme dies fluchbringende Wasser in deine Eingeweide, zu schwellen den Leib und schwinden zu machen die Hüfte. Und das Weib spreche: Amen! Amen! (23) Und es schreibe

רש"י

מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן אִם׃ (21) בשבועת האלה. שְׁבוּעָה שֶׁל קְלָלָה׃ יתן ה' אותך לאלה. שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל מְקַלְּלִין בִּיךְ׃ יְבוֹאֵךְ, כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לִפְלוֹנִית׃ ולשבועה. שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל נִשְׁבָּעִין בִּיךְ׃ לֹא יֶאֱרַע לִי, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵירַע לִפְלוֹנִית. (סוטה י"ח שבועות כ"ד) וְכֵן הוּא אוֹמֵר׃ וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה לִבְחִירַי (ישעיה ס"ה) שֶׁהַצַּדִּיקִים נִשְׁבָּעִים בְּפוּרְעָנוּתָן שֶׁל רְשָׁעִים; וְכֵן לְעִנְיַן הַבְּרָכָה וְנִבְרְכוּ וגומר בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר. (בראשית י"א שם כ"ג)׃ את ירכך. בִּקְלָלָה הִקְדִּים יָרֵךְ לְבֶטֶן; לְפִי שֶׁבָּהּ הִתְחִילָה הָעֲבֵירָה תְּחִלָּה׃ צבה כְּתַרְגּוּמוֹ׃ נְפוּחָה׃ (22) לצבות בטן. כְּמוֹ לְהַצְבּוֹת בֶּטֶן. וְזֶהוּ שִׁמּוּשׁ פַּתַּח, שֶׁהַלָּמֶ"ד נְקוּדָה בּוֹ, וְכֵן לַנְחֹתָם הַדֶּרֶךְ, (שמות) לַרְאוֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ, אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ, (דברים א') וְכֵן לַנְפִּיל יָרֵךְ, לְהַנְפִּיל יָרֵךְ, שֶׁהַמַּיִם מַצְבִּים אֶת הַבֶּטֶן וּמַפִּילִים הַיָּרֵךְ׃ לצבות בטן ולנפל ירך. בִּטְנוֹ וִירֵכוֹ שֶׁל בּוֹעֵל. אוֹ אֵינוֹ

Wenn du ausgeschweift, כי wenn, wie אם. (21) בשבועת האלה Mit dem Schwure der Verfluchung. יתן ה' אותך לאלה Alles wird fluchen: Dir möge es so ergehen, wie es jener Frau erging! ולשבועה Alles wird schwören: Möge mir nicht widerfahren, was jenem Weibe widerfahren ist! Ebenso in Jes. 65, 15: Ihr werdet hinterlassen eueren Namen zum Schwure. Die Frommen werden bei den Schicksalen der Nichtfrommen schwören. So ist es beim Segen. M. 1, 11: Alle werden sich mit dir segnen, צבה Nach Onk. aufschwellen. (22) לצבות בטן So wie להצבות, so wird das ל' mit Patach gebraucht, so auch לנחותם für להנחותם, so auch לראותם für לראותם, לנפיל ירך für להנפיל. Die Wasser veranlassen das Schwellen des Leibes und das Schwinden der Hüfte. לצבות בטן Bezieht sich auf den Leib und die Hüfte des Verführers; das Weib kann

הָאָלוֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל־
מֵי הַמָּרִים׃ (24) וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה
אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים וּבָאוּ בָהּ
הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים׃ (25) וְלָקַח
הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת הַקְּנָאֹת
וְהֵנִיף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב

diese Flüche der Priester in das Buch, und lösche es aus in das bittere Wasser, (24) Und gebe dem Weibe das bittere, fluchbringende Wasser zu trinken, und so komme in sie das fluchbringende Wasser zur Bitterkeit. (25) Es nehme aber (erst) der Priester von der Hand des Weibes das Speiseopfer der Eifersucht, und schwinge das Speiseopfer vor dem Ewigen, und bringe es zum

רש"י

אֶלָּא שֶׁל נִבְעֶלֶת? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר אֶת יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת בִּטְנֵךְ צָבָה, הֲרֵי שֶׁל נִבְעֶלֶת אָמוּר: אמן אמן. קַבָּלַת שְׁבוּעָה אָמֵן עַל הָאָלָה, אָמֵן עַל הַשְּׁבוּעָה. אָמֵן, אִם מֵאִישׁ זֶה, אָמֵן, אִם מֵאִישׁ אַחֵר. אָמֵן, שֶׁלֹּא סָטִיתִי אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה. שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה: (24) והשקה את האשה. אֵין זֶה סֵדֶר הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֲרֵי בַּתְּחִלָּה מַקְרִיב מִנְחָתָהּ, אֶלָּא הַכָּתוּב מְבַשְּׂרָךְ, שֶׁכְּשֶׁיַּשְׁקֶנָּה יָבֹאוּ בָהּ לְמָרִים. לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: בֶּטֶן וְיָרֵךְ; מִנַּיִן לִשְׁאָר כָּל הַגּוּף? תַּלְמוּד לוֹמַר: וּבָאוּ בָהּ בְּכוּלָּהּ, אִם כֵּן, מַה תַּ"ל בֶּטֶן וְיָרֵךְ: לְפִי שֶׁהֵן הִתְחִילוּ בַּעֲבֵירָה תְּחִלָּה, לְפִיכָךְ הִתְחִיל מֵהֶם הַפּוּרְעָנוּת: לְמָרִים. לִהְיוֹת לָהּ רָעִים וּמָרִים: והניף. מוֹלִיךְ וּמֵבִיא, מַעֲלֶה וּמוֹרִיד, וְאַף הִיא מְנִיפָה עִמּוֹ שֶׁיָּדָהּ לְמַעְלָה מִיָּדוֹ שֶׁל כֹּהֵן: (25) והקריב אותה. זוֹ הִיא הַגָּשָׁתָהּ, בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מַעֲרָבִית שֶׁל מִזְבֵּחַ

darunter nicht gemeint sein, weil es schon heißt: deine Hüften sollen schwinden. אמן אמן Bezeichnet die Annahme und Bekräftigung eines Schwures; sie bestätigt hiemit, daß sie weder von diesem Beschuldigten, noch von einem andern Manne entehrt worden sei. Ferner, daß sie weder als Braut, noch als Ehefrau die Treue verletzt habe, endlich, daß sie auch die Vorschriften der Schwagerehe (wenn ihr Mann ohne Kinder gestorben ist) und auch nach der Heirath mit dem Schwager die Pflichttreue nicht verletzt habe. אמן Bezieht sich auf den Fluch und auf den Schwur. (24) והשקה את האשה Er gebe dem Weibe zu trinken, das ist nicht die eigentliche Ordnung, denn erst bringt er das Opfer, s. V. 22, allein die Schrift meldet uns, wenn sie es wird getrunken haben, wird es ihr bitter werden, denn: Bauch und Hüfte werden leiden. Woraus ist erwiesen, daß der ganze Körper leiden wird? von dem Ausdrucke: ובאו בה Sie werden durch den ganzen Körper dringen. בטן und ירך werden deshalb ausdrücklich erwähnt, weil sie das Verbrechen begingen., sie trifft daher zuerst die Strafe. למרים Sie werden ihr vielfache Uebel zuziehen. (25) והניף Eine Wendung, hinauf und hinunter, hin und her; auch sie muß das Opfer schwenken und ihre Hand muß über der des

אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ׃ (26) וְקָמַץ הַכֹּהֵן
מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר
הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־
הַמָּיִם׃ (27) וְהִשְׁקָהּ אֶת־הַמַּיִם וְהָיְתָה
אִם־נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ
בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים וְצָבְתָה
בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה
לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ׃ (28) וְאִם־לֹא

Altar. (26) Und der
Priester nehme eine Hand
voll von dem Speiseopfer,
dessen Gedächtnisopfer,
und lasse es in Rauch
aufgehen auf dem Altar,
und hernach gebe er dem
Weibe das Wasser zu
trinken. (27) Und hat er
ihr das Wasser zu trinken
gegeben, so wird es geschehen, wenn sie verunreinigt worden und eine Untreue begangen hat an ihrem Manne, so wird das fluchbringende Wasser in sie kommen zur Bitterkeit und ihr Leib wird schwellen und ihre Hüfte schwinden, und das Weib wird sein zum Fluch unter ihrem Volke. (28) Wenn

רש״י

קֹדֶם קְמִיצָה, כִּשְׁאָר מְנָחוֹת׃ (26) אזכרתה. הוּא
הַקּוֹמֶץ שֶׁעַל יְדֵי הַקְטָרָתוֹ הַמִּנְחָה בָּאָה לְזִכָּרוֹן לְגָבוֹהַּ׃
(27) והשקה את המים. לְרַבּוֹת שֶׁאִם אָמְרָה אֵינִי
שׁוֹתָה, לְאַחַר שֶׁנִּמְחֲקָה מְגִלָּה, מְעַרְעֲרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין
אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן אָמְרָה׃ טְמֵאָה אָנִי
(סוטה כ״)׃ וצבתה בטנה וגומר. אַף עַל פִּי שֶׁבִּקְלָלָה
הִזְכִּיר יָרֵךְ תְּחִלָּה, הַמַּיִם אֵין בּוֹדְקִין, אֶלָּא דֶּרֶךְ כְּנִיסָתָן
בָּהּ׃ והיתה האשה לאלה. כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי׃ שֶׁיְּהֵא
הַכֹּל אָלִין בָּהּ׃ בקרב עמה. הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין אָדָם
הַמִּתְנַוֵּל בְּמָקוֹם שֶׁנִּכָּר, לְאָדָם הַמִּתְנַוֵּל בְּמָקוֹם
שֶׁאֵינוֹ נִכָּר׃ (28) ואם לא נטמאה האשה. בִּסְתִירָה

Priesters sein. והקריב אותה
D. i. das Hinstellen auf
die südwestliche Seite des
Altars, vor der Kemiza,
wie bei anderen Speise-
opfern. (26) אזכרתה D. i.
das Räucherwerk, von
welchem er eine Handvoll
nimmt; durch diese weihe-
volle Handlung wird das
Speiseopfer der himm-
lischen Gnade gleichsam
empfohlen. (27) והשקה
את המים Wenn sie sagt,
ich will nicht trinken, nachdem der allerheiligste Name Gottes in diesem Wasser ausgelöscht wurde, so muß man sie dazu zwingen; ausgenommen, wenn sie selbst gesteht, sie habe die Treue gebrochen. וצבתה בטנה Obgleich beim Fluche die Hüfte zuerst erwähnt wird, wird dennoch hier erst der Leib genannt, weil das Wasser nach der Richtung wirkt, wie es in den Körper dringt. והיתה האשה לאלה Wie oben schon erklärt wurde, sie wird zur Verwünschungsformel dienen. בקרב עמה Es ist ein Unterschied, wenn jemand eine Schande erleidet im Orte, wo man ihn kennt, als dort, wo er nicht gekannt ist. (28) ואם לא

נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה
וְנִזְרְעָה זָרַע׃ (29) זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת
אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ
וְנִטְמָאָה׃ (30) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר
עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ
וְהֶעֱמִיד אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה
לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃
(31) וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֺן וְהָאִשָּׁה הַהִוא
תִּשָּׂא אֶת־עֲוֺנָהּ׃

aber das Weib nicht verunreinigt worden, und sie ist rein: so wird sie ungestraft bleiben, und Samen erhalten. (29) Dies ist die Weisung über die Eifersucht; wenn ein Weib ausschweift hinter ihrem Manne und verunreinigt wird, (30) Oder wenn über einen Mann der Geist der Eifersucht kommt, daß er eifersüchtig ist auf sein Weib: so stelle er das Weib vor den Ewigen, und der Priester thue an ihr ganz nach dieser Weisung. (31) Und frei ist der Mann von Schuld, aber dasselbe Weib hat ihre Schuld zu tragen.

רש״י

זו: וּטהורה היא. בְּמָקוֹם אַחֵר: ונקתה. מִמַּיִם הַמְּאָרְרִים, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא וְנִזְרְעָה זָרַע. אִם הָיְתָה יוֹלֶדֶת בְּצַעַר, תֵּלֵד בְּרֶיוַח, אִם הָיְתָה יוֹלֶדֶת שְׁחוֹרִים, יוֹלֶדֶת לְבָנִים (סוטה כ״ו): (30) או איש. כְּמוֹ, אוֹ נוֹדַע (שבות כ״א) כְּלוֹמַר אִם אִישׁ קַנַּאי הוּא לְכָךְ, וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה: (31) ונקה האיש מעון. אִם בְּדָקוּהָ הַמַּיִם, אַל יִדְאַג לוֹמַר: הֵבֵאתִי בְּמִיתָתָהּ, נָקִי הוּא מִן הָעוֹנֶשׁ. דָּבָר אַחֵר, כְּשֶׁיִּנָּקֶה, תְּהֵא אֶצְלוֹ בְּהֶיתֵּר וְנִקָּה מֵעָוֹן, שֶׁהַסּוֹטָה אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ (כפרי):

נטמאה Durch dieses geheime Verbrechen. וטהורה היא anderweitig. ונקתה Sie bleibt dann unversehrt von dem fluchverheißenden Wasser; sie wird außerdem schöne Kinder leicht und glücklich zur Welt bringen. (30) או איש Wie או נודע, או wie אם, wenn der Mann eifersüchtig ist, so stellt er die Frau vor den Ewigen. (31) ונקה האיש מעון Wenn das Wasser sie untersucht hat, braucht er kein Bedenken zu tragen, als wenn er schuld an ihrem Tode wäre; er ist ganz frei von Schuld. — Oder der Sinn ist: Nachdem sie diese Wasser getrunken hat und unschuldig befunden wurde, darf sie gesetzlich bei ihm bleiben, weil nur eine überwiesene Abtrünnige (Sota) bei ihrem Ehemanne nicht bleiben darf.

ו (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר
נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה׃ (3) מִיַּיִן וְשֵׁכָר
יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה
וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים
לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל׃ (4) כֹּל יְמֵי
נִזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן
מֵחַרְצַנִּים וְעַד־זָג לֹא יֹאכֵל׃ (5) כָּל־

6. (1) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (2) Rede zu den Kindern Israel, und sprich zu ihnen: Wenn ein Mann oder ein Weib sich auszeichnet, das Gelübde eines Enthaltsamen anzugeloben, enthaltsam zu sein, für den Ewigen: (3) So soll er von Wein und Berauschendem sich zurückhalten, Essig von Wein oder Essig von Berauschendem nicht trinken, auch keinen Trauben-Aufguß trinken, und Trauben, frische oder trockene, nicht essen. (4) Die ganze Zeit seiner Weihe soll er nichts von Allem, was bereitet wird vom Weinstocke, von Kernen bis Hülsen, essen.

רש"י

ו (2) כי יפליא. יַפְרִישׁ. לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת נָזִיר לְפָרָשַׁת סוֹטָה? לוֹמַר לְךָ, שֶׁכָּל הָרוֹאֶה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ, יַזִּיר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן, שֶׁהוּא מֵבִיא לִידֵי נִיאוּף (סוטה ב׳)׃ נדר נזיר. אֵין נְזִירָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא פְּרִישָׁה, אַף כַּאן שֶׁפֵּירַשׁ מִן הַיַּיִן? להזיר לה׳. לְהַבְדִּיל עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן לְשֵׁם שָׁמַיִם׃ (3) מיין ושכר. כְּתַרְגּוּמוֹ׃ מֵחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק שֶׁהַיַּיִן מְשַׁכֵּר כְּשֶׁהוּא יָשָׁן׃ וכל משרת. לָשׁוֹן צְבִיעָה בְּמַיִם וְכָל מַשְׁקֶה. וּבְלָשׁוֹן מִשְׁנָה יֵשׁ הַרְבֵּה: „אֵין שׁוֹרִין דְּיוֹ וְסַמָּנִים“, „נָזִיר שֶׁשָּׁרָה פִּתּוֹ בְּיַיִן“׃ (4) חרצנים. הֵם הַגַּרְעִינִין (נזיר ל״ד)׃ זג. הֵם קְלִיפּוֹת שֶׁמִּבַּחוּץ שֶׁהַחַרְצַנִּים

6. (2) כי יפליא Er wird absondern. Warum steht der Abschnitt von dem Nasir (Enthaltsamen) neben dem einer Sota? Um anzudeuten, wer eine solche Abtrünnige in ihrer Verworfenheit erblickt, soll dem Weingenusse entsagen, weil der Wein zur Unkeuschheit verleitet. נדר נזיר, נזיר heißt allenthalben absondern, auch hier: er hat sich vom Weingenusse enthalten. להזיר לה׳ Um sich zur Ehre Gottes vom Weine abzusondern. (3) מיין ושכר Wie Onk. übersetzt: vom jungen und alten Weine, denn der Wein berauscht, wenn er alt ist. וכל משרת Jeder Aufguß, d. h. etwas in Wasser oder in anderen Getränken Eingeweichtes. משרת kommt oft in der Mischna vor, so Sabb. Abschn. 1. אין שורין דיו... Man darf keine Tinte oder Farbstoffe, wovon man Tinte macht, am Vorabende des Sabbath einweichen. Desgleichen Talm. Nasir 34: נזיר ששרה פתו ביין Wenn ein Nasir sein Brod in Wein eintaucht. (4) חרצנים Körner, זג die äußere Schale, worin die Körner

יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־
רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יַזִּיר
לַיהוָה קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר
רֹאשׁוֹ׃ (6) כָּל־יְמֵי הַזִּירוֹ לַיהוָה עַל־
נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא׃ (7) לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ
לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא־יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם
כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל־רֹאשׁוֹ׃ (8) כֹּל יְמֵי
נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַיהוָה׃ (9) וְכִי־יָמוּת
מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ
נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם

(5) Die ganze Zeit des Gelübdes seiner Weihe soll kein Scheermesser über sein Haupt fahren; bis die Tage um sind, in welchen er enthaltsam sein will für den Ewigen, soll er heilig sein, soll er frei wachsen lassen das Haar seines Hauptes. (6) Die ganze Zeit seines Enthaltens für den Ewigen, soll er zu keiner Leiche kommen. (7) An seinem Vater und an seiner Mutter, an seinem Bruder und an seiner Schwester, er verunreige sich nicht an ihnen, wenn sie todt sind; denn die Weihe für seinen Gott ist auf seinem Haupte. (8) Die ganze Zeit seiner Weihe ist er dem Ewigen heilig. (9) Und wenn Jemand stirbt neben ihm urplötzlich und verunreinigt sein geweihtes Haupt: so scheere er sein Haupt am Tage seiner Reinigung;

רש״י

בְּתוֹכָן, כְּעִנְבָּל בְּזוּג: (5) קדוש יהיה. הַשֵּׂעָר שֶׁלּוֹ,
לְגַדֵּל הַפֶּרַע שֶׁל שְׂעַר רֹאשׁוֹ. (ספרי): פרע. נָקוּד
פַּתַח קָטָן, לְפִי שֶׁהוּא דָבוּק לִשְׂעַר רֹאשׁוֹ, פֶּרַע שֶׁל
שֵׂעָר, וּפֵירוּשׁ שֶׁל פֶּרַע: גִּדּוּל שֶׁל שֵׂעָר, וְכֵן אֶת
רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע (ויקרא כ״א), וְאֵין קָרוּי פֶּרַע פָּחוֹת
מִל׳ יוֹם: (8) כל ימי נזרו קדוש הוא, זוֹ קְדוּשַּׁת
הַגּוּף, מִלִּיטַּמֵּא לְמֵתִים: (9) בפתע. זֶה אוֹנֶס:
פתאום. זֶה שׁוֹגֵג. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: פֶּתַע פִּתְאוֹם דָּבָר
אֶחָד הוּא, מִקְרֶה שֶׁל פִּתְאוֹם: וכי ימות מת עליו.
בָּאֹהֶל שֶׁהוּא בוֹ: ביום טהרתו. בְּיוֹם הַזָּיָתוֹ, אוֹ אֵינוֹ

wie der Klöpfel in der Glocke sich befindet. (5) קדוש יהיה, Das Haar soll geweiht sein, daher muß er es frei wachsen lassen. פרע Ist mit einem Segol (was Raschi Patach nennt) punktirt, weil es mit שער ראשו verbunden steht: Eine Vergrößerung seines Haares; ebenso M. 3, 21 לא יפרע; פרע heißt es nur dann, wenn der Haarwuchs 30 Tage alt ist. (8) כל ימי נזרו קודש הוא D. i. das Heilighalten der Person, daß sie sich nicht an Todten verunreinige. (9) בפתע Nothgedrungen. פתאום Irrthümlich; nach Anderen gehören בפתע פתאום zusammen, und bedeutet einen plötzlichen Zufall. וכי ימות מת Wenn jemand neben ihm stirbt, in dem Zelte wo sich der Nasir aufhält. ביום טהרתו Am Tage, wo man ihn besprengt, nicht aber am

הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ׃ (10) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי
יָבִא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל־
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ (11) וְעָשָׂה הַכֹּהֵן
אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו
מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־
רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃ (12) וְהִזִּיר לַיהוָה
אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא
נִזְרוֹ׃ (13) וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם

am ſiebenten Tage ſoll er es ſcheeren. (10) Und am achten Tage bringe er zwei Turteltauben oder zwei junge Tauben zum Prieſter an den Eingang des Zeltes der Zuſammenkunſt. (11) Und der Prieſter bereite eine zum Sündopfer und eine zum Ganzoper, und verſöhne ihn wegen deſſen daß er ſich verſündigt hat bei der Leiche, und heilige ſo ſein Haupt an demſelben Tage. (12) Und er ſei enthaltſam für den Ewigen die Zeit ſeiner Weihe, und bringe dann ein jähriges Schaaf zum Schuldopfer; aber die vorige Zeit fällt weg, weil ſeine Weihe unrein geworden. (13) Und dies iſt die Weiſung für den Enthaltſamen; am Tage,

רש״י

אֶלָּא בַּשְּׁמִינִי, שֶׁהוּא טָהוֹר לְגַמְרֵי, תַּ"ל: בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי. אִי שְׁבִיעִי, יָכוֹל אֲפִילוּ לֹא הֻזָּה? תַּ"ל.
בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ: (10) וביום השמיני יביא שתי תורים.
לְהוֹצִיא אֶת הַשְּׁבִיעִי. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא אֶת
הַתְּשִׁיעִי? קָבַע זְמַן לְקָרְבָּן, וְקָבַע זְמַן לְמַקְרִיבִין: מַה
קָרְבָּן הַכָּשֵׁר שְׁמִינִי וּמִשְּׁמִינִי וָהָלְאָה, אַף מַקְרִיבִין
שְׁמִינִי וּמִשְּׁמִינִי וָהָלְאָה: (11) מאשר חטא על הנפש.
שֶׁלֹּא נִזְהַר מִטּוּמְאַת הַמֵּת. רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר אוֹמֵר:
שֶׁצִּיעֵר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן: וקדש את ראשו. לַחֲזוֹר
וּלְהַתְחִיל מִנְיַן נְזִירוּתוֹ: (12) והזיר לה' את ימי נזרו.
יַחֲזוֹר וְיִמְנֶה נְזִירוּתוֹ, כְּבַתְּחִלָּה: והימים הראשונים

achten Tage, wo er ſchon ganz rein iſt, es heißt daher ביום השביעי. Man könnte meinen, auch wenn er noch nicht beſprengt iſt? daher ſteht: Am achten Tage nach ſeiner Reinigung (Beſprengung). (10) וביום השמיני Dadurch wird der ſiebente Tag ausgeſchloſſen; man könnte meinen, der neunte Tag wird ausgeſchloſſen, daher hat die Schrift eine Zeit feſtgeſetzt, für das Opfer, wie für den Opfernden; ſo wie beim Opfer der achte Tag dazu geeignet iſt, d. i. vom achten und weiter, ebenſo kann auch der Opfernde vom achten Tage und weiter, (d. i. am neunten Tage) opfern. (11) מאשר חטא על הנפש Weil er ſich nicht von der Verunreinigung an Todten in Acht genommen. R. Eleaſar Hakkapor meint, er ſündigte gegen ſeine eigene Perſon (הנפש), weil er ſich die Entbehrung des Weingenuſſes auferlegte. וקדש את ראשו Er muß wieder anfangen, die Zeit ſeiner Enthaltung zu zählen. (12) והזיר לה׳ Er muß von Neuem wieder die Tage

מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ (14) וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ תָמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת־שְׁנָתָהּ תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל־אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים׃ (15) וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם׃ (16) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה אֶת־חַטָּאתוֹ וְאֶת־עֹלָתוֹ׃ (17) וְאֶת־הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח

da um ist die Zeit seiner Weihe, bringe man ihn zum Eingange des Zeltes der Zusammenkunft. (14) Und da bringe er dem Ewigen sein Opfer dar; ein jähriges Schaf, fehlerlos, zum Ganzopfer, und ein jähriges weibliches Schaf, fehlerlos, zum Sündopfer, und einen fehlerlosen Widder zum Friedopfer. (15) Und einen Korb mit ungesäuerten Kuchen von Weißmehl, Kuchen mit Oel eingerührt, und ungesäuerten Fladen mit Oel bestrichen, und deren Speiseopfer und Trankopfer. (16) und der Priester bringe es vor dem Ewigen dar, und verrichte dessen Sündopfer und dessen Ganzopfer. (17) Den Widder aber bereite er als Friedopfer dem

רש״י

יִפְּלוּ, לֹא יַעֲלוּ מִן הַמִּנְיָן׃ (13) יביא אותו. יָבִיא אֶת עַצְמוֹ. וְזֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה אֶתִּים, שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוֹרֵשׁ כֵּן, כַּיּוֹצֵא בוֹ, וְהִשִּׂיאוּ אוֹתָם עֲוֹן אַשְׁמָה׃ (ויקרא כ״ב) אֶת עַצְמָם, כַּיּוֹצֵא בוֹ, וַיִּקְבֹּר אותו בַגַּיְא׃ (דברים ל״ד) הוּא קָבַר אֶת עַצְמוֹ׃ (15) ומנחתם ונסכיהם. שֶׁל עוֹלָה וּשְׁלָמִים, לְפִי שֶׁהָיוּ בִּכְלָל, וְיָצְאוּ לִידוֹן בְּדָבָר חָדָשׁ, שֶׁטְּעוּנוּ לֶחֶם; הֶחֱזִירָן לִכְלָלָן, שֶׁיִּטְעֲנוּ נְסָכִים, כְּדִין עוֹלָה וּשְׁלָמִים׃ חלות מצות ורקיקי מצות. עֶשֶׂר מִכָּל מִין (מנחות

seiner Enthaltung zählen. והימים הראשונים יפלו Die ersten Tage werden nicht mitgezählt. (13) יביא אותו Er muß sich selbst bringen. Das ist eine von den drei vorkommenden את, wo es sich nach R. Jischmael auf das handelnde Subjekt selbst bezieht, so M. 3, 22, 16: והשיאו אותם Sich selbst eine Schuld aufladen, M. 5, 34, 6: ויקבר אותו (15) ומנחתם ונסכיהם Von dem Ganz- und Freudenopfer, weil sie im allgemeinen Gesetze בכלל mitbegriffen waren, und nur in einer Sache eine Ausnahme machten, daß man nämlich Brod dazu bringen mußte, so mußten sie wieder zum allgemeinen Gesetze כלל gebracht werden, daß sie auch Trankopfer haben müssen, wie andere Ganz- und Freudenopfer. חלות מצות ורקיקי מצות Von jeder

שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה
הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ׃ (18) וְגִלַּח
הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ
וְלָקַח אֶת־שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־
הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים׃ (19)
וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל
וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה
אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ
אֶת־נִזְרוֹ׃ (20) וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן ׀
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל

Ewigen, sammt dem Korbe mit den ungesäuerten Kuchen, auch verrichte der Priester dessen Speiseopfer und Trankopfer.
(18) Und der Enthaltsame scheere am Eingange des Zeltes der Zusammenkunft das Haupt seiner Weihe, und nehme das Haar des Hauptes seiner Weihe, und lege es auf das Feuer, welches unter dem Friedopfer ist.
(19) Und der Priester nehme den Bug, wenn er gekocht ist, von dem Widder, und einen ungesäuerten Kuchen aus dem Korbe und einen ungesäuerten Fladen, und lege es auf die Hände des Enthaltsamen, nachdem er sich sein geweihtes Haupt geschoren.
(20) Und der Priester schwinge sie in einer Schwingung vor dem Ewigen;

רש"י

ע"ז: (17) זבח שלמים לה׳ על סל המצות. יִשְׁחַט
אֶת הַשְּׁלָמִים, עַל מְנָת לְקַדֵּשׁ אֶת הַלֶּחֶם: את מנחתו
ואת נסכו. שֶׁל אַיִל: (18) וגלח הנזיר פתח אהל
מועד. יָכוֹל יְגַלַּח בָּעֲזָרָה, הֲרֵי זֶה דֶּרֶךְ בִּזָּיוֹן, אֶלָּא
וְגִלַּח הַנָּזִיר לְאַחַר שְׁחִיטַת הַשְּׁלָמִים. שֶׁכָּתוּב בָּהֶן:
וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד (ויקרא ג׳) סִפְרִי: אשר
תחת זבח השלמים. תַּחַת הַדּוּד, שֶׁהוּא מְבַשְּׁלָן בּוֹ.
לְפִי שֶׁשַּׁלְמֵי נָזִיר הָיוּ מִתְבַּשְּׁלִין בָּעֲזָרָה, שֶׁצָּרִיךְ
לִיטּוֹל הַכֹּהֵן הַזְּרוֹעַ, אַחַר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל, וּלְהָנִיף לִפְנֵי ה׳:
(19) הזרוע בשלה. לְאַחַר שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה: (20) קדש
הוא לכהן. הַחַלָּה וְהָרָקִיק וְהַזְּרוֹעַ, תְּרוּמָה הֵן לַכֹּהֵן:

Gattung zehn Stück. (17) זבח שלמים על סל המצות Er mußte das Freudenopfer schlachten, um dadurch das Brod zu heiligen. את מנחתו ואת נסכו Das Mehl- und Weinopfer vom Widder. (18) וגלח הנזיר Man könnte meinen, er soll sich im Vorhofe scheeren lassen, dies wäre aber unschicksam, sondern er muß sich außerhalb des Vorhofes scheeren lassen, nachdem man das Freudenopfer geschlachtet hat, wie die Vorschrift lautet: Er soll es schlachten am Eingange des Stiftzeltes. אשר תחת זבח השלמים Unter dem Kessel, worin es kocht, weil die Freudenopfer des Nasir in dem Vorhofe gekocht wurden, indem der Priester das Schulterstück zur Schwenkung nahm, nachdem es gekocht war. (19) הזרוע בשלה Nachdem das Schulterstück gekocht wurde. (20) קדש הוא לכהן Ein Kuchen, Fladen und das Schulterstück sind

חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר
יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן׃ (21) זֹאת תּוֹרַת
הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קָרְבָּנוֹ לַיהוָה עַל־נִזְרוֹ
מִלְּבַד אֲשֶׁר־תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר
יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ׃ פ
(22) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (23)
דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה

es ist heilig für den Priester nebst der Brust der Schwingung und nebst dem Schenkel der Hebe. Und hernach mag der Enthaltsame Wein trinken. (21) Dies ist die Weisung für den Enthaltsamen, welcher angelobt, (dies) sein Opfer für den Ewigen wegen seiner Weihe außer dem, wozu sein Vermögen hinreicht; nach seinem Gelübde, das er angelobt, so muß er thun neben der Weisung für seine Weihe, (22) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (23) Rede zu Aharon und zu seinen Söhnen, und sprich: So sollt

רש"י

על חזה התנופה. מִלְּבַד חָזֶה וָשׁוֹק הָרְאוּיִים לוֹ מִכָּל שְׁלָמִים, מוֹסִיף עַל שַׁלְמֵי נָזִיר הַזְּרוֹעַ הַזֶּה. לְפִי שֶׁהָיוּ שַׁלְמֵי נָזִיר בִּכְלָל, וְיָצְאוּ לִידוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ לְהַפְרָשַׁת זְרוֹעַ; הוּצְרַךְ לְהַחֲזִירָן לִכְלָלָן לִידוֹן אַף בְּחָזֶה וָשׁוֹק׃ (21) מלבד אשר תשיג ידו. שֶׁאִם אָמַר, הֲרֵינִי נָזִיר, עַל מְנָת לְגַלֵּחַ עַל מֵאָה עוֹלוֹת וְעַל מֵאָה שְׁלָמִים׃ כפי נדרו אשר ידר כן יעשה. מוֹסָף עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ׃ עַל תּוֹרַת הַנָּזִיר, יוֹסִיף, וְלֹא יְחַסֵּר. שֶׁאִם אָמַר הֲרֵינִי נָזִיר חָמֵשׁ נְזִירוֹת, עַל מְנָת לְגַלֵּחַ עַל ג' בְּהֵמוֹת הַלָּלוּ

Hebe für den Priester. על חזה התנופה Außer der Brust und dem Schenkel, welche dem Priester von jedem Freudenopfer gebühren, bezieht er beim Freudenopfer des Nasir auch noch das Schulterstück. — Weil das Freudenopfer des Nasir vom allgemeinen Gesetze eine Ausnahme macht, nämlich das Schulterstück für den Priester absondern zu müssen, daher wurde es wieder zur allgemeinen Vorschrift zurückgeführt, und festgesetzt, Brust und Schenkel dem Priester zu geben. (21) מלבד אשר תשיג ידו Außerdem, wozu sein Vermögen hinreicht; wenn er z. B. sagt: ich will ein Nasir sein, unter der Bedingung, daß, wenn ich mich scheeren lassen werde, ich dann 100 Ganz- oder 100 Freudenopfer darbringen will, so gilt es. כפי נדרו אשר ידר Gemäß seinem Gelübde. Wenn es mehr als das Gesetzliche ist, darf er es opfern, weniger aber nicht. Wenn er z. B. fünf Gelübde der Enthaltsamkeit angelobt, unter der Bedingung, nur bei der Darbringung

תְבָרְכ֖וּ אֶת־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל אָמ֖וֹר לָהֶֽם׃
ס (24) יְבָרֶכְךָ֥ יְהוָ֖ה וְיִשְׁמְרֶֽךָ׃ ס (25)
יָאֵ֨ר יְהוָ֧ה ׀ פָּנָ֛יו אֵלֶ֖יךָ וִֽיחֻנֶּֽךָּ׃ ס (26)
יִשָּׂ֨א יְהוָ֤ה ׀ פָּנָיו֙ אֵלֶ֔יךָ וְיָשֵׂ֥ם לְךָ֖ שָׁלֽוֹם׃
ס (27) וְשָׂמ֥וּ אֶת־שְׁמִ֖י עַל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל
וַאֲנִ֖י אֲבָרְכֵֽם׃ ס חמישי

ihr die Kinder Israel segnen; (24) Der Ewige segne dich, und behüte dich; (25) Der Ewige lasse sein Antlitz dir zuleuchten, und sei dir gnädig; (26) Der Ewige wende sein Antlitz dir zu, und gebe dir Frieden! (27) So sollen sie meinen Namen legen auf die Kinder Israel, und ich werde sie segnen.

רש"י

אֵין אֲנִי קוֹרֵא כּוֹ׃ כַּאֲשֶׁר יִדּוֹר כֵּן יַעֲשֶׂה׃ (23) אמור להם. כְּמוֹ זָכוֹר שָׁמוֹר בלע"ז דיש"נט (זמגענד disant,)? אמור להם. שֶׁיִּהְיוּ כּוּלָּם שׁוֹמְעִים (ספרי) אמור. מָלֵא. לֹא תְבָרְכֵם בְּחִפָּזוֹן וּבְהָלוּת, אֶלָּא בְּכַוָּנָה וּבְלֵב שָׁלֵם (במדבר רבה)׃ (24) יברכך. שֶׁיִּתְבָּרְכוּ נְכָסֶיךָ׃ וישמרך. שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ עָלֶיךָ שׁוֹדְדִים לִיטּוֹל מָמוֹנְךָ; שֶׁהַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְעַבְדּוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁמְרוֹ מִכָּל אָדָם, וְכֵיוָן שֶׁבָּאִים לִסְטִים עָלָיו, וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ מַה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בְּמַתָּנָה זוֹ? אֲבָל הַקָּבָּ"ה הוּא הַנּוֹתֵן, הוּא הַשּׁוֹמֵר, וְהַרְבֵּה מִדְרָשִׁים דָּרְשׁוּ בוֹ בְּסִפְרִי׃ (25) יאר ה' פניו אליך. יַרְאֶה לְךָ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, פָּנִים צְהוּבוֹת׃ ויחנך. יִתֵּן לְךָ חֵן (ספרי)׃ (26) ישא ה' פניו אליך. יִכְבּוֹשׁ כַּעְסוֹ׃ (27) ושמו את שמי. יְבָרְכוּם בְּשֵׁם הַמְפוֹרָשׁ. (ספרי)׃ ואני אברכם. לְיִשְׂרָאֵל, וְאַסְכִּים עִם הַכֹּהֲנִים. דָּבָר אַחֵר וַאֲנִי אֲבָרְכֵם לַכֹּהֲנִים׃

von drei Stück Vieh sich scheeren zu lassen, so heißt es nicht כפי נדרו, er muß gemäß seinem Gelübde handeln. (23) אמור להם sprechend, wie זכור, שמור. אמור להם Daß Alle es hören. אמור steht mit ו"ו vollständig: daß man den Segen nicht rasch und eilfertig, sondern mit Andacht, von ganzem Herzen ausspreche. (24) יברכך Daß deine Besitzthümer gesegnet seien. וישמרך Daß dein Vermögen dir nicht durch räuberische Gewalt entrissen werde. Wer einem ein Geschenk macht, so kann er dasselbe nicht zugleich hüten, es kann ihm durch Räuber entrissen werden, was nützt dann die Gabe dem Beschenkten? Gott aber ist der Spender und Hüter zugleich! (25) יאר ה׳ פניו אליך Der Ewige lasse dir leuchten sein Antlitz. ויחנך Er mache dich beliebt. (26) ישא ה׳ פניו אליך Er möge seinen Zorn (פניו) gegen dich unterdrücken. (27) ושמו את שמי Die Priester sollen das Volk mit dem allerheiligsten Gottesnamen (יהוה) segnen. ואני אברכם die Israeliten nämlich, ich werde in den Priestersegen einstimmen. Oder, ich werde die Priester segnen.

ז (1) וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ

7 (1) Und es geschah an dem Tage, da Mosche die Wohnung vollends aufgerichtet, und sie gesalbt und geheiligt hatte sammt allen ihren

רש"י

ז (1) ויהי ביום כלות משה. כַּלּוֹת כְּתִיב, (ר"ל בְּפַתַּח וְלֹא כְּלוֹת בִּשְׁוָא וְדוּק) יוֹם הֲקָמַת הַמִּשְׁכָּן, הָיוּ יִשְׂרָאֵל כְּכַלָּה הַנִּכְנֶסֶת לַחוּפָּה (במדבר רבה). כלות משה. בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל חֲכַם לֵב עָשׂוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן, וּתְלָאוֹ הַכָּתוּב בְּמֹשֶׁה? לְפִי שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עָלָיו, לִרְאוֹת תַּבְנִית כָּל דָּבָר וְדָבָר, כְּמוֹ שֶׁהֶרְאָהוּ בָּהָר לְהוֹרוֹת לְעוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה, וְלֹא טָעָה בְּתַבְנִית אַחַת. וְכֵן מָצִינוּ בְּדָוִד, לְפִי שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: זְכוֹר ה׳ לְדָוִד אֶת כָּל עֻנּוֹתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַה׳ וְגוֹמֵר. (תהלים קל"ב) לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד (מלכים א׳ י"ב) כלות משה להקים. וְלֹא נֶאֱמַר, בְּיוֹם הָקִים? מְלַמֵּד, שֶׁבָּכָל

7. (1) ביום כלות משה Es steht hier כלות wie כלה Braut. Weil am Tage, als man die Stiftshütte aufrichtete, die Israeliten so voll der innigsten Liebe zu Gott waren, wie eine Braut zu ihrem Bräutigam, wenn sie zum Traubimmel geführt wird. כלות משה Bezalel, Oholiab und andere Künstler machten die Wohnung; die Schrift bezeichnet aber blos Mosche, weil er sich dieser Arbeit ganz hingab, jedes Stück genau besichtigte, ob es so hergestellt ist, wie es ihm am Sinai gezeigt ward, um es dann den Künstlern zu lehren; er irrte sich auch nicht bei einem einzigen Stücke! Dasselbe finden wir bei Dawid, der mit besonderem Fleiße sich dem Tempelbaue hingab, wenn er sagt Ps. 132, 1: Gedenke o Ewiger dem Dawid all' sein eifervolles Streben. Deswegen wird der Tempel auf seinen Namen genannt, laut Kön. 1, 12: Siehe, Dawid, auf dein Haus! כלות משה להקים Es heißt nicht ביום הקים welches anzeigt, daß er das Zelt in den sieben Tagen

וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־
כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם׃ (2)
וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית
אֲבֹתָם הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת הֵם הָעֹמְדִים
עַל־הַפְּקֻדִים׃ (3) וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם
לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צָב וּשְׁנֵי עָשָׂר
בָּקָר עֲגָלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר

Geräthen, und den Altar sammt allen seinen Geräthen, — als er sie gesalbt und geheiligt hatte. (2) Da brachten die Fürsten Israels, die Häupter ihrer Stammhäuser, sie, die Fürsten der Stämme, sie die bei den Musterungen vorstanden, (3) Sie brachten als ihr Opfer vor den Ewigen sechs bedeckte Wagen und zwölf Rinder, einen Wagen auf zwei Fürsten und einen Ochsen

רש״י

שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים, הָיָה משֶׁה מַעֲמִידוֹ וּמְפָרְקוֹ. בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הֶעֱמִידוֹ, וְלֹא פֵּרְקוֹ; לְכָךְ נֶאֱמַר כַּלּוֹת משֶׁה לְהָקִים. אוֹתוֹ הַיּוֹם כָּלוּ הֲקָמוֹתָיו, וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן הָיָה (גיטין ס׳). בַּשֵּׁנִי נִשְׂרְפָה הַפָּרָה, בַּשְּׁלִישִׁי הוּזָּה הַזָּיָה רִאשׁוֹנָה, וּבַשְּׁבִיעִי נִגְלְחוּ׃ (2) הם נשיאי המטות. שֶׁהָיוּ שׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם בְּמִצְרַיִם, וְהָיוּ מוּכִּים עֲלֵיהֶם (ספרי) שֶׁנֶּאֱמַר׃ וַיֻּכּוּ שׁוֹטְרֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹמֵר (שמות ה׳)׃ הם העומדים על הפקדים. שֶׁעָמְדוּ עִם משֶׁה וְאַהֲרֹן, כְּשֶׁמָּנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וְאִתְּכֶם יִהְיוּ וגו׳׃ (3) שש עגלות צב. אֵין צָב אֶלָּא מְחוּפִּים, וְכֵן בַּצַּבִּים וּבַפְּרָדִים (ישעיה ס״ו) עֲגָלוֹת מְכוּסּוֹת

der Einweihung aufrichtete und auseinander legte; an diesem Tage aber hat er es aufgerichtet, und nicht auseinander gelegt, daher das Schriftwort: als Moſche mit der Aufrichtung fertig war; dies war am ר״ח ניסן; am zweiten Tage in Nissan wurde die פרה אדומה verbrannt, am dritten Nissan wurden die Lewiten zum erstenmale besprengt, und am siebenten desselben schoren sie sich das Haar, s. weiter 8, 7. (2) הם נשיאי המטות Dieselben, welche in Egypten Aufseher waren, und wegen der Israeliten von den Egyptern geschlagen wurden s. M. 2, 5, 14. הם העומדים על הפקדים Jene, welche mit Moſche und Aharon standen, als man die Israeliten zählte, s. oben 1, 14: von jedem Stamme sei ein Mann bei euch. (3) שש עגלות צב, צב bedeutet bedeckte Wagen, ebenso Jes. 66: בצבים ובפרדים

לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן׃ (4)
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (5) קַח
מֵאִתָּם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל
מוֹעֵד וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ
כְּפִי עֲבֹדָתוֹ׃ (6) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־
הָעֲגָלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־
הַלְוִיִּם׃ (7) אֵת ׀ שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֵת
אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי
עֲבֹדָתָם׃ (8) וְאֵת ׀ אַרְבַּע הָעֲגָלֹת וְאֵת
שְׁמֹנַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי
עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃

auf Einen; diese brachten sie dar vor die Wohnung.
4. Und der Ewige sprach zu Mosche und sagte:
(5) Nimm sie von ihnen an, und sie seien zu verrichten den Dienst beim Zelte der Zusammenkunft, und gib sie den Lewijim, einem Jeden nach Verhältniß seines Dienstes,
(6) Da nahm Mosche die Wagen und die Rinder, und gab sie den Lewijim.
(7) Zwei Wagen und vier Rinder gab er den Söhnen Gerschons, nach Verhältnis ihres Dienstes.
(8) Und vier Wagen und acht Rinder gab er den Söhnen Merari's, nach Verhältniß ihres Dienstes. unter der Hand Ithamars, des Sohnes Aharons, des Priesters.

רש״י

קְרוּיוֹת צַבִּים׃ ויקריבו אותם לפני המשכן. שֶׁלֹּא קִבֵּל מֹשֶׁה מִיָּדָם, עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַמָּקוֹם. אָמַר רַבִּי נָתָן: מַה רָאוּ הַנְּשִׂיאִים לְהִתְנַדֵּב כָּאן בַּתְּחִלָּה, וּבִמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְנַדְּבוּ תְּחִלָּה? אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ הַנְּשִׂיאִים: יִתְנַדְּבוּ צִבּוּר מַה שֶּׁיִּתְנַדְּבוּ, וּמַה שֶּׁמְּחַסְּרִין אָנוּ מַשְׁלִימִין, כֵּיוָן שֶׁרָאוּ, שֶׁהִשְׁלִימוּ צִבּוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם (שמות ט״ו), אָמְרוּ: מֵעַתָּה מַה לָּנוּ לַעֲשׂוֹת? הֵבִיאוּ אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְהַמִּלּוּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן, לְכָךְ הִתְנַדְּבוּ כָּאן תְּחִלָּה׃ (8) כפי עבודתם. שֶׁהָיָה מַשָּׂא בְנֵי גֵרְשׁוֹן קַל מִשֶּׁל

in gedeckten Wagen von Maulthieren gezogen. לפני המשכן Mosche nahm es nicht eher an, als bis es ihm Gott befahl. R. Nathan stellt die Frage auf: Warum brachten die Fürsten ihre Gaben hier zuerst, und nicht auch bei der Erbauung der Wohnung? Sie sagten dort: das Volk soll erst spenden, was es spenden kann, das noch Fehlende wollen wir ersetzen; als sie aber sahen, daß das Volk alles hergab, wie M. 2, 36, 7 heißt: der Vorrath für die Arbeit war genug; da sagten sie, was hätten wir wohl noch zu thun? und sie brachten Edelsteine und Füllsteine zum Efod und zum Brustschild; daher brachten sie bei der Einweihung ihre Spenden zuerst. (8) כפי עבודתם Die Last des Traggeschäftes der Nachkommen Gerschons war leichter als die der Nachkommen Meraris, welche

(9) וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי־עֲבֹדַת
הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ׃ (10)
וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ
בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִם
אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃ (11) וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם
נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ אֶת־
קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ׃ ס (12)
וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ

(9) Aber den Söhnen Kehaths gab er keine, weil der Dienst des Heiligthums ihnen oblag; auf der Schulter sollten sie tragen. (10) Auch brachten die Fürsten das Einweihungsopfer des Altars, am Tage, da er gesalbt wurde; und die Fürsten brachten ihr Opfer dar vor den Altar. (11) Da sprach der Ewige zu Mosche: Je ein Fürst an einem Tage sollen sie ihr Opfer darbringen zur Einweihung des Altars. (12) Und es war der am erstten Tage sein Opfer darbrachte:

רש״י

מְרָרִי; שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים הַקְּרָשִׁים וְהָעַמּוּדִים וְהָאֲדָנִים׃
(9) כי עבדת הקדש עליהם. מַשָּׂא דְּבַר הַקְּדוּשָּׁה׃
הָאָרוֹן וְהַשֻּׁלְחָן וגומר לְפִיכָךְ בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ׃ (10)
ויקריבו הנשיאים את חנכת המזבח. לְאַחַר שֶׁהִתְנַדְּבוּ
הָעֲגָלוֹת וְהַבָּקָר, לָשֵׂאת הַמִּשְׁכָּן, נָשְׂאוּ לִבָּם לְהִתְנַדֵּב,
קָרְבָּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לְחַנְּכוֹ׃ ויקריבו הנשיאים את קרבנם
לפני המזבח. כִּי לֹא קִבֵּל מֹשֶׁה מִיָּדָם, עַד שֶׁנֶּאֱמַר
לוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה׃ (11) יקריבו את קרבנם לחנכת
המזבח. וַעֲדַיִן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מֹשֶׁה, הֵאַךְ יַקְרִיבוּ׃
אִם כְּסֵדֶר תּוֹלְדוֹתָם, אִם כְּסֵדֶר הַמַּסָּעוֹת? עַד שֶׁנֶּאֱמַר
לוֹ מִפִּי הַקָּבָּ"ה. יַקְרִיבוּ לְמַסָּעוֹת אִישׁ יוֹמוֹ (זבחים
כ"א׃ (12) ביום הראשון. אוֹתוֹ הַיּוֹם נָטַל עֶשֶׂר
עֲטָרוֹת, רִאשׁוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, רִאשׁוֹן לַנְּשִׂיאִם

erstere die Bretter, Säulen nnd die Fußgestelle trugen. כי עבודת הקודש עליהם Eine Last, welche heilig ist, nämlich: die Bundeslade, der Tisch usw. daher mußten sie es auf den Schultern tragen. (10) ויקריבו הנשיאים את הנכת המזבח Nachdem sie die Wägen und Rinder gespendet hatten, um die Stiftshütte zu führen, fanden sie auch bewogen, Opfer zu bringen, um den Altar einzuweihen. ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח Weil Mosche sie nicht eher annahm, als bis es der Ewige befahl. (11) יקריבו־לחנכת המזבח Bis jetzt wußte Mosche nicht, wie sie es opfern sollen, ob nach ihrer Geburtsfolge, oder nach Ordnung ihrer Züge, bis ihm Gott bedeutete, nach Ordnung ihrer Züge opfern zu lassen, jeder an seinem bestimmten Tage. (12) ביום הראשון Dieser Tag wurde zehnfach verherrlicht; es war der erste Tag der Schöpfung, der erste Einweihungstag der Fürsten usw., welches im Seder Olam

נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה׃ (13)
וְקָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (14) כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (15)
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (16) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ (17) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן

Nachschon, Sohn Amminadabs, vom Stamme Jehuda. (13) Und sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (14) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (15) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (16) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (17) Und zum Friedopfer: zwei Rinder. fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer

רש״י

וכו׳ כִּדְאִיתָא בְּסֵדֶר עוֹלָם: למטה יהודה. יִחֲסוֹ
הַכָּתוּב עַל שִׁבְטוֹ וְלֹא שֶׁגָּבָה מִשִּׁבְטוֹ וְהִקְרִיב, אוֹ
אֵינוֹ אוֹמֵר לְמַטֵּה יְהוּדָה אֶלָּא שֶׁגָּבָה מִשִּׁבְטוֹ וְהֵבִיא:
תַּ״ל זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן, מִשֶּׁלּוֹ הֵבִיא: (13) שניהם
מלאים סולת. לְמִנְחַת נְדָבָה: (14) עשרה זהב.
כְּתַרְגּוּמוֹ מִשְׁקַל עֶשֶׂר שִׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ הָיָה בָהּ: מלאה
קטרת. לֹא מָצִינוּ קְטֹרֶת לְיָחִיד, וְלֹא עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן
אֶלָּא זוֹ בִּלְבָד, וְהוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה: (15) פר אחד.
מְיוּחָד שֶׁבְּעֶדְרוֹ: (16) שעיר עזים אחד לחטאת.
לְכַפֵּר עַל קֶבֶר הַתְּהוֹם. (עיין ברא״ם) טוּמְאַת הַסָּפֵק:

ausführlich zu lesen ist. למטה יהודה Hier wird es nach dem Stamme benannt, nicht aber, daß die Gaben vom Stamme eingehoben wurden, daher heißt es ausdrücklich: Dies war das Opfer des Nachschon; er brachte es von seinem Vermögen. (13) שניהם מלאים סלת Zum freiwilligen Speiseopfer. (14) עשרה זהב Nach Onk. im Gewichte von zehn Schekalim des Heiligthums. מלאה קטרת Wir finden nicht, daß ein Einzelner Räucherwerk dargebracht, auch nicht, daß es auf dem äußern Altare geräuchert wurde, blos hier ausnahmsweise; dies war eine temporäre Amtshandlung. (15) פר אחד Der Ausgewählteste in seiner Heerde. (16) שעיר עזים אחד לחטאת Um, für zweifelhafte Unreinigkeiten, wo nämlich etwa ein unterirdisches Grab sich befindet, (das Unreinheit heraufbringen würde), dadurch Versöhnung

נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ פ (18) בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי
הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר נְשִׂיא יִשָּׂשכָר׃
(19) הִקְרִב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף

Nachschons, des Sohnes Aminadabs. (18) Am zweiten Tage opferte Nethaneel, Sohn Zuars, der Fürst von Jissachar. (19) Er brachte als sein Opfer dar; eine silberne Schüssel,

רש"י

(18) הקריב נתנאל בן צוער. הִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ. מַה ת"ל הִקְרִיב בְּשִׁבְטוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר, מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר בְּכָל הַשְּׁבָטִים? לְפִי שֶׁבָּא רְאוּבֵן וְעִרְעֵר וְאָמַר: אַחַר שֶׁקְּדָמַנִי יְהוּדָה אָחִי, אַקְרִיב אֲנִי אַחֲרָיו. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: מִפִּי הַגְּבוּרָה נֶאֱמַר לִי, שֶׁיַּקְרִיבוּ כְּסֵדֶר מַסְּעֵי לְדִגְלֵיהֶם; לְכָךְ אָמַר, הַקְרֵב אֶת קָרְבָּנוֹ, וְהוּא חָסֵר יו"ד, שֶׁהוּא מַשְׁמַע הַקְרֵב, לְשׁוֹן צִוּוּי: שֶׁמִּפִּי הַגְּבוּרָה נִצְטַוָּה הַקְרֵב. וּמַהוּ הִקְרִיב הִקְרִיב שְׁנֵי פְּעָמִים: שֶׁבִּשְׁבִיל שְׁנֵי דְבָרִים זָכָה לְהַקְרִיב שֵׁנִי לַשְּׁבָטִים? אַחַת שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים. (דברי הימים א' י"ב) וְאַחַת, שֶׁהֵם נָתְנוּ עֵצָה לַנְּשִׂיאִים, לְהִתְנַדֵּב קָרְבָּנוֹת הַלָּלוּ. וּבִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן מָצָאתִי, אָמַר רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר: נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר הִשִּׂיאָן עֵצָה זוֹ: (19) קערת כסף. מִנְיַן אוֹתִיּוֹתָיו בְּגִימַטְרִיָּא תתק"ל,

zu bewirken. (18) הקריב נתנאל בן צוער Warum heißt es nur hier V. 19 „הקריב את קרבנו“ und bei allen anderen Fürsten steht nur der Ausdruck „קרבנו“? Weil nämlich Reuben dem Jsasschar den Vorzug streitig machen wollte, er sagte: Nachdem mir Jehuda vorangegangen ist, so will ich wenigstens gleich nach ihm opfern, doch Mosche erwiderte: Es ist mir von Gott aufgetragen, daß sie nach ihren Zugordnungen opfern sollen; daher steht הקרב ohne „י“ was auch הקרב (die Befehlsform) anzeigt, daß es so der göttliche Befehl ist. Warum steht aber הקרב zweimal? V. 18 und 19, wegen zweier Umstände durfte Jsasschar gleich nach Jehuda sein Opfer darbringen: erstens war dieser Stamm gelehrt, s. Chron. 1, 12, 32: Von den Nachkommen Jsasschars waren Schriftgelehrte, und zweitens hatten eben diese den Fürsten den Rath ertheilt, diese Opfer darzubringen. Auch in dem Werke Jessod von R. Mosche Hadarschon fand ich: R. Pinechas, Sohn Jair's sagt, daß Nesanel, Sohn Zuars ihnen diesen Rath gegeben. (19) קערת כסף Der Zahlenwerth dieser Buchstaben

אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (20) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (21) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר

hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (20) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (21) Ein junger Stier, ein Widder,

רש״י

כְּנֶגֶד שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן: שלשים ומאה משקלה. עַל שֵׁם כְּשֶׁהֶעֱמִיד תּוֹלָדוֹת לְקִיּוּם הָעוֹלָם, בֶּן ק״ל שָׁנָה הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד וגומר (בראשית ה׳): מזרק אחד כסף. בְּגִימַטְרִיָּא תקך, עַל שֵׁם נֹחַ, שֶׁהֶעֱמִיד תּוֹלָדוֹת בֶּן ת״ק שָׁנָה, וְעַל שֵׁם עֶשְׂרִים שָׁנָה, שֶׁנִּגְזְרָה גְּזֵרַת הַמַּבּוּל קוֹדֶם תּוֹלְדוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁפֵּירַשׁ אֵצֶל וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה (שם ו׳) לְפִיכָךְ נֶאֱמַר, מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף, וְלֹא נֶאֱמַר מִזְרָק כֶּסֶף אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּקְּעָרָה: לוֹמַר, שֶׁאַף אוֹתִיּוֹת שֶׁל אֶחָד מִצְטָרְפוֹת לַמִּנְיָן: שבעים שקל. כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אוּמוֹת, שֶׁיָּצְאוּ מִבָּנָיו: (20) כף אחת. כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָה מִיָּדוֹ שֶׁל הַקָּבָּ״ה: עשרה זהב. כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת: מלאה קטרת. גִּמַטְרִיָּא שֶׁל קְטֹרֶת תַּרְיַ״ג מִצְוֹת, וּבִלְבַד שֶׁתַּחֲלִיף קוֹ״ף בְּדַ״לֶת, עַל יְדֵי א״ת בּ״ש גּ״ר דּ״ק: (21) פר אחד. כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר

beträgt 930, es soll erinnern an die 930 Lebensjahre des ersten Menschen. שלשים ומאה משקלה Als Adam Kinder zeugte, gleichsam zum Aufbau der Welt, war er 130 Jahre alt, s. M. 1, 5, 3. מזרק כסף אחד Der Zahlenwert dieser Buchstaben beträgt 520, hinweisend auf Noach, der zu 500 Jahren Kinder zeugte; auch auf die Sündfluth, welche 20 Jahre beschlossen wurde, bevor er Sprößlinge zeugte, was ich M. 1, 6, 3 erklärt habe, darum heißt es hier מזרק אחד כסף und nicht מזרק כסף אחד so wie es heißt קערת כסף אחת, um anzudeuten, daß man auch das Wort אחד zu מזרק אחד rechnen muß, um die Zahl 520 zu vervollständigen. שבעים שקל Hindeutend auf die 70 Völkerschaften, welche von Noach abstammtem. (20) כף אחת Hindeutend auf die Thora, die Gott aus seiner Hand (כף) uns gegeben hat. עשרה זהב Auf die zehn Gottesworte hinweisend. מלאה קטרת Das Wort קטרת hat die Zahl 613, wenn man nämlich nach den Abkürzungszahlen א״ת, ב״ש, ג״ר, ד״ק das ק׳ durch ד׳ ersetzt, also: die 613 Gebote und Verbote. (21) פר אחד Erinnert an Abraham, bei welchem es heißt ויקח בן בקר

אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
(22) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (23)
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃
(24) בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן
אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ (25) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־

ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (22) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (23) Und zum Friedopfer; zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Nethaneels des Sohnes Zuars. (24) Am dritten Tage der Fürst der Söhne Sebuluns: Eliab, Sohn Chelons. (25) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und

רש"י

(בראשית י"ח): איל אחד. כְּנֶגֶד יִצְחָק: וַיִּקַּח אֶת
הָאַיִל ונומר (שם כ"ב): כבש אחד. כְּנֶגֶד יַעֲקֹב:
וְהַכְּשָׂבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב (שם ל'): (22) שעיר עזים.
לְכַפֵּר עַל מְכִירַת יוֹסֵף שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים
(שם ל"ז): (23) ולזבח השלמים בקר שנים. כְּנֶגֶד
משֶׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁנָּתְנוּ שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם
שֶׁבַּשָּׁמַיִם: אילים כבשים ועתדים. ג' מִינִים, כְּנֶגֶד
כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, וּכְנֶגֶד תּוֹרָה נְבִיאִים, וּכְתוּבִים,
שָׁלֹשׁ, חֲמִשִּׁיּוֹת כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חוּמְשִׁין, וַחֲמִשָּׁה הַדִּבְּרוֹת
הַכְּתוּבִין עַל לוּחַ אֶחָד, וַחֲמֵשֶׁת הַכְּתוּבִים עַל הַשֵּׁנִי,
עַד כָּאן בִּיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי משֶׁה הַדַּרְשָׁן: (24) ביום
השלישי נשיא וגו'. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיָה הַנָּשִׂיא
הַמַּקְרִיב לִבְנֵי זְבוּלֻן, וְכֵן כֻּלָּם, אֲבָל בִּנְתַנְאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר
בּוֹ: הִקְרִיב נְתַנְאֵל, נוֹפֵל אַחֲרָיו הַלָּשׁוֹן לוֹמַר: נְשִׂיא
יִשָּׂשכָר, לְפִי שֶׁכְּבָר הִזְכִּיר שְׁמוֹ וְהַקְרָבָתוֹ, וּבִשְׁאָר,

איל אחד Hindeutend auf Jizchack. M. 1, 22. כבש אחד ויקח את האיל Bezieht sich auf Jakob, M. 1, 30, 40: והכבשים הפריד יעקב. (22) שעיר עזים Um für den Verkauf Josefs Sühne zu bewirken: וישחטו שעיר עזים (23) בקר שנים Mit Hinblick auf Mosche und Aharon, welche den Frieden שלמים־שלום zwischen Jsrael und dem himmlischen Vater vermittelten. אילים ,כבשים ,עתודים Drei Gattungen, hinweisend auf die Priester, Lewiten und Jsraeliten, wie auch auf Thora, Newiim und Kethubim; das dreimal wiederholt stehende Wort חמשה deutet die fünf Bücher Mosches an; ferner die fünf Gebote auf der einen Bundestafel, und die fünf Verbote, welche auf der andern Tafel stehen. Soweit die Erklärung des R. Mosche Hadarschan. (24) ביום השלשי נשיא D. h. am dritten Tage war der Fürst von Sebulun der Opfernde, so steht es bei allen, (wo הקריב wegbleibt), außer bei Nesanel, wo הקריב steht, kommt das נשיא in Verbindung mit Jssaschar, weil sein Name bereits erwähnt

כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (26) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה
זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (27) פַּר אֶחָד בֶּן
בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה׃ (28) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
(29) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיאָב בֶּן
חֵלֹן׃ פ (30) בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי
רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ (31)
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (32) כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (33)
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד

dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (26) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (27) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (28) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (29) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Eliabs, des Sohnes Chelons. (30) Am vierten Tage der Fürst der Söhne Rëubens: Elizur, Sohn Schedëurs. (31) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (32) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (33) Ein junger Stier, ein Widder, ein

רש״י

שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶן הִקְרִיב נוֹפֵל עֲלֵיהֶן לָשׁוֹן: זֶה נָשִׂיא לִבְנֵי פְלוֹנִי: אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה הַנָּשִׂיא הַמַּקְרִיב לְשֵׁבֶט פְּלוֹנִי:

ward; bei den anderen aber, wo הקריב nicht steht, muß es heißen נשיא, und bedeutet der opfernde Fürst, נשיא המקריב, war von dem und dem Stamme.

בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (34) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (35) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ פ (36) בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ (37) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (38) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (39) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (40) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (41) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ פ ששי (42) בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ (43) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם

jähriges Schaf zum Ganzopfer; (34) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (35) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Elizurs, des Sohnes Schedëurs. (36) Am fünften Tage der Fürst der Söhne Schimeons: Schelumiel, Sohn Zurischaddai's. (37) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (38) Eine goldne Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (39) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (40) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (41) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, snüf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Schlumiels, des Sohnes Zuruschaddai's. (42) Am sechsten Tage der Fürst der Söhne Gads; Eljasaph, Sohn Dëuëls. (43) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide

מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃
(44) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת׃ (45) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל
אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
(46) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ (47)
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֶלְיָסָף בֶּן־
דְּעוּאֵל׃ פ (48) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא
לִבְנֵי אֶפְרָיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃
(49) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (50) כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (51)
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (52) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ (53) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃ פ (54) בַּיּוֹם
הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל
בֶּן־פְּדָהצוּר׃ (55) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרַק

voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (44) Eine goldne Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (45) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer; (46) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (47) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Eljasaphs, des Sohns Döuëls. (48) Am siebenten Tage der Fürst der Söhne Ephrajims: Elischama, Sohn Ammihuds. (49) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer; (50) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks; (51) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf, zum Ganzopfer; (52) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (53) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Elischama's, des Sohnes Ammihuds, (54) Am achten Tage der Fürst der Söhne Menasche's: Gamliel, Sohn Pedazurs. (55) Sein Opfer war; eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht,

אֶחָד֙ כֶּ֔סֶף שִׁבְעִ֥ים שֶׁ֖קֶל בְּשֶׁ֣קֶל הַקֹּ֑דֶשׁ
שְׁנֵיהֶ֣ם ׀ מְלֵאִ֗ים סֹ֛לֶת בְּלוּלָ֥ה בַשֶּׁ֖מֶן
לְמִנְחָֽה׃ (56) כַּ֥ף אַחַ֛ת עֲשָׂרָ֥ה זָהָ֖ב
מְלֵאָ֥ה קְטֹֽרֶת׃ (57) פַּ֣ר אֶחָד֩ בֶּן־בָּקָ֨ר
אַ֧יִל אֶחָ֛ד כֶּֽבֶשׂ־אֶחָ֥ד בֶּן־שְׁנָת֖וֹ לְעֹלָֽה׃
(58) שְׂעִיר־עִזִּ֥ים אֶחָ֖ד לְחַטָּֽאת׃ (59)
וּלְזֶ֣בַח הַשְּׁלָמִים֮ בָּקָ֣ר שְׁנַ֒יִם֒ אֵילִ֤ם
חֲמִשָּׁה֙ עַתֻּדִ֣ים חֲמִשָּׁ֔ה כְּבָשִׂ֥ים בְּנֵֽי־
שָׁנָ֖ה חֲמִשָּׁ֑ה זֶ֛ה קָרְבַּ֥ן גַּמְלִיאֵ֖ל בֶּן־
פְּדָהצֽוּר׃ פ (60) בַּיּוֹם֙ הַתְּשִׁיעִ֔י נָשִׂ֖יא
לִבְנֵ֣י בִנְיָמִ֑ן אֲבִידָ֖ן בֶּן־גִּדְעֹנִֽי׃ (61)
קָרְבָּנ֞וֹ קַעֲרַת־כֶּ֣סֶף אַחַ֗ת שְׁלֹשִׁ֣ים
וּמֵאָה֮ מִשְׁקָלָהּ֒ מִזְרָ֤ק אֶחָד֙ כֶּ֔סֶף
שִׁבְעִ֥ים שֶׁ֖קֶל בְּשֶׁ֣קֶל הַקֹּ֑דֶשׁ שְׁנֵיהֶ֣ם
מְלֵאִ֗ים סֹ֛לֶת בְּלוּלָ֥ה בַשֶּׁ֖מֶן לְמִנְחָֽה׃
(62) כַּ֥ף אַחַ֛ת עֲשָׂרָ֥ה זָהָ֖ב מְלֵאָ֥ה
קְטֹֽרֶת׃ (63) פַּ֣ר אֶחָד֩ בֶּן־בָּקָ֨ר אַ֧יִל
אֶחָ֛ד כֶּֽבֶשׂ־אֶחָ֥ד בֶּן־שְׁנָת֖וֹ לְעֹלָֽה׃ (64)
שְׂעִיר־עִזִּ֥ים אֶחָ֖ד לְחַטָּֽאת׃ (65) וּלְזֶ֣בַח
הַשְּׁלָמִים֮ בָּקָ֣ר שְׁנַ֒יִם֒ אֵילִ֤ם חֲמִשָּׁה֙
עַתֻּדִ֣ים חֲמִשָּׁ֔ה כְּבָשִׂ֥ים בְּנֵי־שָׁנָ֖ה
חֲמִשָּׁ֑ה זֶ֛ה קָרְבַּ֥ן אֲבִידָ֖ן בֶּן־גִּדְעֹנִֽי׃ פ
(66) בַּיּוֹם֙ הָֽעֲשִׂירִ֔י נָשִׂ֖יא לִבְנֵ֣י דָ֑ן
אֲחִיעֶ֖זֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּֽי׃ (67) קָרְבָּנ֞וֹ

ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer;
(56) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks;
(57) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzoper;
(58) Ein Ziegenbock zum Sündopfer;
(59) Und zum Friedopfer; zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Gamliels, des Sohnes Pedazurs.
(60) Am neunten Tage der Fürst der Söhne Binjamins: Abidan, Sohn Gideoni's.
(61) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer;
(62) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks;
(63) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf, zum Ganzopfer;
(64) Ein Ziegenbock zum Sündopfer;
(65) Uud zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Abidans, des Sohnes Gideoni's
(66) Am zehnten Tage der Fürst der Söhne Dans: Achieser, Sohn Ammischaddai's.
(67) Sein Opfer war:

קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (68) כַּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (69) פַּר
אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־
שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (70) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ (71) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ פ שביעי (72) בְּיוֹם
עַשְׁתֵּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ (73) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (74) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה
זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (75) פַּר אֶחָד בֶּן־
בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה׃ (76) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
(77) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל בֶּן־
עָכְרָן׃ פ (78) בַּיּוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם

eine silberne Schüssel,
hundert und dreißig Sche-
kel an Gewicht, ein silber-
nes Becken von siebenzig
Schekel, nach dem Schekel
des Heiligthums. beide
voll Weißmehl, eingerührt
mit Oel, zum Speiseop-
fer; (68) Eine goldene
Schale von zehn Schekel,
voll Räucherwerks; (69)
Ein junger Stier, ein
Widder, ein jähriges
Schaf, zum Ganzopfer;
(70) Ein Ziegenbock zum
Sündopfer; (71) Und
zum Friedopfer: zwei
Rinder, fünf Widder, fünf
Böcke, fünf jährige Scha-
fe; dies war das Opfer
Achiesers, des Sohnes
Ammischaddai's. (72) Am
eilften Tage der Fürst
der Söhne Aschers: Pa-
giel, Sohn Ochrans. (73)
Sein Opfer war: eine
silberne Schüssel, hundert
und dreißig Schekel an
Gewicht, ein silbernes
Becken von siebenzig
Schekel, nach dem Schekel
des Heiligthums, beide
voll Weißmehl, einge-
rührt mit Oel, zum Speise-
opfer; (74) Eine goldene
Schale vonn zehn Schekel,
voll Räucherwerks; (75)
Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf zum Ganzopfer;
(76) Ein Ziegenbock zum Sündopfer; (77) Und zum Friedopfer:
zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war
das Opfer Pagiels, des Sohnes Ochrans, (78) Am zwölften Tage

נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃
(79) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ (80) כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ (81)
פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ (82) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ (83) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ פ (84) זֹאת ׀ חֲנֻכַּת
הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂיאֵי
יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה

der Fürst der Söhne Naphthali's: Achira, Sohn Enans.
(79) Sein Opfer war: eine silberne Schüssel, hundert und dreißig Schekel an Gewicht, ein silbernes Becken von siebenzig Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums, beide voll Weißmehl, eingerührt mit Oel, zum Speiseopfer;
(80) Eine goldene Schale von zehn Schekel, voll Räucherwerks;
(81) Ein junger Stier, ein Widder, ein jähriges Schaf, zum Ganzopfer;
(82) Ein Ziegenbock zum Sündopfer;
(83) Und zum Friedopfer: zwei Rinder, fünf Widder, fünf Böcke, fünf jährige Schafe; dies war das Opfer Achira's, des Sohnes Enans.
(84) Dies war also das Einweihungsopfer des Altars, am Tage, da er gesalbt wurde, von den Fürsten Israels: zwölf

רש״י

(84) ביום המשח אותו. בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּמְשַׁח הִקְרִיב, וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם: אַחֲרֵי הִמָּשַׁח? שֶׁנִּמְשַׁךְ תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ הִקְרִיב. אוֹ „אַחֲרֵי הִמָּשַׁח“ לְאַחַר זְמַן, וְלֹא בָּא לְלַמֵּד. „בְּיוֹם הִמָּשַׁח“ אֶלָּא לוֹמַר שֶׁנִּמְשַׁח בְּיוֹם? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: בְּיוֹם מָשְׁחוֹ אוֹתוֹ (ויקרא ו') לָמַדְנוּ, שֶׁנִּמְשַׁח בְּיוֹם, וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר בְּיוֹם הִמָּשַׁח אוֹתוֹ: בְּיוֹם שֶׁנִּמְשַׁח הִקְרִיב (ספרי): קערת כסף שתים עשרה. הֵם הֵם שֶׁהִתְנַדְּבוּ וְלֹא אֵירַע בָּהֶם פְּסוּל

(84) ביום המשח אותו Am selben Tage, da er gesalbt wurde, opferte man zugleich. Was deutet aber אחרי המשח daß der Altar erst gesalbt wurde, und dann wurde darauf geopfert. Nun könnte man meinen, אחרי המשח bedeutet: nach dem Salben, und ביום hieße bei Tag wurde er gesalbt, es heißt aber hier V. 10 ביום המשח אותו folglich ist er am selben Tage gesalbt worden. Diese Stelle lehrt uns sonach, daß an demselben Tage, wo der Altar gesalbt wurde, man zugleich darauf geopfert hat. קערת כסף שתים עשרה Diese zwölf silbernen Schüsseln sind es, welche die Fürsten freiwillig spenden, ohne daß sie ein Tadel getroffen

מזרקי־כסף שנים עשר כפות זהב שתים עשרה: (85) שלשים ומאה הקערה האחת כסף ושבעים המזרק האחד כל כסף הכלים אלפים וארבע־מאות בשקל הקדש: (86) כפות זהב שתים־עשרה מלאת קטרת עשרה עשרה הכף בשקל הקדש כל־זהב הכפות עשרים ומאה: מפטיר (87) כל־הבקר לעלה שנים עשר פרים אילם שנים־עשר כבשים בני־שנה שנים עשר ומנחתם ושעירי עזים שנים עשר לחטאת: (88) וכל בקר זבח השלמים

silberne Schüsseln, zwölf silberne Becken, zwölf goldene Schalen; (85) Hundert und dreißig Schekel (wog) jede silberne Schüssel, und siebenzig Schekel jedes Becken; alles Silber der Gefäße: zwei tausend und vierhundert Schekel, nach dem Schekel des Heiligthums. (86) Zwölf goldene Schalen, voll Räucherwerks, zehn Schekel jede Schale, nach dem Schekel des Heiligthums; alles Gold der Schalen: hundert und zwanzig Schekel, (87) Alle Rinder zum Ganzopfer waren: zwölf Stiere, zwölf Widder, zwölf jährige Schafe; nebst ihrem Speiseopfer; und zwölf Zigenböcke zum Sündopfer. (88) Und alle Rinder

רש"י

(מדרש רבה): (85) שלשים ומאה הקערה האחת וגו'. מה תלמוד לומר? לפי שנאמר „שלשים ומאה משקלה" ולא פירש באיזו שקל, לכך חזר ושנאה כאן, וכלל בכולן: כל כסף הכלים בשקל הקדש: כל כסף הכלים וגו'. למדך שהיו כלי המקדש מכוונים במשקלן, שוקלן אחד אחד, ושוקלן כלן כאחת, לא רבה ולא מעט (ספרי): (86) כפות זהב שתים עשרה. למה נאמר? לפי שנאמר: כף אחת עשרה זהב היא של זהב, ומשקלה עשרה שקלים של כסף, או אינו? אלא כף אחת של כסף ומשקלה עשרה שקלי זהב? ושקלי זהב אין משקלם שוה לשל כסף: ת"ל כפות זהב: של זהב היו (ספרי).

hätte. (85) שלשים ומאה Wozu wird dies hier wieder erwähnt? Weil es oben heißt, 130 Schekel, und nicht erklärt wird in welchem Gewichte, darum wird es hier wiederholt, daß jedes Geräth mit dem Gewichte des Heiligthums war. כל כסף הכלים Andeutend, daß sämmtliche Geräthe des Heiligthums nach einem genau übereinstimmenden Gewichte sein mußten; sie wurden einzeln gewogen, dann wurden sie zusammen gewogen, es war weder mehr, noch weniger. (Sifri). (86) כפות זהב שתים עשרה Wozu wird dies erwähnt? Weil es überall heißt: כף אחת עשרה זהב, so könnte man glauben, der Löffel war aus Silber und betrug zehn Gold-Schekalim, und diese beiden Gewichte sind verschiedenartig, daher steht hier deutlich כפות זהב, anzudeuten, daß die Löffel von Gold

עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים אֵלִים שִׁשִּׁים עַתֻּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ׃
(89) וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו

zum Friedopfer: vier und zwanzig Stiere, Widder sechzig, Böcke sechzig, jährige Schafe sechzig; dies war das Einweihungsopfer des Altars, nachdem er gesalbt worden. (89) Und wenn Mosche hineinging ins Zelt der Zusammenkunft, daß mit ihm geredet würde, hörte er die Stimme

רש"י

(89) ובבא משה. שני כתובים המכחישים זה את זה, שלישי בא והכריע ביניהם. כתוב אחד אומר: „וידבר ה' אליו מאהל מועד" (ויקרא א') והוא חוץ לפרכת, וכתוב אחד אומר: „ודברתי אתך מעל הכפרת (שמות כ"ח) בא זה והכריע ביניהם: משה בא אל אהל מועד, ושם שומע את הקול, הבא מעל הכפרת, מבין שני הכרובים. הקול יוצא מן השמים, לבין שני הכרובים, ומשם יצא לאהל מועד: וישמע את הקול. יכול קול נמוך? ת"ל את הקול: הוא הקול, שנדבר עמו בסיני, וכשמגיע לפתח היה נפסק, ולא היה יוצא חוץ לאהל. (במדבר רבה): מדבר. כמו מתדבר. כבודו של מעלה לומר כן, מדבר בינו לבין עצמו, ומשה שומע מאליו: וידבר אליו. למעט

waren. (89) ובבא משה Wenn zwei Schriftstellen sich gegenseitig widersprechen, wird durch eine dritte Aufschluß gegeben; eine Stelle sagt: Gott redete mit ihm aus dem Stiftszelte, dies war außerhalb des Vorhanges; eine andere Stelle berichtet M. 2, 28, 22: ich werde mit dir reden von dem Deckel herab; so entscheidet diese Stelle: Mosche kam in die Stiftshütte und hörte die Stimme zwischen den zwei Cherubim. Die Stimme kam sonach vom Himmel zwischen den zwei Cherubim, und von da drang sie in die Stiftshütte. וישמע את הקול Man könnte glauben, die Stimme war schwach, so heißt es הקול, die Stimme war's, die zu ihm am Sinai sprach: und als sie aus dem Zelte drang, wurde sie (wunderbarer Weise) nicht vernommen. מדבר Wie מתדבר von selbst; wegen der Ehrerbietung gegen Gott wird es so ausgedrückt; er spricht eigentlich für sich selbst, und Mosche hörte es. וידבר אליו Zu ihm allein nur, Aharon war ausgeschlossen, immer redete Gott mit Mosche, und er theilte es dem

מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו׃

פ פ פ

ח (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (2) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת׃ (3) וַיַּעַשׂ

redend zu ihm von dem Deckel herab, welcher über der Lade des Zeugnisses, zwischen den beiden Kerubim hervor; so redete er zu ihm.

8 (1) Und der Ewige redete zu Moſche, und ſprach: (2) Rede zu Aharon und ſprich zu ihm: Wenn du die Lampen aufſteckſt, ſo ſollen gegen die Vorderſeite des Leuchters hin leuchten die ſieben Lampen. (3) Und

רש״י

אֶת אַהֲרֹן מִן הַדִּבְּרוֹת (ספרי)׃ חסלת פרשת נשא.

ח (2) בהעלותך. לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת הַמְּנוֹרָה לְפָרָשַׁת הַנְּשִׂיאִים? לְפִי שֶׁכְּשֶׁרָאָה אַהֲרֹן חֲנֻכַּת הַנְּשִׂיאִים, חָלְשָׁה אָז דַּעְתּוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה עִמָּהֶם בַּחֲנֻכָּה לֹא הוּא וְלֹא שִׁבְטוֹ, אָמַר לוֹ הַקָּבָּ״ה׃ חַיֶּיךָ שֶׁלְּךָ גְדוֹלָה מִשֶּׁלָּהֶם, שֶׁאַתָּה מַדְלִיק וּמֵטִיב אֶת הַנֵּרוֹת׃ בהעלותך. בְּהַדְלָקָתְךָ, עַל שֵׁם שֶׁהַלַּהַב עוֹלֶה, כָּתוּב לְשׁוֹן עֲלִיָּה, ד״א, שֶׁצָּרִיךְ לְהַדְלִיק עַד שֶׁתְּהֵא שַׁלְהֶבֶת עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ, וְעוֹד דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ מִכָּאן, שֶׁמַּעֲלָה הָיְתָה לִפְנֵי הַמְּנוֹרָה, שֶׁעָלֶיהָ הַכֹּהֵן עוֹמֵד וּמֵטִיב׃ אל מול פני המנורה. אֶל מוּל נֵר הָאֶמְצָעִי, שֶׁאֵינוֹ בַּקָּנִים, אֶלָּא בְּגוּף שֶׁל מְנוֹרָה׃ יאירו שבעת הנרות. שִׁשָּׁה שֶׁעַל שֵׁשֶׁת הַקָּנִים. שְׁלֹשָׁה הַמִּזְרָחִים פּוֹנִים לְמוּל הָאֶמְצָעִי הַפְּתִילוֹת שֶׁבָּהֶן וְכֵן שְׁלֹשָׁה הַמַּעֲרָבִיִּים רָאשֵׁי הַפְּתִילוֹת לְמוּל הָאֶמְצָעִי. וְלָמָּה?

Aharon mit (S. Raſchi M. 3, 1, 1.).

8 (2) בהעלותך Weil die Flamme emporſteigt, wenn das Licht angezündet wird, daher ſteht dabei עלה d. h. er muß nämlich ſo anzünden, daß die Flamme gleich emporſteigt. Unſere Lehrer bemerken ferner, עלה heißt emporſteigen, es war vor dem Leuchter eine Stufe, worauf der Prieſter ſich ſtellte und die Lampe zurecht machte. אל מול פני המנורה Der mittlern Lampe gegenüber, welche nicht an den Röhren, ſondern am Leuchter ſelbſt war. יאירו שבעת הנרות Sechs Lichter für die ſechs Röhren, von dreien auf der Morgenſeite und dreien auf der Abendſeite waren die Dochte dem mittlern zugewandt. Wozu ſollte dies? Damit man nicht denken ſoll, daß Gott des irdiſchen Lichtes

כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הֶעֱלָה
נֵרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
(4) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־
יְרֵכָהּ עַד־פִּרְחָהּ מִקְשָׁה הִוא כַּמַּרְאֶה
אֲשֶׁר הֶרְאָה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה
אֶת־הַמְּנֹרָה׃ פ (5) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־

Aharon that also; gegen die Vorderseite des Leuchters steckte er die Lampen auf, so wie der Ewige dem Mosche geboten. (4) Und dies war die Arbeit des Leuchters: getriebener Arbeit, aus Gold bis auf seinen Fuß, bis auf seine Blume, war er (aus Einem Stücke) getrieben; nach der Gestalt, welcher der Ewige dem Mosche gezeigt, so machte man den Leuchter. (5) Und der Ewige redete

רש"י

כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ לְאוֹרָה הוּא צָרִיךְ: (3) ויעש כן
אהרן. לְהַגִּיד שִׁבְחוֹ שֶׁל אַהֲרֹן שֶׁלֹּא שִׁנָּה (ספרי):
(4) וזה מעשה המנורה. שֶׁהֶרְאָהוּ הַקָּבָּ"ה בְּאֶצְבַּע.
לְפִי שֶׁנִּתְקַשָּׁה בָּהּ, לְכָךְ נֶאֱמַר "וְזֶה" (שם): מקשה.
בטד"יץ (Batir: Battu, גטעלאגגען, געהעממערט)
בלע"ז לָשׁוֹן דָּא לְדָא נָקְשָׁן. (דניאל ה'). עֶשֶׁת שֶׁל
כִּכַּר זָהָב הָיְתָה, וּמַקִּישׁ בְּקוּרְנָס, וְחוֹתֵךְ בְּכַשִּׁיל לְפַשֵּׁט
אֵבָרֶיהָ כְּתִקְנָן, וְלֹא נַעֲשֵׂית אֵבָרִים אֵבָרִים עַל יְדֵי
חִבּוּר: עד ירכה עד פרחה. יְרֵכָה הִיא הַשִּׁדָּה שֶׁעַל
הָרַגְלַיִם, חָלוּל כְּדֶרֶךְ מְנוֹרוֹת כֶּסֶף שֶׁלִּפְנֵי הַשָּׂרִים:
עד ירכה עד פרחה. כְּלוֹמַר, גּוּפָהּ שֶׁל מְנוֹרָה כּוּלָּהּ,
וְכָל הַתָּלוּי בָּהּ? עד ירכה. שֶׁהוּא אֵבֶר גָּדוֹל, עַד
פִּרְחָהּ, שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה דַק שֶׁבָּהּ, הַכֹּל מִקְשָׁה. וְדֶרֶךְ
עַד לְשַׁמֵּשׁ בְּלָשׁוֹן זֶה כְּמוֹ: מִגָּדִישׁ וְעַד קָמָה, וְעַד
כֶּרֶם זַיִת (שופטים ט"ו): כמראה אשר הראה וגו'.

bedürfe. (3) ויעש כן אהרן Dies gereicht dem Aharon zum Lobe, daß er nichts änderte. (4) וזה מעשה המנורה Gott zeigte sie ihm fertig, weil das Werk ihm schwierig fiel, daher heißt es וזה. מקשה geschlagen, gehämmert, wie Dan. 5, 6 דא לדא נקשן Die Menora war aus einem Stück Golde, welches einen Zentner wog, durch Hammerschläge u. Meißeln aus einander getrieben, nicht aber gliederweise durch Lötung zusammengesetzt. עד ירכה Das hohle Fußgestell, wie bei den silbernen Leuchtern der Vornehmen zu sehen ist. עד ירכה עד פרחה D. i. der eigentliche Körper des Leuchters, und alles was daran ist. ירכה d. i. der Hauptheil desselben. עד פרחה sind die daran ausgeführten Kunstverzierungen; Alles war aus einem Stück getrieben. עד drückt eine Steigerung und Vergleichung aus, wie in Richt. 15, 5. מגדיש ועד קמה ועד כרם זית כמראה אשר הראה Wie das Muster, das

מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (6) קַח אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטִהַרְתָּ אֹתָם׃ (7) וְכֹה־
תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי
חַטָּאת וְהֶעֱבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־בְּשָׂרָם
וְכִבְּסוּ בִגְדֵיהֶם וְהִטֶּהָרוּ׃ (8) וְלָקְחוּ פַּר
בֶּן־בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן

zu Mosche, und sprach: (6) Nimm die Lewijim aus der Mitte der Kinder Israel, und reinige sie. (7) Und so sollst du mit ihnen thun, um sie zu reinigen: sprenge auf sie Wasser der Entsündigung, und sie sollen ein Scheermesser gehen lassen über ihren ganzen Leib, und ihre Kleider waschen, und so sich reinigen. (8) Und sie sollen nehmen einen jungen Stier, und als dessen Speiseopfer Weißmehl, eingerührt mit Oel, und einen

רש"י

כְּתַבְנִית אֲשֶׁר הֶרְאָהוּ בָּהָר. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וּרְאֵה וַעֲשֵׂה
כְּתַבְנִיתָם וגומר (שמות כ"ה)׃ כן עשה את המנורה.
מִי שֶׁעֲשָׂאָהּ. וּמ"א עַל יְדֵי הַקָּבָּ"ה נַעֲשֵׂית מֵאֵלֶיהָ׃
(6) קח את הלוים. קָחֵם בִּדְבָרִים: אַשְׁרֵיכֶם שֶׁתִּזְכּוּ
לִהְיוֹת שַׁמָּשִׁים לַמָּקוֹם׃ (7) הזה עליהם מי חטאת.
שֶׁל אֵפֶר הַפָּרָה, מִפְּנֵי טְמֵאִים מֵתִים שֶׁבָּהֶם׃ והעביר
תער. מָצָאתִי בְּדִבְרֵי רַבִּי משֶׁה הַדַּרְשָׁן. לְפִי שֶׁנְּתָנוּ
כַּפָּרָה עַל הַבְּכוֹרוֹת שֶׁעָבְדוּ עֲ"אֶ, וְהִיא קְרוּיָה זִבְחֵי
מֵתִים, וְהַמְּצוֹרָע קָרוּי מֵת, הֻזְקְקוּ תִגְלַחַת כִּמְצוֹרָעִים׃
(8) ולקחו פר בן בקר. וְהוּא עוֹלָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד עוֹלָה, וְהוּא קָרְבַּן צִבּוּר בעֲ"א׃

ihm Gott am Berge zeigte, nach 2, 25, 40: כן עשה וראה ועשה בתבניתם Wer sie eben verfertigte (Bezalel); nach dem Midr. wurde die Lampe von Gott selbst verfertigt. (6) קח את הלוים Suche sie durch Worte *) zu gewinnen: Heil euch, daß ihr gewürdigt seid, Diener Gottes zu sein! מי חטאת Besprenge sie mit Entsündigungswasser, von der Asche der Parah Adumah, Derjenigen wegen, die unter ihnen durch Leichnamen verunreigt worden sind. והעבירו תער In der Erläuterung des R. Mosche Hadarschan fand ich: Weil sie den Erstgebornen Sühne auf den Götzendienst bewirkten, welcher Dienst Todtenopfer heißt, und Aussätzige werden wie Todte betrachtet, daher mußten sich die Lewiten, gleich Aussätzigen scheeren lassen. (8) ולקחו פר בן בקר Zum Ganzopfer, denn so steht hier geschrieben V. 12: את האחד עולה als Gemeindeopfer zur Versöhnung wegen des Götzendienstes.

---

*) Auch Onkelos gibt hier das קח mit קרב (Annähern, Anschließen).

וּפַר־שֵׁנִי בֶן־בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת׃ (9)
וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד
וְהִקְהַלְתָּ אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
(10) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְהוָה
וְסָמְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל־
הַלְוִיִּם׃ (11) וְהֵנִיף אַהֲרֹן אֶת־הַלְוִיִּם
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה׃ (12)
וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ
הַפָּרִים וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־
הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר עַל־הַלְוִיִּם׃

zweiten jungen Stier sollst du nehmen zum Sündopfer. (9) Und laß die Lewijim hintreten vor das Zelt der Zusammenkunft, und versammle die ganze Gemeinde der Kinder Jsrael. (10) Und laß die Lewijim hintreten vor den Ewigen, daß die Kinder Jsrael ihre Hände aufstützen auf die Lewijim. (11) Und Aharon schwinge die Lewijim in einer Schwingung vor dem Ewigen (als geweihet) von den Kindern Jsrael, dann seien sie (bestimmt), zu verrichten den Dienst des Ewigen. (12) Und die Lewijim sollen ihre Hände aufstützen auf jeden Kopf der Stiere, und bereite alsdann den einen als Sündopfer und den andern als Ganzopfer dem Ewigen, um die Lewijim

רש״י

ופר שני. מַה ת״ל שֵׁנִי? לוֹמַר לָךְ, מַה עוֹלָה לֹא נֶאֱכֶלֶת, אַף חַטָּאת לֹא נֶאֱכֶלֶת. (ת״כ) וְגוּ׳ יֵשׁ סָמַךְ לִדְבָרָיו בְּת״כ. וְאוֹמֵר אֲנִי, שֶׁהוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה, שֶׁשָּׂעִיר הָיָה לָהֶם לְהָבִיא לְחַטָּאת ע״א, עִם פַּר הָעוֹלָה. (9) והקהלת את כל עדת. לְפִי שֶׁהַלְוִיִּם נִתָּנִים, קָרְבַּן כַּפָּרָה תַּחְתֵּיהֶם, יָבוֹאוּ וְיַעַמְדוּ עַל קָרְבָּנָם, וְיִסְמְכוּ יְדֵיהֶם עֲלֵיהֶם׃ (11) והניף אהרן את הלוים תנופה. כְּדֶרֶךְ שֶׁאָשָׁם מְצוֹרָע טָעוּן תְּנוּפָה חַי.

ופר שני Was besagt שני? *) daß wie ein Ganzopfer nicht gegessen wird, so wird auch das Sündopfer nicht gegessen, ähnlich dem in Thorat Kohanim. Ich denke, daß dies nur einstweilige Anordnung war, weil sie hätten mit dem Stiere des Ganzopfers auch einen Ziegenbock darbringen sollen. (9) והקהלת את כל עדת Weil die Lewiten wie ein Sühnopfer für sie geweiht wurden, sollen die Jsraeliten beim Opfer der Lewiten zugegen sein, und auf die Lewiten ihre Hände legen. (11) והניף אהרן Sowie das Schuldop er eines Aussätzigen lebendig geschwenkt wird. Dreifaches Schwen-

*) Da es nicht früher steht: ופר האחד.

(13) וְהַעֲמַדְתָּ֙ אֶת־הַלְוִיִּ֔ם לִפְנֵ֥י אַהֲרֹ֖ן
וְלִפְנֵ֣י בָנָ֑יו וְהֵנַפְתָּ֥ אֹתָ֛ם תְּנוּפָ֖ה לַיהוָֽה׃
(14) וְהִבְדַּלְתָּ֙ אֶת־הַלְוִיִּ֔ם מִתּ֖וֹךְ בְּנֵ֣י
יִשְׂרָאֵ֑ל וְהָ֥יוּ לִ֖י הַלְוִיִּֽם׃ (15) וְאַֽחֲרֵי־
כֵן֙ יָבֹ֣אוּ הַלְוִיִּ֔ם לַעֲבֹ֖ד אֶת־אֹ֣הֶל מוֹעֵ֑ד
וְטִֽהַרְתָּ֙ אֹתָ֔ם וְהֵנַפְתָּ֥ אֹתָ֖ם תְּנוּפָֽה׃ (16)
כִּי֩ נְתֻנִ֨ים נְתֻנִ֥ים הֵ֨מָּה֙ לִ֔י מִתּ֖וֹךְ בְּנֵ֣י
יִשְׂרָאֵ֑ל תַּחַת֩ פִּטְרַ֨ת כָּל־רֶ֜חֶם בְּכ֥וֹר כֹּל֙
מִבְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל לָקַ֥חְתִּי אֹתָ֖ם לִֽי׃ (17) כִּ֣י
לִ֤י כָל־בְּכוֹר֙ בִּבְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל בָּאָדָ֖ם

zu versöhnen. (13) Und stelle die Lewijim vor Aharon und vor seine Söhne, und schwinge sie in einer Schwingung für den Ewigen. (14) Und so sondere die Lewijim aus der Mitte der Kinder Jsrael, daß die Lewijim mir gehören. (15) Und darnach sollen die Lewijim hineingehen zu bedienen das Zelt der Zusammenkunft, wenn du sie gereinigt und sie geschwungen hast in einer Schwingung. (16) Denn gegeben sind sie mir aus der Mitte der Kinder Jsrael; statt des Eröffnenden jedes Mutterleibes, des Erstgeborenen eines Jeden unter den Kindern Jsrael, habe ich sie mir genommen. (17) Denn mir gehört jedes Erstgeborene unter den Kindenr Jsrael unter Menschen und

רש״י

שָׁלֹשׁ תְּנוּפוֹת נֶאֶמְרוּ בְּפָרָשָׁה זוֹ. הָרִאשׁוֹנָה לִבְנֵי קְהָת לְכָךְ נֶאֱמַר שָׁם: וְהָיוּ לַעֲבוֹד אֶת עֲבֹדַת ה׳ (במדבר ב׳) לְפִי שֶׁעֲבוֹדַת קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים עֲלֵיהֶם, הָאָרוֹן וְהַשֻּׁלְחָן וגו׳. הַשְּׁנִיָּה לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן, לְכָךְ נֶאֱמַר בָּם: תְּנוּפָה לַה׳ שֶׁאַף עֲלֵיהֶם הָיְתָה עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ, יְרִיעוֹת וּקְרָשִׁים (צ״ל וְהַקְּרָסִים) דְּאִלּוּ קְרָשִׁים בְּיַד מַשָּׂא בְּנֵי מְרָרִי, הַנִּרְאוֹת בְּבֵית קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים, וְהַשְּׁלִישִׁית, לִבְנֵי מְרָרִי: (16) נתונים נתונים. נְתוּנִים לְמַשָּׂא נְתוּנִים לְשִׁיר: פטרת. פְּתִיחַת: (17) כי לי כל בכור. שֶׁלִּי הָיוּ הַבְּכוֹרוֹת, בְּקַו הַדִּין, שֶׁהֵגַנְתִּי עֲלֵיהֶם בֵּין בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם: לקחתי אותם לי. עַד שֶׁטָּעוּ בָעֵגֶל,

ken wird hier erwähnt, **eines** bei den Nachkommen Korachs, daher heißt es לעבוד את עבודת, weil ihnen der Dienst des Heiligthums oblag, bei der Bundeslade, dem Tische, usw. Die **zweite** bei den Nachkommen Gerschons, daher: תנופה לפני ה׳, denn auch sie versahen den heiligen Dienst bei den Umhängen und Brettern, welche auch im Allerheiligsten gesehen wurden; und die **dritte** bei den Nachkommen Merai's; oben 4. 32. (15) נתנים נתנים Sie mußten sich sowohl dem Traggeschäfte, als auch dem Tempelgesange widmen. פטרת die Erschließung. (17) כי לי כל בכור Die Erstgeborenen gehören von Rechtswegen mir, weil ich sie unter den egyptischen Erstgebornen geschützt habe, darum habe ich sie angenommen, als mir gehörig, bis sie beim goldenen Kalbe sich vergingen; nun nehme ich die Lewiten

וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי׃ (18) וָאֶקַּח
אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ שני (19) וָאֶתְּנָה אֶת־הַלְוִיִּם
נְתֻנִים ׀ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֶשֶׁת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ׃ (20) וַיַּעַשׂ
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לַלְוִיִּם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָֹה אֶת־מֹשֶׁה
לַלְוִיִּם כֵּן־עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (21)
וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם וַיָּנֶף
אַהֲרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָֹה וַיְכַפֵּר
עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן לְטַהֲרָם׃ (22) וְאַחֲרֵי־כֵן

Vieh; als ich alles Erstgeborne im Lande Mizrajim schlug, heiligte ich sie mir. (81) Und ich nehme die Lewijim statt alles Erstgeborenen unter den Kindern Jsrael. (19) Und gebe die Lewijim als hingegebene dem Aharon und seinen Söhnen aus der Mitte der Kinder Jsrael, zu verrichten den Dienst für die Kinder Jsrael beim Zelte der Zusammenkunft, und die Kinder Jsrael zu versöhnen, damit nicht an die Kinder Jsrael eine Plage komme, wenn die Kinder Jsrael hinträten zum Heiligthume. (20) Und so thaten Mosche und Ahron und die ganze Gemeinde der Kinder Jsrael mit den Lewijim; ganz so wie der Ewige dem Mosche geboten wegen der Lewijim, so thaten mit ihnen die Kinder Jsrael. (21) Nun die Lewijim entsündigten sich und wuschen ihre Kleider, und Aharon schwang sie in einer Schwingung vor dem Ewigen, und Aharon versöhnte sie zu ihrer Reinigung. (22) Und darnach gingen

רש״י

וְעַכְשָׁיו, וָאֶקַּח אֶת הַלְוִיִּם׃ (19) ואתנה וגו׳. חֲמִשָּׁה פְּעָמִים נֶאֶמְרוּ „בְּנֵי יִשְׂרָאֵל“ בְּמִקְרָא זֶה, לְהוֹדִיעַ חִבָּתָן, שֶׁנִּכְפַּל אַזְכְּרוֹתֵיהֶן בְּמִקְרָא אֶחָד, כְּמִנְיַן חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. וְכַךְ רָאִיתִי בְּבֵ״ר׃ ולא יהיה בבני ישראל נגף. שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לָגֶשֶׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ, שֶׁאִם יִגְּשׁוּ יִהְיֶה נֶגֶף׃ (20) ויעש משה ואהרן וכל עדת ונומר. מֹשֶׁה הֶעֱמִידָן וְאַהֲרֹן הֵנִיפָן וְיִשְׂרָאֵל

statt ihrer an. (19) ואתנה Fünfmal wird hier בני ישראל erwähnt, um die Liebe zu ihnen bekannt zu geben, daß sie in einem Satze fünfmal, nach Anzahl der fünf Thora-Bücher genannt werden. נגף Strafe, Wenn die Lewiten den Dienst verrichten, haben die Jsraeliten nicht das Heiligthum zu betreten, denn sobald sie ihm sich nahen, folgt auch die Strafe. (20) ויעש משה ואהרן Mosche ließ sie

באו הלוים לעבד את־עבדתם באהל מועד לפני אהרן ולפני בניו כאשר צוה יהוה את־משה על־הלוים כן עשו להם: ס (23) וידבר יהוה אל־משה לאמר: (24) זאת אשר ללוים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד: (25) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד: (26) ושרת את־אחיו

die Lewijim hinein, ihren Dienst zu verrichten beim Zelte der Zusammenkunft vor Aharon und seinen Söhnen; so wie der Ewige dem Mosche geboten wegen der Lewijm, so thaten sie mit ihnen. (23) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach; (24) Dies ists, was wegen der Lewijim (zu beobachten); vom fünf und zwanzigsten Jahre und darüber komme ein solcher, einzutreten in die Schaar beim Dienste des Zeltes der Zusammenkuft. (25) Und vom fünfzigsten Jahre an trete er zurück aus der Schaar des Dienstes, und diene nicht ferner. (26) Und er mag bedienen

רש"י.

סמכו את ידיהם: (22) כאשר צוה ה' כן עשו. להגיד שבח העושין והנעשה בהן. שאחד מהם לא עכב: (24) זאת אשר ללוים. שנים פוסלים בהם, ואין המומין פוסלים בהם: מבן חמש ועשרים. ובמקום אחר אומר, מבן שלשים שנה, הא כיצד? מבן כ"ה בא ללמוד הלכות עבודה, ולומד חמש שנים ובן ל' עובד. מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים, שוב אינו רואה (חולין כ"ד): (25) ולא יעבוד עוד. עבודת משא בכתף אבל חוזר הוא לנעילת שערים, ולשיר, ולטעון עגלות וזהו: ושרת את אחיו, עם אחוהי, כתרגומו:

hinstellen, Aharon ließ sie eine Wendung machen, und die Israeliten legten ihre Hände auf dieselben. (22) כאשר צוה ה׳ כן עשו Es gereicht zum Lobe der Vollziehenden, wie zum Lobe Derer, an denen der Akt vollzogen wurde, daß von keiner Seite irgend etwas verzögert wurde. (24) זאת אשר ללוים Vor den gesetzlichen Dienstjahren ist ihr Dienst untauglich, und ebenso nach zurückgelegter Dienstzeit (50 J.): zufällige Leibesfehler aber können jedoch von irgend einer Dienstleistung nicht ausschließen; מבן חמש ועשרים Zur andern Stelle (oben 4, 3) heißt es: מבן שלשים שנה, wie ist dies gemeint? Also: Zu 25 Jahren lernt er die Dienstpflichten, was 5 Jahre in Anspruch nimmt; zu 30 Jahren verrichtet er selbst den Dienst. Hieraus ist zu entnehmen, daß ein Schüler, der in den ersten fünf Jahren im Studium keinen guten Erfolg erzielt, er ihn auch später nicht erreichen wird. (25) ולא יעבוד עוד Er soll mehr keine Lastarbeit auf sich nehmen, wohl aber kann er zu leichten Verrichtungen, wie etwa zum Auf- und Zusperren der Thore, zum Mitwirken beim Tempelgesange, oder zum Ausladen der Wagen verwendet werden, dies heißt V. 26 er bediene mit seinen

בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת וַעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כָּכָה תַּעֲשֶׂה לַלְוִיִּם בְּמִשְׁמְרֹתָם׃ פ שלישי

ט (1) וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה בְמִדְבַּר־סִינַי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר׃ (2) וְיַעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפָּסַח בְּמוֹעֲדוֹ׃ (3) בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר־יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבַּיִם תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמֹעֲדוֹ כְּכָל־חֻקֹּתָיו וּכְכָל־מִשְׁפָּטָיו

seine Brüder beim Zelte der Zusammenkunft, zu beobachten das zu Beobachtende, aber den Dienst soll er nicht verrichten. So sollst du thun mit dem Lewijim bei ihrem Amte.

9 (1) Und der Ewige redete zu Mosche in der Wüste Sinai, im zweiten Jahre nach ihrem Auszuge aus dem Lande Mizrajim, im ersten Monat, und sprach: (2) Die Kinder Jsrael sollen das Pesach verrichten zu seiner bestimmten Zeit. (3) Am vierzehnten Tage in diesem Monat, zwischen den beiden Abenden sollt ihr es verrichten zu seiner bestimmten Zeit; nach allen seinen Satzungen und nach allen seinen Vorschriften sollt

רש"י

(26) לשמור משמרת. לחנות סביב לאהל ולהקים ולהוריד בשעת המסעות׃

ט (1) בחדש הראשון. פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה (פסחים פ"ק ספרי). ולמה לא פתח בזו? מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל מ' שנה שהיו ישראל במדבר, לא הקריבו אלא פסח זה בלבד׃ (2) במועדו. אף בשבת. במועדו, אף בטומאה (שם)׃ (3) ככל חקותיו. אלו מצות שבגופו: שה תמים זכר בן שנה׃ וככל משפטיו. אלו מצות שעל

Brüdern, dasselbe siehe bei Onk. (26) לשמור משמרת Um in der Nähe des Zeltes zu lagern, auf- und abladen, zur Zeit des Aufbruches.

9 (1) בחדש הראשון Die Paraschа zu Anfang dises Buches wurde erst im Monate Jjar mitgetheilt, es hätte also der hier stehende Abschnitt vom Monate (ניסן) zuerst stehen sollen, dies lehrt, daß die Thora es mit der geschichtlichen Reihenfolge nicht strenge nimmt. Warum aber fängt das ס׳ במדבר nicht hier an? Weil dieses etwas Tadelhaftes für die Jsraeliten enthält, da sie während des ganzen Zeitraumes von 40 Jahren in der Wüste das einzigemal das קרבן פסח darbrachten. (2) במועדו Auch am Sabbat, selbst bei ihrem Unreinsein. (3) ככל חקותיו Das sind Gebote, die sich auf das Oper selbst beziehen; es sei fehlerlos, männlich und einjährig, M. 2, 12, 5. וככל משפטיו Gesetze, die sich anderweitig darauf beziehen,

תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ (4) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לַעֲשֹׂת הַפָּסַח׃ (5) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־
הַפֶּסַח בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם
לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמִדְבַּר סִינָי כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ (6) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ
טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת־
הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה
וְלִפְנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא׃ (7) וַיֹּאמְרוּ
הָאֲנָשִׁים הָהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים
לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגָּרַע לְבִלְתִּי הַקְרִיב

ihr es verrichten. (4) Und Mosche redete zu den Kindern Jsrael, daß sie das Pesach verrichten sollten. (5) Und sie verrichteten das Pesach im ersten (Monat), am vierzehnten Tage des Monats, zwischen den beiden Abenden, in der Wüste Sinai; ganz so, wie der Ewige dem Mosche geboten, so thaten die Kinder Jsrael. (6) Und es waren Männer, die unrein waren durch die Leiche eines Menschen, und nicht das Pesach an demselben Tage verrichten konnten: da traten sie hin vor Mosche und vor Aharon an demselben Tage; (7) Und es sprachen jene Männer zu ihm: Wir sind unrein durch die Leiche eines Menschen, warum sollen wir deswegen geringer

רש"י

גּוּפוֹ מִמָּקוֹם אַחֵר, כְּגוֹן שִׁבְעַת יָמִים לְמַצָּה וּלְבִיעוּר
חָמֵץ׃ (4) וידבר משה וגו׳. מַה תַּ"ל? וַהֲלֹא נֶאֱמַר:
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה׳ (ויקרא כ"ב)? אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁמַע
פָּרָשַׁת מוֹעֲדִים מִסִּינַי, אָמַר לָהֶם, וְחָזַר וְהִזְהִירָם
בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה (ספרי)׃ (7) לפני משה ולפני אהרן.
כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶן יוֹשְׁבִין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, בָּאוּ וּשְׁאָלוּם. וְלֹא
יִתָּכֵן לוֹמַר זֶה אַחַר זֶה, שֶׁאִם מֹשֶׁה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ,
אַהֲרֹן מִנַּיִן לוֹ? (ספרי)׃ (7) למה נגרע. אָמַר לָהֶם:
אֵין קָדָשִׁים קְרֵבִים בְּטוּמְאָה, אָמְרוּ לוֹ: יִזָּרֵק הַדָּם
עָלֵינוּ בְּכֹהֲנִים טְהוֹרִים, וְיֵאָכֵל הַבָּשָׂר לִטְמֵאִים (ס"א
לִטְהוֹרִים כ"נ רא"ם). אָמַר לָהֶם: עִמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה

z. B. die siebentägige Maza-Pflicht, wie das Wegräumen des Chomez. (4) וידבר משה Was belehrt uns dies: es heißt ja schon M. 3, 23, 44: Mosche besprach die Feiertage Gottes mit den Kindern Jsraels? Allein als er den Abschnitt von den Festtagen am Sinai hörte, theilte er denselben ihnen mit, und wiederholte ihn bei Vollziehung des Gebotes. (6) לפני משה ולפני אהרן Als sie eben im Lehrhause die Gesetze studirten, kam man sie deshalb zu befragen; לפני משה kann aber nicht bedeuten, daß man erst bei dem einen und dann bei dem Andern angefragt hätte, denn, wenn Mosche es nicht wußte, wie sollte es Ahron wissen? (7) למה נגרע Warum sollen wir geringer geachtet sein? er sagte zu ihnen: Man darf im Zustande der Unreinheit kein Opfer bringen. Sie erwiderten: So mögen reine Priester das Blut unseretwegen sprengen, u. das Fleisch (des Peßach-Opfers) soll von Reinen verzehrt werden. Mosche antwortete:

אֶת־קָרְבַּן יְהוָֹה בְּמֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ (8) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עִמְדוּ
וְאֶשְׁמְעָה מַה־יְצַוֶּה יְהוָֹה לָכֶם׃ פ
(9) וַיְדַבֵּר יְהוָֹה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (10)
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ
כִּי־יִהְיֶה טָמֵא ׀ לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה
לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָֹה׃
(11) בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם
בֵּין הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מַצּוֹת
וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ׃ (12) לֹא־יַשְׁאִירוּ
מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ־בוֹ

ſein nicht darzubringen zu ſeiner beſtimmten Zeit unter den Kindern Jſrael? (8) Und Moſche ſprach zu ihnen: harret, ich will hören, was der Ewige gebietet euretwegen. (9) Und der Ewige redete zu Moſche, und ſprach: (10) Rede zu den Kindern Jſrael, und ſprich: Wenn Jemand unrein iſt durch eine Leiche, oder iſt auf fernem Wege, bei euch oder bei euern künftigen Geſchlechtern, und das Peſach verrichten ſollte dem Ewigen; (11) So ſollen ſie es im zweiten Monate, am vierzehnten Tage, zwiſchen den beiden Abenden verrichten; mit ungeſäuertem Brode und bittern Kräutern ſollen ſie es eſſen. (12) Sie ſollen nichts davon übrig laſſen bis zum Morgen und keine Knochen an ihm zerbrechen;

רש"י

כְּתַלְמִיד הַמּוּבְטָח לִשְׁמוֹעַ מִפִּי רַבּוֹ. אַשְׁרֵי יְלוּד אִשָּׁה שֶׁכָּךְ מוּבְטָח, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָיָה רוֹצֶה, הָיָה מְדַבֵּר עִם הַשְּׁכִינָה. (שם) וּרְאוּיָה הָיְתָה פָּרָשָׁה זוֹ לֵיאָמֵר עַל יְדֵי מֹשֶׁה, כִּשְׁאָר כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, אֶלָּא שֶׁזָּכוּ אֵלּוּ, שֶׁתֵּאָמֵר עַל יְדֵיהֶן. שֶׁמְּגַלְגְּלִין זְכוּת עַל יְדֵי זַכַּאי (סנהדרין פ"ק)׃ (10) או בדרך רחוקה. נָקוּד עָלָיו, לוֹמַר, לֹא שֶׁרְחוֹקָה וַדַּאי, אֶלָּא שֶׁהָיָה חוּץ לְאִסְקוּפַּת הָעֲזָרָה, כָּל זְמַן שְׁחִיטָה. פֶּסַח שֵׁנִי.

Wartet, ich will hören, was Gott hierüber entſcheiden wird — wie ein Schüler, der ſicher iſt, zu jeder Zeit von ſeinem Lehrer Beſcheid zu erhalten: Heil dem Weibgeborenen, der ſo ſicher iſt, zu jeder Zeit ſich mit der göttl. Glorie in Verbindung ſetzen zu können! Dieſer Abſchnitt ſollte eigentlich, ſo wie alle anderen Thora-Vorſchriften durch Moſche mitgetheilt werden, doch dieſe Perſonen waren es würdig, daß derſelbe ihrem Namen zugeſchrieben werde — weil das Verdienſtliche nur dem Verdienſtvollen gilt! (10) או בדרך רחוקה Auf רחוקה ſteht ein Punkt, anzudeuten, daß er eigentlich nicht fern zu ſein brauchte, ſondern er brauchte nur während des Schlachtens außerhalb des Vorhofes zu ſtehen. Beim Peſach im zweiten Monate konnte man מצה und חמץ zugleich

כְּכָל־חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ (13) וְהָאִישׁ
אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא־הָיָה וְחָדַל
לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מֵעַמֶּיהָ כִּי ׀ קָרְבַּן יְהוָה לֹא הִקְרִיב
בְּמֹעֲדוֹ חֶטְאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא׃ (14)
וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה
כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה
אַחַת יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר וּלְאֶזְרַח
הָאָרֶץ׃ ס רביעי (15) וּבְיוֹם הָקִים אֶת־
הַמִּשְׁכָּן כִּסָּה הֶעָנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל
הָעֵדֻת וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן
כְּמַרְאֵה־אֵשׁ עַד־בֹּקֶר׃ (16) כֵּן יִהְיֶה
תָמִיד הֶעָנָן יְכַסֶּנּוּ וּמַרְאֵה־אֵשׁ לָיְלָה׃

nach der ganzen Satzung des Pesach sollen sie es verrichten. (13) Aber der Mann, welcher rein ist, und nicht auf dem Wege war, und unterläßt es, das Pesach zu verrichten, so soll dieselbe Seele ausgerottet werden aus ihrem Volke; weil er das Opfer des Ewigen nicht dargebracht hat zu seiner bestimmten Zeit; seine Sünde trage derselbe Mann. (14) Und wenn ein Fremdling bei euch sich aufhält, und will das Pesach verrichten dem Ewigen: so soll er es nach der Satzung des Pesach und nach dessen Vorschrift verrichten; Eine Satzung sei für euch; für den Fremdling, wie für den Eingebornen des Landes. (15) Und am Tage, da man die Wohnung aufgerichtet, bedeckte die Wolke die Wohnung, über dem Zelte des Zeugnisses, und am Abend war sie über der Wohnung wie der Schein eines Feuers bis zum Morgen. (16) So war es beständig;

רש״י

מַצָּה וְחָמֵץ עִמּוֹ בַּבַּיִת וְאֵין שָׁם יוֹם טוֹב וְאֵין אִסּוּר
חָמֵץ אֶלָּא עִמּוֹ בַּאֲכִילָתוֹ׃ (14) וכי יגור אתכם גר
ועשה פסח. יָכוֹל כָּל הַמִּתְגַּיֵּיר יַעֲשֶׂה פֶּסַח מִיָּד?
ת״ל׃ חֻקָּה אַחַת, וְגוֹמֵר אֶלָּא כַּךְ מַשְׁמָעוֹ׃ וְכִי יָגוּר
אִתְּכֶם גֵּר וּבָא לַעֲשׂוֹת פֶּסַח עִם חֲבֵרָיו, כְּחֻקָּה
וּכְמִשְׁפָּט יַעֲשֶׂה (פסחים צ״ג ספרי)׃ (15) המשכן
לאהל העדות. הַמִּשְׁכָּן הֶעָשׂוּי לִהְיוֹת אֹהֶל, לַלֻּחוֹת
הָעֵדוּת. יהיה על המשכן. כְּמוֹ הָיָה עַל הַמִּשְׁכָּן.

im Hause haben, es war dies kein יו״ט, das חמץ war nur verboten, während das Opferfleisch verzehrt wurde, nach dieser Zeit durfte man es essen. (14) גר ועשה פסח Man könnte meinen, daß sobald ein Nichtisraelite ein Bekenner der Religion Israels geworden, er sofort das Peßach-Opfer darbringen müsse, daher heißt es: חקה אחת und lautet also: Wenn die Zeit herannaht, das Peßach zu feiern (aber nicht zu einer andern Zeit seines Religionswechsels), so muß er es nach Gesetz und Vorschrift mitfeiern. (15) המשכן Die Stiftshütte, welche als Zelt für die Tafeln des Zeugnisses dient. יהיה על המשכן So wie

(17) וּלְפִי הֵעָלֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכָּן־שָׁם הֶעָנָן שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (18) עַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן הֶעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ׃ (19) וּבְהַאֲרִיךְ הֶעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה

die Wolke bedeckte sie und der Schein eines Feuers des Nachts. (17) Und so wie sich die Wolke erhob von dem Zelte, so brachen darnach die Kinder Jsrael auf, und an dem Orte, woselbst die Wolke ruhete, daselbst lagerten die Kinder Jsrael (18) Nach dem Befehl des Ewigen brachen die Kinder Jsrael auf, und nach dem Befehl des Ewigen lagerten sie; die ganze Zeit, da die Wolke ruhete über der Wohnung, lagerten sie. (19) Und verweilte die Wolke über der Wohnung lange Zeit, so beobachteten die Kinder Jsrael das zu

רש״י

וְכֵן כָּל לְשׁוֹן הַפָּרָשָׁה: (17) העלות הענן כְּתַרְגּוּמוֹ: אִסְתַּלָּקוּת וְכֵן, וְנַעֲלָה הֶעָנָן, וְלֹא יִתָּכֵן לִכְתּוֹב, וּלְפִי עֲלוֹת הֶעָנָן, וְעָלָה הֶעָנָן, שֶׁאֵין זֶה לְשׁוֹן סִלּוּק, אֶלָּא צָמוּחַ וַעֲלִיָּה, כְּמוֹ: "וְהִנֵּה עָב קְטַנָּה כְּכַף אִישׁ עוֹלָה מִיָּם (מלכים א׳ י״ח): (18) על פי ה׳ יסעו. שָׁנִינוּ בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן כֵּיוָן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים, הָיָה עַמּוּד הֶעָנָן מִתְקַפֵּל, וְנִמְשָׁךְ עַל גַּבֵּי בְּנֵי יְהוּדָה כְּמִין קוֹרָה, תָּקְעוּ, וְהֵרִיעוּ, וְתָקְעוּ. וְלֹא הָיָה מְהַלֵּךְ, עַד שֶׁמֹּשֶׁה אוֹמֵר: קוּמָה ה׳, וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה. זוֹ בְּסִפְרֵי: על פי ה׳ יחנו. כֵּיוָן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל

הוה, die eine fortdauernde Handlung anzeigt, welches öfter in der Paraſcha vorkommt. (17) העלות הענן Nach Onk. אסתלקות עננא Wenn die Wolke fortzieht; desgl. ונעלה הענן Es kann hier nicht עלות הענן heißen, oder ונעלה הענן, weil es nicht das Entfernen, sondern das Aufſteigen anzeigt, gleich Kön. 1, 11, 44: Siehe, eine Wolke, klein wie die Hand eines Menſchen entſteigt dem Meere (עולה מן הים). (18) על פי ה׳ יסעו In der Berajtha wird berichtet: Jmmer, wann Jſrael weiter zog, faltete ſich die Wolkenſäule über den Stamm Jehuda zuſammen, wie eine Wölbung. Stieß man nun in die Trompete anhaltend, ſo zog ſie dennoch nicht eher, als bis Moſche ſagte: Erhebe dich, Ewiger uſw. Kap. 10, 35: dann zog das Lager Jehuda's ab. ועל פי ה׳ יחנו Wenn die Jſraeliten ſich lagerten, rollte ſich die

וְלֹא יִסָּעוּ׃ (20) וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן יָמִים מִסְפָּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסָּעוּ׃ (21) וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר וְנַעֲלָה הֶעָנָן בַּבֹּקֶר וְנָסָעוּ אוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה וְנַעֲלָה הֶעָנָן וְנָסָעוּ׃ (22) אוֹ־יֹמַיִם אוֹ־חֹדֶשׁ אוֹ־יָמִים בְּהַאֲרִיךְ הֶעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עָלָיו יַחֲנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסָּעוּ וּבְהֵעָלֹתוֹ יִסָּעוּ׃ (23) עַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסָּעוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שָׁמָרוּ עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ פ

Beobachtende gegen den Ewigen, und brachen nicht auf. (20) Und zuweilen (war es), daß die Wolke wenige Tage über der Wohnung blieb: nach dem Befehl des Ewigen brachen sie auf. (21) Und zuweilen (war es), daß die Wolke nur blieb vom Abend bis zum Morgen; erhob sich dann die Wolke am Morgen, so brachen sie auf; oder einen Tag und eine Nacht, erhob sich dann die Wolke, so brachen sie auf. (22) Oder zwei Tage, oder einen Monat, oder eine lange Zeit: so lange die Wolke verweilte über der Wohnung, darüber zu ruhen, lagerten die Kinder Israel und brachen nicht auf, und so wie sie sich erhob, brachen sie auf. (23) Nach dem Befehl des Ewigen lagerten sie, und nach dem Befehl des Ewigen brachen sie auf; das zu Beobachtende gegen den Ewigen beobachteten sie nach dem Befehl des Ewigen durch Moſche.

רש"י

חוֹנִים. עַמּוּד הֶעָנָן הָיָה מִתַּמֵּר וְעוֹלֶה וְנִמְשָׁךְ עַל גַּבֵּי בְּנֵי יְהוּדָה כְּמִין סֻכָּה, וְלֹא הָיָה נִפְרָשׂ עַד שֶׁמֹּשֶׁה אוֹמֵר: "שׁוּבָה ה' רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל", הֱוֵי אוֹמֵר: עַל פִּי ה' וּבְיַד מֹשֶׁה׃ (20) וְיֵשׁ. כְּלוֹמַר וּפְעָמִים׃ יָמִים מִסְפָּר. יָמִים מוּעָטִים׃ (22) אוֹ יָמִים. שָׁנָה, כְּמוֹ: יָמִים תִּהְיֶה גְאֻלָּתוֹ (ויקרא כ"ה)׃

Wolkensäule zusammen, umgab den Stamm Jehuda wie ein Zelt, sie breitete sich nicht eher aus, als bis Moſche sprach: Kap. 10, 36: Kehre ein, Ewiger, bei der Menge der Tausende Israels, daher heißt es: „Auf Befehl Gottes und durch Moſche". (20) ויש Bisweilen. ימים מספר wenige Tage. (22) או ימים Ein Jahr, gleich M. 3, 15, 29: ימים תהיה גאלתו.

י (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרֹת כֶּסֶף
מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא
הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנוֹת׃ (3) וְתָקְעוּ
בָּהֵן וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד׃ (4) וְאִם־בְּאַחַת יִתְקָעוּ
וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂיאִים רָאשֵׁי אַלְפֵי

10 (1) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (2) Mache dir zwei silberne Trompeten; getriebener Arbeit sollst du sie machen; und sie seien dir zum Zusammenrufen der Gemeinde und beim Aufbruch der Lager. (3) Und stößt man in dieselben, so soll sich zu dir verfügen die ganze Gemeinde vor den Eingang des Zeltes der Zusammenkunft (4) Und wenn man in Eine stößt, so sollen sich zu dir verfügen die Fürsten, die Häupter der Tausende

רש"י

י (2) למקרא העדה. כְּשֶׁתִּרְצֶה לְדַבֵּר עִם סַנְהֶדְרִין
וּשְׁאָר הָעָם, וְתִקְרָאֵם לְהֵאָסֵף אֵלֶיךָ, תִּקְרָאֵם
עַל יְדֵי חֲצוֹצְרוֹת: ולמסע את המחנות. בִּשְׁעַת סִלּוּק
מַסָּעוֹת תִּתְקְעוּ בָהֶם לְסִימָן. נִמְצֵאתָ אַתָּה אוֹמֵר, עַל
פִּי שְׁלֹשָׁה הָיוּ נוֹסְעִים: עַל פִּי הַקָּבָּ"ה וְעַל פִּי מֹשֶׁה
וְעַל פִּי הַחֲצוֹצְרוֹת: מקשה. מֵהֶעָשֶׁת תֵּעָשֶׂה. בְּהַקָּשַׁת
הַקּוּרְנָס: (3) ותקעו בהן. בִּשְׁתֵּיהֶן, וְהוּא סִימָן
לְמִקְרָא הָעֵדָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כָּל הָעֵדָה אֶל
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (4) ואם באחת יתקעו, הוא סִימָן
לְמִקְרָא הַנְּשִׂיאִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ונועדו אליך הנשיאים

10 (2) למקרא העדה Wenn du mit dem Synhedrium oder mit dem Volke reden willst, um sie zusammen zu rufen, so soll dies durch Trompetenschall geschehen. ולמסע את המחנות Wenn der Zug sich fortbewegte, sollt ihr zum Zeichen in die Posaune stoßen. Demnach erfolgte ihr Aufbruch durch dreifachen Zuruf: Durch Gott, durch Mosche und durch den Trompetenschall. מקשה Aus einem Klumpen ausgearbeitet. (3) ותקעו בהן Wenn in Beide geblasen wird, so ist es ein Zeichen für das Einberufen der Gemeinde, denn: „die ganze Gemeinde wird sich versammeln vor dem Eingange der Stiftshütte“. (4) ואם באחת יתקעו Dies ist ein Zeichen für das sich Einstellen der Fürsten, auch dieses Versammeln geschieht vor der Stiftshütte, was vom Schlusse der Gleichheit (ונועדו V. 3

יִשְׂרָאֵל׃ (5) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים קֵדְמָה׃ (6) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים תֵּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם׃ (7) וּבְהַקְהִיל אֶת־הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תָרִיעוּ׃ (8) וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ

Israels. (5) Und blaset ihr Lärm, so brechen die Lager auf, die gegen Morgen lagern. (6) Und blaset ihr Lärm, zum zweiten Male, so brechen die Lager auf, die gegen Mittag lagern; Lärm sollen sie blasen bei ihrem Aufbruche. (7) Versammelt man aber die Versammlung, so sollt ihr in die Trompete stoßen, aber nicht Lärm blasen. (8) Und die Söhne Aharons, die

רש"י

וְאַף הֵן יְעָדְתָן, אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. וּמִנַּיִן שֶׁזֶּה הוּא בָּא, בְּסִפְרֵי׃ (5) ותקעתם תרועה. סִימָן מַסַּע הַמַּחֲנוֹת, תְּקִיעָה, תְּרוּעָה וּתְקִיעָה. כָּךְ הוּא נִדְרַשׁ בְּסִפְרֵי, מִן הַמִּקְרָאוֹת (ר"ה ל"ד)׃ (7) ובהקהיל את הקהל וגו'. לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר, וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת׃ מַה מִּקְרָא הָעֵדָה תּוֹקֵעַ בִּשְׁנֵי כֹהֲנִים וּבִשְׁתֵּיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וְתָקְעוּ בָּהֵן וגומר, אַף מַסַּע הַמַּחֲנוֹת בִּשְׁתֵּיהֶם. יָכוֹל מַה מַּסַּע הַמַּחֲנוֹת תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ וְתוֹקֵעַ, אַף מִקְרָא הָעֵדָה תּוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ וְתוֹקֵעַ, וּמֵעַתָּה אֵין חִילוּק בֵּין מִקְרָא הָעֵדָה לְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר׃ ובהקהיל את הקהל.

und ונועדו V. 4 bei den Fürsten) entnommen wird. (5) ותקעתם תרועה Das Zeichen zum Aufbruche des Lagers ist: תקיעה (gerader Trompetenstoß), תרועה (Lärmblasen) und wieder תקיעה. (7) ובהקהיל את הקהל Weil es heißt ולמסע — ולמקרא העדה daraus folgt, so wie beim Zusammenrufen, von zwei Priestern mit beiden Trompeten geblasen wird, denn so heißt es ותקעו בהן (Mehrzahl), so soll es auch beim Aufbruche der Lager geschehen. Man könnte glauben, so wie beim Aufbruche der Lager in einem geraden Tone תקיעה mit Lärmblasen תרועה und wieder mit תקיעה geblasen wird, so sollte es auch beim Zusammenrufen der Gemeinde geschehen, und daher kein Unterschied zwischen dem Zusammenrufen der Gemeinde und dem Aufbruche der Lager wäre, so heißt es: ובהקהיל את הקהל, so soll man beim Zusammenrufen der Gemeinde blos תקיעה aber nicht תרועה blasen;

בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם׃ (9) וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וַהֲרֵעֹתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם׃ (10) וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ פ חמישי (11) וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ

Priester, sollen die Trompeten blasen; und diese seien euch zur ewigen Satzung für eure künftigen Geschlechter. (9) Und wenn ihr in den Krieg ziehet in eurem Lande wider den Dränger, der euch bedrängt, so sollt ihr Lärm blasen mit den Trompeten, und eurer wird gedacht werden vor dem Ewigen eurem Gotte, und euch wird geholfen werden wider eure Feinde. (10) Und am Tage eurer Freude und an euern Festen und an euren Neumonde sollt ihr in die Trompeten stoßen bei euern Ganzopfern und bei euern Friedopfern; so sollen sie euch sein zum Andenken vor eurem Gotte. Ich bin der Ewige euer Gott. (11) Und es geschah im zweiten Jahre, im zweiten Monat, am zwanzigsten des Monats,

רש״י

וגו׳, לוֹמַר, שֶׁאֵין תְּרוּעָה לְמִקְרָא הָעֵדָה, וְהוּא הַדִּין לַנְּשִׂיאִים! הֲרֵי סִימָן לְשָׁלְשְׁתָּם, מִקְרָא הָעֵדָה בִּשְׁתַּיִם, וְשֶׁל נְשִׂיאִים בְּאַחַת, זוּ וָזוּ אֵין בָּהֶם תְּרוּעָה. וּמַסַּע הַמַּחֲנוֹת בִּשְׁתַּיִם: עַל יְדֵי תְרוּעָה וּתְקִיעָה: (8) ובני אהרן יתקעו. בַּמִּקְרָאוֹת וּבַמַּסָּעוֹת הַלָּלוּ: (10) על עולותיכם. בְּקָרְבַּן צִבּוּר הַכָּתוּב מְדַבֵּר (ספרי ערכין י״א): אני ה׳ אלהיכם. מִכַּאן לָמְדוּ מַלְכִיּוֹת עִם זִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: וּתְקַעְתֶּם זוּ שׁוֹפָרוֹת, לְזִכָּרוֹן זוּ זִכְרוֹנוֹת, אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם זוּ מַלְכִיּוֹת וכולי. (11) בחדש השני. נִמְצֵאתָ אַתָּה אוֹמֵר, שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, חָסֵר י׳ יָמִים עָשׂוּ בְּחוֹרֵב; שֶׁהֲרֵי בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ

dasselbe gilt auch bei den Fürsten. Das Zeichen war sonach: Beim Zusammenrufen der Gemeinde mit zwei Trompeten, bei den Fürsten mit einer Trompete, bei Beiden war kein תרועה Lärmblasen; zum Aufbruch der Lager ebenfalls mit Zweien durch תקיעה und תרועה. (8) ובני אהרן יתקעו beim Zusammenrufen und beim Aufbruche der Lager. (10) על עלותיכם Hier ist von den Ganzopfern der Gesammtheit die Rede. אני ה׳ אלהיכם Dies belehrt uns, daß man die Gebete von מלכיות, זכרונות und שופרות am Neujahrstag verrichtet, wie es heißt ותרעתם d. i. das Gebet für שופרות; לזכרון d. i. das Gebet für זכרונות; אני ה׳ אלהיכם d. i. das Gebet für מלכיות. (11) בחדש השני Hieraus folgt, daß sie zwölf Monate weniger zehn Tage am Choreb verweilten,

נַעֲלָה הֶעָנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת׃ (12)
וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר
סִינָי וַיִּשְׁכֹּן הֶעָנָן בְּמִדְבַּר פָּארָן׃
(13) וַיִּסְעוּ בָּרִאשֹׁנָה עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה׃ (14) וַיִּסַּע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־
יְהוּדָה בָּרִאשֹׁנָה לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ
נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ (15) וְעַל־צְבָא
מַטֵּה בְּנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃
(16) וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב
בֶּן־חֵלֹן׃ (17) וְהוּרַד הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ

da erhob sich die Wolke von der Wohnung des Zeugnisses.
(12) Und die Kinder Israel brachen auf, zu ihren Zügen, von der Wüste Sinai, und die Wolke ruhete in der Wüste Pharan.
(13) So brachen sie auf zum ersten Male nach dem Befehle des Ewigen durch Mosche:
(14) Es brach auf das Panier des Lagers der Söhne Jehuda's zuerst mit ihren Heeren; und über sein Heer war: Nachschon, Sohn Amminadab's,
(15) Und über das Heer des Stammes der Söhne Jissachars: Nethaneel, Sohn Zuars.
(16) Und über das Heer des Stammes der Söhne Sebuluns! Eliab, Sohn Chelons.
(17) Und war die Wohnung abgenommen, so brachen

רש״י

סִיוָן חָנוּ שָׁם, וְלֹא נָסְעוּ עַד עֶשְׂרִים בְּאִיָּר, לְשָׁנָה הַבָּאָה׃ (12) למסעיהם. כַּמִּשְׁפָּט הַמְפוֹרָשׁ לְמַסַּע דִּגְלֵיהֶם, וּמִי רִאשׁוֹן וּמִי אַחֲרוֹן׃ במדבר פארן. קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה בְּמִדְבַּר פָּארָן הָיָה, וְשָׁם חָנוּ מִמַּסַּע זֶה׃ (17) והורד המשכן. כֵּיוָן שֶׁנּוֹסֵעַ דֶּגֶל יְהוּדָה נִכְנְסוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו, וּפֵרְקוּ אֶת הַפָּרוֹכֶת, וְכִסּוּ בָהּ אֶת הָאָרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בִּנְסֹעַ הַמַּחֲנֶה. (במדבר ד׳) וּבְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי, פּוֹרְקִין הַמִּשְׁכָּן,

denn am ר״ח סיון lagerten sie daselbst und sind nicht eher weiter gezogen, bis im Jjar des folgenden Jahres. (12) למסעיהם Nach Vorschrift, welche beim Aufbruch der Fahnen getroffen wurde, wer der Erste und wer der Letzte sein soll. במדבר פארן Das קברות התאוה war in der Wüste Paran, (s. Kap. 12, 16.) dort ruhten sie von diesem Zuge aus. (17) והורד המשכן Sobald die Fahne Jehudas abzog, gieng Aharon und seine Söhne in das Zelt, nahmen den Vorhang ab, und bedeckten damit die Bundeslade, denn es heißt: Aharon und seine Söhne sollen kommen, wenn das Lager aufbrach. Die Nachkommen Gerschons und Merari's legten die Stiftshütte auseinander und luden sie auf

בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן׃
(18) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצִבְאֹתָם
וְעַל־צְבָאוֹ אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ (19)
וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל
בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ (20) וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְנֵי־
גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ (21) וְנָסְעוּ
הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהֵקִימוּ אֶת־
הַמִּשְׁכָּן עַד־בֹּאָם׃ (22) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה
בְנֵי־אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ
אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃ (23) וְעַל־צְבָא

auf die Söhne Gerschons und die Söhne Merari's, die Träger der Wohnung. (18) Dann brach auf das Panier des Lagers Reuben mit ihren Heeren; und über sein Heer war Elizur, Sohn Schedeurs. (19) Und über das Heer des Stammes der Söhne Schimeons: Schelumiel, Sohn Zurischaddai's. (20) Und über das Heer des Stammes der Söhne Gads: Eljasaph, Sohn Deuels. (21) Dann brachen auf die Kehathim, die Träger des Heiligen; und man richtete die Wohnung auf, bis sie ankamen. (22) Dann brach auf das Panier des Lagers der Söhne Ephraims mit ihren Heeren; und über sein Heer war: Elischama, Sohn Ammihuds. (23) Und über das Heer

רש״י

וטוענין אותו בעגלות, והארון וכלי קדש של משא
בני קהת עומדים מכוסין ונתונין על המוטות, עד
שנסע דגל מחנה ראובן, ואחר כך ונסעו הקהתים:
(21) נושאי המקדש. נושאי דברים המקודשים:
והקימו את המשכן. בני גרשון ובני מררי, שהיו
קודמים להם. מסע שני דגלים, יהיו מקימין את
המשכן, כשהיה הענן שוכן; וסימן החנייה נראה
בדגל מחנה יהודה, והם חונים. ועדיין בני קהת
באים מאחריהם. עם שני דגלים האחרונים, היו בני
גרשון ובני מררי מקימין את המקדש; וכשבאים
בני קהת מוציאים אותו על מכונו, ומכניסין בו הארון
והשלחן והמנורה והמזבחות. וזהו משמעות המקרא:
והקימו, מקימי המשכן אותו עד טרם בואם של

den Wagen. Die Bundeslade und die heiligen Geräthe, welche die Nachkommen Kehats trugen, standen verdeckt, nachdem die Tragstangen angebracht waren, bis die Fahne Reubens abzog, dann sind auch sie weggezogen. (21) נושאי המקדש Die Träger der geheiligten Gegenstände. והקימו Die Nachkommen von Gerschon und Merari, welche ihnen um zwei Fahnen voran waren, stellten die Stiftshütte auf, wenn die Wolke ruhte. Das Zeichen des Ruhens wurde an der Fahne Jehuda's sichtbar; sie lagerte schon, und die Nachkommen des Kehat zogen hinter ihnen her, mit den zwei letzten Fahnen; die Nachkommen Gerschons und Meraris richteten nun die Stiftshütte auf. Wenn dann die von Kehat ankamen, fanden sie Alles

מַטֵּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃ (24) וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעוֹנִי׃ (25) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־דָן מְאַסֵּף לְכָל־הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ (26) וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ (27) וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ (28) אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל

des Stammes der Söhne Menasche's: Gamliel, Sohn Pedazurs. (24) Und über das Heer des Stammes der Söhne Binjamins: Abidan, Sohn Gideoni's. (25) Dann brach auf das Panier des Lagers der Söhne Dans, beschließend alle Lager mit ihren Heeren; und über sein Heer war: Achieser, Sohn Ammischaddai's. (26) Und über das Heer des Stammes der Söhne Aschers: Pagiel, Sohn Ochrans. (27) Und über das Heer des Stammes der Söhne Naphthali's: Achira, Sohn Enans. (28) Dies waren die Züge der Kinder Israels

רש״י

בְּנֵי קְהָת׃ (25) מאסף לכל המחנות. תַּלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי׃ לְפִי שֶׁהָיָה שִׁבְטוֹ שֶׁל דָּן מְרוּבֶּה בְּאוּכְלוּסִים, הָיָה נוֹסֵעַ בָּאַחֲרוֹנָה, וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְאַבֵּד דָּבָר, הָיָה מַחֲזִירוֹ לוֹ. אִית מַאן דְּאָמַר, כְּתֵיבָה הָיוּ מְהַלְּכִין וּמַפִּיק לָהּ מִן „כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ“ (במדבר ב׳). וְאִית דְּאָמְרֵי, כְּקוֹרָה הָיוּ מְהַלְּכִין, וּמַפִּיק לָהּ מִ מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת׃ (28) אלה מסעי. זֶה סֵדֶר

geordnet, und legten in dieselbe die Bundeslade, den Tisch, den Leuchter und die Altäre, nach dem Wortlaut der Schrift. והקימו Diejenigen, welche die Stiftshütte aufzustellen hatten, thaten dies vor Ankunft der Söhne Kehat. (25) מאסף לכל המחנות Im Talm. Jeruschalmi heißt es hierüber: Weil der Stamm Dan sehr volkreich war, darum zog er zuletzt, wer etwas verlor, bekam es dort zurück. Einige meinen, sie zogen im Vierecke, anlehnend an כאשר יחנו (s. Raschi oben Kap. 2, 9.) Andere behaupten, sie zogen in der Form eines Balkens (d. h. Einer nach dem Andern), was sie aus der Stelle: מאסף לכל המחנות der Nachtrupp aller Lager erklären. (28 אלה מסעי Dies war die Ordnung ihrer Züge. ויסעו An

לְצִבְאֹתָ֖ם וַיִּסָּֽעוּ׃ ס שישי (29) וַיֹּ֣אמֶר
מֹשֶׁ֗ה לְ֠חֹבָב בֶּן־רְעוּאֵ֣ל הַמִּדְיָנִי֮ חֹתֵ֣ן
מֹשֶׁה֒ נֹסְעִ֣ים ׀ אֲנַ֗חְנוּ אֶל־הַמָּקוֹם֙ אֲשֶׁ֣ר
אָמַ֣ר יְהוָ֔ה אֹת֖וֹ אֶתֵּ֣ן לָכֶ֑ם לְכָ֤ה אִתָּ֙נוּ֙
וְהֵטַ֣בְנוּ לָ֔ךְ כִּֽי־יְהוָ֥ה דִּבֶּר־ט֖וֹב עַל־
יִשְׂרָאֵֽל׃ (30) וַיֹּ֥אמֶר אֵלָ֖יו לֹ֣א אֵלֵ֑ךְ כִּ֥י
אִם־אֶל־אַרְצִ֛י וְאֶל־מוֹלַדְתִּ֖י אֵלֵֽךְ׃

mit ihren Heeren; so brachen sie auf. (29) Und Mosche sprach zu Chobab, dem Sohne Reuels, des Midjani, dem Schwiegervater Mosche's: Wir brechen auf nach dem Orte hin, von welchem der Ewige gesprochen: ihn will ich euch geben. Ziehe mit uns, und wir wollen dir Gutes thun; denn der Ewige hat Gutes verheißen für Jsrael. (10) Aber er sprach zu ihm: Jch will nicht mitziehen, sondern in mein Land und in meine Heimat will ich ziehen.

רש״י

מַסְעֵיהֶם: ויסעו. בַּיּוֹם הַהוּא נָסָעוּ: (29) חובב. הוּא יִתְרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: מִבְּנֵי חוֹבָב חוֹתֵן מֹשֶׁה. (שופטים ד׳) וּמַה תַּ״ל, וַתָּבֹאנָה אֶל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן (שמות ב) ? מְלַמֵּד שֶׁהַתִּינוֹקוֹת קוֹרִין לַאֲבִי אֲבִיהֶן, אַבָּא. (ספרי) וְשֵׁמוֹת הַרְבֵּה הָיוּ לוֹ. יִתְרוֹ עַל שֵׁם שֶׁיִּתֵּר פָּרָשָׁה אַחַת בַּתּוֹרָה. חוֹבָב, עַל שֶׁחִבֵּב אֶת הַתּוֹרָה וכו׳: נוסעים אנחנו אל המקום. מִיַּד עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים אָנוּ נִכְנָסִין לָאָרֶץ. (ספרי) שֶׁבְּמַסַּע זֶה הָרִאשׁוֹן נָסְעוּ עַל מְנָת לִיכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא שֶׁחָטְאוּ בְּמִתְאוֹנְנִים. וּמִפְּנֵי מַה שִׁתֵּף מֹשֶׁה עַצְמוֹ עִמָּהֶם ? שֶׁעֲדַיִן לֹא נִגְזְרָה גְזֵרָה עָלָיו. וּכְסָבוּר שֶׁהוּא נִכְנָס: (30) אל ארצי ואל מולדתי. אִם בִּשְׁבִיל נְכָסַי, אִם

demselben Tage zogen sie aus. (29) לחובב D. i. Jithro, so auch Richt. 4, 11: מבני חובב חותן משה; und warum steht: אל רעואל אביהן? D. h. zu ihrem G r o ß v a t e r, Kinder aber nennen auch den Großvater, Vater. Jithro hatte verschiedene Namen: יתר, weil er die Thora um den Abschnitt ואתה תחזה M. 2, 18, 1 v e r m e h r t e; חובב, weil er die göttl. Lehre besonders liebte. — נוסעים אנחנו Binnen drei Tagen werden wir in das gelobte Land einziehen, denn auf diesem ersten Zuge beabsichtigten sie daselbst einzuziehen, sie versündigten sich aber dadurch, daß sie sich mißvergnügt zeigten s. Kap. 11. Warum schloß sich Mosche ihnen an und sagte: w i r werden dahin ziehen? Weil der göttl. Beschluß gegen Mosche bisher ihm noch nicht kund gemacht worden war; er glaubte noch in das (gelobte) Land zu kommen. (30) אל ארצי ואל מולדתי Wegen meiner Besitzungen und

(31) וַיֹּאמֶר אַל־נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי עַל־כֵּן
יָדַעְתָּ חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָּנוּ
לְעֵינָיִם׃ (32) וְהָיָה כִּי־תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה׀
הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ

(31) Und er sprach: Verlaß uns doch nicht, denn da du kennst unsere Lagerplätze in der Wüste, so kannst du uns als Augen sein. (32) Und es soll geschehen, wenn du mit uns ziehest, so wollen wir von jenem Guten, womit der Ewige uns wohl=

רש״י

בִּשְׁבִיל מִשְׁפַּחְתִּי (ספרי)׃ (31) אל נא תעזוב. אֵין נָא, אֶלָּא לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ לֹא נִתְגַּיֵּר יִתְרוֹ מֵחִבָּה, סָבוּר הָיָה שֶׁיֵּשׁ לְגֵרִים חֵלֶק בָּאָרֶץ, עַכְשָׁיו שֶׁרָאָה, שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק, הִנִּיחָם וְהָלַךְ לוֹ׃ כי על כן ידעת חנותינו במדבר. כִּי נָאֶה לְךָ לַעֲשׂוֹת זֹאת, עַל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ חֲנוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר, וְרָאִיתָ נִסִּים וּגְבוּרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לָנוּ׃ כי על כן ידעת. כְּמוֹ, עַל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ. כְּמוֹ, כִּי עַל כֵּן לֹא נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְנִי, (בראשית ל״ח). כִּי עַל כֵּן בָּאוּ (שם י״ט). כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ (שם ל״ג)׃ והיית לנו לעינים. לְשׁוֹן עָבָר, כְּתַרְגּוּמוֹ. דָּבָר אַחֵר, לְשׁוֹן עָתִיד׃ כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁיִּתְעַלֵּם מֵעֵינֵינוּ, תִּהְיֶה מְאִיר עֵינֵינוּ. דָּבָר אַחֵר, שֶׁתִּהְיֶה חָבִיב עָלֵינוּ כְּגַלְגַּל עֵינֵינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וַאֲהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר (דברים י׳)׃ (32) והיה הטוב ההוא. מַה טּוֹבָה הֵטִיבוּ לוֹ? אָמְרוּ׃ כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְחַלְּקִין אֶת הָאָרֶץ, הָיָה דּוּשְׁנָהּ שֶׁל יְרֵחוֹ ת״ק אַמָּה עַל ת״ק אַמָּה, וְהִנִּיחוּהוּ מִלַּחֲלוֹק. אָמְרוּ׃ מִי שֶׁיִּבָּנֶה

meiner Familie. (31) אל נא תעזוב, er sprach bittend נָא, damit es nicht heißen soll, nicht aus Liebe zur Gotteslehre hat er sich den Israeliten angeschlossen, sondern weil er glaubte, daß auch Fremde Theil am Lande haben werden, da er aber einsah, daß solche von der Betheiligung ausgeschlossen werden, entfernte er sich. כי על כן ידעת חנותינו Dir geziemt es so zu handeln, weil du unsern Aufenthalt in der Wüste kennst, und die uns geschehenen Wunder mit angesehen hast. כי על כן ידעת Weil du weißt, gleich: כי על כן ראיתי u. A. והיית לנו לעינים Ist die vergangene Zeit, wie Onk. übersetzt: du warst Augenzeuge לעינים. Oder es kann auch die Zukunft andeuten: Du wirst uns über alles Dunkle Aufschluß verschaffen, und unsere Augen erleuchten, לעינים. Oder auch: Du sollst uns so lieb sein, wie unser Augapfel, wie es heißt: Ihr sollt den Fremden lieben. (32) והיה הטוב ההוא Was für Gutes haben sie ihm denn erwiesen? Es heißt, als die Israeliten das Land unter sich theilten, betrugen die fetten Fluren Jericho's fünfhundert Quadrat=Ellen, dies wurde nicht vertheilt, sie sagten, in wessen Besitzung der heilige

וְהֵטַבְנוּ לָךְ׃ (33) וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה
דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה
נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לָתוּר
לָהֶם מְנוּחָה׃ (34) וַעֲנַן יְהוָה עֲלֵיהֶם
יוֹמָם בְּנָסְעָם מִן־הַמַּחֲנֶה׃ ׆ ס (35) וַיְהִי
בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ׀ יְהוָה

thun will, dir Gutes thun. (33) Und sie zogen vom Berge des Ewigen drei Tagereisen weit, und die Bundeslade des Ewigen ziehend vor ihnen her die drei Tagereisen weit, um ihnen einen Ruheort zu erspähen. (34) Und die Wolke des Ewigen war über ihnen des Tages, wenn sie aufbrachen aus dem Lager. (35) Und es geschah, wenn die Lade aufbrach, so sprach Mosche: Mache dich auf, Ewiger,

רש"י

בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֶלְקוֹ הוּא יִטְּלֶנּוּ. וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נְתָנוּהוּ לִבְנֵי יִתְרוֹ, לְיוֹנָדָב בֶּן רֵכָב׃ (33) דרך שלשת ימים. מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הָלְכוּ בְּיוֹם אֶחָד, שֶׁהָיָה הַקָּבָּ"ה חָפֵץ לְהַכְנִיסָם לָאָרֶץ מִיָּד׃ וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים׃ זֶה הָאָרוֹן הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם לַמִּלְחָמָה, וּבוֹ שִׁבְרֵי לֻחוֹת מוּנָּחִים, וּמַקְדִּים לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתַקֵּן לָהֶם מְקוֹם חֲנִיָּה (ספרי ב"ב י"ד)׃ (34) וענן ה' עליהם יומם. שִׁבְעָה עֲנָנִים כְּתוּבִים בְּמַסְעֵיהֶם׃ אַרְבָּעָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, וְאֶחָד לְמַעְלָה, וְאֶחָד לְמַטָּה, וְאֶחָד לִפְנֵיהֶם, מַנְמִיךְ אֶת הַגָּבוֹהַּ וּמַגְבִּיהַּ אֶת הַנָּמוּךְ, וְהוֹרֵג נְחָשִׁים וַעֲקְרַבִּים׃ (35) ויהי בנסוע הארון עָשָׂה לוֹ סִימָנִיּוֹת מִלְּפָנָיו וּמִלְּאַחֲרָיו, לוֹמַר, שֶׁאֵין זֶה מְקוֹמוֹ. וְלָמָּה נִכְתַּב כָּאן? כְּדֵי לְהַפְסִיק בֵּין פּוּרְעָנוּת לְפוּרְעָנוּת

Tempel erbaut wird, der soll es bekommen; mittlerweile haben sie es an Jonadab, Sohn Recheb's, von den Nachkommen Jitro's überlassen, (siehe Richt. 1, 16 und Raschi das.) (33) דרך שלשת ימים Eine Strecke von drei Tagereisen legten sie in einem Tage zurück, denn Gott wollte sie schnell in das Land einführen. דרך שלשת ימים - וארון ברית ה' Das war die Bundeslade, welche mit ihnen in den Krieg gezogen war; darin wurden die zerbrochenen Tafeln aufbewahrt, diese zog immer drei Tagereisen voraus, um ihnen Lagerplätze vorzubereiten. (34) וענן ה' עליהם יומם Sieben schützende Wolken werden bei ihren Zügen erwähnt, (s. weiter 14, 14. ebendas. 9, 19. M. 2, 40, 36, 37, 38.) vier nach den vier Himmelsgegenden, eine von oben und eine von unten, und eine vor ihnen; diese ebneten die Höhen, erhoben die Tiefen und vertilgten Schlangen und Skorpione. (35) ויהי בנסוע הארון Er machte zu Anfang und zu Ende (dieser zwei Verse) Zeichen; (im ס' תורה stehen hier zwei נ in verkehrter Schrift), anzudeuten, daß diese zwei Versen nicht auf ihrem Platze sind. Warum stehen sie aber hier? um einen Straffall vom andern

וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ׃ (36) וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְהוָה רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ ׆ פ

יא (1) וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֹנְנִים רַע בְּאָזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּחַר אַפּוֹ

daß sich zerstreuen deine Feinde und deine Hasser fliehen vor deinem Antlitze! (36) Und wenn sie ruhete, sprach er: Kehre zurück, Ewiger, zu den Myriaden der Tausende Israels.

11. (1) Und als das Volk sich beklagte auf eine mißfällige Weise vor den Ohren des Ewigen, da hörte es der Ewige und sein Zorn

רש"י

וכו׳ כִּדְאִיתָא בְּכָל כִּתְבֵי הַקּוֹדֶשׁ (שבת קט"ו)׃ קומה ה׳. לְפִי שֶׁהָיָה מַקְדִּים לִפְנֵיהֶם מַהֲלַךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים, הָיָה משֶׁה אוֹמֵר, עֲמוֹד וְהַמְתֵּן לָנוּ, וְאַל תִּתְרַחֵק יוֹתֵר. תַּנְחוּמָא בְּוַיַּקְהֵל׃ ויפוצו אויביך. הַמְכוּנָּסִין׃ וינוסו משנאיך. אֵלּוּ הָרוֹדְפִים׃ משנאיך. אֵלּוּ שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁכָּל הַשּׂוֹנֵא אֶת יִשְׂרָאֵל. שׂוֹנֵא אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱמַר „וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ, (תהלים פ"ג) וּמִי הֵם? עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד׃ (36) שובה ה׳. מְנַחֵם תִּרְגְּמוֹ לָשׁוֹן מַרְגּוֹעַ וְכֵן׃ בְּשׁוּבָה וָנַחַת תִּוָּשֵׁעוּן (ישעיה ל׳)׃ רבבות אלפי ישראל. מַגִּיד שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, פְּחוּתִים מִשְּׁנֵי אֲלָפִים וּשְׁתֵּי רְבָבוֹת׃

יא (1) ויהי העם כמתאוננים. אֵין הָעָם, אֶלָּא רְשָׁעִים (ספרי) וְכֵן הוּא אוֹמֵר׃ מָה אֶעֱשֶׂה לָעָם

zu trennen. קומה ה׳ Weil die Bundeslade drei Tagereisen voraus gieng, darum bat Mosche: Bleibe stehen und erwarte uns, entferne dich nicht weiter. ויפוצו אויביך Zerstreue die Feinde, die versammelt sind. משנאיך Die Verfolger. משנאיך Das sind die Feinde Israels; denn wer Israel anfeindet, ist gleichsam ein Feind des Weltenschöpfers, wie es Ps. 83, 3 heißt: Deine Feinde erheben das Haupt; wer sind diese? Die wider deine Nation heimlich Ränke schmieden, — das. 4. (36) שובה ה׳ Menachem übersetzt es: beruhigen, ähnlich dem Jes. 30: בשובה ונחת יושעון „Durch Ruhe und Stillsein ist euch geholfen". רבבות אלפי Andeutend, daß die göttl. Glorie sich nicht eher offenbart, als bis 22,000 beisammen sind. (Denn רבבה ist Zehntausend, die Mehrzahl רבבות zweimal Zehntausend (20,000); ebenso אלף tausend, אלפי zweitausend, zusammen 22,000. (Misrachi.)

11. (1) ויהי העם כמתאוננים Das sind die Uebelgesinnten (העם); so auch Mt. 2, 17, 4: מה אעשה לעם; Jerem. 13, 10: העם הרע הזה;

וַתִּבְעַר־בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בִּקְצֵה
הַמַּחֲנֶה׃ (2) וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־מֹשֶׁה
וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ׃
(3) וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא תַּבְעֵרָה

entbrannte, und es brannte unter ihnen ein Feuer des Ewigen, und zehrte an dem Ende des Lagers. (2) Da schrie das Volk zu Mosche, und Mosche betete zum Ewigen, und das Feuer versank. (3) Und man nannte den Namen desselben Ortes

רַשִׁ״י

הַזֶּה, (שמות י״ז) וְאוֹמֵר: הָעָם הָרָע הַזֶּה (ירמיה י״ג), וּכְשֶׁהֵם כְּשֵׁרִים, קְרוּאִים עַמִּי, שֶׁנֶּאֱמַר: שַׁלַּח עַמִּי (שמות י״ז) עַמִּי, מָה עָשִׂיתִי לְךָ (מיכה ו׳): כמתאוננים. אֵין מִתְאוֹנְנִים, אֶלָּא לָשׁוֹן עֲלִילָה, מְבַקְשִׁים עֲלִילָה הֵיאַךְ לִפְרוֹשׁ מֵאַחֲרֵי הַמָּקוֹם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּשִׁמְשׁוֹן: כִּי תוֹאֲנָה הוּא מְבַקֵּשׁ (שופטים י״ד): רע באזני ה׳. תּוֹאֲנָה, שֶׁהִיא רָעָה בְּאָזְנֵי ה׳. שֶׁמִּתְכַּוְּנִים, שֶׁתָּבֹא בְּאָזְנוֹ וְיַקְנִיט. אָמְרוּ: אוֹי לָנוּ כַּמָּה לִבַּטְנוּ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה! שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁלֹּא נַחְנוּ מֵעִנּוּי הַדֶּרֶךְ: ויחר אפו. אֲנִי הָיִיתִי מִתְכַּוֵּן לְטוֹבַתְכֶם, שֶׁתִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ מִיַּד. בקצה המחנה. בְּמוּקְצִין שֶׁבָּהֶם לִשְׁפָלוּת. אֵלּוּ עֵרֶב רַב. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: בִּקְצִינִים שֶׁבָּהֶם וּבִגְדוֹלִים: (2) ויצעק העם אל משה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, שֶׁכָּעַס עַל בְּנוֹ; וְהָלַךְ הַבֵּן אֵצֶל אוֹהֲבוֹ שֶׁל אָבִיו, וְאָמַר לוֹ: צֵא וּבַקֵּשׁ עָלַי מֵאַבָּא (ספרי): ותשקע האש. שֶׁשָּׁקְעָה בִּמְקוֹמָהּ בָּאָרֶץ.

wenn sie aber schuldlos sind, werden sie mein Volk genannt, wie: שלח עמי, Micha 6, 3: עמי מה עשיתי לך. — כמתאוננים heißt, einen Vorwand suchen, wie man sich von Gott lossagen könnte, so wie bei Schimschon Richt. 14, 4: (כי תואנה הוא מבקש). רע בעיני ה׳ Ein Vorwand, der gar böswillig gegen Gott gerichtet war; sie zielten darauf ab, daß ihr Unmuth vor Gott dringe und ihn erzürne; sie klagten: Ach, wie sind wir doch so ganz erschöpft von dieser quälenden Fußreise! Drei Tage lang durften wir uns weder Ruh noch Rast gönnen! ויחר אפו Ich, sprach Gott, meinte es nur gut mit Euch, und wollte Euch schnell in das Land einführen. בקצה המחנה Die Niedrigsten unter ihnen verzehrte das Feuer, nämlich das fremde Volk. Nach R. Schimeon ben Menaßja sind unter בקצה המחנה die Reichen קצינים und Großen zu verstehen. (2) ויצעק העם Dies verhält sich wie mit einem Könige, der seinem Sohne zürnt; der Prinz geht nun zum Günstlinge des Königs und bittet um die vermittelnde Fürsprache bei seinem Vater! ותשקע האש Das Feuer versank an derselben Stelle in

כִּי־בָעֲרָה בָם אֵשׁ יְהוָה׃ (4) וְהָאסַפְסֻף
אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּוּ תַּאֲוָה וַיָּשֻׁבוּ
וַיִּבְכּוּ גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי
יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר׃ (5) זָכַרְנוּ אֶת־הַדָּגָה
אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם אֵת הַקִּשֻּׁאִים

Thabera (Brand); weil unter ihnen gebrannt hatte das Feuer des Ewigen. (4) Und das Gesindel, das unter ihnen war, hatte Gelüste; da weinten auch die Kinder Jsrael wieder, und sprachen: Wer wird uns Fleisch zu essen geben? (5) Wir gedenken der Fische, die wir unentgeltlich in Mizrajim aßen, der Gurken

רש״י

(שם) שֶׁאִילּוּ חָזְרָה לְאַחַת הָרוּחוֹת, הָיְתָה מְקַפֶּלֶת וְהוֹלֶכֶת כָּל אוֹתוֹ הָרוּחַ׃ (4) והאספסוף. אֵלּוּ עֵרֶב רַב, שֶׁנֶּאֶסְפוּ עֲלֵיהֶם בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם׃ וישובו. גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְכּוּ עִמָּהֶם (שם)׃ מי יאכלנו בשר. וְכִי לֹא הָיָה לָהֶם בָּשָׂר? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: „וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר“ (שמות י״ב) וגומר וְאִם תֹּאמַר אֲכָלוּם, וַהֲלֹא בִּכְנִיסָתָן לָאָרֶץ נֶאֱמַר „וּמִקְנֶה רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן“ וגומר? (במדבר ל״ב) אֶלָּא שֶׁמְּבַקְּשִׁים עֲלִילָה׃ (5) אשר נאכל במצרים חנם. א״ת שֶׁמִּצְרַיִם נוֹתְנִים לָהֶם דָּגִים חִנָּם, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: „וְתֶבֶן לֹא יִנָּתֵן לָכֶם“ (שמות ה׳). אִם תֶּבֶן לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חִנָּם, דָּגִים הָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חִנָּם? וּמַהוּ אוֹמֵר: חִנָּם? חִנָּם מִן הַמִּצְוֹת (ספרי)׃ את הקשואים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מַה הַמָּן מִשְׁתַּנֶּה לְכָל דָּבָר, חוּץ מֵאֵלּוּ? מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָשִׁים לַמְּנִיקוֹת, אוֹמְרִים לָאִשָּׁה: אַל תֹּאכְלִי שׁוּם וּבָצָל מִפְּנֵי הַתִּינוֹק,

die Erde; denn hätte es irgend eine der Ecken ergriffen, so wäre die ganze Seite ein Raub der Flammen geworden. (4) והאספסוף Das aufgeraffte Gesindel, das sich ihnen beim Auszuge aus Egypten angeschlossen. ויבכו גם בני ישראל Auch die Jsraeliten weinten und sprachen: מי יאכלנו בשר Hatten sie denn kein Fleisch? es heißt doch: „auch ein großes Gemisch zog mit ihnen, und Schafe und Rinder? sollten sie es aufgezehrt haben? es steht doch beim Einzug in das Land M. 4, 32, 1: Die Söhne Reubens hatten viele Heerden? Allein sie gebrauchten hier nur einen Vorwand. (5) אשר נאכל במצרים חנם Es kann nicht sein, daß die Egypter ihnen Fische umsonst gaben, weil schon dort gesagt wurde: „Stroh wird ihnen nicht gegeben“; wenn sie ihnen kein Stroh umsonst gaben, wie sollten sie ihnen Fische umsonst geben? Was bedeutet demnach חנם? Unverdient, bar von gottgefälligen Handlungen. את הקשואים R. Schimeon bemerkte: Warum hatte das Manna den Beigeschmack aller beliebigen Speisen, nur nicht von den hier folgenden? Weil diese fünf Gattungen den säugenden Frauen nicht zuträglich sind; man warnt eine solche Frau, von diesen zu genießen,

וְאֵת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת־הֶחָצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים וְאֶת־הַשּׁוּמִים׃ (6) וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל בִּלְתִּי אֶל־הַמָּן עֵינֵינוּ׃ (7) וְהַמָּן כִּזְרַע־גַּד הוּא וְעֵינוֹ כְּעֵין הַבְּדֹלַח׃ (8) שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחֲנוּ בָרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֻגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן׃ (9) וּבְרֶדֶת הַטַּל

und der Melonen und des Lauchs und der Zwiebeln und des Knoblauchs. (6) Und nun müssen wir vertrocknen, nichts ist da; nur auf das Man gehen unsere Augen. (7) Das Man aber war wie Koriandersamen, und sein Aussehen, wie das Aussehen des Bdolach. (8) Das Volk streifte umher und sammelte, und mahlte es auf der Mühle, oder zerstießen es im Mörser, und kochten es im Topfe, oder machten daraus Kuchen, und sein Geschmack war wie der Geschmack von Oelkuchen. (9) Und wenn der Thau herabfiel

רש"י

מָשָׁל לְמֶלֶךְ כו' כִּדְאִיתָא בְּסִפְרֵי: הקשואים. הֵם קוּמבְרוש בלע"ז: Concombres, גורקען. אבטיחים. בורי"קש, בארעטש, Bouvrache, מיין קירבענגמוועכס. החציר. כרישין פורלי"ש (והוא פאירא, poireau, לויך כתרגומו „יַת בּוֹצִינָא" וכו': (6) אל המן עינינו. מָן בְּשַׁחַר, מָן בָּעֶרֶב: (7) והמן כזרע גד. מִי שֶׁאָמַר זו, לֹא אָמַר זו. יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: בִּלְתִּי אֶל הַמָּן עֵינֵינוּ, והקב"ה הִכְתִּיב בַּתּוֹרָה: וְהַמָּן כִּזְרַע גַּד וגומר, כְּלוֹמַר: רְאוּ בָּאֵי עוֹלָם, עַל מַה מִתְלוֹנְנִים בָּנַי? וְהַמָּן כַּךְ וְכַךְ הוּא חָשׁוּב: כזרע גד. עָגוֹל כְּגִדָּא זֶרַע קול"ינדר"י: מיינער קערנער מרט קאָריאַנדער Genriandre: בדולח. שם אבן טוֹבָה קרי"סטאל: (8) שטו. אֵין שַׁיִט, אֶלָּא לְשׁוֹן טִיּוּל, אישבנ"יר זיך לוסטווערן, הערומשווייפען, Eseanoyer, בְּלֹא עָמָל: וטחנו ברחים וגומר. לֹא יָרַד בָּרֵחַיִם, וְלֹא

weil sie dem Kinde schaden. הקשואים Gurken, אבטיחים Melonen, החציר Lauch. (6) אל המן עינינו Manna am Morgen und Manna am Abend. (7) והמן כזרע גד Wer jenes sagte, hat dieses nicht gesagt; die Israeliten sagten: בלתי אל המן עינינו, Gott selbst aber ließ והמן כזרע גד in der Thora niederschreiben; es will sagen: Seht, ihr Weltbewohner! worüber meine Kinder so klagen und murren! ist doch das Manna so köstlich, so vortrefflich! כזרע גד Rund wie Koriandersamen. בדולח Ein Edelstein, ein Kristal. (8) שטו heißt Lustwandeln, ohne sich zu ermüden. וטחנו ברחים Es kam weder in Mühlen,

עַל־הַֽמַּחֲנֶה לָ֑יְלָה יֵרֵ֥ד הַמָּ֖ן עָלָֽיו׃ (10)
וַיִּשְׁמַ֨ע מֹשֶׁ֜ה אֶת־הָעָ֗ם בֹּכֶה֙ לְמִשְׁפְּחֹתָ֔יו
אִ֖ישׁ לְפֶ֣תַח אָהֳל֑וֹ וַיִּֽחַר־אַ֤ף יְהוָה֙ מְאֹ֔ד
וּבְעֵינֵ֥י מֹשֶׁ֖ה רָֽע׃ (11) וַיֹּ֨אמֶר מֹשֶׁ֜ה
אֶל־יְהוָ֗ה לָמָ֤ה הֲרֵעֹ֙תָ֙ לְעַבְדֶּ֔ךָ וְלָ֛מָּה

auf das Lager des Nachts, so fiel das Man mit ihm herab. (10) Und Mosche hörte das Volk weinen nach seinen Geschlechtern, Jeden am Eingange seines Zeltes, und der Zorn des Ewigen entbrannte sehr, auch in den Augen Mosche's war das arg. (11) Und Mosche sprach zum Ewigen: Warum thatst du so übel an deinem Knechte, und warum habe ich

רש"י

בַּקְּדֵרָה וְלֹא בַּמְּדוֹכָה אֶלָּא מִשְׁתַּנָּה הָיָה טַעְמוֹ לִנְטְחָנִין וְלִנְדוֹכִין וְלִמְבוּשָּׁלִין: בפרור. קְדֵרָה: לשד השמן. לַחְלוּחַ שֶׁל שֶׁמֶן, כָּךְ פֵּירְשׁוֹ דוּנַשׁ, וְדוֹמֶה לוֹ: „נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבוֹנֵי קַיִץ" (תהלים ל"ג), וְהָרַמְ"ד יְסוֹד: נֶהְפַּךְ לַחְלוּחִי בְּחַרְבוֹנֵי קַיִץ. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּירְשׁוּהוּ לְשׁוֹן שָׁדַיִם, אַךְ אֵין עִנְיַן שָׁדַיִם אֵצֶל שֶׁמֶן. וְא"א לוֹמַר, לְשַׁד הַשָּׁמֶן, לְשׁוֹן „וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן" (דברים ל"ב) שֶׁאִם כֵּן הָיָה הַמֶּ"ם נָקוּד קָמַץ קָטָן, וְטַעְמוֹ לְמַטָּה תַּחַת הַמֶּ"ם; עַכְשָׁיו, שֶׁהַמֶּ"ם נָקוּד פַּתַח קָטָן, וְהַטַּעַם תַּחַת הַשִּׁי"ן, לְשׁוֹן שֶׁמֶן הוּא. וְהַשִּׁי"ן הַנְּקוּדָה בְּקָמַץ גָּדוֹל וְאֵינָהּ נְקוּדָה בְּפַתַּח קָטָן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סוֹף פָּסוּק. ד"א לְשַׁד, לְשׁוֹן נוֹטָרִיקוֹן: לִישׁ, שֶׁמֶן, דְּבַשׁ; כְּעִיסָה הַנְּלוֹשָׁה בַּשֶּׁמֶן וּקְטוּפָה בִּדְבַשׁ, וְתַרְגּוּם שֶׁל אוּנְקְלוּס דְּמִתַּרְגֵּם, דְּלִישׁ בִּמְשַׁח, נוֹטֶה לְפִתְרוֹנוֹ שֶׁל דוּנַשׁ, שֶׁהָעִיסָה הַנְּלוּשָׁה בְּשֶׁמֶן, לַחְלוּחִית שֶׁמֶן יֵשׁ בָּהּ: (10) בוכה למשפחותיו. מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת

noch in Töpfe, oder in Mörser, es nahm aber den verschiedenartigen Geschmack von gemahlenen, gestoßenen oder gekochten Speisen an. בפרור In einem Topfe. לשד השמן Oelfettigkeit, so erklärt es Donasch, wie in Ps. 32, 4: נהפך לשדי es wandelte der frische Lebenssaft in Sonnendürre sich um. Das ל von לשר gehört zur Wurzel des Wortes. Einige Gelehrten erklären es wie שדים Brüste; aber שדים hat keinen Zusammenhang mit שמן. Man kann daher nicht glauben, לשר השמן wäre mit וישמן ישרון fettwerden gleichbedeutend, denn da würde das מ' mit Zere punktirt sein, und der Ton wäre מלרע unter dem מ'; da aber das מ' ein Segol hat, und der Ton unter dem ש' steht, so hat es die Bedeutung Oel, das ש' aber hat Komaz statt Segol, weil es zu Ende des Verses ist. Oder: לשר ist eine Abkürzung von: ל"יש, ש"מן, ד"בש wie ein Teig, welcher mit Honig und Oel durchrührt ist. Die Übersetzung von Onk. דליש במשחא ist beinahe mit der von Donasch gleichlautend, denn ein mit Oel durchkneteter Teig hat Oelfeuchtigkeit bei sich. (10) בוכה למשפחותיו Familienweise ver-

לֹא־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לָשׂוּם אֶת־
מַשָּׂא כָּל־הָעָם הַזֶּה עָלָי׃ (12) הֶאָנֹכִי
הָרִיתִי אֵת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אָנֹכִי
יְלִדְתִּיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ
כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת־הַיֹּנֵק עַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו׃ (13)
מֵאַיִן לִי בָּשָׂר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־
יִבְכּוּ עָלַי לֵאמֹר תְּנָה־לָּנוּ בָשָׂר
וְנֹאכֵלָה׃ (14) לֹא־אוּכַל אָנֹכִי לְבַדִּי
לָשֵׂאת אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד
מִמֶּנִּי׃ (15) וְאִם כָּכָה | אַתְּ־עֹשֶׂה לִּי

nicht Gnade gefunden in deinen Augen, daß du die Last dieses ganzen Volkes legest auf mich? (12) Bin ich schwanger gegangen mit diesem ganzen Volke, oder habe ich es geboren, daß du zu mir sprichst: Trage es an deinem Busen, gleichwie der Wärter den Säugling trägt, in das Land, das du seinen Vätern zugeschworen hast? (13) Woher habe ich Fleisch, diesem ganzen Volke zu geben? da sie um mich her weinen und sprechen: Gieb uns Fleisch, daß wir essen! (14) Ich allein vermag nicht, dieses ganze Volk zu tragen, denn es ist mir zu schwer. (15) Und wenn du also

רש"י

נֶאֱסָפִים וּבוֹכִים לְפַרְסֵם תַּרְעוּמְתָּן בְּגָלוּי. וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ: לְמִשְׁפְּחֹתָיו עַל עִסְקֵי מִשְׁפָּחוֹת, עַל עֲרָיוֹת הַנֶּאֱסָרוֹת לָהֶם (ספרי): (12) כי תאמר אלי. שֶׁאַתָּה אוֹמֵר אֵלַי: שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ. וְהֵיכָן אָמַר לוֹ כֵּן? לֵךְ נְחֵה אֶת הָעָם (שמות ל"ב), וְאוֹמֵר: וַיְצַוֵּם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שמות ו'), עַל מְנָת שֶׁיִּהְיוּ סוֹקְלִים אֶתְכֶם וּמְחָרְפִים אֶתְכֶם: על האדמה אשר נשבעת לאבותיו. אַתָּה אוֹמֵר אֵלַי לְשֵׂאתָם בְּחֵיקִי: (15) ואם ככה את עושה לי. תָּשַׁשׁ כֹּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה כִּנְקֵבָה כְּשֶׁהֶרְאָהוּ

sammelten sie sich und weinten, um ihr Murren öffentlich bekannt zu geben. Nach unseren Gelehrten bedeutet למשפחותיו wegen Familienangelegenheiten, nämlich wegen des Ehelichungs-Verbotes der nahen Verwandtschaftsgrade. (12) כי תאמר אלי Daß du zu mir sagtest: Trage es in deinem Schoße. Wo ward ihm dieser Auftrag? M. 2, 32: Gehe, leite das Volk; ferner M. 2, 6, 13: Er befahl dem Mosche und Aharon, es den Israeliten mitzutheilen — selbst wenn dabei Lebensgefahr droht, und sie ihnen schwere Beleidigungen zufügen sollten. על האדמה Du sagtest mir, daß ich sie in meinem Schoße tragen soll, um sie in das Land zu bringen. (15) ואם ככה את עושה לי Die Kraft Mosche's erschlaffte hier wie die eines schwachen Weibes, als ihm Gott die

הָרְגֵנִי נָא הָרֹג אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
וְאַל־אֶרְאֶה בְּרָעָתִי׃ פ (16) וַיֹּאמֶר
יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶסְפָה־לִּי שִׁבְעִים אִישׁ
מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי־הֵם זִקְנֵי

mit mir thun willst, so bringe mich doch um, wenn ich Gnade gefunden in deinen Augen, daß ich mein Unglück nicht ansehe. (16) Da sprach der Ewige zu Mosche: Versammle mir siebenzig Männer von den Aeltesten Israels, welche du kennst, daß sie Aelteste des Volkes und seine

רש"י

הַקָּבָּ"ה הַפּוּרְעָנוּת. שֶׁהוּא עָתִיד לְהָבִיא עֲלֵיהֶם. עַל זֹאת אָמַר לְפָנָיו: אִם כֵּן הָרְגֵנִי תְּחִלָּה׃ אל אראה ברעתי. בְּרָעָתָם הָיָה לוֹ לִכְתּוֹב, אֶלָּא שֶׁכִּנָּה הַכָּתוּב וְזֶה אֶחָד מִתִּקּוּנֵי הַסּוֹפְרִים בַּתּוֹרָה לְכִנּוּי וּלְתִקּוּן הַלָּשׁוֹן: (16) אספה לי. הֲרֵי תְּשׁוּבָה לִתְלוּנָתְךָ, שֶׁאָמַרְתָּ: לֹא אוּכַל אָנֹכִי לְבַדִּי. וְהַזְּקֵנִים הָרִאשׁוֹנִים הֵיכָן הָיוּ, וַהֲלֹא אַף בְּמִצְרַיִם יָשְׁבוּ עִמָּהֶם? שֶׁנֶּאֱמַר „לֵךְ וְאָסַפְתָּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל". (שמות ג') אֶלָּא בָּאֵשׁ תַּבְעֵרָה מֵתוּ. וּרְאוּיִם הָיוּ לְכָךְ מִסִּינַי, דִּכְתִיב: „וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים" (שמות כ"ד), שֶׁנָּהֲגוּ קַלּוּת רֹאשׁ, כְּנוֹשֵׁךְ פִּתּוֹ וּמְדַבֵּר בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְזֶהוּ „וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ" (שם), וְלֹא רָצָה הקב"ה לִיתֵּן אֲבֵלוּת בְּמַתַּן תּוֹרָה, וּפָרַע לָהֶם כַּאן: אשר ידעת כי הם וגו'. אוֹתָן שֶׁאַתָּה מַכִּיר שֶׁנִּתְמַנּוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹטְרִים בְּמִצְרַיִם בַּעֲבוֹדַת פֶּרֶךְ, וְהָיוּ מְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם וּמוּכִּים עַל יָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: „וַיֻּכּוּ שׁוֹטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ה'). עַתָּה יִתְמַנּוּ בִּגְדוּלָּתָן,

Strafe anzeigte, die er über sie künftig verhängen wird; darum bat er vor Gott: Wenn es so ist, so laß mich zuerst sterben. ברעתי anstatt ברעתם, die Schrift wählte hier einen passenden Ausdruck; dies ist eine der Schriftstellen, die zur Sprachverschönerung verändert wurde. (16) אספה לי שבעים איש Hier die Antwort auf deine klagende Äußerung: Ich allein vermag es nicht. Wo waren denn die frühern Ältesten, die auch in Egypten mit ihnen zu Rathe saßen, von denen es M. 2, 3, 16 heißt: Geh, und versammle die Ältesten Israels? diese fanden im Feuer von Tabera ihren Tod; sie hatten es beim Sinai verschuldet, denn dort heißt es: sie schauten (unehrerbietig) nach der Erscheinung Gottes, M. 2, 23, 11; weil sie sich leichtsinnig benahmen, wie wenn Jemand sein Brod verzehrt und dabei mit dem Könige redet; darauf deutet das ויאכלו וישתו; Gott wollte aber während der Gesetzgebung keine Trauer herbeiführen, daher erfolgte hier ihre Strafe. אשר ידעת כי הם Die du kennst. Diejenigen, welche bei den Lastarbeiten in Egypten Aufseher waren, sich ihrer Mitbrüder erbarmten, und deshalb geschlagen wurden, s. M. 2, 5, 14; Diese sollen jetzt theilnehmen an

הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל־אֹהֶל
מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ׃ (17) וְיָרַדְתִּי
וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם וְאָצַלְתִּי מִן־הָרוּחַ
אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנָשְׂאוּ
אִתְּךָ בְּמַשָּׂא הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אַתָּה
לְבַדֶּךָ׃ (18) וְאֶל־הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ

Aufseher sind, und bringe sie zu dem Zelte der Zusammenkunft, und sie sollen daselbst sich neben dich stellen. (17) Und ich werde herabkommen und mit dir reden daselbst, und werde entnehmen von dem Geiste, der auf dir ist, und ihn auf sie legen; daß sie mit dir tragen an der Last des Volkes und du nicht allein tragest. (18) Und zu dem Volke sprich: haltet euch bereit auf

רש״י

כדרך שנצטערו בצרתן: ולקחת אותם. קחם בדברים: אשריכם. שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום: והתיצבו שם עמך. כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדולה וכבוד, ויאמרו: חביבין אלו שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקב״ה: (17) וירדתי. זו אַחד מעשר ירידות, הכתובות בתורה: ודברתי עמך. ולא עמהם: ואצלתי. כתרגומו, וארבי, כמו: ואֶל אצילי בני ישראל (שמות כ״ד): ושמתי עליהם. למה משה דומה באותה שעה? לנר שמונח על גבי מנורה, והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום: ונשאו אתך. התנה עמהם, על מנת שיקבלו עליהם טורח בני, שהם טרחנים וסרבנים: ולא תשא אתה לבדך. הרי תשובה למה שאָמרת: „לא אוכל אנכי לבדי" (ספרי): (18) התקדשו. הזמיני עצמכם לפורענות.

der Größe, so wie sie damals an den Leiden theilgenommen haben! ולקחת אותם Such sie durch gute Worte zu gewinnen: Wohl euch, daß ihr zu Vorstehern der gottgeweihten Kinder erwählt wurdet! והת״צבו שם עמך Damit die Israeliten sie sehen und ihnen Ehre und Hochachtung bezeigen, sprechend: wie gottgefällig sind doch diese, weil sie mit Moſche eintreten durften, den göttlichen Ausspruch zu vernehmen! (17) וירדתי Dies ist eine der zehn biblischen Stellen, wo der Ausdruck: Herablassen bei Gott gebraucht wird. עמך aber nicht mit ihnen. ואצלתי Onk. וארבי dich geistig groß machen, ähnlich ואל אצילי בני ישראל an die Großen, Edlen Israels. ושמתי עליהם Womit war Moſche in dieser Stunde zu vergleichen? mit einem hellstrahlenden Lichte, das an einer Lampe angebracht, wovon Allen Licht gespendet wird, und der Lichtstoff wird dennoch nicht vermindert. ונשאו אתך Bedinge mit ihnen, daß sie die Last meiner Kinder auf sich nehmen, denn sie sind oft lästig und widerspenstig. ולא תשא אתה לבדך Hier die Antwort auf die Äußerung V. 14: Ich allein vermag es nicht zu ertragen. (18) התקדשו Haltet euch bereit, zur Strafe; ebenso

לְמָחָר וַאֲכַלְתֶּם בָּשָׂר כִּי בְּכִיתֶם בְּאָזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר כִּי־טוֹב לָנוּ בְּמִצְרָיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר וַאֲכַלְתֶּם׃ (19) לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא יוֹמָיִם וְלֹא ׀ חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֲשָׂרָה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם׃ (20) עַד ׀ חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאַפְּכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי־מְאַסְתֶּם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו

morgen, da sollt ihr Fleisch essen; da ihr geweint habt vor den Ohren des Ewigen und gesprochen: Wer wird uns Fleisch zu essen geben? wir hatten es besser in Mizrajim; so wird euch der Ewige Fleisch geben, daß ihr zu essen habt. (19) Nicht Einen Tag sollt ihr zu essen haben, und nicht zwei Tage, und nicht fünf Tage, und nicht zehn Tage, und nicht zwanzig Tage; (20) (Sondern) einen Monat lang, bis daß es euch zur Nase herauskommt, und es euch zum Ekel ist; darum, weil ihr verachtet den Ewigen, der unter euch ist, und vor ihm geweint und

רש״י

וְכֵן הוּא אוֹמֵר: „וְהַקְדִּשֵׁם לְיוֹם הֲרֵגָה" (ירמיה י״ב): (20) עד חדש ימים. זוֹ בִּכְשֵׁרִים שֶׁמִּתְמַצִּין עַל מִטּוֹתֵיהֶן וְאַחַר כָּךְ נִשְׁמָתָן יוֹצְאָה. וּבָרְשָׁעִים הוּא אוֹמֵר: „הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם", כָּךְ הִיא שְׁנוּיָה בְּסִפְרֵי. אֲבָל בִּמְכִילְתָּא שְׁנוּיָה חִלּוּף. הָרְשָׁעִים אוֹכְלִים וּמִצְטַעֲרִין שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהַכְּשֵׁרִים הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם: עד אשר יצא מאפכם. כְּתַרְגּוּמוֹ: דְּתִקוּצוּן בֵּיהּ: יְהֵא דוֹמֶה לָכֶם, כְּאִלּוּ אֲכַלְתֶּם מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִדַּאי, עַד שֶׁיּוֹצֵא וְנִגְעָל לַחוּץ דֶּרֶךְ הָאַף: והיה לכם לזרא. שֶׁתִּהְיוּ מְרַחֲקִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁקֵּרַבְתֶּם. (ספרי) וּבְדִבְרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן רָאִיתִי, שֶׁיֵּשׁ לָשׁוֹן שֶׁקּוֹרִין לַחֶרֶב זָרָא: את ה׳ אשר בקרבכם. אִם לֹא

Jerem. 12, 3: והקדישם ליום הריגה Bereite sie zum Tage des Würgens. (20) עד חדש ימים Die Minderschuldigen siechten einen Monat lang und starben dann; bei den Bösewichtern hingegen heißt es 11, 33: das Fleisch war ihnen noch zwischen den Zähnen, und der Zorn Gottes traf sie, (Sifri). In der Mechilta heißt es umgekehrt: die Bösewichter verzehrten das Fleisch und starben nach 30-tägigen Schmerzen; die Minderschuldigen starben gleich, bevor sie noch das Fleisch verzehrt hatten. עד אשר יצא מאפכם Wie Onk. übersetzt: עד דתקוצון ביה bis es euch anekeln wird; es wird euch scheinen, als hättet ihr ungemein viel davon gegessen, bis es zur Nase herauskömmt. והיה לכם לזרא Ihr werdet es später mehr wegwerfen, als ihr es früher herbeigewünscht. Aus den Worten R. Mosche Hadarschans ersah ich, daß in einer gewissen Mundart זרא Schwert bedeutet. את ה׳ אשר בקרבכם Wenn ich

לאמר למה זה יצאנו ממצרים: (21)
ויאמר משה שש־מאות אלף רגלי
העם אשר אנכי בקרבו ואתה אמרת
בשר אתן להם ואכלו חדש ימים:
(22) הצאן ובקר ישחט להם ומצא

gesprochen habt: Warum sind wir doch aus Mizrajim gezogen? (21) Da sprach Mosche: Sechsmal hunderttausend (Mann) zu Fuß ist das Volk, unter dem ich bin, und du sprichst: Fleisch werde ich ihnen geben, daß sie zu essen haben einen Monat lang? (22) Sollen Schafe und Rinder für sie geschlachtet werden, daß es für sie

רש״י

שנטעתי שכינתי ביניכם, לא גבה לבבכם ליכנס
לכל הדברים הללו: (21) שש מאות אלף רגלי.
לא חש למנות את הפרט, שלשת אלפים היתרים.
ורבי משה הדרשן פירש שלא בכו, אלא אותן
שיצאו ממצרים: (22) הצאן ובקר ישחט. זה אחד
מארבעה דברים, שהיה רבי עקיבא דורש, ואין רבי
שמעון דורש כמותו. רבי עקיבא אומר: שש מאות
אלף רגלי, ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש
ימים הצאן ובקר הכל במשמעו; מי מספיק להם?
כענין שנאמר: „ומצא כדי גאולתו“: (ויקרא כ״ה)
ואיזו קשה? זו או שמעו נא המורים: (במדבר כ׳)
אלא לפי שלא אמר ברבים, היסך לו הכתוב, ולא

meine Göttlichkeit nicht unter euch eingepflanzt hätte, wäret ihr nicht so hochmütig, um solche Redensarten zu äußern. (21) שש מאות אלף Die überzähligen 3000 kommen hier nicht in Anbetracht. R. Mosche Hadarschan meint, es haben blos so viele geweint, als aus Egypten gezogen waren (600.000). (22) הצאן ובקר ישחט להם Das ist eine von den vier Stellen, welche R. Akiba erklärte, wo R. Schimeon anderer Ansicht ist. R. Akiba bemerkt: Sechsmal hunderttausend zu Fuß ist das Volk, und du sagst: Fleisch will ich ihnen geben, daß sie einen vollen Monat essen werden: — würde es denn, wenn man alle Schafe und Rinder für sie schlachtete, hinreichen? (ומצא להם), wie M. 25, 26: ומצא כדי גאולתו. Was verdiente strengere Ahndung, diese Äußerung Mosches, oder M. 4, 20, 10: שמעו נא המורים? Weil er dieses nicht vor der Öffentlichkeit aussprach, so übergeht es die Schrift, und er wurde dafür nicht zur Verantwortung gezogen;

לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם
וּמָצָא לָהֶם׃ פ (23) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה הֲיַד יְהוָה תִּקְצָר עַתָּה תִרְאֶה
הֲיִקְרְךָ דְבָרִי אִם־לֹא׃ (24) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה

ausreiche? oder sollen alle Fische des Meeres für sie gesammelt werden, daß es für sie ausreiche? (23) Da sprach der Ewige zu Moscheh: Ist die Hand des Ewigen zu kurz? Jetzt sollst du sehen, ob dir eintrifft mein Wort oder nicht. (24) Und Mosche

רש"י

נִפְרַע מִמֶּנּוּ, וְזוֹ שֶׁל מְרִיבָה הָיְתָה בְּגָלוּי, לְפִיכָךְ לֹא חִיסֵּךְ לוֹ הַכָּתוּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חַס וְשָׁלוֹם, לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק כָּךְ. מִי שֶׁכָּתוּב בּוֹ: בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא, (שם יב) יֹאמַר, אֵין הַמָּקוֹם מַסְפִּיק לָנוּ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר: „שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי“ וגומר, וְאַתָּה אָמַרְתָּ: „בָּשָׂר אֶתֵּן לְחֹדֶשׁ יָמִים“ וְאַחַר כָּךְ תַּהֲרוֹג אוּמָּה גְדוֹלָה כָּזוֹ. הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם, כְּדֵי שֶׁיֵּהָרְגוּ וּתְהֵי אֲכִילָה זוֹ מְסַפַּקְתָּן עַד עוֹלָם: וְכִי שִׁבְחֲךָ הוּא זֶה? אוֹמְרִים לוֹ לַחֲמוֹר, טוֹל כּוֹר שְׂעוֹרִים וְנַחְתּוֹךְ רֹאשְׁךָ? הֱשִׁיבוֹ הקב"ה, וְאִם לֹא אֶתֵּן, יֹאמְרוּ שֶׁקָּצְרָה יָדִי. הֲטוֹב בְּעֵינֶיךָ שֶׁיַּד ה' תִּקְצַר בְּעֵינֵיהֶם? יֹאבְדוּ הֵם, וּמֵאָה כַּיּוֹצֵא בָהֶם, וְאַל תְּהִי יָדִי קְצָרָה לִפְנֵיהֶם אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת (ספרי): (23) עתה תראה היקרך דברי. רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא

jenes aber beim Haderwasser geschah öffentlich, darum übte die Schrift keine Nachsicht gegen ihn. R. Schimeon sagte: Bewahre! so etwas kam nie in den Sinn dieses Frommen! Er, von dem die Schrift aussagt (weiter 12, 7): In meinem ganzen Hause ist er vertraut, sollte sagen: Gott könnte uns nicht Genüge leisten? Allein er sagte so: Sechsmal hunderttausend Mann sind da, und du sagst: Fleisch will ich ihnen für einen vollen Monat geben — dann willst du eine so große Nation vernichten; Willst du ihnen deshalb Schafe und Rinder schlachten lassen, um sie dann umzubringen? daß sie mit dieser Speise für immer genug hätten? Gereicht dir solches zum Lobe? wie wenn man einem Thiere Nahrung darreicht, und es darauf tödten würde! Da erwiderte ihm der Hochgelobte: Wenn ich es nicht gäbe, würden sie glauben, meine Macht sei zu kurz; könntest du zufrieden sein, wenn sie mich für unvermögend hielten? so mögen lieber diese und noch hundert ihresgleichen zu Grunde gehen, und meine Hand soll nicht einen Augenblick machtlos vor ihnen erscheinen! (23) עתה תראה היקרך R. Gamliel, Sohn des R. Jehuda Hanaßi sagte: Ihre Aeußerungen sind nicht zu beachten, nachdem sie blos einen Vorwand

וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דִּבְרֵי יְהוָה וַיֶּאֱסֹף
שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם
סְבִיבֹת הָאֹהֶל׃ (25) וַיֵּרֶד יְהוָה בֶּעָנָן
וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיָּאצֶל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר
עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים
וַיְהִי כְּנוֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא

gieng hinaus, und redete zu dem Volke die Worte des Ewigen, und versammelte siebenzig Männer von den Ältesten des Volkes, und stellte sie rings um das Zelt. (25) Und der Ewige kam herab in einer Wolke, und redete zu ihm, und entnahm von dem Geiste, der auf ihm war, und legte ihn auf die siebenzig Männer, die Ältesten, und es geschah, als der Geist auf ihnen ruhete, da weissagten sie, aber sie fuhren (darin) nicht fort.

רש״י

אוֹמֵר: אִי אֶפְשַׁר לַעֲמוֹד עַל הַטָּפֵל; מֵאַחַר שֶׁאֵינָן
מְבַקְּשִׁים אֶלָּא עֲלִילָה, לֹא תַּסְפִּיק לָהֶם. סוֹפָן לָדוּן
אַחֲרֶיךָ: אִם אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם בְּשַׂר בְּהֵמָה גַּסָּה יֹאמְרוּ:
דַּקָּה בִּקַּשְׁנוּ; וְאִם אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם דַּקָּה, יֹאמְרוּ: גַּסָּה
בִּקַּשְׁנוּ, חַיָּה וְעוֹף בִּקַּשְׁנוּ, דָּגִים וַחֲגָבִים בִּקַּשְׁנוּ. אָמַר
לוֹ: אִם כֵּן, יֹאמְרוּ, שֶׁקָּצְרָה יָדִי. אָמַר לְפָנָיו: הֲרֵינִי
הוֹלֵךְ וּמְפַיְּסָן. אָמַר לוֹ: „עַתָּה תִרְאֶה הֲיִקְרְךָ דְבָרִי“,
שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ לְךָ. הָלַךְ מֹשֶׁה לְפַיְּסָן. אָמַר לָהֶם:
הֲיַד ה׳ תִּקְצָר? הֵן הִכָּה צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם וגו׳, הֲגַם
לֶחֶם יוּכַל תֵּת“. אָמְרוּ: פְּשָׁרָה הִיא זוֹ, אֵין בּוֹ כֹּחַ
לְמַלְּאוֹת שְׁאֵלָתֵנוּ, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר
אֶל הָעָם, כֵּיוָן שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ לוֹ, וַיִּקַּח שִׁבְעִים אִישׁ
וגו׳: (25) ולא יספו. לֹא נִתְנַבְּאוּ, אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם
לְבַדּוֹ. כָּךְ מְפוֹרָשׁ בְּסִפְרִי. וְאוּנְקְלוֹס תִּרְגֵּם: „וְלָא

suchen; sie werden sich niemals zufrieden geben und gegen dich stets Klagen führen; giebst du ihnen Rindfleisch, so würden sie Fleisch von Kleinvieh begehren, giebst du ihnen Kleinvieh, würden sie Wildpret, Geflügel, Fische oder Heuschrecken begehren! Demnach, versetzte Gott, würden sie immer sagen, daß ich für sie unvermögend bin! Mosche erwiderte hierauf: Ich will gehen und sie zu überreden suchen; da sagte der Allwissende: Du sollst jetzt sehen, ob mein Wort nicht eintrifft, daß sie dir kein Gehör geben werden. Mosche gieng, um sie zu überreden, er sagte ihnen: Ist denn etwa die Hand des Ewigen zu kurz? „er schlug den Felsen und Wasser floß“ usw., so wird er doch euch speisen können, Ps. 78, 20; sie aber sagten: Deine Erklärung befriedigt unsere Wünsche nicht! darum heißt es: und Mosche kam und redete zum Volke; und da sie ihm kein Gehör schenkten, so versammelte er die Ältesten. (25) ויתנבאו ולא יספו Sie weissagten nicht mehr, als

יִסָפוּ׃ (26) וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים׀ בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד׀ אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מֵידָד וַתָּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּכְּתֻבִים וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֱלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה׃ (27) וַיָּרָץ הַנַּעַר וַיַּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה׃ (28) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן

(26) Es blieben aber zwei Männer zurück im Lager, der Name des Einen war Eldad, und der Name des Andern Medad, und es ruhete auf ihnen der Geist, — und sie waren unter den Aufgeschriebenen, aber sie waren nicht herausgegangen zu dem Zelte — und sie weissagten im Lager. (27) Da lief ein Knabe und berichtete es dem Moſche, und ſprach: Eldad und Medad weissagen im Lager. (28) Da hob an Jehoſchua, Sohn Nuns,

רש״י

פָּסְקִין", שֶׁלֹּא פָּסְקָה נְבוּאָה מֵהֶם: (26) וישארו שני אנשים. מֵאוֹתָן שֶׁנִּבְחֲרוּ אָמְרוּ: אֵין אָנוּ כְּדַאי לִגְדוּלָּה זוֹ (ספרי: והמה בכתובים. בִּמְבוֹרָרִים שֶׁבָּהֶם לְסַנְהֶדְרִין, וְנִכְתְּבוּ כֻּלָּם נְקוּבִים בַּשֵּׁמוֹת וְעַל יְדֵי גוֹרָל: לְפִי שֶׁהַחֶשְׁבּוֹן עוֹלֶה לְי״ב שְׁבָטִים שִׁשָּׁה שִׁשָּׁה לְכָל שֵׁבֶט, חוּץ מִשְּׁנֵי שְׁבָטִים שֶׁאֵין מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אֶלָּא חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה. אָמַר מֹשֶׁה: אֵין שֵׁבֶט שׁוֹמֵעַ לִי, לִפְחוֹת מִשִּׁבְטוֹ זָקֵן אֶחָד. מָה עָשָׂה? נָטַל ע״ב פִּתְקִין וְכָתַב עַל שִׁבְעִים "זָקֵן" וְעַל שְׁנַיִם "חֵלֶק" וּבֵרֵר מִכָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט שִׁשָּׁה, וְהָיוּ ע״ב. אָמַר לָהֶם: טִלוּ פִּתְקֵיכֶם מִתּוֹךְ קַלְפִּי! מִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ "זָקֵן", נִתְקַדֵּשׁ, מִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ "חֵלֶק", אָמַר לוֹ הַמָּקוֹם לֹא חָפֵץ בְּךָ: (27) וירץ הנער. י״א גֵּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה הָיָה:

blos dieſen Tag; Onk. überſetzt: ולא פסקין die Prophetie wurde ihnen nicht mehr entzogen. (26) וישארו שני אנשים Von den Auserwählten; ſie ſagten, wir ſind dieſer Auszeichnung nicht würdig. והמה בכתובים von den Erwählten zu Synhedrien, ſie waren alle mit Namen verzeichnet und durch das Los erwählt, weil auf jeden Stamm ſechs Perſonen berechnet waren, zwei Stämme ausgenommen, auf welche nur fünf Perſonen kamen. Moſche ſagte: Es wird kein Stamm einwilligen, einen זקן weniger zu haben; was that er? er nahm 72 Zettel, ſchrieb auf 70 davon: זקן Älteſter, zwei Zettel ließ er leer, und wählte von jedem Stamme ſechs, ſind zuſammen 72; dann ſagte er zu ihnen: Ziehet euere Zettel aus der Urne! wer einen Zettel mit זקן herauszog, zu dem ſprach er: Du biſt von Gott für dein Amt gewählt! wer aber einen leeren Zettel zog, zu dem ſprach er: Du biſt von Gott nicht erwählt! (27) וירץ הנער Nach Einigen war es Gerſchom, der Sohn

מְשָׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם׃ (29) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל־עַם יְהוָה נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם׃ שביעי (30) וַיֵּאָסֵף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (31) וְרוּחַ נָסַע ׀ מֵאֵת יְהוָה וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן־הַיָּם וַיִּטֹּשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם כֹּה

der Diener Moſche's von ſeiner Jugend auf, und ſprach: Mein Herr Moſche, wehre ihnen. (29) Aber Moſche ſprach zu ihm: Willſt du eifern für mich? Möchte doch das ganze Volk des Ewigen Gottesverkünder ſein, daß der Ewige ſeinen Geiſt auf ſie legte! (30) Und Moſche gieng wieder ein ins Lager, er und die Älteſten Iſraels. (31) Da brach ein Wind hervor vom Ewigen, und führte Wachteln herbei vom Meere, und ſtreute ſie um das Lager, bei einer Tagereiſe weit hier und bei einer Tagereiſe weit dort,

רש"י

(28) כלאם. הַטֵּל עֲלֵיהֶם צָרְכֵי צִבּוּר, וְהֵם כָּלִים מֵאֲלֵיהֶם (סנהדרין י"ז). ד"א תְּנֵם אֶל בֵּית הַכֶּלֶא, לְפִי שֶׁהָיוּ מִתְנַבְּאִים: מֹשֶׁה מֵת, וִיהוֹשֻׁעַ מַכְנִיס אֶת יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ. (ספרי): (29) המקנא אתה לי. הַקַנָּאִי אַתָּה לִי? הֲקִנְאָתִי אַתָּה מְקַנֵּא? לִי. כְּמוֹ בִּשְׁבִילִי. כָּל לְשׁוֹן קִנְאָה, אָדָם הַנּוֹתֵן לֵב עַל הַדָּבָר אוֹ לִנְקוֹם, אוֹ לַעֲזוֹר. אנפר"מנת (Emportement) דיא ערווי־פפרונג בלע"ז אוֹחֵז בְּעוֹבִי הַמַּשָּׂא: (30) ויאסף משה. מִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: אל המחנה. נִכְנְסוּ אִישׁ לְאָהֳלוֹ: ויאסף. לְשׁוֹן כְּנִיסָה אֶל הַבַּיִת: כְּמוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ, (דברים כ"ב). וְאָב לְכֻלָּם: יִצְבֹּר וְלֹא יֵדַע מִי אוֹסְפָם (תהלים ל"ט): מְלַמֵּד, שֶׁלֹּא הֵבִיא עֲלֵיהֶם פּוּרְעָנוּת, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ הַצַּדִּיקִים אִישׁ לְאָהֳלוֹ. (ספרי): (31) ויגז. וַיַּפְרִיחַ, וְכֵן: כִּי גָז חִישׁ (תהלים

Moſches. (28) כלאם Lege auf ſie Gemeindelaſten, und ihr Weiſſagen wird von ſelbſt aufhören (nach Toßef. Sanhedrin 17). כלאם bedeutet auch: Laſſe ſie einſperren, weil ſie prophezeiten: Moſche wird ſterben und Jehoſchua wird die Iſraeliten in das Land einführen. (29) המקנא אתה לי Willſt du etwa für mich eifern? לי meinetwegen, קנאה bedeutet überall, ſich für eine Sache ganz beſonders intereſſieren, entweder Etwas zu rächen, (ereifernd auftreten), oder Jemanden zu helfen, überhaupt in das Innerſte einer Angelegenheit eindringen. (30) ויאסף משה vom Eingange des Stiftzeltes אל המחנה Jeder in ſein Zelt. ויאסף heißt, ſich zurückziehen, ſo wie M. 5, 22: ואספתו אל תוך ביתך einführen; als Beweisſtelle: Pſ. 39, 6: יצבור ולא ידע מי אוספם er ſammelt und weiß nicht, wer es nach Hauſe bringt. Dies belehrt, daß die Strafe nicht eher erfolgte, als bis die Frommen in ihrem Zelte waren. (31) ויגז Er jagte herbei, wie

סְבִיבֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאַמָּתַיִם עַל־פְּנֵי
הָאָרֶץ׃ (32) וַיָּקָם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא
וְכָל־הַלַּיְלָה וְכֹל ׀ יוֹם הַמָּחֳרָת וַיַּאַסְפוּ
אֶת־הַשְּׂלָו הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה
חֳמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת
הַמַּחֲנֶה׃ (33) הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם
טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְהוָה חָרָה בָעָם וַיַּךְ
יְהוָה בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד׃ (34) וַיִּקְרָא
אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא קִבְרוֹת
הַתַּאֲוָה כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־הָעָם
הַמִּתְאַוִּים׃ (35) מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה נָסְעוּ
הָעָם חֲצֵרוֹת וַיִּהְיוּ בַּחֲצֵרוֹת׃ פ

rings um das Lager, und bei zwei Ellen hoch über der Erde. (32) Und das Volk machte sich auf denselben ganzen Tag und die ganze Nacht und den ganzen folgenden Tag, und sammelte die Wachteln; der am wenigsten, sammelte doch zehn Chomer, und sie breiteten sich aus rings um das Lager. (33) Das Fleisch war noch zwischen ihren Zähnen, es war noch nicht zerkaut, da entbrannte der Zorn des Ewigen über das Volk, und der Ewige schlug unter dem Volke einen großen Schlag. (34) Und man nannte den Namen desselben Ortes: Gräber des Gelüstes, weil man daselbst das lüsterne Volk begraben. (35) Von den Gräbern des Gelüstes brach das Volk auf nach Chazeroth, und sie waren in Chazeroth.

רש"י

צ׳) ; וְהֵן נָגוֹזוּ וְעָבָר (נחום ב׳) : ויטוש. וַיִּפְשֹׁט כְּמוֹ : "וְהִנֵּם נְטוּשִׁים עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ" (שמואל א׳ ל׳) "וּנְטַשְׁתִּיךָ הַמִּדְבָּרָה" (יחזקאל כ"ט) : וכאמתים: פּוֹרְחוֹת בְּגוֹבַהּ עַד שֶׁהֵן כְּנֶגֶד לִבּוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא טוֹרַח בַּאֲסִיפָתָן, לֹא לְהַגְבִּיהַּ וְלֹא לִשְׁחוֹת (ספרי) : (32) הממעיט. מִי שֶׁאוֹסֵף פָּחוֹת מִכֻּלָּם הָעַצְלִים וְהַחִגְּרִים, אָסַף י׳ חֳמָרִים : וישטחו. עָשׂוּ אוֹתָן מִשְׁטִיחִין מִשְׁטִיחִין : (33) טרם יכרת. כְּתַרְגּוּמוֹ : עַד לָא פָסָק. ד"א אֵינוֹ מַסְפִּיק לְפוֹסְקוֹ בְּשִׁנָּיו, עַד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יוֹצְאָה :

Ps. 90, 10: נגז חיש ונעופה in schnellem Jagen schwinden wir dahin; Nachum 2, 12: נגוזו ועבר sie jagen, dahin sind sie. ויטש er breitete sie aus; wie in Sam. 1, 30: והנם נטשים; Ezech. 29, 5: ונטשתיך המדברה. וכאמתים Sie flogen in die Höhe bis zur Brusthöhe des Menschen, damit sie keine Mühe haben, sie einzusammeln, man brauchte weder sie aus der Höhe zu holen, noch sich darum zu bücken. (32) הממעיט Wer am wenigsten sammelte; die Trägen und Hinkenden brachten zehn Chomer (Haufen) zusammen. וישטחו Sie machten ausgebreitete Lagen daraus. (33) טרם יכרת Wie Onk. übersetzt עד דלא פסק er hat noch nicht aufgehört. Oder auch wie אינו מספיק er hatte kaum Zeit, es zu zerkauen, als ihm schon die Seele ausgieng.

יב (1) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה
עַל־אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית
אֲשֶׁר לָקָח כִּי־אִשָּׁה כֻשִׁית לָקָח׃

12. (1) Und Mirjam und Aharon redeten wider Moſche, wegen des Weibes aus Kuſch, das er genommen; denn ein Weib aus Kuſch hatte er genommen.

רש״י

יב (1) ותדבר. אֵין דִּבּוּר בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא לָשׁוֹן קָשֶׁה (ספרי) וְכֵן הוּא אוֹמֵר: דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדוֹנֵי הָאָרֶץ אִתָּנוּ קָשׁוֹת (בראשית מ״ב) וְאֵין אֲמִירָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא לָשׁוֹן תַּחֲנוּנִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: „וַיֹּאמַר, אַל נָא אַחַי תָּרֵעוּ“ (שם י״ט). וַיֹּאמֶר „שִׁמְעוּ נָא דְבָרַי“ כָּל נָא לָשׁוֹן בַּקָּשָׁה: ותדבר מרים ואהרן. הִיא פָּתְחָה בְּדִבּוּר תְּחִלָּה, לְפִיכָךְ הִקְדִּימָהּ הַכָּתוּב תְּחִלָּה. וּמִנַּיִן הָיְתָה יוֹדַעַת מִרְיָם, שֶׁפֵּרַשׁ משֶׁה מִן הָאִשָּׁה? רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מִרְיָם הָיְתָה בְּצַד צִפּוֹרָה, בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱמַר לְמשֶׁה: אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה: כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעָה צִפּוֹרָה, אָמְרָה: אוֹי לִנְשׁוֹתֵיהֶן שֶׁל אֵלוּ, אִם הֵם נִזְקָקִים לִנְבוּאָה, שֶׁיִּהְיוּ פּוֹרְשִׁין מִנְּשׁוֹתֵיהֶן, כְּדֶרֶךְ שֶׁפֵּרַשׁ בַּעְלִי מִמֶּנִּי: וּמִשָּׁם יָדְעָה מִרְיָם וְהִגִּידָה לְאַהֲרֹן. וּמַה מִּרְיָם, שֶׁלֹּא נִתְכַּוְּנָה לְגַנּוּתוֹ, כָּךְ נֶעֶנְשָׁה, קַל וָחוֹמֶר לִמְסַפֵּר בִּגְנוּתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ (ספרי): האשה הכושית. מַגִּיד, שֶׁהַכֹּל מוֹדִים בְּיָפְיָהּ, כְּשֵׁם שֶׁהַכֹּל מוֹדִים בְּשַׁחֲרוּתוֹ שֶׁל כּוּשִׁי (שם): כושית. בְּגִמַטְרִיָּא יְפַת מַרְאֶה: על אודות האשה. עַל אוֹדוֹת גֵּירוּשֶׁיהָ: כי אשה כושית לקח.

12. (1) ותדבר מרים — דבור heißt überall ſtrenge reden, ſo M. 1, 42, 30: דבר האיש — אמר ; קשות bedeutet ſanft reden, wie in M. 1, 19: ויאמר אל נא אחי תרעו, ebenſo hier V. 6: ויאמר שמעו נא דברי. נא drückt eine Bitte aus. ותדבר מרים ואהרן Sie begann Nachtheiliges zu reden, daher wird ſie erſt genannt. Woher wußte Mirjam, daß Moſche ſich von ſeiner Frau abſonderte? R. Nathan ſagte: Mirjam war gerade bei Zipora, als dem Moſche mitgetheilt wurde, daß Eldad und Medad im Lager weiſſagten. Als Zipora dies hörte, ſagte ſie: Ich bedauere die Frauen, wenn deren Männer weiſſagen, denn ſie werden ſich nun von ihren Frauen abſondern, ſo wie mein Mann es that; daher alſo wußte es Mirjam, und meldete es dem Aharon. Wenn alſo Mirjam wegen dieſes tadelhaften Geredes, das ſie nicht in böſer Abſicht geäußert, ſo geſtraft wurde: um ſo ſtrafwürdiger ſind doch Solche, die ihren Nebenmenſchen böswillig kränken! האשה הכושית will ſagen, daß ſie eine anerkannte Schönheit war; ſo wie Jedermann die Schwärze des Mohren anerkennt. כושית hat mit יפת מראה gleichen Zahleninhalt. על אודות האשה Weil er ſich von ihr abgeſondert hatte. כי אשה כושית לקח Was ſoll dies lehren? D. h. es giebt Frauen, welche ſchön an Körper ſind, nicht aber

(2) וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אַךְ־בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר יְהוָֹה הֲלֹא גַּם־בָּנוּ דִבֵּר וַיִּשְׁמַע יְהוָֹה׃ (3) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָיו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ ס (4) וַיֹּאמֶר יְהוָֹה פִּתְאֹם אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־מִרְיָם צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלָשְׁתָּם׃ (5) וַיֵּרֶד יְהוָֹה בְּעַמּוּד עָנָן

(2) Und sie sprachen: Hat der Ewige nur mit Mosche allein geredet, hat er nicht auch mit uns geredet? Und der Ewige hörte dies. (3) Der Mann Mosche aber war sehr geduldig, mehr als irgend ein Mensch auf dem Erdboden. (4) Und der Ewige sprach plötzlich zu Mosche und zu Aharon und zu Mirjam: Gehet hinaus, ihr drei, zu dem Zelte der Zusammenkunft! Und sie giengen hinaus alle drei. (5) Da kam der Ewige herab in der

רש״י

מַה תַּ״ל? אֶלָּא יֵשׁ לָךְ אִשָּׁה נָאָה בְּיָפְיָהּ, וְאֵין נָאָה בְּמַעֲשֶׂיהָ, וְיֵשׁ נָאָה בְּמַעֲשֶׂיהָ וְלֹא בְיָפְיָהּ, אֲבָל זֹאת נָאָה בַּכֹּל. ד״א הָאִשָּׁה הַכּוּשִׁית. עַל שֵׁם נוֹיָהּ נִקְרֵאת כּוּשִׁית, כְּאָדָם הַקּוֹרֵא אֶת בְּנוֹ: נָאֶה כוּשִׁי, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁלוֹט בּוֹ עַיִן רָעָה. כי אשה כושית לקח. וְעַתָּה גֵּרְשָׁהּ: (2) הרק אך. עִמּוֹ לְבַדּוֹ דִּבֵּר ה׳: הלא גם בנו. וְלֹא פֵּרַשְׁנוּ מִדֶּרֶךְ אֶרֶץ: (3) עניו. שָׁפָל וְסַבְלָן: (4) פתאום. נִגְלָה עֲלֵיהֶם פִּתְאוֹם, וְהֵם טְמֵאִין בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, וְהָיוּ צוֹעֲקִים: מַיִם מַיִם! לְהוֹדִיעָם שֶׁיָּפֶה עָשָׂה מֹשֶׁה, שֶׁפֵּירַשׁ מִן הָאִשָּׁה, מֵאַחַר שֶׁנִּגְלֵית עָלָיו שְׁכִינָה תָּדִיר, וְאֵין עֵת קָבוּעַ לַדִּבּוּר: (4) צאו שלשתכם. מַגִּיד, שֶׁשְּׁלָשְׁתָּן נִקְרְאוּ בְּדִבּוּר אֶחָד, מַה שֶּׁאִ״אֶ לַפֶּה לוֹמַר, וְלָאֹזֶן לִשְׁמֹעַ: (5) בעמוד ענן. יָצָא יְחִידִי, שֶׁלֹּא כְּמִדַּת בָּשָׂר וָדָם. מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, כְּשֶׁיּוֹצֵא לְמִלְחָמָה, יוֹצֵא בְּאוּכְלוּסִים, וּכְשֶׁיּוֹצֵא לְשָׁלוֹם יוֹצֵא בְּמוּעָטִין, וּמִדַּת הקב״ה יוֹצֵא לְמִלְחָמָה יְחִידִי שֶׁנֶּאֱמַר:

an Thaten; Andere haben schöne Tugenden, entbehren aber aller Schönheit des Körpers, diese aber war in jeder Hinsicht vollkommen. האשה הכשית Sie wird ihrer Schönheit wegen כושית, Mohrin genannt, wie wenn Jemand seinen schönen Sohn einen Mohren nennt, damit kein böser Blick sich seiner bemächtige. כי אשה כושית לקח und nun hat er sie geschieden. (2) הרק אך Hat Gott denn mit ihm allein gesprochen? הלא גם בנו דבר und wir haben unsere Ehehälften nicht verlassen, wie er. (3) ענו Demüthig und geduldig. (4) פתאום Plötzlich erschien Gott, als sie sich in Unreinheit wußten, und deshalb nach Wasser schrieen. Er wollte ihnen dadurch anzeigen, daß Mosche mit Fug und Recht sich von seiner Frau absonderte, weil die Gottes-Glorie sich ihm häufig offenbarte, ohne ihm die Zeit im Voraus zu bestimmen. צאו שלשתכם will sagen, diese drei wurden mit einem Male angerufen, was kein menschlicher Sinn zu fassen vermag. (5) בעמוד ענן Er erschien allein,

וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם
וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם׃ (6) וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ־נָא
דְבָרָי אִם־יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם יְהֹוָה בַּמַּרְאָה
אֵלָיו אֶתְוַדָּע בַּחֲלוֹם אֲדַבֶּר־בּוֹ׃ (7) לֹא־
כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא׃

Wolkensäule, und stellte sich an den Eingang des Zeltes, und rief Aharon und Mirjam, und beide giengen heraus. (6) Da sprach er: höret denn meine Worte! Wenn unter eures Gleichen ein Verkünder des Ewigen ist, thue ich in der Erscheinung mich ihm kund; im Traume rede ich mit ihm. (7) Nicht also mein Knecht Mosche; in meinem ganzen Hause ist er treu.

רש"י

„ה' איש מלחמה" (שמות ט"ו) ויוצא לשלום באוכלוסין, שנאמר: „רכב אלהים רבותים אלפי שנאן" (תהלים ס"ח). (ספרי): ויקרא אהרן ומרים. שיהיו נמשכין ויוצאין מן החצר, לקראת הדבור: ויצאו שניהם. ומפני מה משכן והפרישן ממשה: לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו, וכולו שלא בפניו. וכן מצינו בנח, שלא בפניו נאמר: „איש צדיק תמים" (בראשית ו'), ובפניו נאמר: „כי אותך ראיתי צדיק לפני" (שם). ד"א שלא ישמע בנזיפתו של אהרן: (6) שמעו נא דברי. אין נא, אלא לשון בקשה: אם יהיו נביאכם. אם יהיו לכם נביאים: ה' במראה אליו אתודע. שכינת שמי אין נגלית עליו באספקלריא המאירה, אלא בחלום וחזיון:

nicht nach Weise der Menschen, wenn ein König in den Krieg zieht, so rückt er mit starker Heeresmacht aus, im Frieden dagegen genügt schwache Begleitung. Der Weltenkönig zieht allein in den Krieg, wie es heißt: „Gott ist der Herr des Krieges"! in Friedenszeit zieht er mit einem großen Gefolge, wie es Ps. 68, 18 heißt! „Das göttliche Gefolge, Myriaden, heiliger Schaaren". ויקרא אהרן ומרים damit diese aus dem Hofe dem göttlichen Rufe folgen. ויצאו שניהם Warum hat er sie von Mosche entfernt? Weil man im Beisein des zu Lobenden nur einen Theil des Lobes ausspricht, das volle Lob aber in seiner Abwesenheit; ebenso heißt es: נח איש צדיק תמים, in seinem Beisein sagte Gott blos: כי אותך ראיתי צדיק לפני. Oder, Beide wurden deshalb entfernt, damit Mosche die Beschämung Aharons nicht mit anhören müsse. (6) שמעו נא דברי, נא drückt eine Bitte aus. אם יהיה נביאכם Wenn ihr Propheten haben werdet. ה' במראה אליו אתודע Erscheint meine Glorie nicht in hellem Lichtglanze, sondern nur im Traumbilde.

(8) פֶּה אֶל־פֶּה אֲדַבֶּר־בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת וּתְמֻנַת יְהוָה יַבִּיט וּמַדּוּעַ לֹא יְרֵאתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה׃ (9)

(8) Mund zu Mund rede ich mit ihm, und in Anschauung, aber nicht in Räthseln, und die Gestalt des Ewigen schaut er, warum denn habt ihr nicht gefürchtet zu reden wider meinen Knecht, wider Mosche?

רש"י

(8) פה אל פה. אָמַרְתִּי לוֹ לִפְרוֹשׁ מִן הָאִשָּׁה. (ספרי) וְהֵיכָן אָמַרְתִּי לוֹ? בְּסִינַי. „לֵךְ אֱמוֹר לָהֶם: שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם. וְאַתָּה פֹּה עֲמוֹד עִמָּדִי“ (דברים ה׳): ומראה ולא בחידות. וּמַרְאֶה זֶה, מַרְאֵה דִבּוּר, שֶׁאֲנִי מְפָרֵשׁ לוֹ דִבּוּרִי בְּמַרְאִית פָּנִים שֶׁבּוֹ, וְאֵינִי סוֹתְמוֹ לוֹ בְחִידוֹת, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר לִיחֶזְקֵאל „חוּד חִידָה וגו׳ (יחזקאל י״ז). יָכוֹל מַרְאֵה שְׁכִינָה? תַּ״ל: לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת פָּנָי: (שמות ל״ג): ותמונת ה׳ יביט. זֶה מַרְאֶה אֲחוֹרַיִם. כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: „וְרָאִיתָ אֶת אֲחוֹרָי“ (שם): בעבדי במשה. אֵינוֹ אוֹמֵר, בְּעַבְדִּי מֹשֶׁה, אֶלָּא בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה: בְּעַבְדִּי, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מֹשֶׁה, בְּמֹשֶׁה, אֲפִילוּ אֵינוֹ עַבְדִּי, כְּדַאי הֱיִיתֶם לִירוֹא מִפָּנָיו; וְכָ״שׁ, שֶׁהוּא עַבְדִּי, וְעֶבֶד מֶלֶךְ מֶלֶךְ. הָיָה לָכֶם לוֹמַר: אֵין הַמֶּלֶךְ אוֹהֲבוֹ חִנָּם. וְאִם תֹּאמְרוּ, אֵינִי מַכִּיר בְּמַעֲשָׂיו, זוֹ קָשָׁה מִן הָרִאשׁוֹנָה: (9)

(8) פה אל פה Ich selbst befahl es ihm, sich von der Frau abzusondern, als ich ihm am Sinai sagte: Gehe, sage ihnen, kehret in euere Zelte (d. h. zu eueren Frauen) zurück; Du aber bleibe bei mir! ומראה ולא בחידות Diese meine Offenbarung mache ich ihm klar durch sichtbare Deutlichkeit; ich verdunkle sie nicht durch Räthsel, wie es z. B. bei Ezech. 17, 2 heißt: חוד חידה „Gieb ein Räthsel auf". ותמונת ה׳ יביט Man denke aber nicht, daß er wesentlich die Glorie Gottes gesehen habe, es heißt ja schon M. 2, 33: ופני לא יראו, du wirst meine Göttlichkeit in der Folge erkennen, wie es diesbezüglich heißt: Du wirst mich in den Spuren meiner Allmacht erschauen. בעבדי במשה Es steht nicht בעבדי משה, sondern בעבדי במשה d. i. wider meinen Diener, wenn es auch nicht Mosche wäre; oder, wider Mosche, wenn es auch nicht mein Diener wäre, solltet ihr ihn schon ehrfürchten, geschweige denn, da er mein Diener ist, und dem Diener eines Königs gebührt hohe Ehre. Ihr solltet erwägen, daß der Weltenkönig ihm nicht unverdient wohlgewogen ist; denkt ihr etwa, daß ich seine Handlungen nicht kenne? so zu denken wäre strafbarer, als euer jetziges Vergehen. (9) ויחר אף ה׳

וַיִּחַר־אַף יְהוָה בָּם וַיֵּלַךְ׃ (10) וְהֶעָנָן סָר
מֵעַל הָאֹהֶל וְהִנֵּה מִרְיָם מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג
וַיִּפֶן אַהֲרֹן אֶל־מִרְיָם וְהִנֵּה מְצֹרָעַת׃
(11) וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנִי
אַל־נָא תָשֵׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר
נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ׃ (12) אַל־נָא
תְהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ

(9) Und der Zorn des Ewigen entbrannte über sie, und er gieng weg. (10) Und da die Wolke von dem Zelte wich, siehe, da war Mirjam aussätzig, wie der Schnee. Und Aharon wandte sich zu Mirjam, und siehe, sie war aussätzig. (11) Da sprach Aharon zu Mosche: Bitte, mein Herr! lege es uns nicht als Sünde auf, daß wir thöricht gewesen und daß wir uns versündigt haben. (12) Laß sie doch nicht sein wie das Todte, dem bei seinem Ausgange aus dem

רש"י

ויחר אף ה' בם וילך. מאחר שהודיע סרחונם, גזר עליהם נדוי, קל וחומר לבשר ודם, שלא יכעוס על חבירו, עד שיודיענו סרחונו: (10) והענן סר. ואחר כך, והנה מרים מצורעת כשלג. משל למלך שאמר לפדגוג: רדה את בני, אבל לא תרדנו, עד שאלך מאצלך, שרחמי עליו: (11) נואלנו. כתרגומו, לשון אויל: (12) אל נא תהי. אחותינו זו: כמת. שהמצורע חשוב כמת; מה מת מטמא בביאה, אף מצורע מטמא בביאה: אשר בצאתו מרחם אמו. אמנו היה לו לומר, אלא שכנה הכתוב. וכן: חצי בשרו, חצי בשרנו היה לו לומר, אלא שכנה הכתוב. מאחר

בם וילך Nachdem er ihnen ihre Schuld bekannt gemacht hatte, that er sie in Bann; um so weniger sollen wir über unsere Nebenmenschen zürnen, wenn wir ihnen nicht vorerst ihre Fehler bekannt gemacht haben. (10) והענן סר dann erst wurde Mirjam aussätzig, wie Schnee. So wie ein König zu seinem Erzieher sagt: Bestrafe meinen Sohn, aber thue es dann erst, wenn ich mich entfernt haben werde, da ich ihn sonst bemitleiden möchte. (11) נואלנו übersetzt Onk. דאיטפשנא, wie אויל, wir waren thöricht. (12) אל נא תהי diese unsere Schwester כמת. Ein Aussätziger ist wie ein Todter zu betrachten; so wie der Todte ins Zelt gebracht, alles daselbst verunreinigt, ebenso ein Aussätziger. מרחם אמו sollte heißen אמנו, ist aber ein gebräuchlicher Ausdruck der Schrift; ebenso sollte es statt חצי בשרו, בשרנו heißen, nämlich, nachdem sie mit uns

וַיֵּאָכֵל חֲצִי בְשָׂרוֹ׃ (13) וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ׃ פ מפטיר (14) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת

Mutterleib die Hälfte seines Körpers verweset ist. (13) Da schrie Mosche zu dem Ewigen, und sprach: O Gott, heile sie doch! (14) Und der Ewige sprach zu Mosche: hätte ihr Vater ihr ins Angesicht gespieen, würde sie sich nicht schämen sieben

רש"י

שֶׁיָּצְאת מֵרֶחֶם אִמֵּנוּ הִיא לָנוּ, כְּאִלּוּ נֶאֱכַל חֲצִי בְשָׂרֵנוּ, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: „כִּי אָחִינוּ בְשָׂרֵנוּ הוּא" (בראשית ל"ז) וּלְפִי מַשְׁמָעוֹ אַף הוּא נִרְאֶה כֵּן: אֵין רָאוּי לְאָח לְהָנִיחַ אֶת אֲחוֹתוֹ לִהְיוֹת כַּמֵּת: אשר בצאתו. מֵאַחַר שֶׁיָּצָא זֶה מֵרֶחֶם אִמּוֹ שֶׁל זֶה, שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בְּיָדוֹ לַעֲזוֹר וְאֵינוֹ עוֹזְרוֹ, הֲרֵי נֶאֱכַל חֲצִי בְשָׂרוֹ שֶׁאָחִיו בְּשָׂרוֹ הוּא. דָּבָר אַחֵר: אל נא תהי כמת, אִם אֵינְךָ רוֹפְאָהּ בִּתְפִלָּה, מִי מַסְגִּירָהּ, מִי מְטַהֲרָהּ? אֲנִי א"א לִרְאוֹתָהּ, שֶׁאֲנִי קָרוֹב, וְאֵין קָרוֹב רוֹאֶה אֶת הַנְּגָעִים, וְכֹהֵן אַחֵר אֵין בָּעוֹלָם (ספרי). וְזֶהוּ „אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ": (13) אל נא רפא נא לה, בָּא הַכָּתוּב לְלַמֶּדְךָ דֶּרֶךְ אֶרֶץ: שֶׁהַשּׁוֹאֵל דָּבָר מֵחֲבֵירוֹ, צָרִיךְ לוֹמַר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה דִבְרֵי תַחֲנוּנִים, וְאַחַר כָּךְ יְבַקֵּשׁ שְׁאֵלוֹתָיו: לאמר. מַה תַּ"ל? אָמַר לוֹ, הֲשִׁיבֵנִי, אִם אַתָּה מְרַפֵּא אוֹתָהּ, אִם לָאו, עַד שֶׁהֱשִׁיבוֹ: וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק וגו'. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: בְּאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת בִּקֵּשׁ משֶׁה מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ

eine und dieselbe Mutter hatte, so ist es uns, als wäre die Hälfte unseres Körpers verwest; so auch M. 1, 37, 27: „er ist unser Bruder, unser Fleisch" (אחינו בשרנו). Nach dem einfachen Wortsinne ist es so zu verstehen: es geziemt sich nicht, daß ein Bruder seine Schwester verlasse, als wäre sie eine Todte. אשר בצאתו da dieser (Mosche) mit ihr von einer Mutter geboren wurde, ihr nun beistehen könnte, wenn er nun das nicht thut, so ist sein halber Körper gleichsam verzehrt, da Geschwister wie ein Körper sind! Oder, wenn nicht dein Gebet ihr Genesung bringt, so ist sie wie ein Todter; wer soll sie denn (nach Priestervorschrift) einschließen, oder wieder reinsprechen? Aharon darf als Verwandter den Aussatz nicht besichtigen, einen andern Hohepriester giebt es aber nicht — darauf bezieht sich das מרחם אמו. (13) אל נא רפא נא לה Die Schrift giebt dir eine Lebensregel: Wer an seinen Mitmenschen irgend ein Anliegen hat, soll vorher zwei, drei einleitende Bittworte an ihn richten, dann erst das eigentliche Ansuchen vortragen. לאמר Mosche bat Gott, לאמר ihm zu sagen, ob sie geheilt werden wird, oder nicht, worauf er die Antwort erhielt: ואביה ירק ירק sie muß sieben Tage eingeschlossen bleiben. R. Elieser, Sohn Asarias sagte: An vier Stellen flehete Mosche zu Gott mit dem Worte לאמר

יָמִים תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף׃ 15) וַתִּסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ

Tage? Eingeschlossen werde sie sieben Tage außerhalb des Lagers, und hernach werde sie wieder aufgenommen. [15] Also ward Mirjam eingeschlossen außerhalb

ברוך הוא להשיבו. אם יעשה שאלותיו, אם לאו. כיוצא בו: וידבר משה לפני ה׳ „לאמר״, ונומר (שמות ו׳) מה ת״ל „לאמר״? השיבני. אם גואלם אתה אם לפי, עד שהשיבו „עתה תראה״ ונומר. כיוצא בו, ויאמר משה לפני ה׳ לאמר: יפקוד ה׳ אלהי הרוחות לכל בשר (במדבר כ״ז) השיבו: קח לך. כיוצא בו: „ואתחנן אל ה׳ בעת ההוא לאמר״ (דברים ג׳) השיבו? „רב לך״ (ספרי) רפא נא לה. מפני מה לא האריך משה בתפלה? שלא יהיו ישראל אומרים: אחותו עומדת בצרה, והוא עומד מרבה בתפלה: (14) ואביה ירוק ירק בפניה. ואם אביה הראה לה פנים זועפות: הלא תכלם שבעת ימים, קל וחומר לשכינה י״ד יום, אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון (ב״ק כ״ה) לפיכך אף בנזיפתה תסגר שבעת ימים: ואחר תאסף. אומר אני: כל האסיפות האמורות במצורעים. על שם שהוא משולח מחוץ למחנה, וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה.

um Bescheid, ob seine Bitte erfüllt wird, oder nicht, so M. 2, 6, 12: וידבר משה לפני ה׳ לאמר d. i. laß mich wissen, ob du sie befreien willst, oder nicht; es ward ihm darüber im Voraus gesagt: עתה תראה usw.; M. 4, 27, 17: ויאמר משה . . . לאמר יפקוד ה׳ Gott antwortete: קח נא את יהושע; M. 5, 3, 25: ואתחנן אל ה׳ . . . לאמר und Gott antwortete: רב לך usw. רפא נא לה Warum war sein Gebet ein so kurzes? damit die Israeliten nicht sagen sollen, weil seine Schwester mit Leiden behaftet ist, betet er lange, anhaltend. (14) ואביה ירוק ירק Lastete nur die Ungnade Gottes auf ihr, müßte sie nicht sieben Tage sich beschämt einschließen? geschweige denn, wenn Gott ihr zürnt, daß sie vierzehn Tage sich einschließe! Allein, es genügt, wenn das Urtheil so gefällt wird, wie das, woraus es gefolgert ist, daher soll sie sieben Tage eingeschlossen bleiben ואחר תאסף Ich behaupte, jedes אסף, welches bei Aussätzigen vorkommt, heißt aufnehmen, weil es sich aus dem Lager entfernen mußte, und wenn er geheilt wurde, wieder im Lager aufgenommen werden durfte, daher steht dabei אסיפה aufnehmen.

לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא נָסַע עַד־
הֵאָסֵף מִרְיָם׃ (16) וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם
מֵחֲצֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר פָּארָן׃ פ פ פ

יג (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים וְיָתֻרוּ אֶת־
אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמַטֵּה אֲבֹתָיו

des Lagers sieben Tage, und das Volk brach nicht auf, bis Mirjam wieder aufgenommen war. (16) Und hernach brach das Volk auf von Chazeroth; und es lagerte in der Wüste Pharan.

13. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (2) Sende Männer aus, daß sie erkunden das Land Kenaan, welches ich den Kindern Israel eingeben will; je Einen Mann für den Stamm seiner Väter

רש"י

כתובה בו אסיפה, לשון הכנסה: (15) והעם לא נסע. זה הכבוד חלק לה המקום: בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור, (סוטה א׳) שנאמר: ותתצב אחותו מרחוק וגו׳ (שמות ב׳):

חסלת פרשת בהעלותך:

יג (2) שלח לך אנשים. למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקתה על עסקי דבה, שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו, ולא לקחו מוסר (במדבר רבה:) שלח לך. לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח. לפי שבאו ישראל, ואמרו: נשלחה אנשים לפנינו, (דברים א׳) כמה שנאמר: „ותקרבון אלי כלכם“ וגו׳ (שם). ומשה נמלך בשכינה, אמר, אני אמרתי להם, שהיא טובה, שנאמר: „אעלה אתכם מעני מצרים“ וגו (שמות ג׳)

(15) והעם לא נסע עד האסף מרים Diese Ehre wurde ihr zu theil, wegen ihres Verweilens beim Nilflusse, in welchem Mosche geworfen worden war, denn es heißt dort: seine Schwester stellte sich von Ferne, um zu sehen, was mit ihm geschehen werde.

13. (2) שלח לך Warum steht die Paraſcha der Kundſchafter mit der von Mirjam nebeneinander? Weil sie wegen der Übelrede gegen ihren Bruder gestraft wurde, die Böswilligen es sahen und sich nicht besserten. שלח לך Schicke, nach deinem Gutdünken, ich befehle es dir nicht, wenn du willst, kannst du Leute entsenden. Weil die Israeliten sagten M. 5, 1, 22: Ihr nahetet Euch mir allesammt usw., wir wollen Männer vorausschicken. — Mosche erbat sich den göttlichen Beistand, Gott sprach: ich habe ihnen versichert, daß das Land ergiebig ist, denn es heißt M. 3, 17: ich will euch aus dem Elende Egypten führen, in ein Land, das überströmt von Honig und Milch; bei ihrem

תִּשְׁלָחוּ כֹּל נָשִׂיא בָהֶם׃ (3) וַיִּשְׁלַח
אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּארָן עַל־פִּי יְהוָה
כֻּלָּם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃
(4) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שַׁמּוּעַ
בֶּן־זַכּוּר׃ (5) לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן שָׁפָט בֶּן־
חוֹרִי׃ (6) לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה׃
(7) לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר יִגְאָל בֶּן־יוֹסֵף׃ (8)
לְמַטֵּה אֶפְרָיִם הוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן׃ (9)
לְמַטֵּה בִנְיָמִן פַּלְטִי בֶּן־רָפוּא׃ (10)
לְמַטֵּה זְבוּלֻן גַּדִּיאֵל בֶּן־סוֹדִי׃ (11)
לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶּן־
סוּסִי׃ (12) לְמַטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן־גְּמַלִּי׃
(13) לְמַטֵּה אָשֵׁר סְתוּר בֶּן־מִיכָאֵל׃ (14)
לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחְבִּי בֶּן־וָפְסִי׃ (15)
לְמַטֵּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן־מָכִי׃ (16) אֵלֶּה
שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה
לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ

sollt ihr aussenden, Jeder (derselben) sei ein Fürst unter ihnen. (3) Also sandte sie Mosche aus von der Wüste Pharan nach Befehl des Ewigen, sie Alle Männer, welche Häupter der Kinder Jsrael waren. (4) Und dies sind ihre Namen: für den Stamm Re-uben: Schammua, Sohn Sakkurs. (5) Für den Stamm Schimeon: Schafat, Sohn Chori's. (6) Für den Stamm Jehuda: Kaleb, Sohn Jephune's. (7) Für den Stamm Jisasschar: Jigal, Sohn Josephs. (8) Für den Stamm Ephrajim: Hoschea, Sohn Nuns. (9) Für den Stamm Binjamin: Palti, Sohn Raphu's. (10) Für den Stamm Sebulun: Gaddiel, Sohn Sodi's (11) Für den Stamm Joseph, für den Stamm Menasche: Gaddi, Sohn Sußi's. (12) Für den Stamm Dan: Ammiel, Sohn Gemalli's. (13) Für den Stamm Ascher: Sethur, Sohn Michaels. (14) Für den Stamm Naphthali: Nachbi, Sohn Waphsi's. (15) Für den Stamm Gad: Ge-uel, Sohn Machi's. (16) Dies sind die Namen der Männer, welche Mosche ausgesandt hatte, das Land zu erkunden. Und Mosche nannte Hoschea,

רש"י

חַיֵּיהֶם! שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לָהֶם מָקוֹם לִטְעוֹת בְּדִבְרֵי מְרַגְּלִים
לְמַעַן לֹא יִירָשׁוּהָ (במדבר רבה סוטה ל"ו) (3) על
פי ה׳. בִּרְשׁוּתוֹ. שֶׁלֹּא עִכֵּב עַל יָדוֹ: כלם אנשים.
כָּל אֲנָשִׁים שֶׁבַּמִּקְרָא לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת. וְאוֹתָהּ שָׁעָה
כְּשֵׁרִים הָיוּ: (16) ויקרא משה להושע וגו׳. נִתְפַּלֵּל

Leben! ich werde ihnen für diesen Unglauben Gelegenheit bieten, durch die Aussage der Kundschafter sich irreleiten zu lassen, damit sie das Land nicht in Besitz nehmen sollen! (3) על פי ה׳ Mit seiner Erlaubnis, er hat es nicht verhindert כלם

בִּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ׃ (17) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה
לָתוּר אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב וַעֲלִיתֶם אֶת־הָהָר׃ (18)
וּרְאִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ מַה־הִוא וְאֶת־הָעָם
הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הֶחָזָק הוּא הֲרָפֶה הַמְעַט
הוּא אִם־רָב׃ (19) וּמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הֲטוֹבָה הִוא אִם־רָעָה
וּמָה הֶעָרִים אֲשֶׁר־הוּא יוֹשֵׁב בָּהֵנָּה

den Sohn Nuns: Jehoschua. (17) Und Mosche sandte sie aus, das Land Kenaan zu erkunden, und sprach zu ihnen: Ziehet hier hinauf auf der Mittagsseite, und ziehet den Berg hinauf; (18) Und besehet das Land, wie es ist, und das Volk, das darin wohnt, ob es stark ist oder schwach, ob es wenig ist oder viel; (19) Und wie das Land ist, worin es wohnt, ob es gut ist oder schlecht, und wie die Städte sind, in welchen es wohnt: ob in

רש"י

עָלָיו: יָהּ יוֹשִׁיעֲךָ מֵעֲצַת מְרַגְּלִים (במדבר רבה): (17) עלו זה בנגב. הוּא הָיָה הַפְּסֹלֶת שֶׁל א"י, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַתַּגָּרִים, מַרְאִין אֶת הַפְּסֹלֶת תְּחִלָּה, וְאַחַ"כַּ מַרְאִים אֶת הַשֶּׁבַח: (18) את הא"ץ מה היא. יֵשׁ אֶרֶץ מְגַדֶּלֶת גִּבּוֹרִים, וְיֵשׁ אֶרֶץ מְגַדֶּלֶת חַלָּשִׁים, יֵשׁ מְגַדֶּלֶת אֻכְלוּסִין, וְיֵשׁ מְמַעֶטֶת אוּכְלוּסִין, (במ"ר): החזק הוא הרפה. סִימָן מָסַר לָהֶם: אִם בִּפְרָזִים יוֹשְׁבִין חֲזָקִים הֵם שֶׁסּוֹמְכִין עַל גְּבוּרָתָם, וְאִם בְּעָרִים בְּצוּרוֹת הֵם יוֹשְׁבִין, חַלָּשִׁים הֵם. (במדבר רבה): (19) הבמחנים. תַּרְגּוּמוֹ הַבִּפְצָחִין: כְּרַכִּין פְּצוּחִין וּפְתוּחִין מֵאֵין חוֹמָה: הטובה היא. בְּמַעְיָנוֹת וּתְהוֹמוֹת טוֹבִים וּבְרִיאִים:

אנשים Jedes bedeutet angesehene Männer, damals waren sie tadellos. (16) ויקרא להושע יהושע Mosche betete für ihn: der Ewige יה möge dir helfen יהושע, daß du dich dem Rathe der Kundschafter nicht anschließest. (17) עלו זה בנגב Dies war die schlechteste Seite von Palästina, so wie die Kaufleute erst das Mindergute zeigen, und dann das Bessere. (18) וראיתם את הארץ מה היא Manches Land hat starke, großgewachsene Leute, manches wieder schwache; manches ist der Volksvermehrung günstig, manches wieder ihr ungünstig. החזק הוא הרפה Er gab ihnen folgendes Merkmal: Wohnen sie in offenen Städten, dann sind sie stark, weil sie sich auf ihre Tapferkeit verlassen; wohnen sie aber in Festungen, dann sind sie schwach, feige. (19) הבמחנים Onk. הבפצחין ob in offenen Städten, ohne Mauer. הטובה

הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים׃ (20) וּמָה
הָאָרֶץ הַשְּׁמֵנָה הִוא אִם־רָזָה הֲיֵשׁ־בָּהּ
עֵץ אִם־אַיִן וְהִתְחַזַּקְתֶּם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרִי
הָאָרֶץ וְהַיָּמִים יְמֵי בִּכּוּרֵי עֲנָבִים׃ שני
(21) וַיַּעֲלוּ וַיָּתֻרוּ אֶת־הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר־
צִן עַד־רְחֹב לְבֹא חֲמָת׃ (22) וַיַּעֲלוּ
בַנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד־חֶבְרוֹן וְשָׁם אֲחִימָן

lagerartigen oder in be-
festigten. (20) Und wie
das Land ist, ob es
fett ist oder mager, ob
Bäume darin sind oder
nicht. Und zeigt euch
stark und nehmet mit
von den Früchten des
Landes. Die Zeit aber
war die Zeit der Erst-
linge der Trauben. (21)
Und sie zogen hinauf, und erkundeten das Land, von der Wüste Zin
bis Rechob, gen Chamath hin. (22) Und sie zogen hinauf auf der
Mittagsseite, und kamen bis Chebron, und daselbst waren: Achiman,

רש"י

(20) היש בה עץ. אִם יֵשׁ בָּהֶם אָדָם כָּשֵׁר שֶׁיָּגֵן
עֲלֵיהֶם בִּזְכוּתוֹ׃ בכורי ענבים. יָמִים שֶׁהָעֲנָבִים
מִתְבַּשְּׁלִין בְּבִכּוּר׃ (21) ממדבר צין עד רחוב לבוא
חמת. הָלְכוּ בִּגְבוּלֶיהָ בְּאוֹרֶךְ וּבְרוֹחַב כְּמִין גַּם. הָלְכוּ
רוּחַ גְּבוּל דְּרוֹמִית מִקְצוֹעַ מִזְרָח עַד מִקְצוֹעַ מַעֲרָב,
כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה מֹשֶׁה׃ עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב, דֶּרֶךְ גְּבוּל דְּרוֹמִית
מִזְרָחִית עַד הַיָּם, שֶׁהַיָּם הוּא גְּבוּל מַעֲרָבִי. וּמִשָּׁם
חָזְרוּ וְהָלְכוּ כָּל גְּבוּל מַעֲרָבִי עַל שְׂפַת הַיָּם, עַד לְבֹא
חֲמָת, שֶׁהוּא אֵצֶל הֹר הָהָר, בְּמִקְצוֹעַ מַעֲרָבִית
צְפוֹנִית, כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ בִּגְבוּלַת הָאָרֶץ, בְּפָרָשַׁת אֵלֶּה
מַסְעֵי׃ (22) ויבא עד חברון. כָּלֵב לְבַדּוֹ הָלַךְ שָׁם
וְנִשְׁתַּטַּח עַל קִבְרֵי אָבוֹת שֶׁלֹּא יְהֵא נִיסָּת לַחֲבֵרָיו,
לִהְיוֹת בַּעֲצָתָם. (סוטה ל"ד) וְכֵן הוּא אוֹמֵר׃ וְלֹא
אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר דָּרַךְ בָּהּ. (דברים א') וּכְתִיב

היא versehen mit Quellen,
von gutem, gesundem
Wasser. (20) היש בה עץ
Ob ein verdienstoller
Mann darin lebt, der
sie durch seine Frömmig-
keit beschützen kann. ימי
בכורי ענבים Die Tage,
wo die Trauben vollreif
werden. (21) ממדבר צין
עד רחב Sie durchzogen
die Grenzen der Länge
und Breite nach, wie ein
griechisches Gamma (Γ);
sie zogen zuerst auf der
mittäglichen Grenze, von
Osten gen Westen, so wie
Mosche V. 17 befahl:
עלו זה בנגב nämlich südöstlich bis zum Meere, welches die Grenze
bis zur Westseite bildet, von dort kehrten sie um, und durchzogen die
Westgrenze am Ufer des Meeres bis nach Chamath, welches neben
הר ההר im westlichen Winkel liegt, wie dies bei der Grenzbeschreibung
des Landes פ׳ מסעי angegeben wird. (22) ויבא עד חברון Kaleb allein
gieng dahin und warf sich betend hin auf die Gräber der Erzväter,
damit er nicht durch den Rath seiner Mitgenossen verführt würde, es
heißt auch M. 5, 1, 37: Ihm (dem Kaleb) will ich das Land geben,
welches er betreten hat, ferner, Richt. 1, 20: Und sie gaben dem

שֵׁשַׁי וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרָיִם׃ (23) וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוֹרָה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשָּׂאֻהוּ בַמּוֹט בִּשְׁנָיִם וּמִן־הָרִמֹּנִים וּמִן־

Schechai und Talmai, Kinder des Anak. Und Chebron war sieben Jahre gebauet vor Zoan in Mizrajim. (23) Und sie kamen bis in das Thal Eschkol, und schnitten dort ab eine Rebe und eine Weintraube, und trugen sie zu zweien auf einer Trage, auch von den Granatäpfeln und von den

רש״י

וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן (שופטים א׳). שבע שנים נבנתה. אֶפְשַׁר שֶׁבָּנָה חָם אֶת חֶבְרוֹן לִכְנַעַן בְּנוֹ הַקָּטָן, קוֹדֶם שֶׁיִּבְנֶה אֶת צוֹעַן לְמִצְרַיִם בְּנוֹ הַגָּדוֹל? אֶלָּא שֶׁהָיְתָה מְבוּנָה בְּכָל טוּב, עַל אֶחָד מִשִּׁבְעִים בְּצוֹעַן. וּבָא לְהוֹדִיעֲךָ שִׁבְחָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵין לְךָ טַרְשִׁין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מֵחֶבְרוֹן, לְפִיכָךְ הִקְצוּהָ לִקְבוּרַת מֵתִים וְאֵין לְךָ מְעוּלָּה בְּכָל הָאֲרָצוֹת כְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: כְּגַן ה׳ כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: (בראשית י״א) וְצוֹעַן הוּא הַמְּעוּלָּה שֶׁבְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁשָּׁם מוֹשַׁב הַמְּלָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי הָיוּ בְצוֹעַן שָׂרָיו. (ישעיה ל׳) וְהָיְתָה חֶבְרוֹן טוֹבָה מִמֶּנָּה שִׁבְעָה חֲלָקִים (סוטה ל״ט): (23) זמורה. שׂוֹכַת גֶּפֶן וְאֶשְׁכּוֹל שֶׁל עֲנָבִים תָּלוּי בָהּ: וישאוהו במוט בשנים. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשָּׂאֻהוּ בַּמּוֹט אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בִשְׁנַיִם, מַה תַּ״ל בִּשְׁנַיִם? בִּשְׁנֵי מוֹטוֹת; הָא כֵּיצַד? שְׁמוֹנָה נָטְלוּ אֶשְׁכּוֹל, אֶחָד נָטַל תְּאֵנָה, וְאֶחָד רִמּוֹן. יְהוֹשֻׁעַ

Kaleb die Stadt Chebron. שבע שנים נבנתה Ist's denn möglich, daß Cham die Stadt Chebron erbaute für seinen jüngeren Sohn Kenaan, bevor er Zoan für seinen älteren Sohn erbaut hätte? Allein Chebron war vorzugsweise mit allem Guten siebenfach mehr als Zoan bedacht; es will auch anzeigen, die Vorzüglichkeit Palästinas, denn im ganzen Lande gab es nicht so viel Felsen, als in Chebron, deshalb wurde es zu Begräbnisplätzen bestimmt; Egypten ist das Beste der Länder, M. 1, 13, 12: Wie ein Garten des Ewigen, wie das Land Mizrajim; Zoan ist das Beste des Landes (Egypten), dort war auch der Sitz der Könige, Jes. 30, 5: denn in Zoan weilen seine Fürsten. Chebron war siebenfach besser als Zoan. (23) זמורה Eine Rebe, woran eine Traube hieng. Sobald es heißt: sie trugen sie auf einer Stange, weiß ich ja schon, daß es zwei waren, was lehrt uns בשנים? es waren aber zwei Stangen, u. zw. acht Personen mußten eine Traube tragen, der Eine trug eine Feige, der Andere einen Granatapfel, Jehoschua und Kaleb trugen nichts, weil die

הַתְּאֵנִים׃ (24) לַמָּקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֶשְׁכּוֹל עַל אֹדוֹת הָאֶשְׁכּוֹל אֲשֶׁר־כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (25) וַיָּשֻׁבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם׃ (26)

Feigen. (24) Denselben Ort nannte man Thal Eschkol (Traubenthal), wegen der Trauben, welche die Kinder Jsrael dort abgeschnitten. (25) Und sie kehrten zurück vom Erkunden des Landes, am Ende von vierzig Tagen. (26) Und

רש"י

וְכָלֵב לֹא נָטְלוּ כְלוּם, לְפִי שֶׁכָּל עֲצָתָם, לְהוֹצִיא דִבָּה נִתְכַּוְּנוּ, כְּשֵׁם שֶׁפִּרְיָהּ מְשׁוּנֶּה, כָּךְ עַמָּהּ מְשׁוּנֶּה, וְאִם חָפֵץ אַתָּה לֵידַע, כַּמָּה מַשָּׂאוֹי אֶחָד מֵהֶם, צֵא וּלְמַד מֵאֲבָנִים שֶׁהֵקִימוּ בַּגִּלְגָּל, הֵרִימוּ לָהֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת מִן הַיַּרְדֵּן עַל שִׁכְמוֹ וַהֲקִימוּהוּ בַּגִּלְגָּל וּשְׁקָלוּם רַבּוֹתֵינוּ, מִשְׁקַל כָּל אַחַת אַרְבָּעִים סְאָה וּגְמִירֵי, טוּנָא דְמִידְלֵי אֱנָשׁ עַל כַּתְפֵיהּ אֵינוֹ אֶלָּא שְׁלִישׁ מַשָּׂאוֹי, כְּמַשָּׂאוֹי שֶׁמְּסַיְּעִין אוֹתוֹ לַהֲרִים (שם)׃ (25) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. וַהֲלֹא אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה עַל אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה הִיא וּמְהַלֵּךְ אָדָם בֵּינוֹנִי עֲשָׂרָה פַּרְסָאוֹת לַיּוֹם, הֲרֵי מַהֲלַךְ אַרְבָּעִים יוֹם מִן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב וְהֵם הָלְכוּ אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ? אֶלָּא שֶׁגָּלוּי לִפְנֵי הקב"ה שֶׁיִּגְזַר עֲלֵיהֶם

Kundschafter es blos in böser Absicht mitnahmen, und sagten: So wie die Früchte des Landes ungewöhnlich groß sind, ebenso seien es auch ihre Einwohner. Will man wissen, wie schwer eine solche Frucht war, so entnehme man es aus dem Gewichte der Denksteine, welche sie in Gilgal, s. Jos. 4, 3, errichteten. Die Gelehrten fanden, daß jeder Stein 40 סאה schwer war, und bekanntlich beträgt die Last, welche ein Mensch auf seine Schulter nimmt, nur den dritten Theil der Last, die ihm andere Menschen aufnehmen helfen, (folglich hätte Einer 120 סאה schwer getragen, und die Traube wäre 960 סאה schwer gewesen). (25) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום Das Land hatte 400 Meilen der Länge und ebensoviel der Breite nach. Nun kann ein Mensch von mittelmäßigem Körperbau 10 Meilen per Tag zurücklegen, so sind ja 40 Tagereisen nur von der Ost- nach der Westseite des Landes erforderlich, wie durchzogen sie es dann nach der Länge **und** der Breite? Allein Gott sah voraus, daß er sie für je einen Tag ein Jahr bestrafen wird, darum kürzte er ihnen

וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְבַּר פָּארָן קָדֵשָׁה וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר וְאֶת־כָּל־הָעֵדָה וַיַּרְאוּם אֶת־פְּרִי הָאָרֶץ׃ (27) וַיְסַפְּרוּ־לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִוא וְזֶה־פִּרְיָהּ׃ (28) אֶפֶס כִּי־עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהֶעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם־יְלִדֵי הָעֲנָק רָאִינוּ שָׁם׃ (29) עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בָּהָר וְהַכְּנַעֲנִי

ſie giengen und kamen zu Moſche und zu Aharon und zu der ganzen Gemeinde der Kinder Jſrael in die Wüſte Pharan, nach Kadeſch, und brachten ihnen Nachricht und der ganzen Gemeinde, und zeigten ihnen die Frucht des Landes. (27) Und erzählten ihm und ſprachen: Wir ſind gekommen in das Land, in welches du uns geſandt, und es iſt auch fließend von Milch und Honig, und dies iſt ſeine Frucht. (28) Nur daß mächtig iſt das Volk, das in dem Lande wohnt, und die Städte ſehr befeſtigt und groß ſind, und auch Kinder des Anak haben wir daſelbſt geſehen. (29) Amalek wohnt im mittäglichen Lande, und der Chitti und Jebußi und Emori wohnen auf dem Gebirge, und der Kenaani

רש"י

יוֹם לַשָּׁנָה, קִצֵּר לִפְנֵיהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ: (26) וילכו ויבאו. מַהוּ „וַיֵּלְכוּ"? לְהַקִּישׁ הֲלִיכָתָן לְבִיאָתָן מַה בִּיאָתָן בְּעֵצָה רָעָה, אַף הֲלִיכָתָן בְּעֵצָה רָעָה, (שם): וישיבו אותם דבר. אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן: (27) זבת חלב ודבש היא. כָּל דְּבַר שֶׁקֶר שֶׁאֵין אוֹמְרִים בּוֹ קְצָת אֱמֶת בִּתְחִלָּתוֹ, אֵין מִתְקַיֵּם בְּסוֹפוֹ (במדרש רבה): (28) בצרת. לָשׁוֹן חוֹזֶק, וְתַרְגּוּמוֹ כְּרִיכָן לָשׁוֹן בירניות עֲגוּלוֹת, לָשׁוֹן אֲרַמִּי עָגוֹל כָּרִיךְ: (29) עמלק יושב וגו' לְפִי שֶׁנִּכְווּ בַּעֲמָלֵק כְּבָר, הִזְכִּירוּהוּ מְרַגְּלִים, כְּדֵי לְיָרְאָם: ועל יד הירדן. יַד כְּמַשְׁמָעוֹ, אֵצֶל הַיַּרְדֵּן,

den Weg auf 40 Tage. (26) וילכו ויבאו Was bedeutet וילכו? Es will ihre Ankunft mit ihrem Auszuge gleichſtellen; ſie ſind in böswilliger Abſicht ausgegangen und ebenſo zurückgekommen. וישיבו אותם dem Moſche und Aharon. (27) זבת חלב ודבש Jede Unwahrheit hat, wenn man nicht zu Anfang etwas Wahres ſagt, keine Glaubwürdigkeit; (darum lobten ſie das Land mit der Wahrheit, daß es von Milch und Honig gleichſam überfließt). (28) בצורות bedeutet Feſtigkeit. Onk. כריכין d. i. von runden Thürmen umgeben, aramäiſch heißt rund כריך. (29) עמלק יושב Weil die Jſraeliten von Amalek einmal ſchon zu leiden hatten, ſ. M. 2, 17, 8—16, darum erwähnten ihn die Kundſchafter, um ihnen Furcht einzujagen. ועל יד הירדן Neben dem Jarden, ihr werdet denſelben nicht überſetzen

יוֹשֵׁב עַל־הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן׃ (30) וַיַּהַס כָּלֵב אֶת־הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי־יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃ (31) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת אֶל־הָעָם כִּי־חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ׃ (32) וַיֹּצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל־הָעָם

wohnt am Meere und an der Seite des Jarden. (30) Da beschwichtigte Kaleb das Volk gegen Mosche, und sprach: wohl können wir hinaufziehen und es in Besitz nehmen, denn wir werden es gewiß überwältigen. (31) Aber die Männer, die mit ihm hinaufgezogen waren, sprachen: Wir können nicht hinaufziehen gegen das Volk, denn es ist stärker als wir. (32) Und sie brachten üble Nachrede aus von dem Lande, das sie erkundet hatten, den Kindern Israel, und sprachen: Das Land, das wir durchzogen, es zu erkunden, ist ein Land, welches seine Bewohner verzehrt und alles Volk,

רש״י

וְלֹא תּוּכְלוּ לַעֲבוֹר׃ (30) ויהס כלב. הִשְׁתִּיק אֶת כֻּלָּם׃ אל משה. לִשְׁמֹעַ, מַה שֶּׁיְּדַבֵּר בְּמֹשֶׁה צָוַח וְאָמַר וְכִי זוֹ בִּלְבַד עָשָׂה לָנוּ בֶּן עַמְרָם? הַשּׁוֹמֵעַ הָיָה סָבוּר, שֶׁבָּא לְסַפֵּר בִּגְנוּתוֹ, וּמִתּוֹךְ שֶׁהָיָה בְּלִבָּם עַל מֹשֶׁה בִּשְׁבִיל דִּבְרֵי הַמְרַגְּלִים, שָׁתְקוּ כֻלָּם, לִשְׁמֹעַ גְּנוּתוֹ, אָמַר׃ וַהֲלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַמָּן וְהֵגִיז לָנוּ אֶת הַשְּׂלָיו (במדבר רבה)׃ עלה נעלה. אֲפִילוּ בַשָּׁמַיִם, וְהוּא אוֹמֵר עֲשׂוּ סֻלָּמוֹת וַעֲלוּ שָׁם, נַצְלִיחַ בְּכָל דְּבָרָיו. וַיַּהַס. לְשׁוֹן שְׁתִיקָה, וְכֵן הַס כָּל בָּשָׂר, (זכריה ב׳) הַס כִּי לֹא לְהַזְכִּיר. (עמוס ו׳) כֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם, הָרוֹצֶה לְשַׁתֵּק אֲגֻדַּת אֲנָשִׁים, אוֹמֵר שִׁ״ט (ס״א הס)׃ (31) חזק הוא

können. (30) ויהס Er machte sie alle schweigen. אל משה Damit sie hören, was er gegen Mosche sprechen werde; er rief mit lauter Stimme aus: Hat der Sohn Amrams dies allein nur uns gethan? Wer dies hörte, glaubte, daß er ihn tadeln wollte; sie schwiegen um den Tadel anzuhören, weil sie Alle unlautere Gesinnungen wegen der Kundschafter gegen ihn hegten. Kaleb aber sagte: Er hat uns das Meer gespalten, brachte uns das Manna herab und verschaffte uns die Wachteln! עלה נעלה selbst bis in den Himmel! Wenn Mosche sagte: Schaffet Leitern herbei und steigt hinauf, so würden seine Worte glücklichen Erfolg haben! ויהס bedeutet zum Schweigen bringen, ebenso Zachar. 2, 17: הס כל בשר alles Fleisch verstumme! so auch Amos 6: הס כי לא להזכיר; So bringt man Leute mit dem Ausrufe „Scht“ (od. הס) zum Schweigen. (31) חזק הוא ממנו Das ממנו ist eine Lästerung gegen die Gottheit.

אֲשֶׁר־רָאִינוּ בְתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מִדּוֹת׃ (33)
וְשָׁם רָאִינוּ אֶת־הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן־
הַנְּפִלִים וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן
הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם׃
יד (1) וַתִּשָּׂא כָּל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־
קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא׃
(2) וַיִּלֹּנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל־הָעֵדָה לוּ־
מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה
לוּ־מָתְנוּ׃ (3) וְלָמָה יְהוָה מֵבִיא אֹתָנוּ

welches wir darin gesehen, sind Leute von (ungewöhnlicher) Länge. (33) Und daselbst sahen wir Riesen, die Söhne Anaks (herstammend von den Riesen) und wir waren in unseren Augen wie Heuschrecken, und also waren wir in ihren Augen.

14. (1) Da erhob die ganze Gemeinde laut ihre Stimme, und das Volk weinte in derselben Nacht. (2) Und es murrten wider Mosche und wider Aharon alle Kinder Jsrael, und es sprach zu ihnen die ganze Gemeinde: Wären wir doch gestorben im Lande Mizrajim, oder möchten wir doch in dieser Wüste sterben! (3) Und warum bringt uns der Ewige

רש״י

ממנו. כִּבְיָכוֹל כְּלַפֵּי מַעְלָה אָמְרוּ (במדבר ר׳): (לב) אוכלת יושביה. בְּכָל מָקוֹם שֶׁעָבַרְנוּ מְצָאנוּם קוֹבְרֵי מֵתִים והקב״ה עָשָׂה לָהֶם לְטוֹבָה כְּדֵי לְטָרְדָם בְּאֶבְלָם וְלֹא יִתְּנוּ לֵב לְאֵלּוּ: אנשי מדות. גְּדוֹלִים וּגְבוֹהִים וְצָרִיךְ לָתֵת לָהֶם מִדָּה כְּגוֹן גָּלְיָת גָּבְהוֹ שֵׁשׁ אַמּוֹת וָזָרֶת. (שמואל א׳ י״ז) וְכֵן אִישׁ מָדוֹן. (שמואל ב׳ כ״א) אִישׁ מִדָּה: (33) הנפילים. עֲנָקִים מִבְּנֵי שֶׁמְחַזַאי וַעֲזָאֵל שֶׁנָּפְלוּ מִן הַשָּׁמַיִם בִּימֵי דוֹר אֱנוֹשׁ (יומא ס״ז): וכן היינו בעיניהם. שָׁמַעְנוּ אוֹמְרִים זֶה לָזֶה: נמלים (רא״ם ובס״א חגבים) יֵשׁ בַּכְּרָמִים כַּאֲנָשִׁים (סוטה ל״ה): ענק. שֶׁמַּעֲנִיקִים חַמָּה בְּקוֹמָתָן: יד (1) כל העדה. רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת: (2) לו מתנו.

(32) אוכלת יושביה Überall, wo wir durchzogen, fanden wir Leichenbestattungen. Gott hatte dies so gefügt, und ließ die Bewohner mit Trauerzeremonien beschäftigt sein, damit sie auf diese Fremden nicht aufmerksam werden. אנשי מדות Groß und hoch, man mußte ihnen ein Maß beilegen, wie bei Goljath, Sam. 1, 17, 4: Seine Höhe betrug sechs Ellen und eine Spanne; ebenso Sam. 2, 21, 20: איש מדון; Chron. 1, 11, 23: איש מדה ein Mann von hoher Statur. (33) הנפילים Riesen, von den Nachkommen שמחזאי ועזאל s. Talm. Megilla 3 N. A., die von ihrer Höhe gesunken in dem Zeitalter des Enosch. וכן היינו בעיניהם Wir hörten, wie sie zu einander sagten: Es sind menschenähnliche Ameisen in den Weingärten. ענק Sie wähnten die Sonnenhöhe zu überragen.

14. (1) כל העדה Die Vornehmen des Synhedriums. (2) לו מתנו

אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לִנְפֹּל בַּחֶרֶב נָשֵׁינוּ
וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב
מִצְרָיְמָה׃ (4) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו
נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה׃ (5)
וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי
כָּל־קְהַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (6) וִיהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה מִן־הַתָּרִים אֶת־
הָאָרֶץ קָרְעוּ בִּגְדֵיהֶם׃ (7) וַיֹּאמְרוּ אֶל־
כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ
אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ טוֹבָה
הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד׃ שלישי (8) אִם־חָפֵץ
בָּנוּ יְהוָה וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת וּנְתָנָהּ לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר־הִוא זָבַת
חָלָב וּדְבָשׁ׃ (9) אַךְ בַּיהוָה אַל־
תִּמְרֹדוּ וְאַתֶּם אַל־תִּירְאוּ אֶת־עַם
הָאָרֶץ כִּי לַחְמֵנוּ הֵם סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם

in dieses Land, daß wir fallen durchs Schwert? Unsere Weiber und Kinder würden zur Beute werden! Ist es nicht besser für uns, zurückzukehren nach Mizrajim? (4) Und sie sprachen einer zum andern: Wir wollen ein Oberhaupt setzen und zurückkehren nach Mizrajim. (5) Da fielen Mosche und Aharon auf ihr Angesicht vor der ganzen Versammlung der Gemeinde der Kinder Israel. (6) Und Jehoschua, Sohn Nuns, und Kaleb, Sohn Jephune's von denen, die das Land erkundet, zerrissen ihre Kleider, (7) Und sprachen zu der ganzen Gemeinde der Kinder Israel also: Das Land, das wir durchzogen, es zu erkunden, dieses Land ist sehr, sehr gut. (8) Wenn der Ewige Gefallen an uns hat, so wird er uns in dieses Land bringen und wird es uns geben; ein Land das fließend ist von Milch und Honig. (9) Nur empöret euch nicht gegen den Ewigen, und fürchtet nicht das Volk des Landes, denn Speise sind sie uns; gewichen ist ihr Schatten von ihnen,

רש"י

הַלְוַאי וָמַתְנוּ׃ (4) נתנה ראש. כְּתַרְגּוּמוֹ „נְמַנֵּי
רֵישָׁא", נָשִׂים עָלֵינוּ מֶלֶךְ, וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ, לְשׁוֹן
ע"ז׃ (9) אל תמרודו, וְשׁוּב, וְאַתֶּם אַל תִּירָאוּ׃
כי לחמנו הם, נֶאֱכָלִים כַּלֶּחֶם׃ סר צלם, מְגִנָּם
וְחָזְקָם כְּשֵׁרִים שֶׁבָּהֶם מֵתוּ, אִיּוֹב שֶׁהָיָה מֵגֵן
עֲלֵיהֶם (סוטה ל"ה) ד"א צִלּוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם סָר

O, wären wir lieber gestorben! (4) נתנה ראש Wie Onk. übersetzt: wir wollen ein Oberhaupt wählen; wir wollen einen König über uns setzen. Unter נתנה ראש verstehen unsere Lehrer auch: sich dem Götzendienst ergeben. (9) אל תמרדו dann habt ihr nichts zu fürchten. כי לחמנו הם Wir verzehren sie wie Brod. סר צלם Ihr Schutz, ihre Stärke; die Edlen unter ihnen sind gestorben, unter diesen Jjob, dessen

וַיהוָה אִתָּנוּ אַל־תִּירָאֻם׃ (10) וַיֹּאמְרוּ
כָּל־הָעֵדָה לִרְגּוֹם אֹתָם בָּאֲבָנִים וּכְבוֹד
יְהוָה נִרְאָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ פ (11) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
עַד־אָנָה יְנַאֲצֻנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד־אָנָה
לֹא־יַאֲמִינוּ בִי בְּכֹל הָאֹתוֹת אֲשֶׁר
עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ׃ (12) אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר
וְאוֹרִשֶׁנּוּ וְאֶעֱשֶׂה אֹתְךָ לְגוֹי־גָּדוֹל
וְעָצוּם מִמֶּנּוּ׃ (13) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־

und mit uns ist der Ewige, fürchtet sie nicht. (10) Da sprach die ganze Gemeinde, daß man sie steinige. Da erschien die Herrlichkeit des Ewigen im Zelte der Zusammenkunft allen Kindern Israel. (11) Und der Ewige sprach zu Mosche: Wie lange noch soll mich dieses Volk verachten, und wie lange noch werden sie nicht auf mich vertrauen bei all den Zeichen, die ich gethan in seiner Mitte? (12) Ich will es schlagen mit der Pest, und es austilgen; und will dich machen zu einem Volke, größer und stärker als es. (13) Da sprach Mosche zum

רש"י

מֵעֲלֵיהֶם: (10) לרגום אותם. אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב: וכבוד
ה'. הֶעָנָן יָרַד שָׁם (במדבר רבה): (11) עד אנה. עַד
הֵיכָן: ינאצוני. יַרְגִּיזוּנִי: בכל האותות. בִּשְׁבִיל כָּל
הַנִּסִּים שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם הָיָה לָהֶם לְהַאֲמִין שֶׁהַיְכוֹלֶת
בְּיָדִי לְקַיֵּם הַבְטָחָתִי: (12) ואורישנו. כְּתַרְגּוּמוֹ:
לָשׁוֹן תְּרוּכִין, וְאִ"ת מָה אֶעֱשֶׂה לִשְׁבוּעַת אָבוֹת:
(שמות ו') „וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל“ שֶׁאַתָּה מִזַּרְעָם
(במדבר רבה): (13) ושמעו מצרים. וְשָׁמְעוּ אֶת אֲשֶׁר
תַּהַרְגֵם: כי העלית. כִּי מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן אֲשֶׁר, וְהֵם

Verdienste ihnen Schutz gewährte. Oder, der Schutz Gottes ist von ihnen gewichen. (10) לרגום אותם den Jehoschua und Kaleb. וכבוד ה' Die Wolke ließ sich dort herab. (11) ינאצוני Erzürnen. בכל האותות Wegen der Wunder, die ich für sie gethan, hätten sie schon glauben sollen, daß ich mächtig genug bin, mein Versprechen halten zu können. (12) ואורישנו Wie Onk. übersetzt: vertreiben; solltest du fragen, wie soll da mein, den Erzvätern geleisteter Schwur sich erfüllen? Nun, ich will d i ch zur großen Nation machen, der du auch ihr Nachkomme bist. (13) ושמעו מצרים Sie werden erfahren, daß du sie umbringst. כי העלית, כי für אשר, sie haben gesehen, d a ß du sie mit deiner Allgewalt

יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הֶעֱלִיתָ בְכֹחֲךָ
אֶת־הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ׃ (14) וְאָמְרוּ אֶל־
יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה
יְהוָה בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עַיִן בְּעַיִן
נִרְאָה ׀ אַתָּה יְהוָה וַעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם
וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם
וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה׃ (15) וְהֵמַתָּה אֶת־
הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעֲךָ לֵאמֹר׃

Ewigen: Aber gehört haben die Mizrajim, daß du heraufgeführt hast mit deiner Kraft dieses Volk aus seiner Mitte. (14) Und haben es gesagt den Bewohnern dieses Landes; gehört haben sie, daß du Ewiger in der Mitte dieses Volkes bist, der du Ewiger von Auge zu Auge erscheinest, und deine Wolke steht über ihnen, und in einer Wolkensäule gehst du vor ihnen her des Tags und in einer Feuersäule des Nachts. (15) Tödtest du nun dieses Volk wie einen Mann; so sprechen die Völker, welche deinen Ruf gehört, also:

רש"י

רָאוּ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ בְּכֹחֲךָ הַגָּדוֹל אוֹתָם מִקִּרְבָּם
וּכְשֶׁיִּשְׁמְעוּ שֶׁאַתָּה הוֹרְגָם, לֹא יֹאמְרוּ שֶׁחָטְאוּ לָךְ,
אֶלָּא יֹאמְרוּ שֶׁכְּנֶגְדָּם יָכוֹלְתָּ לְהִלָּחֵם אֲבָל כְּנֶגֶד יוֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ לֹא יָכוֹלְתָּ לְהִלָּחֵם, וְזוֹ הִיא׃ (14) ואמרו אל
יושבי הארץ הזאת. כְּמוֹ, עַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת,
וּמַה יֹּאמְרוּ עֲלֵיהֶם, מַה שֶּׁאָמַר בְּסוֹף הָעִנְיָן „מִבִּלְתִּי
יְכוֹלֶת ה'" בִּשְׁבִיל שֶׁשָּׁמְעוּ׃ כִּי אַתָּה ה' שׁוֹכֵן
בְּקִרְבָּם וְעַיִן בְּעַיִן אַתָּה רָאֶה לָהֶם, וְהַכֹּל בְּדֶרֶךְ
חִבָּה, וְלֹא הִכִּירוּ בָּךְ שֶׁנִּתְּקָה אַהֲבָתְךָ מֵהֶם עַד
הֵנָּה? (15) והמתה את העם הזה כאיש אחד.
פִּתְאוֹם וּמִתּוֹךְ כַּךְ יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ וגו'׃

aus ihrer Mitte geführt hast, so werden sie nicht sagen, daß die Israeliten gegen dich gesündigt haben, sondern, daß gegen die Egypter zu streiten du Macht hattest, aber nicht gegen die Einwohner dieses Landes. Dies besagt V. (14) ואמרו אל von על יושב wie יושב den Einwohnern dieses Landes; was werden sie erzählen? wie weiter V. 16 steht, daß Gott unvermögend ist. Weil sie es erfahren haben, daß Gott in ihrer Mitte thront, ihren Augen sichtbar erscheint, sie besonders liebt, so werden sie nicht begreifen, daß er seine Liebe nun ihnen entzogen hätte. (15) והמת · · כאיש אחד eines plötzlichen Todes, dadurch werden die Völker, die deinen Ruf hören, sagen:

(16) מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת יְהוָה לְהָבִיא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר׃ (17) וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא כֹּחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר׃ (18) יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד נֹשֵׂא עָוֺן וָפָשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֺן אָבוֹת

(16) Weil nicht die Macht ist beim Ewigen, dieses Volk zu bringen in das Land, das er ihnen zugeschworen, so hat er sie in der Wüste geschlachtet. (17) So zeige sich doch nun groß die Kraft des Herrn, wie du geredet und gesprochen: (18) Der Ewige ist langmüthig und reich an Gnade, vergebend Vergehen und Missethat, der aber nichts ungestraft läßt, gedenkend die Vergehen der Väter

רש״י

(16) מבלתי יכולת וגו׳. לְפִי שֶׁיּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ חֲזָקִים וְגִבּוֹרִים, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה פַּרְעֹה לִשְׁלֹשִׁים וְאֶחָד מְלָכִים; זֹאת יֹאמְרוּ עַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת, מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא הָיָה יְכֹלֶת בְּיָדוֹ לַהֲבִיאָם, שְׁחָטָם (ברכות ל״ב) יכולת. שֵׁם דָּבָר הוּא: (17) כאשר דברת לאמר. וּמַהוּ הַדִּבּוּר? „ה׳ אֶרֶךְ אַפַּיִם“ לַצַּדִּיקִים וְלָרְשָׁעִים. כְּשֶׁעָלָה מֹשֶׁה לַמָּרוֹם, מְצָאוֹ לְהקב״ה שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְכוֹתֵב „ה׳ ארך אפים“ אָמַר לוֹ: לַצַּדִּיקִים? אָמַר לוֹ הקב״ה: אַף לָרְשָׁעִים, אָמַר לוֹ: רְשָׁעִים יֹאבְדוּ. אָמַר לוֹ: חַיֶּיךָ! שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לַדָּבָר, כְּשֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל בָּעֵגֶל וּבַמְרַגְּלִים, נִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה לְפָנָיו „בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם“ אָמַר לוֹ הקב״ה, וַהֲלֹא אָמַרְתָּ לִי „לַצַּדִּיקִים“ אָמַר לוֹ וַהֲלֹא אָמַרְתָּ לִי אַף לָרְשָׁעִים: (18) ונקה. לַשָּׁבִים: לא ינקה,

(16) מבלתי יכולת ה׳ Weil die Einwohner dieses Landes stark sind, Pharao kann den 31 Königen nicht gleichgestellt werden, so wird man mit Bezug auf die Landesbewohner sagen: Weil Gott unvermögend ist, sie hineinzuführen. יכולת Die Macht, ist ein Nennwort. (17) ועתה יגדל נא um deinen Ausspruch zu bethätigen. כאשר דברת לאמר Was war der Ausspruch? (18) ה׳ ארך אפים Gott ist langmüthig, sowohl gegen die Gerechten, als auch gegen die Ungerechten. Als Mosche die Höhen bestieg, und Gott ihm das Schriftwort ה׳ ארך אפים mittheilte, da frug er: Gilt dies nur den Gerechten? Gott sprach: Auch den Ungerechten. Mosche sagte: Die Ungerechten mögen hinschwinden! Gott erwiderte: Bei deinem Leben! du wirst noch meiner Langmuth dringend bedürfen. Als die Jsraeliten beim goldenen Kalbe und bei den Kundschaftern sich versündigten, da betete Mosche: Ewiger! Langmüthiger! Da sagte Gott: Du hast doch nur für die Gerechten gestimmt! Nun bekannte Mosche, daß die göttliche Gnade sich auch auf die Sünder erstreckt. ונקה Er vergiebt den Reumüthigen. לא ינקה aber nicht den Nichtbereuenden.

עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים׃
(19) סְלַח־נָא לַעֲוֺן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל
חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הֵנָּה׃ (20) וַיֹּאמֶר יְהוָה
סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ׃ רביעי (21) וְאוּלָם חַי־
אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ׃
(22) כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרֹאִים אֶת־כְּבֹדִי
וְאֶת־אֹתֹתַי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְמִצְרַיִם
וּבַמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים
וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃ (23) אִם־יִרְאוּ אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם וְכָל־

über Kinder, über das dritte und vierte Geschlecht. (19) Verzeihe doch das Vergehen dieses Volkes nach der Größe deiner Gnade, und wie du vergeben hast diesem Volke von Mizrajim an bis hierher. (20) Da sprach der Ewige: Ich verzeihe nach deinem Worte. (24) Jedoch, so wahr ich lebe und von der Herrlichkeit des Ewigen voll ist die ganze Erde. (22) Daß alle die Männer, die gesehen haben meine Herrlichkeit und meine Zeichen, die ich gethan in Mizrajim und in der Wüste, und die mich schon zehnmal versuchten und nicht hörten auf meine Stimme. (23) Daß sie nicht sehen sollen das Land, das ich ihren Vätern zugeschworen; ja Alle, die

רש״י

לְשֶׁאֵינָן שָׁבִים׃ (20) כדברך. בִּשְׁבִיל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ׃ פֶּן יֹאמְרוּ, מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת ה׳׃ (21) ואולם. כְּמוֹ אֲבָל זֹאת אֶעֱשֶׂה לָהֶם׃ חי אני. לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי חַי וּכְבוֹדִי יִמָּלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ, כָּךְ אֲקַיֵּם לָהֶם כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרֹאִים וגומר׃ (22) וינסו. כְּמַשְׁמָעוֹ׃ זה עשר פעמים. שְׁנַיִם בַּיָּם, וּשְׁנַיִם בַּמָּן, וּשְׁנַיִם בַּשְּׂלָיו, כּוּלִי כִּדְאִיתָא בְּמַסֶּכֶת עֲרָכִין׃ (23) אם־יראו את הארץ. הֲרֵי זֶה מִקְרָא מְסֹרָס. חַי אָנִי! כִּי כָל הָאֲנָשִׁים, אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ, וּכְבוֹדִי יִמָּלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ, שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּל שְׁמִי בַּמַּגֵּפָה הַזֹּאת

(20) כדברך Wegen dessen, was du gesprochen, damit sie nicht sagen mögen, weil der Ewige unvermögend ist usw. (21) ואולם wie אבל fürwahr! das will ich ihnen thun. חי אני drückt einen Schwur aus: Sowahr ich lebe und meine Herrlichkeit die ganze Erde erfüllt, so sicher werde ich es vollführen! (22) וינסו אותי Nach dem Wortlaute. זה עשר פעמים Zweimal am Meere, zweimal beim Manna, zweimal bei den Wachteln usw. Näheres im Talm. Erachin 15. (23) אם יראו את הארץ Diese Schriftstelle mit der des V. 22: כי כל האנשים הרואים sind versetzt zu lesen: Sowahr ich lebe, es werden alle die Männer das Land nicht sehen, und sowahr meine Herrlichkeit die ganze Erde erfüllt, soll mein Name bei dieser Plage nicht entweiht werden; man wird nicht sagen, daß Gott nicht im

מְנַאֲצַי לֹא יִרְאוּהָ׃ (24) וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא אַחֲרָי וַהֲבִיאֹתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה וְזַרְעוֹ יוֹרִשֶׁנָּה׃ (25) וְהָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בָּעֵמֶק מָחָר פְּנוּ וּסְעוּ

mich verachten, sollen es nicht sehen. (24) Aber mein Knecht Kaleb, zum Lohne dafür, daß ein anderer Geist in ihm gewesen und er mir vollkommen gefolgt ist, so will ich ihn in das Land bringen, wohin er gegangen, und sein Same soll es besitzen. (25) Und der Amaleki und der Kenaani wohnen im Thale; morgen wendet euch und brechet auf

רש"י

לֵאמֹר׃ מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת ה׳, לַהֲבִיאָם, שֶׁלֹּא אֲמִיתֵם פִּתְאוֹם כְּאִישׁ אֶחָד, אֶלָּא בְּאִיחוּר אַרְבָּעִים שָׁנָה מְעַט מְעַט׃ אם יראו. לֹא יִרְאוּ׃ ס"א לא יראוה, לֹא יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ׃ (24) רוח אחרת. שְׁתֵּי רוּחוֹת, אַחַת בְּפֶה וְאַחַת בְּלֵב. לַמְרַגְּלִים אוֹמֵר׃ אֲנִי עִמָּכֶם בָּעֵצָה, וּבְלִבּוֹ הָיָה, לוֹמַר הָאֱמֶת, וְעַל יְדֵי כֵן, הָיָה בּוֹ כֹּחַ לְהַשְׁתִּיקָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר „וַיַּהַס כָּלֵב" שֶׁהָיוּ סְבוּרִים שֶׁיֹּאמַר כְּמוֹתָם (במדבר ד׳) זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע י"ד) וָאָשֵׁב אוֹתוֹ דָבָר, כַּאֲשֶׁר עִם לְבָבִי וְלֹא כַּאֲשֶׁר עִם פִּי׃ וימלא אחרי. וַיְמַלֵּא אֶת לִבּוֹ אַחֲרַי, וְזֶה מִקְרָא קָצֵר׃ אשר בא שמה. חֶבְרוֹן תִּנָּתֵן לוֹ׃ יורשנה. כְּתַרְגּוּמוֹ „וְתֵרִיכְנַהּ" יוֹרִישׁוּ אֶת הָעֲנָקִים וְאֶת הָעָם אֲשֶׁר בָּהּ, וְאֵין לְתַרְגְּמוֹ „יָרְתִינַהּ" אֶלָּא בִּמְקוֹם יִירָשֶׁנָּה׃ (25) והעמלקי וגו׳ אִם תֵּלְכוּ שָׁם

Stande ist, sie hinzubringen, indem ich sie nicht plötzlich, sondern nach und nach, während 40 Jahre werde aussterben lassen. אם יראו Sie sollen es nicht sehen. (24) רוח אחרת Eine zweifache Denkweise, eine ausgesprochene und eine nicht geäußerte; zu den Kundschaftern sagte er, ich folge euerem Rathe, im Herzen aber dachte er die Wahrheit zu sprechen, dadurch besaß er Macht, sie stille zu machen: ויהס כלב weil sie glaubten, er werde Gleiches mit ihnen sprechen; deshalb heißt es im B. Josua 14, 7: Ihm (Mosche) stattete ich damals Bericht, wie ich es im Herzen hatte, nicht aber wie ich's im Munde führte. וימלא אחרי Die Stelle ist abgekürzt und bedeutet: Sein Herz war von mir erfüllt. אשר בא שמה Chebron wird ihm zugetheilt. יורישנה Wie Onk. übersetzt: ותריכנה vertreiben werden sie die Riesen und das Volk darin, nicht aber ירתונה erben, außer wo ירשנה steht. (25) והעמלקי Wenn

לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם־סוּף׃ פ (26) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ (27) עַד־מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלָי אֶת־תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי שָׁמָעְתִּי׃ (28) אֱמֹר אֲלֵהֶם חַי־אָנִי נְאֻם יְהוָה אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי כֵּן אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃ (29) בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם וְכָל־פְּקֻדֵיכֶם לְכָל־

nach der Wüste, auf den Weg zum Schilfmeere. (26) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon, und sprach: (27) Wie lange noch (soll ich vergeben) dieser bösen Gemeinde, die wider mich murret? Das Murren der Kinder Jsrael, das sie wider mich murren, habe ich gehört. (28) Sprich zu ihnen: So wahr ich lebe, ist der Ausspruch des Ewigen, wenn ich nicht so, wie ihr geredet vor meinen Ohren, euch thue. (29) In dieser Wüste sollen euere Körper fallen und alle euere Gemusterten nach

רש״י

יַהַרְגוּ אֶתְכֶם, מֵאַחַר שֶׁאֵינִי עִמָּכֶם מָחָר פְּנוּ לַאֲחוֹרֵיכֶם וּסְעוּ לָכֶם וגומר׃ (27) לעדה הרעה, וגו׳ אֵלּוּ הַמְּרַגְּלִים. מִכָּאן לָעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה׃ אשר המה מלינים. אֶת יִשְׂרָאֵל עָלַי. את תלונות בני ישראל אשר המה מלינים. אֲשֶׁר הֵמָּה הַמְּרַגְּלִים מַלִּינִים אוֹתָם עָלַי, שָׁמָעְתִּי׃ (28) חי אני. לָשׁוֹן שְׁבוּעָה, אִם לֹא כֵּן אֶעֱשֶׂה כביכל אֵינִי חָי׃ כאשר דברתם. שֶׁבִּקַּשְׁתֶּם מִמֶּנִּי׃ אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ מָתְנוּ׃ (29) וכל פקודיכם לכל מספרכם. כָּל הַנִּמְנֶה לְכָל מִסְפָּר שֶׁאַתֶּם נִמְנִים בּוֹ, כְּגוֹן, לָצֵאת וְלָבֹא לַצָּבָא, וְלָתֵת שְׁקָלִים כָּל הַמְּנוּיִים לְכָל אוֹתָן מִסְפָּרוֹת יָמוּתוּ

ihr dort hingeht, werden sie euch umbringen, da ich nicht mehr mit euch bin. מחר פנו und ziehet rückwärts. (26) לעדה הרעה Das sind die zehn Kundschafter, (ohne Jehoschua und Kaleb); wir entnehmen davon, daß zehn Personen eine Gemeinde bilden. אשר המה מלינים Das Murren Jsraels, das die Kundschafter veranlaßten, habe ich gehört. (28) חי אני Ist ein Schwur. אם לא כן אעשה dann können sie an mir, dem lebendigen Gott zweifeln. כאשר דברתם Was ihr verlangt habet: wären wir nur in der Wüste gestorben! (29) וכל פקודיכם Wer in eine Zählung aufgenommen wird, wie zum Aus- und Einziehen im Heere, oder die Schekalim abzugeben; jeder, der zu diesen mitgezählt ist, wird sterben,

מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה
אֲשֶׁר הֲלִינֹתֶם עָלָי׃ (30) אִם־אַתֶּם
תָּבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת־
יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־
יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃ (31) וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר
אֲמַרְתֶּם לָבַז יִהְיֶה וְהֵבֵיאתִי אֹתָם
וְיָדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ׃
(32) וּפִגְרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר
הַזֶּה׃ (33) וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנָשְׂאוּ אֶת־זְנוּתֵיכֶם

eurer ganzen Zahl, vom zwanzigsten Jahre und darüber, die ihr wider mich gemurret habt. (30) Nicht sollet ihr in das Land kommen, worüber ich meine Hand erhoben habe, euch darin wohnen zu lassen; sondern nur Kaleb, Sohn Jephune's und Jehoschua, Sohn Nuns. (31) Und euere Kinder, von denen ihr sprachet: Sie werden zur Beute werden, die werde ich hineinbringen, und sie sollen das Land kennen lernen, das ihr verworfen. (32) Aber euere Körper sollen in dieser Wüste fallen. (33) Und euere Kinder sollen weiden in der Wüste vierzig Jahre und tragen euere Abtrünnigkeit,

רש״י

וְאֵלּוּ הֵן מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וגו׳ לְהוֹצִיא שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי, שֶׁאֵין פְּקוּדֵיהֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים׃ (32) ופגריכם אתם. כְּתַרְגּוּמוֹ (דִּלְכוֹן) לְפִי שֶׁדִּבֵּר עַל הַבָּנִים לַהֲכְנִיסָם לָאָרֶץ, וּבִקֵּשׁ לוֹמַר, וְאַתֶּם תָּמוּתוּ, נוֹפֵל לָשׁוֹן זֶה כָּאן לוֹמַר׃ „אַתֶּם“. (33) ארבעים שנה. לֹא מֵת אֶחָד מֵהֶם פָּחוֹת מִבֶּן שִׁשִּׁים, לְכָךְ נִגְזַר אַרְבָּעִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ אוֹתָם שֶׁל בְּנֵי עֶשְׂרִים מַגִּיעִין לִכְלַל שִׁשִּׁים וְשָׁנָה רִאשׁוֹנָה הָיְתָה בִּכְלָל, וְאַף עַל פִּי שֶׁקָּדְמָה לִשְׁלוּחַ הַמְרַגְּלִים, לְפִי שֶׁמִּשֶּׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל עָלְתָה גְזֵרָה זוֹ בְּמַחֲשָׁבָה, אֶלָּא שֶׁהִמְתִּין לָהֶם עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא סְאָתָם, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר׃ וּבְיוֹם פָּקְדִי

nämlich Alle, die das 20. Jahr erreicht haben, der Stamm Lewi ausgenommen, da die Lewiten nicht vom zwanzigsten Jahr gezählt werden. (32) ופגריכם אתם Nach Onk. euer Körper, weil Gott der Nachkommenschaft zusicherte, sie in das Land zu bringen, wollte er (den Alten) sagen: ihr aber werdet sterben, so passt אתם hier als Betonung. (33) ארבעים שנה Vor dem 60. Lebensjahr ist niemand von ihnen gestorben; darum wurden 40 Jahre festgesetzt, damit die 20-jährigen 60 Jahre alt werden konnten. Das erste Jahr war mitinbegriffen, obgleich es der Entsendung der Kundschafter vorangieng, da dieser Beschluß schon gefasst war, als sie das goldene Kalb verfertigten. Gott wartete jedoch, bis ihr Sündenmaß voll wurde; daher steht M. 2, 32: וביום פקדי wenn ich ahnden werde (die Sünden der Kund-

עַד־תֹּם פִּגְרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר׃ (34) בְּמִסְפַּר
הַיָּמִים אֲשֶׁר־תַּרְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ
אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה
תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֺנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה
וִידַעְתֶּם אֶת־תְּנוּאָתִי׃ (35) אֲנִי יְהוָה
דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא ׀ זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־
הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלָי
בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ׃ (36)
וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת־
הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ וַיַּלִּינוּ עָלָיו אֶת־כָּל־

bis euere Körper aufgerieben sind in der Wüste.
(34) Nach Anzahl der Tage, da ihr erkundet habt das Land, vierzig Tage, je ein Tag zu einem Jahr (gerechnet), sollt ihr euere Schuld tragen vierzig Jahre, und mein Abwenden erfahren.
(35) Ich der Ewige habe es geredet: Wenn ich dies nicht thue an dieser ganzen bösen Gemeinde, die sich zusammenrottet wider mich! In dieser Wüste sollen sie aufgerieben werden und daselbst sterben.
(36) Und die Männer, welche Mosche ausgesandt hatte, das Land zu erkunden, und die bei ihrer Rückkehr die ganze Gemeinde wider ihn murren

רש"י

בַּמְרַגְּלִים, וּפָקַדְתִּי עֲלֵיהֶם חַטָּאתָם (שמות ל"ב) וְאַף
כָּאן נֶאֱמַר „תִּשְׂאוּ אֶת עֲוֹנוֹתֵיכֶם“ שְׁתֵּי עֲוֹנוֹת שֶׁל
עֵגֶל וְשֶׁל תְּלוּנָה, וְהָשַׁב לָהֶם בְּמִנְיַן חַיֵּיהֶם, מִקְצַת
שָׁנָה כְּכוּלָּהּ, וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ לִשְׁנַת שִׁשִּׁים, מֵתוּ אוֹתָם
שֶׁל בְּנֵי עֶשְׂרִים: ונשאו את זנותיכם. כְּתַרְגּוּמוֹ
וִיקַבְּלוּן יַת חוֹבֵיכוֹן: (34) את תנואתי. שֶׁהֱנִיאוֹתֶם
אֶת לְבַבְכֶם מֵאַחֲרָי: תנואה. לְשׁוֹן הֲסָרָה, כְּמוֹ, כִּי
הֵנִיא אָבִיהָ אוֹתָהּ (במדבר ל'): (36) וישובו וילינו
עליו. וּכְשֶׁבָּאוּ מִתּוּר הָאָרֶץ הֵרְעִימוּ עָלָיו אֶת כָּל

schafter) ופקדתי will ich auch dies Vergehen (des Götzenkalbes) ahnden. Auch hier steht תשאו את עונתכם und nicht עונותיכם, also zwei Verschuldungen, jene vom Kalbe und die vom Murren. Ein Theil des Jahres wurde ihnen wie ein ganzes angerechnet, als sie in das 60. Jahr eintraten, starben jene, welche bei der ersten Zählung 20 Jahre alt waren. ונשאו את זנותיכם Wie Onk. übersetzt: sie sollen empfangen für ihren Abfall. (34) את תנואתי Weil ihr euer Herz von mir abgewendet habt. תנואה heißt abwenden, wie M. 4, 30, 6: כי הניא אביה אותה ihr Vater hat es verwehrt, הניא sich abgewendet. (36) וישבו וילינו Als sie zurückkehrten vom Auskundschaften des Landes, wiegelten sie die ganze Gemeinde auf, durch üble Nachrichten,

הָעֵדָה לְהוֹצִיא דִבָּה עַל־הָאָרֶץ׃ (37)
וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִאֵי דִבַּת־הָאָרֶץ
רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ (38) וִיהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה חָיוּ מִן־הָאֲנָשִׁים
הָהֵם הַהֹלְכִים לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ׃ (39)
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־
כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד׃
(40) וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשׁ־
הָהָר לֵאמֹר הִנֶּנּוּ וְעָלִינוּ אֶל־הַמָּקוֹם

machten, indem sie üble Nachrede ausbrachten von dem Lande,
(37) Es starben diese Männer, die da ausgebracht die üble Nachrede von dem Lande, in einer Plage vor dem Ewigen.
(38) Aber Jehoschua, der Sohn Nuns, und Kaleb, der Sohn Jephune's blieben leben von jenen Männern, die gegangen waren, das Land zu erkunden.
(39) Und Moſche redete diese Worte zu allen Kindern Israels, da trauerte das Volk sehr.
(40) Und sie machten sich des Morgens früh auf und zogen der Spitze des Berges zu, und sprachen: Hier sind wir, und wir wollen hinaufziehen zu dem Orte,

רש״י

העדה בהוצאת דבה אותם אנשים. וימותו. כל המוציא דבה לשון חינוך דברים שמלקיחים לשונם לאדם, לדבר בו כמו: דובב שפתי ישנים (שיר ז׳) וישנה לטובה וישנה לרעה, לכך נאמר כאן מוציאי דבת הארץ רעה שיש דבה שהיא טובה. דבה, פרליר״ש בלע״ז (גפטוועטק, Parlerie): (37) במגפה לפני ה׳. באותה מיתה ההגונה להם מדה כנגד מדה, הם חטאו בלשון, ונשתרבב לשונם עד טבורם, לכך נאמר במגפה ולא במגפה, וזהו לפני ה׳, באותה הראויה להם על פי מדותיו של הקדוש ברוך הוא שהוא מודד מדה כנגד מדה: (38) ויהושע וכלב חיו. מה תלמוד לומר „חיו מן האנשים ההם"? אלא מלמד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים (ב״ב קי״ז): (40) אל ראש ההר. היא הדרך העולה לארץ

diese Leute starben. Unter דבה versteht man das Verbreiten von Nachrichten, wodurch Andere zum Wiederholen derselben verleitet werden. So Hohelied 7, 10: דובב redselig machen. דבה ist im guten als im schlechten Sinne angewandt; daher heißt es hier דבת הארץ רעה, weil דבה auch Gutes reden bedeuten kann. (37) במגפה לפני ה׳ Eine Todesart, die ihnen gebührte, Maß für Maß: sie sündigten mit der bösen Zunge, und wurden dafür mit bösartiger Rachengeschwulst, die bis in ihre Eingeweide drang, bestraft. Es heißt daher במגפה und nicht במגפה und לפני ה׳, weil sie nach Maßstab ihrer Sünde von Gott gestraft wurden. (38) ויהושע וכלב חיו Wozu steht dieses erwähnt? es lehrt, daß sie den Antheil der Kundschafter am Lande bekamen, und statt ihrer am Leben geblieben sind. (40) אל ראש ההר

אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה כִּי חָטָאנוּ׃ (41)
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־
פִּי יְהוָה וְהִוא לֹא תִצְלָח׃ (42) אַל־
תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא
תִּנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם׃ (43) כִּי הָעֲמָלֵקִי
וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בֶּחָרֶב
כִּי־עַל־כֵּן שַׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא־
יִהְיֶה יְהוָה עִמָּכֶם׃ (44) וַיַּעְפִּלוּ לַעֲלוֹת
אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה
וּמֹשֶׁה לֹא־מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה׃ (45)
וַיֵּרֶד הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּהָר

von dem der Ewige gesprochen; denn wir haben gesündigt.
(41) Aber Mosche sprach: Warum wollt ihr da übertreten den Befehl des Ewigen? Das wird doch nicht gelingen.
(42) Ziehet nicht hinauf, denn der Ewige ist nicht unter euch, daß ihr nicht geschlagen werdet von euern Feinden.
(43) Denn der Amaleki und der Kenaani sind dort vor euch, und ihr würdet durch das Schwert fallen; denn weil ihr zurückgewichen seid vom Ewigen, so wird der Ewige nicht mit euch sein.
(44) Aber sie trotzten, hinaufzusteigen zur Spitze des Berges; allein die Bundeslade des Ewigen und Mosche wichen nicht aus dem Lager.
(45) Da kam herab der Amaleki und der Kenaani, die auf demselben Berge

רש"י

ישראל: הננו ועלינו אל המקום. לארץ ישראל:
אשר אמר ה'. לתתה לנו. שם נעלה: כי חטאנו.
על אשר אמרנו: הלא טוב לנו שוב מצרימה: (41)
והיא לא תצלח. זו שאתם עושים, לא תצלח: (43)
כי על כן שבתם. כלומר, כי זאת תבא לכם, על
אשר שבתם וגומר: (44) ויעפלו. לשון חוזק, וכן
הנה עפלה (חבקוק ב') אינג"ריש בלע"ז (מוגעסטיק)
Engres imdétacua לשון עזות, וכן עופל בת ציון
(מיכה ד') עופל ובחן (ישעיה ל"ב) ומדרש תנחומא
מפרשו: לשון אופל, הלכו חשכים שלא ברשות

Das ist der Weg, der nach dem heiligen Lande führt. אל המקום Nach Palästina. אשר אמר ה' um es uns zu geben. כי חטאנו Weil wir sagten, es wäre für uns besser, nach Egypten zurückzukehren. והיא לא תצלח Das was ihr thut, wird nicht gelingen.
(43) כי על כן שבתם D. h. dieses kommt über euch, weil ihr von Gott zurückgewichen seid.
(44) ויעפלו heißt stark und fest, ebenso Chab. 2: הנה עפלה ungestüm, mit Erdreistung, desgl. Micha 4: עופל בת ציון Burgveste der Tochter Zion; Jes. 32, 14: עופל ובחן. Der Midrasch Tanchuma liest אופל dunkel; sie giengen in Finsternis, unerlaubter

הַהוּא וַיַּכּוּם וַיַּכְּתוּם עַד־הַחָרְמָה׃ פ
טו (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ
מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם׃ (3)
וַעֲשִׂיתֶם אִשֶּׁה לַיהוָה עֹלָה אוֹ־זֶבַח
לְפַלֵּא־נֶדֶר אוֹ בִנְדָבָה אוֹ בְּמֹעֲדֵיכֶם
לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה מִן־הַבָּקָר אוֹ
מִן־הַצֹּאן׃ (4) וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ
לַיהוָה מִנְחָה סֹלֶת עִשָּׂרוֹן בָּלוּל

wohnten, und schlugen sie und zerstreuten sie bis gen Chorma.

15. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (2) Rede zu den Kindern Jsrael und sprich zu ihnen: Wenn ihr kommt in das Land euerer Wohnsitze, das ich euch gebe, (3) Und ihr wollt ein Feueropfer zubereiten dem Ewigen, ein Ganzopfer, oder ein Schlachtopfer, es aussondernd zum Gelübde oder als freiwillige Gabe, oder an eueren Festen, um dem Ewigen einen lieblichen Geruch zu bereiten vom Rind- oder vom Kleinvieh; (4) So bringe, wer darbringt sein Opfer für den Ewigen, ein Speiseopfer dar, Weißmehl, ein Zehntel, eingerührt mit einem

רש״י

(45) ויכתום. כְּמוֹ וָאֶכּוֹת אוֹתוֹ טָחוֹן (דברים ט׳) מַכָּה אַחַר מַכָּה׃ עד החרמה. שֵׁם הַמָּקוֹם נִקְרָא עַל שֵׁם הַמְּאֹרָע׃

טו (2) כי תבאו. בִּשֵּׂר לָהֶם שֶׁיִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ׃ (3) ועשיתם אשה. אֵין זֶה צִוּוּי, אֶלָּא כְּשֶׁתָּבֹאוּ שָׁם וְתַעֲלֶה עַל לְבַבְכֶם לַעֲשׂוֹת אִשֶּׁה לה׳? לפלא נדר או בנדבה וגו׳. אוֹ שֶׁתַּעֲשׂוּ הָאִשֶּׁה בִּשְׁבִיל חוֹבַת מוֹעֲדֵיכֶם שֶׁחִיַּבְתִּי אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּמוֹעֵד׃ ריח ניחח. נַחַת רוּחַ לְפָנָיו׃ (4) והקריב המקריב.

Weise. (45) ויכתום Gleich ואכות אותו 5 M. 5, 9, 21: zerschlagen, Schlag auf Schlag. עד החרמה Der Ort heißt so, wegen des Vorfalles der Verwüstung desselben (חרם).

15 (2) כי תבאו enthält eine Trostankündigung, daß die Jsraeliten seiner Zeit in das gelobte Land einziehen werden. (3) ועשיתם אשה Das ist kein Gebot, sondern es bedeutet, wenn ihr dort hinkommen werdet, und euer Herz euch antreibt, dem Ewigen zu Ehren ein Feueropfer darzubringen. לריח ניחוח Mir zum Wohlgefallen לפלא נדר במועדיכם Oder ihr werdet ein pflichtgemäßes Festopfer zubereiten, so wie ich euch dazu

בִּרְבִעִית הַהִין שָׁמֶן׃ (5) וְיַיִן לַנֶּסֶךְ
רְבִיעִית הַהִין תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה אוֹ
לַזָּבַח לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד׃ (6) אוֹ לָאַיִל תַּעֲשֶׂה
מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהִין׃ (7) וְיַיִן לַנֶּסֶךְ
שְׁלִשִׁית הַהִין תַּקְרִיב רֵיחַ־נִיחֹחַ
לַיהוָה׃ חמישי (8) וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־בָּקָר
עֹלָה אוֹ־זָבַח לְפַלֵּא־נֶדֶר אוֹ־שְׁלָמִים
לַיהוָה׃ (9) וְהִקְרִיב עַל־בֶּן־הַבָּקָר
מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים בָּלוּל
בַּשֶּׁמֶן חֲצִי הַהִין׃ (10) וְיַיִן תַּקְרִיב לַנֶּסֶךְ
חֲצִי הַהִין אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃

Viertel Hin Oel. (5) Und Wein zum Trankopfer, ein Viertel Hin, sollst du opfern bei dem Ganzopfer oder zum Schlachtopfer für ein Schaf. (6) Oder für einen Widder mache als Speiseopfer zwei Zehntel Mehl, eingerührt mit einem Drittel Hin Oel. (7) Und Wein zum Trankopfer, ein Drittel Hin bringe dar zum lieblichen Geruche dem Ewigen. (8) Und wenn du ein junges Rind bereitest zum Ganzopfer oder Schlachtopfer, es aussondernd zum Gelübde oder als Friedopfer dem Ewigen, (9) So bringe man dar bei dem jungen Rinde ein Speiseopfer, drei Zehntel Weißmehl, eingerührt mit einem halben Hin Oel. (10) Und bringe dar zum Trankopfer ein halbes Hin; als Feueropfer zum lieblichen Geruch für den Ewigen.

רש"י

תַּקְרִיבוּ נְסָכִים וּמִנְחָה לְכָל בְּהֵמָה, הַמִּנְחָה כָּלִיל
וְהַשֶּׁמֶן נִבְלַל בְּתוֹכָהּ וְהַיַּיִן לִסְפָלִים. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ
(במסכת סוטה דף נ"ה)׃ (5) לכבש האחד. עַל כָּל
הָאָמוּר לְמַעְלָה הוּא מוּסָב עַל הַמִּנְחָה וְעַל הַשֶּׁמֶן
וְעַל הַיַּיִן׃ (6) או לאיל. וְאִם אַיִל הוּא. וְרַבּוֹתֵינוּ
דָּרְשׁוּ „אוֹ" לְרַבּוֹת אֶת הפלגס לְנִכְנְסֵי אַיִל (מנחות
צ"א פרה פ"א)׃ (10) אשה ריח. אֵינוֹ מוּסָב אֶלָּא

verpflichtet habe. (4) והקריב המקריב Ihr sollt zu jedem Opfer vom Rindviehe auch das Trank- und Mehlopfer darbringen. — Das Mehlopfer wird ganz verbrannt, das Oel wird hineingerührt, und der Wein in die Schalen gegossen, so wie es im Talm. Sukka, Abschn. 4 erklärt ist. (5) לכבש אחד Dies bezieht sich auf alles Obenerwähnte: auf das Mehlopfer, den Wein und das Oel. (6) או לאיל Wenn es ein Widder ist Unsere Lehrer bemerken Talm. Menach. 91, Chulin 23: או fügt noch Etwas hinzu, nämlich, wenn es ein „פלגס" ein Schaf im mittlern Alter, im 13. Monate ist, so bringt er auch das Mehl- und Trankopfer, wie beim Widder dar. (10) אשה ריח Dies bezieht sich nur

(11) כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל
הָאֶחָד אוֹ־לַשֶּׂה בַכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים׃
(12) כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּכָה תַּעֲשׂוּ
לָאֶחָד כְּמִסְפָּרָם׃ (13) כָּל־הָאֶזְרָח
יַעֲשֶׂה־כָּכָה אֶת־אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֵּׁה
רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃ (14) וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם
גֵּר אוֹ אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה
אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ
כֵּן יַעֲשֶׂה׃ (15) הַקָּהָל חֻקָּה אַחַת לָכֶם
וְלַגֵּר הַגָּר חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּכֶם
כַּגֵּר יִהְיֶה לִפְנֵי יְהוָה׃ (16) תּוֹרָה אַחַת
וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר
אִתְּכֶם׃ פ ששי (17) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־

(11) Also soll geschehen bei einem Ochsen, oder bei einem Widder, oder bei einem Lamme von Schafen oder von Ziegen. (12) Nach der Zahl, die ihr zubereitet, so sollt ihr darbringen bei jedem, nach ihrer Zahl. (13) Jeder Eingeborene soll also diese darbringen, wenn er opfert ein Feuer- opfer zum lieblichen Geruch für den Ewigen. (14) Und wenn bei euch sich aufhält ein Fremdling, oder der in euerer Mitte ist bei euern künftigen Geschlechtern, und ein Feueropfer darbringen will zum lieblichen Geruch für den Ewigen: so wie ihr thut, so thue er. (15) Eine Satzung sei für euch Versammlung und für den Fremdling, der sich aufhält; eine ewige Satzung für euere künftigen Geschlechter: wie ihr, so soll der Fremdling sein vor dem Ewigen. (16) Eine Weisung und Ein Recht sei für euch und für den Fremdling, der sich aufhält bei euch. (17) Und der Ewig redete

רש"י

עַל הַמִּנְחָה וְהַשֶּׁמֶן, אֲבָל הַיַּיִן אֵינוֹ אִשֶּׁה, שֶׁאֵינוֹ
נִיתָּן עַל הָאֵשׁ׃ (11) או לשה. בֵּין שֶׁהוּא בַּכְּבָשִׂים
בֵּין שֶׁהוּא בָעִזִּים. כֶּבֶשׂ וָשֶׂה קְרוּיִם בְּתוֹךְ שְׁנָתָם׃
איל. בֶּן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד׃ (12) כמספר
אשר תעשו. כְּמִסְפַּר הַבְּהֵמוֹת אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ כָּכָה
תַּעֲשׂוּ נְסָכִים לְכָל אֶחָד מֵהֶם׃ כמספרם. שֶׁל בְּהֵמוֹת
מִסְפָּרָם שֶׁל נְסָכִים׃ (15) ככם כגר. כְּמוֹתְכֶם כֵּן גֵּר,
וְכֵן דֶּרֶךְ לָשׁוֹן עִבְרִית׃ כְּגַן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, כֵּן אֶרֶץ

auf das Mehlopfer und Oel, der Wein ist kein Feueropfer, denn dieser wird nicht auf das Feuer gegeben. (11) או שה Es sei von Schafen oder von Ziegen. Im ersten Jahre heißt es כבש und שה, איל heißt es, wenn es 13 Monate und einen Tag alt ist. (12) כמספר אשר תעשו Nach Zahl der Viehstücke, die ihr darbringt, sollt ihr auch die Trankopfer für jedes derselben bereiten. (15) ככם כגר So wie ihr, ebenso ist auch der Fremde dazu verhalten. Die Wiederholung mit dem כ ist hebräischer Sprachgebrauch, כגן ה' כארץ מצרים, כמוני כמוך,

מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (18) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה׃ (19) וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה׃ (20) רֵאשִׁית עֲרִסֹתֵכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן

zu Mosche und sprach: (18) Rede zu den Kindern Jsraels, und sprich zu ihnen: Wenn ihr kommt in das Land, wohin ich euch bringe, (19) So geschehe, wenn ihr esset von dem Brode des Landes, so erhebet dem Ewigen eine Hebe. (20) Als Erstling eueres Teiges erhebet einen Kuchen zur Hebe; wie die Hebe von der Tenne so sollt

רש״י

מִצְרַיִם, כָּמוֹנִי כָּמוֹךָ, כְּעַמִּי כְּעַמֶּךָ׃ (18) בבואכם אל הארץ. מְשׁוּנָּה בִּיאָה זוּ מִכָּל בִּיאוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁבְּכוּלָּן נֶאֱמַר „כִּי תָבֹא“ „כִּי תָבֹאוּ“ לְפִיכָךְ כּוּלָּן לְמֵדוֹת זוּ מִזּוּ וְכֵיוָן שֶׁפֵּרַט לְךָ הַכָּתוּב בְּאַחַת מֵהֶן, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא לְאַחַר יְרוּשָּׁה וִישִׁיבָה, אַף כּוּלָּן כֵּן, אֲבָל זוּ נֶאֱמַר בָּהּ „בְּבוֹאֲכֶם“ מִשֶּׁנִּכְנְסוּ בָהּ וְאָכְלוּ מִלַּחְמָהּ, נִתְחַיְּיבוּ בְחַלָּה׃ (20) ראשית עריסותיכם, כְּשֶׁתָּלוּשׁוּ כְּדֵי עִיסוֹתֵיכֶם שֶׁאַתֶּם רְגִילִין לָלוּשׁ בַּמִּדְבָּר. וְכַמָּה הִיא „וַיָּמוֹדּוּ בָעוֹמֶר“ עוֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת, (שמות י״ח) (וְשִׁיעוּרוֹ מ״ג בֵּיצִים וְחוֹמֶשׁ בֵּיצָה) תָּרִימוּ מֵרֵאשִׁיתָהּ, כְּלוֹמַר קוֹדֶם שֶׁתֹּאכְלוּ מִמֶּנָּה, חַלָּה אַחַת תָּרִימוּ תְרוּמָה לְשֵׁם ה׳׃ חלה, טורטי״ל בְּל׳ע״ז׃ (דער פלאדען, קוכען tourte tourteau)׃ כתרומת גרן, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהּ שִׁיעוּר, אֲבָל חֲכָמִים נָתְנוּ

בבאכם (18) .כעמי כעמך Dies בבאכם אל הארץ ist von allen ähnlichen Ausdrücken in der Schrift verschiedn; überall steht כי תבואו ,כי תבוא; und da die Schrift bei einer dieser Stellen deutlich erklärt, daß das Gebot nicht eher Geltung hat, als bis nach der Eroberung und Besitznahme des Landes, so gilt dasselbe auch für die übrigen; hier heißt es aber בבאכם d. h. sobald sie hineinkommen und das Brod des Landes genießen, sind sie schon zur Challah verpflichtet. (20) ראשית עריסותיכם Wenn ihr soviel Teig kneten werdet, wie ihr in der Wüste zu kneten pflegtet, d. i. so wie es M. 2, 16, 18 heißt: Sie maßen es im Omer, ein Omer für jeden Kopf; so sollt ihr vom ersten Teige, nämlich bevor ihr davon genießet, einen Theil als Gott geweiht geben. חלה Fladen, Kuchen. כתרומת גרן Wo kein Maß bestimmt ist; aber nicht, wie die Hebe von Zehnten, wo das Maß bestimmt ist. Die Gelehrten

תָּרִימוּ אֹתָהּ׃ (21) מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם
תִּתְּנוּ לַיהוָה תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃ ס
(22) וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל־

ihr sie erheben. (21) Von dem Erstling eueres Teiges sollt ihr dem Ewigen eine Hebe geben, bei euern künftigen Geschlechtern. (22) Und wenn ihr euch versehet, und nicht thut alle

רש"י

שִׁיעוּר לְבַעַל הַבַּיִת אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה, וּלְנַחְתּוֹם אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה׃ (21) מראשית עריסותיכם. לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר „רֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם“. (שם י"ח) שׁוֹמֵעַ אֲנִי רִאשׁוֹנָה שֶׁבְּעִיסּוֹת, תַּלְמוּד לוֹמַר „מֵרֵאשִׁית“, מִקְצָתָהּ וְלֹא כּוּלָּהּ׃ תתנו לה' תרומה. לְפִי שֶׁלֹּא שָׁמַעְנוּ שִׁיעוּר לַחַלָּה נֶאֱמַר „תִּתְּנוּ“, שֶׁיְּהֵא בָּהּ כְּדֵי נְתִינָה (ספרי)׃ (22) וכי תשגו ולא תעשו. ע"א הָיְתָה בִּכְלַל כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁהַצִּבּוּר מְבִיאִין עָלֶיהָ פָּר, וַהֲרֵי הַכָּתוּב מוֹצִיאָהּ כַּאן מִכְּלָלָן לִידוֹן כְּפַר לְעוֹלָה וְשָׂעִיר לְחַטָּאת׃ וכי תשגו וגו'. בע"א הַכָּתוּב מְדַבֵּר אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּאַחַת מִכָּל הַמִּצְוֹת? תַּ"ל „אֵת כָּל הַמִּצְוֹת

aber haben auch ein gewisses Maß (der Brodhebe) für jeden Haushalt festgesetzt, nämlich den 24. Theil; für einen Brodbäcker (zum Verkaufe) den 48. Theil. (21) מראשית עריםתכם Was lehrt dies? man weiß ja bereits von ראשית עריםתכם, daß das Erste vom Teige gemeint ist? Es heißt deshalb מראשית, d. i. einen Theil davon, nicht aber den g a n z e n Teig. תתנו לה' תרומה Weil hier das Maß der Hebe nicht angegeben ist, so heißt es תתנו, d. h. es soll einer Gabe entsprechen. (22) וכי תשגו ולא תעשו Dieser Abschnitt handelt nun vom Götzendienste, welcher eigentlich bereits mitinbegriffen ist unter den Vergehungen einer Gemeinde, für welche ein Stier dargebracht werden mußte, s. M. 3, 4, 13; hier wird der Götzendienst aus der Regel der Allgemeinheit herausgehoben, und angeordnet, daß ein Stier zum Ganzopfer und ein Ziegenbock zum Sündopfer gebracht werde. וכי תשגו Hier wird vom Götzendienst verhandelt; es kann von anderen Vorschriften nicht die Rede sein, denn es heißt את כל המצות d. i. ein Hauptverbot, welches wider alle Gebote verstößt; so wie wenn Jemand a l l e Gebote übertritt,

הַמִּצְוֺת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה׃ (23) אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה וָהָלְאָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃ (24) וְהָיָה אִם
מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל־
הָעֵדָה פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט

diese Gebote, die der Ewige zu Mosche geredet hat, (23) Alles was der Ewige euch geboten durch Mosche, von dem Tage an, da der Ewige es geboten und weiterhin bis zu eueren künftigen Geschlechtern: (24) So geschehe: wenn unbemerkt von der Gemeinde es aus Versehen geschehen ist, so bringe die ganze Gemeinde einen jungen Stier zum Ganzopfer, zum lieblichen Geruche dem Ewigen, sammt dem Speiseofer und Trankopfer dazu nach der Vorschrift,

רש"י

הָאֵלֶּה", מִצְוָה אַחַת שֶׁהִיא כְּכָל הַמִּצְוֹת; מַה הָעוֹבֵר
עַל כָּל הַמִּצְוֹת, (כריתות ז') פּוֹרֵק עוֹל, וּמֵפֵר בְּרִית,
וּמְגַלֶּה פָּנִים. אַף מִצְוָה זוֹ פּוֹרֵק בָּהּ עוֹל וּמֵפֵר בְּרִית
וּמְגַלֶּה פָּנִים, וְאֵיזוֹ? זוֹ ע"א (ספרי): אשר דבר ה'
אל משה. „אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ" מִפִּי הַגְּבוּרָה
שְׁמַעֲנוּם, (הוריות ח') כְּדִכְתִיב „אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים
שְׁתַּיִם זוּ שָׁמַעְנוּ" (תהלים מ"ב): (23) את כל אשר
צוה וגו'. מַגִּיד, שֶׁכָּל, הַמּוֹדֶה בע"א כְּכוֹפֵר בְּכָל
הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, וּבְכָל מַה שֶׁנִּתְנַבְּאוּ הַנְּבִיאִים. שֶׁנֶּאֱמַר־
למן היום אשר צוה ה' והלאה, (ספרי): (24) אם
מעיני העדה נעשתה לשגגה. אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה
נֶעֶשְׂתָה עֲבֵירָה זוֹ, עַל יְדֵי שׁוֹגֵג, שֶׁשָּׁגוּ וְהוֹרוּ עַל
אַחַת מִן הָעֲבוֹדוֹת, שֶׁהִיא מוּתֶּרֶת לַעֲבוֹד ע"א בְּכַךְ:

das Joch der Gottesherrschaft von sich wirft, den Gottesbund zerstört und vorsätzlich die Thora mißdeutet; ebenso strafwürdig ist der Götzendienst. אשר דבר ה׳ denn לא יהיה und אנכי haben wir von der Allmacht selbst vernommen; Ps. 62, 12: Eines hat Gott geredet, auch ein Zweites haben wir gehört. (23) את כל אשר צוה ה׳ Es lehrt, wer sich zum Götzendienst bekennt, der leugnet die ganze Thora und Alles, was die Propheten voraussagten, weil es hier heißt: „מן היום אשר צוה ה" והלאה. (24) אם מעיני העדה Wenn diese Übertretung durch die Gemeinde irrthümlich geschah, sie irrte und lehrte, daß dieser oder jener Dienst dem Götzen zu weihen erlaubt sei. לחטת Hier fehlt das א׳, denn dieses

וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת׃ (25) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי־שְׁגָגָה הִוא וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם אִשֶּׁה לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁגְגָתָם׃ (26) וְנִסְלַח לְכָל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־הָעָם בִּשְׁגָגָה׃ ס שביעי (27) וְאִם־נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֵז בַּת־שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת׃ (28) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגֶגֶת בְּחֶטְאָה בִשְׁגָגָה לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ׃ (29) הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר

und einen Ziegenbock zum Sündopfer. (25) Und der Priester versöhnt die ganze Gemeinde der Kinder Israels, und es soll ihnen verziehen sein; denn ein Versehen war es, und sie haben ihr Opfer gebracht, ein Feueropfer für den Ewigen, und ihr Sündopfer vor dem Ewigen wegen ihres Versehens. (26) Und verziehen sei der ganzen Gemeinde der Kinder Israels und dem Fremdling, der sich aufhält in ihrer Mitte; denn bei dem ganzen Volke geschah es aus Versehen. (27) Wenn aber eine einzelne Person aus Versehen sündigt, so bringe sie eine jährige Ziege dar zum Sündopfer. (28) Und der Priester versöhne die Person, die sich versehen, indem sie aus Versehen gesündigt vor dem Ewigen, sie also zu versöhnen, daß ihr verziehen werde. (29) Für den Eingeborenen unter den Kindern Israels und für den Fremdling, der

רש״י

לחטת. חָסֵר א׳ שֶׁאֵינוֹ כִּשְׁאָר חַטָּאוֹת. שֶׁכָּל חַטָּאוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, הַבָּאוֹת עִם עוֹלָה, הַחַטָּאת קוֹדֶמֶת לָעוֹלָה, שֶׁנֶּאֱמַר „וְאֶת הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עוֹלָה (ויקרא ה׳) וְזוֹ, עוֹלָה קוֹדֶמֶת לַחַטָּאת (הוריות י״ג זבחים צ׳): (25) הביאו את קרבנם לפני ה׳. זֶה הָאָמוּר בְּפָרָשָׁה הִיא פַּר הָעוֹלָה שֶׁנֶּאֱמַר אִשֶּׁה לַה׳ (ספרי יבמות ט׳): וחטאתם. זֶה הַשָּׂעִיר: (27) תחטא בשגגה. בע״א: עז בת שנתה. שְׁאָר עֲבֵירוֹת יָחִיד מֵבִיא כִּשְׂבָּה אוֹ

Sündopfer ist nicht wie andere, die mit Ganzopfern dargebracht werden, denn alle andern Sündopfer in der Thora gehen den Ganzopfern voran, wie es M. 5, 10 heißt: „Und das zweite soll er als Ganzopfer bereiten“, hier aber geht das Ganzopfer dem Sündopfer voran. (25) הביאו את קרבנם אשה לה׳ D. i. der in vorstehendem V. 24 benannte Stier zum Ganzopfer, bei welchem es heißt אשה לה׳. וחטאתם D. ist der Ziegenbock. (26) תחטא בשגגה durch Götzendienst. עז בת שנתה Bei anderen Sünden des Einzelnen bringt er ein Mutter-

הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם
לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה׃ (30) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־
תַּעֲשֶׂה ׀ בְּיָד רָמָה מִן־הָאֶזְרָח וּמִן־הַגֵּר
אֶת־יְהוָה הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ׃ (31) כִּי דְבַר־יְהוָה
בָּזָה וְאֶת־מִצְוָתוֹ הֵפַר הִכָּרֵת ׀ תִּכָּרֵת
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֺנָה בָהּ׃ פ (32) וַיִּהְיוּ
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ
מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃ (33) וַיַּקְרִיבוּ
אֹתוֹ הַמֹּצְאִים אֹתוֹ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים אֶל־

sich aufhält in ihrer Mitte — Eine Weisung sei bei euch für den, der Etwas thut aus Versehen. (30) Aber die Person, die Etwas thut mit erhobener Hand, sei sie von den Eingeborenen oder von den Fremdlingen, den Ewigen lästert die, und dieselbe Person soll ausgerottet werden aus ihrem Volke. (31) Denn das Wort des Ewigen hat sie verachtet und sein Gebot gebrochen; ausgerottet werde dieselbe Person; die Schuld ist an ihr. (32) Und als die Kinder Israels in der Wüste waren, fanden sie einen Mann, Holz zusammenlesend, am Tage der Ruhe. (33) Und es brachten ihn, die ihn gefunden Holz zusammenlesend, zu

רש״י

שְׂעִירָה, וּבְזוֹ קָבַע לָהּ שְׂעִירָה׃ (30) ביד רמה בְּמֵזִיד׃ מגדף. מְחָרֵף. כְּמוֹ „וְהָיְתָה חֶרְפָּה וּגְדוּפָה" (יחזקאל ה׳) אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר. (ישעיה ל״ז) וְעוֹד דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, מִכָּאן לַמְבָרֵךְ את הַשֵּׁם שֶׁהוּא בְּכָרֵת (סנהדרין צ׳)׃ (31) דבר ה׳ אַזְהָרַת ע״א מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהַשְּׁאָר מִפִּי מֹשֶׁה׃ עונה בה. בִּזְמַן שֶׁעֲוֹנָהּ בָּהּ, שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה׃ ויהיו במדבר וימצאו. בִּגְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל דִּבֶּר הַכָּתוּב שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אֶלָּא שַׁבָּת רִאשׁוֹנָה, וּבַשְּׁנִיָּה בָּא זֶה וְחִלְּלָהּ (כריתות ז׳)׃ (33) המוצאים אותו מקושש

schaf oder eine Ziege, hier aber wird direkt eine Ziege bestimmt. (30) ביד רמה Freventlich. מגדף Er lästert, wie Ezech. 5, 15: חרפה וגדופה; Jes. 37: אשר גדפו. Unsere Gelehrten entnehmen daraus, daß der Gotteslästerer der Ausrottungsstrafe verfällt. (31) דבר ה׳ Die Warnung vor Götzendienst ergieng von Gott selbst, das Übrige durch Mosche. עונה בה Solange die Sünde auf ihr lastet, und sie sich nicht bekehrt. (32) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו Die Schrift meldet hier Nachtheiliges von Israel, sie sollten nicht mehr als den ersten שבת gefeiert haben, und schon den zweiten Sabbath entweihte dieser Mann! (33) המוצאים אותו מקושש עצים Sie

מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל כָּל־הָעֵדָה׃ (34)
וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמָר כִּי לֹא פֹרַשׁ מַה־
יֵּעָשֶׂה לוֹ׃ ס (35) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה מוֹת יוּמַת הָאִישׁ רָגוֹם אֹתוֹ
בָאֲבָנִים כָּל־הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃
(36) וַיֹּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה אֶל־מִחוּץ
לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בָּאֲבָנִים וַיָּמֹת
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ פ מפטיר
(37) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (38)
דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל־כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם

Mosche und zu Aharon und zu der ganzen Gemeinde. (33) Und sie legten ihn in Gewahrsam, denn es war nicht entschieden, was ihm geschehen sollte. (35) Da sprach der Ewige zu Mosche: Getödtet soll der Mann werden; steinigen soll ihn die ganze Gemeinde außerhalb des Lagers. (36) Da führte ihn die ganze Gemeinde hinaus vor das Lager, und sie steinigten ihn, daß er starb; so wie der Ewige dem Mosche geboten. (37) Und der Ewige sprach zu Mosche also: (38) Rede zu den Kindern Jsraels, und sprich zu ihnen: daß sie sich Schaufäden machen an den Zipfeln ihrer Kleider bei

רש"י

שֶׁהִתְרוּ בוֹ וְלֹא הִנִּיחַ מִלְּקוֹשֵׁשׁ, אַף מִשֶּׁמְּצָאוּהוּ
וְהִתְרוּ בוֹ (ספרי)׃ (34) כי לא פורש מה יעשה לו.
(לֹא הָיוּ יוֹדְעִים) בְּאֵיזוֹ מִיתָה יָמוּת, אֲבָל יוֹדְעִים
הָיוּ, שֶׁמְּחַלֵּל שַׁבָּת בְּמִיתָה (ספרי סנהדרין ע"ח)׃
(35) רגום. לפידנ"ט בלע"ז (שטייניגענד Lapidant)
וְכֵן הָלוֹךְ אלנ"ט (געהענד Alland) וְכֵן זָכוֹר וְשָׁמוֹר׃
(36) ויוציאו אותו. מִכַּאן, שֶׁבֵּית הַסְּקִילָה חוּץ וְרָחוֹק
מִבֵּית דִּין (סנהדרין מ"ב)׃ (38) ועשו להם
ציצית. עַל שֵׁם הַפְּתִילִים הַתְּלוּיִם בָּהּ. כְּמוֹ "וַיִּקָּחֵנִי
בְּצִיצִית רֹאשִׁי" (יחזקאל ח') ד"א צִיצִית עַל שֵׁם
"וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ" כְּמוֹ: "מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים" (שיה ב')׃

warnten ihn vor der Sabbath-Verletzung, er that es dennoch trotz ihrer Warnung! (34) כי לא פורש welchen Tod er sterben soll; wohl aber wußten sie, daß wer den Sabbath entweiht, den Tod verdient. (35) רגום Steinigend, ebenso הלוך gehend, שמור ,זכור. (36) ויוציאהו אותו Daraus folgt, daß der Steinigungsplatz außerhalb der Stadt und fern vom Gerichtshofe sein mußte. (38) ועשו להם ציצית Sie heißen ציצית wegen der herabhängenden Schnüre, ähnlich Ezech. 8: er nahm mich bei den (herabhängenden) Haarlocken (בציצית ראשי). Oder ציצית (blicken, schauen) deutet hin auf „וראיתם אותו" „ihr sollt sie anschauen" wie im Hohelied 2, 9: מציץ מן החרכים er schaut durchs Gitter.

לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל־צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת׃ (39) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃ (40) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃ (41) אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

bei ihren künftigen Geschlechtern, und an den Schaufäden des Zipfels sollen sie ansetzen eine purpurblaue Schnur. (39) Und diese diene euch zum Schaufaden, daß ihr ihn anschauet und (dadurch) gedenket aller Gebote des Ewigen und sie thuet, und nicht spähet euerem Herzen und eueren Augen nach, denen ihr nachbuhlet. (40) Damit ihr gedenket und thut alle meine Gebote, und ihr heilig seid euerem Gotte. (41) Ich bin der Ewige euer Gott,

רש"י

תכלת. צֶבַע יָרוֹק שֶׁל חִלָּזוֹן (מנחות מ"ב)׃ (39) וזכרתם את כל מצות ה׳. שֶׁמִּנְיַן גִּמַטְרִיָּא שֶׁל צִיצִית, שֵׁשׁ מֵאוֹת, וּשְׁמוֹנָה חוּטִין, וַחֲמִשָּׁה קְשָׁרִים הֲרֵי תרי"ג׃ ולא תתורו אחרי לבבכם. כְּמוֹ „מִתּוּר הָאָרֶץ". הַלֵּב וְהָעֵינַיִם הֵם מְרַגְּלִים לַגּוּף, וּמְסַרְסְרִים לוֹ אֶת הָעֲבֵירוֹת הָעַיִן רוֹאָה, וְהַלֵּב חוֹמֵד, וְהַגּוּף עוֹשֶׂה אֶת הָעֲבֵירָה׃ (41) אני ה׳. נֶאֱמָן לְשַׁלֵּם שָׂכָר׃ אלהיכם. נֶאֱמָן לִיפָּרַע׃ אשר הוצאתי אתכם. עַל מְנַת כֵּן פָּדִיתִי אֶתְכֶם, שֶׁתְּקַבְּלוּ עֲלֵיכֶם גְּזֵרוֹתַי׃ אני ה׳ אלהיכם. עוֹד לָמָּה נֶאֱמַר? כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: מִפְּנֵי מָה אָמַר הַמָּקוֹם לֹא שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִטּוֹל שָׂכָר, אָנוּ לֹא עוֹשִׂים וְלֹא נוֹטְלִים שָׂכָר. עַל כָּרְחֲכֶם אֲנִי מַלְכְּכֶם (שבת ע"ה) וְכֵן הוּא אוֹמֵר, אִם לֹא בְּיָד חֲזָקָה אֶמְלוֹךְ עֲלֵיכֶם

תכלת eine himmelblaue Farbe von der Seeschnecke Chalason. (39) וזכרתם את כל מצות ה׳ Die Buchstabenzahlen von ציצית betragen 600, 8 Fäden und 5 Knoten geben zusammen 613 = תרי"ג מצות. ולא תתורו Ihr sollt nicht spähen, wie מתור הארץ. Herz und Auge sind die Ausspäher und Vermittler der Sünde; das Auge sieht's, das Herz gelüstet und der Körper vollführt die Sünden. (41) אני ה׳ Der sicherlich belohnt. אלהיכם, der gewiß bestraft. אשר הוצאתי אתכם Ich habe euch deshalb befreit, damit ihr meine Verordnungen zu beobachten auf euch nehmet. אני ה׳ אלהיכם Wozu ist dies wiederholt? damit die Israeliten nicht sagen sollen, Gott befahl es, um uns Lohn zu geben, wir aber vollziehen nichts und verzichten auf Belohnung, daher: אלהכם auch gegen eueren Willen bin ich euer König! So heißt es auch

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

der ich euch herausgeführt aus dem Lande Mizrajim,

רש״י

(יחזקאל כ׳). ד״א לָמָּה נֶאֱמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם? אֲנִי הוּא שֶׁהִבְחַנְתִּי בְּמִצְרַיִם בֵּין טִפָּה שֶׁל בְּכוֹר לְשֶׁאֵינָהּ שֶׁל בְּכוֹר, אֲנִי הוּא, עָתִיד לְהַבְחִין וְלִיפָּרַע מִן הַתּוֹלֶה קלא אִילָן בְּבִגְדוֹ וְאוֹמֵר: תְּכֵלֶת הִיא (ב״ק ס״א). וּמִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן הֶעֱתַקְתִּי: לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת מְקוֹשֵׁשׁ לְפָרָשַׁת ע״א, לוֹמַר, שֶׁהַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת כְּעוֹבֵד ע״א, שֶׁאַף הִיא שְׁקוּלָה כְּכָל הַמִּצְוֹת. (חולין ה׳) וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּעֶזְרָא, וְעַל הַר סִינַי יָרַדְתָּ וַתִּתֵּן לְעַמְּךָ תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְאֶת שַׁבַּת קָדְשְׁךָ הוֹדַעְתָּ לָהֶם (נחמיה ט׳). וְאַף פָּרָשַׁת צִיצִית, לְכָךְ נִסְמְכָה לָאֵלּוּ, לְפִי שֶׁאַף הִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁנֶּאֱמַר וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי. על כנפי בגדיהם. כְּנֶגֶד וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים (שמות י״ט) עַל ד׳ כְּנָפוֹת, וְלֹא בַעֲלַת שָׁלֹשׁ וְלֹא בַעֲלַת חָמֵשׁ כְּנֶגֶד ד׳ לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאוּלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי

Ezech. 20, 33: Mir Gehorsam erzwingend werde ich über euch regieren. Oder: Warum wird hier des Auszuges aus Egypten erwähnt? Ich bin's sagt Gott, der in Egypten zwischen dem Erst- und Spätergeborenen genau unterschied, ich werde auch zu unterscheiden wissen, bei denen, welche קלא אילן (nach Raschi, B. Mez. 62) eine dunkelblaue Farbe zum ציצית-Kleide für תכלת nehmen! — Den Grundlehren des R. Mosche Hadarschan entnahm ich: Warum steht der Abschnitt vom Holzaufleser neben dem vom Götzendienst? Um zu lehren, daß jeder, der den Sabbath entweiht, dem Götzendiener gleichzustellen ist; weil die Sabbathheiligung alle Gebote aufwiegt; so heißt es auch Nechem. 9, 13: Auf dem Sinai ließest du dich herab, gabst deinem Volke Lehre und Gebote, und deinen heiligen שבת hast du ihnen kund gemacht. Dasselbe gilt von dem ציצית-Gebote, deshalb stehen diese nebeneinander, weil auch dieses so wichtig ist, wie die übrigen Gebote zusammen, denn es heißt dabei: ועשיתם את כל מצותי. על כנפי בגדיהם mit Bezug auf M. 2, 19, 4: Ich trug euch auf Adler-Flügeln (על כנפי נשרים). Auf vier Ecken (des Kleides), nicht auf drei oder fünf, die auf die vier Erlösungsausdrücke in Egypten erinnern M. 2, 6, 7: והצלתי ,והוצאתי ,ולקחתי ,וגאלתי.

לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

um euer Gott zu sein; Ich der Ewige euer Gott.

פ פ פ

טז (1) וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִצְהָר בֶּן־קְהָת

16. (1) Und es nahmen (Andere) ein Korach, der Sohn Jizhars, des Sohnes Kehaths, des

רש"י

וְגָאַלְתִּי, וְלָקַחְתִּי (שמות ו׳) פתיל תכלת. עַל שֵׁם שִׁכּוּל בְּכוֹרוֹת, תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל שִׁכּוּל תִּכְלָא, וּמַכָּתָם הָיְתָה בַלַּיְלָה, וְכֵן צֶבַע הַתְּכֵלֶת דּוֹמֶה לָרָקִיעַ הַמַּשְׁחִיר לְעֵת עֶרֶב וּשְׁמוֹנָה חוּטִין שֶׁבָּהּ, כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה יָמִים שֶׁשָּׁהוּ יִשְׂרָאֵל מִשֶּׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם עַד שֶׁאָמְרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם׃

טז (1) ויקח קרח. פָּרָשָׁה זוּ יָפֶה נִדְרֶשֶׁת בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא׃ ויקח קרח. לָקַח אֶת עַצְמוֹ לְצַד אֶחָד, לִהְיוֹת נֶחְלָק מִתּוֹךְ הָעֵדָה לְעוֹרֵר עַל הַכְּהוּנָּה, וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס „וְאִתְפְּלִיג“ נֶחְלַק מִשְּׁאָר הָעֵדָה לְהַחֲזִיק בְּמַחְלוֹקֶת. וְכֵן „מַה יִּקָּחֲךָ לִבֶּךָ“ (איוב ט״ו) לוֹקֵחַ אוֹתְךָ לְהַפְלִיגְךָ מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם. דָּבָר אַחֵר „וַיִּקַּח קֹרַח“ מָשַׁךְ רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת שֶׁבָּהֶם, בִּדְבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר „קַח אֶת אַהֲרֹן (במדבר כ׳) „קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים (הושע י״ד)׃ בן יצהר בן קהת בן לוי. וְלֹא

פתיל תכלת Hindeutend auf das Hinwegraffen der Erstgeborenen, שכול heißt aramäisch תכלא; כאשר שכלתי שכלתי übersetzt Onk.: כמא דאתכולית תכולית. Das Aussterben der Erstgeborenen erfolgte in der Nacht, daher תכלת, welche der Himmelsfarbe, die am Abend dünkler erscheint, ähnlich ist. Die acht Fäden deuten auf die acht Tage, die vom Auszuge aus Egypten bis zum Anstimmen des Lobliedes am Meere verstrichen.

16. (1) ויקח קרח Diese Paraſcha wird im Midrasch Tanchuma trefflich erörtert. ויקח קרח Er schied aus dem Gemeindeverbande, stand abgesondert da, um dem Aharon die Priesterwürde streitig zu machen; daher übersetzt es Onkelos: ואתפליג er sonderte sich ab von der ganzen Gemeinde, um Streit zu stiften. Nach Anderen bedeutet ויקח wie in Jjob 15, 12: מה יקחך לבך was verleitet dich dein Herz, daß du dich von anderen Menschen absonderst? ויקח bedeutet nach Anderen, er suchte die Häupter der Synhedrien durch Worte zu gewinnen, wie קח את אהרן; Hoschea 13: קחו עמכם דברים u. dgl. בן יצהר

בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב
וְאוֹן בֶּן־פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן׃ (2)
וַיָּקֻמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם נְשִׂיאֵי עֵדָה

Sohnes Lewis, und Dathan und Abiram, die Söhne Eliabs, und On, der Sohn Peleths, die Söhne Reubens.
(2) Und sie standen auf gegen Mosche, sammt zweihundert und fünfzig Männern von den Kindern Israels, Fürsten der Ge-

רש"י

הזכיר בן יעקב, שביקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם, שנאמר: „ובקהלם אל תחד כבודי" (בראשית מ"ט). והיכן נזכר שמו של קרח? בהתיחסם על הדוכן בדברי הימים, שנאמר: בן אביאסף, בן קרח, בן יצהר, בן קהת, בן לוי, בן ישראל (ד"ה א' ו') (תנחומא): ודתן ואבירם. בשביל שהיה שבט ראובן שרוי בחנייתם תימנה, שכן לקהת ובניו, החונים תימנה, נשתתפו עם קרח במחלוקתו. אוי לרשע אוי לשכנו. ומה ראה קרח לחלוק עם משה? נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזיאל, שמינהו משה נשיא על בני קהת, על פי הדיבור. אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו, שנאמר „ובני קהת" וגומר (שמות ו') עמרם הבכור, נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך, ואחד כהן גדול, מי ראוי ליטול את השניה, לא אני, שאני בן יצהר, שהוא שני לעמרם?

בן קהת בן לוי Die Schrift erwähnt nicht בן יעקב, weil Jakob zu Gott gebetet hat, sein Name möge bei ihren Streitigkeiten nicht erwähnt werden, s. M. 1, 49; wo wird hingegen sein Name bei Korach erwähnt? als sie nämlich in das Register der Sänger im Heiligthume eingetragen wurden, Chron. 1, 6, 22, 23: בן אביאסף בן קרח בן לוי בן ישראל. — ודתן ואבירם Weil der Stamm Reuben auf der Mittagseite in der Nachbarschaft des Kehath und seiner Nachkommen lagerte, so wurden sie auch Korachs Streitgenossen Wehe dem Übelthäter, wehe seinem Nachbar! — Was veranlaßte doch Korach, sich mit Mosche zu entzweien? Er war neidisch auf die bevorzugte Stelle des Elizafan, Sohn Usiels, den Mosche auf göttlichen Befehl zum Fürsten der Söhne Kehaths einsetzte. Korach sagte: Mein Vater hatte vier Brüder, s. M. 2, 6, 18: Die Söhne Kehaths waren: Amram, Jizhar, Chebron, Usiel; Amram, der älteste nahm für seine beiden Söhne die höchsten Würden, der eine besitzt die königliche Würde, der andere die Hohepriesterwürde; wem gebührt nun die zweite Würde? nicht mir? dem Sohne Jizhars, des zweiten

קְרִאֵי מוֹעֵד אַנְשֵׁי־שֵׁם׃ (3) וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־

meinde, Berufenen der Zusammenkunft, Männern von Namen. (3) Und sie versammelten sich wider Mosche und Aharon, und sprachen zu ihnen: Zu viel für euch! Denn die ganze Gemeinde sind lauter Heilige, und in ihrer Mitte ist der Ewige, warum also erhebet ihr euch über die Ver=

רש״י

וְהוּא מִנָּה נָשִׂיא אֶת בֶּן אָחִיו, הַקָּטָן מִכֻּלָּם הֲרֵינִי חוֹלֵק עָלָיו, וּמְבַטֵּל אֶת דְּבָרָיו. מֶה עָשָׂה? עָמַד וְכִנֵּס ר״נ רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת רֻבָּן מִשֵּׁבֶט רְאוּבֵן שְׁכֵנָיו, וְהֵם אֱלִיצוּר בֶּן שְׁדֵיאוּר וַחֲבֵרָיו וְכַיּוֹצֵא בוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: נשיאי עדה קרואי מועד וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר „אֵלֶּה קְרִיאֵי הָעֵדָה“ (במדבר א׳) וְהִלְבִּישָׁן טַלִּיתוֹת שֶׁכֻּלָּן תְּכֵלֶת. בָּאוּ וְעָמְדוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה אָמְרוּ לוֹ: טַלִּית שֶׁכֻּלָּהּ שֶׁל תְּכֵלֶת חַיֶּבֶת בְּצִיצִית, אוֹ פְּטוּרָה? אָמַר לָהֶן חַיֶּבֶת, הִתְחִילוּ לְשַׂחֵק לְפָנָיו. אֶפְשָׁר, טַלִּית שֶׁל מִין אַחֵר, חוּט אֶחָד שֶׁל תְּכֵלֶת פּוֹטְרָהּ, זוֹ שֶׁכֻּלָּהּ תְּכֵלֶת, לֹא תִּפְטוֹר אֶת עַצְמָהּ? (תנחומא): בני ראובן. דתן ואבירם ואון בן פלת: (3) רב לכם. הַרְבֵּה, יוֹתֵר מִדַּאי לְקַחְתֶּם מֵעַצְמְכֶם גְּדוּלָּה: כלם קדושים. כֻּלָּם שָׁמְעוּ דְבָרִים בְּסִינַי, מִפִּי הַגְּבוּרָה (תנחומא): ומדוע תתנשאו. אִם לָקַחְתָּ אַתָּה מַלְכוּת, לֹא הָיָה לְךָ לִבְרֹר

Bruders nach Amram? und Mosche setzte zum Fürsten den Sohn des jüngsten Bruders ein; ich muß dies bestreiten und seine Worte zunichte machen! Was that er? er machte sich auf, versammelte 250 Häupter des Synhedriums, die meisten von seinen Nachbaren, aus dem Stamme Reuben, nämlich Elizur, Sohn Schedeurs und mehrere seiner Genossen, denn es heißt אלה קריאי העדה; diese bekleidete er mit Mänteln טליתות, die ganz von himmelblauer Wolle waren; sie stellten sich vor Mosche und frugen ihn: Muß ein טלית, der ganz von תכלת ist, auch noch ציצית haben, oder ist er frei von der ציצית=Pflicht? Mosche sagte ihnen: Es ist Pflicht! — Sie lachten darüber: Ist's möglich? ein טלית von anderem Stoffe ist, wenn nur ein himmelblauer Faden daran ist, von ציצית frei, dieser טלית, der ganz von תכלת ist, sollte der ציצית=Pflicht doch gewiß enthoben sein! בני ראובן nämlich: Dathan, Abiram und On, Sohn Peleth. (2) רב לכם Viel zu viel habt ihr an Größe für euch genommen! כלם קדושים Alle haben wir die göttlichen Worte am Sinai gehört! ומדוע תתנשאו Hast du schon dir die Königswürde zugeeignet, so solltest

קְהַל יְהוָה: (4) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־
פָּנָיו: (5) וַיְדַבֵּר אֶל־קֹרַח וְאֶל־כָּל־
עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וְיֹדַע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־
לוֹ וְאֶת־הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֵת

sammlung des Ewigen?
(4) Als Mosche dies
hörte, fiel er auf sein
Angesicht. (5) Und er
redete zu Korach und zu
seiner ganzen Gemeinde,
und sprach: Morgen — und der Ewige wird kundthun, wer sein
ist und wer der Heilige ist, daß er ihn zu sich nahen lasse: wen er

רש"י

לאחיך כהונה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני "אנכי ה' אלהיך", כל העדה שמעו: (4) ויפול על פניו. מפני המחלוקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי: חטאו בעגל "ויחל משה" (שמות ל"ב) במתאוננים "ויתפלל משה" (במדבר י"א) במרגלים "ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים" (ש"ם י"ד); במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לבן מלך שסרח על אביו ופייס עליו אוהבו, פעם ושתים, ושלש כשסרח, רביעית, נתרשלו ידי האוהב ההוא, אמר: עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני (תנחומא): (5) בקר וידע וגו'. עתה עת שכרות הוא לנו, ולא נכון להראות לפניו. והוא היה מתכוין לדחות, שמא יחזרו בהם (תנחומא): בקר וידע ה' את אשר לו. לעבודת לויה: ואת הקדוש. לכהונה: והקריב. אותם אליו (תנחומא). והתרגום מוכיח כן ויקרב לקדמוהי

du deinem Bruder nicht die Priesterwürde einräumen! nicht ihr allein habt am Sinai gehört: אנכי ה' אלהיך, die ganze Gemeinde hat es gehört! (4) ויפל על פניו Wegen der Spaltung; dies war das vierte Verschulden; sie sündigten beim goldenen Kalbe, da betete Mosche; als das Volk klagte und murrte, da betete Mosche für es; bei den Kundschaftern sagte Mosche bittend: Wenn es die Egypter hören . . . — hier aber verließ ihn sein Muth. So wie wenn ein Prinz seinen königlichen Vater beleidigt, ein Freund sucht ihn auszusöhnen; dies kann jedoch nur zwei-, dreimal gelingen, beim vierten Vergehen aber wird auch der Freund entmuthigt, denn er sagt: Wie lange noch soll ich den König belästigen? schwerlich dürfte er mehr meine Bitte anhören! (5) בוקר ויודע ה' Jetzt sind wir in Aufregung, so schickt es sich nicht vor Gott zu erscheinen. Mosche beabsichtigte, sie nur abzuhalten, vielleicht werden sie in sich gehen. את אשר לו zum lewitischen Dienste. ואת הקדוש Zum Priesterdienste. והקריב Diese wird er zu sich nähern lassen. Auch Onk. übersetzt

אֲשֶׁר־יִבְחַר־בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו׃ (6) זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ־לָכֶם מַחְתּוֹת קֹרַח וְכָל־עֲדָתוֹ׃

erwählt, wird er zu sich nahen lassen. (6) Dieses thuet, nehmet euch Rauchpfannen, Korach und seine ganze Gemeinde.

רש"י

"יַקְרֵב לְשִׁמּוּשׁ". וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה "בֹּקֶר" א"ל משֶׁה גְּבוּלוֹת חָלַק הקב"ה בְּעוֹלָמוֹ. יְכוֹלִים אַתֶּם לַהֲפוֹךְ בֹּקֶר לְעֶרֶב, כֵּן תּוּכְלוּ לְבַטֵּל אֶת זוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר וַיַּבְדֵּל" (בראשית א׳) כַּךְ וַיַּבְדֵּל אַהֲרֹן לְהַקְדִּישׁוֹ וגו׳: (6) זאת עשו קחו לכם מחתות. מָה רָאָה לוֹמַר לָהֶם כַּךְ? הֲרֵינִי אָמַר לָהֶם בְּדַרְכֵי הַגּוֹיִם יֵשׁ נִימוּסִים הַרְבֵּה וְכוּמָרִים הַרְבֵּה וְכֻלָּם מִתְקַבְּצִים בְּבַיִת אֶחָד. אָנוּ אֵין לָנוּ, אֶלָּא ה׳ אֶחָד, אָרוֹן אֶחָד, וְתוֹרָה אַחַת, וּמִזְבֵּחַ אֶחָד, וְכֹהֵן גָּדוֹל אֶחָד, וְאַתֶּם ר"ן אִישׁ מְבַקְּשִׁים כְּהֻנָּה גְדוֹלָה! אַף אֲנִי רוֹצֶה בְּכַךְ, הֵא לָכֶם, תַּשְׁמִישׁ חָבִיב מִכֹּל, הִיא הַקְּטֹרֶת, הַחֲבִיבָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וְסַם הַמָּוֶת נָתַן בְּתוֹכוֹ, שֶׁבּוֹ נִשְׂרַף נָדָב וַאֲבִיהוּא. לְפִיכָךְ הִתְרָה בָּהֶם "וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר הוּא הַקָּדוֹשׁ" כְּבַר הוּא בִּקְדֻשָּׁתוֹ; וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִים, שֶׁמִּי שֶׁיִּבָּחֵר הוּא הַקָּדוֹשׁ? אֶלָּא אָמַר לָהֶם משֶׁה: הֲרֵינִי אוֹמֵר לָכֶם, שֶׁלֹּא תִתְחַיְּבוּ, מִי שֶׁיִּבָּחֵר בּוֹ, יֵצֵא חַי, וְכֻלְּכֶם אוֹבְדִין, (במדבר ד׳): מחתות. כֵּלִים שֶׁהוֹתִין בָּהֶם גֶּחָלִים, וְיֵשׁ לָהֶם בֵּית

יקריב לשמושיה er wird denjenigen vor sich treten und den Opferdienst von ihm verrichten lassen. Der Midrasch erklärt בקר also: Mosche sagte zu ihm: Gott hat in seiner Welt gewisse Grenzen festgesetzt; könnt ihr den Morgen (בקר) in Abend umwandeln? ebensowenig könnt ihr dieses vernichten. M. 1, 1, 4: Gott sonderte zwischen Licht und Finsternis (ויבדל) es ward Abend, und ward Morgen — ebenso sonderte er Aharon ab, um ihn zu heiligen, Chron. 1, 23, 13 (ויבדל אהרן) (6) זאת עשו Was bewog ihn zu dieser Verordnung? Er sagte also: Die Götzendiener haben viele Dienstformeln, und viele Priester, die sich alle in einem Hause versammeln; wir hingegen haben nur Alle einen Gott, eine Bundeslade, eine Thora und einen Hohepriester; und ihr seid 250 Mann, und Jeder von euch will die Hohepriesterwürde übernehmen? Auch ich willige es ein und will euch ein auserlesenes Mittel dazu empfehlen! nämlich das Räuchern, das doch unter allen priesterlichen Verrichtungen das angenehmste ist; aber zuweilen liegt tötliches Gift darin, denn Nadab und Abihu wurden dadurch verbrannt; daher verwarnte er sie damit: daß Derjenige, welcher gewählt wird, der anerkannt Heilige ist. Wissen wir's denn nicht, daß wer gewählt wird, der Heilige ist? Allein Mosche warnte sie: ich sage euch, zieht euch keine Todesschuld zu, wen Gott wählen wird, der wird lebendig ausgehen, die andern aber werden zugrunde gehen. מחתת Gefäße, womi

(ז) וּתְנוּ בָהֵן ׀ אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן ׀ קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה מָחָר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקָּדוֹשׁ רַב־

(7) Und thuet Feuer hinein und leget darauf Räucherwerk vor dem Ewigen, morgen; und es geschehe, der Mann, den der Ewige erwählen wird, der sei der Heilige. Zu viel für man die Kohlen schürt, sie haben einen Stiel, woran man sie fassen kann. (7) רב לכם Ich habe euch ein großes Wort mitgetheilt; wie thöricht waren sie doch, da sie trotz dieser Warnung dennoch beschlossen, hinzu zu treten, was sie mit ihrem Leben büßten, wie es heißt Cap 17, 3: „Die Pfannen dieser Sünder, welche an ihrem Untergange selbst schuld sind". Was aber konnte den Korach — der doch so klug war — zu dieser That verleiten? Gerade sein heller Blick führte ihn irre; er sah im Voraus eine Kette großer Männer von seinen Nachkommen erstehen, den Samuel, der Mosche und Aharon gleichkam, da dachte er, seinetwegen werde er gerettet werden; er sah ferner 24 seiner Enkel, welche zum Dienste in's Heiligthum berufen seien, und vom göttlichen Geiste beseelt prophezeien werden, denn es heißt Chron. 1, 25, 5: Alle diese stammen von Heman ab, und dachte: ist's denn möglich, daß alle diese Größe von mir herstamme, und ich sollte ruhig bleiben? daher vereinte er seine Rotte, um zu dieser Macht zu gelangen, ermuthigt dadurch, da er aus dem Munde Mosches gehört hatte, daß Alle, bis auf einen Einzigen zugrunde gehen werden. הוא הקדוש „Derjenige, den Gott erwählt, wird der Heilige sein", dies bezog er irrthümlich auf sich, doch er täuschte sich im Voraussehen, denn seine Kinder thaten Buße, was Mosche im Voraus sah (Tanchuma). רב לכם Ein Großes, Folgenschweres ist's, das ihr euch selbst herausgenommen habt, euch gegen Gott

רש״י

יָד: (7) רב לכם בני לוי. דָּבָר גָּדוֹל אָמַרְתִּי לָכֶם וְלֹא טִפְּשִׁים הָיוּ, שֶׁכָּךְ הִתְרָה בָּהֶם, וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם לְקָרֵב! הֵם חָטְאוּ עַל נַפְשׁוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר „אֶת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשׁוֹתָם". וְקֹרַח שֶׁפִּקֵּחַ הָיָה מָה רָאָה לִשְׁטוּת זֶה: עֵינוֹ הִטְעַתּוּ. רָאָה שַׁלְשֶׁלֶת גְּדוֹלָה יוֹצְאָה מִמֶּנּוּ. שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁקוּל כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, אָמַר בִּשְׁבִילוֹ אֲנִי נִמְלָט וְכ״ד מִשְׁמָרוֹת עוֹמְדוֹת לִבְנֵי בָנָיו, כֻּלָּם מִתְנַבְּאִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: „כָּל אֵלֶּה בָּנָיו לְהֵימָן" (ד״ה א׳ כ״ה) אָמַר, אֶפְשָׁר, כָּל הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת עֲתִידָה לַעֲמוֹד מִמֶּנִּי, וַאֲנִי אֶדּוֹם? לְכָךְ נִשְׁתַּתֵּף לָבֹא לְאוֹתָהּ חֲזָקָה; שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מֹשֶׁה שֶׁכֻּלָּם אוֹבְדִים וְאֶחָד נִמְלָט „אֲשֶׁר יִבְחַר הוּא הַקָּדוֹשׁ", טָעָה וְתָלָה בְּעַצְמוֹ. וְלֹא רָאָה יָפֶה, לְפִי שֶׁבָּנָיו עָשׂוּ תְשׁוּבָה וּמֹשֶׁה הָיָה רוֹאֶה. תַּנְחוּמָא: רב לכם. דָּבָר גָּדוֹל נְטַלְתֶּם בְּעַצְמְכֶם לַחֲלוֹק עַל הַקָּבָּ״ה:

לָכֶם בְּנֵי לֵוִי׃ (8) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
קֹרַח שִׁמְעוּ־נָא בְּנֵי לֵוִי׃ (9) הַמְעַט
מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם
מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו
לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד
לִפְנֵי הָעֵדָה לְשָׁרְתָם׃ (10) וַיַּקְרֵב אֹתְךָ
וְאֶת־כָּל־אַחֶיךָ בְנֵי־לֵוִי אִתָּךְ וּבִקַּשְׁתֶּם
גַּם־כְּהֻנָּה׃ (11) לָכֵן אַתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ
הַנֹּעָדִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מַה־הוּא כִּי
תַלּוֹנוּ עָלָיו׃ (12) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא

euch, ihr Söhne Lewi's!
(8) Und Mosche sprach zu Korach: Höret doch ihr Söhne Lewi's!
(9) Ist es euch zu wenig, daß der Gott Israels euch ausgeschieden hat von der Gemeinde Israels um euch zu sich nahen zu lassen, zu verrichten den Dienst bei der Wohnung des Ewigen, und zu stehen vor der Gemeinde, ihren Amtsdienst zu versehen?
(10) Und nachdem er dich nahen ließ und alle deine Brüder, die Söhne Lewi's mit dir, begehret ihr auch das Priesterthum?
(11) So bist also du und deine ganze Gemeinde, die sich zusammengerottet, wider den Ewigen! denn was ist Aharon, daß ihr wider ihn murret?
(12) Und Mosche sandte hin

רש"י

(8) ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי. הִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בִּדְבָרִים רַכִּים, כֵּיוָן שֶׁרָאָהוּ קְשֵׁה עֹרֶף, אָמַר, עַד שֶׁלֹּא יִשְׁתַּתְּפוּ שְׁאָר הַשְּׁבָטִים וְיֹאבְדוּ עִמּוֹ אֲדַבֵּר גַּם אֶל כֻּלָּם, הִתְחִיל לְזָרֵז בָּהֶם: שמעו נא בני לוי: (9) ולעמוד לפני העדה. לָשִׁיר עַל הַדּוּכָן: (10) ויקרב אותך. לְאוֹתוֹ שֵׁרוּת שֶׁהִרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁאָר עֲדַת יִשְׂרָאֵל: (11) לכן. בִּשְׁבִיל כָּךְ אַתָּה וְכָל עֲדָתְךָ הַנּוֹעָדִים אִתְּךָ, עַל ה׳, כִּי בִשְׁלִיחוּתוֹ עָשִׂיתִי לָתֵת כְּהֻנָּה לְאַהֲרֹן וְלֹא לָנוּ הִיא הַמַּחֲלֹקֶת הַזֹּאת: (12) וישלח משה וגומר. מִכָּאן שֶׁאֵין מַחֲזִיקִין

aufzulehnen! שמעו נא בני לוי Mosche fieng erst an sanft mit Korach zu reden, als dieser hartnäckig blieb, dachte er: bevor die anderen Stämme sich ihm anschließen, und mit ihm zugrunde gehen, will ich sie insgesammt ansprechen; er suchte sie zu ermuntern: Höret doch, ihr Söhne Lewis! (9) ולעמוד לפני העדה um Loblieder auf der Tribüne anzustimmen. (10) ויקרב אותך zu diesem Amte, wovon er die übrige Gemeinde fern hielt. (11) לכן Deshalb du und dein ganzer Anhang, der sich nur wider den Ewigen auflehnt; denn nur auf seinen Befehl that ich es, die Priesterwürde dem Aharon zu ertheilen, nicht uns gilt der Streit! (12) וישלח משה Wir entnehmen hievon

לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ
לֹא נַעֲלֶה׃ (13) הַמְעַט כִּי הֶעֱלִיתָנוּ
מֵאֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ לַהֲמִיתֵנוּ
בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׂתָּרֵר עָלֵינוּ גַּם־
הִשְׂתָּרֵר׃ (14) אַף לֹא אֶל־אֶרֶץ זָבַת
חָלָב וּדְבַשׁ הֲבִיאֹתָנוּ וַתִּתֶּן־לָנוּ נַחֲלַת
שָׂדֶה וָכָרֶם הַעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תְּנַקֵּר

Dathan und Abiram, die Söhne Eliabs, zu rufen; aber sie sprachen: wir kommen nicht hinauf! (13) Ist es zu wenig, daß du uns heraufgeführt aus einem Lande, fließend von Milch und Honig, um uns zu töten in der Wüste, daß du dich auch zum Herrscher über uns aufwirfst? (14) Mit nichten hast du uns gebracht in ein Land, fließend von Milch und Honig, und uns Besitzthum gegeben von Feld und Weinberg. Willst du diesen Leuten die Augen ausstechen?

רש"י

בְּמַחֲלוֹקֶת, (סנהדרין ק"י) שֶׁהָיָה מֹשֶׁה מְחַזֵּר אַחֲרֵיהֶם בְּהַשְׁלִימָם בְּדִבְרֵי שָׁלוֹם: לא נעלה. פִּיהֶם הִכְשִׁילָם שֶׁאֵין לָהֶם אֶלָּא יְרִידָה: ותתן לנו. הַדָּבָר מוּסָב עַל לָשׁוֹן הָאָמוּר לְמַעְלָה, כְּלוֹמַר: לֹא הֲבִיאוֹתָנוּ, וְלֹא נָתַתָּ לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכֶרֶם וְאָמַרְתָּ לָנוּ אַעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעֳנִי מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וגו' (שמות ג') מִשָּׁם הוֹצֵאתָנוּ, ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הֲבִיאוֹתָנוּ, אֶלָּא גָזַרְתָּ עָלֵינוּ להמיתנו במדבר שֶׁאָמַרְתָּ לָנוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם (במדבר י"ד): העיני האנשים ההם תנקר וגומר. אֲפִילוּ אַתָּה שׁוֹלֵחַ לְנַקֵּר אֶת עֵינֵינוּ אִם לֹא נַעֲלֶה אֵלֶיךָ לֹא נַעֲלֶה: האנשים ההם. כְּאָדָם הַתּוֹלֶה

daß man der Streitigkeit keinen Vorschub leisten soll, denn Mosche war bemüht, sie auf friedlichen Weg zu versöhnen. לא נעלה Ihr eigener Mund brachte sie zum Falle: „wir gehen nicht hinauf" — weil sie werden untergehen. (14) ותתן לנו Dies bezieht sich auf das obenerwähnte לא; לא הביאותנו ולא נתת לנו Du hast uns nicht gebracht in das verheißene Land, und hast uns nicht Ackerfelder und Weinberge gegeben; du versprachst, ich will euch aus dem Elende Egyptens in das gute und geräumige Land führen, du hast uns wohl herausgeführt, hast aber den Tod in der Wüste über uns gebracht, wie du es selbst aussprachst; M. 4, 14, 29: in dieser Wüste sollen euere Leichname hinfallen. העיני האנשים ההם תנקר Selbst wenn du uns droheteſt, uns die Augen ausstechen zu lassen, wenn wir nicht kommen, giengen wir doch nicht! האנשים ההם die Augen jener Männer (anstatt עינינו) wie wenn Jemand den ihm drohenden Fluch einem Andern anhängt. (15) אל תפן אל מנחתם Nach dem ein-

לֹא נַעֲלֶה׃ (15) וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד
וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אַל־תֵּפֶן אֶל־מִנְחָתָם
לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי וְלֹא
הֲרֵעֹתִי אֶת־אַחַד מֵהֶם׃ (16) וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־קֹרַח אַתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ הֱיוּ
לִפְנֵי יְהוָה אַתָּה וָהֵם וְאַהֲרֹן מָחָר׃ (17)
וּקְחוּ ׀ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם
קְטֹרֶת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ
מַחְתָּתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם מַחְתֹּת וְאַתָּה
וְאַהֲרֹן אִישׁ מַחְתָּתוֹ׃ (18) וַיִּקְחוּ אִישׁ
מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ
עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד

Wir kommen nicht hinauf! (15) Da entbrannte es Mosche sehr, und er sprach zum Ewigen: Wende dich nicht zu ihrem Opfer! Nicht den Esel Eines unter ihnen habe ich weggenommen, und nicht Einen unter ihnen habe ich beleidigt. (16) Und Mosche sprach zu Korach: Du und deine ganze Gemeinde seid vor dem Ewigen — du und sie und Aharon — morgen. (17) Und nehmet Jeder seine Rauchpfanne, und thuet darauf Räucherwerk, und bringet vor den Ewigen Jeder seine Rauchpfanne, zweihundert und fünfzig Rauchpfannen, und du und Aharon Jeder seine Rauchpfanne. (18) Da nahmen sie Jeder seine Rauchpfanne, und thaten Feuer darauf und legten Räucherwerk darauf, und stellten sich an den Eingang des Zeltes der Zusammen-

רש"י

קִלְלָתוֹ בַּחֲבֵירוֹ׃ (15) ויחר למשה מאד. נִצְטַעֵר עַד
לִמְאֹד׃ אל תפן אל מנחתם. לְפִי פְּשׁוּטוֹ, הַקְּטֹרֶת
שֶׁהֵם מַקְרִיבִין לְפָנֶיךָ מָחָר, אַל תֵּפֶן אֲלֵיהֶם. וּמִדְרַשׁ
אַגָּדָה אוֹמֵר׃ יוֹדֵעַ אֲנִי, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֵלֶק בִּתְמִידֵי
צִבּוּר, אַף חֶלְקָם לֹא יְקֻבַּל לְפָנֶיךָ לְרָצוֹן תַּנִּיחֶנּוּ
הָאֵשׁ וְלֹא תֹאכְלֶנּוּ׃ לא חמור אחד מהם נשאתי.
לֹא חֲמוֹרוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם נָטַלְתִּי אֲפִילוּ כְּשֶׁהָלַכְתִּי
מִמִּדְיָן לְמִצְרַיִם וְהִרְכַּבְתִּי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנַי עַל
הַחֲמוֹר, וְהָיָה לִי לִיטוֹל אוֹתוֹ הַחֲמוֹר מִשֶּׁלָּהֶם, לֹא
נָטַלְתִּי אֶלָּא מִשֶּׁלִּי (תנחומא). שְׁחָרִית לְשׁוֹן אֲרַמִּי,
כָּךְ נִקְרֵאת אַנְגַּרְיָא שֶׁל מֶלֶךְ שְׁחָוֹר׃ (16) והם. עֲדָתְךָ׃
(17) והקרבתם איש מחתתו. הַחֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ

fachen Sinne: Du mögest dich dem Räucherwerke, welches sie morgen darbringen werden, nicht wenden; nach dem Midrasch heißt es: ich weiß, daß sie an den ständigen Gemeindeopfern Theil haben, auch diesen Theil, betete er, möge Gott nicht wohlgefällig aufnehmen; das Feuer möge ihn unverzehrt liegen lassen. לא חמור אחד מהם נשאתי Nicht einen Esel habe ich von ihnen angenommen; selbst als ich von Midjan nach Egypten gieng, und Weib und Kinder auf Esel reiten ließ, nahm ich diese Esel nicht von ihnen (obwohl ich die Reise für sie machte), sondern ich nahm sie von dem

ומשה ואהרן׃ (19) ויקהל עליהם קרח
את־כל־העדה אל־פתח אהל מועד
וירא כבוד־יהוה אל־כל־העדה׃
ס שלישי (20) וידבר יהוה אל־משה
ואל־אהרן לאמר׃ (21) הבדלו מתוך
העדה הזאת ואכלה אתם כרגע׃ (22)
ויפלו על־פניהם ויאמרו אל אלהי
הרוחת לכל־בשר האיש אחד יחטא
ועל כל־העדה תקצף׃ ס (23) וידבר

kunft, und auch Mosche
und Aharon. (19) Und
Korach versammelte wider
sie die ganze Gemeinde
vor den Eingang des
Zeltes der Zusammen-
kunft; da erschien die
Herrlichkeit des Ewigen
der ganzen Gemeinde.
(20) Und der Ewige
redete zu Mosche und zu
Aharon, und sprach: (21)
Sondert euch aus der
Mitte dieser Gemeinde,
da ich sie den Augenblick
aufreiben will. (22) Da fielen sie auf ihr Angesicht, und sprachen:
Gott, Gott der Geister alles Fleisches! der Eine Mann sündigt,
und auf der ganzen Gemeinde willst du zürnen? (23) Da redete der

רש״י

שבכם׃ (19) ויקהל עליהם קרח. בדברי ליצנות כל
הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם
כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד, אינו מקפיד
אלא בשביל כלכם, אלו באין ונוטלין כל הגדולות,
לו המלכות ולאחיו הכהונה, עד שנתפתו כלם
(תנחומא): וירא כבוד ה׳. בא בעמוד ענן: (כב)
אל אלהי הרוחות. יודע מחשבות, אין מדתך כמדת
בשר ודם; מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת
מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס
נפרע מכלם; אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות
ויודע אתה, מי החוטא: האיש אחד. הוא החוטא

Meinigen. Das aramäi-
sche שרית im Onk. be-
deutet: Frohndienst, den
man dem Könige abgeben
mußte. (16) והם Dein An-
hang. (17) והקרבתם איש
מחתתו Die 250 Männer
unter euch. (19) ויקהל
עליהם קרח durch gleißne-
rische Spottreden; die
ganze Nacht hindurch
gieng er bei den Stämmen
umher und suchte sie zu
überreden: Glaubt ihr
denn, sagte er, daß ich meinethalben es so genau nehme? es geschieht
vielmehr euretwegen; diese nahmen alle Würden für sich, dieser die
Königswürde, und sein Bruder die Priesterwürde, endlich überredete
er sie Alle! וירא כבוד ה׳ Sie erschien in einer Wolkensäule. (22) אל
אלהי הרוחות O Gott aller Geister, der du die Gesinnung Aller kennst!
Deine Weise ist nicht wie die der Menschen; wenn bei einem irdischen
Könige eine Provinz sich empört, so weiß er nicht, wer der Schuldige
ist; daher bestraft er Allesammt; vor dir aber, o Gott, sind die Ge-
danken Aller offenbar, und du weißt, wer der Schuldige ist! האיש אחד

יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (24) דַּבֵּר אֶל־
הָעֵדָה לֵאמֹר הֵעָלוּ מִסָּבִיב לְמִשְׁכַּן־
קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם׃ (25) וַיָּקָם מֹשֶׁה
וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּתָן וַאֲבִירָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו
זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (26) וַיְדַבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר
סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים
הָאֵלֶּה וְאַל־תִּגְּעוּ בְּכָל־אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן־
תִּסָּפוּ בְּכָל־חַטֹּאתָם׃ (27) וַיֵּעָלוּ מֵעַל
מִשְׁכַּן־קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם מִסָּבִיב וְדָתָן
וַאֲבִירָם יָצְאוּ נִצָּבִים פֶּתַח אָהֳלֵיהֶם
וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם׃ (28) וַיֹּאמֶר

Ewige zu Mosche, und sprach: (24) Rede zu der Gemeinde, und sprich: Hebet euch weg ringsum von der Wohnung Korachs, Dathans und Abirams. (25) Da stand Mosche auf, und gieng zu Dathan und Abiram, und es giengen ihm nach die Ältesten Israels. (26) Und er redete zu der Gemeinde, und sprach: Weichet doch von den Zelten dieser frevelhaften Männer, und rühret nichts an von Allem, was ihnen gehört; daß ihr nicht weggerafft werdet durch alle ihre Sünden. (27) Da hoben sie sich weg von der Wohnung Korachs, Dathans und Abirams, ringsum; aber Dathan und Abiram giengen heraus, sich stellend an den Eingang ihrer Zelte, nebst ihren Weibern und ihren großen und kleinen Kindern. (28) Und Mosche

רש"י

וְאַתָּה עַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצֹף. אָמַר הקב"ה: יָפֶה
אֲמַרְתֶּם, אֲנִי יוֹדֵעַ וּמוֹדִיעַ, מִי חָטָא וּמִי לֹא חָטָא:
(24) העלו. כְּתַרְגּוּמוֹ, הִסְתַּלְּקוּ מִסְּבִיבוֹת מִשְׁכַּן קֹרַח:
(25) ויקם משה. כְּסָבוּר שֶׁיִּשְּׂאוּ לוֹ פָּנִים, וְלֹא
נָשְׂאוּ (מדרש רבה): (27) יצאו נצבים. בְּקוֹמָה
זְקוּפָה לְחָרֵף וּלְגַדֵּף (תנחומא) כְּמוֹ: „וַיִּתְיַצֵּב אַרְבָּעִים
יוֹם" דְּגָלְיַת (שמואל א' י"ז): ונשיהם ובניהם וטפם.
בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה קָשָׁה הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהֲרֵי ב"ד שֶׁל מַטָּה

ואתה יחטא Einer nur sündigt, und über die ganze Gemeinde wolltest du zürnen? Gott erwiderte: Ihr habt trefflich gesprochen, ich weiß es, und werde bekannt geben, wer der Schuldige und wer der Schuldlose ist. (24) העלו Entfernt euch aus der Umgebung der Wohnung Korachs. (25) ויקם משה Er dachte, sie werden Rücksicht nehmen auf seine Person, was aber nicht geschah. (27) יצאו נצבים Sie stellten sich ihm stolz und hochmüthig entgegen, um zu schmähen und zu lästern, gleich Sam. 1, 17, 15: ויתיצב ארבעים יום Goliath stellte sich durch 40 Tage hin und lästerte. ונשיהם ובניהם וטפם Erwäge einmal die verhängnisschwere Folgen der Streitigkeit! das irdische Gericht bestraft gewöhnlich nicht eher, als bis die

מֹשֶׁה בְּזֹאת תֵּדְעוּן כִּי־יְהוָה שְׁלָחַנִי
לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־
לֹא מִלִּבִּי׃ (29) אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם
יְמֻתוּן אֵלֶּה וּפְקֻדַּת כָּל־הָאָדָם יִפָּקֵד
עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלָחָנִי׃ (30)
וְאִם־בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפָצְתָה הָאֲדָמָה
אֶת־פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר
לָהֶם וְיָרְדוּ חַיִּים שְׁאֹלָה וִידַעְתֶּם כִּי
נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־יְהוָה׃ (31)
וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֵת כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם׃
32 וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם
וְאֶת־בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר

sprach: Daran sollt ihr erkennen, daß der Ewige mich gesandt, alle diese Thaten zu thun, daß nicht aus meinem Herzen (ichs gethan), (29) Wenn, wie alle Menschen sterben, diese sterben, und das Verhängnis aller Menschen über sie verhängt wird: so hat der Ewige mich nicht gesandt; (30) Wenn aber der Ewige Etwas (Neues) schafft, daß die Erde aufthut ihren Mund und sie verschlingt mit Allem, was ihnen angehört, und sie lebendig in die Gruft hinabfahren; so werdet ihr erkennen, daß diese Männer den Ewigen verachtet haben. (31) Und es geschah, als er vollendet hatte zu reden alle diese Worte, da spaltete sich der Erdboden unter ihnen. (32) Und die Erde öffnete ihren Mund und verschlang sie und ihre Häuser und alle Menschen, welche

רש"י

אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות וב"ד של
מעלה עד כ' שנה וכאן אָבדו. אף יונקי שדים :
(28) לעשות את כל המעשים האלה. שעשיתי על
פי הדבור, לתת לאהרן כהונה גדולה ובניו סגני
כהונה ואליצפן נשיא הקהתי . (29) לא ה' שלחני.
אֶלא אני עשיתי הכל מדעתי, ובדין הוא חולק עלי .
(30) ואם בריאה. חדשה. יברא ה'. להמית אותם
במיתה. שלא מת בה אדם עד הנה, ומה היא

Pubertät (Geschlechtsreife) erwiesen wird; das himmlische Gericht nicht vor dem Alter von 20 Jahren; hier aber giengen selbst Säuglinge zu Grunde! (28) לעשות את כל המעשים die ich auf Befehl Gottes vollzog, dem Aharon die Priesterwürde, seinen Söhnen die Stellvertreterschaft und dem Elizafan die Fürstenwürde von Kehath einräumen. (29) לא ה' שלחני Dann hat Gott mich nicht geschickt, sondern ich habe alles eigenmächtig gethan, und Korach hätte sich mit Recht gegen mich aufgelehnt. (30) ואם בריאה יברא Wenn aber der Ewige Neues schafft, diese eines Todes sterben zu lassen, den bisher kein Mensch erlitten hat, daß nämlich

לְקֹרַח וְאֵת כָּל־הָרְכוּשׁ׃ (33) וַיֵּרְדוּ הֵם
וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס
עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל׃
(34) וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם
נָסוּ לְקֹלָם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלָעֵנוּ הָאָרֶץ׃
(35) וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת יְהוָה וַתֹּאכַל
אֵת הַחֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ מַקְרִיבֵי
הַקְּטֹרֶת׃ ס
יז (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) אֱמֹר אֶל־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת־הַמַּחְתֹּת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה
וְאֶת־הָאֵשׁ זְרֵה־הָלְאָה כִּי קָדֵשׁוּ׃
(3) אֵת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשֹׁתָם

Korach angehörten, und die ganze Habe. (33) Und sie fuhren hinab, sie und Alles, was ihnen angehörte, lebendig in die Gruft, und die Erde bedeckte sie, und so verschwanden sie aus der Versammlung. (34) Und ganz Israel, das rings um sie her war, floh bei ihrem Geschrei, denn sie sprachen: Daß uns die Erde nicht verschlinge! (35) Und ein Feuer gieng aus vom Ewigen, und verzehrte die zweihundert und fünfzig Männer, die Darbringer des Räucherwerks.

17. (1) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (2) Sprich zu Elasar, dem Sohne Aharons, des Priesters, daß er heraushebe die Rauchpfannen aus dem Brande, und das Feuer weit wegwerfe, denn sie sind heilig; (3) Nämlich die Rauchpfannen dieser Versündiger an ihrem Leben:

רש״י

הַבְּרִיאָה? וּפָצְתָה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וּתְבָלְעֵם, אָז
וִידַעְתֶּם „כִּי נִאֲצוּ הֵם ה׳ וַאֲנִי מִפִּי הַגְּבוּרָה
אֲמַרְתִּי. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ אִם בְּרִיאָה פֶּה לָאָרֶץ
מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית מוּטָב, וְאִם לָאו יִבְרָא ה׳ (סנהדרין
ק״י) (ר״ל יִבְרָא ה׳ הַפֶּה לְכָאן): (34) נסו לקולם.
בִּשְׁבִיל הַקּוֹל הַיּוֹצֵא עַל בְּלִיעָתָן:
יז (2) ואת האש. שֶׁבְּתוֹךְ הַמַּחְתּוֹת: זרה הלאה.
לָאָרֶץ מֵעַל הַמַּחְתּוֹת: כי קדשו. הַמַּחְתּוֹת,
וַאֲסוּרִין בַּהֲנָאָה, שֶׁהֲרֵי עֲשָׂאוּם כְּלֵי שָׁרֵת:
(3) החטאים האלה בנפשתם. שֶׁנַּעֲשׂוּ פּוֹשְׁעִים

die Erde sich öffnen und die Strafbaren verschlingen wird; dann werdet ihr erkennen, daß sie den Ewigen erzürnten und ich nur im Auftrage Gottes dies ausgesprochen. Unsere Gelehrten bemerken Sanh. 110: ואם בריאה Wenn der Erde schon in den 6 Schöpfungstagen eine Mündung geschaffen worden ist, so ist's gut, wenn aber nicht, so wird Gott jetzt eine erschaffen (יברא). (34) נסו לקולם Wegen des erschütternden Jammergeschreies der Untersinkenden.

17. (1) ואת האש, welches in der Pfanne ist, זרה הלאה wirf hinaus aus der Pfanne zur Erde. כי קדשו Die Pfannen sind geheiligt worden,

וְעָשׂוּ אֹתָם רִקֻּעֵי פַחִים צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ
כִּי־הִקְרִיבֻם לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּקְדָּשׁוּ וְיִהְיוּ
לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (4) וַיִּקַּח אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֵת מַחְתּוֹת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר
הִקְרִיבוּ הַשְּׂרֻפִים וַיְרַקְּעוּם צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ׃
(5) זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־
יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אַהֲרֹן
הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־
יִהְיֶה כְקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ׃ פ (6) וַיִּלֹּנוּ כָּל־עֲדַת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמָּחֳרָת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הֲמִתֶּם אֶת־עַם

und man mache aus denſelben Blechplatten, zum Ueberzuge des Altars, — denn ſie haben ſie vor den Ewigen gebracht, und alſo ſind ſie heilig geworden — und ſie ſeien zum Denkzeichen den Kindern Iſraels. (4) Und der Prieſter Elaſar nahm die kupfernen Rauchpfannen, welche die Verbrannten dargebracht hatten, und man plättete ſie zum Ueberzuge des Altars; (5) Als Andenken für die Kinder Iſraels, damit nicht hinzunahe ein Gemeiner, der nicht von dem Samen Aharons iſt, Räucherwerk zu räuchern vor dem Ewigen, und er nicht ſei wie Korach und ſeine Gemeinde, ſo wie der Ewige durch Moſche ihm geredet. (6) Und es murrte die ganze Gemeinde der Kinder Iſraels am folgenden Tage wider Moſche und Aharon, und ſprach: Ihr habt getötet das Volk des Ewigen.

רש״י

בְּנַפְשׁוֹתָם. שֶׁנֶּחְלְקוּ עַל הקב״ה (יומא ל״ו): רקועי.
רִדּוּדִין: פחים. טַסִּים מְרוּדָּדִין טינדי״ש בלע״ז
(ווטגעדעהנט, etendrien tendis: צפוי לַמִּזְבֵּחַ
הַנְּחֹשֶׁת: ויהיו לאות. לְזִכָּרוֹן שֶׁיֹּאמְרוּ, אֵלּוּ הָיוּ
מֵאוֹתָן שֶׁנֶּחְלְקוּ עַל הַכְּהֻנָּה וְנִשְׂרְפוּ: (4) וירקעום.
אינטי״דריש בלע״ז (ניט־ דעהנטען ווים Etendris,
E ils etendrien): ולא יהיה כקרח. כְּדֵי שֶׁלֹּא
יִהְיֶה כְּקֹרַח: כאשר דבר ה׳ ביד משה לו. כְּמוֹ עָלָיו.
עַל אַהֲרֹן דִּבֶּר אֶל מֹשֶׁה שֶׁיִּהְיוּ הוּא וּבָנָיו כֹּהֲנִים

und dürfen nicht anderweitig benutzt werden, weil ſie als Dienſtgeräthe verwendet worden ſind. (3) החטאים האלה בנפשותם Welche ihre Sünden mit dem Leben gebüßt, indem ſie ſich gegen Gott auflehnten. רקועי Dünn geſchlagen. פחים Blechplatten. צפוי למזבח Den kupfernen Altar zu belegen. ויהיו לאות Zum Denkzeichen dienend, daß man ſagen ſoll: Dieſe kommen von Jenen her, welche den Streit wegen der Prieſterwürde herausforderten und den Feuertod erlitten haben. (4) וירקעום Man dehnte ſie aus. (5) ולא יהיה כקרח Daß er nicht ſei, wie Korach. ביד משה לו Das iſt wie עליו mit Bezug auf Aharon. Zu Moſche ſprach

יְהוָה׃ (7) וַיְהִי בְּהִקָּהֵל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה
וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְנוּ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִנֵּה
כִסָּהוּ הֶעָנָן וַיֵּרָא כְּבוֹד יְהוָה׃ (8) וַיָּבֹא
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד׃ ס
רביעי (9) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(10) הֵרֹמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה
אֹתָם כְּרָגַע וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם׃ (11)
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־הַמַּחְתָּה
וְתֶן־עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים
קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה אֶל־הָעֵדָה וְכַפֵּר
עֲלֵיהֶם כִּי־יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה
הֵחֵל הַנָּגֶף׃ (12) וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר ׀
דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיָּרָץ אֶל־תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה
הֵחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקְּטֹרֶת

(7) Und es geschah, als sich die Gemeinde versammelte wider Mosche und Aharon, da wandten diese sich zum Zelte der Zusammenkunft, und siehe, die Wolke hatte es bedeckt, und es erschien die Herrlichkeit des Ewigen. (8) Und Mosche und Aharon giengen vor das Zelt der Zusammenkunft. (9) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (10) Hebet euch aus der Mitte dieser Gemeinde, da ich sie den Augenblick aufreiben will. Da fielen sie auf ihr Angesicht. (11) Und Mosche sprach zu Aharon: Nimm die Rauchpfanne, und thue Feuer darauf vom Altar und lege Räucherwerk (darauf), und bringe es eilends zur Gemeinde, und versöhne sie, denn es ist ausgebrochen der Zorn von dem Ewigen, begonnen hat die Plage. (12) Und Aharon nahm es, so wie Mosche geredet, und lief in die Mitte der Versammlung, und siehe, begonnen hatte die Plage im Volke; da legte er das Räucherwerk auf,

רש״י

לְפִיכָךְ: לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן
וגומר וְכֵן, כָּל לִי, וְלוֹ וְלָהֶם, הַסְּמוּכִים אֵצֶל דִּבּוּר
פִּתְרוֹנָם כְּמוֹ עַל. וּמִדְרָשׁוֹ, עַל קֹרַח. וּמַהוּ „בְּיַד מֹשֶׁה“
וְלֹא כָתַב „אֶל מֹשֶׁה“? רֶמֶז לְחוֹלְקִים עַל הַכְּהוּנָּה,
שֶׁלּוֹקִין בְּצָרַעַת, כְּמוֹ שֶׁלָּקָה מֹשֶׁה בְּיָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר
וַיּוֹצִאָהּ וְהִנֵּה מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג (שמות ד׳) וע״כ לָקָה
עֻזִּיָּהוּ בְּצָרַעַת: (11) וכפר עליהם. רָז זֶה מָסַר לוֹ

er, daß Aharon und seine Söhne Priester sein sollen, daher sich kein Gemeiner (zu opfern) wage, der nicht von dem Stamme Aharons ist. — Wo לי, לו, להם neben דבר steht, hat es die Bedeutung von עלין. Der Midrasch bezieht לו auf Korach. Warum steht aber ביד משה und nicht אל משה? dies deutet an, daß Diejenigen, welche gegen das Priesterrecht Streit erheben, mit Aussatz bestraft werden, ebenso wie Mosche an der Hand (ביד משה) aussätzig wurde s. M. 2, 4, 6; aus dieser Ursache wurde auch König Usiah s. Chron. 2, 26, 19—21 mit Aussatz bestraft. (11) וכפר

וַיְכַפֵּר עַל־הָעָם׃ (13) וַיַּעֲמֹד בֵּין־
הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה׃
(14) וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה
עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלְּבַד הַמֵּתִים
עַל־דְּבַר־קֹרַח׃ (15) וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל־
מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמַּגֵּפָה
נֶעֱצָרָה׃ פ חמישי (16) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (17) דַּבֵּר ׀ אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאִתָּם מַטֶּה מַטֶּה לְבֵית

und versöhnte das Volk. (13) Da stand er zwischen den Todten und den Lebenden, und die Plage ward eingehalten. (14) Und es waren derer, die gestorben durch die Plage vierzehn tausend und sieben hundert, außer denen, die gestorben waren wegen Korachs. (15) Und Aharon kehrte zurück zu Mosche an den Eingang des Zeltes der Zusammenkunft, als die Plage eingehalten war. (16) Und der Ewige redete zu Mosche, und sprach: (17) Rede zu den Kindern Israels, und nimm von ihnen je einen Stab von einem Stammhause,

רש״י

מַלְאַךְ הַמָּוֶת. כְּשֶׁעָלָה לָרָקִיעַ. שֶׁהַקְּטֹרֶת עוֹצֵר
הַמַּגֵּפָה, כִּדְאִיתָא במסכת שַׁבָּת (ד׳ פ״ט): (13)
ויעמוד בין המתים וגומר. אָחַז אֶת הַמַּלְאָךְ וְהֶעֱמִידוֹ
עַל כָּרְחוֹ. א״ל הַמַּלְאָךְ: הַנַּח לִי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוּתִי,
א״ל מֹשֶׁה צִוַּנִי לְעַכֵּב עַל יָדֶךָ. א״ל: אֲנִי שְׁלוּחוֹ שֶׁל
מָקוֹם, וְאַתָּה שְׁלוּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. א״ל אֵין מֹשֶׁה אוֹמֵר
כְּלוּם מִלִּבּוֹ, אֶלָּא מִפִּי הַגְּבוּרָה, אִם אֵין אַתָּה מַאֲמִין
הֲרֵי הקב״ה וּמֹשֶׁה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: בֹּא עִמִּי
וּשְׁאַל! וְהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה. ד״א

עליהם Dieses Geheimnis wurde ihm von dem Engel des Verderbnisses entdeckt, als er sich hinauf in die Höhe begab: daß das Räucherwerk nämlich der Pest Einhalt thut. (Talm. Sabb. 89.) (13) ויעמוד בין המתים Aharon hielt (durch das Räuchern) den Würgengel gewaltsam auf; dieser sprach: Laß mich doch meinen Auftrag vollführen! Aharon erwiderte: Mosche befahl mir, Einhalt zu gebieten! Der Engel: Ich bin der Bote Gottes, und du nur der Bote des Mosche. Aharon: Mosche spricht nicht aus der Eingebung seines Herzens, sondern Alles auf Befehl Gottes, glaubst du's etwa nicht, so kannst du es am Eingange des Stiftzeltes durch Gott und Mosche erfahren, daher heißt es V. 15: Aharon kehrte zu Mosche

אָב מֵאֵת כָּל־נְשִׂיאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מַטֵּהוּ׃ (18) וְאֵת שֵׁם אַהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־מַטֵּה לֵוִי כִּי מַטֶּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם׃ (19) וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם שָׁמָּה׃ (20) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־אֶבְחַר־בּוֹ מַטֵּהוּ יִפְרָח וַהֲשִׁכֹּתִי מֵעָלַי אֶת־תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מַלִּינִם עֲלֵיכֶם׃ (21) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו ׀ כָּל־נְשִׂיאֵיהֶם מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת וּמַטֵּה אַהֲרֹן בְּתוֹךְ מַטּוֹתָם׃ (22) וַיַּנַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמַּטֹּת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדֻת׃

von allen ihren Fürsten ihrer Stammhäuser zwölf Stäbe; eines Jeden Namen schreibe auf seinen Stab. (18) Und den Namen Aharons schreibe auf den Stab Lewi's; denn Ein Stab sei für das Haupt ihrer Stammhäuser. (19) Und lege sie nieder im Zelte der Zusammenkunft, vor dem Zeugnisse, woselbst ich mich zu euch verfüge. (20) Und es wird geschehen, der Mann, den ich erwähle, dessen Stab wird blühen, und so will ich stillen vor mir das Murren der Kinder Israels, das sie wider euch murren. (21) Und Mosche redete zu den Kindern Israels, und es gaben ihm alle ihre Fürsten je einen Stab für einen Fürsten ihrer Stammhäuser, zwölf Stäbe; und der Stab Aharons war unter ihren Stäben. (22) Und Mosche legte die Stäbe nieder vor dem Ewigen im Zelte des Zeugnisses.

רש"י

לָמָּה בִּקְטֹרֶת, לְפִי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מַלִּיזִים וּמְרַנְּנִים אַחַר הַקְּטֹרֶת לוֹמַר, סַם הַמָּוֶת הוּא, עַל יָדוֹ מֵתוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא, עַל יָדוֹ נִשְׂרְפוּ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ. אָמַר הקב"ה תִּרְאוּ, שֶׁעוֹצֵר מַגֵּפָה הוּא, וְהַחֵטְא הוּא הַמֵּמִית (מכילתא)׃ (18) כי מטה אחד. אַף עַל פִּי שֶׁחִלַּקְתִּי לִשְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת, מִשְׁפַּחַת כְּהֻנָּה לְבַד וּלְוִיָּה לְבָד. מִכָּל מָקוֹם שֵׁבֶט אֶחָד הוּא׃ (20) והשכתי.

zurück. — Oder: Warum wurde der Pest durch Räucherwerk Einhalt gethan? Weil die Israeliten gegen das Räucherwerk murrten und sagten, daß tödtliches Gift darin enthalten sei; daran starben Nadab und Abihu, und dadurch giengen 250 Mann zugrunde. Da sprach Gott: Ihr sollt nun sehen, daß das Räucherwerk sogar die Pest einzuhalten vermag! nur die Sünde ist es, die tödtet! (18) כי מטה אחד Obwohl ich sie in zwei besondere Familien theilte, in die Priester- und Lewiten-Familie, so sind sie doch nur Ein Stamm. (20) והשכתי Ich werde

(23) וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מַטֵּה־אַהֲרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֹּצֵא פֶרַח וַיָּצֵץ צִיץ וַיִּגְמֹל שְׁקֵדִים׃ (24) וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמַּטֹּת מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מַטֵּהוּ׃ פ

(23) Und es geschah am folgenden Tage, als Mosche in das Zelt des Zeugnisses kam, siehe, da war der Stab Aharons vom Hause Lewi's ausgeschlagen, er hatt Blumen hervorgebracht und Früchte getrieben und Mandeln gereift. (24) Und Mosche brachte alle die Stäbe von dem Ewigen weg zu den Kindern Israels heraus; und sie besahen und nahmen Jeder seinen Stab.

רש"י

כמו „וישכו המים" (בראשית ו') וחמת המלך שככה (אסתר ז'): (21) בתוך מטותם. הניחו באמצע, שלא יאמרו: מפני שהניחו בצד שכינה פרח: (23) ויוצא פרח. כמשמעו: ציץ. הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל: ויגמל שקדים. כשהוכר הפרי, הוכר שהן שקדים, ל' ויגדל הילד ויגמל (בראשית כ"א) ול' זה מצוי בפרי האילן, כמו „ובוסר גומל יהיה נצה". (ישעיה י"ח) ולמה שקדים? הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות; אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבא כמו שמצינו בעוזיה: והצרעת זרחה במצחו (ד"ה ב' כ"ו) תרגומו וכפית שגדן כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה:

beschwichtigen, wie M. 1, 8: וישכו המים stillen; Ester 7: וחמת המלך שככה der Zorn des Königs legte sich. (21) בתוך מטותם Unter den Stäben. Er legte ihn in die Mitte der anderen, damit sie nicht sagen sollen, weil er näher zur Seite der göttlichen Glorie gelegen ist, daher blühete er. (23) ויוצא פרח Er trieb Blüthen, ציץ d. i. die Fruchtknospe, wenn die Blüthe abfällt. ויגמל שקדים Als die Frucht zur Kenntlichkeit sich entfaltete, sah man, daß es Mandeln waren, ויגמל wie M. 1, 21: ויגמל הילד dieser Ausdruck ist bei Baumfrüchten gebräuchlich, ähnlich Jes. 18: ובוסר גומל יהיה נצה eine reifende Knospe wird zur Blume. — Warum wurden es Mandeln? (שקדים) Weil es eine Frucht ist, die am schnellsten blüht; d. h. ebenso schnell ereilt die Strafe Denjenigen, der gegen die Priesterschaft Streit anfacht, so wie wir bei Usijah Chron. 1, 2, 26, 19 lesen: Noch während er auf die Priester zürnte, erschien der Aussatz an seiner Stirne. Onk. übersetzt ויגמל שקדים Eine Mandeltraube, wo eine Beere über der andern liegt.

(25) ויאמר יהוה אל־משה השב את־מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני־מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו: (26) ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו כן עשה: פ (27) ויאמרו בני ישראל אל־משה לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו: (38) כל הקרב | הקרב אל־משכן יהוה ימות האם תמנו לגוע: ס

(25) Und der Ewige sprach zu Mosche: Bringe den Stab Aharons zurück vor das Zeugniß, zur Verwahrung als Denkzeichen für die Widerspenstigen; damit ihr Murren vor mir endige, und sie nicht sterben. (26) Und Mosche that es; so wie der Ewige ihm geboten, so that er. (27) Es sprachen aber die Kinder Jisrael zu Mosche also: Siehe, wir vergehen, wir sind verloren, wir Alle sind verloren. (28) Jeder, der irgend nahet zur Wohnung des Ewigen, der stirbt; sollen wir Alle vergehen?

רש״י

(25) למשמרת לאות. לזכרון, שבחרתי באהרן הכהן ולא ילונו עוד על הכהונה: ותכל תלונותם. כמו ותכלה תלונותם. לשון זה שם מפעל יחיד, לשון נקבה, כמו תלונתם מרמורי״ש בלע״ז (געמורמעל, געמורמעל, Murmurs) ויש חלוק בין תלונותם לתלונתם, תלונתם תלונה אחת, תלונותם שם דבר בלשון יחיד, ואפלו הם תלונות הרבה: (28) כל הקרב הקרב וגו׳. אין אנו יכולין להיות זהירין בכך, כולנו רשאין להכנס לחצר אהל מועד, ואחד שיקריב עצמו יותר מחבירו, ויכנס לתוך אהל מועד, ימות: האם תמנו לגוע. שמא הופקרנו למיתה?:

(25) למשמרת לאות Zur Erinnerung, daß ich den Aharon gewählt habe zum Priester und sie fürder wegen der Priesterschaft nicht murren sollen. ותכל תלונתם So viel wie ותכלה, ist ein Zeitwort in der Einzahl, weiblich, übereinstimmend mit תלונתם, ihr Murren. Es ist ein Unterschied zwischen תלונותם und תלונתם; Letzteres bedeutet ein einmaliges Murren, jenes aber auch ein Hauptwort in der Einzahl, heißt wiederholtes Murren, Gemurre. (28) כל הקרב הקרב Wir können nicht vorsichtig genug sein; in den Vorhof des Stiftszeltes dürfen wir Alle hinein gehen; wer sich aber verdrängt, und in das Innere des Stiftszeltes gelangt, wird sterben. האם תמנו לגוע Sind wir etwa dem Tode preisgegeben?

יח (1) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבֵית־אָבִיךָ אִתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֺן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֺן כְּהֻנַּתְכֶם׃ (2) וְגַם אֶת־אַחֶיךָ מַטֵּה לֵוִי שֵׁבֶט אָבִיךָ הַקְרֵב אִתָּךְ וְיִלָּווּ עָלֶיךָ וִישָׁרְתוּךָ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדֻת׃ (3) וְשָׁמְרוּ מִשְׁמַרְתְּךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אַךְ

18. (1) Da sprach der Ewige zu Aharon: Du und deine Söhne und das Haus Deines Vaters mit dir, ihr sollt tragen die Vergehungen am Heiligthume, und du und deine Söhne mit dir, ihr sollt tragen die Vergehungen an eurem Priesterthume. (2) Und auch deine Brüder, den Stamm Lewi, deines Vaters Stamm, laß nahen mit dir, daß sie sich dir anschließen und dir dienen; indem du und deine Söhne mit dir seid vor dem Zelte des Zeugnisses. (3) Und sie sollen beobachten das von dir zu Beobachtende und die Obhut des ganzen Zeltes, jedoch

רש״י

יח (1) ויאמר ה׳ אל אהרן. לְמשֶׁה אָמַר שֶׁיֹּאמַר לְאַהֲרֹן (ספרי) לְהַזְהִירוֹ עַל תַּקָּנַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לַמִּקְדָּשׁ: אתה ובניך ובית אביך. הֵם בְּנֵי קְהָת אֲבִי עַמְרָם: תשאו את עון המקדש. עֲלֵיכֶם אֲנִי מֵטִיל עֹנֶשׁ הַזָּרִים שֶׁיֶּחֶטְאוּ בְּעִסְקֵי הַדְּבָרִים הַמְּקוּדָּשִׁים הַמְּסוּרִים לָכֶם, הוּא הָאֹהֶל, וְהָאָרוֹן, וְהַשֻּׁלְחָן, וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ, אַתֶּם תֵּשְׁבוּ וְתַזְהִירוּ עַל כָּל זָר הַבָּא לִיגַּע: ואתה ובניך. הַכֹּהֲנִים: תשאו את עון כהנתכם. שֶׁאֵינָהּ מְסוּרָה לַלְוִיִּם, וְתַזְהִירוּ הַלְוִיִּם הַשּׁוֹגְגִים, שֶׁלֹּא יִגְּעוּ אֲלֵיכֶם בַּעֲבוֹדַתְכֶם: (2) וגם את אחיך. בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי: וילוו. וְיִתְחַבְּרוּ עֲלֵיכֶם, לְהַזְהִיר גַּם אֶת הַזָּרִים מִלִּיקְרַב אֲלֵיהֶם:

18. (1) אל אהרן Gott ließ dem Aharon durch Mosche sagen, ihn zu vermahnen, auf die Verordnung für Israel genau zu achten, daß Keiner von ihnen das Zeltheiligthum betrete. אתה ובניך ובית אביך Das sind die Nachkommen des Kehat, Vater des Amram. תשאו את עון המקדש Ich mache euch verantwortlich für die Vergehungen der Laien, welche den geweihten Dingen, die euch übergeben sind, als: Stiftszelt, Bundeslade, Tisch und andere heilige Geräte, zu nahe treten; denn ihr müsset darüber wachen, und jeden Fremden vor Berührung derselben warnen. ואתה ובניך Ihr müsset als Priester die Schuld bei euerem Priesteramte übernehmen, dies ist nicht den Lewiten übergeben, auch diese müßt ihr vor Irrthümern warnen, daß sie bei euerer Dienstverrichtung euch nicht zu nahe kommen. (2) וגם את אחיך Die Nachkommen von Gerschon und Merari. וילוו Diese sollen sich euch anschließen, um die Fremden zu warnen, daß sie den Priestern

אֶל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא
יִקְרָבוּ וְלֹא־יָמֻתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתֶּם׃
(4) וְנִלְווּ עָלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת
אֹהֶל מוֹעֵד לְכֹל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא־
יִקְרַב אֲלֵיכֶם׃ (5) וּשְׁמַרְתֶּם אֵת מִשְׁמֶרֶת
הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה
עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (6) וַאֲנִי
הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מַתָּנָה נְתֻנִים לַיהוָה
לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ (7) וְאַתָּה
וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם
לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת
וַעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת־

zu den heiligen Geräthen und zu dem Altar sollen sie nicht nahen, daß sie nicht sterben, sowohl sie als ihr. (4) Und so sollen sie sich dir anschließen und beobachten das zu Beobachtende beim Zelte der Zusammenkunft in jedem Dienste des Zeltes, daß kein Gemeiner euch nahe. (5) Und ihr beobachtet das zu Beobachtende beim Heiligthume und das zu Beobachtende beim Altar, daß nicht ferner Zorn komme über die Kinder Jisrael. (6) Denn ich, siehe, ich habe genommen eure Brüder, die Lewijim, aus der Mitte der Kinder Jisrael, euch zum Geschenk hingegeben für den Ewigen, zu verrichten den Dienst beim Zelte der Zusammenkunft. (7) Und du und deine Söhne mit dir, ihr sollt beobachten euren Priesterdienst in allem Geschäft des Altars und innerhalb des Vorhangs, da sollt ihr den Dienst thun; als einen

רש"י

וישרתוך. בִּשְׁמִירַת הַשְּׁעָרִים, וּלְמַנּוֹת מֵהֶם גִּזְבָּרִין
וַאֲמַרְכָּלִין (זבחים כ"ז): (4) וזר לא יקרב אליכם.
אֶתְכֶם אֲנִי מַזְהִיר עַל כָּךְ: (5) ולא יהיה עוד קצף.
כְּמוֹ שֶׁהָיָה כְּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר „כִּי יָצָא הַקֶּצֶף" (במדבר י"ז)
(ספרי): (6) לכם מתנה נתונים. יָכוֹל לַעֲבוֹדַתְכֶם
שֶׁל הֶדְיוֹט? ת"ל לה' כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ לְמַעְלָה, לִשְׁמוֹר
מִשְׁמֶרֶת גִּזְבָּרִין וַאֲמַרְכָּלִין: (7) עבודת מתנה. בְּמַתָּנָה

nicht zu nahe kommen. וישרתוך Um bei den Thoren Wache zu halten, und aus ihrer Mitte Aufseher und Beschließer anzustellen. — (4) וזר לא יקרב Ich warne euch, darauf strenge zu achten. (5) ולא יהיה עוד קצף Wie es (oben 17, 1) geschah, daß der Zorn ausbrach. (6) לכם מתנה נתונים Es kann nicht gemeint sein, zu einem Privat-Dienste dafür heißt es לה׳, zum Dienste Gottes, wie oben erklärt, Wache zu halten und Aufseher und Beschließer aus ihrer Mitte anzustellen. (7) עבודת מתנה Euch (allein) habe ich dieses Amt als Geschenk (נתנים)

כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃ פ (8)
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי
לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל־קָדְשֵׁי
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ
לְחָק־עוֹלָם׃ (9) זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ
הַקֳּדָשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־
מִנְחָתָם וּלְכָל־חַטָּאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם

geschenkten Dienst gebe ich euch das Priesterthum, und der Gemeine, der nahet, soll getödtet werden. (8) Und der Ewige redete zu Aharon: Und ich, siehe, ich gebe dir die Obhut meiner Heben; von allen Heiligthümern der Kinder Jisrael gebe ich dir sie als Salbungsgebühr und deinen Söhnen als Festgesetztes auf ewig. (9) Dies gehöre dir vom Hochheiligen, vom Feuer: alle ihre Opfer, sowohl alle ihre Speiseopfer, als alle ihre Sündopfer

רש״י

נְתַתִּיהָ לָכֶם׃ (8) ואני הנה נתתי לך. בְּשִׂמְחָה (ספרי) לָשׁוֹן שִׂמְחָה הוּא זֶה, כְּמוֹ „הִנֵּה הוּא יוֹצֵא לִקְרָאתֶךָ וְרָאֲךָ וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ״ (שמות ד׳) מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁנָּתַן שָׂדֶה לְאוֹהֲבוֹ, וְלֹא כָתַב וְלֹא חָתַם וְלֹא הֶעֱלָה בְּעַרְכָּאִין, בָּא אֶחָד וְעִרְעֵר עָלָיו וְעַל הַשָּׂדֶה. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: כָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה יָבֹא וִיעַרְעֵר לְנֶגְדְּךָ, הֲרֵינִי כוֹתֵב וְחוֹתֵם לְךָ וּמַעֲלֶה בְּעַרְכָּאִין, אַף כָּאן לְפִי שֶׁבָּא קֹרַח וְעִרְעֵר כְּנֶגֶד אַהֲרֹן עַל הַכְּהֻנָּה, בָּא הַכָּתוּב וְנָתַן לוֹ כ״ד מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה (חולין קל״ג) בִּבְרִית מֶלַח עוֹלָם, וּלְכָךְ נִסְמְכָה פָּרָשָׁה זוֹ לְכָאן׃ משמרת תרומתי. שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְשָׁמְרָן בְּטָהֳרָה׃ למשחה. לִגְדֻלָּה (ספרי)׃ (9) מן האש. לְאַחַר הַקְטָרַת הָאִשִּׁים׃ כל קרבנם. כְּגוֹן זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר, מִנְחָתָם

übergeben. (8) הנה נתתי לך Mit freudiger Bereitwilligkeit,* hier bedeutet הנה freudig, gleich wie (M. 2, 4): הנה הוא יוצא לקראתך ושמח Wie wenn ein König seinem Lieblinge ein Geschenk macht, das aber nicht gerichtlich öffentlich festgestellt wurde. Ein Anderer kommt nun und macht dem Besitzer desselben das Eigenthumsrecht streitig. Da sprach der König: Möge wer immer von nun an klagend gegen dich auftreten, ich verschreibe es dir und bestätige mit meinem Insiegel die Schenkung, und werde sie dir gerichtlich feststellen lassen. Ebenso hier, weil Korach dem Aharon das Priesterrecht streitig machte, so bestätigt die Schrift ihm dieselbe durch Übergabe von 24 Priestergeschenken zu einem ewigen Salz-Bunde — als unzerstörbar; — darum folgt diese Paruscha unmittelbar auf die vorhergehende. משמרת תרומתי Die du in Reinheit bewahren mußt. למשחה Als Tribut deiner Größe. (9) מן האש Nachdem man auf dem Feuer die Opferstücke in Rauch aufgehen gelassen hat. כל קרבנם z. B. die Friedensopfer der Gemeinde.

אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים לְךָ הוּא
וּלְבָנֶיךָ׃ (10) בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ
כָּל־זָכָר יֹאכַל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ׃
(11) וְזֶה־לְּךָ תְּרוּמַת מַתָּנָם לְכָל־
תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים וּלְבָנֶיךָ
וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר
בְּבֵיתְךָ יֹאכַל אֹתוֹ׃ (12) כֹּל חֵלֶב
יִצְהָר וְכָל־חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם
אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נְתַתִּים׃ (13)
בִּכּוּרֵי כָּל־אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ
לַיהוָה לְךָ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ
יֹאכְלֶנּוּ׃ (14) כָּל־חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ
יִהְיֶה׃ (15) כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר
אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַיהוָה בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה

und alle ihre Schuldopfer, die sie mir erstatten, als Hochheiliges sei es dir und deinen Söhnen. (10) An hochheiligem Orte sollst du es essen; jeder Männliche darf es essen; es soll dir heilig sein. (11) Und dies gehöre dir als Hebe ihrer Gabe; von allen Schwingungsgaben der Kinder Jisrael gebe ich sie dir und deinen Söhnen und deinen Töchtern mit dir, als Festgesetztes auf ewig; jeder Reine in deinem Hause darf es essen. (12) Alles Beste vom Oel und alles Beste vom Most und Getreide, das Erste davon, welches sie dem Ewigen geben, gebe ich dir. (13) Die Erstlingsfrüchte von Allem, was in ihrem Lande ist, welche sie dem Ewigen bringen, sollen dir gehören; jeder Reine in deinem Hause darf davon essen. (14) Alles Banngut in Jisrael soll dir gehören. (15) Alles Eröffnende des Mutterleibes von allem Fleische, das sie darbringen dem

רש"י

חַטָּאתָם וַאֲשָׁמָם כְּמַשְׁמָעוֹ: אשר ישיבו לי. זֶה גֶּזֶל
הַגֵּר: (10) בקדש הקדשים תאכלנו וגו׳. לָמַד עַל
קָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין אֶלָּא בָּעֲזָרָה וּלְזִכְרֵי
כְהֻנָּה: (11) תרומת מתנם. הַמּוּרָם מִן הַתּוֹדָה
וּמֵהַשְּׁלָמִים וּמֵאֵיל הַנָּזִיר: לכל תנופת. שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ
טְעוּנִין תְּנוּפָה: כל טהור. וְלֹא טְמֵאִים (ספרי), דָּבָר
אַחֵר „כָּל טָהוֹר" לְרַבּוֹת אִשְׁתּוֹ: (12) ראשיתם. היא

מנחתם ונו׳ Ist wörtlich zu nehmen. אשר ישיבו לי D. i. das einem Unbekannten Geraubte. — (10) בקדש הקדשים תאכלנו Daraus entnehmen wir, daß die allerheiligsten Opfer nur in der Vorhalle (עזרה) von den männlichen Priestern verzehrt werden durften. (11) תרומת מתנם Welches abgehoben wurde vom Dank- und Friedensopfer und vom Widder des Enthaltsamen. לכל תנופת Weil man bei den genannten Opfern eine Wendung machen mußte. כל טהור Nicht aber Unreine. Nach Anderen deutet das „Alles" כל darauf hin, daß auch seine Frau davon genießen darf.

יִהְיֶה־לָּךְ אַךְ פָּדֹה תִפְדֶּה אֵת בְּכוֹר
הָאָדָם וְאֵת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה
תִּפְדֶּה׃ (16) וּפְדוּיָו מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה
בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא׃ (17) אַךְ
בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ־בְכוֹר
עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק
עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה
לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ (18) וּבְשָׂרָם יִהְיֶה־
לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לְךָ
יִהְיֶה׃ (19) כֹּל תְּרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר
יָרִימוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לְךָ

Ewigen, an Menschen oder Vieh, soll dir gehören; jedoch mußt du lösen lassen das Erstgeborene eines Menschen, und auch das Erstgeborne des unreinen Viehes mußt du lösen lassen. (16) Und die Lösung von Jenem geschehe von einem Monat an, nach deiner Schätzung von fünf Schekel Silber, nach dem Schekel des Heiligthums, zwanzig Gera beträgt er. (17) Nur das Erstgeborne eines Ochsen oder das Erstgeborne eines Schafes oder das Erstgeborne einer Ziege sollst du nicht lösen lassen, sie sind heilig; ihr Blut sollst du auf den Altar sprengen und ihr Fett in Rauch aufgehen lassen, als ein Feueropfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen. (18) Und ihr Fleisch gehört dir; wie die Brust der Schwingung und wie der rechte Schenkel gehört es dir. (19) Alle Heben der Heiligthümer, welche die Kinder Jisrael dem Ewigen

רש"י

תְּרוּמָה גְדוֹלָה: (18) כחזה התנופה וכשוק הימין
שֶׁל שְׁלָמִים שֶׁנֶּאֱכָלִין לַכֹּהֲנִים וְלִנְשֵׁיהֶם, לִבְנֵיהֶם
וּלְעַבְדֵיהֶם, לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד, אַף הַבְּכוֹר נֶאֱכָל
לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד (זבחים נ"ו): לך יהיה. בָּא
רַבִּי עֲקִיבָא וְלִמֵּד: הוֹסִיף לְךָ הַכָּתוּב הֲוָיָה אַחֶרֶת,
שֶׁלֹּא תֹאמַר כְּחָזֶה וָשׁוֹק שֶׁל תּוֹדָה שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא
לְיוֹם וָלַיְלָה (ספרי): (19) כל תרומת הקדשים.
מֵחִבָּתָהּ שֶׁל פָּרָשָׁה זוֹ כְּלָלָהּ בִּתְחִלָּה, וּכְלָלָהּ בַּסּוֹף

(12) ראשיתם D. i. die Haupthebe vom Getreide. (18) כחזה התנופה וכשוק הימין Von den Freudenopfern, welche von den Priestern, ihren Frauen, Kindern, Knechten binnen zwei Tagen und eine Nacht gegessen werden dürfen, ebenso darf man auch das Erstgeborne innerhalb zweier Tagen und einer Nacht verzehren. לך יהיה R. Akiba schließt aus der Wiederholung לך יהיה, daß man nicht denke, es dürfe wie Brust und Schenkel vom Dankopfer blos an einem Tage und eine Nacht verzehrt werden. (19) כל תרומת הקדשים In dieser

וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק־עוֹלָם
בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הִוא לִפְנֵי יְהֹוָה לְךָ
וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ׃ (20) וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־
אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנְחָל וְחֵלֶק לֹא־
יִהְיֶה לְךָ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלְקְךָ וְנַחֲלָתְךָ
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ס שביעי (21) וְלִבְנֵי
לֵוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל
לְנַחֲלָה חֵלֶף עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־הֵם עֹבְדִים
אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ (22) וְלֹא־יִקְרְבוּ
עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לָשֵׂאת
חֵטְא לָמוּת׃ (23) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא אֶת־
עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עֲוֺנָם
חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ (24) כִּי אֶת־

erheben, gebe ich dir und deinen Söhnen und deinen Töchtern mit dir, als ein Festgesetztes auf ewig; ein Bund des Salzes auf ewig sei es vor dem Ewigen dir und deinem Samen mit dir. (20) Und der Ewige sprach zu Aharon: In ihrem Lande sollst du nichts besitzen und keinen Theil sollst du haben unter ihnen; ich bin dein Theil und dein Besitzthum unter den Kindern Jisrael. (21) Und den Söhnen Lewi's, siehe, gebe ich allen Zehnten in Jisrael zum Besitzthum für ihren Dienst, den sie verrichten, den Dienst beim Zelte der Zusammenkunft. (22) Daß nicht ferner die Kinder Jisrael nahen dem Zelte der Zusammenkunft, eine Sünde davon zu tragen zu sterben. (23) Er, der Lewi, soll den Dienst verrichten beim Zelte der Zusammenkunft, und sie die Schuld Jener tragen; eine ewige Satzung für eure künftigen Geschlechter; aber unter den Kindern Jisrael sollen sie kein Besitzthum haben. (24) Denn den

רש״י

וּפְרָט בְּאֶמְצַע: ברית מלח עולם. כָּרַת בְּרִית עִם אַהֲרֹן בְּדָבָר בָּרִיא וּמִתְקַיֵּם וּמַבְרִיא אֶת אֲחֵרִים: ברית מלח. כִּבְרִית הַכְּרוּתָה לַמֶּלַח שֶׁאֵינוֹ מַסְרִיחַ לְעוֹלָם: (20) וחלק לא יהיה לך בתוכם. אַף בַּבִּיזָּה (ספרי): (23) והם. הַלְוִיִּם יִשְׂאוּ עֲוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל,

Parascha, welche von den Lieblings-Gegenständen, Heben und heiligen Weihgaben verhandelt, wird zu Anfang und zu Ende derselben das Allgemeine, und in der Mitte das Spezielle angeführt. ברית מלח עולם Der Bund mit Aharon wurde durch einen Stoff veranschaulicht, der nicht nur selbst haltbar ist, sondern auch andere Stoffe vor Verderben schützt durch Salz, das nach einem Naturgesetze nie in Fäulniß geräth. (20) וחלק לא יהיה לך Auch an der Beute, die sie im Kriege machen werden. (23) והם Die Lewiten sollen die Vergehungen der Israeliten über sich nehmen,

מַעְשַׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ (25) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (26) וְאֶל־הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר׃

Zehnten der Kinder Jisrael, den sie dem Ewigen erheben als Hebe gebe ich den Lewijim zum Besitzthum; deswegen sage ich ihnen: Unter den Kindern Jisrael sollen sie kein Besitzthum haben. (25) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (26) Und zu den Lewijim rede und sprich zu ihnen: Wenn ihr von den Kindern Jisrael den Zehnten nehmet, den ich euch von ihnen gebe als euer Besitzthum, so erhebet davon eine Hebe des Ewigen: den Zehnten vom Zehnten.

רש״י

שֶׁעֲלֵיהֶם לְהַזְהִיר הַזָּרִים מִגֶּשֶׁת אֲלֵיהֶם: (24) אשר ירימו לה׳ תרומה. הַכָּתוּב קְרָאוֹ תְּרוּמָה, עַד שֶׁיַּפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר (ספרי): (27) ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁלָּכֶם, אֲסוּרָה לְזָרִים וְלִטְמֵאִין, וְחַיָּבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחוֹמֶשׁ כִּתְרוּמָה גְדוֹלָה שֶׁנִּקְרֵאת רֵאשִׁית וְכֵן מִן הַגֹּרֶן: וכמלאה מן היקב. תְּרוּמַת תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר הַנִּטֶּלֶת מִן הַיְקָבִים: מלאה. לְשׁוֹן בִּשּׁוּל תְּבוּאָה שֶׁנִּתְמַלֵּאת: יקב. הוּא הַבּוֹר שֶׁלִּפְנֵי הַגַּת שֶׁהַיַּיִן יוֹרֵד לְתוֹכוֹ, וְכָל לְשׁוֹן יֶקֶב חֲפִירַת קַרְקַע הוּא, וְכֵן „יִקְבֵי הַמֶּלֶךְ" (זכריה י״ד) הוּא יָם אוֹקְיָנוֹס, הַחֲפִירָה שֶׁחָפַר מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם:

weil es ihnen obliegt, die Fremden davor zu warnen, sich ihnen zu nähern. — (24) אשר ירימו לה׳ תרומה Die Schrift nennt es Hebe, bis man die Zehnt-Hebe (תרומת מעשר) davon abgehoben hat. (27) ונחשב תרומתכם Euere Zehnthebe ist Fremden und Unreinen verboten, man verwirkt dadurch das Leben. Man muß den fünften Theil darauf bezahlen, wenn es aus Versehen gegessen wurde, wie bei der Hebe, welche Erstling heißt. — כדגן מן הגרן וכמלאה Wie die Hebe von Most und Oel, welche aus den Keltern genommen wird. מלאה Heißt die Reife der Frucht, wenn sie voll wird. יקב Ist die Grube vor der Kelter, in der der Wein abfließt; יקב bedeutet überall die Grube, ähnlich (Sach. 14, 10): יקבי המלך die Gruben des Königs, dort bedeutet es nach dem Midrasch den Ozean, den der Weltenkönig gegraben.

(27) וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן־הַגֹּרֶן וְכַמְלֵאָה מִן־הַיָּקֶב׃ (28) כֵּן תָּרִימוּ גַם־אַתֶּם תְּרוּמַת יְהוָה מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ (29) מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל־תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חֶלְבּוֹ אֶת־מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ׃ מפטיר (30) וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְנֶחְשַׁב לַלְוִיִּם כִּתְבוּאַת גֹּרֶן וְכִתְבוּאַת יָקֶב׃

(27) Und geachtet wird euch eure Hebe, wie das Getreide aus der Tenne und wie die Fülle aus der Kelter. (28) So erhebet auch ihr eine Hebe des Ewigen von allen euren Zehnten, die ihr nehmet von den Kindern Jisrael, und gebet davon die Hebe des Ewigen dem Priester Aharon. (29) Von allen Gaben an euch erhebet alle Hebe des Ewigen; von allem Besten derselben das Geheiligte davon. (30) Und sprich zu ihnen: Wenn ihr erhoben habt das Beste davon, so wird es geachtet den Lewijim, wie der Ertrag der Tenne und wie der Ertrag

רש"י

(28) כן תרימו גם אתם. כמו שישראל מרימים מגרנם ומיקביהם תרימו גם אתם ממעשר שלכם כי הוא נחלתכם: (29) מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה'. בתרומה גדולה הכתוב מדבר, שאם הקדים לוי את הכהן בכרי, וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה, אחד מחמשים לתרומה גדולה, ויחזור ויפריש תרומת מעשר: (30) בהרימכם את חלבו ממנו. לאחר שתרימו תרומת מעשר ממנו: ונחשב. המותר ללוים חולין גמורין: כתבואת גרן. לישראל, שלא תאמר, הואיל וקראו

(28) כן תרימו גם אתם So wie die Israeliten von ihren Scheunen und Keltern Hebe geben, so müßt auch ihr von den euch gegebenen Zehnten eine Hebe absondern, denn es ist euer Grundbesitz. — (29) מכל מתנותיכם תרימו Hier ist von der Haupthebe die Rede, wenn nämlich der Lewite dem Priester zuvor gekommen, als das Getreide schon gedroschen war, und seine Zehnten in Empfang genommen, so muß der Lewite, bevor der Priester die Hebe erhielt, den fünfzigsten Theil dem Priester als Haupthebe entrichten, und dann wieder die Zehnthebe dazu abgeben. (30) בהרימכם את חלבו Nachdem ihr die Zehnthebe davon abgesondert habt. ונחשב Was dann den Lewiten übrig bleibt, ist wie ungeweihte Frucht anzusehen. כתבואת גרן welche einem Israeliten gehört. Damit man nicht denke, weil es die Schrift Hebe nennt, (אשר ירימו לה' תרומה)

(31) וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל־מָקוֹם אַתֶּם
וּבֵיתְכֶם כִּי־שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף
עֲבֹדַתְכֶם בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ (32) וְלֹא־
תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ
מִמֶּנּוּ וְאֶת־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא
תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ׃ פ פ פ

חקת

יט (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ (2) זֹאת חֻקַּת
הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר דַּבֵּר

der Kelter. (31) Und ihr dürft es essen an allen Orten, ihr und euer Haus, denn es ist euch ein Lohn für euren Dienst beim Zelte der Zusammenkunft. (32) Und ihr werdet darüber keine Sünde tragen, wenn ihr das Beste davon erhebet, und werdet die Heiligthümer der Kinder Jisrael nicht entweihen, und nicht sterben.

19. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und zu Aharon und sprach: (2) Dies ist die Satzung der Weisung, welche der Ewige geboten und gesprochen: Rede zu den

רש״י

הַכָּתוּב „תְּרוּמָה" שֶׁנֶּאֱמַר „כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה׳ תְּרוּמָה", יָכוֹל יְהֵא כּוּלּוֹ אָסוּר? ת״ל
„וְנֶחְשַׁב לַלְוִיִּם כִּתְבוּאַת גֹּרֶן", מַה שֶּׁל יִשְׂרָאֵל חוּלִין,
אַף שֶׁל לֵוִי חוּלִין: (31) בכל מקום. אֲפִילּוּ בְּבֵית
הַקְּבָרוֹת: (32) ולא תשאו עליו חטא וגו׳. הָא אִם
לֹא תָרִימוּ, תִּשְׂאוּ חֵטְא (יבמות פ״ט): ולא תמותו.
הָא אִם תְּחַלְּלוּ, תָּמוּתוּ (בכורות נ״ו):

יט (2) זאת חקת התורה. לְפִי שֶׁהַשָּׂטָן וְהָאוּמוֹת
הָעוֹלָם מוֹנִין אֶת יִשְׂרָאֵל לוֹמַר, מָה הַמִּצְוָה

sollte es überhaupt zu essen verboten sein, daher heißt es כתבואת גרן, anzudeuten, so wie die Frucht des Israeliten profan ist, daß Jeder sie essen darf, ebenso ist es bei der Zehnthebe der Lewiten der Fall, sie ist profan. (31) בכל מקום Selbst auf einem Begräbnißplatze. (32) ולא תשאו עליו חטא Wenn ihr aber keine Hebe abgebet, so werdet ihr eine Schuld auf euch laden. ולא תמותו Durch die Entweihung der Heiligthümer könnt ihr es mit dem Leben büßen,

(2) זאת חקת התורה Das ist die Satzung der Thora. Weil die Mißgünstigen die Israeliten kritisiren mit der Frage: Welchen Grund hat denn dieses oder jenes Gebot, deshalb steht dabei חקה,

אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה
אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוּם אֲשֶׁר
לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עֹל׃ (3) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ
אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו׃
(4) וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ
וְהִזָּה אֶל־נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִדָּמָהּ
שֶׁבַע פְּעָמִים׃ (5) וְשָׂרַף אֶת־הַפָּרָה
לְעֵינָיו אֶת־עֹרָהּ וְאֶת־בְּשָׂרָהּ וְאֶת־
דָּמָהּ עַל־פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף׃ (6) וְלָקַח
הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלָעַת
וְהִשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה׃

Kindern Jisrael, daß sie dir bringen eine rothe Kuh, fehlerlos, an welcher kein Leibesfehler ist, auf welche kein Joch gekommen. (3) Und gebet sie Elasar, dem Priester, und er lasse sie hinausführen vor das Lager, und man schlachte sie vor ihm. (4) Und Elasar, der Priester, nehme von ihrem Blute mit seinem Finger und spritze gegen die Vorderseite des Zeltes der Zusammenkunft von ihrem Blute sieben Mal. (5) Und man verbrenne die Kuh vor seinen Augen; ihre Haut und ihr Fleisch und ihr Blut sammt ihrem Unrath soll man verbrennen. (6) Und der Priester nehme Cedernholz und Ysop und karmesinfarbige Wolle, und werfe es mitten in den Brand der Kuh.

רש"י

הַזֹּאת, וּמַה טַּעַם יֵשׁ בָּהּ? לְפִיכָךְ כָּתַב בָּהּ "חֻקָּה",
גְּזֵרָה הִיא מִלְּפָנַי, אֵין לְךָ רְשׁוּת לְהַרְהֵר אַחֲרֶיהָ׃
ויקחו אליך. לְעוֹלָם הִיא נִקְרֵאת עַל שִׁמְךָ פָּרָה
שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר, אֲפָרָהּ לֹא כָּלָה (במדר' רבה)׃
אדומה תמימה. שֶׁתְּהֵא תְּמִימָה בַּאֲדַמְדְּמוּת, שֶׁאִם
הָיוּ בָהּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שְׁחוֹרוֹת, פְּסוּלָה׃ (3) אלעזר.
מִצְוָתָהּ בַּסְּגָן (ספרי)׃ אל מחוץ למחנה. חוּץ לְשָׁלֹשׁ
מַחֲנוֹת (יומא ס"ה ספרי)׃ ושחט אותה לפניו. זָר
שׁוֹחֵט וְאֶלְעָזָר רוֹאֶה (יומא)׃ (4) אל נכח פני אהל
מועד. עוֹמֵד בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, וּמִתְכַּוֵּן וְרוֹאֶה

es ist ein unabänderlicher Beschluß, worüber du nicht grübeln darfst. ויקחו אליך Immer wird sie nach *deinem* Namen genannt werden: die Kuh, welche Mosche in der Wüste verbrannte. אדומה תמימה Sie muß vollkommen an Röthe sein, nur zwei schwarze Haare an ihr, machen sie (zur Entsündigung) unbrauchbar. (3) אלעזר Die Pflicht liegt dem stellvertretenden Priester ob. מחוץ למחנה Außerhalb der drei Lager. ושחט אותה לפניו Ein Fremder schlachtet sie unter der Aufsicht Eleasars. (4) נכח פני אהל מועד Er steht östlich von Jerusalem und blickt auf die Thüre des Tempels, wenn er das

(7) וְכִבֶּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם
וְאַחַר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן
עַד־הָעָרֶב׃ (8) וְהַשֹּׂרֵף אֹתָהּ יְכַבֵּס
בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְטָמֵא
עַד־הָעָרֶב׃ (9) וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר אֵת
אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם
טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

(7) Dann wasche der Priester seine Kleider und bade seinen Leib im Wasser, und hernach darf er ins Lager gehen, aber unrein ist der Priester bis zum Abend. (8) Und der sie verbrennt, soll seine Kleider waschen im Wasser, und ist unrein bis zum Abend. (9) Und ein reiner Mann sammle die Asche der Kuh und lege sie nieder außerhalb des Lagers an einem reinen Orte; und sie sei der Gemeinde der Kinder Jisrael in

רש״י

פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל בִּשְׁעַת הַזָּאַת הַדָּם (יומא כ״ה): (7) אל המחנה. לְמַחֲנֵה שְׁכִינָה, שֶׁאֵין טָמֵא מְשׁוּלָּח חוּץ לִשְׁתֵּי מַחֲנוֹת אֶלָּא זָב וּבַעַל קֶרִי וּמְצוֹרָע: וטמא הכהן עד הערב. סָרְסֵהוּ וְדָרְשֵׁהוּ, וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב, וְאַחַר יָבֹא אֶל הַמַּחֲנֶה: (9) והניח מחוץ למחנה. לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים מְחַלְּקָהּ, אֶחָד נָתַן בְּהַר הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד מִתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמָרוֹת, וְאֶחָד נָתַן בְּחֵיל זֶה שֶׁל מִשְׁמֶרֶת הָיָה חוּץ לָעֲזָרָה לִיטּוֹל מִמֶּנּוּ בְּנֵי הָעֲיָרוֹת, וְכָל הַצְּרִיכִין לִיטָּהֵר, וְזֶה שֶׁבְּהַר הַמִּשְׁחָה כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים לַפָּרוֹת אֲחֵרוֹת מְקַדְּשִׁין הֵימֶנָּה, וְזֶה שֶׁבְּחֵיל נָתוּן לְמִשְׁמֶרֶת, מִגְּזֵרַת הַכָּתוּב שֶׁנֶּאֱמַר: וְהָיְתָה

Blut sprengt. (7) אל המחנה In das Lager der Schechina, denn ein Unreiner wurde von den andern zwei Lagern (מי ישראל und לויה) gar nicht weggeschickt, dies betraf nur Einen, der flußsüchtig oder aussätzig war. וטמא הכהן עד הערב Diese Stelle muß versetzt werden: Er bleibt bis zum Abend unrein und dann kömmt er ins Lager. (9) והניח מחוץ למחנה Die Asche wurde in drei Theile gesondert, ein Drittheil wurde auf dem Oelberge aufbewahrt, ein Dritttheil wurde an alle priesterliche Wachen vertheilt, und ein Dritttheil verwahrte man im חיל, ein Platz zwischen der Vormauer des Tempels und dem Vorhofe. — Der Theil für die Wachen war außerhalb des Vorhofes, wovon die Städter und alle, die der Reinigung bedurften, nahmen. Die auf dem Oelberge bewahrte Asche diente dem Hohepriester zur Selbstreinigung, bei der künftigen Verbrennung solcher Thiere (פרה ארומה) und die im חיל befindliche wurde zur Aufbewahrung übergeben, nach Verordnung

לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא׃ (10) וְכִבֶּס הָאֹסֵף אֶת־אֵפֶר הַפָּרָה אֶת־בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם לְחֻקַּת עוֹלָם׃ (11) הַנֹּגֵעַ בְּמֵת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים׃ (12) הוּא יִתְחַטָּא־בוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם־לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר׃ (13) כָּל־הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא

Verwahrung als Wasser der Absonderung; es ist ein Entsündigungsopfer. (10) Und der die Asche der Kuh gesammelt hat, wasche seine Kleider und sei unrein bis zum Abend. Und dies sei den Kindern Jisrael und dem Fremdling, der sich aufhält unter ihnen, zur ewigen Satzung (11) Wer anrührt einen Todten, irgend eine Leiche eines Menschen, und unrein ist sieben Tage, (12) Der soll sich damit entsündigen am dritten und am siebenten Tage, so wird er rein; wenn er sich aber nicht entsündigt am dritten Tage und am siebenten Tage, so wird er nicht rein. (13) Jeder, der anrührt einen Todten, die Leiche eines Menschen,

רש״י

לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת (פרה ו׳): למי נדה. לְמֵי הַזָּיָה, כְּמוֹ „וַיַּדּוּ אֶבֶן בִּי״ (איכה ג׳) „לִירוֹת אֶת קַרְנוֹת הַגּוֹיִם״ (זכריה ב׳) לָשׁוֹן זְרִיקָה: חטאת היא. חַטָּאת, לוֹמַר שֶׁהִיא כַּקֳּדָשִׁים לֵיאָסֵר בַּהֲנָאָה: (12) הוא יתחטא בו. בָּאֵפֶר הַזֶּה: (13) במת בנפש. וְאֵי זֶה מֵת שֶׁל נֶפֶשׁ הָאָדָם, לְהוֹצִיא נֶפֶשׁ בְּהֵמָה שֶׁאֵין טוּמְאָתָהּ צְרִיכָה הַזָּאָה (אֶלָּא טוּמְאַת שִׁבְעָה), ד״א „בְּנֶפֶשׁ״ זוֹ רְבִיעִית דָּם (חולין ע״ב): את משכן ה׳

der Schrift (V. 8): Es soll der Gemeinde Israels zur Aufbewahrung dienen. למי נדה Zum Sprengwasser, ähnl. dem (Echa 3, 53): וידו אבן בי; (Sach. 2, 4): לירות zu sprengen. חטאת היא d. i. ein Reinigungsopfer. Nach der Tradition heißt es deshalb חטאת, anzudeuten, daß sie wie geweihte Opfer zu betrachten seien, von welchen jeder Genuß verboten ist. (12) הוא יתחטא בו Mit dieser Asche. (13) במת בנפש האדם Welcher Todte ist hier gemeint? der Leichnam eines Menschen, die Verunreinigung an Thieren ist ausgeschlossen, und braucht keine Besprengung. Oder בנפש wenn vom Leichnam ein Log Blut geflossen ist, so macht dies schon unrein. את משכן ה׳ טמא Wenn er die Halle

יִתְחַטָּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טִמֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה לֹא־זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ׃ (14) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֹהֶל וְכָל־אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃ (15) וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא׃ (16) וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל־חֶרֶב אוֹ בְמֵת

der gestorben ist, und sich nicht entsündigt, die Wohnung des Ewigen verunreinigt: so soll dieselbe Seele ausgerottet werden aus Jisrael; denn das Wasser der Absonderung ist nicht auf ihm gesprengt worden, so ist er unrein, noch ist seine Unreinheit an ihm. (14) Dies ist die Weisung: wenn ein Mensch stirbt in seinem Zelte, so soll Jeder, der ins Zelt geht, und Alles, was im Zelte ist, unrein sein, sieben Tage. (15) Und jedes offene Gefäß, auf welchem nicht ist eine Zubindung, ein Band, ist unrein. (16) Und Jeder, welcher anrührt auf freiem Felde einen mit dem Schwert

רש״י

טמא. אם נכנס לעזרה אפילו בטבילה, בלא הזאת שלישי ושביעי: עוד טומאתו בו. אף על פי שטבל: (14) כל הבא אל האהל. בעוד שהמת בתוכו: (15) וכל כלי פתוח. בכלי חרס הכתוב מדבר, שאין מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו, לפיכך אם אין מגופת צמידתו פתולה עליו יפה בחבור טמא הוא, הא אם יש צמיד פתיל עליו, טהור (שם כ״ה): פתיל. לשון מחובר בלשון עברי וכן „נפתולי אלהים נפתלתי" (בראשית ל׳) נתחברתי עם אחותי: (16) על פני השדה. רבותינו דרשו לרבות גולל ודופק (חולין ע״ב). ופשוטו

betrat, selbst nachdem er gebadet, er aber nicht am dritten und siebenten Tage die Sprengung an sich vollziehen ließ. עוד טומאתו בו Trotzdem er gebadet hat. (14) כל הבא אל האהל Solange der Leichnam sich darin befindet. (15) וכל כלי פתוח Hier ist die Rede von einem irdenen Geschirre, welches nicht durch äußere, sondern blos durch innere Berührung verunreinigt wird; wenn daher kein luftdicht schließender Deckel darauf ist, wird es unrein, ist aber der Deckel darauf fest sitzend, so ist es rein. פתיל heißt hebräisch verbunden sein, gleich: נפתולי אלהים נפתלתי (M. 1, 30). (16) על פני השדה Unsere Talmud-Lehrer fügen dem hinzu, daß auch Derjenige, welcher den Deckel (גולל), oder die Seitenbretter (דופק) eines Sarges berührt, ist auch unrein. Nach dem

אוֹ־בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר יִטְמָא
שִׁבְעַת יָמִים׃ (17) וְלָקְחוּ לַטָּמֵא
מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם
חַיִּים אֶל־כֶּלִי׃ שני (18) וְלָקַח אֵזוֹב
וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל־
הָאֹהֶל וְעַל־כָּל־הַכֵּלִים וְעַל־הַנְּפָשׁוֹת
אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אוֹ
בֶחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר׃ (19) וְהִזָּה
הַטָּהֹר עַל־הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב׃
(20) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא
וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל
כִּי אֶת־מִקְדַּשׁ יְהוָה טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא־
זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא׃ (21) וְהָיְתָה

Erschlagenen oder einen Gestorbenen, oder ein Bein eines Menschen, oder ein Grab, soll unrein sein sieben Tage. (17) Und man nehme für den Unreinen von der Asche des verbrannten Entsündigungsopfers und thue darauf lebendiges Wasser in ein Gefäß; (18) Und ein reiner Mann nehme Ysop und tauche ihn ins Wasser, und spritze auf das Zelt und auf alle die Geräthe und auf die Personen, die daselbst waren, und auf den, welcher angerührt das Bein oder den Erschlagenen, oder den Gestorbenen, oder das Grab. (19) Und es spritze der Reine auf den Unreinen am dritten und am siebenten Tage und entsündige ihn am siebenten Tage und er wasche seine Kleider und bade sich im Wasser, so ist er rein am Abend. (20) Aber Jemand, der unrein ist und sich nicht entsündigt, so soll dieselbe Seele ausgerottet werden aus der Versammlung, da er das Heiligthum des Ewigen verunreinigte; Wasser der Absonderung ist nicht auf ihn gesprengt worden, so ist er unrein.

רש״י

עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, שֶׁאֵין שָׁם אֹהֶל מְטַמֵּא הַמֵּת שָׁם בִּנְגִיעָה: (19) וחטאו ביום השביעי. הוּא גְּמַר טָהֳרָתוֹ (ספרי). (20) ואיש אשר יטמא וגו׳. אִם נֶאֱמַר מִקְדָּשׁ, לָמָּה נֶאֱמַר מִשְׁכָּן? וכו׳ כִּדְאִיתָא

Wortsinne bedeutet השדה auf freiem Felde, wo kein Zelt darüber ist, verunreinigt der Todte durch das Berühren. (19) וחטאו ביום השביעי D. i. die Vollendung der Reinigung. (20) את מקדש ה׳ טמא Und (oben V. 13) heißt es משכן ה׳ טמא? hierüber (s. Talm. Schebuot 16). —

להם לחקת עולם ומזה מי הנדה יכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד־הערב׃ (22) וכל אשר־יגע־בו

(21) Und dies sei ihnen zur ewigen Satzung. Und wer da spritzt das Wasser der Absonderung, wasche seine Kleider, und wer anrührt das Wasser der Absonderung, sei unrein bis zum Abend. (22) Und Alles, was der

רש"י

(21) ומזה מי הנדה. רבותינו אמרו שהמזה טהור, וזה בא ללמד, שהנושא מי חטאת טמא טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו מה שאין כן בנוגע, וזה שהוציא בלשון "מזה", לומר לך שאינן מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזאה (נדה ט׳ יומא י"ד)׃ והנוגע יטמא. ואין טעון כבוס בגדים׃ (22) וכל אשר יגע בו. הטמא הזה שנטמא במת יטמא׃ והנפש הנוגעת. בו בטמא מת׃ תטמא עד הערב. כאן למדנו שהמת אבי אבות הטומאה, והנוגע בו אב הטומאה ומטמאה אדם, זה פירושה לפי משמעה והלכותיה. ומקום אחר העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשן, וזהו׃ ויקחו אליך. משלהם, כשם שהם פרקו נזמי הזהב לעגל משלהם, כך יביאו זו לכפרה משלהם׃ פרה אדומה. משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על

(21) ומזה מי הנדה Unsere Lehrer bemerken, der die Sprengung versieht, ist rein, das יכבס בגדיו bezieht sich auf Denjenigen, welcher das Sprengwasser trägt, der ist in solchem Grade unrein, daß auch seine Kleider unrein werden, was bei dem Berührenden nicht der Fall ist; der Ausdruck מזה will nur anzeigen, daß das Wasser nicht eher verunreinigt, als bis es das gehörige Maß zum Besprengen hat. והנגע יטמא Er braucht aber seine Kleider nicht zu waschen. (22) וכל אשר יגע בו Derjenige, welcher durch einen Leichnam verunreinigt wurde, verunreinigt Alles, was er berührt. והנפש הנגעת Denjenigen, der durch einen Todten sich verunreinigte. תטמא עד הערב Hievon entnehmen wir, daß der Leichnam eine Unreinheit schwersten Grades (אבי אבות הטומאה), der ihn berührt, eine Haupt-Unreinheit (אב הטומאה) ist, und Menschen verunreinigt, das ist der Wortlaut, wie die Halacha es auffaßt. In den Schriften des R. Mosche Hadarschan fand ich diese ganze Parascha folgenderweise ausgelegt: (2) ויקחו אליך Sie sollen nehmen, von ihrem Besitze, so wie sie ihre Ohrgeränge zum goldenen Kalbe von ihrem Besitze hergaben, so sollen sie dieses zu ihrer Versöhnung ebenfblls von ihrem Besitze bringen. פרה אדומה Dies ist ähnlich mit dem Sohne einer Sklavin, der den königlichen Palast besudelte; man befahl, es komme dessen Mutter und schaffe den Schmutz weg; so auch hier, es werde ein weibliches Rind geholt und sühne den Sündenfleck

הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד־הָעָרֶב׃ פ

Unreine anrührt, ist unrein; und die Person, die ihn anrührt, ist unrein bis zum Abend.

רש"י

הָעֵגֶל: אדומה. עַל שֵׁם אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע (ישעיה א') שֶׁהַחֵטְא קָרוּי אָדוֹם: תמימה. עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ תְמִימִים וְנַעֲשׂוּ בוֹ בַּעֲלֵי מוּמִין, תָּבֹא זוֹ וּתְכַפֵּר עֲלֵיהֶם וְיַחְזְרוּ לְתֻמָּתָם: לא עלה עליה עול. כְּשֵׁם שֶׁפָּרְקוּ מֵעֲלֵיהֶם עוֹל שָׁמַיִם: אל אלעזר הכהן. כְּשֵׁם שֶׁנִּקְהֲלוּ עַל אַהֲרֹן שֶׁהוּא כֹהֵן לַעֲשׂוֹת הָעֵגֶל וּלְפִי שֶׁאַהֲרֹן עָשָׂה אֶת הָעֵגֶל לֹא נִתְּנָה לוֹ עֲבוֹדָה זוֹ עַל יָדוֹ, שֶׁאֵין קַטֵּיגוֹר נַעֲשֶׂה סַנֵּיגוֹר: ושרף את הפרה. כְּשֵׁם שֶׁנִּשְׂרַף הָעֵגֶל: עץ ארז ואזוב ושני תולעת. שְׁלֹשָׁה מִינִין הַלָּלוּ כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ שֶׁנָּפְלוּ בָּעֵגֶל, וְאֶרֶז הוּא הַגָּבוֹהַּ מִכָּל הָאִילָנוֹת וְאֵזוֹב נָמוּךְ מִכֻּלָּם, סִימָן, שֶׁהַגָּבוֹהַּ שֶׁנִּתְגָּאָה וְחָטָא יַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ כְּאֵזוֹב וְתוֹלַעַת וְיִתְכַּפֵּר לוֹ: למשמרת. כְּמוֹ שֶׁפִּשְׁעוֹ הָעֵגֶל שָׁמוּר לְדוֹרוֹת לְפֻרְעָנוּת וְאֵין לְךָ פְקֻדָּה שֶׁאֵין בָּהּ מִפְּקֻדַּת הָעֵגֶל, שֶׁנֶּאֱמַר וּבְיוֹם פָּקְדִי וּפָקַדְתִּי וגו' (שמות ל"ב), וּכְשֵׁם שֶׁהָעֵגֶל מְטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִים בּוֹ, כָּךְ פָּרָה תְּטַמֵּא כָּל הָעוֹסְקִים בָּהּ, וּכְשֵׁם

des Götzenkalbes. אדומה Hindeutend auf (Jes. 1, 18); „wenn euere Sünden roth sein werden wie Purpur“ (אם יאדימו); denn die Sünde wird als Röthe dargestellt. תמימה Weil die Israeliten früher schuldlos waren, durch die Sünde aber makelhaft wurden; so komme dieses Opfer und bewirke Sühne für sie, damit sie wieder schuldlos werden. לא עלה עליה עול So wie sie das Joch der Gottesherrschaft abgeworfen haben. (3) אל אלעזר Ebenso wie sie sich um Aharon versammelten, daß er als Priester das goldene Kalb verfertige und er es that, ihm daher kein Dienst bei פרה ארומה zugetheilt wurde, indem Derjenige, der zur Sünde Veranlassung gab, kein Fürsprecher sein kann, darum soll man sich nun um Eleasar versammeln. ושרף את הפרה Ganz so wie das Kalb verbrannt wurde. עץ ארז ואזוב ושני תולעת Diese drei Gattungen weisen hin auf die 3000 Mann, welche wegen des goldenen Kalbes gefallen sind. Die Zeder ist der höchste unter den Bäumen, Ysop, das niedrigste Gewächs, ein Zeichen, daß wer durch Hochmuth und Stolz gesündigt sich erniedrigen soll, wie Ysop und wie ein Wurm (תולעת), und ihm wird vergeben werden. (9) למשמרת So wie der Abfall beim goldenen Kalbe den Nachkommen stets im Angedenken bleiben wird, da nirgends eine Ahndung vorkommt, wo nicht auch die עגל-Sünde mitgeahndet wird (M. 2, 32, 34): „Und an jenem Ahndungstage werde ich auch diese Sünde ahnden“; und so wie jenes Kalb Alle verunreinigte, die sich damit beschäftigt haben, so verunreinigte die Parah Aduma ebenfalls alle, welche sich damit

כ (1) וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה
מִדְבַּר־צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב
הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר
שָׁם׃ (2) וְלֹא־הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ
עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן׃ (3) וַיָּרֶב הָעָם
עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוּ גָוַעְנוּ
בִּגְוַע אַחֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ (4) וְלָמָה

20. (1) Und es kamen die Kinder Jisrael, die ganze Gemeinde, in die Wüste Zin, im ersten Monat, und das Volk blieb zu Kadesch. Und daselbst starb Mirjam und wurde daselbst begraben. (2) Und es war kein Wasser da für die Gemeinde, da versammelten sie sich wider Mosche und wider Aharon. (3) Und das Volk haderte mit Mosche, und sie sprachen also: Wären wir doch hingeschieden beim Hinscheiden unserer Brüder vor dem

רש״י

שֶׁנִּטְהֲרוּ בְּאֶפְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּזַּר עַל פְּנֵי הַמָּיִם וגו׳ (שם) כָּךְ וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וגו׳:

כ (1) כל העדה. עֵדָה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁכְּבָר מֵתוּ מֵתֵי מִדְבָּר וְאֵלּוּ פֵּרְשׁוּ לַחַיִּים: ותמת שם מרים. לָמָּה נִסְמְכָה מִיתַת מִרְיָם לְפ׳ פָּרָה אֲדוּמָּה, לוֹמַר לְךָ מַה קָּרְבָּנוֹת מְכַפְּרִין (ס״א כמו שפרה אדומה מכפרת) אַף מִיתַת צַדִּיקִים מְכַפֶּרֶת (מ״ק כ״ח): ותמת שם מרים. אַף הִיא בִּנְשִׁיקָה מֵתָה (שם), וּמִפְּנֵי מַה לֹא נֶאֱמַר בָּהּ עַל פִּי ה׳? שֶׁאֵינוֹ דֶּרֶךְ כָּבוֹד שֶׁל מַעְלָה, וּבְאַהֲרֹן נֶאֱמַר עַל פִּי ה׳ בְּאֵלֶּה מַסְעֵי (במדבר ל״ז): (2) ולא היה מים לעדה. מִכָּאן שֶׁכָּל מ׳ שָׁנָה הָיָה לָהֶם הַבְּאֵר בִּזְכוּת מִרְיָם: (3) ולו גוענו. הַלְוַאי שֶׁגָּוַעְנוּ: בגוע אחינו. בְּמִיתַת אַחֵינוּ, בַּדֶּבֶר.

beschäftigten. Und gleich wie die Israeliten durch die Asche des עגל gereinigt wurden, wie es (M. 2, 32, 20) heißt: „Er zerstreute die Asche auf dem Wasser und gab es den Israeliten zu trinken,“ ebenso sollen sie nehmen für den Unreinen von der Asche des verbrannten Entsündigungsopfers.

20. (1) כל העדה Die ganze Gemeinde. Denn Jene zum Aussterben in der Wüste Verurtheilten waren bereits tod; diese aber waren auserfehen, am Leben zu bleiben. ותמת שם מרים Warum steht der Abschnitt vom Tode Mirjams neben dem der Parah Aduma? Um anzuzeigen, so wie die Opfer versöhnen, so versöhnend wirkt auch der Tod der Frommen. ותמת שם מרים Auch sie starb eines sanften Todes (den Tod der Frommen), bei dem Tode Aharons heißt es (M. 4, 33, 37): . . . על פי ה׳ gleichsam am Munde Gottes. ולא היה מים לעדה Hieraus folgt, daß ihnen 40 Jahre hindurch nur durch das Verdienst Mirjams das Wasser zuströmte. (3) ולו גוענו Wären wir doch umgekommen! בגוע אחינו Den Tod unserer Brüder durch die Pest; wir entnehmen hieraus, daß der

הֲבֵאתֶם אֶת־קְהַל יְהוָה אֶל־הַמִּדְבָּר
הַזֶּה לָמוּת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירֵנוּ׃ (5)
וְלָמָּה הֶעֱלִיתֻנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ
אֶל־הַמָּקוֹם הָרָע הַזֶּה לֹא ׀ מְקוֹם זֶרַע
וּתְאֵנָה וְגֶפֶן וְרִמּוֹן וּמַיִם אַיִן לִשְׁתּוֹת׃
(6) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהָל
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם
וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה אֲלֵיהֶם׃ פ שלישי (שני)
(7) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(8) קַח אֶת־הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת־הָעֵדָה
אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל־הַסֶּלַע
לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם
מַיִם מִן־הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת־הָעֵדָה
וְאֶת־בְּעִירָם׃ (9) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־
הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ׃
(10) וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקָּהָל

Ewigen! (4) Und warum habt ihr die Versammlung des Ewigen in diese Wüste gebracht, daselbst zu sterben und unser Vieh? (5) Und warum habt ihr uns heraufgeführt aus Mizrajim, um uns zu bringen an diesen schlechten Ort? der nicht ist ein Ort, wo Saat ist oder Feigen oder Weinstock oder Granatbaum, selbst Wasser ist nicht da zum Trinken. (6) Da gingen Mosche und Aharon von der Versammlung weg an den Eingang des Zeltes der Zusammenkunft und fielen auf ihr Angesicht; da erschien ihnen die Herrlichkeit des Ewigen. (7) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (8) Nimm den Stab und versammle die Gemeinde, du und dein Bruder Aharon, und redet zu dem Felsen vor ihren Augen, daß er sein Wasser gebe; und so wirst du ihnen Wasser hervorbringen aus dem Felsen, und wirst tränken die Gemeinde und ihr Vieh. (9) Da nahm Mosche den Stab vor dem Ewigen weg, so wie er ihm geboten. (10) Und Mosche

רש"י

לָמַד שֶׁמִּיתַת צָמָא מְגֻנָּה מִמַּגֵּפָה: בגוע. שֵׁם
דָּבָר הוּא, כְּמוֹ בְּמִיתַת אַחֵינוּ. וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרְשׁוֹ
כְּשֶׁמֵּתוּ אַחֵינוּ, שֶׁאִם כֵּן הָיָה לוֹ לִינָּקֵד בִּגְוֹעַ:
(8) ואת בעירם. מִכָּאן שֶׁחָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
עַל מָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל (במדבר ר'): (10) ויקהלו

Tod durch Durst noch schrecklicher ist, als der durch die Pest. בגוע Ist ein Hauptwort, d. h. wie beim Tode unserer Brüder, es kann aber nicht bedeuten: als unsere Brüder umkamen, weil es dann בגוע heißen müßte. (8) ואת בעירם Hieraus erhellt, daß Gott auch das Heiligthum der Israeliten schont. (10) ויקהלו

אֶל־פְּנֵי הַסָּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּ־נָא
הַמֹּרִים הֲמִן־הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם
מָיִם׃ (11) וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ
אֶת־הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם וַיֵּצְאוּ
מַיִם רַבִּים וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם׃ ס
(12) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי

und Aharon versammelten die Versammlung vor den Felsen, und er sprach zu ihnen: Höret doch, ihr Widerspenstigen! werden wir euch aus diesem Felsen Wasser hervorbringen?
(11) Und Mosche erhob seine Hand und schlug den Felsen mit seinem Stabe zwei Mal, da kam viel Wasser hervor, und es trank die Gemeinde und ihr Vieh.
(12) Und der Ewige sprach zu Mosche und zu Aharon: Weil ihr nicht auf mich vertrauet habt,

רש״י

ונו׳, זֶה אֶחָד מִן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהֶחֱזִיק מוּעָט אֶת הַמְּרוּבֶּה (שם)׃ המן הסלע הזה נוציא. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ מַכִּירִין אוֹתוֹ, לְפִי שֶׁהָלַךְ הַסֶּלַע וַיֵּשֶׁב לוֹ בֵּין הַסְּלָעִים כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַבְּאֵר, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָהֶם מַה לָּכֶם? מַאי זֶה סֶלַע תּוֹצִיאוּ לָנוּ מָיִם? לְכָךְ אָמַר לָהֶם „הַמּוֹרִים“ סַרְבָנִים, לָשׁוֹן יְוָנִי שׁוֹטִים מוֹרִים אֶת מוֹרֵיהֶם, הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה שֶׁלֹּא נִצְטַוִּינוּ עָלָיו נוֹצִיא לָכֶם מָיִם׃ (11) פעמים. לְפִי שֶׁבָּרִאשׁוֹנָה לֹא הוֹצִיא אֶלָּא טִיפִּין, לְפִי שֶׁלֹּא צִוָּה הַמָּקוֹם לְהַכּוֹתוֹ, אֶלָּא „וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע“ וְהֵמָּה דִבְּרוּ אֶל הַסֶּלַע אַחֵר וְלֹא הוֹצִיא, אָמְרוּ שֶׁמָּא צָרִיךְ לְהַכּוֹת כְּבָרִאשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר „וְהִכִּיתָ בַצּוּר“ (שמות י״ז ו׳) וְנִזְדַּמֵּן לָהֶם אוֹתוֹ סֶלַע וְהִכָּהוּ׃ (12) יען לא האמנתם

Diese ist eine von den Stellen, wo ein kleiner Raum wunderbarerweise eine große Anzahl in sich faßte. המן הסלע הזה נוציא Mosche und Aharon kannten den Felsen nicht, weil, als die Wasserquelle verschwand, sie den angezeigten Felsen nicht aus den anderen heraussinden konnten. Da sagten die Israeliten zu Mosche und Aharon: Gleichviel, schafft uns nur Wasser, aus welchem Felsen ihr wollt; darum sagte Mosche zu ihnen: המורים ihr Widerspenstigen! ihr Thoren, die ihr euere Lehrer belehren wollt! המן הסלע הזה Aus diesem Felsen, der uns nicht bezeichnet wurde, sollen wir euch Wasser hervorbringen? (11) פעמים Weil zuerst nur wenige Tropfen kamen, und Gott nicht befohlen hatte, den Felsen zu schlagen, sondern ihr sollt reden zu den Felsen; sie aber redeten zu einem andern Felsen, welcher kein Wasser hervorbrachte; da dachten sie, vielleicht müssen wir ihn wie das erste Mal in Refidim (M. 2, 17, 6) schlagen, wie es dort heißt: du sollst schlagen auf den Felsen; dadurch bot sich ihnen der richtige Fels dar, auf welchen sie wiederholt schlugen, und es kam viel Wasser heraus. (12) יען לא האמנתם Die Schrift offenbart

לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם׃ (13) הֵמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה

mich zu heiligen vor den Augen der Kinder Jisrael. darum sollt ihr diese Versammlung nicht bringen in das Land, welches ich ihnen gebe. (13) Das ist das Hader-Wasser, wo die Kinder Jisrael haderten mit dem Ewigen,

רש״י

בי. גִּלָּה הַכָּתוּב: שֶׁאִלּוּלֵי חֵטְא זֶה בִּלְבָד הָיוּ נִכְנָסִין לָאָרֶץ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ עֲלֵיהֶם: כַּעֲוֹן דּוֹר הַמִּדְבָּר שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ, כָּךְ הָיָה עֲוֹן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וַהֲלֹא „הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט“ (במדבר י״א) קָשֶׁה מִזּוֹ, אֶלָּא לְפִי שֶׁבַּסֵּתֶר חָסַךְ עָלָיו הַכָּתוּב, וְכָאן שֶׁבְּמַעֲמַד כָּל יִשְׂרָאֵל לֹא חָסַךְ עָלָיו הַכָּתוּב מִפְּנֵי קִדּוּשׁ הַשֵּׁם: להקדישני. שֶׁאִלּוּ דִּבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע וְהוֹצִיא, הָיִיתִי מְקֻדָּשׁ לְעֵינֵי הָעֵדָה וְאוֹמְרִים מַה סֶּלַע זֶה שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְפַרְנָסָה, מְקַיֵּם דִּבּוּרוֹ שֶׁל מָקוֹם, קַל וָחוֹמֶר אָנוּ: לכן לא תביאו. בִּשְׁבוּעָה, כְּמוֹ לָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי (שמואל א׳ ג׳) נִשְׁבַּע בִּקְפִיצָה שֶׁלֹּא יַרְבּוּ בִּתְפִלָּה כָּל כָּךְ: (13) המה מי מריבה. הֵם הַנִּזְכָּרִים בְּמָקוֹם אַחֵר, אֵת אֵלּוּ רָאוּ אִצְטַגְנִינֵי פַרְעֹה, שֶׁמּוֹשִׁיעָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לוֹקֶה בַּמַּיִם, לְכָךְ גָּזְרוּ „כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה

hier, daß wenn Mosche und Aharon sich hier nicht vergangen hätten, wären sie in das Land eingezogen. Ist doch die Äußerung (oben 11, 12) הצאן ובקר ישחט להם strafbarer, als dieses Vergehen? Nur weil es dort nicht öffentlich geschah, wurde ihm Nachsicht zu Theil; hier aber geschah es im Beisein des ganzen Volkes, darum konnte gegen sie keine Nachsicht geübt werden, damit der Name Gottes vom Volke nicht geringe geachtet werde. להקדישני Wenn ihr zum Felsen gesprochen hättet, so wäre ich vor den Augen der Gemeinde geheiligt worden, sie hätten sich gedacht: Wenn der Felsen, der nicht spricht, nicht hört und keine Nahrung braucht, den Befehl Gottes befolgt, um wie viel müssen wir es thun! לכן Bedeutet schwören, gleich (Sam. 1, 3, 14) לכן נשבעתי Gott beschloß es sofort — (daß sie das Volk nicht in das Land bringen sollen) durch einen Schwur, damit sie nicht dawegen vergeblich ihre Gebete häufen. (13) המה מי מריבה Diese, die anderswo erwähnt sind. Die Sterndeuter Pharaos sahen nämlich, daß der Erretter der Israeliten durch Wasser gestraft werden wird, darum verhängten sie über alle

וַיִּקָּדֵשׁ בָּם׃ ס רביעי (14) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקָּדֵשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם כֹּה אָמַר אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ׃ (15) וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיְמָה וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיָּרֵעוּ לָנוּ מִצְרַיִם

und er geheiligt ward durch dasselbe. (14) Und Mosche sandte Boten von Kadesch aus an den König zu Edom: So spricht dein Bruder Jisrael: Du kennst all' die Mühseligkeit, die uns getroffen; (15) Unsere Väter zogen hinab nach Mizrajim, und wir wohnten in Mizrajim lange Zeit, und die Mizrajim thaten übel uns und unsern Vätern.

רש״י

הִשְׁלִיכוּהוּ״ (שמות א׳): ויקדש בם. שֶׁמֵּתוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל יָדָם, שֶׁכְּשֶׁהַקָּבָּ״ה עוֹשֶׂה דִין בִּמְקוּדָּשָׁיו הוּא יָרֵאוּי וּמִתְקַדֵּשׁ עַל הַבְּרִיּוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר „נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ״ (תהלים ס״ח), וְכֵן הוּא אוֹמֵר „בִּקְרֹבַי אֶקָּדֵשׁ״ (ויקרא י׳): (14) אחיך יש־אל. מָה רָאָה לְהַזְכִּיר כָּאן אַחֲוָה? אֶלָּא אָמַר לוֹ: אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ „כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ״ (בראשית ט״ו) וְעַל שְׁנֵינוּ הָיָה אוֹתוֹ הַחוֹב לִפְרוֹעַ׃ אתה ידעת את כל התלאה. לְפִיכָךְ פֵּירַשׁ אֲבִיכֶם מֵעַל אָבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר „וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו״ (שם ל״ו) מִפְּנֵי הַשְּׁטָר חוֹב הַמּוּטָּל עֲלֵיהֶם, וְהִטִּילוֹ עַל יַעֲקֹב: (15) וירעו לנו. סָבַלְנוּ צָרוֹת רַבּוֹת:

neugebornen Knäblein den Tod durch Wasser. ויקדש בם Daß Mosche u. Aharon durch sie gestorben sind. Wenn Gott über die ihm Geweihten Recht spricht, wird er geehrfürchtet und geheiligt von den Weltbewohnern; ebenso in (Ps. 68, 36): Furchtbar wirst du Gott von deinen Heiligen aus, ebenso (M. 3, 20, 3): בקרובי אקדש. — (14) אחיך יש־אל Was bewog Mosche hier die Brüderschaft zu erwähnen? er sagte ihm: Wir sind verbrüdert, Söhne Abrahams, welchem vorausgesagt wurde: Deine Nachkommen werden Fremdlinge sein, wir beide haben nun gemeinsam die Schuld (zur Förderung des allgemeinen Menschenrechtes) abzutragen. — את כל התלאה Das Ungemach, weshalb euer Vater sich von dem unsrigen entfernte und in ein anderes Land ging, weg von seinem Bruder Jakob (M. 1, 36, 7), um der verhängten Sklaverei auszuweichen und diese dem Jakob allein aufzubürden. (15) וירעו לנו Wir

וְלַאֲבֹתֵינוּ׃ (16) וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁמַע
קֹלֵנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצִאֵנוּ מִמִּצְרָיִם
וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְקָדֵשׁ עִיר קְצֵה גְבוּלֶךָ׃
(17) נַעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ לֹא נַעֲבֹר
בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם וְלֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר
דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ לֹא נִטֶּה יָמִין וּשְׂמֹאול

(16) Da schrieen wir zum Ewigen, und er erhörte unsere Stimme und sandte einen Engel, und führte uns aus Mizrajim. Und siehe, wir sind in Kadesch, einer Stadt am Ende deines Gebietes. (17) Wir möchten doch durch dein Land ziehen! Wir wollen nicht ziehen durch Felder und Weinberge, und nicht Wasser aus den Brunnen trinken; den Königsweg wollen wir gehen, nicht ausbeugen

רש"י

ולאבותינו. מכאן שהאבות מצטערים בקבר כשפורענות באה על ישראל: (16) וישמע קולנו. בברכה שברכנו אבינו „הקול קול יעקב" (בראשית כ"ז) שאנו צועקים ונענים: מלאך. זה משה, מכאן שהנביאים קרואים מלאכים, ואומר „ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים" (ד"ה ב' ל"ו): (17) נעברה נא בארצך. אין לך לעורר על הירושה של ארץ ישראל כשם שלא פרעת החוב, עשה לנו עזר מעט לעבור דרך ארצך: לא נשתה מי באר. מי בורות היה צ"ל, אלא כך אמר משה: אע"פ שיש בידינו מן לאכול ובאר לשתות, לא נשתה ממנו, אלא נקנה מכם אוכל ומים להנאתכם, מכאן לאכסנאי אע"פ שיש בידו לאכול יקנה מן החנוני, כדי להנות את אושפיזו (במדבר ר'): דרך המלך נלך וגו'. אנו חוסמים את

ertrugen viele Leiden. — ולאבותינו Hieraus ist zu entnehmen, daß die Seelen der Erzväter im Jenseits noch die Leiden mitempfinden, die ihre Nachkommen hienieden treffen. (16) וישמע קולנו Nach dem Wortlaute des Segens, den unser Erzvater Jizchak uns gegeben: הקול קול יעקב d. h. wenn wir zu Gott aufschreien, so finden wir Erhörung. — וישלח מלאך D. i. Moſche; die Profeten werden die Boten Gottes genannt, wie es (Chron. 2, 26, 16) heißt: sie beschimpften die Boten Gottes (במלאכי ה'). — (17) נעברה נא בארצך Du kannst auf das Erbrecht von Palästina keinen Anspruch erheben, nachdem du die vorangegangenen Leiden und Mühsalen mit uns nicht getheilt hast; thue uns nun den kleinen Gefallen, uns durch dein Land durchziehen zu lassen. לא נשתה מי באר Es sollte heißen מי בירות Wasser von Zisternen. Mosche sagte also: obwohl wir Manna zur Speise und einen Brunnen zum Trinken haben, so machen wir doch keinen Gebrauch davon, sondern wir kaufen von euch Speise und Wasser, damit ihr Nutzen habet. Hievon die Sitte: Wer in ein Gasthaus einkehrt, und Speisen bei sich hat, soll selbe dennoch vom Gastgeber kaufen, und ihm Nutzen zukommen lassen. דרך המלך נלך Wir

עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃ (18) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶּן־בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ׃ (19) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמְסִלָּה נַעֲלֶה וְאִם־מֵימֶיךָ נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנַי וְנָתַתִּי מִכְרָם רַק אֵין־דָּבָר בְּרַגְלַי אֶעֱבֹרָה׃ (20) וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֱדוֹם לִקְרָאתוֹ בְּעַם כָּבֵד וּבְיָד חֲזָקָה׃ (21) וַיְמָאֵן ׀ אֱדוֹם נְתֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעָלָיו׃ פ חמישי (שלישי)

rechts oder links, bis daß wir dein Gebiet durchzogen haben. (18) Da sprach Edom zu ihm: du sollst nicht durchziehen bei mir, sonst rücke ich aus mit dem Schwerte dir entgegen. (19) Und die Kinder Jisrael sprachen zu ihm: Auf der gebahnten Straße wollen wir hinaufziehen, und wenn wir dein Wasser trinken ich und mein Vieh, so will ich den Kaufpreis dafür geben; weiter nichts, ich will nur zu Fuße durchziehen. (20) Aber er sprach: Du sollst nicht durchziehen. Und Edom zog aus ihm entgegen mit mächtigem Volke und starker Hand. (21) Und so weigerte sich Edom, Jisrael zu gestatten, durch sein Gebiet zu ziehen; da lenkte Jisrael ab von ihm,

רש״י

בְּהֶמְתֵּנוּ וְלֹא יַטּוּ לְכָאן וּלְכָאן לֶאֱכוֹל: (18) פֶּן בחרב אצא לקראתך. אַתֶּם מִתְגָּאִים בְּקוֹל שֶׁהוֹרִישְׁכֶם אֲבִיכֶם וְאוֹמְרִים וַנִּצְעַק וַיִּשְׁמַע קֹלֵנוּ (דברים כ״ו) וַאֲנִי אֵצֵא עֲלֵיכֶם בְּמַה שֶּׁהוֹרִישַׁנִי אָבִי ״וְעַל חַרְבְּךָ תִחְיֶה״ (בראשית כ״ז): (19) רק אין דבר. אֵין שׁוּם דָּבָר מַזִּיקְךָ: (20) וביד חזקה. בְּהַבְטָחַת זְקֵנִי ״וְהַיָּדַיִם

bleiben in der Heeresstraße, und legen unserem Vieh Maulkörbe an, damit es die Felder nach keiner Richtung hin beschädige. פן בחרב אצא Ihr rühmt euch des Erbtheils eueres Vaters mit der Stimme (im Gebete) und saget, wir schreien auf, und er erhört unsere Stimme; auch ich mache Gebrauch von dem Erbe meines Vaters Esav, und ziehe euch mit dem Schwerte entgegen (M. 1, 27). (19) רק אין דבר Du wirst nicht den geringsten Schaden haben. (20) וביד חזקה Mit dem, was ihn sein Stammvater versicherte

(22) וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
כָּל־הָעֵדָה הֹר הָהָר׃ (23) וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהֹר הָהָר עַל־
גְּבוּל אֶרֶץ־אֱדוֹם לֵאמֹר׃ (24) יֵאָסֵף
אַהֲרֹן אֶל־עַמָּיו כִּי לֹא יָבֹא אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל
אֲשֶׁר־מְרִיתֶם אֶת־פִּי לְמֵי מְרִיבָה׃

(22) Und sie brachen auf von Kadesch, und die Kinder Jisrael, die ganze Gemeinde, kamen an den Berg Hor. (23) Und der Ewige sprach zu Mosche und zu Aharon am Berge Hor, an der Grenze des Landes Edom, und sprach: (24) Aharon werde eingethan zu seinem Volke, denn er soll nicht kommen in das Land, das ich den Kindern Jisrael gebe, weil ihr widerspenstig waret gegen meinen Befehl bei dem Hader-Wasser.

רש״י

יְדֵי עֵשָׂו״ (שם)׃ (22) כל העדה. כּוּלָּם שְׁלֵמִים וְעוֹמְדִים לִיכָּנֵס לָאָרֶץ, שֶׁלֹּא הָיָה בָהֶן אֶחָד מֵאוֹתָם שֶׁנִּגְזְרָה גְזֵירָה עֲלֵיהֶם שֶׁכְּבַר כָּלוּ מֵתֵי מִדְבָּר, וְאֵלּוּ מֵאוֹתָן שֶׁכָּתוּב בָּהֶן „חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם״ (דברים ד׳)׃ הר ההר. הַר עַל גַּבֵּי הַר כְּתַפּוּחַ קָטָן עַל גַּבֵּי תַפּוּחַ גָּדוֹל, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֶעָנָן הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וּמַשְׁוֶה אֶת הֶהָרִים, שְׁלֹשָׁה נִשְׁאֲרוּ בָהֶן׃ הַר סִינַי לַתּוֹרָה וְהַר נְבוֹ לִקְבוּרַת מֹשֶׁה, וְהֹר הָהָר לִקְבוּרַת אַהֲרֹן׃ (23) על גבול ארץ אדום. מַגִּיד שֶׁנִּתְחַבְּרוּ כָּאן לְהִתְקָרֵב לְעֵשָׂו הָרָשָׁע, נִפְרְצוּ מַעֲשֵׂיהֶם וְחָסְרוּ הַצַּדִּיק הַזֶּה, וְכֵן הַנָּבִיא אוֹמֵר לִיהוֹשָׁפָט „בְּהִתְחַבֶּרְךָ עִם אֲחַזְיָהוּ פָּרַץ ה׳ אֶת מַעֲשֶׂיךָ״ (דברי הימים ב׳ כ׳)׃

והידים ידי עשו. — (22) כל העדה Vollkommen geeignet, in das Land einzuziehen; es war nicht Einer darunter von Denjenigen, welche früh zu sterben bestimmt waren, da jene in der Wüste den Tod gefunden hatten; diese aber waren von Denen, bei welchen (M. 5, 4) geschrieben steht: Alle lebt ihr heute noch! הר ההר Ein Berg war auf dem andern, wie ein kleiner Apfel auf einem großen, obwohl die Wolkensäule ihnen voranzog und alle Berge ebnete, blieben drei davon dennoch übrig: der Berg Sinai für die Gesetzoffenbarung, der Berg Nebo zur Grabstätte Moschеs, und „Hor-hahar" für die Grabstätte Aharons. (23) על גבול ארץ אדום Weil sie sich hier den Nachkommen Esavs anschlossen, und wollten mit ihnen Gemeinschaft machen, da arteten sie aus, wurden lasterhaft und verloren deshalb den Edlen (Aharon). So sagte auch der Profet בן דודיהו dem Jehoschafat (Chron. 2, 20, 37); „da du dich verbindest mit Achasijahu, so zerstört der Ewige deine Unternehmungn."

(25) קַח אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְהַעַל אֹתָם הֹר הָהָר׃ (26) וְהַפְשֵׁט אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף וּמֵת שָׁם׃ (27) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל־הֹר הָהָר לְעֵינֵי כָּל־הָעֵדָה׃ (28) וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ

(25) Nimm Aharon und seinen Sohn Elasar und führe sie hinauf auf den Berg Hor. (26) Und laß Aharon seine Kleider ausziehen, und laß seinen Sohn Elasar sie anlegen, und Aharon soll eingethan werden und daselbst sterben. (27) Und Mosche that, so wie der Ewige geboten, und sie gingen hinauf auf den Berg Hor vor den Augen der ganzen Gemeinde. (28) Und Mosche ließ Aharon seine Kleider ausziehen, und ließ seinen Sohn Elasar sie anlegen, und Aharon starb daselbst

רש"י

(25) קח את אהרן. בִּדְבָרִים שֶׁל נִחוּמִים, אֱמוֹר לוֹ: אַשְׁרֶיךָ שֶׁתִּרְאֶה כִּתְרְךָ נָתוּן לְבִנְךָ מַה שֶּׁאֵין אֲנִי זַכַּאי לְכָךְ: (26) את בגדיו. אֶת בִּגְדֵי כְּהֻנָּה גְדוֹלָה הַלְבִּישֵׁהוּ וְהַפְשִׁיטֵם מֵעָלָיו, לְתִתָּם עַל בְּנוֹ, בְּפָנָיו אָמַר לוֹ: הִכָּנֵס לַמְּעָרָה, וְנִכְנָס, רָאָה מִטָּה מוּצַעַת וְנֵר דָּלוּק, אָמַר לוֹ: עֲלֵה לַמִּטָּה, וְעָלָה, פְּשׁוֹט יָדֶיךָ וּפָשַׁט, קְמוֹץ פִּיךָ וְקָמַץ, עֲצוֹם עֵינֶיךָ וְעָצַם, מִיָּד חָמַד מֹשֶׁה לְאוֹתָהּ מִיתָה, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ „כַּאֲשֶׁר מֵת אַהֲרֹן אָחִיךָ" (דברים ל"ב) מִיתָה שֶׁנִּתְאַוִּיתָ לָהּ: (27) ויעש משה. אַף עַל פִּי שֶׁהַדָּבָר קָשֶׁה לוֹ, לֹא

(25) קח את אה"ן Gewinne ihn durch Trostworte, sage ihm: Heil dir, daß du deine Krone auf dem Haupte deines Sohnes siehst, mir wurde dies nicht gegönnt! (26) את בגדיו Er bekleidete ihn mit den hohepriesterlichen Gewändern und zog sie ihm dann aus, um sie seinem Sohne in seinem Beisein anzulegen; dann sagte Mosche: Geh in die Höhle! Aharon ging und sah ein bereitstehendes Bett und ein brennendes Licht. Mosche sagte: „Steige auf dieses Bett"! — er bestieg es; — „strecke deine Hand aus!" — er streckte sie aus; — „schließe deinen Mund"! — er schloß ihn; — „schließe deine Augen"! — er that es; — da wünschte Mosche auch so zu sterben, was ihm auch gewährt wurde (M. 5, 32, 50): „so wie dein Bruder gestorben ist"; eine Todesart, nach welcher du Verlangen trugst. (27) ויעש משה Obgleich ihm sehr wehe war, so zögerte er

auf der Spitze des Berges, und Mosche und Elasar gingen herab vom Berge. (29) Und als die ganze Gemeinde sah, daß Aharon hingeschieden war, da beweinte das ganze Haus Jisrael Aharon dreißig Tage.

וימת אהרן שם בראש ההר וירד משה ואלעזר מן־ההר׃ (29) ויראו כל־העדה כי גוע אהרן ויבכו את־אהרן שלשים יום כל בית ישראל׃ ס

רש״י

doch nicht. (29) ויראו כל העדה Als das Volk den Mosche und Eleasar vom Berge herab kommen sah, ohne Aharon, da fragte es: Wo ist Aharon? Mosche sagte: er ist gestorben; sie sagten: Ist es möglich? Er, der dem Engel des Verderbnisses Widerstand leistete, und der Pest Einhalt gebot, soll nun dem Todesengel unterlegen sein? da betete Mosche zu Gott es zeigten ihnen hierauf Dienstengel den Aharon auf der Bahre liegend; sie sahen ihn und glaubten es! כל בית ישראל Es beweinten ihn Männer und Frauen, weil Aharon Frieden stiftete und allenthalben Liebe und Eintracht zwischen streitenden Parteien und entzweieten Eheleuten förderte. — כי גוע Ich (Raschi) behaupte, daß die Uebersetzung כי: weil er gestorben ist (דהא מית) eine irrige ist, außer man müßte ויראו mit: sie wurden gesehen ואתחזיאו übersetzen. Unsere Lehrer haben dies כי deshalb durch weil erklärt, weil sie dem Midrasch beipflichten, daß nämlich die Ehrenwolken sie verlassen hatten, wie R. Abuhu (Trakt. R. Hasch. 3) bemerkt: Man lese nicht ויראי, sondern ויראו, sie wurden gesehen, darauf paßt: weil, indem es die Ursache angibt, warum wurden sie gesehen? weil Aharon

כב (במדבר רבה): (29) ויראו כל העדה. כשראו משה ואלעזר יורדים, ואהרן לא ירד, אמרו: היכן הוא אהרן? אמר להם: מת. אמרו: אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה, ישלוט בו מלאך המות? מיד בקש משה רחמים, והראוהו מלאכי השרת להם מוטל במטה, ראו והאמינו (שם): כל בית ישראל. האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו: כי גוע. אומר אני שהמתרגם דהא מית טועה הוא, אא״כ מתרגם ויראו ואתחזיאו שלא אמרו רבותינו כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש שנסתלקו ענני הכבוד, וכדאמר רבי אבהו דאמר ר׳ אבהו אל תקרי ויראו אלא ויראו (ראש השנה ג׳) ועל לשון זה נופל לשון דהא לפי שהיא נתינת טעם למה שלמעלה הימנו למה ויראו? לפי

כא (1) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ־עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ

21. (1) Und es hörte der Kenaani, König von Arad, der Bewohner der Mittagsseite, daß Jisrael

רש"י

שֶׁהֲרֵי מֵת אַהֲרֹן. אֲבָל אִם תַּרְגֵּם וַחֲזוֹ כָּל כְּנִשְׁתָּא אֵין לָשׁוֹן דְּהָא נוֹפֵל אֶלָּא לָשׁוֹן אֲשֶׁר שֶׁהוּא מִגִּזְרַת שִׁמּוּשׁ אִם שֶׁמָּצִינוּ, אִם מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן אֲשֶׁר, כְּמוֹ „וְאִם מַדּוּעַ לֹא תִקְצַר רוּחִי" (איוב כ"א) וְהַרְבֵּה מְפוֹרָשִׁים מִזֶּה הַלָּשׁוֹן „אִם חֲרוּצִים יָמָיו" (שם י"ד):

כא (1) וישמע הכנעני. שָׁמַע שֶׁמֵּת אַהֲרֹן וְנִסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד, כְּלוֹמַר כִּדְאִיתָא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (ד"ג) וַעֲמָלֵק מֵעוֹלָם רְצוּעַת מַרְדּוּת לְיִשְׂרָאֵל מְזוּמָּן בְּכָל עֵת לְפוּרְעָנוּת: יושב הנגב. זֶה עֲמָלֵק, שֶׁנֶּאֱמַר „עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב" (במדבר י"ג) וְשִׁנָּה אֶת לְשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן כְּנַעַן כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִים לְהַקָּבָּ"ה לָתֵת כְּנַעֲנִים בְּיָדָם, וְהֵם אֵינָן כְּנַעֲנִים, רָאוּ יִשְׂרָאֵל לְבוּשֵׁיהֶם כִּלְבוּשֵׁי עֲמָלֵקִים וּלְשׁוֹנָם לְשׁוֹן כְּנַעַן, אָמְרוּ נִתְפַּלֵּל סְתָם, שֶׁנֶּאֱמַר „אִם נָתֹן תִּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי": דרך האתרים. דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב שֶׁהָלְכוּ בָהּ מְרַגְּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר „וַיַּעֲלוּ בַנֶּגֶב" (שם). דָּבָר אַחֵר „דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים" דֶּרֶךְ הַתַּיָּר הַגָּדוֹל הַנּוֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: „דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת

gestorben war; allein nach dem Targum: וחזו כל כנישתא „die ganze Gemeinde sah" paßt das Wort „weil" nicht, sondern „daß", in welcher Bedeutung אם gebraucht zu werden pflegt; wie אשר, gleich (Ijob 21): ואם מדוע לא תקצר; noch an vielen Stellen wird es so gebraucht, z. B. (Ijob 13): אם חרוצים ימיו.

21. (1) וישמע הכנעני Er hörte, daß Aharon gestorben und die Wolke der Herrlichkeit sich entfernt hat. Amalek war von jeher als Geißel der Bestrafung für Jisrael bestimmt. — ישב הנגב d. i. Amalek, (M. 4, 13, 29): Amalek wohnt im mittäglichen Lande, er veränderte seine Sprache und sprach die kenaanitische, in dem Glauben, daß die Israeliten zu Gott beten werden, daß er die Kenaaniter ihnen in die Hände gebe. Die Israeliten aber merkten, daß sie Kleider wie die Amalekiter trugen, und nur die Sprache die kenaanitische sei, da sagten sie: laß uns allgemein beten: Wenn du, o Gott, dieses Volk mir in die Gewalt geben wirst. דרך האת"ים Den Weg zur Mittagseite, den die Kundschafter eingeschlagen hatten, wie es heißt: ויעלו בנגב — Oder ד"ך האת"ים bedeutet der Weg, den der große Kundschafter (Führer), die Bundeslade, vorangeht, wie es (M. 4, 10, 33) heißt: „Auf diesen drei Tagreisen zog die Bundeslade vor ihnen her, ihnen zu

הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ | מִמֶּנּוּ
שֶׁבִי׃ (2) וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה
וַיֹּאמַר אִם־נָתֹן תִּתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה
בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת־עָרֵיהֶם׃ (3) וַיִּשְׁמַע
יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי
וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם וְאֶת־עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם־
הַמָּקוֹם חָרְמָה׃ פ (4) וַיִּסְעוּ מֵהֹר

kam auf dem Wege der Kundschafter, da stritt er gegen Jisrael, und führte von ihm Gefangene weg. (2) Da gelobte Jisrael dem Ewigen ein Gelübde und sprach: Wenn du dieses Volk in meine Hand giebst, so will ich ihre Städte bannen. (3) Und der Ewige hörte auf die Stimme Jisraels, und gab den Kenaani dahin, und man bannte sie und ihre Städte und nannte den Namen des Ortes Chorma. (4) Und sie zogen vom

רש"י

יָמִים לָתוּר לָהֶם מְנוּחָה" (שם י'): וישב ממנו שבי.
אינה אלא שפחה אחת: (2) והחרמתי. אקדיש
שללם לגבוה: (3) ויחרם אתהם. בהריגה: ואת
עריהם. חרמי גבוה: (4) דרך ים סוף. כיון שמת
אהרן ובאת עליהם מלחמה זו, חזרו לאחוריהם דרך
ים סוף, הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם
גזירת מרגלים, שנאמר „וסעו המדברה דרך ים סוף"
(דברים א') וכאן חזרו לאחוריהם (ועיין פרשת
פנחס) שבע מסעות, שנאמר „ובני ישראל נסעו
מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן" (שם י')
וכי במוסרה מת, הלא בהר ההר מת? אלא, שם
חזרו והתאבלו עליו והספידוהו, כאילו הוא בפניהם
וצא ודוק במסעות ותמצאם, שבע מסעות מן

zeigen, wo sie ruhen sollen." וישב ממנו שבי Blos eine Sklavin nahmen sie gefangen. (2) והחרמתי Ich will die Beute dem Höchsten weihen. (3) ויחרם אתהם Durch Tödten. ואת עריהם Das gottgeweihte Baugut. (4) דרך ים סוף Als Aharon gestorben war, und dieser Krieg vorfiel, zogen sie zurück den Weg zum Schilfmeere, denselben Weg, den sie gegangen waren, als das Verhängniß wegen der Kundschafter sie traf; wie es heißt: Ziehet in die Wüste hin, nach dem Schilfmeere zu. Hier gingen sie sieben Stationen zurück, denn so heißt es (M. 5, 10, 6): „Die Kinder Israels zogen von Beeroth bene Jaakon und ruheten in Moßerah, allwo Aharon starb. Er starb doch nicht in Moßerah, sondern auf Hor-Hohar? Allein dort trauerten sie abermals und beklagten ihn, als wäre er dort gestorben. — Wenn man diese Züge genau prüft, so findet man von Moßerah bis Hor-Hohar sieben Stationen. (Nämlich, sie zogen zurück von

ההר דרך ים־סוף לסבב את־ארץ אדום ותקצר נפש־העם בדרך:

Berge Hor den Weg nach dem Schilfmeere, um das Land Edom zu umgehen: da nahm ab der Muth des Volkes auf dem Wege.

רש"י

מסעה עד הר ההר: לסבב את ארץ אדום. שלא נתנם לעבור בארצו: ותקצר נפש העם בדרך. בטורח הדרך שהוקשה להם, אמרו עכשיו היינו קרובים ליכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו, כך חזרו אבותינו ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום. לפיכך קצרה נפשם בעינוי הדרך ובלע"ז אנקרוט"לור Acrout-lour, Acrou, chose degoutant: luer lour. (בל"א מדוגם) ולא יתכן לומר: ותקצר נפש העם בדרך בהיותו בדרך, ולא פירש בו במה קצרה, שכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא מפורש שם במה קצרה, כגון ותקצר נפשי בהם (זכריה י"א) ותקצר נפשו בעמל ישראל (שופטים י') וכל דבר קשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש כאדם שהטורח בא עליו, ואין דעתו סובלתו לקבל אותו הדבר ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם הצער, ובדבר המטריח נופל לשון גודל, שגדול הוא וכבד על האדם, כגון וגם נפשם בחלה בי (זכריה י"א) ויגדלה עלי ויגאה כשחל תצודני (איוב י'):

Hor-Hohar bis Kadesch, dann nach Ezjon Geber, Ebrona, Thor Hagidgad, Bene Jaakon u. Moßerah). לסבב את ארץ אדום Weil er nicht durch sein Land ziehen ließ. ותקצר נפש העם בדרך Das Volk ward ungeduldig auf dem Wege, durch die Beschwerden und Mühseligkeiten der Reise; sie sagten: Jetzt waren wir nahe daran, in das Land zu kommen, und gehen zurück; ebenso erging es unseren Vätern, sie mußten 38 Jahre dort herumziehen, bis heute, darum wurden sie entmuthigt, ob der Beschwerden der Fußreisen. בדרך kann nicht bedeuten: auf dem Wege, indem es nicht angegeben ist: worüber, indem bei קצר נפש überall zugleich die Ursache angegeben wird, z. B. (Zachar. 11, 8): ותקצר נפשי בהם d. h. über sie; ebenso (Richt. 10, 16): ותקצר נפשו בעמל ישראל wegen der Drangsale Israels. Alles Lästige für den Menschen wird mit קצר נפש ausgedrückt, d. h. die Seele ist zu beengt, um die Beschwerlichkeit zu fassen, sie haben gleichsam keinen Raum im Herzen. Bei jeder Beschwerde paßt ferner der Ausdruck גדל, weil sie zu groß und schwer auf den Menschen lastet, wie in (Zach. 11, 8): גם נפשם בחלה בי und auch sie wurden meiner überdrüßig, d. h. zu groß, um mich zu fassen: (Hiob 10, 16):

(5) וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה
לָמָה הֶעֱלִיתֻנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר
כִּי אֵין לֶחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה
בַּלֶּחֶם הַקְּלֹקֵל׃ (6) וַיְשַׁלַּח יְהוָה
בָּעָם אֵת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיְנַשְּׁכוּ
אֶת־הָעָם וַיָּמָת עַם־רָב מִיִּשְׂרָאֵל׃
(7) וַיָּבֹא הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ
חָטָאנוּ כִּי־דִבַּרְנוּ בַיהוָה וָבָךְ הִתְפַּלֵּל

(5) Und das Volk redete wider Gott und wider Mosche: Warum habt ihr uns heraufgeführt aus Mizrajim, daß wir sterben in der Wüste? denn da ist kein Brod und kein Wasser, und wir haben Widerwillen an der elenden Speise. (6) Da sandte der Ewige wider das Volk die brennenden Schlangen, u. sie bissen das Volk, und es starb viel Volk von Jisrael. (7) Da kam das Volk zu Mosche und sie sprachen: Wir haben gesündigt, daß wir geredet haben wider den Ewigen und wider

רש"י

כְּלָלוֹ שֶׁל פֵּירוּשׁ כָּל לָשׁוֹן קֹצֶר נֶפֶשׁ בְּדָבָר לָשׁוֹן שֶׁאֵין יָכוֹל לְסָבְלוֹ הוּא, שֶׁאֵין הַדַּעַת סוֹבַלְתּוֹ: (5) באלהים ובמשה. הִשְׁווּ עֶבֶד לְקוֹנוֹ (מ"ר): למה העליתנו. שְׁנֵיהֶם שָׁוִים: ונפשנו קצה. אַף זֶה לְשׁוֹן קֹצֶר נֶפֶשׁ וּמִאוּס: בלחם הקלוקל. לְפִי שֶׁהַמָּן נִבְלָע בָּאֵיבָרִים קְרָאוּהוּ קְלוֹקֵל, אָמְרוּ: עָתִיד הַמָּן הַזֶּה שֶׁיִּתְפַּח בְּמֵעֵינוּ, כְּלוּם יֵשׁ יְלוּד אִשָּׁה שֶׁמַּכְנִיס וְאֵינוֹ מוֹצִיא (ע"ז ה'): (6) את הנחשים השרפים. שֶׁשּׂוֹרְפִים אֶת הָאָדָם בְּאֶרֶס שִׁנֵּיהֶם (במ"ר): וינשכו את העם. יָבֹא נָחָשׁ שֶׁלָּקָה עַל הוֹצָאַת דִּבָּה וְיִפָּרַע מִמּוֹצִיאֵי דִבָּה, יָבֹא נָחָשׁ שֶׁכָּל הַמִּינִין נִטְעָמִין לוֹ טַעַם אֶחָד וְיִפָּרַע מִכְּפוּיֵי טוֹבָה, שֶׁדָּבָר

... bin ich zu groß, daß du mich wie einen Löwen hetzest? Überhaupt bedeutet קצור נפש eine Sache, die unerträglich ist, die man nicht fassen kann. (5) באלהים ובמשה Sie stellten dem Diener seinem Herrn gleich. למה העליתנו (Mehrzahl) Ihr beide habt uns herausgeführt. ונפשנו קצה Auch dies bedeutet Widerwillen und Ekel. — בלחם הקלקל Das Manna geht in den Gliedern ganz auf, daher nannten sie es קלקל ungenügende, verderbliche Speise: sie sagten, das Manna wird in unserm Innern aufschwellen; wie? kann denn ein Mensch Speise zu sich nehmen, ohne selbe auszuscheiden? (6) הנחשים השרפים Schlangen, welche die Menschen durch den Biß ihrer Zähne vergiften. וינשכו את העם Es komme die Schlange, welche (M. 1, 3, 13) wegen Bösreden gestraft wurde, und bestrafe Diejenigen, welche üble Gerüchte ausgebracht; es komme die Schlange, die bei allen Speisen nur einen (Erd-) Geschmack empfindet und diene zur Bestrafung der dankvergessenen Menschen, die bei der einen

אל־יהוה ויסר מעלינו את־הנחש
ויתפלל משה בעד העם׃ (8) ויאמר
יהוה אל־משה עשה לך שרף ושים
אתו על־נס והיה כל־הנשוך וראה
אתו וחי׃ (9) ויעש משה נחש נחשת

dich! Bete zum Ewigen, daß er die Schlangen von uns abwende. Da betete Mosche für das Volk. (8) Und der Ewige sprach zu Mosche: Mache dir einen Saraph, und setze ihn auf eine Stange, und es geschehe, Jeder, der gebissen worden, der sehe ihn an, so wird er leben bleiben. (9) Und Mosche machte eine kupferne Schlange,

רש״י

אחר משתנה להם לכמה מטעמים: (7) ויתפלל משה. מכאן למי שמבקשים ממנו שלא יהא אכזרי מלמחול: (8) על נס. על כלונס שקורין פירטי״קא בלע״ז (פירטיקא Pertica ital.), וכן "כנס על הגבעה" (ישעי׳ ל׳) "ארים נסי" (שם מ״ט) "שאו נס" (שם י״ג), ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראו נס: כל הנשוך. אפילו כלב או חמור נושכו, היה ניזק ומתנונה והולך (במדרש רבה) אלא שנשיכת הנחש ממהרת להמית, לכך נאמר כאן "וראה אותו" ראיה בעלמא, ובנשיכת הנחש נאמר "והביט" והיה אם נשך הנחש את איש והביט וגו׳ שלא היה ממהר נשך הנחש להתרפאות, אלא אם כן מביט בו בכוונה ואמרו רבותינו: וכי נחש ממית או מחיה? אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתרפאים, ואם לאו היו נמוקים: (9) נחש נחשת.

Manna-Speise allerlei Geschmack wahrnehmen konnten! (7) ויתפלל משה Daraus ergibt sich, wer dem Beleidigten Abbitte leistet, dieser gegen ihn nicht hartherzig und unerbittlich sein soll. (8) על נס Auf eine Stange, ähnl. (Jes. 30): כנס על הנבעה; das. 49: ארים נסי; das. 13, 2. שאו נס weil es hoch emporragt, als Denkzeichen, heißt es נס. כל הנשך Jeder Gebissene, selbst der Biß eines eines Hundes oder Esels beschädigte, doch nicht tödtlich; daher heißt es hier (V. 8) וראה אותו ein bloßes Aufblicken half schon, beim Schlangenbiß aber (V. 9) steht: והביט, der von der Schlange Gebissene mußte hoffnungsvollen Blickes hinaufschauen, sonst wurde er nicht sobald geheilt. Unsere Lehrer bemerken hierzu (Talm. R. Haschana 19): Kann denn die kupferne Schlange tödten oder beleben? Nein, sondern wenn die Israeliten nach oben blickten, und ihren Sinn ihrem Vater im Himmel unterwarfen, wurden sie geheilt, wo nicht, schwanden sie hin. (9) נחש נחשת Es

וישמהו על הנס והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי: ששי (10) ויסעו בני ישראל ויחנו באבת: (11) ויסעו מאבת ויחנו בעיי העברים במדבר אשר על פני מואב ממזרח השמש: (12) משם נסעו ויחנו בנחל זרד: (13) משם נסעו ויחנו מעבר ארנון אשר במדבר היצא מגבל האמרי כי ארנון גבול

und setzte sie auf die Stange, und es geschah, wenn eine Schlange Jemanden biß, so schaute er auf zu der kupfernen Schlange und blieb leben. (10) Und die Kinder Jisrael brachen auf und lagerten zu Oboth. (11) Und sie brachen auf von Oboth und lagerten zu Jje-Abarim, in der Wüste, die vor Moab gegen Sonnenaufgang ist. (12) Von dort brachen sie auf und lagerten im Thale Sered. (13) Von dort brachen sie auf und lagerten jenseits des Arnons, der in der Wüste, der herauskommt aus dem Gebiete des Emori: denn der Arnon war die Grenze Moabs,

רש"י

לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא אמר משה הקב"ה קורא נחש, ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון (שם): (11) בעיי העברים. לא ידעתי למה נקרא שמם „עיים", ועי לשון חורבה היא, דבר הטאוט במטאטא, והעי"ן בו יסוד לבדה, והוא מלשון יעים, כמו „ויעה ברד" (ישעי' כ"ח): העברים. דרך מעבר, העוברים שם מאת הר נבו אל ארץ כנען, שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי: על פני מואב ממזרח השמש. במזרחה של ארץ מואב: (13) מגבול האמרי. תחום סוף מצר שלהם, וכן גבול מואב (דברים ב') לשון קנה וסוף: מעבר ארנון. הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה, עד

wurde ihm nicht befohlen, sie aus Kupfer zu machen, sondern Mosche dachte: der Ewige heißt es נחש (Schlange), so will ich sie aus נחשת Kupfer machen, welches mit נחש ähnlich lautet. (11) בעיי העברים Ich weiß nicht, warum man dieses עיים nennt? welches Wort eine zerstörte Sache, Etwas, das man wegfegt bedeutet. Das ע ist alleiniger Stammbuchstabe (v. יעה), wovon auch יעים, (Jes. 28): ויעה ברד wegschaufeln. העברים Der Weg, der den Berg Nebo übersteigenden Reisenden, nach dem Lande Kenaan, es scheidet das Land Moab von dem Lande der Emoriten. ממזרח השמש Auf der Morgenseite von Moab. (13) מגבול האמרי Das Ende seines Landes; ebenso (M. 5, 2): גבול מואב der Grenzbezirk Moabs. מעבר ארנון Sie umkreisten das ganze Land Moab, seine Mittag- und Morgenseite, bis sie ans jenseitige Ufer des Flusses

מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי׃ (4) עַל־כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת יְהוָה אֶת־וָהֵב בְּסוּפָה וְאֶת־הַנְּחָלִים אַרְנוֹן׃

zwischen Moab und dem Emori. (14) Darum heißt es im Buche der Kriege des Ewigen: Waheb in Supha und die Bäche

רש״י

שבאו מעבר השני לארנון, בתוך ארץ האמורי, בצפונה של ארץ מואב: היוצא מגבול האמורי. רצועה יוצאה מגבול האמורי והיא של אמורים ונכנסת לגבול מואב עד ארנון שהיא גבול מואב ושם חנו ישראל ולא באו לגבול מואב (כי ארנון גבול מואב, והם לא נתנו להם רשות לעבור בארצם ואף על פי שלא פירשה משה, פירשה יפתח) כמו שנאמר ביפתח „וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה“ (שופטים י״א), ומשה רמזה „כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער“, מה אלו לא נתנום לעבור בתוך ארצם אלא הקיפום סביב, אף מואב כן: (14) על כן יאמר. על חניה זו ונסים שנעשים בה, יאמר בספר מלחמות ה׳. כשמספרים נסים שנעשו לאבותינו, יספרו את והב וגו׳: את והב. כמו את יהב, כמו שיאמר מן יעוד ועד, כן יאמר מן יהב והב. והוי״ו יסוד היא, כלומר את אשר יהב להם, והרבה נסים בים סוף: ואת הנחלים ארנון. כשם שמספרים בנסי ים סוף, כך יש לספר בנסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו נסים

Arnon kamen, mitten in das Land der Emoriter, mitternächtlich von Moab. היוצא מגבול האמרי Ein schmaler Strich tritt aus dem Lande Emoris heraus, in die Grenze Moab's, bis zum Arnon, welche die Grenze von Moab ist; dort lagerten die Israeliten und kamen nicht in das Land Moab, wie Jiftach (Richt. 11, 1) sagte: „Auch zum Könige von Moab sandte er Boten, er willigte aber nicht ein“. Auch Mosche deutete dies an (M. 5, 2, 29): „Wie mir die Nachkommen Esav's gethan, die in Sëir wohnten.“ So wie diese sie nicht durch ihr Land ziehen ließen, sondern sie zu umgehen zwangen, ebenso war es auch mit Moab. (14) על כן יאמר Von dieser Lagerung und von den Wundern, die dabei geschahen, יאמר בספר מלחמת ה׳ wird Jeder, der die Wunder, die unseren Voreltern damals widerfahren sind, auch erzählen: את והב So viel wie יהב geben, wie man von יעד, ועד gibt, so von יהב, והב. das ו gehört zum Stamme, d. h. man wird sich erzählen was Gott ihnen gegeben יהב, so auch die Wohlthaten am Schilfmeere. ואת הנחלים ארנון So wie man von den Wunderthaten am Schilfmeere erzählt, so wird man auch erzählen von den Wundern bei dem Bache Arnon, denn auch hier

(15) וְאֶ֙שֶׁד֙ הַנְּחָלִ֔ים אֲשֶׁ֥ר נָטָ֖ה לְשֶׁ֣בֶת עָ֑ר וְנִשְׁעַ֖ן לִגְב֥וּל מוֹאָֽב׃ (16) וּמִשָּׁ֖ם בְּאֵ֑רָה הִ֣וא הַבְּאֵ֗ר אֲשֶׁ֨ר אָמַ֤ר יְהֹוָה֙

Arnon. (15) Und die Ergießung der Bäche, die sich wendet nach dem Wohnsitz Ar, und sich lehnt an die Grenze Moabs. (16) Und von dort nach dem Brunnen. Das ist der Brunnen, wo der Ewige sprach zu

רש"י

נחלים, ומה הם הנסים? (15) ואשד הנחלים, תרגום של שפך: אשד. שפך הנחלים שנשפך שם דם אמורים, שהיו נחבאים שם, לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל עמוק וקצר, וההרים סמוכים זה לזה, אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חבירו בהר מזה, והדרך עובר בתוך הנחל, אמרו אמוריים, כשיכנסו ישראל לארץ, לתוך הנחל לעבור, נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם, ונהרגם בחצים ואבני בליסטראות והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב, ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ, כיון שבאו ישראל לעבור, נזדעזע ההר של ארץ ישראל לעבור כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה ונתקרב לצד ההר של מואב, ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום, וזהו „אשר נטה לשבת" עד שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד מואב ונדבק בו, וזהו „ונשען לגבול מואב": (ס"א אינו. ועברו ישראל אל ההרים ולא ידעו הנסים האלו אלא ידי הבא שנכנס לשם): (16) ומשם בארה. משם בא האשד אל הבאר, כיצד, אמר הקב"ה: מי מודיע לבני הנסים

geschahen große Wunder. (15) ואשד הנחלים Der Ausfluß der Bäche. Onk. übersetzt אשד mit שפך, der Zusammenfluß der Bäche; dort ist das Blut der Emoriter geflossen, welche sich dort verborgen hatten, weil es hohe Berge gab, das Thal aber tief und enge war, die Berge standen sich so nahe, daß wenn Einer auf einem Berge stand, er mit einem auf dem andern Berge Stehenden sprechen konnte. Der Weg ging durch das Thal, die Emoriter sagten nun: Wenn die Israeliten den Weg nach Palästina durchs Thal nehmen werden, wollen wir aus den Höhlen der Berge herauskommen, und sie durch Pfeile und Schleudersteine umbringen. Diese Höhlen waren an der Seite der Berge und ragten hochstehende Felsenspitzen hervor. Als die Israeliten einzogen, erbebte der Berg von Palästina — als wollte er gleich einer gehorsamen Dienerin ihrer Gebieterin entgegeneilen; denn die hervorstehenden Spitzen des einen Berges drangen in die Vertiefungen des andern, wodurch die Emoriter zerdrückt wurden. Darauf bezieht sich: אשר נטה לשבת ער daß der Berg von seinem Platze sich abneigte, und sich der Seite Moabs näherte, d. h. er stützte sich an die Grenze Moabs. (16) ומשם בארה Von dort kam der Ausfluß in den Brunnen. Wer —

לְמֹשֶׁה אֱסֹף אֶת־הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם מָיִם׃ ס (17) אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי בְאֵר עֱנוּ־לָהּ׃ (18) בְּאֵר חֲפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בִּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעֲנֹתָם וּמִמִּדְבָּר

Mosche: Versammle das Volk, und ich will ihnen Wasser geben. (17) Damals sang Jisrael diesen Gesang: Steig herauf, Brunnen! singet ihm entgegen! (18) Brunnen, den Fürsten gegraben, den die Edlen des Volkes gehöhlt mit dem Scepter, mit ihren Stäben. — Und aus der Wüste

רש״י

הַלָּלוּ? הַמָּשָׁל אוֹמֵר נָתַתָּ פַּת לְתִינוֹק, הוֹדִיעַ לְאִמּוֹ. לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ, חָזְרוּ הֶהָרִים לִמְקוֹמָם, וְהַבְּאֵר יָרְדָה לְתוֹךְ הַנַּחַל, וְהֶעֶלְתָה מִשָּׁם דַּם הַהֲרוּגִים וּזְרוֹעוֹת וְאֵיבָרִים וּמוֹלִיכָתָן סָבִיב הַמַּחֲנֶה, וְיִשְׂרָאֵל רָאוּ וְאָמְרוּ שִׁירָה: (17) עֲלִי בְאֵר. מִתּוֹךְ הַנַּחַל וְהַעֲלִי מַה שֶּׁאַתְּ מַעֲלָה, וּמִנַּיִן שֶׁהַבְּאֵר הוֹדִיעָה לָהֶם? שֶׁנֶּאֱמַר "וּמִשָּׁם בְּאֵרָה", וְכִי מִשָּׁם הָיְתָה, וַהֲלֹא מִתְּחִלַּת אַרְבָּעִים שָׁנָה הָיְתָה עִמָּהֶם, אֶלָּא שֶׁיָּרְדָה לְפַרְסֵם אֶת הַנִּסִּים (במ"ר), וְכֵן "אָז יָשִׁיר", הַשִּׁירָה הַזֹּאת נֶאֶמְרָה בְּסוֹף אַרְבָּעִים, וְהַבְּאֵר נִתְּנָה לָהֶם מִתְּחִלַּת אַרְבָּעִים. מָה רָאָה לִיכָּתֵב כָּאן? אֶלָּא הָעִנְיָן הַזֶּה נִדְרָשׁ לְמַעְלָה הֵימֶנּוּ (שבת ל"ה): (18) באר חפרוה. זֹאת הִיא הַבְּאֵר אֲשֶׁר חֲפָרוּהָ שָׂרִים מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: במשענתם:

sprach der Hochgepriesene, wer wird meinen Kindern diese Wunder bekannt machen? Das Sprichwort sagt: Gibst du dem Kinde Brod, so mußt du es der Mutter mittheilen. Nach dem Durchzuge der Israeliten ließ Gott die Erde durch Erdbeben in ihrem früherem Standpunkt kommen, der Quell floß in das Thal, wodurch das Blut und die Gebeine der emoritischen Leichen zum Vorschein kamen, die um das Lager herumschwammen, als Israel dies sah, stimmte es nachstehendes Danklied an: (17) עלי באר Steig auf, Brunnen aus dem Thale, bringe herauf, was du aufgenommen! Wovon ist erwiesen, daß der Quell es ihnen bekannt machte? weil es heißt: ומשם בארה er wurde ja dort nicht zum erstenmale sichtbar? sondern zu Anfang der vierzig Jahre? es kam nur von dort der Ausfluß in den Quell, um diese Wunder bekannt zu machen; dasselbe bedeutet hier אז ישיר ישראל את השירה הזאת welches zu Ende der 40 Jahren gesungen wurde, der Quell wurde ihnen zu Anfang der 40 Jahre gegeben, warum wird erst davon hieher geschrieben? Aus der eben angeführten Ursache. (18) באר חפרוה Dies ist der Brunnen, den die Fürsten Mosche und Aharon gegraben. במשענותם Mit dem Stabe. וממדבר In der Wüste wurde er ihnen

מַתָּנָה׃ (19) וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת׃ (20) וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃ פ שביעי (רביעי)

nach Mathana. (19) Und von Mathana nach Nachliel, und von Nachliel nach Bamoth. (20) Und von Bamoth nach dem Thal, das im Gefilde Moabs, auf der Spitze des Pisga, die hinblicket über die Fläche der Wüste.

רש״י

במטה: וממדבר. נִתְּנָה לָהֶם: (19) וממתנה נחליאל. כְּתַרְגּוּמוֹ: (20) ומבמות הגיא אשר בשדה מואב. כִּי שָׁם מֵת מֹשֶׁה וְשָׁם בָּטְלָה הַבְּאֵר. ד״א כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם, כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא כְּשֶׁהָיוּ חוֹנִים, נוֹטֵל מַקְלוֹ וּמוֹשֵׁךְ אֵצֶל דִּגְלוֹ וּמַחֲנֵהוּ, וּמֵי הַבְּאֵר נִמְשָׁכִין דֶּרֶךְ אוֹתוֹ סִימָן, וּבָאִין לִפְנֵי חֲנִיַּת כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט: במחוקק. עַל פִּי מֹשֶׁה שֶׁנִּקְרָא מְחוֹקֵק, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי שָׁם חֶלְקַת מְחוֹקֵק סָפוּן (דברים ל״ג). וְלָמָּה לֹא נִזְכַּר מֹשֶׁה בְּשִׁירָה זוֹ? לְפִי שֶׁלָּקָה עַל יְדֵי הַבְּאֵר, וְכֵיוָן שֶׁלֹּא נִזְכַּר שְׁמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ שֶׁל הקב״ה, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ מְזַמְּנִין אוֹתוֹ לִסְעוּדָה, אָמַר: אִם אוֹהֲבִי שָׁם אֲנִי שָׁם, וְאִם לָאו אֵינִי הוֹלֵךְ: ראש הפסגה. כְּתַרְגּוּמוֹ רֵישׁ רָמָתָא: פסגה. לָשׁוֹן גּוֹבַהּ וְכֵן פַּסְּגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ (תהלים מ״ח) הַגְבִּיהוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ: ונשקפה. אוֹתָהּ הַפִּסְגָּה עַל פְּנֵי מָקוֹם שֶׁשְּׁמוֹ יְשִׁימוֹן וְהוּא לְשׁוֹן מִדְבָּר, שֶׁהוּא שָׁמֵם. דָּבָר אַחֵר וְנִשְׁקָפָה, הַבְּאֵר, עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן „שֶׁנִּגְנְזָה בְּיַמָּהּ שֶׁל טְבֶרְיָא״,

geschenkt! — (19) וממתנה נחליאל Nach Onk. von da, wo er ihnen gegeben wurde, in das Gefilde. (20) ומבמות הגיא אשר בשדה מואב Dort starb Mosche, und nachher versiegte der Brunnen. Oder כרוה נדיבי העם heißt, bei jeder Lagerung machte jeder Stammfürst mit seinem Stabe ein Zeichen, und nach diesem Zeichen leiteten sie das Wasser vom Brunnen bis an den Ort, wo ihr Stamm lagerte. במחוקק Dies geschah auf Befehl Mosche's, denn so heißt es (M. 5, 33, 21): כי שם חלקת מחוקק Warum wird aber in diesem Gesang der Name Mosche nicht erwähnt? Weil er durch diesen Brunnen gestraft worden ist, und weil Mosche hier unerwähnt bleibt, wurde auch Gottes Name hier nicht genannt; wie wenn man einen König zu einer Festlichkeit ladet, dieser aber erwiedert: Ist mein Liebling dort, so komme ich, wo nicht so werde ich nicht erscheinen. ראש הפסגה Nach Onk. ריש רמתא auf der Spitze der Anhöhe. פסגה heißt Höhe, wie in (Ps. 48, 14) פסגו ארמנותיה erhöhet ihre Paläste. ונשקפה Diese Anhöhe wird gesehen von dem Orte, welcher ישימון Wüste heißt. Oder ונשקפה der Brunnen wird auf Jeschimon gesehen, er wurde in das Meer von

(21) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר׃ (22) אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ לֹא נִטֶּה בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃ (23) וְלֹא־נָתַן סִיחֹן

(22) Und Jisrael sandte Boten an Sichon, den König des Emori, und sprach: (22) Ich möchte durch dein Land ziehen, wir wollen nicht ausbeugen in Felder und Weinberge, wir wollen nicht trinken Wasser aus den Brunnen; auf dem Wege des Königs wollen wir gehen, bis daß wir dein Gebiet durchzogen haben. (23) Aber Sichon gestattete

רש״י

וְהָעוֹמֵד עַל הַיְשִׁימוֹן מַבִּיט וְרוֹאֶה כְּמִין כְּבָרָה בַּיָּם וְהִיא הַבְּאֵר, כָּךְ דָּרַשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא׃ (21) וישלח ישראל מלאכים. וּבְמָקוֹם אַחֵר תּוֹלֶה הַשְּׁלִיחוּת בְּמֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר „וָאֶשְׁלַח מַלְאָכִים מִמִּדְבַּר קְדֵמוֹת" (דברים כ׳), וְכֵן „וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים אֶל מֶלֶךְ אֱדוֹם" (במדבר כ׳), וּבְיִפְתָּח הוּא אוֹמֵר „וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל מֶלֶךְ אֱדוֹם" וגו׳ (שופטים י״א), הַכְּתוּבִים הַלָּלוּ צְרִיכִין זֶה לָזֶה, זֶה נוֹעֵל וְזֶה פּוֹתֵחַ, שֶׁמֹּשֶׁה הוּא יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל הֵם מֹשֶׁה, לוֹמַר לָךְ שֶׁנְּשִׂיא הַדּוֹר הוּא כְּכָל הַדּוֹר, כִּי הַנָּשִׂיא הוּא הַכֹּל׃ (22) אעברה בארצך. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ לִפְתּוֹחַ לָהֶם בְּשָׁלוֹם, בִּקְּשׁוּ מֵהֶם שָׁלוֹם׃ (23) ולא נתן סיחון וגו׳. לְפִי שֶׁכָּל מַלְכֵי כְנַעַן הָיוּ מַעֲלִין לוֹ מַס שֶׁהָיָה שׁוֹמְרָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עֲלֵיהֶם גְּיָסוֹת. כֵּיוָן שֶׁאָמְרוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל

Tiberias versenkt; wer nun auf Jeschimon steht, sieht ein Art Sieb im Meere, und das ist der Brunnen (Tanchuma). (21) וישלח ישראל מלאכים Anderswo wird die Absendung dieser Botschaften dem Mosche zugeschrieben, so heißt es (M. 5, 3, 26): Ich schickte Boten aus zum Könige von Edom; (Richt. 11, 17): Jiftach ließ dem Könige Amons entbieten: „Jsrael schickte Boten zum Könige von Edom". Diese Schriftstellen gehören zu einander, was die eine verschweigt, theilt die andere ausführlich mit, dies will andeuten, daß Mosche und Jsrael gleichbedeutend sei, daß der Fürst mit dem Zeitalter Alles in Allem ist. (22) אעברה בארצך Obwohl ihnen nicht anbefohlen war, dem Sichon friedlich entgegen zu kommen, strebten sie doch nur den Frieden an. (23) ולא נתן סיחון Weil alle Könige Kenaans ihm Tribut abgaben, indem er sie vor dem Eindringen fremder Heere schützte, so antwortete er, als die Jsraeliten um die Erlaubniß durchzuziehen baten: Ich bin ja nur hier, um Alle vor euch in Schutz zu nehmen, wie kömmt ihr nur so etwas reden?

אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יָהְצָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל׃ (24) וַיַּכֵּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חָרֶב וַיִּירַשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאַרְנֹן עַד־יַבֹּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן׃ (25) וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב

Jisrael nicht, durch sein Gebiet zu ziehen, und Sichon versammelte sein ganzes Volk und zog aus, Jisrael entgegen, in die Wüste, und kam nach Jahaz, und stritt gegen Jisrael. (24) Und Jisrael schlug ihn mit der Schärfe des Schwertes, und nahm sein Land in Besitz, vom Arnon bis an den Jabbok, bis zu den Kindern Ammon, denn fest war die Grenze der Kinder Ammon. (25) Und Jisrael nahm alle diese Städte, und Jisrael

רש״י

„נַעְבְּרָה נָא בְאַרְצֶךָ" (במדבר כ׳), א״ל כָּל עַצְמִי אֵינִי יוֹשֵׁב כַּאן אֶלָּא לְשָׁמְרָה מִפְּנֵיכֶם, וְאַתֶּם אוֹמְרִים כָּךְ: ויצא לקראת ישראל. אִלּוּ הָיְתָה חֶשְׁבּוֹן מְלֵאָה יַתּוּשִׁין, אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לְכָבְשָׁהּ, וְאִם הָיָה סִיחוֹן בִּכְפַר חַלָּשׁ, אֵין כָּל אָדָם יָכוֹל לְכָבְשׁוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהָיָה בְּחֶשְׁבּוֹן. אָמַר הקב״ה „מָה אֲנִי מַטְרִיחַ עַל בָּנַי כָּל זֹאת, לָצוּר עַל כָּל עִיר וָעִיר, נָתַן בְּלֵב כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לָצֵאת מִן הֶעֲיָרוֹת, וְנִתְקַבְּצוּ כֻּלָּם לְמָקוֹם אֶחָד וְשָׁם נָפְלוּ, וּמִשָּׁם הָלְכוּ יִשְׂרָאֵל אֶל הֶעָרִים וְאֵין עוֹמֵד נֶגְדָּם, כִּי אֵין שָׁם, אֶלָּא נָשִׁים וָטַף: (24) כי עז. וּמַהוּ חָזְקוֹ? הַתְרָאָתוֹ שֶׁל הקב״ה שֶׁאָמַר

ויצא לקראת ישראל Wäre Cheschbon mit Mücken (schwachen Einwohnern) angefüllt gewesen, so wäre es zu erobern dennoch sehr schwer gewesen; wäre König Sichon in einem schwachen Dorfe gelegen, so hätte ihn kaum Einer besiegen können, geschweige denn, da Sichon (ein großer Held) in Cheschbon, einer starken Festung sich befand! Gott aber sprach: Ich will meine Kinder durch die Belagerung aller dieser Städte nicht ermüden, und Gott fügte es, daß alle feindlichen Krieger die Festungen verließen, sich auf einem einzigen Platze versammelten, und dort ihren Untergang fanden; wodann die Israeliten in die Städte einziehen konnten, ohne einen Widerstand zu erfahren, da nur Weiber und Kinder der Feinde darin zurückgeblieben waren. (24) כי עז Worin bestand die Festigkeit? in der göttlichen Warnung (V. M. 2, 19):

יִשְׂרָאֵל בְּכָל־עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל־בְּנֹתֶיהָ׃ (26) כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הִוא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד־אַרְנֹן׃ (27) עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר סִיחוֹן׃ (28) כִּי־אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה עָר מוֹאָב

wohnte in allen Städten des Emori, in Cheschbon und in allen ihren Tochterstädten. (26) Denn Cheschbon war eine Stadt Sichons, des Königs von Emori, denn er hatte gestritten gegen den vorigen König von Moab, und hatte ihm sein ganzes Land weggenommen bis an den Arnon. (27) Daher sprechen die Dichter: Kommet nach Cheschbon! gebaut werde und errichtet die Stadt Sichons. (28) Denn Feuer ging aus von Cheschbon, Flamme aus Sichons Stadt, verzehrt Ar in Moab,

רש״י

להם „אל תצרם" וגו׳: (25) בנותיה. כפרים הסמוכים לה: (26) והוא נלחם. למה הוצרך ליכתב? לפי שנאמר „אל תצר את מואב" (דברים ב׳), וחשבון משל מואב היתה, כתב לנו, שסיחון לקחה מהם, ועל ידו טהרה לישראל: מידו. מרשותו: (27) על כן, על אותה מלחמה שנלחם סיחון במואב: יאמרו המושלים בלעם, שנאמר בו „וישא משלו" (במדבר כ״ג) המושלים בלעם ובעור, והם אמרו „באו חשבון" שלא היה סיחון יכול לכבשה, והלך ושכר את בלעם לקללה, וזהו שאמר לו בלק „כי ידעתי את אשר תברך מבורך" וגו׳ (שם כ״ב): תבנה ותכונן. חשבון בשם סיחון, להיות עירו: (28) כי אש יצאה מחשבון. משכבשה סיחון: אכלה ער מואב. שם אותה

„Behandle sie nicht feindselig und greife sie nicht an. (25) בנותיה Die in ihrer Nähe liegenden Ortschaften. (26) והוא נלחם Wozu wird dieses erwähnt? Weil es (M. 5, 2 9) heißt: „Behandle Moab nicht feindselig," Cheschbon gehörte zu Moab so steht hier, daß Sichon es von ihnen erobert hatte und ihm durfte Israel es abnehmen. מידו Aus seiner Gewalt. (27) על כן Von diesem Kriege, welchen Sichon mit Moab geführt hatte. יאמרו המושלים Bezieht sich auf Bileam, von dem es heißt: וישא משלו—המושלים Bileam und sein Vater Beor; diese sagten: Kommt nach Cheschbon denn Sichon konnte es nicht erobern er ging daher und mietete den Bileam, um Cheschbon fluchen zu lassen. Darauf bezieht sich, was Balak sagte: „Ich weiß, wen du segnest, der ist gesegnet, und den du fluchst, der ist verflucht. תבנה ותכונן Cheschbon wurde erbaut und wieder aufgerichtet, um den Namen Sichon zu führen. (28) כי אש יצאה מחשבון Nachdem sie Sichon erobert hatte. אכלה ער מואב Or hieß diese Provinz, im

בעלי במות ארנן: (29) אוי־לך מואב
אבדת עם־כמוש נתן בניו פליטם
ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון:
(30) ונירם אבד חשבון עד־דיבון
ונשים עד־נפח אשר עד־מידבא:
(31) וישב ישראל בארץ האמרי:
(32) וישלח משה לרגל את־יעזר

die Herren der Höhen des Arnon. (29) Wehe dir, Moab! verloren bist du, Volk des Kemosch! Seine Söhne giebt er hin als Flüchtlinge und seine Töchter in die Gefangenschaft dem Emori-König Sichon. (30) Und wir haben sie niedergeworfen, verloren ist Cheschbon bis Dibon, und wir haben verwüstet bis Nophach, das bis Medba reicht. (31) Jsrael wohnte also im Lande des Emori. (32) Und Mosche sandte hin, Jaser auszukunden,

רש"י

תמדינה קרוי ער בלשון עברי, ולהית בלשון ארמי:
ער מואב. ער של מואב: (29) אוי לך מואב.
שקללו את מואב שימסרו בידו: כמוש. שם אלהי
מואב: נתן. הנותן את בניו של מואב: פליטם.
נסים ופליטים מחרב, ואת בנותיו בשבית וגו':
(30) ונירם אבד חשבון. מלכות שלהם אבד חשבון:
עד דיבון. מלכות ועול שהיה למואב בחשבון אבד
משם, וכן עד דיבון תרגום של סר "עד" כלומר
סר ניר מדיבון. ניר לשון מלכות ועול וממשלת
איש כמו "למען היות ניר לדוד עבדי" (מלכים א
י"א): ונשים. שי"ן דגושה לשון שממה, כך יאמרו
המושלים "ונשים אותם": עד נפח. השימונים עד
נפח: (32) וישלח משה לרגל את יעזר. המרגלים
לכדוה, אמרו: לא נעשה כראשונים, בטוחים אנו

Hebr. und aramäisch להית. ע־ Zu Moab gehörend. (29) אוי לך מואב Sie fluchten Moab, daß sie dem Sichon unterliegen mögen. כמוש Der Name der Gottheit Moabs. נתן Welcher die Söhne Moabs hingab. פליטים Zu Flüchtlingen vor dem Schwerte, und die Töchter zu Gefangenen. (30) אבר חשבון Das Reich und die Herrschaft, welche Moab in Cheschbon hatte, ist dahin; עד דיבון es wich von Dibon die Herrschaft. Das Targum von ־ם ist עד, d. h. die Herrschaft entwich von Dibon; ניר ,ונירם heißt Herrschaft, ähnl. (Kön. 1, 11, 36): היות ניר לדוד. — ונשים Das ש hat ein Dagesch, d. h. verwüsten; die Dichter sagen: wir haben sie verwüstet! — עד נפח verheert bis Nofach. (32) לרגל את יעזר Die Auskundschafter selbst haben es erobert, sie sagten: wir machen es nicht so wie die ersten Kundschafter; wir vertrauen dem kräftigen Gebete Mosche's,

וילכדו בנתיה ויירש את־האמרי
אשר־שם׃ (33) ויפנו ויעלו דרך
הבשן ויצא עוג מלך־הבשן לקראתם
הוא וכל־עמו למלחמה אדרעי׃ מפטיר
(34) ויאמר יהוה אל־משה אל־תירא
אתו כי בידך נתתי אתו ואת־כל־
עמו ואת־ארצו ועשית לו כאשר
עשית לסיחן מלך האמרי אשר יושב
בחשבון׃ (35) ויכו אתו ואת־בניו
ואת־כל־עמו עד־בלתי השאיר־לו
שריד ויירשו את־ארצו׃

und sie eroberten ihre Tochterstädte, und man vertrieb den Emori, der daselbst war. (33) Und sie wandten sich und zogen hinauf den Weg nach Baschan; da zog aus Og, König von Baschan, ihnen entgegen, er und sein ganzes Volk zum Kriege nach Edreï. (34) Und der Ewige sprach zu Mosche: Fürchte ihn nicht, denn in deine Hand gebe ich ihn und sein ganzes Volk und sein Land, und thue ihm, so wie du gethan dem Sichon, König von Emori, der in Cheschbon wohnte. (35) Und sie schlugen ihn und seine Söhne und sein ganzes Volk, so daß man ihm nicht einen Entronnenen ließ, und nahmen sein Land in Besitz.

רש״י

ככה תפלתו של משה להלחם׃ (34) אל תירא אותו. שהיה משה ירא להלחם שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר „ויבא הפליט" (בראשית י״ד) הוא עוג שפלט מן הרפאים, שהכו כדרלעומר וחביריו בעשתרות קרנים, שנאמר „רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים" (דברים ג׳). (נדה פ״א)׃ (35) ויכו אותו. משה הרגו. כדאיתא בברכות ד׳ ס״א בתרואה עקר טורא בר תלתא פרסי וגו׳׃

um den Kampf mit ihnen aufzunehmen. (34) אל תירא אותו Mosche fürchtete, gegen ihn zu streiten, vielleicht, dachte er, könnte das Verdienst Abrahams dem Og beistehen, von welchem es (M. 5, 14, 13) heißt: „Ein Flüchtling kam", und das war Og, der sich geflüchtet hatte von den Refaim, die von Kedarleomer in Aschterot Karnajim geschlagen wurden; von ihm heißt es (M. 4, 3, 11): „Nur Og war von den Refaim übrig geblieben." (35) ויכו אותו Mosche schlug ihn; worüber im (Talm. Berach. 54) berichtet wird: „Og riß einen Berg von drei Parßa aus und schleuderte ihn gegen Mosche; dieser nahm eine Axt, verwundete ihn an den Knöcheln und tödtete ihn.

22. (1) Und die Kinder Jisrael brachen auf und lagerten in den Ebenen Moabs, diesseits des Jardens von Jerecho.

(2) Und Balak, der Sohn Zippors, sah Alles, was Jisrael gethan dem Emori. (3) Da fürchtete sich Moab sehr vor dem Volke, weil es so viel war, und es graute Moab vor den Kindern Jisrael. — (4) Und Moab sprach zu den Aeltesten Midjans: Nun wird dieser Haufe

כב (1) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ
בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן
יְרֵחוֹ׃ ס ס ס

בלק

(2) וַיַּרְא בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אֵת כָּל־אֲשֶׁר־
עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֱמֹרִי׃ (3) וַיָּגָר מוֹאָב
מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב־הוּא וַיָּקָץ
מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (4) וַיֹּאמֶר
מוֹאָב אֶל־זִקְנֵי מִדְיָן עַתָּה יְלַחֲכוּ

רש״י

22. (2) וירא בלק בן צפור Er sagte, wenn die zwei Könige (Sichon und Og) auf die wir uns stützten, ihnen nicht Widerstand leisten konnten, um so weniger, daß wir es im Stande sind, deshalb (3) ויגר מואב Heißt fürchten, wie in (Ijob 19, 29): גורו לכם „fürchtet euch." ויקץ מואב Ihr Leben war ihnen zuwider. (4) אל זקני מדין Waren doch Midjan und Moab von jeher feindlich gegen einander, denn es heißt (M. 1, 36, 35): der König von Edom schlug Midjan im Gefilde Moabs, Midjan also bedrängte den Moab mit Krieg! Nur aus Furcht vor den Israeliten machten sie Frieden. Was bewog aber Moab Midjan um Rath zu befragen? Als sie nämlich sahen daß die Israeliten auf nicht gewöhnliche Weise Siege feierten, da dachten sie, ihr Anführer (Mosche) wurde

כב (2) וירא בלק את כל אשר עשה ישראל
לאמורי. אָמַר: אֵלּוּ שְׁנֵי מְלָכִים שֶׁהָיִינוּ
בְּטוּחִים עֲלֵיהֶם, לֹא עָמְדוּ בִּפְנֵיהֶם, אָנוּ עַל אַחַת
כַּמָּה וְכַמָּה, לְפִיכָךְ „וַיָּגָר מוֹאָב": (3) ויגר. לָשׁוֹן
מוֹרָא, כְּמוֹ „גּוּרוּ לָכֶם" (איוב י״ט): ויקץ מואב. קָצוּ
בְּחַיֵּיהֶם, כְּמוֹ „קַצְתִּי בְּחַיַּי", וְהוּא מִקְרָא קָצֵר: (4) אל
זקני מדין. וַהֲלֹא מֵעוֹלָם הָיוּ שׂוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה,
שֶׁנֶּאֱמַר „הַמַּכֶּה אֶת מִדְיָן בִּשְׂדֵה מוֹאָב" (בראשית
ל״ו) שֶׁבָּאוּ מִדְיָן עַל מוֹאָב לַמִּלְחָמָה אֶלָּא מִיִּרְאָתָן
שֶׁל יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וּמָה רָאָה מוֹאָב
לִיטּוֹל עֵצָה מִמִּדְיָן? כֵּיוָן שֶׁרָאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל נוֹצְחִים
שֶׁלֹּא מִמִּנְהַג הָעוֹלָם, אָמְרוּ: מַנְהִיגָם שֶׁל אֵלּוּ בְּמִדְיָן

הַקָּהָל אֶת־כָּל־סְבִיבֹתֵינוּ כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר
אֵת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבָלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ
לְמוֹאָב בָּעֵת הַהִוא׃ (5) וַיִּשְׁלַח
מַלְאָכִים אֶל־בִּלְעָם בֶּן־בְּעֹר פְּתוֹרָה
אֲשֶׁר עַל־הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לִקְרֹא־

abfressen Alles rings um uns her wie der Ochse abfrißt das Grüne des Feldes. Und Balak, der Sohn Zippors, war König über Moab um dieselbe Zeit. (5) Und er schickte Boten zu Bileam, dem Sohne Beors, nach Pethor, das am Strome liegt, in das Land der Kinder seines Volkes, ihn

רש"י

נִתְגַּדֵּל, נִשְׁאַל מֵהֶם, מַה מִּדָּתוֹ? אָמְרוּ לָהֶם: אֵין כֹּחוֹ אֶלָּא בְּפִיו, אַף אָנוּ נָבוֹא עֲלֵיהֶם בְּאָדָם שֶׁכֹּחוֹ בְּפִיו: כלחך השור. כָּל מַה שֶּׁהַשּׁוֹר מְלַחֵךְ אֵין בּוֹ בְּרָכָה: בעת ההיא. לֹא הָיָה רָאוּי לְמַלְכוּת מִנְּסִיכֵי מִדְיָן הָיָה, וְכֵיוָן שֶׁמֵּת סִיחוֹן מִנּוּהוּ עֲלֵיהֶם לְצֹרֶךְ שָׁעָה (במד' ר'): (5) פתורה, כְּשֻׁלְחָנִי זֶה שֶׁהַכֹּל מְרִיצִין לוֹ מָעוֹת, כָּךְ כָּל הַמְּלָכִים מְרִיצִין לוֹ אִגְּרוֹתֵיהֶם, וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא כָּךְ שֵׁם הַמָּקוֹם (שם): ארץ בני עמו. שֶׁל בָּלָק, מִשָּׁם הָיָה, וְזֶה הָיָה מִתְנַבֵּא וְאוֹמֵר לוֹ: עָתִיד אַתָּה לִמְלוֹךְ. וא"ת מִפְּנֵי מָה הִשְׁרָה הַקָּבָּ"ה שְׁכִינָתוֹ עַל גּוֹי רָשָׁע? כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא פִּתְחוֹן פֶּה לְאֻמּוֹת לוֹמַר: אִילּוּ הָיוּ לָנוּ נְבִיאִים חָזַרְנוּ לְמוּטָב, הֶעֱמִיד לָהֶם נְבִיאִים, וְהֵם פָּרְצוּ גֶּדֶר

in Midjan erzogen, wir fragen dort an, welche Eigenschaften er besitze; Jene erwiederten, daß seine Kraft im Beten bestehe. Nun sagten sie, auch wir wollen ihnen einen Mann entgegenstellen, dessen Kraft ebenfalls im Munde (in der Sprache) besteht. כלחך השור Alles was der Ochse abfrißt kann nicht mehr segenbringend sein. בעת ההיא Er war zur Regentenwürde nicht geeignet, er war Einer von den Fürsten Midjans; als Sichon gestorben war, setzten sie ihn einstweilen (בעת ההיא) zum Könige über sich. (5) פתורה Wie ein Wechsler, dem von allen Seiten Geldsorten einlaufen, so kamen dem Bileam von allen Königen schriftliche Anfragen zur Deutung zu. Nach dem Wortsinne ist Pethor der Name einer Stadt. פתורה Nach Pethor, (oder auch לפתור um Aufschluß zu geben). ארץ בני עמו Bezieht sich auf Balak, er war von dort und Bileam hatte ihm profezeit, daß er einst regieren werde. Die Ursache, warum Gott seine Glorie auf einem Heiden und Übelwollenden ruhen ließ, ist Folgende, damit die Völker nicht die Ausflucht haben, sagen zu können: Hätten wir Profeten gehabt, so wären wir gewiß besser geworden, darum stellte er ihnen Profeten, die aber noch zu ihrer tiefern Entartung beitrugen; denn

לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם
הִנֵּה כִסָּה אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב
מִמֻּלִי׃ (6) וְעַתָּה לְכָה־נָּא אָרָה־לִּי
אֶת־הָעָם הַזֶּה כִּי־עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי
אוּלַי אוּכַל נַכֶּה־בּוֹ וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן־
הָאָרֶץ כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־תְּבָרֵךְ
מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר׃ (7) וַיֵּלְכוּ
זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וּקְסָמִים בְּיָדָם

zu rufen, und sprach: Siehe, ein Volk ist ausgezogen von Mizrajim, siehe, es bedeckt den Anblick der Erde und es sitzt mir gegenüber.
(6) Und nun komme doch, verfluche mir dieses Volk, denn es ist stärker als ich, vielleicht vermag ich, es zu schlagen, daß ich es vertreibe aus dem Lande; denn ich weiß, wen du segnest, der ist gesegnet, und wen du verfluchst, der ist verflucht.
(7) Und so gingen die Aeltesten Moabs und die Aeltesten Midjans, nun Wahrsagerlohn in

רש״י

העולם, שבתחלה היו גדורים בעריות, וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות (שם): לקרוא לו. הקריאה היתה שלו ולהנאתו, שהיה פוסק לו ממון הרבה (שם): עם יצא ממצרים. ואם תאמר מה מזיקך? הנה כסה את עין הארץ, סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו, עמדו עליהם והרגום: והוא יושב ממלי. חסר כתיב, קרובים הם להכריתני, כמו „כי אמילם" (תהלים קי״ח): (6) נכה בו. אני ועמי נכה בהם. ד״א בלשון משנה מיעוט הוא, מנכה לו מן הדמים לחסר מהם מעט (במדבר רבה): כי ידעתי וגו׳. על ידי מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב: (7) וקסמים בידם. כל מיני קסמים, שלא יאמר, אין

früher hielten sie auf Keuschheit, Bileam gab ihnen den schändlichen Rath, ihre Töchter der Unzucht preiszugeben. — לקרא לו Die Einladung war zu seinem Nutzen, denn man hat ihm große Summen zugesichert. עם יצא ממצרים Frägst du, was dies schadet? Siehe, es bedeckt die Fläche der Erde, so weit man sehen kann, Sichon und Og, die uns Schutz gewährten, sind von ihnen erschlagen worden. ממלי Hier fehlt das ו, um anzudeuten, sie sind nahe daran, uns ganz zu vernichten, wie (Ps. 118) כי אמילם. (6) נכה בו Ich und mein Volk könnten sie schlagen; oder nach dem Talmudischen „מנכה לו מן הדמים" verringern, weniger machen. כי ידעתי Durch die Kriege von Sichon, dem du halfest, Moab zu schlagen. (7) וקסמים בידם Alle Arten von Zauberwerkzeuge, damit er nicht sagen könne, er habe keine Werkzeuge bei sich. Oder, die

וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דִּבְרֵי
בָלָק׃ (8) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה
הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר
יְדַבֵּר יְהוָה אֵלָי וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי־מוֹאָב
עִם־בִּלְעָם׃ (9) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־
בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
עִמָּךְ׃ (10) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־הָאֱלֹהִים
בָּלָק בֶּן־צִפֹּר מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח אֵלָי׃

ihrer Hand, und kamen zu Bileam und redeten zu ihm die Worte Balaks.
(8) Und er sprach zu ihnen: Übernachtet hier diese Nacht, so will ich euch Antwort geben, so wie der Ewige zu mir reden wird. Und die Fürsten Moabs blieben bei Bileam. (9) Und Gott kam zu Bileam und sprach Wer sind diese Männer bei dir? (10) Und Bileam sprach zu Gott: Balak, der Sohn Zippors, König von Moab, sandte

רש"י

בלי תשמישי עמי. ד"א קסם זה נטלו זקני מדין בידם, אמרו: אם יבא עמנו בפעם הזאת, יש בו ממש, ואם ידחנו, אין בו תועלת, לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה, אמרו: אין בו תקוה, הניחוהו והלכו להם שנאמר „וישבו שרי מואב עם בלעם" אבל זקני מדין הלכו להם (שם): (8) לינו פה הלילה. אין רוח הקדש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם ע"א, וכן לבן בחלום הלילה, שנאמר „ויבא ה' אל לבן הארמי בחלום הלילה" (בראשית ל"א), כאדם ההולך אצל פלגשו בהחבא: כאשר ידבר ה' אלי. אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם אלך עמכם, שמא אין כבודי לתתי להלוך אלא עם שרים גדולים מכם: וישבו. לשון עכבה: (9) מי האנשים האלה עמך. להטעותו בא, אמר

Ältesten Midjans nahmen folgende Orakel an: Geht er gleich mit uns, so fühlt er sich sicher, wenn er aber einen Aufschub verlangt, so ist Alles vergeblich. Als er ihnen nun sagte: Bleibet hier diese Nacht, dachten sie daß nichts von ihm zu hoffen sei; sie ließen ihn und gingen fort, denn es heißt: die Fürsten Moabs blieben bei Bileam, die Ältesten Midjans aber reisten zurück. (8) לינו פה הלילה Weil der göttliche Geist nur des Nachts auf ihn ruhte, so war es auch bei anderen heidnischen Sehern der Fall, z. B. (M. 1, 31. 24): Gott kam zu Laban in einem nächtlichen Traume. כאשר ידבר ה' אלי Ob er mir anrathen wird mit Leuten eueresgleichen zu reisen, dann gehe ich, vielleicht will es Gott, daß ich nur mit vornehmen Fürsten dahin reisen soll. וישבו Sie verweilten (9) מי האנשים האלה עמך Gott wollte ihn beirren, Bileam dachte daher, vielleicht

(11) הִנֵּה הָעָם הַיֹּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיְכַס
אֶת־עֵין הָאָרֶץ עַתָּה לְכָה קָבָה־לִּי
אֹתוֹ אוּלַי אוּכַל לְהִלָּחֶם בּוֹ וְגֵרַשְׁתִּיו׃
(12) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם לֹא
תֵלֵךְ עִמָּהֶם לֹא תָאֹר אֶת־הָעָם כִּי
בָרוּךְ הוּא׃ שני (חמישי) (13) וַיָּקָם
בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי בָלָק
לְכוּ אֶל־אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה לְתִתִּי
לַהֲלֹךְ עִמָּכֶם׃ (14) וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי מוֹאָב

zu mir: (11) Siehe da das Volk, das aus Mizrajim gezogen und den Anblick der Erde bedeckt; nun komm verwünsche es mir! vielleicht vermag ich gegen dasselbe zu streiten, daß ich es vertreibe. (12) Da sprach Gott zu Bileam: Du sollst nicht mit ihnen gehen! du sollst das Volk nicht verfluchen; denn es ist gesegnet. (13) Als Bileam des Morgens aufstand, sprach er zu den Fürsten Balaks: Gehet in euer Land; denn der Ewige verweigert es, mir zu gestatten, mit euch zu gehen. (14) Da machten sich die

רש"י

פְּעָמִים שֶׁאֵין הַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו, אַף דַּעְתִּי שָׁוָה עָלָיו, אַף אֲנִי אֶרְאֶה עֵת שֶׁאוּכַל לְקַלֵּל וְלֹא יָבִין: (11) קבה לי. זוֹ קָשָׁה „מֵאָרָה לִי", שֶׁהוּא נוֹקֵב וּמְפָרֵשׁ (במדבר רבה): וגרשתיו. מִן הָעוֹלָם, וּבָלָק לֹא אָמַר אֶלָּא „וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן הָאָרֶץ", אֵינִי מְבַקֵּשׁ אֶלָּא לְהַסִּיעָם מֵעָלַי, וּבִלְעָם הָיָה שׂוֹנְאָם יוֹתֵר מִבָּלָק (שם): (12) לא תלך עמהם. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן אֲקַלְּלֵם בִּמְקוֹמִי, אָמַר לוֹ: לֹא תָאוֹר אֶת הָעָם, אָמַר לוֹ: אִם כֵּן אֲבָרְכֵם, אָמַר לוֹ: אֵינָם צְרִיכִים לְבִרְכָתְךָ כִּי בָרוּךְ הוּא. מָשָׁל אוֹמְרִים לַצִּרְעָה (ס"א לדבורה): לֹא מִדּוּבְשֵׁיךְ וְלֹא מֵעוּקְצֵיךְ (שם): (13) להלך עמכם, אֶלָּא עם

gibt es Momente, wo Gott nicht alles beachtet, so werde ich auch einen Moment abwarten, in welchem ich die Israeliten fluchen kann daß Gott es nicht merken wird. (10) בלק בן צפור Wenngleich ich in deinen Augen nicht angesehen bin, so bin ich es doch in den Augen der Erdenkönige. (11) קבה לי Ist ausdrucksvoller angegeben als ארה. — וגרשתיו Und sie vertreiben aus der Welt; Balak sagte nur: ich will sie aus dem Lande vertreiben, er verlangte nur, daß sie von ihm sich entfernen mögen; Bileam aber haßte die Israeliten mehr noch, als Balak (בלעם nach dem Talmud wie בלע עם, Volksverschlinger). — (12) לא תלך עמהם Bileam erwiederte: Nun, so will ich sie hier verfluchen. Gott sprach: du sollst das Volk nicht verfluchen! Da erwiederte Bileam: Nun, so will ich sie segnen! Gott sprach: Es braucht deinen Segen nicht, da es bereits schon gesegnet wurde; so wie man sprichwörtlich zur Biene sagt: Ich verlange weder deinen Honig, noch deinen Stachel. (13) להלך עמכם Blos mit größern

וַיָּבֹאוּ אֶל־בָּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בִּלְעָם
הֲלֹךְ עִמָּנוּ׃ (15) וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק שְׁלֹחַ
שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מֵאֵלֶּה׃ (16) וַיָּבֹאוּ
אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בָּלָק
בֶּן־צִפּוֹר אַל־נָא תִמָּנַע מֵהֲלֹךְ אֵלָי׃
(17) כִּי־כַבֵּד אֲכַבֶּדְךָ מְאֹד וְכֹל אֲשֶׁר־
תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וּלְכָה־נָּא קָבָה־לִּי
אֵת הָעָם הַזֶּה׃ (18) וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר
אֶל־עַבְדֵי בָלָק אִם־יִתֶּן־לִי בָלָק מְלֹא
בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת־

Fürsten Moabs auf, und gingen zu Balak und sprachen: Bileam hat es verweigert, mit uns zu gehen. (15) Da sandte Balak noch ferner Fürsten, mehr und angesehenere, als jene. (16) Und sie kamen zu Bileam und sprachen zu ihm: So spricht Balak, der Sohn Zippors: Laß dich doch nicht abhalten, zu mir zu gehen. (17) Denn sehr hoch ehren will ich dich, und Alles, was du zu mir sprechen wirst, will ich thun: so komm doch, verwünsche mir dieses Volk! (18) Da antwortete Bileam und sprach zu den Dienern Balaks: Wenn Balak mir gäbe sein Haus voll Silber und Gold, so vermöchte ich nicht

— רש״י —

שָׂרִים גְּדוֹלִים מִכֶּם, לָמַדְנוּ שֶׁרוּחוֹ גְבוֹהָה, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת שֶׁהוּא בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם אֶלָּא בִּלְשׁוֹן גַּסּוּת, לְפִיכָךְ וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק: (17) בלק בי צפור וגו׳. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינִי חָשׁוּב בְּעֵינֶיךָ, חָשׁוּב אֲנִי בְּעֵינֵי הַמְּלָכִים: (18) כי כבד אכבדך. יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָיִיתָ נוֹטֵל לְשֶׁעָבַר (ר״ל בְּמִלְחֶמֶת סִיחוֹן) אֲנִי נוֹתֵן לְךָ (במדבר רבה): (19) מלא ביתו כסף וזהב. לָמַדְנוּ שֶׁנַּפְשׁוֹ רְחָבָה וּמְחַמֵּד מָמוֹן אֲחֵרִים, אָמַר רָאוּי לוֹ לִיתֵּן לִי כָּל כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ לִשְׂכּוֹר חַיָּלוֹת רַבּוֹת, סָפֵק נוֹצֵחַ סָפֵק אֵינוֹ נוֹצֵחַ, אֲנִי וַדַּאי נוֹצֵחַ: לא אוכל לעבור. עַל כָּרְחוֹ גִּלָּה שֶׁהוּא

Fürsten, als ihr seid, reise ich; hieraus erhellt, daß er hochfahrender Gemüthsart war; er wollte nicht zeigen, daß er der Leitung Gottes untergeordnet steht, und führte eine stolze Redensart; deshalb schickte Balak vornehmere Fürsten zu ihm. (17) כי כבד אכבדך מאוד Noch mehr Ehre, als du sie zuvor empfangen, will ich dir erweisen. (18) מלא ביתו כסף וזהב Dies lehrt, daß er unersättlich geldgierig war, er sagte, Balak sollte mir all sein Silber und Gold geben, denn er müßte doch viele Legionen zum Kriege mieten wo der Sieg noch zweifelhaft wäre, ich aber bin des Sieges gewiß! לא אוכל לעבור Wider Willen gestand er, daß er auch unter der Gewalt Anderer steht. Auch

פִּי יְהוָה אֱלֹהָי לַעֲשׂוֹת קְטַנָּה אוֹ
גְדוֹלָה׃ (19) וְעַתָּה שְׁבוּ נָא בָזֶה גַּם־
אַתֶּם הַלָּיְלָה וְאֵדְעָה מַה־יֹּסֵף יְהוָה
דַּבֵּר עִמִּי׃ (20) וַיָּבֹא אֱלֹהִים ׀ אֶל־
בִּלְעָם לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־לִקְרֹא לְךָ
בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לֵךְ אִתָּם וְאַךְ אֶת־
הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַעֲשֶׂה׃
שלישי (21) וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲ ש

zu übertreten den Befehl des Ewigen meines Gottes, Kleines oder Großes zu thun. (19) Nun also bleibet doch auch ihr hier diese Nacht, und ich werde erfahren, was der Ewige ferner mit mir reden wird. (20) Und Gott kam zu Bileam des Nachts und spr[ach] zu ihm: Wenn dich zu r[u]fen die Männer gekommen sind, so mache dich auf, gehe mit ihnen: jedoch nur das was ich zu dir reden werde, das mußt du thun. (21) Da machte sich Bileam des Morgens auf, und sattelte seine

רש״י

בִּרְשׁוּת אֱלֹהִים, וְנִתְנַבֵּא כָּאן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל
הַבְּרָכוֹת שֶׁנִּתְבָּרְכוּ הָאָבוֹת מִפִּי הַשְּׁכִינָה: (19) גם
אתם. פִּיו הִכְשִׁילוֹ, גַּם אַתֶּם סוֹפְכֶם לֵילֵךְ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ
כָּרִאשׁוֹנִים: מה יוסף. לֹא יְשַׁנֶּה דְּבָרָיו מִבְּרָכָה
לִקְלָלָה, הַלְוַאי שֶׁלֹּא יוֹסִיף לְבָרֵךְ, כָּאן נִתְנַבֵּא
שֶׁעָתִיד לְהוֹסִיף לָהֶם בְּרָכוֹת עַל יָדוֹ: (20) אם לקרא
לך. אִם הַקְּרִיאָה שֶׁלְּךָ וּסְבוּר אַתָּה לִיטּוֹל עָלֶיהָ
שָׂכָר, קוּם לֵךְ אִתָּם: ואך. עַל כָּרְחֲךָ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר
אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אוֹתוֹ תַעֲשֶׂה, וְאַף עַל פִּי כֵן וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם
אָמַר שֶׁמָּא אֲפַתֶּנּוּ וְיִתְרַצֶּה: (21) ויחבש את אתונו.
מִכָּאן שֶׁהַשִּׂנְאָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה, שֶׁחָבַשׁ הוּא
בְּעַצְמוֹ. אָמַר הַקָּבָּ״ה, רָשָׁע כְּבָר קְדָמְךָ אַבְרָהָם

profezeiete er hier daß er die Segensverheißungen, welche die Erzväter von Gott empfangen haben, nicht werde vernichten können! (19) גם אתם Sein eigener Mund brachte ihn zum Falle; גם אתם deutet: auch Ihr (Abgesandten) werdet beklommenen Herzens, wie die ersten leer fortziehen. מה יסף Gott wird gewiß seinen Segen ihnen nicht vorenthalten o, daß er sie nur nicht mehr segnen soll! Hier profezeiete er, daß Gott sie durch ihn noch mehr segnen werde. (20) אם לקרא לך Wenn die Einladung **deinen** Zweck dient (לך) und dir guten Lohn in Aussicht stellt, dann mache dich auf und geh mit ihnen, ואך Unwillkürlich wirst du das thun müssen, was Gott dir befehlen werde. Ungeachtet dessen ging Bileam mit, er dachte, vielleicht werde ich ihn überreden, daß er (in den Fluch) einwillige. (21) ויחבש את אתונו Dieß beweist, daß der Haß auch Sitte und Anstand außer Acht läßt, denn er sattelte selbst sein Lastthier. Gott sagte: Bösewicht! ihr Urahn Abraham kam dir hierin

אֶת־אֲתֹנוֹ וַיֵּלֶךְ עִם־שָׂרֵי מוֹאָב׃ (22) וַיִּחַר־אַף אֱלֹהִים כִּי־הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְיַצֵּב מַלְאַךְ יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לְשָׂטָן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל־אֲתֹנוֹ וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ׃ (23) וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאָתוֹן מִן־הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה וַיַּךְ

Eselin, und ging mit den Fürsten Moabs. — (22) Da entbrannte der Zorn des Ewigen, daß er ging, und es stellte sich ein Engel des Ewigen in den Weg, ihm zum Hinderniß, und er ritt auf seine Eselin, und seine beiden Knaben waren mit ihm. (23) Da sah die Eselin den Engel des Ewigen im Wege stehen, und sein Schwert gezückt in seiner Hand, und die Eselin wich ab vom Wege und ging in das Feld; und Bileam schlug

רש״י

אביהם, שנאמר „וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו" (בראשית כ״ב): עם שרי מואב. לבו כלבם שוה (במדבר רבה): (22) כי הולך הוא. ראה שהדבר רע בעיני המקום, ונתאוה לילך: לשטן לו. מלאך של רחמים היה והיה רוצה למנעו מלחטוא שלא יחטא ויאבד (שם): ושני נעריו עמו. מכאן לאדם חשוב, היוצא לדרך יוליך עמו שני אנשים לשמשו וחוזרים ומשמשים זה את זה: (23) ותרא האתון. והוא לא ראה שנתן הקב״ה רשות לבהמה לראות יותר מן האדם, שמתוך שיש בו דעת תטרף דעתו כשיראה מזיקין: וחרבו שלופה בידו. אמר רשע זה הניח כלי אומנותו, שכלי זיינן של אומות העולם בחרב, והוא בא

zuvor, wie es heißt (M. 1, 22): Abraham stand des Morgens früh auf und sattelte seinen Esel. עם שרי מואב Er so wie sie hatten einen Gedanken (zum Fluche). (22) כי הולך הוא Er sah, daß sein Vorhaben in den Augen Gottes mißfiel, und war dennoch reiselustig. מלאך ה׳ לשטן לו Dies war ein Engel der Barmherzigkeit, der ihn von der Sünde abhalten wollte, damit er nicht in ihr verstrickt zu Grunde gehe. ושני נעריו עמו Dies zeigt an, daß wenn ein vornehmer Mann auf Reisen ist, er zwei Personen zur Begleitung und Bedienung mitführe, welche abwechselnd ihm zur Seite stehen sollen. (23) ותרא האתון Er aber sah den Engel nicht; zuweilen bekundet das Thier mehr Scharfblick, als der Mensch; weil der Mensch wegen der Begabung seines Verstandes oft die Fassung verlieren könnte, wenn er die ihm drohende Gefahr sehen würde. וחרבו שלופה בידו Der Engel sprach: dieser Böswillige beseitigt seine gewöhnliche Waffe, das Schwert, und bedient sich der Waffe im Munde, welche die Schutz-Wehr der Israeliten ist; dafür soll er mit seiner

בִּלְעָם אֶת־הָאָתוֹן לְהַטֹּתָהּ הַדָּרֶךְ׃
(24) וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ יְהוָה בְּמִשְׁעוֹל
הַכְּרָמִים גָּדֵר מִזֶּה וְגָדֵר מִזֶּה׃ (25)
וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה וַתִּלָּחֵץ
אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחַץ אֶת־רֶגֶל בִּלְעָם אֶל־
הַקִּיר וַיֹּסֶף לְהַכֹּתָהּ׃ (26) וַיּוֹסֶף
מַלְאַךְ־יְהוָה עֲבוֹר וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם צָר
אֲשֶׁר אֵין־דֶּרֶךְ לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאול׃
(27) וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה
וַתִּרְבַּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיִּחַר־אַף בִּלְעָם

die Eselin, um sie in den Weg zu lenken. (24) Da stellte sich der Engel des Ewigen in den Hohlweg zwischen den Weinbergen, eine Mauer hier und eine Mauer dort. (25) Als die Eselin den Engel des Ewigen sah, drängte sie sich an die Wand und drängte den Fuß Bileams an die Wand, und er schlug sie abermals. (26) Und der Engel des Ewigen ging weiter voraus und stellte sich an einen engen Ort, wo kein Weg war auszuweichen rechts oder links. (27) Als die Eselin des Ewigen sah, legte sie sich nieder unter Bileam; da entbraunte der Zorn Bileams

רש"י

עליהם בפיה, שהיא אומנות שלהם, אף אני אתפוש את שלו ואבא עליו באומנתו, וכן סופו „ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב" (במדבר ל"א): (24) במשעול. כתרגומו בשביל. וכן „אם יספוק עפר שומרון לשעלים" (מלכים א' כ') עפר הנדבק בכפות הרגלים בהליכתן, וכן „מי מדד בשעלו מים" (ישעי' מ') ברגליו ובהילוכו: גדר מזה וגדר מזה. סתם גדר של אבנים הוא: (25) ותלחץ. היא עצמה: ותלחץ. את אחרים, את רגל בלעם: (26) ויוסף מלאך ה' עבור. לעבור עוד לפניו, להלוך להיות לפניו במקום אחר, כמו „והוא עבר לפניהם" (בראשית ל"ב). ומדרש אגדה

eigenen Waffe (dem Schwerte) angegriffen und getödtet werden, so wie es (M. 4, 31, 8) heißt: „den Bileam, Sohn Beors erschlugen sie mit dem Schwerte." (24) במשעול Onk. בשביל in den Pfad, ebenso (Kön. 1. 20, 10): „Wenn der Staub von Schomron hinreicht für die Fußtritte" לשעלים, d. i. der Staub, der sich an ihre Fußsohlen ansetzt beim Gehen. Desgl. (Jes. 41, 12): מי מדד משעלו Wer maß mit dem Fußtritte. גדר מזה, גדר bedeutet gewöhnlich eine Wand aus Steinen. (25) ותלחץ Sie drängte sich selbst; ותלחץ sie drängte Andere, nämlich den Fuß Bileams. (26) ויוסף מלאך ה' עבור Er ging an ihm vorüber, um früher als er an einem andern Platze stehen zu können, gleich (M. 1, 33, 3): והוא עבר לפניהם. Eine Agada im Tanchuma

וַיַּךְ אֶת־הָאָתוֹן בַּמַּקֵּל׃ (28) וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מֶה־עָשִׂיתִי לְךָ כִּי הִכִּיתַנִי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים׃ (29) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לָאָתוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי לוּ יֶשׁ־חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עַתָּה הֲרַגְתִּיךְ׃ (30) וַתֹּאמֶר הָאָתוֹן אֶל־בִּלְעָם הֲלוֹא אָנֹכִי אֲתֹנְךָ אֲשֶׁר־רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הַהַסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא׃ (31) וַיְגַל יְהוָה אֶת־עֵינֵי בִלְעָם וַיַּרְא אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ

und er schlug die Eselin mit dem Stocke. (28) Da öffnete der Ewige den Mund der Eselin und sie sprach zu Bileam: Was habe ich dir gethan, daß du mich schon drei Mal geschlagen? (29) Und Bileam sprach zu der Eselin: Weil du mir übel mitgespielt hast Wäre doch ein Schwert in meiner Hand, gewiß ich erschlüge dich jetzt. (30) Da sprach die Eselin zu Bileam: Bin ich nicht deine Eselin, auf der du geritten von deinem Dasein an bis auf diesen Tag? War ich je gewohnt dir also zu thun? Und er sprach: Nein! (31) Da enthüllte der Ewige die Augen Bileams, und er sah den Engel des Ewigen

רש"י

יֵשׁ בְּתַנְחוּמָא: מָה רָאָה לַעֲמֹד בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת? סִימָנֵי אָבוֹת רְאָהוּ: (28) זה שלש רגלים. רָמַז לוֹ אַתָּה מְבַקֵּשׁ לַעֲקוֹר אוּמָה הַחוֹגֶגֶת שָׁלֹשׁ רְגָלִים בַּשָּׁנָה: (29) התעללת. כְּתַרְגּוּמוֹ לָשׁוֹן גְּנַאי וּבִזָּיוֹן: לו יש חרב בידי. גְּנוּת גְּדוֹלָה הָיָה לוֹ דָּבָר זֶה בְּעֵינֵי הַשָּׂרִים, זֶה הוֹלֵךְ לַהֲרוֹג אוּמָּה שְׁלֵמָה בְּפִיו, וּלְאָתוֹן זוֹ צָרִיךְ כְּלֵי זַיִן: (30) ההסכן הסכנתי. כְּתַרְגּוּמוֹ. כְּמוֹ „הֲלָאֵל יִסְכָּן גָּבֶר" (איוב כ"ב). וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מִקְרָא זֶה בַּגְּמָרָא, אָמְרוּ לֵיהּ: מַה טַּעְמָא לָא רָכְבַתְּ אַסּוּסְיָא? אֲמַר לְהוֹן בִּרְטִיבָא שְׁרַאי לֵיהּ כּוּלֵּי כְּרָאִיתָא.

lautet: An drei Plätzen blieb der Engel stehen, auf die den Erzvätern gemachten Verheißungen hindeutend. (28) זה שלש רגלים Es wurde ihm angedeutet: Du suchst eine Nation zu zerstören, welche dreimal des Jahres die Hauptfeste (שלש רגלים) feiert! — (29) התעללת Du spottest mein; nach Onk. Hohn und Verachtung ausdrückend. לו יש חרב בידי Diese Äußerung war für ihm eine große Schmach in den Augen der Fürsten, es hieß: Eine ganze Nation will er mit Worten vernichten, und für die Eselin muß er ein Schwert haben! (30) ההסכן Nach Onk. bin ich es denn gewohnt? desgl. (Ijob 22, 2): הלאל יסכן גבר „darf gegen Gott ein Mensch sich wagen"? Unsere Lehrer erklären diese Stelle im (Talm. Ab. Sara 4): Sie frugen ihn, warum bedientest du dich nicht eines Rosses auf deiner Reise?

שְׁלֻפָה בְּיָדוֹ וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו׃ (32) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה עַל־מָה הִכִּיתָ אֶת־אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי־יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי׃ (33) וַתִּרְאַנִי הָאָתוֹן וַתֵּט לְפָנַי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים אוּלַי נָטְתָה מִפָּנַי כִּי עַתָּה גַּם־אֹתְכָה הָרַגְתִּי וְאוֹתָהּ הֶחֱיֵיתִי׃

im Wege stehen, und sein Schwert gezückt in seiner Hand; und er neigte sich und warf sich nieder auf sein Angesicht. (32) Und der Engel des Ewigen sprach zu ihm: Warum schlugst du deine Eselin schon drei Mal? Siehe, ich bin ausgegangen zum Hinderniß, denn der Weg stürzt ins Verderben vor mir. (33) Und die Eselin sah mich, und wich diese drei Mal vor mir aus: wäre sie nicht ausgewichen vor mir, gewiß, ich hätte dich jetzt sogar erschlagen, sie aber leben lassen.

רש״י

(במסכת ע״א דף כ״ד): (32) כי ירט הדרך לנגדי. רַבּוֹתֵינוּ חַכְמֵי הַמִּשְׁנָה דְּרָשׁוּהוּ נוֹטְרִיקוֹן: יָרְאָה, רָאֲתָה, נָטְתָה (שבת ק״ד) בִּשְׁבִיל שֶׁהַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי, כְּלוֹמַר, לְקַנְאָתִי וּלְהַקְנִיטֵנִי. וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ כִּי חָרַד הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי, לָשׁוֹן רֶטֶט, כִּי רָאִיתִי בַעַל הַדֶּרֶךְ שֶׁחָרַד וּמִהֵר הַדֶּרֶךְ שֶׁהוּא לְכַעֲסִי וּלְהַמְרוֹתִי. וּמִקְרָא קָצַר, כְּמוֹ וַתְּכַל דָּוִד (שמואל י״ב ג׳). לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא יָרַט לָשׁוֹן רָצוֹן, וְכֵן „עַל יְדֵי רְשָׁעִים יִרְטֵנִי״ (איוב ט״ז) מְפַיֵּס וּמְנַחֵם אוֹתִי עַל יְדֵי רְשָׁעִים שֶׁאֵינָן אֶלָּא מַקְנִיטִים: (33) אולי נטתה. כְּמוֹ לוּלֵי פְּעָמִים שֶׁאוּלַי מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן לוּלֵא: גם אתכה הרגתי. הֲרֵי זֶה מִקְרָא מְסֹרָס וְהוּא, כְּמוֹ גַם הָרַגְתִּי אוֹתְךָ, כְּלוֹמַר לֹא הָעַכָּבָה בִּלְבַד קְרָאַתְךָ עַל יָדִי כִּי גַם

er antwortete, ich habe es auf einem Weideplatz hinlagern lassen. . . . (32) כי ירט Unsere Lehrer lesen dieses Wort in Abreviatur (Notarikon) יראה = י״ר״ט die Eselin hatte Furcht, ראתה sie sah, נטתה sie lenkte ab. Weil, sagte der Engel, diese Reise mich zu kränken und zu erzürnen unternommen ward. Der einfache Sinn ist, die Reise war für mich ein Schrecken, wie (Jerem. 49, 24) רֶטֶט. Ich sah, daß der Reisende (Bileam) nur mich zu erzürnen und zu erbittern vorschnell sich auf den Weg machte. Die Stelle ist kurz gefaßt, wie (Sam. 2, 13) ותכל דוד David schmachtete, anstatt ותכל (נפש) דוד; das ירט hat noch eine andere Leseart, nämlich v e r s ö h n e n, ebenso (Ijob 16, 11): על ידי רשעים ירטני Von Frevlern läßt er mich besänftigen und trösten, die mich jedoch nur kränken. (33) אלי נטתה So wie לולא wo nicht: oft ist אולי gleich לולא. — גם אתכה הרגתי Dies muß versetzt gelesen werden als stünde: גם הרגתי אותכה auch getödtet hätte ich dich: nicht nur aufgehalten hätte ich dich, sondern auch dir

(34) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה חָטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נִצָּב לִקְרָאתִי בַּדָּרֶךְ וְעַתָּה אִם־רַע בְּעֵינֶיךָ אָשׁוּבָה לִּי׃ (35) וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־בִּלְעָם לֵךְ עִם־הָאֲנָשִׁים וְאֶפֶס

(34) Da sprach Bileam zum Engel des Ewigen: Ich habe gesündigt, denn ich wußte nicht, daß du mir entgegenständest im Wege; und nun, wenn es mißfällig in deinen Augen, so will ich heimkehren. (35) Und der Engel des Ewigen sprach zu Bileam: Gehe mit den Männern; jedoch nur das,

רש״י

הֲרַגְתִּיהָ: ואותה החייתי. וְעַתָּה מִפְּנֵי שֶׁדִּבְּרָה וְהוֹכִיחַתְךָ וְלֹא יָכֹלְתָּ לַעֲמוֹד בְּתוֹכַחְתָּהּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר לֹא" הֲרַגְתִּיהָ, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ זוֹ הִיא שֶׁסִּלְּקָה אֶת בִּלְעָם בְּתוֹכַחְתָּהּ וְלֹא יָכוֹל לְהָשִׁיב, שֶׁחָס הַמָּקוֹם עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, וְכֵן וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה (ויקרא כ׳), וְכֵן אֶת הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ (שם) (במ״ר): (34) כי לא ידעתי. גַּם זֶה גְּנוּתוֹ וְעַל כָּרְחוֹ הוֹדָה, שֶׁהוּא הָיָה מִשְׁתַּבֵּחַ שֶׁיּוֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן, וּפִיו הֵעִיד לֹא יָדַעְתִּי: אם רע בעיניך אשובה לי. לְהַתְרִיס נֶגֶד הַמָּקוֹם הִיא תְּשׁוּבָה זוֹ אָמַר לוֹ, הוּא בְּעַצְמוֹ צִוַּנִי לָלֶכֶת, וְאַתָּה מַלְאָךְ מְבַטֵּל אֶת דְּבָרָיו, לָמוּד הוּא בְּכָךְ, שֶׁאוֹמֵר דָּבָר וּמַלְאָךְ מַחֲזִירוֹ, אָמַר לְאַבְרָהָם קַח נָא אֶת בִּנְךָ וגו׳ (בראשית כ״ב), וְעַל יְדֵי מַלְאָךְ בִּטֵּל אֶת דְּבָרָיו, אַף אֲנִי אִם רַע בְּעֵינֶיךָ צָרִיךְ אֲנִי לָשׁוּב: (35) לך עם האנשים. בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ בָּהּ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ (במ״ר): לך עם האנשים. כִּי חֶלְקְךָ

ואותה החייתי Weil sie nun gesprochen dich zu Rede gestellt hat und du sie nicht widerlegen konntest, darum hätte ich sie getödtet, damit man nicht sagen könne, das ist die Eselin, die den Bileam durch ihre Zurechtweisung beschämte, denn Gott achtet die Ehre der Menschen; ebenso heißt es (M. 3, 20, 15): והרגת את האשה ואת הבהמה, damit nicht auf die Sünderin hingewiesen werden könne. (34) כי לא ידעתי Auch dies brachte ihm Schande, wider Willen mußte er, der sich (weiter 24, 16) rühmte, die Gesinnung des Höchsten zu wissen, eingestehen, daß er nichts wisse! אם רע בעיניך אשובה לי Diese Antwort enthält eine Lästerung gegen den Ewigen; er sagte, Gott selbst befahl mir hinzugehen, und du sein Bote, willst seinen Auftrag zu Nichte machen? Es ist dies seine Gepflogenheit daß er befiehlt, und sein Bote macht es rückgängig; so befahl er dem Abraham, seinen Sohn zum Ganzopfer zu bringen, und durch einen Engel wurde es vereitelt; so will auch ich, wenn es ihm mißfällt umkehren. (35) לך עם האנשים Den Weg, welchen der Mensch einschlagen will läßt man ihn ungehindert

אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ
תְדַבֵּר וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־שָׂרֵי בָלָק׃
(36) וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בִלְעָם וַיֵּצֵא
לִקְרָאתוֹ אֶל־עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־
גְּבוּל אַרְנֹן אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַגְּבוּל׃
(37) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם הֲלֹא
שָׁלֹחַ שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לִקְרֹא־לָךְ לָמָּה
לֹא־הָלַכְתָּ אֵלָי הַאֻמְנָם לֹא אוּכַל
כַּבְּדֶךָ׃ (38) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק
הִנֵּה־בָאתִי אֵלֶיךָ עַתָּה הֲיָכֹל אוּכַל
דַּבֵּר מְאוּמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יָשִׂים
אֱלֹהִים בְּפִי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ רביעי (ששי)
(39) וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־בָּלָק וַיָּבֹאוּ קִרְיַת

was ich zu dir reden werde, das sollst du reden. Und so ging Bileam mit den Obersten Balaks. — (36) Als Balak hörte, daß Bileam kam, ging er aus, ihm entgegen, nach einer Stadt Moabs, die an der Grenze des Arnon liegt, welcher am Ende des Gebietes ist. (37) Und Balak sprach zu Bileam: Habe ich nicht zu dir gesandt, dich zu rufen, warum gingst du nicht zu mir? Vermag ich in Wahrheit dich nicht zu ehren? (38) Da sprach Bileam zu Balak: Siehe, ich bin nun zu dir gekommen, vermag ich wohl etwas zu reden? Das Wort, das Gott in meinen Mund legt, das muß ich reden. (39) Und Bileam ging mit Balak, und sie kamen nach Kirjath-Chuzoth.

רש״י

עִמָּהֶם, וְסוֹפְךָ לֵיאָבֵד מִן הָעוֹלָם: ואפס. עַל כָּרְחֲךָ
אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר וגו׳: עם שרי בלק. שָׂמֵחַ
לְקַלְּלָם כְּמוֹתָם: (36) וישמע בלק. שָׁלַח שְׁלוּחִים
לְבַשְּׂרוֹ: אל עיר מואב. אֶל מֶטְרוֹפּוֹלִין שֶׁלּוֹ עִיר
הַחֲשׁוּבָה שֶׁלּוֹ, לוֹמַר, רְאֵה מַה אֵלּוּ מְבַקְּשִׁים
לַעֲקוֹר (שם): (37) האמנם לא אוכל כבדך.
נִתְנַבֵּא שֶׁסּוֹפוֹ לָצֵאת מֵעִמּוֹ בְּקָלוֹן: (39) קרית

gehen. ואפס Nothgedrungen mußt du dasjenige sprechen, was ich dir zu reden auftragen werde. עם האנשים Du wirst mit ihnen zuletzt ein gleiches Schicksal haben, wirst mit ihnen zu Grunde gehen. עם שרי בלק Bileam freuete sich, so wie sie, die Israeliten zu verfluchen. (36) וישמע בלק Bileam schickte Boten ab, um ihm Bericht zu erstatten. אל עיר מואב In seine Haupt- und Residenzstadt; es will mittheilen, siehe, was die Israeliten zerstören wollen! (37) האמנם לא אוכל כבדך Er profezeiete gleichsam, daß Bileam zuletzt mit Schanden abziehen werde (39) קרית

חֻצוֹת׃ (40) וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וָצֹאן
וַיְשַׁלַּח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃
(41) וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק אֶת־בִּלְעָם
וַיַּעֲלֵהוּ בָּמוֹת בָּעַל וַיַּרְא מִשָּׁם קְצֵה
הָעָם׃

כג (1) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־
לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהָכֵן
לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים׃
(2) וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם
וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
(3) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הִתְיַצֵּב עַל־
עֹלָתֶךָ וְאֵלְכָה אוּלַי יִקָּרֵה יְהֹוָה
לִקְרָאתִי וּדְבַר מַה־יַּרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לָךְ
וַיֵּלֶךְ שֶׁפִי׃ (4) וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם

(40) Und Balak schlachtete Rind- und Kleinvieh und sandte (davon) dem Bileam und den Fürsten, die mit ihm waren. (41) Und es geschah am Morgen, da nahm Balak den Bileam und führte ihn hinauf auf die Höhen Baals, und er sah von dort aus einen Theil des Volkes.

23. (1) Da sprach Bileam zu Balak: Baue mir hier sieben Altäre und bereite mir hier sieben Stiere und sieben Widder. (2) Und Balak that, so wie Bileam geredet, und Balak und Bileam opferten einen Stier und einen Widder auf jedem Altar. (3) Und Bileam sprach zu Balak: Stelle dich neben dein Ganzopfer, und ich will gehen, vielleicht begegnet mir der Ewige und was er mir zeigen wird, will ich dir berichten. Und er ging auf einen Hügel. (4) Und Gott begegnete dem Bileam, und er

רש״י

חוצות. עִיר מְלֵאָה שְׁוָקִים אֲנָשִׁים וְטַף בְּחוּצוֹתֶיהָ, לוֹמַר: רְאֵה וְרַחֵם שֶׁלֹּא יֵעָקְרוּ אֵלּוּ: (40) בקר וצאן. דָּבָר מוּעָט, בָּקָר אֶחָד וְצֹאן אֶחָד בִּלְבַד (שם): (41) במות בעל. כְּתַרְגּוּמוֹ לְרָמַת דַּחַלְתֵּיהּ שֵׁם ע״א:

כג (1) אולי יקרה ה׳ לקראתי. אֵינוֹ רָגִיל לְדַבֵּר עִמִּי בַּיּוֹם: וילך שפי. כְּתַרְגּוּמוֹ „יְחִידִי“ לְשׁוֹן שׁוֹפִי וְשֶׁקֶט, שֶׁאֵין עִמּוֹ אֶלָּא שְׁתִיקָה: (4) ויקר.

חוצות Eine Stadt, voll des Lebens und Schaffens, die Straßen von einer wogenden Menschenmenge belebt, die ihm gleichsam zuruft: Sieh, und habe Erbarmen, daß diese nicht vernichtet werde. (40) בקר וצאן Etwas Unbedeutendes. (41) במות בעל Onkelos: Zur Anhöhe seines Götzen.

23. (3) אולי יקרה ה׳ Er pflegt mit mir bei Tag nicht zu sprechen. וילך שפי Er ging einsam und schweigsam. (4) ויקר D. h.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת־שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחֹת
עָרַכְתִּי וָאַעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
(5) וַיָּשֶׂם יְהוָה דָּבָר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר
שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃ (6) וַיָּשָׁב
אֵלָיו וְהִנֵּה נִצָּב עַל־עֹלָתוֹ הוּא וְכָל־
שָׂרֵי מוֹאָב׃ (7) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר
מִן־אֲרָם יַנְחֵנִי בָלָק מֶלֶךְ־מוֹאָב מֵהַרְרֵי־
קֶדֶם לְכָה אָרָה־לִּי יַעֲקֹב וּלְכָה זֹעֲמָה

sprach zu ihm: Die sieben Altäre habe ich geordnet, und einen Stier und einen Widder geopfert auf jedem Altar. (5) Und der Ewige legte ein Wort in den Mund Bileams u. sprach: Kehre zurück zu Balak und so sollst du reden. (6) Und er kehrte zu ihm zurück, und siehe, er stand neben seinem Ganzopfer, er u. alle Fürsten Moabs. (7) Und er hob an seinen Spruch und sprach: Aus Aram ließ mich holen Balak, der König Moabs, aus den Gebirgen des Ostens: Komm verfluche mir Jaakob, und komm, verwünsche

רש"י

לְשׁוֹן עֲרַאי, לְשׁוֹן גְּנַאי, לְשׁוֹן טֻמְאַת קֶרִי, כְּלוֹמַר
בְּקוֹשִׁי וּבְבִזָּיוֹן, וְלֹא הָיָה נִגְלָה אֵלָיו בַּיּוֹם אֶלָּא בִּשְׁבִיל
לְהַרְאוֹת חִבָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל: את שבעת המזבחות.
שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת עָרַכְתִּי אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא „אֶת
שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחוֹת“, אָמַר לְפָנָיו: אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ
בָּנוּ לְפָנֶיךָ שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת, וַאֲנִי עָרַכְתִּי כְּנֶגֶד כּוּלָּן.
אַבְרָהָם בָּנָה אַרְבָּעָה „וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה
אֵלָיו“ (בראשית כ"ז), „וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם הָהָרָה“ וג'
(שם י"ב), „וַיֶּאֱהַל אַבְרָהָם“ וגו' (שם י"ג), וְאֶחָד
בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, וְיִצְחָק בָּנָה אֶחָד „וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ“ וגו'
(שם כ"ו), וְיַעֲקֹב בָּנָה שְׁתַּיִם, אֶחָד בִּשְׁכֶם וְאֶחָד
בְּבֵית אֵל: ואעל פר ואיל במזבח. וְאַבְרָהָם לֹא
הֶעֱלָה אֶלָּא אַיִל אֶחָד: (7) ארה לי יעקב ולכה

zufällig Gott erschien ihm mit Geringschätzung und Strenge. Er erschien ihm diesmal zur Tageszeit, um seine besondere Liebe zu den Israeliten zu bekunden. את שבעת המזבחות Es steht hier nicht שבעת המזבחות, sondern את שבעת המזבחות die sieben Altäre; er sagte: Die Stammväter dieser (Israeliten) errichteten dir zusammen sieben Altäre, ich aber errichte allein so viele, wie sie alle. Abraham bauete vier Altäre (M. 1, 12, 7), dann (V. 8), dann (V. 13 und 18), hierauf einen auf dem Berge Morija. — Jizchak bauete einen (M. 1, 36, 25), und Jakob bauete einen (M. 1, 33, 20), und einen in Beth-El (M. 1, 35, 7). ואעל פר ואיל במזבח Abraham hat nur einen Widder dargebracht

ישראל: (8) מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם יהוה: (9) כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו

Jisrael. (8) Wie soll ich fluchen, dem Gott nicht flucht? und wie verwünschen, den der Ewige nicht verwünscht? (9) Denn von der Spitze der Felsen sehe ich es, und von den Hügeln schaue ich es; siehe, ein

רש״י

וזעמה ישראל. בשני שמותיהם אמר לקללם, שמא אחד מהם אינו מובהק: (8) מה אקוב לא קבה אל. כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו. כשהזכיר אביהם את עונם „כי באפם הרגו איש" לא קלל אלא אפם, שנאמר „ארור אפם" (בראשית מ״ט). כשנכנס אביהם במרמה אצל אביו, היה ראוי להתקלל, מה נאמר שם „גם ברוך יהיה" (שם כ״ז). במברכים נאמר „אלה יעמדו לברך את העם" (דברים י״א) במקללים לא נאמר: ואלה יעמדו לקלל את העם, אלא „ואלה יעמדו על הקללה", לא רצה להזכיר עליהם שם קללה (במ״ר): לא זעם ה׳. אני אין כחי, אלא שאני יודע לכוין השעה, שהקב״ה כועס בה, והוא לא כעס כל הימים הללו שבאתי אליך, וזהו שנאמר „עמי זכר נא מה יעץ וגו׳ (מיכה ו׳) ומה ענה אותו בלעם וגו׳ למען דעת צדקות ה׳" (ברכות ז׳): (9) כי מראש צורים אראנו. אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה

(7) ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל Beide Namen (Jakob und Jisrael) befahl er zu fluchen, vielleicht, dachte er, ist Einer darunter nicht echt und erprobt. (8) מה אקב לא קבה אל Selbst damals, als sie den Fluch verdient haben, wurden sie nicht geflucht, als nämlich ihr Vorfahr ihrer Sünden gedachte (s. M. 1, 49, 6) da fluchte er blos ihren Zorn, denn es heißt: ארור אפם; als ihr Vorfahr mit List zu seinem Vater kam war er doch gewiß fluchwürdig; doch was wird dort gesagt? (M. 1, 27, 33): גם ברוך יהיה „er soll gesegnet bleiben". — Bei den Segnungen (M. 5, 26 12) heißt es: אלה יעמדו לברך את העם; bei den Verwünschungen steht aber nicht ואלה יעמדו לקלל את העם. sondern: על הקללה, weil Gott nicht den Fluch über sie aussprechen lassen wollte. לא זעם ה׳ Meine Stärke besteht blos darin daß ich den Augenblick zu treffen weiß, wo Gott zürnt; in der ganzen Zeit meines Hierseins hat er (Gott) nicht gezürnt. Darauf beziehend sagt Micha 6, 5: „Mein Volk, bedenke doch, was Balak, König von Moab gerathen und was Bileam erwiedert hat, damit du erkennest die Gnade des Ewigen"! (9) כי מראש צרים אראנו Ich betrachte ihren Ursprung, wie sie anfingen Wurzel zu

הֶן־עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב׃ (10) מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֹבַע יִשְׂרָאֵל תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים

Volk abgesondert wohnt es, und unter die Völker rechnet es sich nicht. — (10) Wer zählt Jaakobs Staub? und die Zahl des Viertheils von Jisrael? Sterbe meine Seele den Tod der Redlichen,

רש״י

אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו, על ידי אבות ואמהות: הן עם לבדד ישכן. הוא אשר זכו לו אבותיו „לשכון בדד" כתרגומו: ובגוים לא יתחשב. כתרגומו לא יהיו נעשין כלה עם שאר האומות, שנאמר „כי אעשה כלה בכל הגוים" וגו' (ירמיה מ״ו) אינן נמנין עם השאר. ד״א כשהן שמחין, אין אומה שמחה עמהם, שנאמר „ה' בדד ינחנו" (דברים ל״ב), וכשהאומות בטובה, הם אוכלין עם כל אחד ואחד, ואין עולה להם מן החשבון, וזהו „ובגוים לא יתחשב": (10) מי מנה עפר יעקב וגו'. כתרגומו דעדקיא דבית יעקב וכו' מארבע משריתא: ארבע דגלים. ר״א „עפר יעקב" אין חשבון במצות, שהם מקיימין בעפר „לא תחרוש בשור ובחמור" (דברים כ״ב), „לא תזרע כלאים" (ויקרא י״ט), „אפר פרה" ועפר סוטה וכיוצא בהם: ומספר את רובע ישראל. רביעותיהן זרע היוצא מן התשמיש שלהם: תמות

schlagen, und sehe sie auf festem Grunde stehend, wie Felsen und Hügel im Verdienste ihrer Erzväter und Erzmütter. — הן עם לבדד ישכן Es ist das Volk, welches durch das Verdienst seiner Väter — nach Onkelos — eine selbstständige, bevorzugte Stellung einnehmen. ובגוים לא יתחשב Nach Onk. Sie werden nicht mit anderen Völkern untergehen, denn es heißt (Jerem. 46, 48): „Ich übe Vernichtung an allen Völkern;" sie aber sind nicht mitgerechnet. Oder; keine Nation nimmt an ihrer Freude Theil, denn es steht: „Der Ewige führt dieses Volk allein" (M. 5, 32, 12) Von der Segensfülle aller anderer Nationen haben sie einen Antheil, ohne daß ihnen dies in Rechnung gebracht würde, darauf weist der Vers ובגוים לא יתחשב hin. (10) מי מנה עפר יעקב Wie Onk. übersetzt wer zählt die Kinder Jakobs, denen verheißen worden ist, unzählbar zu werden, wie der Staub der Erde! את רובע ישראל Wer kann die Zahl bestimmen, von einem vierten Theil, der vier Fahnen (s. oben 22, 41): Er ließ ihn sehen einen Theil des Volkes. Oder: עפר יעקב heißt, unzählig sind die gottgefälligen Handlungen, die sich auf den Staub des Bodens beziehen, und die sie beobachten, z. B. (M. 5 22, 10): „Du sollst nicht pflügen mit Ochs und Esel zusammen" (M. 3, 19, 19): „Dein Feld sollst du nicht mit vermischtem Samen besäen"; die Asche der Parah Aduma (oben Kap. 19), und den Staub bei einem der ehelichen Untreue verdächtigten Weibe

וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמֹהוּ׃ (11) וַיֹּאמֶר
בָּלָק אֶל־בִּלְעָם מֶה עָשִׂיתָ לִי לָקֹב
אֹיְבַי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ׃
(12) וַיַּעַן וַיֹּאמַר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יָשִׂים
יְהוָה בְּפִי אֹתוֹ אֶשְׁמֹר לְדַבֵּר׃ חמש
(13) וַיֹּאמֶר אֵלָיו בָּלָק לְךָ־נָּא אִתִּי
אֶל־מָקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם
אֶפֶס קָצֵהוּ תִרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה
וְקָבְנוֹ־לִי מִשָּׁם׃ (14) וַיִּקָּחֵהוּ שְׂדֵה
צֹפִים אֶל־רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וַיִּבֶן שִׁבְעָה
מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃

und ſei mein Ende wie er.
(11) Da ſprach Balak zu
Bileam: Was thuſt du
mir? Meine Feinde zu
verwünſchen holte ich dich,
und ſiehe, du ſegneſt gar.
(12) Und er antwortete
und ſprach: Muß ich nicht
das, was der Ewige in meinen Mund legt, beachten,
um es zu reden? (13) Und
Balak ſprach zu ihm:
Komm doch mit mir an
einem andern Ort, von
wo aus du es ſehen wirſt.
Jedoch nur einen Theil
von ihm wirſt du ſehen,
das Ganze aber wirſt du
nicht ſehen; und verwünſche es mir von dort aus. (14) Und er nahm
ihn mit in das Wächterfeld auf die Spitze des Pisga, und baute
ſieben Altäre, und opferte einen Stier und einen Widder auf jedem

רש"י

נפשי מות ישרים. שֶׁבָּהֶם: (13) וקבנו לי. לָשׁוֹן
צִוּוּי: קָלְלֵהוּ לִי: (14) שדה צופים. מָקוֹם גָּבוֹהַּ הָיָה,
שֶׁשָּׁם הַצּוֹפֶה עוֹמֵד לִשְׁמוֹר, אִם יָבֹא חַיִל עַל הָעִיר:
ראש הפסגה. בִּלְעָם לֹא הָיָה קוֹסֵם כְּבָלָק. רָאָה בָלָק
שֶׁעֲתִידָה פִּרְצָה לְהִפָּרֵץ בְּיִשְׂרָאֵל מִשָּׁם, שֶׁשָּׁם מֵת
מֹשֶׁה, כְּסָבוּר, שֶׁשָּׁם תָּחוּל עֲלֵיהֶם הַקְּלָלָה, וְזוֹ הִיא
הַפִּרְצָה שֶׁאֲנִי רוֹאֶה: (15) אקרה כה. מֵאֵת הַקָּבָּ"ה

(M. 1, 5, 11). תמות נפשי
מות ישרים den Tod der
Frommen unter ihnen.
(13) וקבנו לי D. i. die
Befehlform: Fluche es
mir! (14) שדה צופים Ein
hochgelegener Punkt, wo
der Wächter ſtand, um
Wache zu halten daß
kein feindlich Heer in die
Stadt eindringe. ראש הפסגה Bileam war kein ſolcher Zauberer, wie
Balak; Balak ſah, daß Israel werde auf dieſem Platze von einem
ſchweren Unglück betroffen werden — denn dort ſtarb Moſche —
und glaubte, dort werde der Fluch ſie treffen können; dieſes ſchlimme
Ereigniß ſehe ich (שדה צופים). — (15) אקרה כה Von Gott aus.

(15) ויאמר אל־בלק התיצב כה על־
עלתך ואנכי אקרה כה׃ (16) ויקר
יהוה אל־בלעם וישם דבר בפיו
ויאמר שוב אל־בלק וכה תדבר׃
(17) ויבא אליו והנו נצב על־עלתו
ושרי מואב אתו ויאמר לו בלק
מה־דבר יהוה׃ (18) וישא משלו
ויאמר קום בלק ושמע האזינה עדי

Altar. (15) Und er sprach zu Balak: Stelle dich hier neben dein Ganzopfer, und ich will dort entgegengehen. (16) Und der Ewige begegnete dem Bileam und legte ein Wort in seinen Mund, und sprach: Kehre zurück zu Balak und so sollst du reden. (17) Und er kam zu ihm, und siehe, er stand neben seinem Ganzopfer und die Fürsten Moabs bei ihm: und Balak sprach zu ihm: Was hat der Ewige geredet? (18) Da hob er an seinen Spruch und sprach: Auf, Balak,

רש״י

אקרה, לשון אתפעל: (16) וישם ה׳ דבר בפיו. ומה היא השימה הזאת, ומה חסר המקרא באמרו „שוב אל בלק וכה תדבר״? אלא, כשהיה שומע שאינו נרשה לקלל, אמר: מה אני חוזר אצל בלק לצערו, ונתן לו הקב״ה רסן וחכה בפיו, כאדם הפוקס בהמה בחכה, להוליכה אל אשר ירצה, א״ל: על כרחך תשוב אל בלק: (17) ושרי מואב אתו. ולמעלה הוא אומר „וכל שרי מואב״, כיון שראו, שאין בו תקוה, הלכו להם מקצתם, ולא נשארו אלא מקצתם: מה דבר ה׳. לשון צחוק הוא זה, כלומר: אינך ברשותך (במ״ר): (18) קום בלק. כיון שראהו מצחק בו

אקרה ist zurückführend: ich werde mich verfügen. (16) וישם דבר בפיו Was legte er ihm in den Mund? der Satz wäre ja nicht mangelhaft, wenn es hieße: שוב אל בלק וכה תדבר? Weil Bileam, als er nämlich hörte daß es ihm nicht gestattet ist, zu fluchen, gedacht hat: wozu soll ich zu Balak zurück kehren und ihn kränken! Da legte Gott seinem Munde (Sprache) Zaum und Zügel an, (וישם דבר בפיו), wie man ein Thier an einem Angelhaken דבר dahin führt, wohin man eben will; so mußte Bileam wider Willen zu Balak zurückgehen. (17) ושרי מואב אתו Oben V. 6 heißt es וכל שרי מואב? Weil diese aber sahen, daß sie von Bileam nichts zu hoffen haben, gingen Mehrere von ihm weg, es blieben nur noch Einige bei ihm. מה דבר ה׳ Balak sprach in ironischem Sinne: Du hast doch keine Macht, sage nur, was Gott geredet. (18) קום בלק Als er sah, daß Balak ihn höhnte,

בְּנוֹ צִפֹּר׃ (19) לֹא אִישׁ אֵל וִיכַזֵּב
וּבֶן־אָדָם וְיִתְנֶחָם הַהוּא אָמַר וְלֹא
יַעֲשֶׂה וְדִבֶּר וְלֹא יְקִימֶנָּה׃ (20) הִנֵּה
בָרֵךְ לָקָחְתִּי וּבֵרֵךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה׃

und höre! Horch auf mich Sohn Zippors! (19) Nicht ein Mensch ist Gott, daß er trüge, nicht ein Menschensohn, daß er sich gereuen lasse. Sollt' er sprechen und nicht thun? und reden, und es nicht halten? (20) Siehe, das Segnen habe ich empfangen; er hat gesegnet, und ich kann es nicht wenden.

רש״י

נִתְכַּוֵּן לְצַעֲרוֹ. עֲמוֹד עַל רַגְלֶיךָ, אֵינְךָ רַשָּׁאִי לֵישֵׁב וַאֲנִי שָׁלוּחַ אֵלֶיךָ בִּשְׁלִיחוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם: בנו צפור. לְשׁוֹן מִקְרָא הוּא זֶה, כְּמוֹ „חַיְתוֹ יָעַר" (תהלים ק״ד), „לְחַיְתוֹ אָרֶץ" (שם ע״ט) „לְמַעְיְנוֹ מָיִם" (שם קי״ד): (19) לא איש אל וגו'. כְּבַר נִשְׁבַּע לָהֶם, לַהֲבִיאָם וּלְהוֹרִישָׁם אֶרֶץ שִׁבְעָה אוּמוֹת, וְאַתָּה סָבוּר לַהֲמִיתָם בַּמִּדְבָּר: ההוא אמר וגו'. בְּלָשׁוֹן תְּמִיהָ, וְתַרְגּוּמוֹ „וְתַיְבִין וּמִתְמַלְכִין". חוֹזְרִים וְנִמְלָכִין לַחֲזוֹר בָּהֶם: (20) הנה ברך לקחתי. אַתָּה שׁוֹאֲלֵנִי „מַה דִּבֶּר ה'", קִבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ לְבָרֵךְ אוֹתָם. (ס״א ברך, כמו לברך): וברך ולא אשיבנה. הוּא בֵּרַךְ אוֹתָם וַאֲנִי לֹא אָשִׁיב אֶת בִּרְכָתוֹ: וברך. כְּמוֹ וּבֵרֵךְ, וְכֵן הִיא גִּזְרַת רֵישׁ, כְּמוֹ „אוֹיֵב חֵרֵף" (תהלים ע״ד) כְּמוֹ חֵרֵף, וְכֵן „וּבוֹצֵעַ בֵּרֵךְ" (שם י') הַמְּהוֹלָל וּמְבָרֵךְ אֶת הַגּוֹזֵל, וְאוֹמְרִים אַל תִּירָא, כִּי לֹא תֵּעָנֵשׁ, שָׁלוֹם יִהְיֶה לָךְ, מַרְגִּיז הוּא לְהַקָּבָּ״ה. וְאֵין לוֹמַר, „בֵּרֵךְ" שֵׁם דָּבָר,

da zielte er darauf ab, auch ihm eine Ehrenkränkung zuzufügen: stehe auf, es ziemt sich dir nicht zu sitzen, da ich eine Botschaft von Gott an dich zu bestellen habe! בנו צפור Diese Genitivform kommt in der Schrift oft vor; חיתו יער (Ps. 104, 20); חיתו ארץ (M. 1, 1, 24); למעינו מים (Ps. 114, 8). (19) לא איש אל Er hat ihnen bereits geschworen, sie in das Erbland der sieben Völker einzuführen, und du wähnst etwa, sie in der Wüste umbringen zu können? ההוא אמר Verwundernd. Onkelos: Gottes Rathschlüsse sind nicht wie jene der Menschenkinder, daß, nachdem sie beschlossen, sie abermals berathen und den Beschluß widerrufen. (20) הנה ברך לקחתי Du fragst mich, was Gott gesprochen hat? ich erhielt von ihm den Auftrag, sie zu segnen. וברך ולא אשיבנה Er hat sie bereits gesegnet, ich kann den Segen nicht rückgängig machen. וברך statt ובירך, so ist der Gebrauch beim ר, wie in (Ps. 74, 19): אויב חֵרֵף anstatt חִירֵף; ebenso (Ps. 16, 3): ובוצע בֵּרֵךְ wenn der Räuber lobt und sagt: Fürchte die Sünde nicht, du wirst nicht bestraft, vielmehr recht glücklich leben, der erzürnt den Ewigen. Man kann aber ברך

(21) לֹא־הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ׃ (22) אֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרָיִם

(21) Er schauet nicht Unwürdiges in Jaakob, und siehet nicht Unrecht in Jisrael; der Ewige, sein Gott, ist mit ihm, und Posaunenschall des Königs unter ihm. (22) Gott, der sie führt aus

רש״י

שֶׁאִם בֵּן הָיָה נָקוּד בְּפַתַּ״ח קָטָן (ר״ל סגול תחתי. הרי״ש) וְטַעְמוֹ לְמַעְלָה, אֲבָל לְפִי שֶׁהוּא לָשׁוֹן פָּעַל, הוּא נָקוּד קָמַץ קָטָן וְטַעְמוֹ לְמַטָּה: (21) לא הביט און ביעקב וגו׳. כְּתַרְגּוּמוֹ. ומ״א אַחֲרֵי פְּשׁוּטוֹ הוּא נִדְרַשׁ מִדְרַשׁ נָאֶה: לא הביט. הַקָּבָּ״ה אָוֶן בְּיַעֲקֹב, כְּשֶׁהֵן עוֹבְרִין עַל דְּבָרָיו אֵינוֹ מְדַקְדֵּק אַחֲרֵיהֶם לְהִתְבּוֹנֵן בְּאוֹנִיּוֹת שֶׁלָּהֶם, וּבַעֲמָלָן שֶׁהֵן עוֹבְרִין עַל דָּתוֹ: עמל. לָשׁוֹן עֲבֵירָה, כְּמוֹ „הָרָה עָמָל (שם ז׳), „כִּי אַתָּה עָמָל וָכַעַס תַּבִּיט״ (שם י׳), לְפִי שֶׁהָעֲבֵירָה הִיא עָמָל לִפְנֵי הַמָּקוֹם: ה׳ אלהיו עמו. אֲפִילוּ מַכְעִיסִין וּמַמְרִים לְפָנָיו, אֵינוֹ זָז מִתּוֹכָן: ותרועת מלך בו. לָשׁוֹן חִבָּה וְרֵעוּת, כְּמוֹ „רֵעֶה דָוִד״ (שמואל ב׳ ט״ו) אוֹהֵב דָּוִד, „וַיִּתְּנָהּ לְמֵרֵעֵהוּ״ (שופטים ט״ו), וְגַם אוּנְקְלוֹס תִּרְגֵּם „וּשְׁכִינַת מַלְכְּהוֹן בֵּינֵיהוֹן: (22) אל מוציאם ממצרים. אַתָּה אוֹמֵר „הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם״,

nicht als Hauptwort nehmen, denn in diesem Falle würde es ein Segol und den Ton mil'el haben; als Zeitwort hat es ein kleines Kamez (Zere) und den Ton auf der letzten Silbe. (21) לא הביט און ביעקב Onkelos „ich betrachte, es gibt keinen Götzendienst im Hause Jakobs". Nach dem einfachen Wortsinne läßt es sich sehr schön erklären: לא הביט Gott nimmt es mit den Vergehungen Jakobs nicht allzustrenge; און und עמל sind Vergehungen, Übertretungen, wie (Ps. 7, 15): יחבל און והרה עמל „der Böses empfängt und Unheil schwängert; (das. 10, 10): וכעס עמל sogenannt weil jede Übertretung den Ewigen erzürnt. ה׳ אלהיו עמו Selbst wenn sie ihn erzürnen und sich gegen ihn empören, so weicht er doch nicht aus ihrer Mitte. ותרועת מלך בו Dieses תרועת bedeutet Liebe und Freundschaft, wie (Sam. 2, 15): רעה דוד ein Freund Dawids; (Richt. 15, 6): ויתנה למרעהו seinem Gefährten. Auch Onkelos übersetzt es: die Glorie ihres Königs ist unter ihnen. (22) אל מוציאם ממצרים Du sagtest: Siehe, ein Volk, das aus Egypten gegangen (עם יצא) es ging nicht von

כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ׃ (23) כִּי לֹא־נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא־קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה־פָּעַל אֵל׃

Mizrajim, wie die Stärke eines Reem ist ihm. — (23) Denn es ist nicht Zauberei in Jaakob, und nicht Wahrsagerei in Jisrael; zur Zeit wird verkündet Jaakob und Jisrael, was Gott wirkt.

רש״י

לֹא יָצָא מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הָאֱלֹהִים הוֹצִיאָם׃ כתועפות ראם לו, כְּתוֹקֶף רוּם וְגֹבַהּ שֶׁלּוֹ, וְכֵן „וְכֶסֶף תּוֹעָפוֹת“ (איוב כ״ב) לָשׁוֹן מָעוֹז הֵמָּה, וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא לָשׁוֹן עוּף יְעוֹפֵף, הַמְעוֹפֵף רוּם וְגָבוֹהַּ, וְתוֹקֶף רַב הוּא זֶה׃ כתועפות ראם, עֲפִיפַת גֹּבַהּ. ד״א „תוֹעֲפוֹת רְאֵם“ תּוֹקֶף רְאֵמִים, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ׃ אֵלּוּ הַשֵּׁדִים (גטין ס״ח)׃ (23) כי לא נחש ביעקב, כִּי רְאוּיִים הֵם לִבְרָכָה, שֶׁאֵין בָּהֶם מְנַחֲשִׁים וְקוֹסְמִים׃ כעת יאמר ליעקב וגו׳. עוֹד עָתִיד לִהְיוֹת עֵת כָּעֵת הַזֹּאת, אֲשֶׁר תִּגָּלֶה חִבָּתָן לְעֵין כֹּל, שֶׁהֵן יוֹשְׁבִין לְפָנָיו וְלוֹמְדִים תּוֹרָה מִפִּיו, וּמְחִיצָתָן לִפְנִים מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְהֵם יִשְׁאֲלוּ לָהֶם, מַה פָּעַל אֵל? וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר „וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ“ (ישעיה ל׳). ד״א, יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב אֵינוֹ לָשׁוֹן עָתִיד, אֶלָּא לָשׁוֹן הֹוֶה, אֵינָן צְרִיכִין לִמְנַחֵשׁ וְקוֹסֵם, כִּי בְּכָל עֵת שֶׁצָּרִיךְ לְהֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל הַקָּבָּ״ה וּמַה גְּזֵרוֹתָיו בַּמָּרוֹם, אֵינָן מְנַחֲשִׁים וְקוֹסְמִים, אֶלָּא נִמְסָר לָהֶם עַל פִּי נְבִיאֵיהֶם, מַה הִיא, גְּזֵרַת הַמָּקוֹם אוֹ אוּרִים וְתֻמִּים מַגִּידִים לָהֶם. וְאוּנְקְלוֹס

selbst, sondern der Allmächtige führte es heraus. כתיעפית ראם לו Seiner Macht, Hoheit und Erhabenheit angemessen, wie in (Jjob 22, 25): וכסף תועפות Gott sei dir Golderz und Silberbarren! Ich (Raschi) denke: daß תועפית von der Wurzel עוף יעופף fliegen, stammt der Flug in die Höhe erfordert besondere Kraftentfaltung. תיעפית ראם heißt eine mächtige, hochstrrbende Gewalt. Nach unsern Lehrern: Dämonen. (23) כי לא נחש ביעקב Sie sind würdig, gesegnet zu werden, weil keine Zauberer und Zeitendeuter unter ihnen sind! כעת יאמר ליעקב Es wird eine Zeit kommen, wo, so wie in der gegenwärtigen die göttliche Liebe ihnen sich vor aller Welt offenbaren wird; seine Lehre wird unmittelbar von ihm selbst ihnen mitgetheilt werden, und sie dadurch höher, als die dienenden Engel stehen, welche dann verwundert ausrufen werden: Was hat doch Gott gewirkt! darauf deutet das Wort (Jes. 20, 20): „deine Augen sehen deine Lehrer“! Oder יאמר bedeutet nicht das Zukünftige, sondern das Gegenwärtige, sie brauchen keine Zauberer oder Zeichendeuter, da sie jederzeit, wenn es nöthig wird, zu erfahren, was Gott über Israel beschlossen hat, sie nicht erst Zauberer und Zeichendeuter befragen, sondern es wird ihnen durch Profeten bekannt gegeben oder durch den Urim und Tumim verkündet.

(24) Siehe, ein Volk, wie eine Löwin steht es auf, und wie ein Löwe erhebt es sich, nicht legt es sich, bis es verzehrt hat den Raub, und Blut der Erschlagenen getrunken. (25) Da sprach Balak zu Bileam: Weder verwünschen sollst du es, noch sollst du es segnen. (26) Und Bileam antwortete und sprach zu Balak: Habe ich nicht zu dir geredet und gesprochen: Alles, was der Ewige reden wird, das muß ich thun?

(24) הֶן־עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא
לֹא יִשְׁכַּב עַד־יֹאכַל טֶרֶף וְדַם־חֲלָלִים
יִשְׁתֶּה׃ (25) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם
גַּם־קֹב לֹא תִקֳּבֶנּוּ גַּם־בָּרֵךְ לֹא
תְבָרְכֶנּוּ׃ (26) וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־
בָּלָק הֲלֹא דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל
אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ אֶעֱשֶׂה׃ ששי שביעי

רש"י

(24) הן עם כלביא יקום Sie ermannen sich und eilen frühmorgens muthig wie Löwe und Leoparde, die göttl. Gebote zu vollziehen, das Tallis-Kleid zu umhüllen, das שמע-Gebot andächtig zu lesen und die תפלין vorschriftsmäßig anzulegen. — לא ישכב Des Nachts legen sie sich nicht zu Bette, bevor sie die Furcht vor jedem Unheil gebannt haben. Wodurch? Dadurch, daß sie in dem Nachtgebete (קריאת שמע על המטה) ihren Geist, ihr Leben dem göttlichen Schutze empfohlen haben, und sicher sind, daß er sie gegen feindlichen Überfall schützen, für sie streiten und ihre Feinde niederstrecken wird. Ausführlich im Onkelos. ודם חללים ישתה Er profezeiete, daß Mosche nicht eher sterben werde, als bis er die Könige von Midjan zu Boden stürzen und auch den Bileam mit ihnen tödten wird, so wie es (Jos. 12, 22) heißt: Den Zauberer Bileam, Sohn Beor's erschlugen die Kinder Israels mit dem Schwerte unter den anderen Erschlagenen. (25) גם קב לא תקבנו גם Diese beiden גם ergänzen einander, sie bedeuten: weder — noch; ebenso (Kön. 1, 3, 26) גם לי גם לך לא יהיה

לֹא תְּבָרֵךְ בֵּן׃ (24) הן עם כלביא יקום וגו׳. כְּשֶׁהֵן עוֹמְדִים מִשְּׁנָתָם שַׁחֲרִית, הֵן מִתְגַּבְּרִין כְּלָבִיא וְכַאֲרִי לַחֲטוֹף אֶת הַמִּצְוֹת; לִלְבּוֹשׁ טַלִּית, לִקְרוֹא אֶת שְׁמַע וּלְהָנִיחַ תְּפִלִּין׃ לא ישכב. בַּלַּיְלָה עַל מִטָּתוֹ, עַד שֶׁהוּא אוֹכֵל וּמְחַבֵּל כָּל מַזִּיק הַבָּא לְטָרְפוֹ. כֵּיצַד, קוֹרֵא אֶת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ וּמַפְקִיד רוּחוֹ בְּיַד הַמָּקוֹם; בָּא מַחֲנֶה וְגַיִּס לְהַזִּיקָם, הַקָּבָּ"ה שׁוֹמְרִים וְנִלְחָם מִלְחֲמוֹתָם וּמַפִּילָם חֲלָלִים. ד"א "הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם" תּוֹמֵר. כְּתַרְגּוּמוֹ׃ ודם חללים ישתה, נִתְנַבֵּא שֶׁאֵין מֹשֶׁה מֵת, עַד שֶׁיַּפִּיל מַלְכֵי מִדְיָן חֲלָלִים, וְיַהֲרֹג הוּא עִמָּהֶם (במ"ר) שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרְגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב עַל חַלְלֵיהֶם" (יהושע י"ג)׃ (25) גם קב לא תקבנו. "גַּם" רִאשׁוֹן מוֹסִיף עַל "גַּם" הַשֵּׁנִי, "וְגַם" הַשֵּׁנִי עַל "גַּם" רִאשׁוֹן, וְכֵן "גַּם לִי

(27) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לְכָה־נָּא
אֶקָּחֲךָ אֶל־מָקוֹם אַחֵר אוּלַי יִישַׁר בְּעֵינֵי
הָאֱלֹהִים וְקַבֹּתוֹ לִי מִשָּׁם׃ (28) וַיִּקַּח
בָּלָק אֶת־בִּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַנִּשְׁקָף
עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃ (29) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם
אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת
וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה
אֵילִים׃ (30) וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר אָמַר
בִּלְעָם וַיַּעַל פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃
כד (1) וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי
יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־

(27) Da sprach Balak zu Bileam: Komm doch, ich will dich mitnehmen an einen andern Ort; vielleicht ist es recht in den Augen Gottes, daß du es mir verwünschest von dort aus. (28) Und Balak nahm Bileam mit auf die Spitze des Peor, die hinblicket über die Fläche der Wüste. (29) Da sprach Bileam zu Balak: Baue mir hier sieben Altäre, und bereite mir hier sieben Stiere und sieben Widder. (30) Und Balak that, so wie Bileam gesprochen, und opferte einen Stier und einen Widder auf jedem Altar.

24. (1) Als Bileam sah, daß es gut war in den Augen des Ewigen, Jisrael zu segnen, so ging er nicht

רש״י

גַּם לְךָ לֹא יִהְיֶה״ (מלכים א׳ ג׳)‏; וְכֵן „גַּם בָּחוּר גַּם בְּתוּלָה״ (דברים ל״ב): (27) וקבותו לי. אֵין זֶה לָשׁוֹן צִוּוּי כְּמוֹ „וָקָבְנוֹ״, אֶלָּא לָשׁוֹן עָתִיד; אוּלַי יִישַׁר בְּעֵינָיו, וְתִקְּבֶנּוּ לִי מִשָּׁם מלד״י״ראש בלע״ז Maudiras, (Maledirus דוּ זאָלסט פֿלוּכען)‏: (28) ראש הפעור. קוֹסֵם הָיָה בָּלָק, וְרָאָה שֶׁהֵן עֲתִידִין לִלְקוֹת עַל יְדֵי פְּעוֹר, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ בַּמָּה, אָמַר: שֶׁמָּא הַקְּלָלָה תָּחוּל עֲלֵיהֶם מִשָּׁם. וְכֵן כָּל הַחוֹזִים בַּכּוֹכָבִים רוֹאִים, וְאֵינָם יוֹדְעִים מָה רוֹאִים:

כד (1) וירא בלעם כי טוב וגו׳. אָמַר, אֵינִי צָרִיךְ לִבְדּוֹק בְּהַקָּבָּ״ה, כִּי לֹא יַחְפּוֹץ לְקַלְּלָם:

weder mir noch dir soll es gehören. (M. 5, 32, 25) (27) גם בחור גם בתולה. — וקבותו לי Dies ist nicht befehlend, wie das obige וקבנו לי, sondern zukünftig, d. h. vielleicht gefällt es Gott, daß du es von dort verwünschest. (28) ראש הפעור Balak war ein Zauberer, er sah ein, daß sie dort gestraft werden, wußte aber nicht, wodurch, und sagte, vielleicht wird hier der Fluch wirksam sein. So ist es bei allen Sterndeutern, sie sehen Etwas, sie sehen aber nicht was.

24. (1) וירא בלעם Er sprach, ich darf Gottes Rathschluß nicht länger prüfen, er will sie nicht fluchen lassen. —

הָלַךְ כְּפַעַם־בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים וַיָּשֶׁת אֶל־הַמִּדְבָּר פָּנָיו׃ (2) וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים׃ (3) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן׃

wie ein und das andere Mal auf Zaubergesichte aus, und richtete nach der Wüste sein Gesicht. (2) Und Bileam erhob seine Augen und sah Israel lagernd nach seinen Stämmen, da kam über ihn der Geist Gottes. (3) Und er hob an seinen Spruch und sprach: Spruch Bileams, des Sohnes Beors, Spruch des Mannes geöffneten Auges.

רש״י

ולא הלך כפעם בפעם. כַּאֲשֶׁר עָשָׂה ב׳ פְּעָמִים: לקראת נחשים. לְנַחֵשׁ, אוּלַי יִקָּרֶה ה׳ לִקְרָאתוֹ, כִּרְצוֹנוֹ: אָמַר: רוֹצֶה וְלֹא רוֹצֶה לְקַלְּלָם, אַזְכִּיר עֲוֹנוֹתֵיהֶם, וְהַקְּלָלָה עַל הַזְכָּרַת עֲוֹנוֹתֵיהֶם תָּחוּל: וישת אל המדבר פניו. כְּתַרְגּוּמוֹ: (2) וישא בלעם את עיניו. בִּקֵּשׁ לְהַכְנִיס בָּהֶם עַיִן רָעָה, וַהֲרֵי יֵשׁ לְךָ ג׳ מִדּוֹתָיו: עַיִן רָעָה, וְרוּחַ גְּבוֹהָה, וְנֶפֶשׁ רְחָבָה אֲמוּרִים לְמַעְלָה (אבות פרק ה׳): שוכן לשבטיו. רָאָה כָּל שֵׁבֶט וָשֵׁבֶט שׁוֹכֵן לְעַצְמוֹ וְאֵינָן מְעֹרָבִין, רָאָה שֶׁאֵין פִּתְחֵיהֶם מְכֻוָּנִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שֶׁלֹּא יָצִיץ לְתוֹךְ אֹהֶל חֲבֵירוֹ: ותהי עליו רוח אלהים. עָלָה בְלִבּוֹ שֶׁלֹּא יְקַלְּלֵם: (3) בנו בעור. כְּמוֹ לְמַעְיְנוֹ מָיִם (תהלים ק״ד). ומ״א שְׁנֵיהֶם הָיוּ גְדוֹלִים מֵאֲבוֹתֵיהֶם, בָּלָק בְּנוֹ צִפּוֹר אָבִיו

כפעם בפעם so wie er zweimal gethan hat. לקראת נחשים Er ging nicht auf Zaubergesichte aus, um zu wissen, ob Gott sie fluchen will oder nicht, vielleicht, dachte er, fügt es Gott nach seinem (Bileams) Willen: ich will nun ihre Sünden (beim עגל) in Erinnerung bringen, vielleicht wird der Fluch dadurch von Erfolg sein. וישת אל המדבר פניו Nach Onk. er richtete gegen die Wüste seinen Blick, wo Israel das Götzenkalb gemacht hatte. (2) וישא בלעם את עיניו Er wollte sie durch einen bösen Blick schädigen, dies ist eines seiner drei Laster, denen er ergeben war: Ein böses, mißgünstiges Auge, ein hochfahrendes Gemüth und ein ungenügsamer Sinn, was aus dieser Stelle, dann oben 22, 13 und 22, 18 zu ersehen ist. שוכן לשבטיו Er sah, daß ein jeder Stamm abgesondert wohnte, nicht ordnungslos, die Thüren der Zelte waren nicht einander gegenüber, wodurch Keiner in das Zelt des Andern neidisch sehen konnte. ותהי עליו רוח אלהים er beschloß daher, sie nicht zu fluchen. (3) בנו בעור wie (Pſ. 114) למעינו מים. Der Midr. deutet בנו vor בעור und vor צפור also: Beide, Balak und Bileam waren größer, als ihre Väter, Balak als Regent, und Bileam als Profet,

(4) נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי־אֵל אֲשֶׁר מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה נֹפֵל וּגְלוּי עֵינָיִם׃ (5) מַה־טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל׃

(4) Spruch des Hörers der Worte Gottes, der Gesichte des Allmächtigen siehet, hinfallend und enthüllter Augen. (5) Wie schön sind deine Zelte, Jaakob, deine Wohnungen, Jisrael!

רש״י

בְּנוֹ הוּא בְּמַלְכוּת. וּבִלְעָם גָּדוֹל מֵאָבִיו בִּנְבִיאוּת מָנֶה בֶּן פְּרָס הָיָה: שתום העין. עֵינוֹ נְקוּרָה וּמוּצֵאת לַחוּץ וְחוֹר שֶׁלָּהּ נִרְאֶה פָּתוּחַ וּלְשׁוֹן מִשְׁנָה הוּא כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתּוֹם וְיִסְתּוֹם וְיָגוֹב (ע״ז ס״ט). וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ לְפִי שֶׁאָמַר וּמִסְפָּר אֶת רוֹבַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּבָּ״ה יוֹשֵׁב וּמוֹנֶה רְבִיעוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מָתַי תָּבֹא טִפָּה שֶׁנּוֹלַד הַצַּדִּיק מִמֶּנָּה, אָמַר בְּלִבּוֹ מִי שֶׁהוּא קָדוֹשׁ וּמְשָׁרְתָיו קְדוֹשִׁים יִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים הַלָּלוּ? וְעַל דָּבָר זֶה נִסְמֵית עֵינוֹ שֶׁל בִּלְעָם (נדה ל״א). וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים שְׁתוּם הָעַיִן פְּתוּחַ הָעַיִן כְּמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס, וְעַל שֶׁאָמַר שְׁתוּם הָעַיִן וְלֹא אָמַר שְׁתוּם הָעֵינַיִם, לָמַדְנוּ שֶׁסּוּמָא בְּאַחַת מֵעֵינָיו הָיָה: (4) נופל וגלוי עינים. פְּשׁוּטוֹ כְּתַרְגּוּמוֹ, שֶׁאֵין נִרְאֶה עָלָיו אֶלָּא בַּלַּיְלָה כְּשֶׁהוּא שׁוֹכֵב. וּמִדְרָשׁוֹ כְּשֶׁהָיָה נִגְלָה עָלָיו, לֹא הָיָה בוֹ כֹּחַ לַעֲמוֹד עַל רַגְלָיו וְנוֹפֵל עַל פָּנָיו, לְפִי שֶׁהָיָה עָרֵל וּמָאוּס, לִהְיוֹת נִגְלֶה עָלָיו בְּקוֹמָה זְקוּפָה לְפָנָיו: (5) מה טובו אוהליך. עַל שֶׁרָאָה פִּתְחֵיהֶם שֶׁאֵינָן

so daß Zipor wie der Sohn und Beor wie der Sohn Bileams gelten konnte. Der Hunderter (מ״ה) stamme eben vom Fünfziger (פ״ס). — שתום העין Offenen Auges; Bileams Auge war ausgestochen, u. die Augenhöhle offen. שתום ist talmudisch offen, Talm. Abod. Sara 69: כדי שיסתום ויסתום ויגיב (bis er im Fasse eine Öffnung macht, sie verschließt und abtrocknet). Unsere Lehrer erklären שתום wie סתום verschlossen, weil er sagte ומספר את רובע ישראל d. h. daß Gott die Geburten Israels beobachtet, um einen Frommen zu erblicken, und er dies für den Allerheiligsten für ungeziemend fand, daher erblindete er. Einige übersetzen שתום העין wie Onk. geöffneten Auges, scharfblickend; und weil es nicht heißt שתום העינים, sondern העין, so erfahren wir, daß er einäugig war. (4) נופל וגלוי עינים Wie es Onk. gibt: Gott erschien ihm blos des Nachts, wenn er auf dem Lager hingefallen war. Nach dem Midr. heißt es, wenn Gott ihm erschien, hatte er keine Kraft sich aufrecht auf den Füßen zu erhalten, sondern er fiel aufs Angesicht, weil er als Unbeschnittener vor ihm aufrecht zu stehen nicht würdig war. (5) מה טבו אהליך Er sah ihre Thüren,

(6) כִּנְחָלִים נִטָּיוּ כְּגַנֹּת עֲלֵי נָהָר כַּאֲהָלִים נָטַע יְהוָה כַּאֲרָזִים עֲלֵי־מָיִם׃ (7) יִזַּל־מַיִם מִדָּלְיָו וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים

(6) Wie Thäler strecken sie sich hin, wie Gärten am Strome, wie Aloëbäume, die der Ewige gepflanzt, wie Zedern am Wasser. (7) Es fleußt Wasser aus seinen Eimern, und sein Same an reichen Gewässern;

רש״י

מכוונין זה מול זה: משכנותיך. חניותיך כתרגומו. דבר אחר מה טובו אהליך, מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם: משכנותיך. אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליכם וחורבנן כפרה על הנפשות שנאמר: כלה ה׳ את חמתו (איכה ד׳), ובמה כלה? ויצת אש בציון: (6) כנחלים נטיו. שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק. אמרו רבותינו: מברכותיו של אותו רשע אנו לומדים מה היה בלבו לקללם, כשאמר וישת אל המדבר פניו, וכשהפך המקום את פיו ברכם מעין אותם קללות שבקש לומר, כולי כדאיתא בחלק (סנהדרין ק״ה): כאהלים. כתרגומו לשון מור ואהלות (תהלים מ״ח): נטע ה׳. כגן עדן. לשון אחר כאהלים נטע ה׳, כשמים המתוחין כאהל, שנאמר וימתחם כאהל לשבת (ישעיה מ׳). (ולשון זה אינו, דא״כ היה לו לינקד האהלים אל״ף בחולם): נטע ה׳. לשון נטיעה מצינו באהלים, שנאמר ויטע אהלי אפדנו (דניאל י״א): (7) מדליו. מבארותיו ופירושו כתרגומו: וזרעו במים רבים. לשון הצלחה

daß sie einander nicht gegenüber standen. משכנותיך Deine Lagerplätze, so Onk. Oder מה טבו heißt, wie herrlich ist dein Zelt in Schilo, und der Tempel, woselbst man Opfer darbringt, um zu versöhnen. משכנותיך Selbst wenn sie verwüstet liegen, sind sie noch Pfänder (משכון), und ihre Ruinen bewirken noch Sühne für die Menschen, wie es (Klagel. 4, 17) heißt: Gott hat seinen Zorn vernichtet; wodurch? ויצת אש בציון indem er Zion durch Feuer verheerte. (6) כנחלים נטיו Wie Bäche sich hinstrecken. Unsere Lehrer bemerken (Sanh. 105): Aus den Segnungen dieses Bösen entnehmen wir, welchen Fluch er im Sinne hatte, wenn es heißt וישת אל המדבר פניו und Gott seine Sprache umwandelte, da segnete er sie mit dem Inbegriffe des Fluches, den er eben auszusprechen gedachte. כאהלים Onk. wie (Ps. 45, 9) מר ואהלות Alpe und Myrrhe. נטע ה׳ gepflanzt im Garten Eden. Oder כאהלים wie die Himmel, welche wie ein Zelt ausgebreitet sind. נטע ה׳ Wir finden נטע auch bei Zelten, wie (Dan. 11, 45) ויטע אהלי אפדנו er pflanzte sein Prachtzelt. (7) מדליו Aus seinen Brunnen; nach Onk. es werden Könige seinen Nachkommen entstammen, welche mächtige Nationen beherrschen sollen. וזרעו במים רבים Glück und Wohlfahrt

וְיָרֹם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנַּשֵּׂא מַלְכֻתוֹ׃ (8) אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ יֹאכַל גּוֹיִם צָרָיו וְעַצְמֹתֵיהֶם יְגָרֵם וְחִצָּיו יִמְחָץ׃

und höher denn Agag ist sein König, und es erhebt sich sein Reich. (8) Gott, der es führt aus Mizrajim, wie die Stärke eines Reem ist ihm; es verzehrt die Völker, seine Feinde, ihre Gebeine zermalmt es, und seine Pfeile zerschmettern.

רש"י

הוּא כְּזֶרַע הַזָּרוּעַ עַל פְּנֵי הַמָּיִם: וירם מאגג מלכו. מֶלֶךְ רִאשׁוֹן שֶׁלָּהֶם יִכְבּוֹשׁ אֶת אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק: ותנשא מלכותו. שֶׁל יַעֲקֹב יוֹתֵר וְיוֹתֵר שֶׁיָּבֹא אַחֲרָיו דָּוִד וּשְׁלֹמֹה: (8) אל מוציאו ממצרים. מִי גּוֹרֵם לוֹ הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת? אֵל הַמּוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם בְּתוֹקֶף וְרוּם שֶׁלּוֹ יֹאכַל אֶת הַגּוֹיִם שֶׁהֵם צָרָיו: ועצמותיהם. שֶׁל צָרִים. יגרם. מְנַחֵם פָּתַר בּוֹ לְשׁוֹן שְׁבִירָה, וְכֵן „לֹא גָרְמוּ לַבֹּקֶר" (צפניה ג') וְכֵן „אֶת חֲרָשֶׂיהָ תְּגָרֵמִי" (יחזקאל כ"ג), וַאֲנִי אוֹמֵר לְשׁוֹן עֶצֶם הוּא שֶׁמְּגָרֵר הַבָּשָׂר בְּשִׁנָּיו מִסָּבִיב וְהַמּוֹחַ שֶׁבִּפְנִים וּמַעֲמִיד הָעֶצֶם עַל עַרְמִימוּתוֹ: וחציו ימחץ. אוּנְקְלוֹס תִּרְגֵּם חִצָּיו שֶׁל צָרִים חֲלוּקָה שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ בַּעֲלֵי חִצִּים מָרֵי פְלוּגְתָּא (לשון חלוקה וחצייה), וְכֵן יִמְחָץ לְשׁוֹן „וּמָחֲצָה וְחָלְפָה רַקָּתוֹ" (שופטים ה') שֶׁיֶּחֱצוּ אֶת אַרְצָם וְיֵשׁ לִפְתּוֹר לְשׁוֹן חִצִּים מַמָּשׁ חִצָּיו שֶׁל הַקָּבָּ"ה יִמְחַץ בְּדָמָם שֶׁל צָרִים, יִטְבּוֹל וְיִצְטַבַּע בְּדָמָם, כְּמוֹ: לְמַעַן

verheißend, wie Same im gut bewässertem Boden. וירם מאגג מלכו Ihr erster König (Saul) wird den Agag, König von Amalek unterjochen. ותנשא מלכותו Jakobs Reich wird (durch Saul) erhabener sich gestalten, noch mehr aber durch David und Salomo, die ihm auf den Thron folgen. (8) אל מוציאו ממצרים Wer verlieh ihnen diese Größe? Die Allmacht, die sie aus Egypten geführt, durch deren Macht und Erhabenheit werden sie die Völker, welche ihre Feinde sind, vernichten. ועצמותיהם Die Gebeine der Feinde. יגרם heißt nach Menachem zermalmen, ebenso (Zef. 3, 3) לא גרמו לבקר sie lassen keinen Knochen bis am Morgen, und (Ezech. 24, 34) את חרשיה תגרמי in Scherben zerbrechen. Ich (Raschi) behaupte, daß גרם entbeinen, abnagen bedeutet, daß er das Fleisch ringsum mit den Zähnen abnagt, das innere Mark aussaugt, bis der Knochen nackt zurückbleibt. וחציו ימחץ Onk. liest חציו den Theil, welchen der Feind besitzt, so wie er (M. 1, 49) בעלי חצים mit בעלי פלוגתא die Theilhaber übersetzt. ימחץ ähnl. (Richt. 5, 26) ומחצה וחלפה רקתו sie theilte seine Schläfe; sie werden sich das Land theilen. חצי kann aber auch Pfeile bedeuten: Gottes Pfeile werden in das Blut der Feinde

(9) כָּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ
מְבָרְכֶיךָ בָרוּךְ וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר׃ (10) וַיִּחַר־
אַף בָּלָק אֶל־בִּלְעָם וַיִּסְפֹּק אֶת־כַּפָּיו
וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לָקֹב אֹיְבַי
קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ זֶה שָׁלֹשׁ
פְּעָמִים׃ (11) וְעַתָּה בְּרַח־לְךָ אֶל־
מְקוֹמֶךָ אָמַרְתִּי כַּבֵּד אֲכַבֶּדְךָ וְהִנֵּה
מְנָעֲךָ יְהוָה מִכָּבוֹד׃ (12) וַיֹּאמֶר
בִּלְעָם אֶל־בָּלָק הֲלֹא גַּם אֶל־מַלְאָכֶיךָ
אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר׃
(13) אִם־יִתֶּן־לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף
וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת־פִּי יְהוָה
לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלִּבִּי אֲשֶׁר־
יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ שביעי

(9) Es kauert, legt sich hin, wie Löwe, wie Löwin, wer reizt es auf? Die dich segnen, sind gesegnet, und die dich verfluchen, verflucht. (10) Da entbrannte der Zorn Balaks gegen Bileam und er schlug seine Hände zusammen und Balak sprach zu Bileam: Meine Feinde zu verwünschen habe ich dich gerufen, und siehe, gesegnet hast du schon drei Mal. (11) Und nun fliehe nach deinem Ort. Ich sprach: Ehren will ich dich; aber siehe. der Ewige hat dich abgehalten von Ehre. (12) Da sprach Bileam zu Balak: Habe ich nicht auch zu deinen Boten, die du zu mir gesandt, geredet und gesprochen; (13) Wenn Balak mir gäbe sein Haus voll Silber und Gold, so vermöchte ich nicht zu übertreten den Befehl des Ewigen, zu thun Gutes oder Böses aus meinem Herzen; was der Ewige reden wird, daß muß ich reden.

רש״י

תְּמַחַץ רַגְלְךָ בְּדָם (תהלים ס״ח), וְאֵין זוֹ מִלְּשׁוֹן מַכָּה כְּמוֹ מָחַצְתִּי שֶׁהַצָּבוּעַ בְּדָם נִרְאֶה כְּאִלּוּ מָחוּץ וְנָגוּעַ׃ (9) כרע שכב כארי. כְּתַרְגּוּמוֹ יִתְיַשְּׁבוּ בְּאַרְצָם בְּכֹחַ וּבִגְבוּרָה׃ (10) ויספוק. הִכָּה זוֹ עַל זוֹ׃ (13) לעבור את פי ה׳. כָּאן לֹא נֶאֱמַר אֱלֹהָי כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּרִאשׁוֹנָה׃ לְפִי שֶׁיָּדַע שֶׁנִּבְאַשׁ בְּהַקָּבָּ״ה

getaucht und gefärbt werden, wie in (Ps. 68, 24) תמחץ רגלך בדם; es hat immer die Bedeutung von Verwunden, so (M. 5, 32, 38): מחצתי ואני ארפא ich verwunde u. heile wieder; der mit Blut Gefärbte erscheint, als wäre er verwundet, verletzt. (9) כרע שכב כארי Onk. Sie werden in ihrem Lande sich niederlassen, gewaltig, mächtig. (10) ויספק Er schlug die Hände zusammen. (13) לעבור את פי ה׳ Hier steht nicht wie früher ה׳ אלהי, weil er wohl wußte, daß er bei Gott

(14) וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה
אִיעָצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים׃ (15) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ
וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר
שְׁתֻם הָעָיִן׃ (16) נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי־אֵל
וְיֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה נֹפֵל
וּגְלוּי עֵינָיִם׃ (17) אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה

(14) Und nun, siehe, ich gehe zu meinem Volke; komm, ich will dir voraussagen, was dieses Volk thun wird deinem Volke in spätern Zeiten. (15) Und er hob an seinen Spruch und sprach: Spruch Bileams, des Sohnes Beors, Spruch des Mannes geöffneten Auges. (16) Spruch des Hörers der Worte Gottes und des Kenners der Kenntniß des Höchsten, der Gesichte des Allmächtigen siehet, hinfallend und enthülltea Augen. (17) Ich sehe ihn, doch nicht jetzt,

רש״י

וְנִטְרַד׃ (14) הולך לעמי. מֵעַתָּה הֲרֵינִי כִּשְׁאַר עַמִּי שֶׁנִּסְתַּלֵּק הקב״ה מֵעָלָיו׃ לכה איעצך. מַה לְּךָ לַעֲשׂוֹת, וּמַה הִיא הָעֵצָה? אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ שׂוֹנֵא זִמָּה הוּא כו׳ כִּדְאִיתָא בפ׳ חֵלֶק (סנהדרין ק״ה) תֵּדַע שֶׁבִּלְעָם הִשִּׂיא עֵצָה זוּ לְהַכְשִׁילָם בְּזִמָּה, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם׃ אשר יעשה העם לעמך. מִקְרָא קָצָר הוּא זֶה, אִיעָצְךָ לְהַכְשִׁילָם וְאוֹמַר לְךָ מַה שֶּׁהֵם עֲתִידִין לְהָרַע לְמוֹאָב בְּאַחֲרִית הַיָּמִים׃ (16) ויודע דעת עליון. לְכַוֵּן הַשָּׁעָה שֶׁכּוֹעֵס בָּהּ׃ (17) אראנו. רוֹאֶה אֲנִי שִׁבְחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וּגְדוּלָּתָן אַךְ לֹא עַתָּה הִיא אֶלָּא לְאַחַר זְמַן׃

sich verächtlich gemacht, und nun verstoßen sei. (14) הולך לעמי Nunmehr sagte er, bin ich wieder, wie jeder Andere, aus meinem Volke, da Gott ihn verließ. לכה איעצך Ich will dir rathen, was du thun sollst; und worin bestand der Rath? Der Gott dieser Nation — sagte er, verabscheut die Unzucht. so (Talm. Sanh. 105) Bileam gab den Rath, sie durch Unzucht zu verleiten, denn so heißt es weiter, 31, 16: Sieh, sie sind es gewesen, die die Kinder Israels auf den Rath Bileams zur Treulosigkeit gegen Gott verleiteten. אשר יעשה העם הזה לעמך Dies ist ein verkürzter Satz, es sollte heißen, ich will dir rathen, sie zum Falle zu bringen, ferner wisse, wie schlimm sie einst mit Moab verfahren werden, sie werden nämlich zerschmettern die Häupter Moab. Onk erklärt die Text-Kürze des Hebräischen vollständig. (16) וידע דעת עליון Er weiß den Augenblick zu treffen, wann Gott zürnt. (17) אראנו Ich sehe die Würde und Größe Jakobs, aber

אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב
וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ פַּאֲתֵי מוֹאָב
וְקַרְקַר כָּל־בְּנֵי־שֵׁת׃ (18) וְהָיָה אֱדוֹם
יְרֵשָׁה וְהָיָה יְרֵשָׁה שֵׂעִיר אֹיְבָיו וְיִשְׂרָאֵל
עֹשֶׂה חָיִל׃ (19) וְיֵרְדְּ מִיַּעֲקֹב וְהֶאֱבִיד

ich schaue ihn, doch nicht nahe; es tritt hervor ein Stern aus Jaakob und steht auf ein Scepter aus Jisrael, und zerschmettert die Seiten Moabs und durchbohrt alle Söhne der Festen. (18) Und Edom wird Eroberung, und Eroberung wird Seïr seiner Feinde, und Jisrael übt Tapferkeit. (19) Und er herrscht von Jakob aus und vernichtet die Entronnenen

רש"י

דרך כוכב. כְּתַרְגּוּמוֹ לָשׁוֹן דָּרַךְ קַשְׁתּוֹ (איכה ב׳) שֶׁהַכּוֹכָב עוֹבֵר כְּחֵץ ובלע"ז דישטי"נט (Distint il s'e tendit עס בלייסצט זיך אוים) כְּלוֹמַר יָקוּם מַזָּל: וקם שבט. מֶלֶךְ רוֹדֶה וּמוֹשֵׁל: ומחץ פאתי מואב. הַתַּרְגּוּם מְפָרֵשׁ קוֹצֵר הָעִבְרִי וְיִקְטוֹל וכו׳: ומחץ פאתי מואב. זֶה דָוִד שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַשְׁכֵּב אוֹתָם אַרְצָה וַיְמַדֵּד שְׁנֵי חֲבָלִים לְהָמִית וגו׳ (שמואל ב׳ ה׳): וקרקר. לָשׁוֹן קוֹרָה, כְּמוֹ אֲנִי קַרְתִּי (מלכים ב׳ י"ט), מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם (ישעיה נ"א), יִקְּרוּהָ עֹרְבֵי נַחַל פורי"ר בלע"ז (Fourer Fouir גראבען, ויהלען): כל בני שת. כָּל הָאוּמוֹת שֶׁכֻּלָּם יָצְאוּ מִן שֵׁת בְּנוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן: (18) והיה ירשה שעיר אויביו. יִשְׂרָאֵל: (19) וירד מיעקב. וְעוֹד יִהְיֶה מוֹשֵׁל אַחֵר מִיַּעֲקֹב: והאביד שריד מעיר. מֵעִיר הַחֲשׁוּבָה. (של אדום והוא רומי) וְעַל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ אוֹמֵר כֵּן,

noch nicht jetzt, sondern in späterer Zeit. דרך כוכב Er wird hervortreten, gleich (Klagel. 3, 12) דרך קשתו; Onk. כד יקום מלכא es wird ein König erstehen; auch der Stern tritt pfeilschnell hervor, so wird sein Glückstern erscheinen. וקם שבט Es erhebt sich ein regierender herrschender König. ומחץ פאתי מואב Dies bezieht sich auf David, von dem es heißt (Sam. 2, 8, 2): Er ließ die Moabiten auf die Erde legen und maß sie mit einer Meßschnur und bestimmte je zwei Schnurlängen zum Tode, und eine zum Leben. וקרקר von קורה graben, gleich (Kön. 2, 19, 24) אני קריתי ich durchgrabe; (Jes. 51, 1) מקבת בור נוקרתם auf die Brunnenhöhle, aus der ihr gegraben seid; (Spr. 40, 17) יקרוה עורבי נחל aushacken. כל בני שת Alle Nationen, denn alle stammen von Schet, dem Sohne Adams, des Urmenschen ab. (19) וירד מיעקב Noch ein anderer Herrscher wird von Jakob hervortreten. והאביד שריד מעיר Er vertilgt, was entronnen von der vornehmsten Stadt in Edom, beziehend

שָׂרִיד מֵעִיר׃ (20) וַיַּרְא אֶת־עֲמָלֵק וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד׃ (21) וַיַּרְא אֶת־הַקֵּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ׃ (22) כִּי אִם־יִהְיֶה

aus den Städten. (20) Und er sah Amalek, da hob er seinen Spruch und sprach: Das erste der Völker ist Amalek, sein Ende aber untergehend. (21) Und er sah den Keni, da hob er an seinen Spruch und sprach: Fest ist dein Wohnsitz, und gelegt auf Felsen dein Nest. (22) Gleichwohl, wenn getilgt

רש"י

שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיֵּרְדְּ מִיָּם עַד יָם (תהלים ע"ב) וְלֹא יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עֵשָׂו (עובדיה א') : (20) וירא את עמלק. נִסְתַּכֵּל בְּפוּרְעָנוּתוֹ שֶׁל עֲמָלֵק : ראשית גוים עמלק. הוּא קָדַם אֶת כֻּלָּם לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְכַךְ תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס וְאַחֲרִיתוֹ לֵיאָבֵד בְּיָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר „תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק" (דברים כ"ה) : (21) וירא את הקיני. לְפִי שֶׁהָיָה קֵינִי תָּקוּעַ אֵצֶל עֲמָלֵק, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר „וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקֵּינִי" וגו' (שמואל א' ט"ו), הִזְכִּירוֹ אַחַר עֲמָלֵק, נִסְתַּכֵּל בִּגְדוּלָּתָן שֶׁל בְּנֵי יִתְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם „תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים שׂוּכָתִים" (ד"ה א' ב') : איתן מושבך. תָּמֵהַּ אֲנִי מֵהֵיכָן זָכִיתָ לְּךָ הֲלֹא אַתָּה עִמִּי הָיִיתָ בַּעֲצַת „הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ" (שמות א') וְעַתָּה נִתְיַשַּׁבְתָּ בְּאֵיתָן וּמָעוֹז שֶׁל יִשְׂרָאֵל : (22) כי אם יהיה לבער קין וגו'. אַשְׁרֶיךָ שֶׁנִּתְקַעְתָּ לְתוֹקֶף

auf den König משיח, von dem es (Ps. 72, 8) heißt: er herrsche von Meer bis Meer; „es bleibt dann kein Rest vom Hause Esavs" (Obad. 1). (20) וירא את עמלק Er überschaute die künftigen Strafen Amaleks. ראשית גוים עמלק Amalek kam allen anderen Völkern zuvor, mit Israel zu kämpfen, so übersetzt es Onk.; zuletzt wird er durch sie zu Grunde gerichtet werden, denn es heißt (M. 5, 25): „Du sollst vertilgen das Andenken Amaleks". (21) וירא את הקיני Weil Keni mit Amalek verbunden war, wie es (Sam. 1, 15, 6) heißt: Saul ließ dem Keni sagen: Geht, trennt euch von Amalek, daher erwähnt ihn Bileam nach Amalek, er durchblickte die geistige Größe der Nachkommen Jithro's, von denen es (Chron. 1, 2, 55) heißt: Die Familien der Schriftgelehrten, die zu Jabetz wohnten, nämlich: Tiratim, Schimatim, Schuchatim, worunter die Kenim zu verstehen sind. איתן מושבך Mich wundert es, wie du in dieser Größe kömmst; du warst ja doch mit mir in dem Rathe Pharao's: „Wir wollen den Israeliten durch List beikommen", und nun bist du in Israel fest und stark geworden. (22) לבער קין Heil dir (Keni), daß du zu dieser Stärke

לְבָעֵר קָיִן עַד־מָה אַשּׁוּר תִּשְׁבֶּךָּ׃
(23) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אוֹי מִי יִחְיֶה
מִשֻּׂמוֹ אֵל׃ (24) וְצִים מִיַּד כִּתִּים וְעִנּוּ
אַשּׁוּר וְעִנּוּ־עֵבֶר וְגַם־הוּא עֲדֵי אֹבֵד׃
(25) וַיָּקָם בִּלְעָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ
וְגַם־בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ׃

werden soll Kajin, wie lange — Aschur führt dich gefangen weg. (23) Und er hob an seinen Spruch und sprach: Wehe! wer lebt, so es an ihm Gott thut! (24) Und Schiffe von Seiten der Kittim — und sie demüthigen Aschur, und demüthigen Eber; aber auch sie untergehend. (25) Und Bileam machte sich auf und ging und kehrte zurück an seinen Ort, und auch Balak ging seines Weges.

רש״י

זֶה שֶׁאֵינְךָ נִטְרָד עוֹד מִן הָעוֹלָם כִּי אַף אִם אַתָּה עָתִיד לִגְלוֹת עִם עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים, וְתִהְיֶה לְבָעֵר מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְיַשַּׁבְתָּ שָׁם מַה בְּכָךְ: עד מה אשור תשבך, עַד הֵיכָן הוּא מַגְלֶה אוֹתְךָ, שֶׁמָּא לַחְלַח וְחָבוֹר אֵין זֶה טָרוּד מִן הָעוֹלָם אֶלָּא טִלְטוּל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְתָשׁוּב עִם שְׁאָר הַגָּלֻיּוֹת: (23) וישא משלו וגו׳, כֵּיוָן שֶׁהִזְכִּיר אֶת שִׁבְיַת אַשּׁוּר אָמַר: אוי מי יחיה משומו אל, מִי יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ מִשּׂוּמוֹ אֶת אֵלֶּה שֶׁלֹּא יָשִׂים עָלָיו הַגּוֹזֵר אֶת אֵלֶּה שֶׁיַּעֲמוֹד סַנְחֵרִיב וִיבַלְבֵּל אֶת כָּל הָאֻמּוֹת וְעוֹד יָבוֹאוּ צִים מִיַּד כִּתִּים וְיַעַבְרוּ כִּתִּיִּים שֶׁהֵן רוֹמִיִּים בְּבִירָנִיּוֹת גְּדוֹלוֹת עַל אַשּׁוּר: (24) וענו עבר, וְעִנּוּ אוֹתָם שֶׁבְּעֵבֶר הַנָּהָר: וגם הוא עדי אובד, וְכֵן פֵּירֵשׁ דָּנִיאֵל עַד דִּקְטִילַת חֵיוְתָא וְהוּבַד גִּשְׁמַהּ (דניאל ז׳): וצים, סְפִינוֹת גְּדוֹלוֹת כִּדְכְתִיב וְצִי אַדִּיר (ישעיה ל״ג) תַּרְגּוּמוֹ וּבוּרְנִי רַבְּתָא:

gelangtest, und noch nicht aus der Welt geschwunden bist; wenn du auch einst mit den zehn Stämmen ins Exil wandern wirst, von deinem festen Wohnsitze — das hat nicht viel zu bedeuten, denn עד מה אשור תשבך wie weit kann dich Aschur vertreiben? Allenfalls bis Chaloch und Chabor, dies heißt noch nicht verschwinden, sondern blos wie eine Ortsveränderung, dann aber wirst du mit den Übrigen zurückkehren. (23) וישא משלו Da er der Verbannung durch Aschur gedachte, sprach er: אוי מי יחיה Wehe, wer kann sich am Leben erhalten, wenn Gott solches verhangt, daß ihn Gottes Verhängniß nicht treffe? Er läßt den Sancherib aufstehen, und alle Völker in Verwirrung bringen; es werden auch Schiffe aus Kittim kommen, diese Kittim welche die Römer sind, (s. Onk. מרומאי), werden mit großen Flotten gegen Aschur kommen und ihn unterjochen. (24) וענו אשור Sie werden Aschur, so wie die, welche jenseits des Stromes wohnen, bedrängen. וגם הוא עדי אובר wie (Dan. 7, 11): Ich sah, daß das Thier umgebracht, sein Körper zerstört wurde. וצים Große Schiffe, ähnl. (Jes. 33): וצי אדיר ein mächtiges Schiff.

כה (1) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים וַיָּחֶל הָעָם לִזְנוֹת אֶל־בְּנוֹת מוֹאָב׃
(2) וַתִּקְרֶאןָ לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן׃ (3) וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ (4) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־כָּל־רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַיהוָה נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף־יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל׃ (5) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־

25. (1) Als Jisrael in Schittim wohnte, begann das Volk zu buhlen mit den Töchtern Moabs. (2) Und sie luden das Volk zu den Opfermahlen ihrer Götter, und das Volk aß und warf sich nieder vor ihren Göttern. (3) Und Jisrael hing dem Baal Peor an, und der Zorn des Ewigen entbrannte über Jisrael. (4) Und der Ewige sprach zu Mosche: Nimm alle Häupter des Volkes und laß sie hängen, dem Ewigen zur Ehre, gegen die Sonne, so wird sich abwenden der Brand des Zornes des Ewigen von Jisrael. (5) Und Mosche sprach

רש״י

כה (1) בשטים. כַּךְ שְׁמָהּ: לזנות בנות מואב. עַל יְדֵי עֲצַת בִּלְעָם, כִּדְאִיתָא בְּחֵלֶק:
(2) וישתחוו לאלהיהן. כְּשֶׁתָּקַף יִצְרוֹ עָלָיו וְאוֹמֵר לָהּ הִשָּׁמְעִי לִי, וְהִיא מוֹצִיאָה לוֹ דְּמוּת פְּעוֹר מֵחֵיקָהּ, וְאוֹמֶרֶת לוֹ: הִשְׁתַּחֲוֶה לָזֶה: (3) פעור. עַל שֵׁם שֶׁפּוֹעֲרִין לְפָנָיו פִּי הַטַּבַּעַת וּמוֹצִיאִין רְעִי, זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ: ויחר אף ה׳ בישראל. שָׁלַח בָּהֶם מַגֵּפָה:
(4) קח את כל ראשי העם. לִשְׁפּוֹט אֶת הָעוֹבְדִים לִפְעוֹר (סנהדרין ל״ה): והוקע אותם. אֶת הָעוֹבְדִים: והוקע. הוּא תְּלִיָּה, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּבְנֵי שָׁאוּל, וְהוֹקַעֲנוּם לה׳ (שמואל ב׳ כ״א), וְשָׁם תְּלִיָּה מְפוֹרֶשֶׁת בע״א בִּסְקִילָה וְכָל הַנִּסְקָלִין נִתְלִין: נגד השמש. לְעֵין כֹּל. ומ״א הַשֶּׁמֶשׁ מוֹדִיעַ אֶת הַחוֹטְאִים

25. (1) בשטים So hieß die Stadt. לזנות אל בנות מואב Durch den Rath Bileams. (2) וישתחוו לאלהיהן Wenn her Mann in Lust entbrannt sich ihr nähern wollte, da zog sie das Bild des Götzen Peors aus ihrem Schoße hervor und sagte: Erst beuge dich vor diesem! (3) פעור Entblößung, zu dessen Ehre seine Anbeter ihren Leib entblößten. ויחר אף ה׳ Er schickte eine Pest über sie. (4) כל ראשי העם Um die, welche ihm gedient haben, aufzuhängen. הוקע heißt hängen, wie wir es bei den Söhnen Sauls (Sam. 2, 21, 8) finden: והוקענום לה׳, dort ist deutlich zu ersehen, daß sie gehängt wurden; da auf Götzendienst die Steinigung erfolgt, und alle Gesteinigten gehängt wurden. נגד השמש d. h. öffentlich; der Midrasch bemerkt, die Sonne macht die Sünder bekannt; eine dichte Wolke bildet den Hintergrund, daß

שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר׃ (6) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיַּקְרֵב אֶל־אֶחָיו אֶת־הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה בֹכִים פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ מפטיר (7) וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ

zu den Richtern Jisraels: Erschlaget ein Jeder seine Leute, die anhingen dem Baal Peor. (6) Und siehe, ein Mann von den Kindern Jisrael kam, und führte zu seinen Brüdern eine Midjanitin, vor den Augen Mosche's und vor den Augen der ganzen Gemeinde der Kinder Jisrael, und diese weinten am Eingange des Zeltes der Zusammenkunft. (7) Als Pinchas, der Sohn Elasars, des Sohnes Aharons, des Priesters, das sah, stand er auf

רש"י

הענן נקפל מפניו והחמה זורחת עליו: (5) הרגו איש אנשיו. כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל שמונת רבוא ושמונת אלפים כדאיתא בסנהדרין: (6) והנה איש מבני ישראל בא. נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם, אמר לו: אנו נדונין במיתה ואתה יושב, וכולי כדאיתא באלו הן הנשרפין (בסנהדרין דף פ"ו): את המדינית. כזבי בת צור: לעיני משה, אמרו לו: משה זו אסורה או מותרת? אם תאמר: אסורה, בת יתרו מי התירה לך, וכולי כדאיתא התם: והמה בוכים. נתעלמה ממנו הלכה כל הבועל ארמית קנאים פוגעים בו, געו כלם בבכיה, בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר ויטחן עד אשר דק וגו' וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו (סנהדרין שם): (7) וירא פנחס. ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו

er grell von den Sonnenstrahlen beleuchtet erscheint. (6) והנה איש מבני ישראל בא Der Stamm Schimeon versammelte sich bei seinem Fürsten Simri und sagte: Wir werden mit dem Tode bestraft, und du sitzest sorglos? (s. Sanh. 82 ausführlich hierüber). — את המדינית d. i. Kosbi, Tochter Zur's. לעיני משה Sie fragten ihn, Mosche! Ist die (Frau) zur Ehe gesetzlich oder ungesetzlich? ist sie verboten. nun, wer hat dann dir die Töchter des Jithro zu nehmen erlaubt? והמה בכים Es wurde dem Mosche die Kunde und Gesetzbestimmung hierüber (von Gott) entzogen, darum brachen alle in Thränen aus. Beim gold. Kalbe stand Mosche sechsmal Hunderttausend Mann gegenüber, er zermalmte das Götzenkalb, bis es zu dünnem Staub geworden, und ließ die Kinder Israels davon trinken, (M. 2, 32, 29); hier aber erschlaffte seine geistige Kraft; dies geschah deshalb, damit Pinechas komme und seinen wohlverdienten Lohn empfange. (7) וירא פינחס Er sah die That, und wurde des Gesetzes eingedenk, er

הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ׃ (8) וַיָּבֹא אַחַר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֵת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־קֳבָתָהּ וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (9) וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃ פ פ פ

פינחס

(10) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (11) פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת־חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

aus der Mitte der Gemeinde, und nahm einen Spieß in seine Hand, (8) Und ging dem Manne Jisraels nach in das Gemach und durchstach beide, den Mann Jisraels und das Weib, durch ihren Leib. Da ward die Plage abgewehrt von den Kindern Jisrael. (9) Und es waren der Gestorbenen an der Plage vier und zwanzigtausend.

(10) Und der Ewige redete zu Moscheu sprach: (11) Pinchas, der Sohn Elasars, des Sohnes Aharons, des Priesters, hat abgewendet meinen Grimm von den Kindern

רש"י

לְמשה מְקוּבְּלַנִי מִמְּךָ הַבּוֹעֵל אֲרַמִּית קַנָּאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. אָמַר לוֹ קַרְיָינָא דְּאִגַּרְתָּא אִיהוּ לֶיהֱוֵי פַּרְוַונְקָא. מִיַּד: ויקח רומח בידו וגו'. (שם): (8) אל הקבה. אֶל הָאֹהֶל: אֶל קבתה. כְּמוֹ הַלְּחָיַיִם (ס"א אל הקיבה) וְהַקֵּיבָה, כִּיוַּן בְּתוֹךְ זַכְרוּת שֶׁל זִמְרִי וְנַקְבוּת שֶׁלָּהּ וְרָאוּ כֻּלָּם שֶׁלֹּא לְחִנָּם הֲרָגָם. וְהַרְבֵּה נִסִּים נַעֲשׂוּ לוֹ כוּלֵּי כִּדְאִיתָא הָתָם (סנהדרין שם): חסלת פ' בלק:

(11) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. לְפִי שֶׁהָיוּ הַשְּׁבָטִים מְבַזִּים אוֹתוֹ הַרְאִיתֶם בֶּן פּוּטִי זֶה שֶׁפִּטֵּם אֲבִי אִמּוֹ עֲגָלִים לע"א וְהָרַג נְשִׂיא שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל. לְפִיכָךְ בָּא הַכָּתוּב וְיִחֲסוֹ אַחַר אַהֲרֹן (סנהדרין פ"ב,

sagte zu Mosche: Ich habe von dir die Thora überliefert erhalten: wer mit einer fremden Frauensperson Umgang pflegt, den dürfen Eiferer ergreifen, umbringen. Mosche erwiederte ihm hierauf: Der den Brief liest (der Vortragende) soll auch zugleich der vollziehende Bote sein. Daher nahm er einen Spieß u. s. w. (8) אל הקבה In die Schlafkammer. אל קבתה Durch ihren Leib, wie (M. 5, 18, 3) והקיבה הלחים; Alle waren überzeugt, daß er nicht ohne Grund getödtet hatte, wobei ihm viele Wunder wiederfuhren. (Sanh. 18).

(11) פינחס בן אלע׳ Weil die Stämme ihn geringschätzten: Seht diesen Sohn des פוטיאל, dessen Großvater (Jithro) Kälber mästete zum Götzendienste! (s. M. 2, 6. 25): פוטיאל = מבנית שפטם עגלים לע"ז), und nun hat er einen Fürsten aus dem Stamme Israels umgebracht,

בְּקַנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא־כִלִּיתִי
אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי׃ (12) לָכֵן
אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת־בְּרִיתִי שָׁלוֹם*׃
(13) וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית
כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו
וַיְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (14) וְשֵׁם
אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר הֻכָּה אֶת־

* ו׳ קטיעה

Jisrael, indem er eiferte meinem Eifer in ihrer Mitte, daß ich nicht aufrieb die Kinder Jisraels in meinem Eifer. (12) Darum sprich: Siehe, ich gebe ihm meinen Friedensbund. (13) Und es sei ihm und seinem Samen nach ihm der Bund des ewigen Priesterthums; dafür, daß er geeifert hat für seinen Gott, und versöhnt hat die Kinder Jisrael. (14) Und der Name des erschlagenen Mannes aus Jisrael, der erschlagen worden mit der

רש״י

סוטה מ״ב)׃ בקנאו את קנאתי. בְּנָקְמוֹ אֶת נִקְמָתִי, בְּקָצְפּוֹ אֶת הַקֶּצֶף שֶׁהָיָה לִי לִקְצוֹף. כָּל לָשׁוֹן קִנְאָה הוּא, הַמִּתְחָרֶה לִנְקוֹם נִקְמַת דָּבָר אנפרט״מנט בלע״ז׃ (Emportement דיין ערהייפצרונג)׃ (12) את בריתי שלום. שֶׁתְּהֵא לוֹ לִבְרִית שָׁלוֹם, כְּאָדָם הַמַּחֲזִיק לְטוֹבָה וַחֲנוּת לְמִי שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹבָה, אַף כָּאן פֵּירֵשׁ לוֹ הקב״ה שְׁלוֹמוֹתָיו (שם)׃ (13) והיתה לו. בְּרִיתִי זֹאת׃ ברית כהנת עולם. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכְּבַר נִתְּנָה כְּהוּנָּה לְזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו שֶׁנִּמְשְׁחוּ עִמּוֹ, וּלְתוֹלְדוֹתֵיהֶן שֶׁיּוֹלִידוּ אַחַר הִמָּשְׁחָן, אֲבָל פִּינְחָס שֶׁנּוֹלַד קוֹדֶם לָכֵן וְלֹא נִמְשַׁח, לֹא בָּא לִכְלַל כְּהוּנָּה עַד כָּאן. וְכֵן שָׁנִינוּ בִּזְבָחִים: „לֹא נִתְכַּהֵן פִּינְחָס עַד שֶׁהֲרָגוֹ לְזִמְרִי״׃ לאלהיו. בִּשְׁבִיל אֱלֹהָיו, כְּמוֹ „הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי״ (במדבר י״א), „קִנֵּאתִי לְצִיּוֹן״ (זכריה ח׳) בִּשְׁבִיל צִיּוֹן׃ (14) ושם

darum wird hier seine Abkunft von Aharon angegeben. בקנאו את קנאתי Indem er für mich eiferte, u. über eine That zürnte, die mich hätte erzürnen müssen. — קנאה bedeutet überall das Bestreben, Etwas zu rächen. (12) את בריתי שלום Es wird ihm mein Bund zum beglückenden Frieden gereichen; wie wenn man sich Jemandem dankbar zeigt für eine gute That, so hat ihm Gott seine Zufriedenheit ausgesprochen. (13) והיתה לו Dieser mein Bund. ברית כהנת עולם Obzwar die Priesterwürde bereits den Nachkommen Aharons übergeben worden ist, so war dies nur der Fall bei Aharon und seinen Söhnen. welche mit ihm zugleich gesalbt wurden, so wie bei ihren Nachkommen, welche nach ihrer Salbung geboren wurden; Pinechas aber, der früher geboren und nicht gesalbt wurde, war auch nicht dem Priesterthume bis jetzt einverleibt; so heißt es (Talm. Seb. 101): Pinechas wurde nicht eher Priester, als bis er den (Sünder) Simri umgebracht. לאלהיו für seinen Gott, gleich (M. 4, 11, 29) המקנא אתה לי für mich; (Sach. 5, 2) קנאתי לציון für Zion. (14) ושם איש ישראל Die Schrift hebt sowohl die Ab-

המדינית זמרי בן־סלוא נשיא בית־אב לשמעני׃ (15) ושם האשה המכה המדינית כזבי בת־צור ראש אמות בית־אב במדין הוא׃ פ (16) וידבר יהוה אל־משה לאמר׃ (17) צרור את־המדינים והכיתם אותם׃ (18) כי

Midjanitin, war Simri, Sohn Salu's, Fürst eines Stammhauses von Schimeon. (15) Und der Name des erschlagenen Weibes, der Midjanitin, war Kosbi, Tochter Zurs; ein Volkshaupt eines Stammhauses in Midjan war er. (16) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (17) Befeindet die Midjaniten und schlaget sie. (18) Denn

רש״י

איש ישראל וגו׳. במקום שיחס את הצדיק לשבח מיחס את הרשע לגנאי: נשיא בית אב לשמעוני. לאחד מחמשה בתי אבות שהיו לשבט שמעון. ד״א להודיע שבחו של פינחס, שאף על פי שזה היה נשיא לא מנע את עצמו מלקנא לחלול השם לכך הודיעך הכתוב מי הוא המוכה: (15) ושם האשה המוכה וגו׳. להודיעך שנאתן של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל: ראש אמות. אחד מחמשת מלכי מדין את אוי ואת רקם ואת צור וגו׳ (במדבר ל״א) והוא היה חשוב מכולם, שנאמר ראש אומות, ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי: בית אב. חמשה בתי אבות היו למדין: עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד מהם: (17) צרור. כמו זכור, שמור, לשון הוה, עליכם לאייב אותם: (18) כי

stammung des Frommen zum Lobe, wie die des Ruchlosen zum Tadel hervor. נשיא בית אב לשמעוני Von einem der 5 Stammhäuser vom Stamme Schimeon; oder es will das Lob Pinechas erwähnen, obgleich Simri ben Solu ein Fürst war, so hielt sich Pinechas dennoch nicht zurück, gegen die Entweihung d. s göttl. Namens zu eifern; daher gibt uns die Schrift den Namen des Erschlagenen bekannt. (15) ושם האשה המוכה Es zeigt uns, wie weit die Feindseligkeit der Midjaniten ging, sie gaben sogar eine Königstochter preis, um die Israeliten zur Sünde zu verleiten. ראש אמות Einen von den fünf Königen der Midjaniten (M. 4, 31, 8): unter den Erschlagenen brachten sie auch die Könige אוי, רקם, צור u. s. w. um, dieser war der Angesehenste unter allen, denn es heißt ראש Haupt der Völkerschaften: weil er sich verächtlich machte, seine Tochter preis zu geben, wird er dort als der dritte gezählt. בית אב Midjan hatte fünf Stammhäuser: עיפה ועפר חנוך, אבידע, אלדעה dieser war das Oberhaupt eines solchen Stammhauses. (17) צרור Die gegenw. Infinitiv-Form, so wie שמור ,זכור, d. h. es liegt euch ob, sie feindselig zu behandeln. (18) כי צוררים הם In der

צֹרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר־נִכְּלוּ לָכֶם עַל־דְּבַר פְּעוֹר וְעַל־דְּבַר כָּזְבִּי בַת־נְשִׂיא מִדְיָן אֲחֹתָם הַמֻּכָּה בְיוֹם־הַמַּגֵּפָה עַל־דְּבַר פְּעוֹר׃ (19) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגֵּפָה פ

כו (1) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר׃
(2) שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ ׀ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְבֵית

befeindet haben sie euch in ihrer Arglist, die sie listig gegen euch geübt bei der Sache Peors und bei der Sache Kosbi's, der Tochter des Fürsten von Midjan, ihrer Schwester, die erschlagen wurde am Tage der Plage bei der Sache Peors. (19) Und es geschah nach der Plage,

26. (1) da sprach der Ewige zu Mosche und zu Elasar, dem Sohne Aharons des Priesters, also: (2) Nehmet auf die Summe der ganzen Gemeinde der Kinder Jisrael, vom zwanzigsten Jahre und darüber, nach ihren Stamm=

רש"י

צוררים הם לכם וגו'. עַל דְּבַר פְּעוֹר, שֶׁהִפְקִירוּ בְּנוֹתֵיהֶם לִזְנוּת כְּדֵי לְהַטְעוֹתְכֶם אַחַר פְּעוֹר, וְאֶת מוֹאָב לֹא צִוָּה לְהַשְׁמִיד מִפְּנֵי רוּת שֶׁהָיְתָה עֲתִידָה לָצֵאת מֵהֶם, כִּדְאָמְרִינַן בְּבָבָא קַמָּא (ב"ק ל"ה)׃ (19) ויהי אחרי המגפה וגו'. מָשָׁל לְרוֹעֶה שֶׁנִּכְנְסוּ זְאֵבִים לְתוֹךְ עֶדְרוֹ וְהָרְגוּ בָּהֶן וְהוּא מוֹנֶה אוֹתָן לֵידַע מִנְיַן הַנּוֹתָרוֹת. דָּבָר אַחֵר כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְנִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה נִמְסְרוּ לוֹ בְּמִנְיָן, עַכְשָׁיו שֶׁקָּרַב לָמוּת וּלְהַחֲזִיר צֹאנוֹ מַחֲזִירָן בְּמִנְיָן׃

כו (2) לבית אבותם. עַל שֵׁבֶט הָאָב יִתְיַחֲסוּ וְלֹא אַחַר הָאֵם׃ (3) וידבר משה ואלעזר הכהן אתם. דִּבְּרוּ עִמָּהֶם עַל זֹאת שֶׁצִּוָּה הַמָּקוֹם לִמְנוֹתָם׃ לאמר.

Angelegenheit bei Peor, wo sie ihre Töchter der Unzucht preis gaben, um euch zum Peor=Dienste zu verleiten. Wegen Moab wurde nicht befohlen, ihn zu vertilgen, weil Ruth von ihm abstammen sollte. ויהי אחרי המגפה und V. 2: שאו את ראש Ähnlich wie wenn Wölfe in eine Heerde einfallen, und eine furchtbare Verheerung anrichten; der Hirte zählt dann die Heerde um zu wissen, wie viel übrig geblieben sind. So war es auch hier, als die Israeliten beim Auszuge aus Egypten dem Mosche übergeben wurden, wurden sie gezählt; jetzt, da Mosche sich seinem Ende nahe fühlte und seine Heerde — die durch eine Pest sehr vermindert wurde — wieder zurückgeben sollte, gab er sie wieder gezählt zurück.

26. (2) לבית אבותם Sie gaben sich nach Abstammung von väterlicher Seite an und nicht nach der mütterlichen. (3) וידבר משה Sie redeten mit ihnen davon, daß Gott sie zu zählen befohlen hatte. לאמר

אבתם כל־יצא צבא בישראל׃
(3) וידבר משה ואלעזר הכהן אתם
בערבת מואב על־ירדן ירחו לאמר׃
(4) מבן עשרים שנה ומעלה כאשר
צוה יהוה את־משה ובני ישראל
היצאים מארץ מצרים׃ שני (5) ראובן
בכור ישראל בני ראובן חנוך משפחת
החנכי לפלוא משפחת הפלאי׃
(6) לחצרן משפחת החצרוני לכרמי
משפחת הכרמי׃ (7) אלה משפחת

häusern, Jeden, der auszieht zum Heere in Jisrael (3) Und Mosche und der Priester Elasar redeten mit ihnen in den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho und sprachen: (4) Vom zwanzigsten Jahre an und darüber . . . So wie der Ewige geboten Mosche und den Kindern Jisrael, die aus dem Lande Mizrajim gezogen waren. (5) Rëuben, der Erstgeborne Jisraels; die Söhne Rëubens: von Chanoch das Geschlecht Chanochi, von Phallu das Geschlecht Phallui. (6) Von Chezron das Geschlecht Chezroni, von Karmi das Geschlecht Karmi. (7) Dies sind die Ge-

רש"י

אמרו להם צריכים אתם למנות: (4) מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו'. שיהא מונים מבן עשרים שנה ומעלה, שנאמר כל העובר על הפקודים וגו': (5) משפחת החנכי. לפי שהיו האומות מבזין אותם: מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבורים הם שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים, קל וחומר בנשותיהם, לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר: מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם, וזה הוא שמפורש על ידי דוד: „שבטי יה עדות לישראל" (תהלים קכ"ב), השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם

Sie sagten ihnen: Ihr müsset gezählt werden. (4) מבן עשרים שנה Von zwanzig Jahren u. darüber sollt ihr gezählt werden, denn es heißt (M. 2, 30, 14): ein Jeder, der durch die Musterung geht von zwanzig Jahren aufwärts. (5) משפחת החנכי Weil die Völker verächtlich spotteten und sagten: Wie sich diese so stolz nach ihren Stämmen zählen! glauben sie denn etwa, daß die Egypter nicht auch ihre Mütter in ihrer Gewalt gehabt haben? Herrschten jene doch über ihre Männer, um wie viel mehr über ihre Frauen? Darum ließ Gott seinen Namen יה dem Namen eines jeden Stammes besetzen, ein ה zu Anfang und ein י zu Ende des Familiennamens, andeutend: ich, Gott bezeuge es, daß sie die rechtmäßigen Kinder ihrer isr. Väter sind. Dies wird auch von Dawid (Ps. 122, 4) hervorgehoben: שבטי יה עדות לישראל Die Stämme יה (Gottes) Zeugniß

הָראוּבֵנִי וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃
(8) וּבְנֵי פַלּוּא אֱלִיאָב׃ (9) וּבְנֵי אֱלִיאָב
נְמוּאֵל וְדָתָן וַאֲבִירָם הוּא־דָתָן וַאֲבִירָם
קְרוּאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הִצּוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
אַהֲרֹן בַּעֲדַת־קֹרַח בְּהַצֹּתָם עַל־יְהוָה׃
(10) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע
אֹתָם וְאֶת־קֹרַח בְּמוֹת הָעֵדָה בַּאֲכֹל
הָאֵשׁ אֵת חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ וַיִּהְיוּ
לְנֵס׃ (11) וּבְנֵי־קֹרַח לֹא־מֵתוּ׃ ס
(12) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם לִנְמוּאֵל

קריאי כ׳

schlechtes des Rëuben; und es waren ihre Gemusterten: drei und vierzig tausend und siebenhundert und dreißig. (8) Und die Söhne Phallu's waren: Eliab. (9) Und die Söhne Eliabs: Nemuel und Dathan und Abiram; das ist der Dathan und Abiram, Berufene der Gemeinde, welche Hader erregten wider den Ewigen; (10) Da die Erde ihren Mund öffnete und sie verschlang und den Korach, als die Rotte umkam, indem das Feuer die zweihundert und fünfzig Männer verzehrte, und sie zum Warnungszeichen wurden. (11) Aber die Söhne Korachs waren nicht umgekommen. (12) Die Söhne Schimeons nach ihren Geschlechtern: von Nemuel

רש״י

לְפִיכָךְ בְּכוּלָּם כָּתַב הַחֲנוֹכִי הַפַּלּוּאִי, אֲבָל בְּיִמְנָה לֹא הוּצְרַךְ לוֹמַר מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנִי, לְפִי שֶׁהַשֵּׁם קָבוּעַ בּוֹ, יו״ד בְּרֹאשׁ וְה״א בְּסוֹף: (9) אשר הצו. אֶת יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה: בהצותם. אֶת הָעָם עַל ה׳: הצו. הִשִּׂיאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לָרִיב עַל מֹשֶׁה, לְשׁוֹן הִפְעִילוּ: (10) ויהיו לנס. לְאוֹת וּלְזִכָּרוֹן, לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר (במדבר י״ז) לַחֲלוֹק עַל הַכְּהוּנָּה: (11) ובני קרח לא מתו. הֵם הָיוּ בָּעֵצָה תְּחִלָּה וּבִשְׁעַת הַמַּחֲלוֹקֶת הִרְהֲרוּ תְּשׁוּבָה בְּלִבָּם, לְפִיכָךְ נִתְבַּצֵּר לָהֶם מָקוֹם גָּבוֹהַּ

für Israel. Dieser Name legt also Zeugniß ab für die Echtheit ihrer Stämme. Daher steht bei jedem י ה z. B. החנכי הפלואי u. s. w. nur bei ימנה V. 44 war nicht nöthig משפחת הימני zu stellen, weil das י und ה zu Ende im Stamme einverleibt ist. (9) אשר הצי Welche die Israeliten gegen Mosche aufreizten. הצו Sie reizten die Israeliten auf, um mit Mosche Streit anzufangen, das Wort steht im Hifil. (10) ויהיו לנס Zum Warnungszeichen, um eingedenk zu bleiben, daß kein Unberufener sich nahe, die Priesterwürde streitig zu machen, (s. M. 4. 17, 5). (11) ובני קרח לא מתו Anfangs waren sie auch mitverwickelt, doch während des Streites zeigten sie sich bußfertig; deshalb sie einen erhöhten Platz im

מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת
הַיָּמִינִי לְיָכִין מִשְׁפַּחַת הַיָּכִינִי׃ (13)
לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי לְשָׁאוּל מִשְׁפַּחַת
הַשָּׁאוּלִי׃ (14) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַשִּׁמְעֹנִי
שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וּמָאתָיִם׃ ס (15)
בְּנֵי גָד לְמִשְׁפְּחֹתָם לִצְפוֹן מִשְׁפַּחַת

das Geschlecht Nemueli, von Jamin das Geschlecht Jamini, von Jachin das Geschlecht Jachini. (13) Von Serach das Geschlecht Sarchi, von Schaul das Geschlecht Schauli. (14) Dies sind die Geschlechter des Schimeon: zwei und zwanzig tausend und zweihundert. (15) Die Söhne Gad's nach ihren Geschlechtern: von Zephon

רש״י

בְּגֵיהִנֹּם וְיָשְׁבוּ שָׁם (כמ״ר סנהדרין ק״י): (11) לזרח. הוּא צֹחַר, לָשׁוֹן צֹהַר. אֲבָל מִשְׁפַּחַת אֹהַד בָּטְלָה וְכֵן חָמֵשׁ מִשֵּׁבֶט בִּנְיָמִין, שֶׁהֲרֵי בַּעֲשָׂרָה בָּנִים יָרַד לְמִצְרַיִם וְכָאן לֹא מָנָה אֶלָּא חֲמִשָּׁה, וְכֵן אֶצְבּוֹן לְגָד הֲרֵי שֶׁבַע מִשְׁפָּחוֹת, וּמָצָאתִי בִּגְמָרָא יְרוּשַׁלְמִית שֶׁכְּשֶׁמֵּת אַהֲרֹן נִסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד וּבָאוּ הַכְּנַעֲנִים לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וְנָתְנוּ לֵב לַחֲזוֹר לְמִצְרַיִם וְחָזְרוּ לַאֲחוֹרֵיהֶם שְׁמוֹנֶה מַסָּעוֹת מֵהֹר הָהָר לְמוֹסֵרָה, שֶׁנֶּאֱמַר „וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי יַעֲקָן מוֹסֵרָה שָׁם מֵת אַהֲרֹן (דברים י״ב), וַהֲלֹא בְּהֹר הָהָר מֵת, וּמִמּוֹסֵרָה עַד הֹר הָהָר שְׁמוֹנֶה מַסָּעוֹת יֵשׁ לְמַפְרֵעַ אֶלָּא שֶׁחָזְרוּ לַאֲחוֹרֵיהֶם וְרָדְפוּ בְּנֵי לֵוִי אַחֲרֵיהֶם לְהַחֲזִירָם וְהָרְגוּ מֵהֶם שֶׁבַע מִשְׁפָּחוֹת וּמִבְּנֵי לֵוִי נָפְלוּ אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפַּחַת שִׁמְעִי וְעֻזִּיאֵלִי, וּמִבְּנֵי יִצְהָר לֹא נִמְנוּ כָּאן אֶלָּא מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי, וְהָרְבִיעִית לֹא יָדַעְתִּי מַה הִיא

Gehinom angewiesen erhielten, woselbst sie verbleiben mußten. (13) לזרח Das war צחר (s. M. 1, 46, 10) צחר und זרח = heißt Glanz. Die Familie von Ohad aber ging zu Grunde; denn er kam mit zehn Kindern nach Egypten, hier werden blos die fünf aufgezählt. Ein gleiches Schicksal traf den Ezbon, von Gad; es fehlen sonach fünf Familien. Im jerusalemischen Talmud wird Folgendes berichtet: Als Aharon starb, verschwanden die wegweisenden Wolken, da kamen die Kenaaniter, um die Israeliten zu bekriegen, diese beschloßen, nach Egypten zurück zu kehren, und gingen auch wirklich acht Stationen zurück, von Hor-Hohar nach Moßera, wie es (M. 5, 10, 6) heißt: Die Kinder Israels brachen auf von den Brunnen zu Jakon nach Moßera, dort starb Aharon. Aharon starb doch in Hor-Hohar, und von Moßera bis Hor-Hohar sind acht Reisestationen nach rückwärts. Die Nachkommen Lewi's verfolgten sie, wobei sieben Familien umkamen, und von Lewi kamen vier Familien um. Von Jizhar wird hier nur die Familie des Korach aufgezählt, was mit der vierten geschehen ist, weiß ich nicht. R. Tanchuma erlärt, die sieben

הַצְּפוֹנִי לְחַגִּי מִשְׁפַּחַת הַחַגִּי לְשׁוּנִי
מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּנִי׃ (16) לְאׇזְנִי מִשְׁפַּחַת
הָאׇזְנִי לְעֵרִי מִשְׁפַּחַת הָעֵרִי׃ (17) לַאֲרוֹד
מִשְׁפַּחַת הָאֲרוֹדִי לְאַרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת
הָאַרְאֵלִי׃ (18) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־גָד
לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ ס (19) בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן
וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ (20) וַיִּהְיוּ
בְנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשֵׁלָה
מִשְׁפַּחַת הַשֵּׁלָנִי לְפֶרֶץ מִשְׁפַּחַת הַפַּרְצִי
לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי׃ (21) וַיִּהְיוּ בְנֵי־
פֶרֶץ לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרֹנִי לְחָמוּל
מִשְׁפַּחַת הֶחָמוּלִי׃ (22) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת
יְהוּדָה לִפְקֻדֵיהֶם שִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ ס (23) בְּנֵי יִשָּׂשכָר
לְמִשְׁפְּחֹתָם תּוֹלָע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי

das Geschlecht Zephoni, von Chaggi das Geschlecht Chaggi, von Schuni das Geschlecht Schuni (16) Von Osni das Geschlecht Osni, von Eri das Geschlecht Eri. (17) Von Arod das Geschlecht Arodi, von Areli das Geschlecht Areli. (18) Dies sind die Geschlechter der Söhne Gad nach ihren Gemusterten: vierzig tausend und fünfhundert. (19) Die Söhne Jehuda's: Er und Onan; aber es starben Er und Onan im Lande Kenaan. (20) Und es waren die Söhne Jehuda's nach ihren Geschlechtern: von Schela das Geschlecht Schelani, von Perez das Geschlecht Parzi, von Serach das Geschlecht Sarchi. (21) Und es waren die Söhne des Perez: von Chezron das Geschlecht Chezroni, von Chamul das Geschlecht Chamuli. (22) Dies sind die Geschlechter Jehuda's nach ihren Gemusterten: sechs und siebenzig tausend und fünfhundert. (23) Die Söhne Jissachars nach ihren Geschlechtern: von Thola das

רש״י

רַבִּי תַּנְחוּמָא דָרַשׁ שֶׁמֵּתוּ בַמַּגֵּפָה בִּדְבַר בִּלְעָם, אֲבָל
לְפִי הַחֶסְרוֹן שֶׁחָסֵר מִשֵּׁבֶט שִׁמְעוֹן בְּמִנְיָן זֶה מִמִּנְיָן
הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּמִדְבַּר סִינַי נִרְאֶה שֶׁכָּל כ״ד אֶלֶף נָפְלוּ
מִשִּׁבְטוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן׃ (16) לאזני. אוֹמֵר אֲנִי שֶׁזּוֹ
מִשְׁפַּחַת אֶצְבּוֹן, וְאֵינִי יוֹדֵעַ לָמָּה לֹא נִקְרֵאת מִשְׁפַּחְתּוֹ

Familien sind in der Pest gestorben, bei der Gelegenheit von Bileam. Nach der Differenz vom Stamme Schimeon zwischen dieser Zählung und jener bei (M. 4, 2, 13) scheint es, daß alle 24,000 an die Seuche Gefallenen vom Stamme Schimeon waren. (16) לאזני Ich vermuthe, daß dies die Familie Ezbon sei, ich weiß nur nicht, warum die Familie nicht nach seinem Namen genannt wird.

לְפֻוָּה מִשְׁפַּחַת הַפּוּנִי׃ (24) לְיָשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיָּשֻׁבִי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְרֹנִי׃ (25) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת יִשָּׂשכָר לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ ס (26) בְּנֵי זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְסֶרֶד מִשְׁפַּחַת הַסַּרְדִּי לְאֵלוֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לְיַחְלְאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְלְאֵלִי׃ (27) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַזְּבוּלֹנִי לִפְקֻדֵיהֶם שִׁשִּׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ ס (28) בְּנֵי

Geschlecht Tholai, von Puwa das Geschlecht Puni. (24) Von Jaschub das Geschlecht Jaschubi, von Schimron das Geschlecht Schimroni. (25) Dies sind die Geschlechter Jisachars nach ihren Gemusterten: vier und sechzig tausend und dreihundert. (26) Die Söhne Sebulums nach ihren Geschlechtern: von Sered das Geschlecht Sardi, von Elon das Geschlecht Eloni, von Jachléel das Geschlecht Jachléeli. (27) Dies sind die Geschlechter Sebuluns nach ihren Gemusterten: sechzig tausend u. fünfhundert. (28) Die

רש״י

עַל שְׁמוֹ: (24) לְיָשׁוּב. הוּא יוֹב הָאָמוּר בְּיוֹרְדֵי מִצְרַיִם, כִּי כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם יוֹרְדֵי מִצְרַיִם וְהַנּוֹלָדִים מִשָּׁם וָהָלְאָה לֹא נִקְרְאוּ הַמִּשְׁפָּחוֹת עַל שְׁמָם חוּץ מִמִּשְׁפְּחוֹת אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה שֶׁנּוֹלְדוּ כּוּלָּם בְּמִצְרַיִם וְאַרְדְּ וְנַעֲמָן בְּנֵי בֶלַע בֶּן בִּנְיָמִין, וּמָצָאתִי בִּיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן שֶׁיָּרְדָה אִמָּן לְמִצְרַיִם כְּשֶׁהָיְתָה מְעוּבֶּרֶת מֵהֶם, לְכָךְ נֶחְלְקוּ לְמִשְׁפָּחוֹת כְּחֶצְרוֹן וְחָמוּל שֶׁהָיוּ בְּנֵי בָנִים לִיהוּדָה וְחֶבֶר וּמַלְכִּיאֵל שֶׁהָיוּ בְּנֵי בָנִים שֶׁל אָשֵׁר. וְאִם אַגָּדָה הִיא הֲרֵי טוֹב וְאִם לָאו אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהָיוּ לְבֶלַע בְּנֵי בָנִים הַרְבֵּה, וּמִשְּׁנַיִם הַלָּלוּ אַרְדְּ וְנַעֲמָן, יָצְאָה מִכָּל אֶחָד מִשְׁפָּחָה רַבָּה, וְנִקְרְאוּ תּוֹלְדוֹת שְׁאָר הַבָּנִים עַל שֵׁם בֶּלַע, וְתוֹלְדוֹת הַשְּׁנַיִם הַלָּלוּ נִקְרָא עַל שְׁמָם, וְכֵן אֲנִי

(24) לישוב d. i. Job, welcher bei den nach Egypten Ziehenden (s. M. 1, 46, 13) erwähnt ist; denn alle Familien werden nach den Personen benannt, die nach Egypten zogen, bei den später dort Geborenen aber wurden die Familien nicht nach ihnen benannt, außer bei Efrajim und Menasche, welche beide in Egypten geboren worden, sowie bei ארד und נעמן, den Söhnen des בלע, Sohn Binjamins. In den Erläuterungen des R. Mosche Hadarschon fand ich: Als ihre Mutter (die Frau des בלע) nach Egypten kam, war sie mit ihnen schwanger, darum wurden sie in Familien getheilt, wie חצרון und חמול, die Enkel von Jehuda, und wie חבר und מלכיאל von אשר. Wenn dieses eine Agada (Legende) ist, mag es gut sein, wo aber nicht, dann glaube ich, בלע hatte viele Enkel, von jedem der zwei Söhne ארד und נעמן ging eine zahlreiche Familie hervor, und wurden die Nachkommen der andern Kinder nach בלע benannt; die Nachkommen dieser zwei hingegen wurden nach ihren

יוסף למשפחתם מנשה ואפרים׃
(29) בני מנשה למכיר משפחת המכירי
ומכיר הוליד את־גלעד לגלעד
משפחת הגלעדי׃ (30) אלה בני
גלעד איעזר משפחת האיעזרי לחלק
משפחת החלקי׃ (31) ואשריאל
משפחת האשראלי ושכם משפחת
השכמי׃ (32) ושמידע משפחת
השמידעי וחפר משפחת החפרי׃
(33) וצלפחד בן־חפר לא־היו לו בנים
כי אם־בנות ושם בנות צלפחד מחלה
ונעה חגלה מלכה ותרצה׃ (34) אלה
משפחת מנשה ופקדיהם שנים
וחמשים אלף ושבע מאות׃ ס
(35) אלה בני־אפרים למשפחתם

Söhne Josephs nach ihren Geschlechtern: Menasche und Ephrajim (29) Die Söhne Menasche's: von Machir das Geschlecht Machiri; und Machir zeugte Gilead; von Gilead das Geschlecht Gileadi. (30) Dies sind die Söhne Gileads: von Jëser das Geschlecht Jësri, von Chelek das Geschlecht Chelki. (31) Von Asriël das Geschlecht Asriëli, von Schechem das Geschlecht Schichmi. (32) Von Schemida das Geschlecht Schemidaï, von Chepher das Geschlecht Chephri. (33) Und Zelaphchad, der Sohn Chephers, hatte keine Söhne, nur Töchter, und die Namen der Töchter Zelaphchads waren: Machla und Noa, Chogla, Milka und Thirza. (34) Dies sind die Geschlechter Menasche's; und ihre Gemusterten waren: zwei und fünfzig tausend und siebenhundert. (35) Dies sind die Söhne Ephrajims nach ihren Geschlechtern:

רש״י

אומר בבני מכיר שנחלקו לשתי משפחות אחת
נקראת על שמו ואחת נקראת על שם גלעד בנו.
חמשה משפחות חסרו מבניו של בנימין, כאן נתקיימה
מקצת נבואת אמו שקראתו בן אוני בן אנינותי,
ובפילגש בגבעה נתקיימה כולה. זו מצאתי ביסודו

Vätern genannt. Dasselbe glaube ich von den Söhnen des מכיר, welche sich in zwei Familien theilten; die eine nannte sich nach seinem Namen und die andere nach seinem Sohne Gilead. Fünf Familien fehlten von Binjamin, hier bestätigte sich zum Theile die Profezeiung seiner Mutter Rachel, sie nannte ihn בן אוני Sohn der Trauer (Unglückskind); und beim Verbrechen an dem Kebsweibe in Gibea (Richt. 20) ging die Profezeiung ganz in Erfüllung.

לְשׁוּתֶלַח מִשְׁפַּחַת הַשֻּׁתַלְחִי לְבֶכֶר מִשְׁפַּחַת הַבַּכְרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחֲנִי׃ (36) וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּתָלַח לְעֵרָן מִשְׁפַּחַת הָעֵרָנִי׃ (37) אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ ס (38) בְּנֵי בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֶלַע מִשְׁפַּחַת הַבַּלְעִי לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאַשְׁבֵּלִי לַאֲחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי׃ (39) לִשְׁפוּפָם

von Schuthelach das Geschlecht Schuthalchi, von Becher das Geschlecht Bachri, von Thachan das Geschlecht Thachui. (36) Und dies sind die Söhne Schuthelachs: von Eran das Geschlecht Erani. (37) Dies sind die Geschlechter der Söhne Ephrajims nach ihren Gemusterten: zwei u. dreißig tausend und fünfhundert; dies sind die Söhne Josephs nach ihren Geschlechtern. (38) Die Söhne Binjamins nach ihren Geschlechtern: von Bela das Geschlecht Bali, von Aschbel das Geschlecht Aschbeli, von Achiram das Geschlecht Achirami. (39) Von

רש״י

של רבי משה הדרשן: (36) ואלה בני שותלח וגו׳. שאר בני שותלח נקראו תולדותיהם על שם שותלח ומערן יצאה משפחה רבה ונקראת על שמו ונחשבו בני שותלח לשתי משפחות. צא וחשוב ותמצא בפרשה זו חמשים ושבע משפחות ומבני לוי שמונה הרי ששים וחמש. וזהו שנאמר „כי אתם המעט" וגו׳ (דברים ו׳) ה״א המעט חמשה אתם חסרים ממשפחות כל העמים שהן שבעים, אף זו הבנתי מיסודו של רבי משה הדרשן, אף הוצרכתי לפחות ולהוסיף בדבריו: (38) לאחירם. הוא אחי שירד למצרים, ולפי שנקרא על שם יוסף שהיה אחיו ורם ממנו נקרא אחירם: (39) לשפופם. הוא מופים על

(36) ואלה בני שותלח Die Nachkommen von שותלח hießen nach ihm, von ערן entstammten viele Familien, die nach ihm genannt wurden, so wurden die Kinder von שותלח als zwei Familien betrachtet. Zähle einmal nach, du findest in dieser Parascha 57 Familien, dazu acht Familien der Lewiten, sind zusammen: 65. Darauf deutet das Wort (M. 5, 7, 7): כי אתם המעט um fünf weniger, als alle andere Völker, welche zusammea 70 ausmachen. Auch dies von R. M. Hadarschan mit einiger Abänderung. (38) לאחירם d. i. אחי, welcher nach Egypten gezogen, weil Binjamin diesen nach Josef benannte, der sein hochgestellter Bruder (אחי — רם) war. (39) לשפופם d. i. מופים, weil Josef unter den Völkern gefangen

מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת
הַחוּפָמִי׃ (40) וַיִּהְיוּ בְנֵי־בֶלַע אַרְדְּ
וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאַרְדִּי לְנַעֲמָן
מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי׃ (41) אֵלֶּה בְנֵי־בִנְיָמִן
לְמִשְׁפְּחֹתָם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים
אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ ס (42) אֵלֶּה בְנֵי־
דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת
הַשּׁוּחָמִי אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת דָּן לְמִשְׁפְּחֹתָם׃
(43) כָּל־מִשְׁפְּחֹת הַשּׁוּחָמִי לִפְקֻדֵיהֶם
אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃
ס (44) בְּנֵי אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחֹתָם לְיִמְנָה
מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה לְיִשְׁוִי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁוִי
לִבְרִיעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי׃ (45) לִבְנֵי
בְרִיעָה לְחֶבֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרִי
לְמַלְכִּיאֵל מִשְׁפַּחַת הַמַּלְכִּיאֵלִי׃
(46) וְשֵׁם בַּת־אָשֵׁר שָׂרַח׃ (47) אֵלֶּה
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־אָשֵׁר לִפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ ס
(48) בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְיַחְצְאֵל

Schephupham das Geschlecht Schephuphami, von Chupham das Geschlecht Chuphami.
(40) Und es waren die Söhne Bela's: Ard und Naaman; das Geschlecht Ardi, von Naaman das Geschlecht Naami.
(41) Dies sind die Söhne Binjamins nach ihren Geschlechtern; und ihre Gemusterten waren: fünf und vierzig tausend und sechshundert.
(42) Dies sind die Söhne Dans nach ihren Geschlechtern: von Schucham das Geschlecht Schuchami; dies die Geschlechter Dans nach ihren Geschlechtern.
(43) Alle Geschlechter des Schuchami nach ihren Gemusterten waren: vier und sechzig tausend und vierhundert.
(44) Die Söhne Aschers nach ihren Geschlechtern: von Jimna das Geschlecht Jimna, von Jischwi das Geschlecht Jischwi, von Beria das Geschlecht Berii.
(45) Von den Söhnen Beria's: von Cheber das Geschlecht Chebri, von Malkiel das Geschlecht Malkieli.
(46) Und der Name der Tochter Aschers war: Serach.
(47) Dies sind die Geschlechter der Söhne Aschers nach ihren Gemusterten: drei und fünfzig tausend und vierhundert.
(48) Die Söhne Naphtali's nach ihren Geschlechtern: von Jachzeel das Geschlecht

רש״י

שם שהיה יוסף שפוף בין האומות: (42) לשוחם.
הוא חושים: (46) ושם בת אשר סרח. לפי שהיתה

genommen wurde — (42)
לשוחם ist חושים. (46) ושם
בת אשר סרח Weil sie damals

מִשְׁפַּחַת הַיַּחְצְאֵלִי לְגוּנִי מִשְׁפַּחַת
הַגּוּנִי׃ (49) לְיֵצֶר מִשְׁפַּחַת הַיִּצְרִי
לְשִׁלֵּם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁלֵּמִי׃ (50) אֵלֶּה
מִשְׁפְּחֹת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּפְקֻדֵיהֶם
חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃
(51) אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ־
מֵאוֹת אֶלֶף וָאָלֶף שְׁבַע מֵאוֹת
וּשְׁלֹשִׁים׃ פ שלישי
(52) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(53) לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה
בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת׃ (54) לָרַב תַּרְבֶּה
נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ

Jachzeeli, von Guni das Geschlecht Guni. (49) Von Jezer das Geschlecht Jizri, von Schillem das Geschlecht Schillemi. (50) Dies sind die Geschlechter Naphtali's nach ihren Geschlechtern; und ihre Gemusterten waren: fünf und vierzig tausend und vierhundert. (51) Dies sind die Gemusterten der Söhne Israel: sechsmal hundert tausend und ein tausend siebenhundert und dreißig. (52) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (53) Diesen soll das Land vertheilt werden zum Besitzthum nach Anzahl der Namen. (54) Den Vielen gieb viel Besitzung, und den Wenigen gieb wenig

רש"י

קימת בחייה מנאה כאן: (53) לאלה תחלק הארץ. ולא לפחותים מבן עשרים אע"פי שבאו לכלל עשרים בטרם חלוק הארץ, שהרי שבע שנים כבשו ושבע חלקו לא נטלו חלק בארץ אלא אלו: שש מאות אלף ואלף ואם היו לאחד מהם ששה בנים לא נטלו אלא חלק אביהם לבדו: (54) לרב תרבה נחלתו. לשבט שהיה מרובה באוכלוסין נתנו חלק רב, ואף על פי שלא היו החלקים שוים שהרי הכל לפי רבוי השבט חלקו החלקים לא עשו אלא על ידי גורל, והגורל היה על פי רוח הקודש כמו

noch lebte, wurde sie hier mitgezählt. (53) לאלה תחלק הארץ Aber nicht unter jene, welche jünger als 20 Jahre waren; obgleich sie in das zwanzigste Jahr kamen, bevor die Theilung stattfand, denn sieben Jahre dauerte die Eroberung und sieben Jahre die Theilung, so nahmen doch nur jene sechsmal Hunderttausend ihren Theil am Lande. Selbst wenn Einer sechs Söhne hatte, bekamen sie doch nur das väterliche Erbtheil. (54) לרב תרבה נחלתו Einem zahlreichen Stamme gab man einen größern Theil. Obgleich die Theile nicht gleich waren, indem man nach Personenzahl vertheilte, so geschah dies dennoch nur durch das Los, das durch göttliche Fügung bestimmt wurde, (s. Talm. B. Bathra 117 a. 122) Elasar war bekleidet mit den Urim und Tumim,

לְפִי פְקֻדָיו יֻתַּן נַחֲלָתוֹ׃ (55) אַךְ־

Besitzung, Jedem nach Verhältniß seiner Gemusterten werde seine Besitzung gegeben. (55) Jedoch durch

רש״י

שמפורש (בבא בתרא ד׳ ק״ה) אלעזר הכהן היה מלובש באורים ותומים ואומר ברוח הקודש אם שבט פלוני עולה תחום פלוני עולה עמו והשבטים היו כתובים בשנים עשר פתקין וי״ב גבולין בי״ב פתקין ובללום בקלפי והנשיא מכניס ידו לתוכו ונוטל שני פתקין עולה בידו פתק של שם שבטו ופתק של גבול המפורש לו, והגורל עצמו היה צווח ואומר אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני, שנאמר על פי הגורל, ולא נתחלקה הארץ במדה לפי שיש גבול משובח מחבירו אלא בשומא בית כור רע כנגד בית סאה טוב הכל לפי הדמים: (55) לשמות מטות אבותם. אלו יוצאי מצרים, שנה הכתוב נחלה זו מכל נחלות שבתורה, שכל הנחלות החיים יורשים את המתים, וכאן מתים יורשים את החיים, כיצד שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים בבאי הארץ לזה אחד ולזה שלשה, האחד נטל חלק אחד והשלשה נטלו שלשה, שנאמר „לאלה תחלק הארץ" חזרה נחלתן אצל אבי אביהן וחלקו הכל בשוה, והיינו שנאמר „לשמות מטות אבותם ינחלו", שאח־

und sprach durch göttliche Eingebung aus: wenn dieser oder jener Stamm herauskommt, soll dieses oder jenes Erbtheil ihm zufallen. Die Stamme waren auf 12 Zettel verzeichnet, ebenso die Bezirke. Man legte die Zettel in eine Urne und mischte sie durcheinander, der Fürst zog zwei Zettel heraus, da kam der Zettel des Stammes so wie der des Bezirkes, ganz so wie es früher durch die Urim bestimmt wurde, heraus, als würde das Los selbst ausgerufen haben: Ich gehöre dem und dem Stamme, so wie es heißt: על פי הגורל — Das Land wurde nicht nach Ausmaß vertheilt, weil es doch bessern und minderguten Boden enthält, sondern durch Abschätzung; einen כור schlechten Boden, gegen einen סאה guten Boden, Alles nach dem Geldwerthe geschätzt. (55) לשמות מטות אבותם Das sind die väterlichen Stämme, welche aus Egypten gezogen; die Schrift nimmt dieses Erbschaftsrecht ganz anders, als alle andere, die darin verhandelt sind; gewöhnlich beerben nur die Lebenden die Verstorbenen, hier aber beerben die Verstorbenen die noch Lebenden. Wenn z. B. zwei Brüder aus Egypten ausgezogen waren, und Kinder hatten, beim Einzug in das Land, der Eine hatte einen Sohn, der Andere aber drei Söhne: so bekam der eine Sohn einen Theil, und die drei Söhne bekamen drei Theile, denn es heißt: Unter diesen soll das Land vertheilt werden. Dann aber ging dieses Erbgut wieder an ihren Großvater zurück, von diesen an seine zwei Söhne; folglich erbten die drei Söhne des Einen, und

בְּגוֹרָל יֵחָלֵק אֶת־הָאָרֶץ לִשְׁמוֹת מַטּוֹת־
אֲבֹתָם יִנְחָלוּ׃ (56) עַל־פִּי הַגּוֹרָל
תֵּחָלֵק נַחֲלָתוֹ בֵּין רַב לִמְעָט׃ ס
(57) וְאֵלֶּה פְקוּדֵי הַלֵּוִי לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֻׁנִּי לִקְהָת
מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת
הַמְּרָרִי׃ (58) אֵלֶּה ׀ מִשְׁפְּחֹת לֵוִי
מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי
מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי

das Loos werde das Land vertheilt, nach den Namen der Stämme ihrer Väter sollen sie es in Besitz nehmen. (56) Durch das Loos werde sein Besitz vertheilt, es sei Vielen oder Wenigen. (57) Und dies sind die Gemusterten Lewi's nach ihren Geschlechtern: von Gerschon das Geschlecht Gerschuni, von Kehath das Geschlecht Kehathi, von Merari das Geschlecht Merari. (58) Dies sind die Geschlechter Lewi's: das Geschlecht Libni, das Geschlecht Chebroni, das Geschlecht Machli, das Geschlecht Muschi,

רש״י

שֶׁנָּטְלוּ הַבָּנִים חֲלָקוּהָ לְפִי הָאָבוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְאִילּוּ מִתְּחִלָּה חֲלָקוּהוּ לְמִנְיַן יוֹצְאֵי מִצְרַיִם לֹא הָיוּ נוֹטְלִין אֵלּוּ הד׳ אֶלָּא שְׁנֵי חֲלָקִים עַכְשָׁיו נָטְלוּ אַרְבַּע חֲלָקִים: אך בגורל. יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב, וְכֵן הוּא אוֹמֵר „וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה" (שופטים א׳), וְאוֹמֵר „עַל פִּי ה׳ נָתְנוּ לוֹ אֶת הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאָל" (יהושע י״ט): מטות אבותם. יָצְאוּ גֵּרִים וַעֲבָדִים: (56) על פי הגורל. הַגּוֹרָל הָיָה מְדַבֵּר כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי, מַגִּיד שֶׁנִּתְחַלְּקָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לְכָךְ נֶאֱמַר עַל פִּי ה׳: (58) אלה משפחת לוי. חָסֵר כַּאן מִשְׁפְּחוֹת הַשִּׁמְעִי וְהָעֻזִּיאֵלִי וּקְצָת מִן הַיִּצְהָרִי:

der eine Sohn des Andern ganz gleiche Theile; dies sagt die Schrift: Nach den Namen ihrer väterlichen Stämme sollen sie erben. Nachdem die Kinder es in Besitz genommen hatten, theilt man es nach den Vätern, welche aus Egypten gezogen waren; denn wenn man es anfangs nach Zahl der aus Egypten Herausgezogenen vertheilt hätte, so hätten diese vier nur 2 Theile bekommen, nun aber bekommen sie 4 Theile. (56) על פי הגורל Das Los selbst bestimmte es, durch göttliche Eingebung, daher (Jos. 19, 50): על פי ה׳. — אך בגורל Dieses אך zeigt an, daß Jehoschua und Kaleb von der Verlosung ausgeschlossen waren, denn (Richt. 1, 20) heißt es: Man gab dem Kaleb die Stadt Chebron, wie Mosche es gesprochen; desgl. (Jehoschua 19): Nach dem göttl. Ausspruche gab man dem Jehoschua die Stadt, welche er verlangt hatte. מטות אבותם Fremde und Sklaven waren ausgeschlossen. (58) אלה משפחות לוי Hier fehlen die Familien von שמעי, עוזיאלי und ein Theil von יצהרי (s. oben

משפחת הקרחי וקהת הוליד את־
עמרם׃ (59) ושם ׀ אשת עמרם יוכבד
בת־לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים
ותלד לעמרם את־אהרן ואת־משה
ואת מרים אחתם׃ (60) ויולד לאהרן
את־נדב ואת־אביהוא את־אלעזר ואת
איתמר׃ (61) וימת נדב ואביהוא
בהקריבם אש־זרה לפני יהוה׃ (62)
ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף
כל־זכר מבן־חדש ומעלה כי ׀ לא
התפקדו בתוך בני ישראל כי לא־
נתן להם נחלה בתוך בני ישראל׃
(63) אלה פקודי משה ואלעזר הכהן
אשר פקדו את־בני ישראל בערבת

das Geschlecht Korchi. Und Kehath zeugte Amram. (59) Und der Name des Weibes von Amram war: Jochebed, eine Tochter Lewi's, welche . . . dem Lewi geboren, in Mizrajim. Und sie gebar dem Amram Aharon und Mosche u. Mirjam, ihre Schwester. (60) Und dem Aharon wurde geboren Nadab und Abihu, Elasar und Ithamar. (61) Und Nadab und Abihu starben, als sie fremdes Feuer brachten vor den Ewigen. (62) Und es waren ihrer Gemusterten drei und zwanzig tausend, alles Männliche von einem Monat und darüber; denn sie wurden nicht mitgemustert unter den Kindern Jisrael, weil ihnen keine Besitzung gegeben wurde unter den Kindern Jisrael. (63) Dies sind die Gemusterten durch Mosche und Elasar, den Priester, welche gemustert haben die Kinder Jisrael in

רש״י

(59) אשר ילדה אותה ללוי. אשר ילדתה במצרים ולא הורתה במצרים, כשנכנסו לתוך החומה ילדתה, והיא השלימה מנין שבעים, שהרי בפרטן אי אתה מוצא אלא ששים ותשע (סוטה י״ב): (62) כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות מנין בני עשרים שנה, מה טעם? כי לא נתן להם נחלה, והנמנין מבן עשרים שנה היו בני נחלה, שנאמר: איש לפי פקדיו

V. 13). (59) אשר ילדה אותה ללוי Seine Frau gebar sie in Egypten, aber schwängerte sie nicht auch in Egypten, sie gebar sie bei ihrem Einzuge in die Mauern Egyptens, dies machte die Zahl der 70 Personen vollständig, denn außer ihr sind es nur 69. — (62) כי לא התפקדו Denn sie wurden nicht unter den Gemusterten der zwanzigjährigen Kinder Israels mitgezählt; und weshalb? weil sie kein Erbtheil erhielten, denn es heißt V. 54: Jedem wird nach der Zahl

מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ (64) וּבְאֵלֶּה לֹא־
הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר
סִינָי׃ (65) כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת
יָמֻתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ
כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־
נוּן׃ ס

כז (1) וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צְלָפְחָד בֶּן־
חֵפֶר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־
מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף

den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho. (64) Und unter diesen war kein Mann von den Gemusterten durch Mosche und Aharon, den Priester, welche die Kinder Jisrael gemustert hatten in der Wüste Sinai. (65) Denn der Ewige hatte von ihnen gesprochen: Sterben sollen sie in der Wüste: und so blieb von ihnen kein Mann übrig, außer Kaleb, Sohn Jephunne's, und Jehoschua, Sohn Nuns.

27. (1) Und es traten herzu die Töchter Zelaphchads, des Sohnes Chephers, des Sohnes Gileads, des Sohnes Machirs, des

רש״י

יוּתַּן נַחֲלָתוֹ׃ (64) ובאלה לא היה איש וגו׳. אֲבָל עַל הַנָּשִׁים לֹא נִגְזְרָה גְּזֵרַת הַמְרַגְּלִים לְפִי שֶׁהֵן הָיוּ מְחַבְּבוֹת אֶת הָאָרֶץ, הָאֲנָשִׁים אוֹמְרִים „נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה" (במדבר י״ד), וְהַנָּשִׁים אוֹמְרוֹת „תְּנָה לָנוּ אֲחֻזָּה" לְכָךְ נִסְמְכָה פָּרָשַׁת בְּנוֹת צְלָפְחָד לְכָאן׃

כז (1) למשפחות מנשה בן יוסף. לָמָּה נֶאֱמַר, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר בֶּן מְנַשֶּׁה? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ, יוֹסֵף חִבֵּב אֶת הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר „וְהַעֲלִיתֶם אֶת עַצְמוֹתַי" וגו׳ (בראשית מ׳) וּבְנוֹתָיו חִבְּבוּ אֶת הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר „תְּנָה לָנוּ אֲחֻזָּה" וּלְלַמֶּדְךָ שֶׁהָיוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים שֶׁכָּל מִי־

seiner Gemusterten ein Erbgut gegeben. (64) ובאלה לא היה איש Die Frauen traf die Strafe der Auskundschafter nicht, denn diese liebten das Land; die Männer nur sagten (oben 14, 4): Lasst uns ein Oberhaupt setzen und nach Egypten zurückkehren; die Frauen aber sagten: Gib uns ein Eigenthum unter den Brüdern unseres Vaters, daher folgt hier die Erbrechtsfrage der Töchter Zelafchads.

27. (1) למשפחות מנשה בן יוסף Wozu wird בן יוסף erwähnt? da es doch schon heißt בן מנשה? Es will aber sagen, Josef liebte das Land, wie es (M. 1, 50) heißt: Ihr sollt meine Gebeine hinaufbringen, ebenso liebten auch seine spätesten Enkelinen das Land, denn sie sagten: Gib uns Besitz unter den Brüdern u. s. w. Auch lehrt dies daß sie fromm waren; denn bei wem die verdienstlichen Handlungen

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מַחְלָה נֹעָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה׃ (2) וַתַּעֲמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִם וְכָל־הָעֵדָה פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לֵאמֹר׃ (3) אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעָדִים עַל־

Sohnes Menasche's, von den Geschlechtern Menasche's, des Sohnes Joseph's; und dies waren die Namen seiner Töchter: Machla, Noa und Chogla und Milka und Thirza. (2) Und standen vor Mosche und vor Elasar, dem Priester, u. vor den Fürsten und der ganzen Gemeinde, am Eingange des Zeltes der Zusammenkunft und sprachen: (3) Unser Vater ist gestorben in der Wüste, er war aber nicht unter der Rotte, die sich zusammengerottet wider

רש״י

שֶׁמַּעֲשָׂיו וּמַעֲשֵׂה אֲבוֹתָיו סְתוּמִים וּפֵרֵט לְךָ הַכָּתוּב בְּאֶחָד מֵהֶם לְיַחֲסוֹ לְשֶׁבַח הֲרֵי זֶה צַדִּיק בֶּן צַדִּיק, וְאִם יִחֲסוֹ לִגְנַאי כְּגוֹן בָּא יִשְׁמָעֵאל בֶּן נְתַנְיָה בֶּן אֱלִישָׁמָע (מלכים ב׳ כ״ד) בְּיָדוּעַ שֶׁכָּל הַנִּזְכָּרִים עִמּוֹ רְשָׁעִים הָיוּ׃ מחלה ונועה וגו׳. וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר „וַתִּהְיֶינָה מַחְלָה וְתִרְצָה״ (במדבר ל״ו) מַגִּיד שֶׁכּוּלָּן שְׁקוּלוֹת זוֹ כְּזוֹ, לְפִיכָךְ שִׁנָּה אֶת סִדְרָן׃ לפני משה. וְאַחַר כָּךְ לִפְנֵי אֶלְעָזָר, אֶפְשָׁר אִם מֹשֶׁה לֹא יָדַע, אֶלְעָזָר יוֹדֵעַ? אֶלָּא סָרֵס הַמִּקְרָא וְדָרְשֵׁהוּ דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. אַבָּא חָנָן מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הָיוּ יוֹשְׁבִים וְעָמְדוּ לִפְנֵי כוּלָּם (ב״ב קי״ב ספרי)׃ (3) והוא לא היה וגו׳. לְפִי שֶׁהָיוּ בָּאוֹת לוֹמַר בְּחֶטְאוֹ מֵת נִזְקְקוּ לוֹמַר לֹא בְּחֵטְא

unerwähnt bleiben, und die Schrift nur einen derselben lobend erwähnt, so ist dieser ein Frommer, zugleich Sohn würdiger Eltern; ist aber von einem Berüchtigten die Rede, wie in (Kön. 2, 25, 25): Jischmael, Sohn des Nethanja, Sohn Elischama's, so weiß man, daß alle mit ihm Erwähnten Übelgesinnte waren. מחלה ונועה Weiter 36, 11 heißt es מחלה ותרצה? Weil diese tugendhaften Schwestern alle gleichwerthig waren, wird die Reihenfolge ihrer Namen verändert. (2) לפני משה ולפני אלעזר Will sagen, daß sie erst im vierzigsten Jahre nach dem Tode Aharons vor ihnen standen. לפני משה Und dann auch vor Eleasar? wenn es Mosche nicht wußte, woher sollte es Eleasar wissen? Allein es muß versetzt lauten: לפני אלעזר ולפני משה, so R. Joschia im (Talm. B. Bat. 119); Aba Chanan aber meint, es steht ganz in Ordnung, Mosche und Eleasar waren damals im Lehrsaale und dort standen sie vor Beiden. (3) והוא לא היה Weil sie vorbringen wollten, daß er wegen seiner eigenen Sünde gestorben war, so mußten sie auch dazu setzen, nicht aber wegen der Sünde der Murrenden,

יהוה בעדת־קרח כי־בחטאו מת ובנים
לא־היו לו: (4) למה יגרע שם־אבינו
מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה־
לנו אחזה בתוך אחי אבינו: (5) ויקרב
משה את־משפטן לפני יהוה: פ רביעי
(6) ויאמר יהוה אל־משה לאמר:
(7) כן בנות צלפחד דברת נתן תתן

*נו"ן רבתי

den Ewigen, in der Rotte Korachs, sondern in seiner Sünde starb er, und Söhne hatte er nicht.
(4) Warum soll ausgehen der Name unseres Vaters aus seinem Geschlechte, weil er keinen Sohn hat? Gieb uns ein Eigenthum unter den Brüdern unseres Vaters.
(5) Und Mosche brachte ihre Rechtssache vor dem Ewigen.
(6) Und der Ewige sprach zu Mosche also:
(7) Recht reden die Töchter Zelaphchads:

רש"י

מתלוננים ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה אלא בחטאו לבדו מת ולא החטיא את אחרים עמו (שם ספרי) רבי עקיבא אומר מקושש עצים היה, ורבי שמעון אומר, מן המעפילים היה (שבת צ"ו): (4) למה יגרע שם אבינו. אנו במקום בן עומדות, ואם אין הנקבות חשובות זרע, תתיבם אמנו ליבם (ב"ב קי"ט): כי אין לו בן. הא אם היה לו בן, לא היו תובעות כלום, מגיד שחכמניות היו: (5) ויקרב משה את משפטן. נתעלמה הלכה ממנו, וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר „והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי" (דברים א'). ד"א, ראויה היתה פרשה זו להכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן (סנהדרין ח'): (7) כן בנות צלפחד דוברות. כתרגומו „יאות" כך כתובה פרשה זו לפני

auch nicht wegen der Mitschuld der Rotte Korachs, die das Volk zur Empörung gegen Gott aufreizten, sondern er ist wegen seiner eigenen Sünde gestorben, er verleitete nicht Andere zur Sünde. — R. Akiba bemerkt, er war jener, der am Sabbat Holz gesammelt hat; nach R. Schimeon war er von Denen, die vermessen vordrangen, (s. oben 14, 44). (4) למה יגרע שם אבינו Wir nehmen die Stelle eines Sohnes ein; wenn wir Töchter aber nicht als gesetzliche Nachkommen anerkannt werden, nun, so möge denn unsere Mutter die Schwagerehe eingehen. כי אין לו Wenn er einen Sohn gehabt hätte, so hätten sie gar keine Forderung gestellt; dies beweist, daß sie im Gesetze wohl unterrichtet waren. (5) ויקרב משה את משפטן Er wußte keinen Bescheid, als Strafe dafür, weil er (M. 5, 1, 17) sich selbsthuldigend sagte: „was euch schwierig ist, soll man mir vorbringen." Oder, dieser Abschnitt hätte durch Mosche aufgezeichnet werden sollen, doch die Töchter Zelafchads hatten es sich verdient gemacht, daß er durch sie aufgezeichnet wurde, (7 כן בנות צלפחד דוברות Onk. sie haben recht gesprochen; dieser Abschnitt ist ganz auch so

להם אחזת נחלה בתוך אחי אביהם
והעברת את־נחלת אביהן להן׃ (8)
ואל־בני ישראל תדבר לאמר איש
כי־ימות ובן אין לו והעברתם את־
נחלתו לבתו׃ (9) ואם־אין לו בת
ונתתם את־נחלתו לאחיו׃ (10) ואם־
אין לו אחים ונתתם את־נחלתו לאחי
אביו׃ (11) ואם־אין אחים לאביו

wohl sollst du ihnen einen Eigenthumsbesitz geben unter den Brüdern ihres Vaters, und sollst übergehen lassen die Besitzung ihres Vaters an sie. (8) Und zu den Kindern Israel rede und sprich: Wenn Jemand stirbt und es ist kein Sohn von ihm da, so sollt ihr übergehen lassen seine Besitzung an seine Tochter. (9) Und wenn keine Tochter von ihm da ist, so sollt ihr seine Besitzung geben seinen Brüdern. (10) Und wenn keine Brüder von seinem Vater da sind,

רש״י

במרום, מגיד שראתה עינם, מה שלא ראתה עינו
של משה׃ כן בנות צלפחד דוברות. יפה תבעו אשרי
אדם שהקב״ה מודה לדבריו׃ נתן תתן. שני חלקים,
חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים, וחלקו עם אחיו
בנכסי חפר (ב״ב קי״ט)׃ והעברת. לשון העברה
(ס״א עברה) הוא במי שאינו מניח בן ליורשו. ד״א
על שם שהבת מעברת נחלה משבט לשבט, שבנה
ובעלה יורשין אותה שלא תסוב נחלה לא נצטוה אלא
לאותו הדור בלבד, וכן והעברתם את נחלתו לבתו,
בכולן הוא אומר ונתתם, ובבת הוא אומר והעברתם׃

von mir vorgeschrieben, es lehrt, daß die Töchter Zelafchads in dieser Rechtssache klarer sahen, als Mosche. כן . . דוברות Sie haben richtig gefordert. wohl dem Menschen, dessen Worte von Gott gebilligt werden! נתן תתן Gib ihnen zwei Theile, den Theil ihres Vaters, der von Denen war, die aus Egypten gezogen sind, und den Antheil mit seinen Brüdern an den Besitzungen ihres Großvaters Chefers. והעברת Heißt übertragen, bei Jemanden, der keinen Sohn hinterläßt, der ihn beerben kann. Oder, weil die Tochter das Erbtheil von einem Stamme zum andern überträgt, indem ihr Mann nnd ihr Sohn sie beerben, und kein Erbbesitz an einen andern Stamm übertragen werden darf, daher hatte dies Gebot nur für dieses Zeitalter Anwendung; so heißt es auch V. 8: Ihr sollt sein Erbgut an seine Tochter übertragen, übergehen lassen (והעברתם); gewöhnlich ist das Betheiligen mit ונתתם ausgedrückt, bei einer Tochter mit והעברתם.

וְנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ פ (12) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל־הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (13) וְרָאִיתָה אֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־עַמֶּיךָ

so sollt ihr seine Besitzung geben seinem Blutsfreunde, der ihm am nächsten ist von seinem Geschlechte, daß er sie erbe. Und dies sei den Kindern Jisrael zur Satzung des Rechts, so wie der Ewige dem Mosche geboten. (12) Und der Ewige sprach zu Mosche: Steige auf diesen Berg Abarim, und siehe das Land, das ich den Kindern Jisrael gebe. (13) Und hast du es gesehen, so sollst du eingethan werden zu deinem Volke, so wie dein

רש"י

(11) לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ. וְאֵין מִשְׁפָּחָה קְרוּיָה אֶלָּא מִצַּד הָאָב (ספרי ב"ב ק"ט)׃ (12) עלה אל הר העברים. לָמָּה נִסְמְכָה לְכָאן כֵּיוָן שֶׁאָמַר הקב"ה „נָתֹן תִּתֵּן לָהֶם", אָמַר, אוֹתִי צִוָּה הַמָּקוֹם לְהַנְחִיל, שֶׁמָּא הוּתְּרָה הַגְּזֵירָה וְאֶכָּנֵס לָאָרֶץ, אָמַר לוֹ הַקָּבָּ"ה, גְּזֵרָתִי בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת (במדבר רבה). ר"א כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס משה לְנַחֲלַת בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן שָׂמַח וְאָמַר: כִּמְדוּמֶה שֶׁהוּתַּר לִי נִדְרִי. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁגָּזַר עַל בְּנוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְפֶתַח פַּלְטִין שֶׁלּוֹ, נִכְנַס לַשַּׁעַר וְהוּא אַחֲרָיו לֶחָצֵר וְהוּא אַחֲרָיו, לַטְּרַקְלִין וְהוּא אַחֲרָיו, כֵּיוָן שֶׁבָּא לִיכָּנֵס לְקִיטוֹן, אָמַר לוֹ: בְּנִי, מִכָּאן וָאֵילָךְ אַתָּה

(11) הקרוב אליו ממשפחתו Nur von väterlicher Seite wird die Familie gerechnet. (12) אל הר העברים הזה In welchem Zusammenhange steht diese Stelle mit der vorhergehenden? — Weil Gott (s. V. 7) sprach: נתן תתן להם . . . so dachte Mosche, mir befahl Gott über diese Besitzvertheilung, vielleicht ist der Urtheilsspruch gegen mich aufgehoben, daß ich in das gelobte Land einziehen darf? Gott aber erwiederte: Mein Ausspruch bleibt unabänderlich. Oder, als Mosche zum Erbgute der Nachkommen des Gad und Reuben kam, da freuete er sich und dachte, es scheint mir, als hätte mich Gott von meiner Verurtheilung freigesprochen: ganz so wie wenn ein König seinem Prinzen verbietet, das Innere seines Palastes zu betreten; der König geht nun in das Thor, in den Hof, und in die Vorhalle, all wohin ihm der Prinz unbehindert folgt, als aber der Prinz auch in das Innere des Palastes treten will, da sagt der König: Mein Sohn, von hier und weiter ist dir

גַּם־אָתָּה כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ׃
(14) כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בְּמִדְבַּר־צִן
בִּמְרִיבַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַמַּיִם
לְעֵינֵיהֶם הֵם מֵי־מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר־

Bruder Aharon eingethan worden. (14) So wie ihr widerspenstig waret meinem Befehl in der Wüste Zin, beim Hader der Gemeinde, mich zu heiligen bei dem Wasser vor ihren Augen. Dies sind die Haderwasser von Kadesch in der Wüste

רש"י

אָסוּר לִיכָּנֵס (ספרי): (13) כאשר נאסף אהרן אחיך. מִכַּאן שֶׁנִּתְאַוָּה משה לְמִיתָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן. ד"א אֵין אַתָּה טוֹב מִמֶּנּוּ (דברים רבה): על אשר לא קדשתם. הָא אִם קִדַּשְׁתֶּם אוֹתִי, עֲדַיִין לֹא הִגִּיעַ זְמַנְּכֶם לְהִפָּטֵר, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתַב מִיתָתָם כָּתַב סוּרְחָנָם, לְפִי שֶׁנִּגְזְרָה גְּזֵירָה עַל דּוֹר הַמִּדְבָּר לָמוּת בַּמִּדְבָּר בַּעֲוֹן שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ לְכָךְ בִּקֵּשׁ משה שֶׁיִּכָּתֵב סוּרְחָנוֹ, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ: אַף הוּא מִן הַמַּמְרִים הָיָה, מָשָׁל לִשְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁלּוֹקוֹת בְּבֵית דִּין, אַחַת קִלְקְלָה, וְאַחַת אָכְלָה פַּגֵּי שְׁבִיעִית וכו' אַף כָּאן בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִזְכִּיר מִיתָתָן הִזְכִּיר סוּרְחָנָן לְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא הָיְתָה בָהֶם אֶלָּא זוֹ בִּלְבָד (יומא פ"ח): (14) הם מי מריבת קדש. הֵם לְבַדָּם אֵין בָּהֶם עָוֹן אחר. ד"א, הֵם שֶׁהִמְרוּ בְּמָרָה, הֵם הָיוּ שֶׁהִמְרוּ בַיָּם

der Zutritt verboten! — (13) כאשר נאסף אהרן אחיך Dies beweist, daß Mosche sich sehnte eines ähnlichen Todes wie sein Bruder Aharon zu sterben, (s. oben 20 27). Oder: So wie dein Bruder, denn du bist nicht mehr zu begünstigen, als er, weil ihr mich nicht verherrlicht habt; hättet ihr mich verherrlicht, so müßtet ihr noch nicht aus dem Leben scheiden. Überall wo ihr Tod verzeichnet steht, dort wird auch ihr Vergehen erwähnt, weil Gott beschlossen hatte, das ungläubige Geschlecht in der Wüste aussterben zu lassen; daher bat Mosche, daß sein Vergehen verzeichnet bleibe, damit man nicht sagen soll, daß auch er zu den Widerspenstigen zählte. Es ist dies zu vergleichen mit zwei Frauen, die beim Gerichtshof abgestraft wurden, die eine, weil sie ein unsittliches Leben führte, die andere, weil sie Feigen vom siebenten Erlaßjahre aufgelesen und gegessen hatte. Diese bat dann den König, man möge ihr Vergehen öffentlich bekannt machen, damit man sie nicht, wie die andere, welche die eheliche Treue verletzte, gleichmäßig beschuldige. — Ebenso wurde auch das Vergehen von Mosche und Aharon überall mit der Bekanntgebung erwähnt, daß sie außer diesem Vergehen nichts verschuldet haben (Talm. Joma 88). (14) הם מי מריבת קדש Bei diesem Haderwasser allein vergingen sie sich, sonst haftete keine Schuld an ihnen. Oder הם es sind dieselben Israeliten, die bei Mara widerspenstig waren; dieselben

צִ֑ן׃ ס (15) וַיְדַבֵּ֣ר מֹשֶׁ֔ה אֶל־יְהוָ֖ה
לֵאמֹֽר׃ (16) יִפְקֹ֣ד יְהוָ֔ה אֱלֹהֵ֥י הָרוּחֹ֖ת
לְכָל־בָּשָׂ֑ר אִ֖ישׁ עַל־הָעֵדָֽה׃ (17) אֲשֶׁר־
יֵצֵ֣א לִפְנֵיהֶ֗ם וַאֲשֶׁ֤ר יָבֹא֙ לִפְנֵיהֶ֔ם וַאֲשֶׁ֥ר

Zin. (15) Da redete Mosche zu dem Ewigen und sprach: (16) Es bestelle der Ewige, der Gott der Geister alles Fleisches, einen Mann über die Gemeinde, (17) Der ausziehe vor ihnen und der einziehe vor ihnen, und der sie ausführe und der

רש״י

סוף, הם עצמם שהמרו במדבר צין: (15) וידבר משה וגו׳. להודיע שבחן של צדיקים, כשנפטרין מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור: לאמר. אמר לו: השיבני, אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו: (16) יפקוד ה׳. כיון ששמע משה שאמר לו המקום, תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר הגיע שעה שאתבע צרכי, שיירשו בני את גדולתי, אמר לו הקב״ה: לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו, שלא מש מתוך האהל (במ״ר) וזה שאמר שלמה „נוצר תאנים יאכל פריה“ (משלי כ״ז): אלהי הרוחות. למה נאמר? אמר לפניו רבונו של עולם, גלוי לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג, שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו: (17) אשר יצא לפניהם. לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין

waren es auch am Schilfmeere und in der Wüste Zin. (15) וידבר משה אל ה׳ Es will das Lob der Frommen anzeigen, wenn diese nämlich ihr Lebensende herannahen fühlen, so lassen sie ihre Geschäfte bei Seite und befassen sich mit den Angelegenheiten des Gemeinwohles. לאמר Mosche bat um den Bescheid, ob Gott ihnen einen Führer geben werde, oder nicht. (16) יפקד ה׳ Als Mosche hörte, daß Gott ihm befahl, den Töchtern Zelafchads das Erbgut ihres Vaters zu geben, da dachte er, jetzt dürfte die Stunde günstig sein, auch mein Anliegen vorbringen zu dürfen, daß ich meine Würde auf meine Kinder vererbe. Gott sagte aber: Nicht so ist es von mir beschlossen worden, sondern diese Würde soll dem Jehoschua zu Theil werden, er verdient es durch seine treuen Dienste, da er nie von deinem Zelte gewichen ist. So sagt auch Salomo (Spr. 28, 18): Wer des Feigenbaumes wartet, genieße seine Frucht. אלהי הרוחות Gott der Geister, besagt: Mosche betete: Dir, o Gott, sind die Gedanken aller Sterblichen offenbar, welche doch sehr verschieden sind, setze daher über sie einen Führer, der diese verschiedenen Denkweisen zu ertragen und zu leiten im Stande sei. (17) אשר יצא לפניהם Nicht wie die Könige anderer Völker, die zu Hause bleiben und ihre Heere in den

יוֹצִיאֵם וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה
עֲדַת יְהוָה כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם
רֹעֶה׃ (18) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן אִישׁ
אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו׃
(19) וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
וְלִפְנֵי כָּל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ

sie einführe, daß die Gemeinde des Ewigen nicht sei wie Schafe, die keinen Hirten haben. (18) Da sprach der Ewige zu Mosche: Nimm dir den Jehoschua, Sohn Nuns, einen Mann, in dem Geist ist, und stütze deine Hand auf ihn, (19) Und stelle ihn vor Elasar, den Priester, und vor die ganze Gemeinde, und ertheile ihm Befehl vor ihren Augen.

רש"י

את חיילותיהם למלחמה, אלא כמו שעשיתי אני, שנלחמתי בסיחון ועוג, שנאמר „אל תירא אותו" (במדבר כ"א), וכדרך שעשה יהושע, שנאמר „וילך יהושע אליו ויאמר לו, הלנו אתה" וגו' (יהושע ה'), וכן בדוד הוא אומר „כי הוא יוצא ובא לפניהם" (שמואל א' י"ח) יוצא בראש ונכנס בראש: ואשר יוציאם. בזכיותיו: ואשר יביאם. בזכיותיו. ד"א ואשר יביאם, שלא תעשה לו כדרך שאתה עושה לי שאיני מכניסן לארץ: (18) קח לך. קחנו בדברים אשריך, שזכית להנהיג בניו של מקום: לך. את שבדוק לך, את זה אתה מכיר: אשר רוח בו. כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד: וסמכת את ידך עליו. תן לו מתורגמן שידרוש בחייך, שלא יאמרו עליו, לא היה לו להרים ראש בימי משה: (19) וצויתה אותו. על ישראל, דע

Krieg schicken, sondern wie ich gethan; mit Sichon und Og habe ich selbst Krieg geführt, wie es heißt (oben 21, 34): Gott sprach zu Mosche: Fürchte ihn nicht! Ein Gleiches that Jehoschua (Jos. 5, 13): Er zog vor ihnen aus und ein. ואשר יוציאם Der sie ausführt, durch seine Verdienste. ואשר יביאם Der sie ins Land führt, durch seine Verdienste. Oder, daß es ihm nicht wie mir ergehe, sie in das verheißene Land nicht einführen zu dürfen. (18) קח לך Suche ihn durch Worte zu gewinnen: Heil dir, daß du gewürdigt bist, die gottgeweihten Kinder leiten zu können! לך Der von dir erprobt ist, den du genau kennst. אשר רוח בו Wie du es verlangtest, daß er in die Denkweise jedes Einzelnen einzugehen verstehe. וסמכת את ידך עליו Mache ihn zum Dolmetsch deiner Worte, daß er sie bei deinem Leben noch vortragen soll, damit man nicht sagen könne, beim Leben Mosches wagte er nicht das Haupt zu erheben. (19) וצויתה אותו In Betreff der Israeliten; damit er es

לעיניהם: (20) ונתתה מהודך עליו
למען ישמעו כל־עדת בני ישראל:
(21) ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל
לו במשפט האורים לפני יהוה על־
פיו יצאו ועל־פיו יבאו הוא וכל־בני־
ישראל אתו וכל־העדה: (22) ויעש
משה כאשר צוה יהוה אתו ויקח את־
יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן

(20) Und lege von deiner Würde auf ihn, damit (ihm) gehorche die ganze Gemeinde der Kinder Jisrael. (21) Und vor Elasar den Priester, soll er sich stellen, daß er frage für ihn nach der Entscheidung der Urim vor dem Ewigen; nach dessen Befehl sollen sie ausziehen und nach dessen Befehl sollen sie einziehen, er und alle Kinder Jisrael mit ihm und die ganze Gemeinde. (22) Und Moſche that, ſo wie der Ewige ihm geboten, und nahm den Jehoſchua und ſtellte ihn vor Elaſar, den

רש״י

שטחנים הם, סרבנים הם. על מנת שתקבל עליך: (20) ונתת מהודך עליו. זה קירון עור פנים: מהודך. ולא כל הודך. ומצינו לומדין פני משה כחמה, פני יהושע כלבנה: למען ישמעו כל עדת בני ישראל. שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה כדרך שנוהגין בך: (21) ולפני אלעזר הכהן יעמוד. הרי שאלתך ששאלת, שאין הכבוד הזה זז (ס״א מוטל) מבית אביך, שאף יהושע צריך לאלעזר: ושאל לו. כשיצטרך לצאת למלחמה: על פיו. של אלעזר: וכל העדה. סנהדרין (יומא ע״ג): (22) ויקח את יהושע. לקחו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי

wiſſe, daß ſie eigenſinnig und widerſpenſtig ſind, und er dies geduldig hinnehmen muß. (20) ונתת מהודך Von deinem Strahlenglanze. מהודך Einen Theil von deiner Hoheit, nicht aber deine ganze Hoheit, wir entnehmen hieraus (Talm. B. Bath. 75): Das Antlitz Moſches glich der Sonne, Jehoſchua's Antlitz glich dem Monde (der ſein Licht von der Sonne empfängt). למען ישמעו Auf daß ſie ihm eben ſo wie dir Hochachtung und Ehrfurcht bezeigen. (21) ולפני אלעזר הכהן יעמוד Hiemit iſt dein Verlangen erfüllt dieſe Würde wird deinem väterlichen Hauſe nicht entzogen; denn auch Jehoſchua wird des Eleaſars bedürfen. ושאל לו Wenn er nöthig haben wird, in den Krieg zu ziehen. — על פיו Auf Beſcheid Eleaſars. וכל העדה Nämlich das Synhedrium. (22) ויקח את יהושע Er nahm ihn durch Worte ein und machte ihm den Lohn bekannt,

וְלִפְנֵי כָּל־הָעֵדָה׃ (23) וַיִּסְמֹךְ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיְצַוֵּהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהֹוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ פ רביעי

כח (1) וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (2) צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ

Priester und vor die ganze Gemeinde. (23) Und stützte seine Hände auf ihn und ertheilte ihm Befehl, so wie der Ewige geredet durch Mosche.

28. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (2) Gebiete den Kindern Jisrael und sprich zu ihnen: Mein Opfer, meine Speise zu meinen Feueropfern, zum lieblichen Geruch

רש״י

יִשְׂרָאֵל לָעוֹלָם הַבָּא (ספרי): (23) ויסמוך את ידיו. בְּעַיִן יָפָה, יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנִּצְטַוָּה, שֶׁהַקָּבָּ״ה אָמַר לוֹ „וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ״ וְהוּא עָשָׂה בִּשְׁתֵּי יָדָיו וַעֲשָׂאוֹ כִּכְלִי מָלֵא וְגָדוּשׁ וּמִלְּאוֹ חָכְמָתוֹ בְּעַיִן יָפָה: כאשר דבר ה׳. אַף לְעִנְיַן הַהוֹד נָתַן מֵהוֹדוֹ עָלָיו:

כח (2) צו את בני ישראל. מָה אָמוּר לְמַעְלָה „יִפְקוֹד ה׳״, א״ל הקב״ה, עַד שֶׁאַתָּה מְצַוֵּנִי עַל בָּנַי, צַוֵּה אֶת בָּנַי עָלַי, מָשָׁל לְבַת מֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה נִפְטֶרֶת מִן הָעוֹלָם, וְהָיְתָה מְפַקֶּדֶת לְבַעְלָהּ עַל בָּנֶיהָ וכו׳ כִּדְאִיתָא בְּסִפְרֵי: קרבני. זֶה הַדָּם (ספרי): לחמי. אֵלּוּ אֵמוּרִין, וְכֵן הוּא אוֹמֵר „וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה״ (ויקרא ג׳): לאשי. הַנִּתָּנִין לָאִשֵּׁי מִזְבְּחִי:

welchen die Führer Jsraels im kommenden Leben zu erwarten haben! (23) ויסמך את ידיו Mit besonderem Wohlwollen, er that mehr noch, als ihm Gott befohlen hat; Gott sagte: Lege deine Hand (ידך) auf ihn, Mosche legte beide Hände (ידיו) auf ihn, er machte ihn in großmüthiger Weise zu einem bis an den Rand mit seiner Weisheit gefüllten Gefäße. כאשר דבר ה׳ Auch von seiner Hoheit gab er ihm bereitwilligst.

28. (2) צו את בני ישראל Oben sagte Mosche: Der Ewige setze einen Führer über die Gemeinde, Gott aber spricht, wenn du mir deinen letzten Wunsch für die Kinder Israels mittheilest, so ertheile auch ihnen Befehle, daß sie auch meinen Wunsch pünktlich befolgen sollen. Der Sifri vergleicht dies mit einer Königstochter, die, als sie ihr Lebensende herannahen fühlte, ihre Kinder der Fürsorge und Gnade des Königs empfahl; der König zeigt sich willfährig, jedoch mit der Bedingung, daß sie auch ihren Zurückgelassenen ans Herz lege, ihm, dem königlichen Vater in Allem zu gehorchen und ihm ergeben zu bleiben. קרבני Das Blut nämlich. לחמי Das sind die Opferstücke, wie es (M. 3, 3, 16) heißt: der Priester soll sie opfern am Altare als Speiseopfer (לחם). — לאשי welche als Feueropfer auf den

נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ׃ (3) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָמִיד׃ (4) אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם׃ (5) וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין׃

für mich sollt ihr beobachten mir darzubringen zur bestimmten Zeit. (3) Und sprich zu ihnen: Dies ist das Feueropfer, das ihr darbringen sollt dem Ewigen: zwei jährige, fehlerlose Lämmer des Tages als Ganzopfer, beständig. (4) Das eine Lamm bringe dar des Morgens, und das zweite Lamm bringe dar zwischen den Abenden. (5) Und ein Zehntel Epha Weißmehl zum Speiseopfer, eingerührt mit gestoßenem Oele, einem

ר״ש״י

תשמרו. שֶׁיִּהְיוּ כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין עַל גַּבָּיו (ספרי) מִכָּאן לָמְדוּ וְתִקְּנוּ מַעֲמָדוֹת (תענית כ״ז): במועדו. בְּכָל יוֹם הוּא מוֹעֵד הַתְּמִידִים: (3) ואמרת להם. אַזְהָרָה לב״ד: שנים ליום. כִּפְשׁוּטוֹ. וְעִיקָּרוֹ בָּא לְלַמֵּד, שֶׁיִּהְיוּ נִשְׁחָטִין כְּנֶגֶד הַיּוֹם, תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר בְּמַעֲרָב, וְשֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמִזְרָחָן שֶׁל טַבָּעוֹת (יומא ס״ב): (4) את הכבש אחד. אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר בְּפָרָשַׁת „וְאַתָּה תְּצַוֶּה" „וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה" וגו׳ הִיא הָיְתָה אַזְהָרָה לִימֵי הַמִּלּוּאִים, וְכָאן צִוָּה לְדוֹרוֹת: (5) סלת למנחה. מִנְחַת נְסָכִים:

Altar kommen. — תשמרו Priester, Lewiten und Israeliten sollen dabei stehen. Hievon die Verordnung, daß von den Priestern und Lewiten Wache-Abtheilungen, u. von den Israeliten immerwährend Männer bei dem Opfergottesdienste anwesend waren. במועדו Jeder Tag ist zur Darbringung der gewöhnlichen Opfer bestimmt. (3) ואמרת להם d. i. eine Ermahnung an den Gerichtshof. שנים ליום Zwei an jedem Tage; eigentlich will es lehren, daß die Opferschlachtung der Sonne zugewendet geschehe. Das beständige Morgenopfer an der Westseite, und das tägliche Abendopfer an der Ostseite der Altarringe. (4) את הכבש אחד Obwohl es bereits (M. 2, 29, 39) heißt: Folgenderweise sollst du die Opfer bereiten; so war es dort nur Vorschrift für die Einweihungstage, hier aber gilt es als Befehl für die Folgezeit. (5) סלת למנחה Das Mehlopfer, welches mit dem

(6) עֹלַת תָּמִיד הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ
נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃ (7) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת
הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ
שֵׁכָר לַיהוָה׃ (8) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר
וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ
לַיהוָה׃ פ (9) וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־
כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי
עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
וְנִסְכּוֹ׃ (10) עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־

Viertel Hin. (6) Ein beständiges Ganzopfer, das dargebracht wurde am Berge Sinai, zum lieblichen Geruch, als Feueropfer dem Ewigen. (7) Und als Trankopfer dazu: Ein Viertel Hin für das eine Lamm; im Heiligthum gieße aus das Trankopfer des Weines dem Ewigen. (8) Und das zweite Lamm bringe dar zwischen den Abenden, wie das Speiseopfer des Morgens und wie dessen Trankopfer sollst du es darbringen, ein Feueropfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen. (9) Und am Tage der Ruhe zwei fehlerlose jährige Lämmer, und zwei Zehntel Weißmehl zum Speiseopfer, eingerührt mit Oel, und das Trankopfer dazu (10) (Dies) das Ganzopfer an jedem Ruhetag, außer

רש"י

(6) העשיה בהר סיני. כְּאוֹתָן שֶׁנַּעֲשׂוּ בִּימֵי הַמִּלּוּאִים. ד"א "הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי" הִקִּישׁ עוֹלַת תָּמִיד לְעֹלַת הַר סִינַי שֶׁנִּתְקָרְבָה לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ "וַיָּשֶׂם בָּאַגָּנֹת" (שמות כ"ד) וּמְלַמֵּד שֶׁטְּעוּנָה כְּלִי: (7) ונסכו יַיִן: בקדש הסך. עַל הַמִּזְבֵּחַ יִתְנַסְּכוּ (ספרי): נסך שכר. יַיִן הַמְּשַׁכֵּר, פְּרָט לְיַיִן מִגִּתּוֹ (בבא בתרא צ"ז): (8) ריח ניחח. נַחַת רוּחַ לְפָנַי, שֶׁאָמַרְתִּי וְנַעֲשָׂה רְצוֹנִי: (10) עולת שבת בשבתו. וְלֹא עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת, הֲרֵי שֶׁלֹּא הִקְרִיב בְּשַׁבָּת זוֹ שׁוֹמֵעַ

Trankopfer dargebracht wurde. (6) העשיה בהר סיני Wie jene, welche am Berge Sinai in den Einweihungstagen bereitet wurden. Oder, es wird damit das Opfer gemeint, welches man vor der Gesetzgebung dargebracht, wobei es (M. 2, 24, 6) heißt: Er that das Blut in Becken, welches auch hier mit einem dazu bestimmten Gefäße geschieht. (7) ונסכו Wein als Trankopfer. בקדש הסך Auf dem Altar soll es ausgegossen werden. נסך שכר Wein, welcher berauschende Wirkung hat, neuer Wein (Most) war nicht geeignet. (8) ריח ניחוח Es hat mich besonders befriedigt, daß meine Anordnung befolgt wurde. (19) עלת שבת בשבתו Aber nicht das Ganzopfer des Sabbath an einem andern Sabbath; wenn einmal am Sabbath zu opfern unterlassen wurde, könnte man glauben, daß

עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃ פ (11) וּבְרָאשֵׁי
חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים
בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ (12) וּשְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד׃ (13)
וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ
אִשֶּׁה לַיהוָה׃ (14) וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין
יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת
הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ

dem beständigen Ganzopfer und dessen Trankopfer. (11) Und am Anfange eurer Monate sollt ihr als Ganzopfer darbringen dem Ewigen: zwei junge Stiere und einen Widder, sieben fehlerlose jährige Lämmer; (12) Und drei Zehntel Weißmehl zum Speiseopfer, eingerührt mit Oel, zu jedem Widder; (13) Und je ein Zehntel Weißmehl zum Speiseopfer, eingerührt mit Oel, zu jedem Lamme; ein Ganzopfer zum lieblichen Geruch, ein Feueropfer dem Ewigen. (14) Und Trankopfer dazu: ein halbes Hin sei zu jedem Stiere, und ein Drittel Hin zu dem Widder, und ein viertel Hin Wein zu jedem Lamme; dies das Ganzopfer

רש"י

אֲנִי יַקְרִיב שְׁתַּיִם לְשַׁבָּת הַבָּאָה, ת"ל „בְּשַׁבַּתּוֹ" מַגִּיד
שֶׁאִם אָבַד יוֹמוֹ בָּטֵל קָרְבָּנוֹ: על עולת התמיד. אֵלּוּ
מוּסָפִין, לְבַד אוֹתָן שְׁנֵי כְבָשִׂים שֶׁל עוֹלַת הַתָּמִיד,
וּמַגִּיד שֶׁאֵין קְרֵבִין אֵלּוּ בֵּין שְׁנֵי הַתְּמִידִין (ספרי),
וְכֵן בְּכָל הַמּוּסָפִין נֶאֱמַר, עַל עוֹלַת הַתָּמִיד, לְתַלְמוּד
זֶה: (12) ושלשה עשרונים. כְּמִשְׁפַּט נִסְכֵּי פָּר. שֶׁכֵּן
הֵן קְצוּבִין בְּפָרָשַׁת נְסָכִים: (14) זאת עולת חדש
בחדשו. שֶׁאִם עָבַר יוֹמוֹ בָּטֵל קָרְבָּנוֹ, וְשׁוּב אֵין לוֹ

man am folgenden Sabbath zwei Stücke opfern müsse, deshalb heißt es בשבתו an dem bestimmten Sabbath, wenn der Tag einmal vorüber ist, so hört die Opferpflicht für diesen Tag auf. על עלת התמיד Das sind die Mußaf-Opfer, außer den zwei gewöhnlichen täglichen Opfern; es lehrt, daß man sie nur in der Zeit zwischen den zwei täglichen Opfern darbringen durfte. Dasselbe gilt von allen Mußaf-Opfern, wobei es immer heißt על עלת התמיד, um auf diese Ordnung hinzuweisen. (12) ושלשה עשרונים Wie die Bestimmung der Trankopfer beim Stiere (oben 14, 9). (14) זאת עלת חדש בחדשו Wenn der Tag vorüber ist, so wird dieses Opfer

לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה׃ (15) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃ ס ששי (16) וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוָה׃ (17) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חָג שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל׃ (18) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת

für jeden Neumond von den Monaten des Jahres. (15) Und ein Ziegenbock zum Sündopfer dem Ewigen; außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Trankopfer werde das dargebracht. (16) Und im ersten Monat, am vierzehnten Tage des Monats, ist Pesach für den Ewigen. (17) Und am fünfzehnten Tage dieses Monats ist Fest; sieben Tage soll ungesäuertes Brod gegessen werden. (18) Am ersten Tage ist Ausrufung der Heiligkeit; keinerlei Dienstarbeit sollt

רש״י

תַּשְׁלוּמִין: (15) ושעיר עזים וגו׳. כָּל שְׂעִירֵי הַמּוּסָפִין בָּאִין לְכַפֵּר עַל טוּמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ (במסכת שבועות דף ט׳), וְנִשְׁתַּנָּה שְׂעִיר ר״ח שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ „לַיְיָ״ תַּלְמוּדוֹ לְלַמְּדָךְ, שֶׁמְּכַפֵּר עַל שֶׁאֵין בּוֹ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִילָּה וְלֹא בְּסוֹף, שֶׁאֵין מַכִּיר בְּחֵטְא, אֶלָּא הקב״ה בִּלְבָד, וּשְׁאָר הַשְּׂעִירִים לוֹמְדִין מִמֶּנּוּ. וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגָּדָה: אָמַר הַקָּבָּ״ה הָבִיאוּ כַּפָּרָה עָלַי, עַל שֶׁמִּעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ (חולין ס׳): על עולת התמיד. יֵעָשֶׂה כָּל הַקָּרְבָּן הַזֶּה: ונסכו. אין וְנִסְכּוֹ מוּסָב עַל הַשָּׂעִיר, שֶׁאֵין נְסָכִים לְחַטָּאת: (18) כל מלאכת עבודה. אֲפִילוּ מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לָכֶם, כְּגוֹן

nicht mehr dargebracht, und kann nicht ersetzt werden. (15) ושעיר עזים Alle Zugabs-Opfer-Böcke sind bestimmt zu sühnen für die Verunreinigung des Heiligthums und seiner Opfer. Bei dem Ziegenbock als Neumondopfer steht, abweichend von anderen ähnlichen ‚לה׳‘, es lehrt, daß es für Diejenigen Sühne bewirkt, die unwissentlich gefehlt; weder vor, noch nach der Sünde sich derselben bewußt waren, und außer Gott es niemand wußte; und von diesem Opfer wird auf die anderen gefolgert. על עולת התמיד Soll auch noch dieses Opfer dargebracht werden. ונסכו Dies bezieht sich nicht auf das ושעיר עזים לחטאת sondern auf התמיד; denn zu einem Sündenopfer ist kein Trankopfer dargebracht worden. (18) כל מלאכת עבודה Selbst eine Arbeit, die ihr verrichten müßtet, weil deren Unterlassung euch un-

עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ (19) וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃ (20) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל תַּעֲשׂוּ׃ (21) עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן תַּעֲשֶׂה לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ (22) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ (23) מִלְּבַד עֹלַת הַבֹּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת־אֵלֶּה׃ (24) כָּאֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־עוֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃ (25) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־

ihr thun. (19) Und ihr sollt darbringen als Feuer-Ganzopfer dem Ewigen: zwei junge Stiere und einen Widder und sieben jährige Lämmer, fehlerlos sollen sie euch sein. (20) Und als Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu jedem Stiere und zwei Zehntel zu dem Widder sollt ihr bereiten; (21) Je ein Zehntel sollst du bereiten zu jedem Lamme von den sieben Lämmern. (22) Und einen Bock zum Sündopfer, um euch zu versöhnen. (23) Außer dem Ganzopfer des Morgens, welches zum beständigen Ganzopfer dient, sollt ihr diese darbringen. (24) So sollt ihr bereiten jeden Tag, sieben Tage lang, eine Speise als Feueropfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen; außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Trankopfer werde es bereitet. (25) Und am siebenten Tage soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein;

רש"י

דָּבָר הָאָבוּד, הַמֻּתָּר בְּחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, אֲסוּרָה בְּי"ט: (19) פרים. כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם" (בראשית י"ח): אילים. כְּנֶגֶד אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק: כבשים. כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהַכְּשָׂבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב" (בראשית ל'), כִּיסוֹדוֹ שֶׁל ר' משה הַדַּרְשָׁן רָאִיתִי זֹאת: (24) כאלה תעשו ליום. שֶׁלֹּא יְהוּ פּוֹחֲתִין

wiederbringlichen Verlust herbeiführt, welche doch an Chol-Hamoed erlaubt ist, ist am י"ט verboten. (19) פרים Hinweisend auf Abraham, von dem es heißt: Zu dem Jungrind lief Abraham. אי׳ Auf den Widder hindeutend, der statt Jizchak geopfert wurde. כבשים Auf Jakob hinweisend, von dem es heißt: Jakob sonderte die Schafe ab. (Nach R. M. Hadarschan). (24) כאלה תעשו ליום Sie sollen nicht immer weniger sein,

מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ ס
(26) וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה
חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא־
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא
תַעֲשׂוּ׃ (27) וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אַיִל
אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה׃ (28)
וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
לָאַיִל הָאֶחָד׃ (29) עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן
לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
(30) שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃
(31) מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַּעֲשׂוּ
תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם׃ פ

keinerlei Dienstarbeit sollt ihr thun. (26) Und am Tage der Erstlinge, wenn ihr dem Ewigen neues Speiseopfer darbringet, an eurem Wochenfeste, soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein; keinerlei Dienstarbeit sollt ihr thun. (27) Und ihr sollt darbringen als Ganzopfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen: zwei junge Stiere, einen Widder, sieben jährige Lämmer. (28) Und Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu jedem Stiere, zwei Zehntel zu dem Widder; (29) Je ein Zehntel zu jedem Lamme von den sieben Lämmern. (30) Einen Ziegenbock, um euch zu versöhnen. (31) Außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Speiseopfer sollt ihr das bereiten; fehlerlos sollen sie euch sein; und Trankopfer dazu.

רש״י

וְהוֹלְכִין כְּפָרֵי הֶחָג׃ (26) וביום הבכורים. חַג הַשָּׁבוּעוֹת
קָרוּי, בִּכּוּרֵי קְצִיר חִטִּים, עַל שֵׁם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵם
רִאשׁוֹנִים לְמִנְחַת חִטִּים הַבָּאִים מִן הֶחָדָשׁ׃
(31) תמימים יהיו לכם ונסכיהם. אַף הַנְּסָכִים יִהְיוּ
תְּמִימִים, לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ מִכָּאן שֶׁהַיַּיִן שֶׁהֶעֱלָה קְמָחִין
פָּסוּל לִנְסָכִים (מנחות ט״ז)׃

wie es bei den Opferstieren des Sukkos-Festes der Fall ist. (26) וביום הבכורים Das שבועות-Wochenfest heißt: Erstlinge der Weizenernte, wegen der zwei Brode, welche die ersten sind, von Weizenmehlopfern, die von der neuen Frucht gebracht wurden. (31) תמימים יהיו לכם ונסכיהם Auch die Trankopfer müssen fehlerlos sein. Hieraus verordneten unsere Gelehrten, daß wenn der Wein schimmlig wurde, man ihn zu den Trankopfern nicht verwenden durfte.

כט (1) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־
מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה
יִהְיֶה לָכֶם׃ (2) וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃
(3) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל׃
(4) וְעִשָּׂרוֹן אֶחָד לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
הַכְּבָשִׂים׃ (5) וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת
לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ (6) מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ
וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה
לַיהוָה׃ ס (7) וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם
אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
(8) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ פַּר
בֶּן־בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃ (9)
וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה

29. (1) Und im siebenten Monat, am Ersten des Monats, soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein; keinerlei Dienstarbeit sollt ihr thun; ein Tag des Posaunenschalls soll er euch sein. (2) Und ihr sollt bereiten als Ganzopfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen: einen jungen Stier, einen Widder, sieben jährige fehlerlose Lämmer. (3) Und als Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu dem Stiere, zwei Zehntel zu dem Widder. (4) Und ein Zehntel zu jedem Lamme von den sieben Lämmern. (5) Und einen Ziegenbock zum Sündopfer, um euch zu versöhnen. (6) Außer dem Ganzopfer des Neumonds und dessen Speiseopfer und dem beständigen Ganzopfer und dessen Speiseopfer und den Trankopfern dazu nach Vorschrift, zum lieblichen Geruch ein Feueropfer dem Ewigen. (7) Und am Zehnten dieses siebenten Monats soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein, und ihr sollt euch kasteien; keinerlei Arbeit sollt ihr thun. (8) Und ihr sollt darbringen als Ganzopfer dem Ewigen zum lieblichen Geruch: einen jungen Stier, einen Widder, sieben jährige Lämmer; fehlerlos sollen sie euch sein. (9) Und als Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu dem Stiere,

רש"י

כט (6) מלבד עולת החדש. מוספי ראש

29. (6) מלבד עלת החדש Außer den Zugabs-

עֶשְׂרֹנִים לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל
הָאֶחָד׃ (10) עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד
לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ (11) שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד חַטַּאת הַכִּפֻּרִים
וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃ ס
שביעי (12) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־
מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגֹּתֶם חַג
לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים׃ (13) וְהִקְרַבְתֶּם
עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־
בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ׃
(14) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר
פָּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד לִשְׁנֵי
הָאֵילִם׃ (15) וְעִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ
הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים׃ (16)
וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת
הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס (17) וּבַיּוֹם

zwei Zehntel zu dem Widder; (10) Je ein Zehntel zu jedem Lamme von den sieben Lämmern. (11) Einen Ziegenbock zum Sündopfer, außer dem Sündopfer der Versöhnung und dem beständigen Ganzopfer u. dessen Speiseopfer und den Trankopfern dazu. (12) Und am fünfzehnten Tage des siebenten Monats soll Ausrufung der Heiligkeit bei euch sein; keinerlei Dienstarbeit sollt ihr thun; und ihr sollt dem Ewigen ein Fest feiern sieben Tage. (13) Und ihr sollt darbringen als Ganzopfer ein Feueropfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen: dreizehn junge Stiere, zwei Widder, vierzehn jährige Lämmer; fehlerlos sollen sie sein. (14) Und als Speiseopfer dazu: Weißmehl mit Oel eingerührt, drei Zehntel zu jedem Stiere von den dreizehn Stieren, zwei Zehntel zu jedem Widder von den zwei Widdern; (15) Und je ein Zehntel eu jedem Lamme von den vierzehn Lämmern. (16) Und einen Ziegenbock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer, dessen Speiseopfer und dem

רש״י

חֹדֶשׁ שֶׁהוּא בְּיוֹם ר״ה: (11) מלבד חטאת הכפורים. שְׂעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים הָאָמוּר בְּאַחֲרֵי מוֹת, שֶׁגַּם הוּא חַטָּאת: ועולת התמיד. וּמִלְּבַד עוֹלַת

Opfern des Neumondes, der zugleich ראש השנה ist. (11) מלבד חטאת הכפורים Der Ziegenbock, dessen Blut im Allerheiligsten gesprengt wird, der auch ein Sündenopfer ist. ועולת התמי׳ Nebst dem täglichen Ganzopfer, sollt ihr noch die oben=

הַשֵּׁנִי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ (18) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ (19) וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃ ס (20) וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עַשְׁתֵּי־עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ (21) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ (22) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד

Trankopfer dazu. (17) Und am zweiten Tage: zwölf junge Stiere, zwei Widder, vierzehn jährige fehlerlose Lämmer. (18) Und Speiseopfer und Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern, nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (19) Und einen Ziegenbock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Speiseopfer u. den Trankopfern dazu. (20) Und am dritten Tage: eilf Stiere, zwei Widder, vierzehn jährige fehlerlose Lämmer. (21) Und Speiseopfer und Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern, nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (22) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganz=

רש"י

הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ עוֹלוֹת הַלָּלוּ: ונסכיהם. מוּסָב עַל הַמּוּסָפִין הַכְּתוּבִים עַל "תַּעֲשׂוּ" וְהוּא לְשׁוֹן צִוּוּי, מִלְּבַד עוֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ תַּעֲשׂוּ אֶת אֵלֶּה וְנִסְכֵּיהֶם וְכֵן כָּל נִסְכֵּיהֶם הָאֲמוּרִים בְּכָל הַמּוֹעֲדוֹת, חוּץ מִשֶּׁל קָרְבְּנוֹת הֶחָג, שֶׁבְּכֻלָּם וְנִסְכָּהּ, וְנִסְכֵּיהֶם, וּנְסָכֶיהָ שֶׁבָּהֶם, מוּסָבִים עַל הַתָּמִיד, וְאֵינָן לְשׁוֹן צִוּוּי, שֶׁהֲרֵי נִסְכֵּיהֶם שֶׁל מוּסָפִין כְּתוּבִים לְעַצְמָן בְּכָל יוֹם וָיוֹם: (18) ומנחתם ונסכיהם לפרים. פָּרֵי הֶחָג שִׁבְעִים הֵם

erwähnten Ganzopfer darbringen. ונסכיהם Bezieht sich auf die Zugabeopfer, die hier verzeichnet stehen, und auf den Befehl תעשו, d. h. außer den täglichen Opfern und Mehlopfern sollt ihr noch diese Opfer sammt ihren Trankopfern darbringen; dasselbe gilt auch überall, wo bei den Festtagen ונסכיהם vorkommt, außer bei den Opfer des Laubhüttenfestes, denn dort bezieht sich überall das ונסכה, ונסכיה, ונסכיהם auf das tägliche Ganzopfer, und enthält keine neue Verordnung, weil die Trankopfer der Mußaf=Opfergaben bei jedem Tage des Festes besonders verzeichnet steht. (18) ומנחתם נסכיהם לפרים Die geopferten Stücke am Sukkos=Feste waren siebenzig,

מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס
(23) וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֲשָׂרָה אֵילִם
שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
תְּמִימִם׃ (24) מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים
לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃
(25) וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד
עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס
(26) וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם
שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
תְּמִימִם׃ (27) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים
לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃
(28) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת
הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס (20) וּבַיּוֹם
הַשִּׁשִּׁי פָּרִים שְׁמֹנָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
(30) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם
וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ (31)
וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת

opfer und dessen Speiseopfer und dem Trankopfer dazu. (23) Und am vierten Tage: zehn Stiere, zwei Widder, vierzehn fehlerlose Lämmer. (24) Speiseopfer u. Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern, nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (25) Und einen Ziegenbock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzoofer dessen Speiseopfer und sein Trankoofer dazu. (26) Und am fünften Tage: neun Stiere, zwei Widder, vierzehn jährige fehlerlo se Lämmer. (27) Und Speiseopfer u. Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern, nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (28) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Speiseopfer und dem Trankopfer dazu. (29) Und am sechsten Tage: acht Stiere, zwei Widder, vierzehn jährige fehlerlose Lämmer. (30) Und Speiseopfer und Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern. nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (31) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer, dessen

רש״י

כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אוּמוֹת שֶׁמִּתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים סִימָן כְּלָיָה לָהֶם (סוכה נ״ה), וּבִימֵי הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ מְגִינִים עֲלֵיהֶם מִן הַיִּסּוּרִין: ולכבשים. כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ

hindeutend auf die damals existirenden 70 Nationen; solange diese Opfer im heil. Tempel dargebracht wurden, waren die Israeliten vor Leiden geschützt. ולכבשים Mit Bezug auf Israel, welches (Jerem. 7) eine zerstreuete Lämmerheerde

הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וּנְסָכֶיהָ׃ ס (32) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ (33) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם׃ (34) וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס
מפטיר (35) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה

Speiseopfer u. den Trankopfern dazu. (32) Und am siebenten Tage: sieben Stiere, zwei Widder, vierzehn jährige fehlerlose Lämmer. (33) Und Speiseopfer und Trankopfer dazu, zu den Stieren, zu den Widdern und zu den Lämmern, nach ihrer Zahl, nach ihrer Vorschrift. (34) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer. dessen Speiseopfer und den Trankopfern dazu. (35) Am achten Tage sei

רש"י

„שֶׂה פְזוּרָה" (ירמיה ג') וְהֵם קְבוּעִים וּמִנְיָנָם תִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנָה לְכַלּוֹת מֵהֶם תִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנָה קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה. בַּשֵּׁנִי נֶאֱמַר „וְנִסְכֵּיהֶם" עַל שְׁנֵי תְמִידֵי הַיּוֹם, וְלֹא שִׁנָּה הַלָּשׁוֹן, אֶלָּא לִדְרֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: בַּשֵּׁנִי „וְנִסְכֵּיהֶם" בַּשִּׁשִּׁי „וּנְסָכֶיהָ" בַּשְּׁבִיעִי „כְּמִשְׁפָּטָם" מ"ם יו"ד מ"ם, הֲרֵי כָּאן מַיִם, רֶמֶז לְנִסּוּךְ הַמַּיִם מִן הַתּוֹרָה בֶּחָג: (35) עצרת תהיה לכם. עֲצוּרִים בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה. ד"א עֲצֶרֶת, עִצְרוּ מִלָּצֵאת, מְלַמֵּד שֶׁטָּעוּן לִינָה (בספרי). וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגָּדָה, לְפִי שֶׁכָּל יְמוֹת הָרֶגֶל הִקְרִיבוּ כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אוּמּוֹת וּבָאִין לָלֶכֶת, אָמַר לָהֶם הַמָּקוֹם: בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, עֲשׂוּ לִי סְעוּדָה קְטַנָּה, כְּדֵי שֶׁאֵהָנֶה מִכֶּם:

heißt. Die Zahl dieser Opfer ist auf 98 festgesetzt, um von ihnen die in der Strafrede פ׳ כי תבא enthaltenen 98 Flüche abzuwenden. — Beim zweiten Tage heißt es ונסכיהם wegen der gewöhnlichen Tagesopfer; es steht darum verändert, (ונסכיהם anst. ונסכה) um daraus die Lehre (Talm. Taanith 2) zu beherzigen. Beim zweiten סוכות-Tage heißt es ונסכיהם, beim sechsten Tag: ונסכיה, am siebenten Tag: כמשפטם, diese besitzanzeigenden Buchstaben bilden das Wort: מי"ם, anzudeuten, daß die an diesem Feste stattfindende Wasserweihe (נסוך המים בחג) in der Thora begründet ist. (35) עצרת תהיה לכם Man enthalte sich jeder Arbeit. Oder עצרת bedeutet: enthaltet euch an diesem Tage von da wegzugehen, man mußte in Jerusalem übernachten. Eine Erklärung hiezu gibt der Midrasch, Gott spricht: An diesen Festtagen brachtet ihr Opfer nach Zahl der 70 heidnischen Nationen, nun wollt ihr heimkehren; bereitet auch jetzt mir zu Ehren ein kleines Gastmahl, welches ich mit

לָכֶ֑ם כָּל־מְלֶ֥אכֶת עֲבֹדָ֖ה לֹ֥א תַעֲשֽׂוּ׃
(36) וְהִקְרַבְתֶּ֨ם עֹלָ֜ה אִשֵּׁ֨ה רֵ֤יחַ נִיחֹ֙חַ֙
לַֽיהוָ֔ה פַּ֥ר אֶחָ֖ד אַ֣יִל אֶחָ֑ד כְּבָשִׂ֧ים
בְּנֵי־שָׁנָ֛ה שִׁבְעָ֖ה תְּמִימִֽם׃ (37) מִנְחָתָ֣ם
וְנִסְכֵּיהֶ֗ם לַפָּ֛ר לָאַ֥יִל וְלַכְּבָשִׂ֖ים
בְּמִסְפָּרָ֥ם כַּמִּשְׁפָּֽט׃ (38) וּשְׂעִ֥יר
חַטָּ֖את אֶחָ֑ד מִלְּבַד֙ עֹלַ֣ת הַתָּמִ֔יד
וּמִנְחָתָ֖הּ וְנִסְכָּֽהּ׃ (39) אֵ֛לֶּה תַּעֲשׂ֥וּ
לַֽיהוָ֖ה בְּמוֹעֲדֵיכֶ֑ם לְבַ֨ד מִנִּדְרֵיכֶ֜ם

Enthaltung bei euch; keinerlei Dienstarbeit sollt ihr thun. (36) Und ihr sollt darbringen als Ganzopfer ein Feueropfer zum lieblichen Geruch dem Ewigen: einen Stier, einen Widder, sieben jährige, fehlerlose Lämmer. (37) Speiseopfer u. Trankopfer dazu, zu dem Stiere, zu dem Widder und zu den Lämmern nach ihrer Zahl, nach Vorschrift. (38) Und einen Bock als Sündopfer, außer dem beständigen Ganzopfer und dessen Speiseopfer und dem Trankopfer dazu. (39) Diese sollt ihr bereiten dem Ewigen an euren Festen, außer euren Gelübden

רש"י

(36) פר אחד איל אחד. אַיִל כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, הִתְעַכְּבוּ לִי מְעַט עוֹד, וְלָשׁוֹן חִבָּה הוּא זֶה, כְּבָנִים הַנִּפְטָרִים מֵאֲבִיהֶם, וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: קָשָׁה עָלַי פְּרִידַתְכֶם עַכְּבוּ עוֹד יוֹם אֶחָד. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה סְעוּדָה כּוּלִי כִּדְאִיתָא במסכת סוטה. וּבְמִדְרַשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא לִמְּדָה תוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַכְסְנַאי, יוֹם ראשון יַאֲכִילֶנּוּ פְּטוּמוֹת, לְמָחָר יַאֲכִילֶנּוּ דָּגִים, לְמָחָר בְּשַׂר בְּהֵמָה, לְמָחָר מַאֲכִילוֹ קִטְנִית, לְמָחָר מַאֲכִילוֹ יָרָק, פּוֹחֵת וְהוֹלֵךְ כְּפָרֵי הֶחָג: (39) אלה תעשו לה' במועדיכם, דָּבָר הַקָּצוּב לְחוֹבָה. לבד מנדריכם. אִם

Befriedigung annehmen werde. (36) פר אחד איל אחד Der Widder, auf Israel hindeutend. Gott sagte: Verweilet doch ein Wenig mir zu Ehren! Dieses Fest שמיני עצרת versinnbildlicht die besondere Liebe Gottes zu Israel, wie wenn Kinder von ihrem Vater scheiden wollen und er ihnen zuruft: Wie schwer und schmerzlich fällt mir doch euere Trennung! verbleibt doch nur einen Tag! Im Midr. Tanchuma heißt es: die Thora gibt uns hiemit eine Lebensregel, so wie man einen lieben Freund mit allen Zeichen der Gastfreundschaft aufnimmt und ihm die leckersten Speisen vorsetzt, ein Gleiches auch am zweiten, dritten Tage, nach und nach zur einfachen Kost übergeht, ebenso ist es mit den Sukkos-Festtagen der Fall, an welchen die Opfer in abnehmender Zahl dem Ewigen zu Ehren dargebracht werden, wo zuletzt der Ewige nur auch ein kleines Mahl wünscht am שמיני עצרת. (39) תעשו לה' במועדיכם Diese sind als Pflicht bestimmt. לבד מנדריכם Wenn ihr an Festtagen freiwillige Gaben gelobet, ist es

וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם
וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם׃
ל (1) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
פ פ פ

und freiwilligen Gaben an Ganzopfern und Speiseopfern und Trankopfern.

30. (1) Und Mosche sprach zu den Kindern Jisrael, ganz so wie der Ewige dem Mosche geboten.

מטות

(2) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת

(2) Und Mosche redete zu den Häuptern der

רש"י

בָּאתֶם לִידוֹר קָרְבָּנוֹת בְּרֶגֶל, מִצְוָה הִיא בִּידֵיכֶם, אוֹ נְדָרִים אוֹ נְדָבוֹת שֶׁנְּדַרְתֶּם כָּל הַשָּׁנָה, הַקְרִיבוּם בְּרֶגֶל, שֶׁמָּא יִקְשֶׁה לוֹ לַחֲזוֹר וְלַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם וּלְהַקְרִיב נְדָרָיו, וְנִמְצָא עוֹבֵר „בְּבַל תְּאַחֵר“:

ל (1) ויאמר משה אל בני ישראל. לְהַפְסִיק הָעִנְיָן, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, לְפִי שֶׁעַד כָּאן דְּבָרָיו שֶׁל מָקוֹם, וּפָרָשַׁת נְדָרִים מַתְחֶלֶת בְּדִבּוּרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, הוּצְרַךְ לְהַפְסִיק תְּחִלָּה, וְלוֹמַר שֶׁחָזַר מֹשֶׁה וְאָמַר פָּרָשָׁה זוֹ לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁאִם לֹא כֵן יֵשׁ בְּמַשְׁמָע, שֶׁלֹּא אָמַר לָהֶם זוֹ, אֶלָּא בְּפָרָשַׁת נְדָרִים הִתְחִיל דְּבָרָיו:

הסלת פרשת פנחס:

(2) ראשי המטות. חָלַק כָּבוֹד לַנְּשִׂיאִים, לְלַמְּדָם תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִנַּיִן שֶׁאַף שְׁאָר הַדִּבְּרוֹת כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר: „וַיָּשׁוּבוּ אֵלָיו אַהֲרֹן

euere Pflicht, sie zu erfüllen; oder die Gelübde und Spenden, die ihr das ganze Jahr hindurch gelobtet, bringt sie an den Festtagen, denn es könnte Mancher abgehalten werden, wieder nach Jerusalem zu kommen, um seine Gelübde zu entrichten, wodurch er das Gebot: Versäume nicht die gottgeweihten Gelübde zu entrichten (בל תאחר) übertreten möchte.

30. (1) ויאמר משה Nach R. Jischmael schließt dieser Vers die bis hieher von Gott selbst gesprochenen Worte ab, während die folgende Paraschа, welche von den Gelübden handelt, von Mosche vorgetragen wurde, darum ist dieser Vers nothwendig, um anzuzeigen, daß Mosche die von Gott vernommene Vorschrift betreffs der Festopfer sowohl, als auch die nachfolgende Parascha von den Gelübden den Israeliten vorgetragen hat.

(2) ראשי המטות Mosche erwies den Fürsten die Ehre, das Folgende ihnen zuerst, und dann den Israeliten vorzutragen. Woher wissen wir, daß dies auch bei den anderen Geboten so war? weil es

לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃ (3) אִישׁ כִּי־יִדֹּר נֶדֶר

Stämme der Kinder Israel und sprach: Das ist's, was der Ewige geboten: (3) Wenn Jemand

רש״י

וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם, ואחרי כן נגשו כל בני ישראל" (שמות ל״ד). ומה ראה לאומרה כאן? למד שהפרת נדרים ביחיד מומחה, ואם אין יחיד מומחה, מפר בשלש הדיוטות. או יכול, שלא אמר משה פרשה זו, אלא לנשיאים בלבד, נאמר כן „זה הדבר" „ונאמר בשחוטי חוץ" „זה הדבר" (ויקרא י״ז), מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל, שנאמר „דבר אל אהרן" וגומר אף זו נאמרה לכולן (ב״ב ק״ב): זה הדבר. משה נתנבא בכה אמר ה׳ כחצות הלילה (שמות י״א) והנביאים נתנבאו „בכה אמר ה׳" מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון „זה הדבר" (ספרי). ד״א, זה הדבר, מעוט הוא לוטר, שהחכם בלשון התרה, בעל בלשון הפרה כלשון הכתוב כאן, ואם חלפו, אין מותר ואין מופר (ספרי נדרים ע״ז): (3) נדר. האומר הרי עלי קונם, שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני.

schon (M. 2, 34, 31) heißt: Sie kehrten zurück, Aharon und alle Fürsten; Mosche redete mit ihnen und hernach traten alle Israeliten hinzu. Warum aber wird dies hier besonders hervorgehoben? Es will lehren, daß zur Aufhebung eines Gelübdes ein einzelner, anerkannt Gesetzkundiger hinreichend ist, und in Ermanglung eines solchen es auch durch drei Laien geschehen kann. Damit man nicht denke, Mosche habe diesen Abschnitt nur den Fürsten mitgetheilt, so heißt es זה הדבר, und bei den außerhalb des Tempels geschlachteten Opfern gleichfalls (M. ?, 17, 2) זה הדבר, so wie es dort dem Aharon, seinen Söhnen und allen Israeliten mitgetheilt wurde, denn es steht dort: Rede zu Aharon, seinen Söhnen und zu ganz Israel, ebenso ist auch dieser Abschnitt Allen vorgetragen worden. זה הדבר Mosche sagte (M. 2, 11, 4): כה אמר ה׳, ebenso heißt es bei den anderen Profeten כה אמר ה׳, hier aber übertraf ersterer die letzteren durch einen neuen Ausdruck זה הדבר: dies ist das Wort — für bestimmt. Oder זה zeigt auf etwas Einschränkendes hin, daß nämlich ein Gelehrter (zum Auflösen eines Gelübdes) das Wort מותר aufgelöst, der Ehemann selbst aber מופר vernichtet, sprechen muß. Nach dem Wortlaut dieser Paruscha; hat man aber diese Ausdrücke verwechselt, (daß der Gelehrte sagt מופר und der Ehemann מותר), dann ist das Gelübde nicht aufgelöst und nicht vernichtet. (3) נדר Wenn Jemand sagt: Ich gelobe, dies oder jenes nicht zu essen, oder dies oder jenes nicht zu thun. Nun könnte

לַיהוָה אוֹ־הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר
עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל־הַיֹּצֵא
מִפִּיו יַעֲשֶׂה׃ (4) וְאִשָּׁה כִּי־תִדֹּר נֶדֶר
לַיהוָה וְאָסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ
בִּנְעֻרֶיהָ׃ (5) וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ
וֶאֱסָרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהֶחֱרִישׁ
לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר

ein Gelübde thut dem Ewigen, oder schwört einen Schwur, mit Entsagung seine Seele zu binden, so soll er sein Wort nicht entweihen; ganz so, wie es aus seinem Munde gegangen, soll er thun. (4) Wenn aber ein Weib ein Gelübde thut dem Ewigen, oder sich bindet mit Entsagung im Hause ihres Vaters, in ihren Mädchenjahren. (5) Und ihr Vater hört ihr Gelübde oder ihre Entsagung, womit sie ihre Seele gebunden, und ihr Vater schweigt dazu, so bestehen alle ihre Gelübde

רש"י

יָכוֹל אֲפִילוּ נִשְׁבַּע שֶׁיֹּאכַל נְבֵלוֹת, אֲנִי קוֹרֵא עָלָיו „כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה" ת"ל לֶאְסֹר אִסָּר, לֶאֱסוֹר אֶת הַמּוּתָּר וְלֹא לְהַתִּיר אֶת הָאָסוּר: לא יחל דברו. כְּמוֹ, לֹא יְחַלֵּל דְּבָרוֹ, „לֹא יַעֲשֶׂה דְּבָרָיו חוּלִין": (4) בבית אביה. בִּרְשׁוּת אָבִיהָ וַאֲפִילוּ אֵינָהּ בְּבֵיתוֹ (ספרי): בנעוריה. וְלֹא קְטַנָּה, וְלֹא בּוֹגֶרֶת, שֶׁהַקְּטַנָּה אֵין נִדְרָהּ נֶדֶר, וְהַבּוֹגֶרֶת אֵינָהּ בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל אָבִיהָ לְהָפֵר נְדָרֶיהָ, וְאֵי זוֹ הִיא קְטַנָּה? אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: בַּת י"א שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, נְדָרֶיהָ נִבְדָּקִין, אִם יָדְעָה לְשֵׁם מִי נָדְרָה, לְשֵׁם מִי הִקְדִּישָׁה, נִדְרָהּ נֶדֶר, בַּת י"ב

man glauben, wenn er geloben würde, verboteues Fleisch von gefallenen Thieren (נבלות) zu essen, daß er dieses auch halten müsse, „so wie er es ausgesprochen"? daher heißt es לאסר אסר, er macht sich etwas verboten, das Erlaubte nämlich sich unerlaubt zu machen, (da muß er das Gelübde halten), er darf aber etwas Verbotenes sich nicht für erlaubt erklären. לא יחל דברו wie לא יחלל, er darf sein Wort nicht herabwürdigen. (4) בבית אביה Unter der Botmäßigkeit ihres Vaters, selbst wenn sie nicht in seinem Hause wohnt. בנעוריה Nicht aber wenn sie noch ein Kind, oder בוגרת (s. M. 2, 21, 11) ist; denn von einem Kinde sind die Gelübde gar nicht giltig, und eine בוגרת steht nicht mehr unter der väterlichen Aufsicht, daß er ihre Gelübde lösen könnte. Bis wann heißt sie ein Kind? Unsere Lehrer bestimmen, von eilf Jahren und einem Tage aufwärts werden ihre Gelübde untersucht, weiß sie nun, in wessen Namen sie gelobt und wem zu Ehren sie Etwas geheiligt hat, dann ist ihr Gelübde giltig; wenn sie aber zwölf Jahre und einen Tag alt ist,

אשר־אסרה על־נפשה יקום׃ (6) ואם־הניא אביה אתה ביום שמעו כל־נדריה ואסריה אשר־אסרה על־נפשה לא יקום ויהוה יסלח־לה כי־הניא אביה אתה׃ (7) ואם־היו תהיה לאיש

und jede Entsagung, womit sie ihre Seele gebunden, soll bestehen. (6) Wenn aber ihr Vater es verwehrt hat am Tage, da er es gehört; so sollen alle ihre Gelübde und Entsagungen, womit sie ihre Seele gebunden, nicht bestehen, und der Ewige wird ihr vergeben denn ihr Vater hat es ihr verwehrt. (7) Und wenn sie einem Manne wird, und hat

רש״י

שנה ויום אחד, אינה צריכה ליבדק׃ (6) ואם הניא אביה אותה. אם מנע אותה מן הנדר, כלומר, שהפר לה, הנאה זו איני יודע מה היא, כשהוא אומר „ואם ביום שמוע אישה יניא אותה והפר״ הוי אומר הנאה זו הפרה. ופשוטו לשון מניעה והסרה, וכן „למה תניאון״ (במדבר ל״ב), וכן „שמן ראש אל יניא ראשי״ (תהלים קמ״א), וכן „וידעתם את תנואתי״ (במדבר י״ד) את אשר סרתם מעלי׃ וה׳ יסלח לה. במה הכתוב מדבר׃ באשה שנדרה בנזיר, ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה, ושותה יין ומטמאה למתים, זו היא שצריכה סליחה ואע״פי שהוא מופר, ואם המופרין צריכים סליחה, ק״ו לשאינן מופרים (ספרי)׃ (7) ואם היו תהיה לאיש. זו ארוסה, או אינו אלא

dann braucht ihr Gelübde nicht mehr untersucht zu werden. (6) ואם הניא אביה אותה Wenn er ihr es wehrt, d. h. er hat das Gelübde aufgehoben. Wir wüßten eigentlich nicht, was הניא bedeutet? da es aber heißt: יניא אותה והפר, dies besagt, daß das Aufheben des Gelübdes mit dem Worte מופר לך (keineswegs aber durch מותר לך) geschehen muß. הניא heißt verwehren, abhalten, ebenso (M. 4, 32, 7) ולמה תניאון, desgl. (Ps. 141) des Salböls Duft — nicht weigert sich mein Haupt, אל יניא ראשי — וידעתם את תנואתי (M. 4, 14) weil ihr von mir gewichen seid. וה׳ יסלח לה Die Rede ist von einer Frauensperson, welche ein Gelübde der Enthaltsamkeit gethan, der Mann es erfuhr und das Gelübde vernichtete, sie aber wußte nichts davon und hat das Gelübde übertreten, sie trank nämlich Wein, oder verunreinigte sich an Leichen, diese bedarf der göttlichen Vergebung, obgleich der Mann das Gelübde vernichtet hat. Denn, wenn solches Gelübde Verzeihung bedarf, (weil die gelobende Person von der Auflösung derselben nichts wußte), um so mehr doch die Übertretung jener Gelübde, die noch nicht aufgelöst sind! (7) ואם היו תהיה לאיש Ist hier eine Verlobte oder Verheiratete

וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ׃ (8) וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקֻמוּ׃ (9) וְאִם בְּיוֹם שְׁמֹעַ אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ וְהֵפֵר אֶת־נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ

Gelübde auf sich oder ihren Lippen Entfahrenes, womit sie ihre Seele gebunden; (8) Und ihr Mann hört es eines Tages, da er es hört, und schweigt dazu; so bestehen ihre Gelübde, und ihre Entsagungen, womit sie ihre Seele gebunden, sollen bestehen. (9) Wenn aber am Tage, da es ihr Mann hört, er es ihr verwehret; so hat er aufgelöst ihr Gelübde, das sie auf sich hatte, und das ihren Lippen Entfahrene, womit sie ihre

רש"י

נְשׂוּאָה, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר „וְאִם בֵּית אִישָׁהּ נָדָרָה" הֲרֵי נְשׂוּאָה אָמוּר, וְכַאן בַּאֲרוּסָה. וּבָא לַחֲלוֹק בָּהּ, שֶׁאָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפִירִין נְדָרֶיהָ, הֵפֵר הָאָב וְלֹא הֵפֵר הַבַּעַל, אוֹ הֵפֵר הַבַּעַל וְלֹא הֵפֵר הָאָב, הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מוּפָר, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, אִם קִיֵּם אֶחָד מֵהֶם (נדרים ס"ז): ונדריה עליה. שֶׁנָּדְרָה בְּבֵית אָבִיהָ וְלֹא שָׁמַע בָּהֶן אָבִיהָ, וְלֹא הוּפְרוּ וְלֹא הוּקְמוּ: (8) ושמע אישה וגו'. הֲרֵי לְךָ שֶׁאִם קִיֵּם הַבַּעַל שֶׁהוּא קַיָּים: (9) והפר את נדרה. יָכוֹל אֲפִילּוּ לֹא הֵפֵר הָאָב תַּ"ל „בִּנְעוּרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ" כָּל שֶׁבִּנְעוּרֶיהָ בִּרְשׁוּת אָבִיהָ

gemeint? da es aber (V. 11) heißt: Wenn sie in dem Hause ihres Mannes ein Gelübde thut, so ist dort von einer Verheirateten schon die Rede, hier jedoch von einer Verlobten. Die Stelle macht hierin einen Unterschied, daß bei einer Verlobten sowohl der Vater, als auch der Bräutigam ihr Gelübde aufheben müssen, so daß wenn nur einer von beiden das Gelübde auflöst, es als nicht aufgelöst zu betrachten ist; selbstverständlich umsoweniger wenn nur Einer derselben es bestätigt hat. ונדריה עליה Wenn sie das Gelübde im väterlichen Hause gethan, und der Vater es nicht erfuhr, es also weder vernichtet, noch bestätigt wurde. (8) ושמע אישה Hieraus folgt, daß wenn der Gatte es bestätigte, es Giltigkeit hat. (9) והפר את נדרה Man könnte glauben, auch wenn der Vater das Gelübde nicht vernichtet hat, soll es durch das Verwehren des Bräutigams vernichtet sein, so heißt es בנעוריה בית אביה d. h. solange sie in ihren Mädchenjahren, verlobt oder nicht verlobt ist,

וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ׃ (10) וְנֵדֶר אַלְמָנָה
וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ
יָקוּם עָלֶיהָ׃ (11) וְאִם־בֵּית אִישָׁהּ
נָדָרָה אוֹ־אָסְרָה אִסָּר עַל־נַפְשָׁהּ
בִּשְׁבֻעָה׃ (12) וְשָׁמַע אִישָׁהּ וְהֶחֱרִשׁ
לָהּ לֹא הֵנִיא אֹתָהּ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ
וְכָל־אִסָּר אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ
יָקוּם׃ (13) וְאִם־הָפֵר יָפֵר אֹתָם ׀
אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ
לִנְדָרֶיהָ וּלְאִסַּר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ
הֲפֵרָם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ׃ (14) כָּל־נֵדֶר
וְכָל־שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ

Seele gebunden, und der Ewige wird ihr vergeben. (10) Und das Gelübde einer Verstoßenen, Alles, womit sie ihre Seele gebunden, soll für sie bestehen. (11) Und wenn sie im Hause ihres Mannes gelobt oder mit Entsagung ihre Seele gebunden hat durch einen Schwur, (12) Und ihr Mann hörte es und schwieg dazu, verwehrte ihr nicht; so bestehen alle ihre Gelübde, und jede Entsagung, womit sie ihre Seele gebunden, soll bestehen. (13) Wenn aber ihr Mann dieselben aufgelöst hat am Tage, da er es gehört: so soll aller Ausspruch ihrer Lippen in Gelübden oder zur Entsagung für ihrer Seele nicht bestehen; der Mann hat sie aufgelöset, und der Ewige wird ihr vergeben. (14) Jedes Gelübde und jeder Schwur einer Entsagung, sich zu kasteien, ihr Mann

רש"י

היא (קידושין י"ג): (10) כל אשר אסרה על נפשה
יקום עליה. לְפִי שֶׁאֵינָהּ לֹא בִּרְשׁוּת אָב וְלֹא בִּרְשׁוּת
בַּעַל, וּבְאַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אֲבָל
אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין, מֵת הַבַּעַל, נִתְרוֹקְנָה וְחָזְרָה
לִרְשׁוּת הָאָב: (11) ואם בית אישה נדרה. בִּנְשׂוּאָה
הַכָּתוּב מְדַבֵּר: (14) כל נדר וכל שבועת אסר וגו'.
לְפִי שֶׁאָמַר, שֶׁהַבַּעַל מֵפֵר, יָכוֹל כָּל נְדָרִים בְּמַשְׁמָע?
ת"ל „לְעַנֹּת נֶפֶשׁ", אֵינוֹ מֵפֵר אֶלָּא עִנּוּי נֶפֶשׁ

sie immer unter der Botmäßigkeit ihres Vaters steht. (8) אשר אסרה על נפשה יקום עליה Weil sie weder unter der Aufsicht ihres Vaters noch unterm Schutze ihres Mannes steht; hier ist von einer verehelichten Witwe die Rede: wenn sie aber nach der Verlobung Witwe wurde, kehrt sie wieder unter des Vaters Botmäßigkeit zurück. (11) ואם בית אישה נדרה Hier ist die Rede von einer Verheirateten. (14) כל נדר וכל שבועת איסר Weil es heißt, der Mann könne die Gelübde vernichten, so könnte man denken, alle Gelübde, darum steht dabei לענית נפש, d. h. nur solche Gelübde, wodurch der Leib kasteiet wird. Näheres im Talm.

יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ׃ (15) וְאִם־הַחֲרֵשׁ
יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֶל־יוֹם וְהֵקִים
אֶת־כָּל־נְדָרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־אֱסָרֶיהָ
אֲשֶׁר עָלֶיהָ הֵקִים אֹתָם כִּי־הֶחֱרִשׁ לָהּ
בְּיוֹם שָׁמְעוֹ׃ (16) וְאִם־הָפֵר יָפֵר אֹתָם
אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ וְנָשָׂא אֶת־עֲוֺנָהּ׃
(17) אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבִתּוֹ
בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ׃ פ שני
לא (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(2) נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת

kann es bestätigen und ihr Mann kann es auflösen. (15) Wenn aber ihr Mann dazu schweigt von Tage zu Tage, so hat er bestätigt alle ihre Gelübde, oder alle ihre Entsagungen, die sie auf sich hat; bestätigt hat er sie, weil er dazu geschwiegen am Tage, da er es gehört. (16) Und wenn er sie aufgelöset nach dem (Tage, da) er es gehört, so hat er ihre Schuld zu tragen. (17) Dies sind die Gesetze, welche der Ewige dem Mosche geboten, zwischen einem Manne und seinem Weibe, zwischen einem Vater und seiner Tochter in ihren Mädchenjahren, im Hause ihres Vaters.

31. (1) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (2) Nimm

רש״י

בִּלְבָד, וְהֵם מְפוֹרָשִׁים בְּמַס׳ (נדרים ע״ט): (15) מיום אל יום. שֶׁלֹּא תֹאמַר מֵעֵת לְעֵת, לְכָךְ נֶאֱמַר „מִיּוֹם אֶל יוֹם״ לְלַמֶּדְךָ, שֶׁאֵין מֵפֵר, אֶלָּא עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ: (16) אחרי שמעו. אַחֲרֵי שֶׁשָּׁמַע וְקִיֵּם, שֶׁאָמַר, אֶפְשִׁי בּוֹ, וְחָזַר וְהֵפֵר לָהּ אֲפִילוּ בּוֹ בַּיּוֹם: ונשא את עונה. הוּא מוּכְנָס תַּחְתֶּיהָ, לָמַדְנוּ מִכַּאן, שֶׁהַגּוֹרֵם תַּקָּלָה לַחֲבֵירוֹ הוּא נִכְנָס תַּחְתָּיו לְכָל הָעוֹנָשִׁין:

לא (2) מאת המדינים. וְלֹא מֵאֵת הַמּוֹאָבִים, שֶׁהַמּוֹאָבִים נִכְנְסוּ לְדָבָר מֵחֲמַת יִרְאָה

Nedarim. (15) מיום אל יום Damit man nicht glaube, es seien 24 Stunden Zeit dazu, so heißt es מיום אל יום welches lehrt, man kann die des Morgens gethanen Gelübde nur bis zum Abenddunkel auflösen; die Nacht aber zähll schon zum folgenden Tage. (16) אחרי שמעו Wenn er es, nachdem er es gehört, bestätigt, d. h. er sagt, ich bin dazu einverstanden, dann aber anderer Meinung ist, und das Gelübde auflöst, wenn auch noch an demselben Tage. ונשא את עונה so hat er es auf dem Gewissen; daraus erhellet, wer Jemand zur Sünde Anlaß gibt, so wird er dafür zur Verantwortung gezogen.

31. (1) מאת המדינים An den Moabiten sollen die Israeliten keine Rache nehmen, denn die Moabiten leisteten Widerstand blos

הַמִּדְיָנִים אַחַר תֵּאָסֵף אֶל־עַמֶּיךָ׃
(3) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הֵחָלְצוּ
מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא וְיִהְיוּ עַל־מִדְיָן
לָתֵת נִקְמַת־יְהוָה בְּמִדְיָן׃ (4) אֶלֶף
לַמַּטֶּה אֶלֶף לַמַּטֶּה לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל
תִּשְׁלְחוּ לַצָּבָא׃ (5) וַיִּמָּסְרוּ מֵאַלְפֵי
יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמַּטֶּה שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף

Rache für die Kinder Jisrael an den Midjanim; hernach sollst du eingethan werden zu deinem Volke. (3) Und Mosche redete zu dem Volke und sprach: Rüstet von euch Männer zum Heere, und sie sollen ziehen wider Midjan um auszuüben die Rache des Ewigen an Midjan. (4) Je tausend vom Stamme, von allen Stämmen Jisraels sollt ihr senden zum Heere. (5) Da wurden geliefert von den Geschlechtern Jisraels tausend vom Stamme,

רש"י

שֶׁהָיוּ יְרֵאִים מֵהֶם, שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹלְלִים אוֹתָם, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר „אֶלָּא אַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה" (דברים ב') אֲבָל מִדְיָנִים נִתְעַבְּרוּ עַל רִיב לֹא לָהֶם. ד"א מִפְּנֵי ב' פְּרִידוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי לְהוֹצִיא מֵהֶם, רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית (ב"ק ל"ח): (3) וידבר משה וגומר. אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁמַע שֶׁמִּיתָתוֹ תְּלוּיָה בַּדָּבָר, עָשָׂה בְשִׂמְחָה וְלֹא אֵיחֵר (ספרי): החלצו כְּתַרְגּוּמוֹ, לָשׁוֹן חֲלוּצֵי צָבָא, מְזוּיָנִים: אנשים. צַדִּיקִים, וְכֵן „בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים" (שמות ט"ז), וְכֵן „אֲנָשִׁים חֲכָמִים וִידוּעִים" (דברים א'): נקמת ה'. שֶׁהָעוֹמֵד כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל כְּאִילוּ עוֹמֵד נֶגֶד הקב"ה: (4) לכל מטות ישראל. לְרַבּוֹת שֵׁבֶט לֵוִי (ספרי): (5) וימסרו. לְהוֹדִיעֲךָ שִׁבְחָן שֶׁל רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל כַּמָּה

aus Furcht, um von ihnen geplündert zu werden, denn von ihnen heißt es nur (M. 5. 2, 9): Greife sie nicht kriegerisch an, die Midjaniten aber thaten es aus purer Streit- und Rachsucht. Oder es soll deshalb gegen die Moabiten keine Rache geübt werden, weil von ihnen zwei taubenähnliche, vortreffliche Frauen abstammen: Ruth, die Moabiterin und Naama, die Amoniterin. (3) וידבר משה Obgleich er es erfahren hatte, daß dieser Auftrag mit seinem Tode in engem Zusammenhange steht, that er es dennoch freudig, ungesäumt. החלצו Rüstet Männer zum Kriege aus. אנשים Fromme Männer, wie בחר לנו אנשים, desgleichen אנשים חכמים וידועים — נקמת ה' Denn wer sich gegen Jisrael (als Gottbekenner) auflehnt, ist so anzusehen, als hätte er sich gegen Gott aufgelehnt. (4) לכל מטות ישראל Der Stamm Lewi mitinbegriffen. (5) וימסרו Dies zeigt an, wie sehr die Israeliten ihre Führer liebten! bevor sie vom Tode

חֲלוּצֵי צָבָא׃ (6) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֶּה לַצָּבָא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַצָּבָא וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ׃ (7) וַיִּצְבְּאוּ עַל־מִדְיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה

zwölf tausend, gerüstet zum Heere. (6) Und Mosche sandte sie, tausend vom Stamme, zum Heere, sie und Pinchas, den Sohn Elasars, des Priesters, zum Heere, und die heiligen Geräthe und die Trompeten zum Lärmblasen, in dessen Hand. (7) Und sie zogen im Heere wider Midjan,

רש"י

הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו, מה הוא אומר „עוד מעט וסקלוני" (שמות י"ז). ומששמעו, שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן: (6) אותם ואת פינחס. מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כולם. ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר? אמר הקדוש ברוך הוא: מי שהתחיל במצוה שהרג כזבי בת צור, יגמור, ד"א, שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו, שנאמר „והמדנים מכרו אותו" (בראשית ל"ז), ומנין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף? שנאמר „מבנות פוטיאל" (שמות ו') מזרע יתרו שפיטם עגלים לע"א, ומזרע יוסף שפטפט ביצרו (סוטה מ'), דבר אחר, שהיה משוח מלחמה: וכלי הקדש. זה הארון והציץ, שהיה בלעם עמהם, ומפריח מלכי מדין

Mosches hörten, klagte Mosche (M. 3, 17, 4): Nur wenig noch, und sie steinigen mich! als sie aber hörten, daß nach dem Kriege mit Midjan der Tod Mosches erfolgen werde, da wollten sie nicht in diesen Krieg ziehen, und mußten gewaltsam ausgehoben werden. (6) אותם ואת פינחס Andeutend, daß Pinechas so gewichtig war, wie sie alle zusammen. Warum mußte aber Pinechas ausziehen und nicht Elasar? Gott sprach: Er, der mit der Heldenthat begonnen — der die Midjaniterin Kosbi tödtet — soll sie auch zu Ende führen. Oder, er zog gegen die Midjaniter, um den Josef (seinen Stammvater, mütterlicherseits) zu rächen, weil es heißt (M. 1, 37, 36): die Midjaniter verkauften ihn. Woher ist bewiesen, daß die Mutter des Pinechas von Josef abstammt? weil es (M. 2, 6 25) heißt: Eleasar heiratete eine von den Töchtern des פוטיאל, die den Pinechas gebar, von der Nachkommenschaft Jithros, der Kälber mästete zum Götzendienste, (שפיטם) von der Nachkommenschaft Josefs, der anderseitige Stammvater des Pinechas, der seiner Leidenschaft widerstand (שפטפט ביצרו). Oder, er zog in den Krieg, weil er der geweihte Feldpriester war. וכלי הקדש Das waren die Bundeslade und das Stirnblech; denn Bileam war

וַיַּהַרְגוּ כָּל־זָכָר׃ (8) וְאֶת־מַלְכֵי מִדְיָן
הָרְגוּ עַל־חַלְלֵיהֶם אֶת־אֱוִי וְאֶת־רֶקֶם
וְאֶת־צוּר וְאֶת־חוּר וְאֶת־רֶבַע חֲמֵשֶׁת
מַלְכֵי מִדְיָן וְאֵת בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר הָרְגוּ
בֶּחָרֶב׃ (9) וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־

so wie der Ewige dem Mosche geboten, und erschlugen alles Männliche. (8) Und die Könige Midjans erschlugen sie unter ihren Erschlagenen, den Ewi und Rekem und Zur und Chur und Reba, die fünf Könige Midjans; und auch den Bileam, Sohn Beors, erschlugen sie mit dem Schwerte. (9) Und die Kinder Jisrael führten gefangen weg die Weiber

רש״י

בִּכְשָׁפִים, וְהוּא עַצְמוֹ פּוֹרֵחַ עִמָּהֶם, הֶרְאָה לָהֶם אֶת הַצִּיץ, שֶׁהַשֵּׁם חָקוּק בּוֹ, וְהֵם נוֹפְלִים, לְכָךְ נֶאֱמַר „עַל חַלְלֵיהֶם" בְּמַלְכֵי מִדְיָן, שֶׁנּוֹפְלִים עַל הַחֲלָלִים מִן הָאֲוִיר, וְכֵן בְּבִלְעָם כָּתוּב „עַל חַלְלֵיהֶם" (בס' יהושע סימן י"ג): בידו, בִּרְשׁוּתוֹ, וְכֵן „וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ" (במדבר כ"א): (8) חמשת מלכי מדין. וְכִי אֵינִי רוֹאֶה שֶׁחֲמִשָּׁה מָנָה הַכָּתוּב, לָמָּה הוּזְקַק לוֹמַר „חֲמֵשֶׁת"? אֶלָּא לְלַמֶּדְךָ, שֶׁשָּׁווּ כֻּלָּם בְּעֵצָה וְהֻשְׁווּ כֻּלָּם בְּפוּרְעָנוּת, וּבִלְעָם הָלַךְ שָׁם לִיטּוֹל שְׂכַר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף שֶׁהִפִּיל מִיִּשְׂרָאֵל בַּעֲצָתוֹ, וְיָצָא מִמִּדְיָן לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל וּמַשִּׂיאָן עֵצָה רָעָה, אָמַר לָהֶם: אִם כְּשֶׁהֱיִיתֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא, לֹא יְכָלְתֶּם לָהֶם, וְעַכְשָׁיו בי"ב אֶלֶף אַתֶּם בָּאִים לְהִלָּחֵם? נָתְנוּ לוֹ שְׂכָרוֹ

mit ihnen, er ließ durch Zauberei die Könige von Midjan in der Luft schweben, er selbst flog auch mit; da wurde ihnen das Stirnblech gezeigt, worin der Gottesname eingegraben war, sie fielen herunter, darauf deutet על חלליהם sie fielen aus der Luft auf die (andere) Leichen; dasselbe steht von Bileam (Josua 13, 22) (אל חלליהם).. — בידו In seiner Gewalt, ähnlich (M. 4, 21, 26): er nahm sein ganzes Land aus seiner Gewalt (מידו). חמשת מלכי מדין Man sieht ja, daß hier fünf aufgezählt werden, wozu steht חמשת? es lehrt aber, daß sie alle gleichen Sinnes waren, dafür wurden sie in gleichem Maße bestraft, Bileam war hingegangen, um dort seinen Lohn zu holen; dafür, daß durch seinen Rath zur Verführung, 24,000 Israeliten ums Leben gekommen waren; er zog dann aus Midjan den Israeliten entgegen, gab ihnen den Rath, indem er sagte: Wie ihr sechsmal Hunderttausend zähltet, konntet ihr dem Feinde nicht beikommen; wie wollt ihr ihn jetzt mit 12,000 besiegen? die Israeliten gaben ihm

נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת־טַפָּם וְאֵת כָּל־בְּהֶמְתָּם
וְאֶת־כָּל־מִקְנֵהֶם וְאֶת־כָּל־חֵילָם בָּזָזוּ׃
(10) וְאֵת כָּל־עָרֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת
כָּל־טִירֹתָם שָׂרְפוּ בָּאֵשׁ׃ (11) וַיִּקְחוּ
אֶת־כָּל־הַשָּׁלָל וְאֵת כָּל־הַמַּלְקוֹחַ

Midjans und ihre Kinder und all ihr Vieh und alle ihre Heerden; und all ihr Vermögen erbeuteten sie.
(10) Und all ihre Städte in ihren Wohnsitzen und all ihre Zeltdörfer verbrannten sie im Feuer.
(11) Und sie nahmen alle Beute und allen Raub

רש״י

מְשֻׁלָּם וְלֹא קִפְּחוּהוּ (ספרי): בחרב. הוּא בָּא עַל יִשְׂרָאֵל וְהֶחֱלִיף אוּמָנוּתוֹ בְּאוּמָנוּתָם, שֶׁאֵין נוֹשָׁעִים אֶלָּא בְּפִיהֶם, וְעַל יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וּבָא הוּא וְתָפַשׂ אוּמָנוּתָם לְקַלְּלָם בְּפִיו, אַף הֵם בָּאוּ עָלָיו וְהֶחֱלִיפוּ אוּמָנוּתָם בְּאוּמָנוּת הָאוּמוֹת, שֶׁבָּאִין בַּחֶרֶב שֶׁנֶּאֱמַר „וְעַל חַרְבְּךָ תִחְיֶה״ (בראשית כ״ז): (10) טירותם. מָקוֹם פַּלְטְרִין שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא לְשׁוֹן מוֹשַׁב כּוּמָרִים, יוֹדְעֵי חוּקֵּיהֶם. דָּבָר אַחֵר, לְשׁוֹן מוֹשַׁב שָׂרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁמְּתוּרְגָּם „סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים״ טוּרְנֵי פְלִשְׁתָּאֵי: (11) ויקחו את כל השלל וגו׳. מַגִּיד, שֶׁהָיוּ כְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים, וְלֹא נֶחְשְׁדוּ עַל הַגָּזֵל, לִשְׁלוֹחַ יָד בַּבִּזָּה שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת, שֶׁנֶּאֱמַר „אֶת כָּל הַשָּׁלָל וגו׳, וַעֲלֵיהֶם מְפוֹרָשׁ בַּקַּבָּלָה „שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים״ וגו׳ (שיר ו׳), אַף אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה שֶׁבִּיךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים: שלל. הֵן

hiefür seinen vollen Lohn, unverkürzt. — בחרב durch Schwert. — Er zog aus gegen die Israeliten und wechselte sein Handwerk mit dem ihrigen; denn die Israeliten feierten ihre Siege blos durch die Macht des Gebetes; auch er kam, ergriff gleichsam ihr Werkzeug, die Sprache, den Fluch im Munde, um sie zu besiegen, da kamen sie ebenfalls gegen ihn und wechselten ihr Handwerk mit dem Schwerte, wie es (M. 1, 27, 40) heißt: Du sollst von deinem Schwerte leben. (10) טירותם Ihre Paläste, woselbst ihre gesetzgebenden Priester die Berathungen hielten. Oder טירותם bedeutet, den Sitz der Fürsten, so wie סרני פלשתים chaldäisch טירני פלשתאי übersetzt wird. (11) ויקחו את כל השלל Es zeigt an, daß sie alle rechtschaffen, gerecht, und vom Verdachte, Etwas von der Beute sich heimlich zugeeignet zu haben, frei waren, denn sie brachten alle Beute vor Mosche. Darauf deutet die Stelle (Hohel. 6, 6): Deine Zähne sind wie eine Lämmerheerde; auch deine Krieger sind rein und fromm wie die zarten Lämmer. שלל Heißen bewegliche Gegenstände, wie Kleider

באדם ובבהמה: (12) ויבאו אל־משה
ואל־אלעזר הכהן ואל־עדת בני־
ישראל את־השבי ואת־המלקוח ואת־
השלל אל־המחנה אל־ערבת מואב
אשר על־ירדן ירחו: ס (שלישי שני)
(13) ויצאו משה ואלעזר הכהן וכל־
נשיאי העדה לקראתם אל־מחוץ
למחנה: (14) ויקצף משה על־פקודי
החיל שרי האלפים ושרי המאות
הבאים מצבא המלחמה: (15) ויאמר
אליהם משה החייתם כל־נקבה:
(16) הן הנה היו לבני ישראל בדבר

an Menschen und Vieh. (12) Und brachten zu Mosche und zu Elasar, dem Priester, und zu der ganzen Gemeinde der Kinder Jisrael die Gefangenen und den Raub und die Beute ins Lager, in den Ebenen Moabs, die am Jarden von Jerecho. (13) Da gingen Mosche und Elasar, der Priester, und alle Fürsten der Gemeinde ihnen entgegen hinaus vor das Lager. (14) Und Mosche zürnte über die Befehlshaber des Heeres, die Obersten über die Tausende und die Obersten über die Hunderte, die vom Kriegszuge kamen. (15) Und Mosche sprach zu ihnen: Ihr habt alles Weibliche leben lassen? (16) Siehe, sie waren den

רש"י

מטלטלין של מלבוש ותכשיטין: בז. הוא ביזת מטלטלין שאינם תכשיט: מלקוח. אדם ובהמה ובמקום שכתוב שבי אצל מלקוח: שבי באדם, ומלקוח בבהמה: (13) ויצאו משה ואלעזר הכהן. לפי שראו את נערי ישראל יוצאים לחטוף מן הבזה: (14) ויקצוף משה על פקודי החיל. ממונים על החיל, ללמדך, שכל סרחון הדור תלוי בגדולים שיש כח בידם למחות: (16) הן הנה. מגיד שהיו מכירים

und Geschmeide, בז sind erbeutete, bewegliche Gegenstände, die keine Kleinodien sind. מלקוח Erbeutete Menschen und Hausthiere; wo aber שבי neben מלקוח steht, dort versteht man unter שבי Beute an Menschen, und unter מלקוח Beute an Vieh. (13) ויצאו משה ואלעזר Sie gingen darum hinaus, weil sie sahen, daß die isr. Jünglinge hinausgegangen waren, um nach Beute zu haschen. — (14) על פקודי החיל Mosche zürnte dem Befehlshaber, dies lehrt, daß die Fehler einer ganzen Generation seinen Obern trifft, weil diese die Macht besitzen, sie davon abzuhalten. (16) הן הנה Dies bezeugt, daß diese Frauenspersonen erkannt wurden; diese eben waren es,

בִּלְעָם לִמְסָר־מַעַל בַּיהוָה עַל־דְּבַר
פְּעוֹר וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת יְהוָה׃
(17) וְעַתָּה הִרְגוּ כָל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־
אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרֹגוּ׃
(18) וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־
יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם׃ (19) וְאַתֶּם

Kindern Jisrael auf das Wort Bileams, Untreue zu begehen am Ewigen bei der Sache des Peor, daß die Plage kam unter die Gemeinde des Ewigen. (17) Und nun erschlaget alles Männliche unter den Kindern und das Weib, die einen Mann erkannt durch Beischlaf, erschlaget. (18) Aber alle Kinder unter dem weiblichen Geschlecht, die nicht erkannt den Beischlaf eines Mannes lasset leben für euch. (19) Und ihr

רש״י

אותן, זו היא שנכשל פלוני בה: בדבר בלעם. אמר להם, אפילו אתם מכניסין כל המונות (ס"א אומות) שבעולם, אין אתם יכולים להם, שמא מרובים אתם מן המצרים, שהיו שש מאות רכב בחור, בואו ואשיאכם עצה, אלהיהם של אלו שונא זמה הוא וכו' כדאיתא בחלק ובספרי: (17) וכל אשה ידעת איש. ראויה ליבעל, אף על פי שלא נבעלה, ולפני הציץ העבירום, והראויה ליבעל פניה מוריקות (יבמות ס'): הרוגו. למה חזר ואמר? להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל (ספרי), שאם אני קורא, הרגו כל זכר בטף, וכל אשה ידעת איש, וכל הטף בנשים, איני יודע אם להרוג (וכל אשה יודעת) עם הזכרים או להחיות עם הטף, לכך נאמר "הרוגו":

durch welche dieser oder jener zu Falle gekommen. בדבר בלעם Bileam sagte zu den Midjaniten: Wenn ihr alle Heere der Welt aufstellen würdet, so könntet ihr den Israeliten nicht beikommen! Seid ihr etwa zahlreicher, als die Egypter, welche über sechs hundert auserlesene Kriegswagen verfügten? Wohlan kommt her, ich will euch mit Rath beistehen! der Gott (der Israeliten) haßt die Unzucht u. s. w. —

(17) וכל אשה ידעת איש Wenn sie mannbar war, selbst wenn sie noch mit keinem Manne Umgang hatte, diese führte man an dem Stirnbleche vorüber, dessen Anblick ihr Gesicht erblaßen machte und sie zum Tode verdammte. הרוגו Es heißt ja bereits ועתה הרגו, wozu wird הרוגו wiederholt? bloß um diesen Vers von dem folgenden zu trennen, so lehrt R. Jischmael; denn wenn dieses הרוגו nicht stünde, könnte man lesen: וכל אשה — וכל הטף — החיו לכם, daher steht dieses הרוגו, um anzudeuten, daß man nur die weiblichen Kinder am Leben lasse, nicht aber die männlichen, und jene Frauenspersonen, die

חֲנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נֶפֶשׁ וְכֹל ׀ נֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם׃ (20) וְכָל־בֶּגֶד וְכָל־כְּלִי־עוֹר

lagert außerhalb des Lagers, sieben Tage; Jeder, der eine Person erschlagen und Jeder, der einen Erschlagenen berührt hat, ihr müsset euch entsündigen am dritten Tage und am siebenten Tage, ihr und eure Gefangenen. (20) Und jedes Kleid und jedes Geräthe von Leder

רש"י

(19) מחוץ למחנה. שלא יכנסו לעזרה: כל הורג נפש. ר' מאיר אומר: בהורג בדבר המקבל טומאה הכתוב מדבר (ספרי) ולמדך הכתוב, שהכלי מטמא אדם בחיבורי המת, כאילו נוגע במת עצמו. או יכול, אפילו זרק בו חץ והרגו. תלמוד לומר „וכל הנוגע בחלל" הקיש הורג לנוגע, מה נוגע על ידי חבורין, אף הורג על ידי חבורין: תתחטאו. במי נדה, כדין שאר טמאי מתים, שאף לדברי האומרים קברי נכרים אינם מטמאין באהל, שנאמר „ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם" (יחזקאל ל"ד) אתם קרוים „אדם" מודה הוא, שהנכרים מטמאים במגע ובמשא, שלא נאמר „אדם" אלא אצל טומאת אהלות, שנאמר „אדם כי ימות באהל" (במדבר י"ח): אתם ושביכם. לא שהנכרים מקבלין טומאה וצריכין הזאה, אלא מה אתם בני ברית, אף שביכם

mit einem Manne Umgang gepflogen. (19) חנו מחוץ למחנה Daß sie die Vorhalle nicht betreten. — כל הרג נפש R. Meir sagte, die Rede ist hier von Einem, der Jemanden getödtet mit einem Geräthe, das verunreinigungsfähig ist, (z. B. mit einem Schwerte, oder einem metallenen Instrumente u dgl.) Die Schrift belehrt uns, daß das Geräth, welches den Menschen mit der Umgebung der Leiche in Verbindung bringt, ebenso verunreinigt, wie die Berührung des Leichnams selbst. Man könnte nun meinen, wer einen Pfeil auf Jemanden abschießt und ihn tödtet, soll er auch unrein sein, und sich entsündigen lassen, so heißt es hier וכל נגע בחלל, der Tödtende wird hier mit dem Berührenden gleichgestellt so wie der Berührende mit der Leiche in Verbindung war, so muß es der Tödtende auch gewesen sein, um dadurch unrein zu werden. תתחטאו Ihr sollt euch entsündigen durch das Sprengwasser, wie bei allen, welche sich an Leichen verunreinigen; denn selbst nach Ansicht desjenigen, welcher behauptet, daß die Gräber der Heiden nicht verunreinigen, auch wenn sie wie ein Zelt gemacht sind, (s. Talm. Jebam. 61) wird doch zugegeben, daß wenn man eine heidnische Leiche trägt, oder sie berührt, man sich doch verunreinigt. אתם ושביכם Die gefangenen Heiden aber werden nicht unrein, und müssen nicht besprengt werden. אתם ושביכם will betonen,

וְכָל־מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל־כְּלִי־עֵץ תִּתְחַטָּאוּ׃ ס (21) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ (22) אַךְ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכָּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־הַבַּרְזֶל

u. jede Arbeit von Ziegenhaaren und jedes Geräthe von Holz müsset ihr für euch entsündigen. (21) Und Elasar, der Priester, sprach zu den Männern des Heeres, die in den Krieg gezogen waren: Dies ist die Satzung der Weisung, welche der Ewige dem Mosche geboten: (22) Jedoch das Gold und das Silber, das Kupfer, das Eisen, das

רש״י

כְּשֶׁיָּבוֹאוּ לַבְּרִית וְיִטַּמְּאוּ, צְרִיכִין הַזָּאָה: (20) וכל מעשה עזים. לְהָבִיא כְּלֵי הַקְּרָנַיִם וְהַטְּלָפַיִם וְהָעֲצָמוֹת (ת״כ): (21) ויאמר אלעזר הכהן וגו׳. לְפִי שֶׁבָּא מֹשֶׁה לִכְלַל כַּעַס, בָּא לִכְלַל טָעוּת, שֶׁנִּתְעַלְּמָה מִמֶּנּוּ הִלְכוֹת גִּיעוּלֵי נָכְרִים. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בַּשְּׁמִינִי לַמִּלּוּאִים, שֶׁנֶּאֱמַר „וַיִּקְצֹף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר״ (ויקרא י׳) בָּא לִכְלַל כַּעַס, בָּא לִכְלַל טָעוּת, וְכֵן „שִׁמְעוּ נָא הַמֹּרִים״ (במדבר כ׳) „וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע״ עַל יְדֵי הַכַּעַס טָעָה: אשר צוה ה׳ וגו׳. תָּלָה הַהוֹרָאָה בְּרַבּוֹ (ספרי): אך את הזהב וגו׳. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזְהִיר לָהֶם מֹשֶׁה, אֶלָּא עַל הִלְכוֹת טוּמְאָה, עוֹד יֵשׁ לְהַזְהִיר לָכֶם עַל הִלְכוֹת גִּיעוּל. „אַךְ״ לָשׁוֹן מִעוּט, כְּלוֹמַר, מְמוּעָטִין אַתֶּם מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּכֵּלִים,

euere Gefangenen müssen so wie ihr, wenn sie in eueren Bund aufgenommen sind, und sich durch Berührung eines Leichnams verunreinigen, besprengt werden. (21) וכל מעשה עזים Auch die Geräthe aus Horn, Klauen oder Knochen müssen besprengt werden. (21) ויאמר אלעזר הכהן Weil Mosche hier in Zorn gerieth, gerieth er auch in Irrthum, er vergaß nämlich die Vorschriften über die Reinigung von gefangenen Heiden. Dasselbe finden wir beim achten Einweihungstage, denn es heißt: Mosche zürnte über Eleasar und Ithamar, wodurch er in Irrthum gerieth; desgl. als er (M. 4, 20, 10) sagte: שמעו נא המורים und den Felsen schlug, weil er zürnte, wurde er irre geleitet. אשר צוה ה׳ את משה Eleasrr ehrte seinen Meister und sagte, der Ewige befahl es dem Mosche. (22) אך את הזהב Obwohl euch Mosche nur die Gesetze bei Verunreinigungen eingeschärft hat, so müsset ihr auch bei den schon Gereinigten alle Unreinheitsstoffe derselben auszuscheiden, (ניעול) sorgfältigst beobachten. אך bezeichnet eine Einschränkung, ihr müßt euch enthalten, diese Geräthe selbst

Zinn und das Blei. (23) Alles, was ins Feuer kommt, sollt ihr durchs Feuer gehen lassen, und es ist rein, jedoch muß es mit Sprengwasser ent=

אֶת־הַבְּדִיל וְאֶת־הָעֹפָרֶת׃ (23) כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא וְכֹל

רש"י

nach der Reinigung von Leichnamen zu gebrauchen, bis sie von jeder eingesogenen Unreinigkeit des Aases gereinigt werden. Unsere Lehrer bestimmen hierüber Folgendes: אך את הזהב Man muß den Rost wegschaffen, bevor man es reinigt, dieses אך bestimmt, es darf nicht das Mindeste daran haften, das Metall muß in seiner ursprünglichen Beschaffenheit ganz rein hergestellt werden. (23) כל דבר אשר יבוא באש Um etwas darin zu kochen: תעבירו באש das

אפילו לאחר שטהרתן מטומאת המת, עד שיטהרו מבליעת איסור נבילות, ורבותינו אמרו "אך את הזהב" לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגעילנו, וזהו לשון "אך" שלא יהא שם חלודה, אך המתכת יהיה כמות שהוא: (23) כל דבר אשר יבא באש. לבשל בו כלום: תעבירו באש. כדרך תשמישו הגעלתו, מי שתשמישו ע"י חמין, יגעילנו בחמין, ומי שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסכלה, ילבנו באור: אך במי נדה יתחטא. לפי פשוטו, חטוי זה לטהרו מטומאת מת, א"ל: צריכין הכלים ניעול, לטהרם מן האיסור, וחטוי לטהרן מן הטומאה, ורבותינו דרשו מכאן, שאף להכשירן מן האיסור, הטעין טבילה לכלי מתכות, "ומי נדה" הכתובין כאן דרשו, מים הראוים לטבול בהם

Geräth muß in derselben Weise gereinigt werden, wie es gebraucht wird, wird es zu heißen Dingen gebraucht, so muß es durch siedendes Wasser gereinigt werden, und wird es im Feuer gebraucht, wie z. B. ein Bratspieß, oder ein Rost, so muß es im Feuer geglüht werden. אך במי נדה יתחטא Eigentlich meint man die Reinigung von der Unreinheit einer Leiche, daher wurde verordnet, diese Geräthe müssen von jeder daran haftenden und eingesogenen Unreinigkeit gereinigt, und wegen Leichenunreinheit besprengt werden. Unsere Lehrer entnahmen hievon (Talm. Aboda Sara 75), daß metallene Geräthe um sie von eingesogenen verbotenen Speisen (איסור) frei zu machen, des Tauchbades und, um sie von Leichenunreinheit zu befreien, der Besprengung bedürfen. Das hier stehende מי נדה will lehren, es muß so viel Wasser darin sein, daß eine Frau nach ihrer monatlichen

אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַמָּיִם׃
(24) וְכִבַּסְתֶּם בִּגְדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וּטְהַרְתֶּם וְאַחַר תָּבֹאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃ ס
רביעי (25) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
(26) שָׂא אֵת רֹאשׁ מַלְקוֹחַ הַשְּׁבִי בָּאָדָם
וּבַבְּהֵמָה אַתָּה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי
אֲבוֹת הָעֵדָה׃ (27) וְחָצִיתָ אֶת־הַמַּלְקוֹחַ
בֵּין תֹּפְשֵׂי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא
וּבֵין כָּל־הָעֵדָה׃ (28) וַהֲרֵמֹתָ מֶכֶס
לַיהוָה מֵאֵת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים
לַצָּבָא אֶחָד נֶפֶשׁ מֵחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת מִן־
הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־
הַצֹּאן׃ (29) מִמַּחֲצִיתָם תִּקָּחוּ וְנָתַתָּה
לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן תְּרוּמַת יְהוָה׃ (30)
וּמִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח ׀ אֶחָד ׀ אָחֻז

sündigt werden, aber Alles, was nicht ins Feuer kommt, sollt ihr durchs Wasser gehen lassen. (24) Und waschet eure Kleider am siebenten Tage, und ihr seid rein, und hernach dürfet ihr ins Lager kommen. (25) Und der Ewige sprach zu Mosche u. sagte: (26) Nimm auf die Summe des Raubes, der Gefangenen an Menschen und Vieh, du und Elasar, der Priester, und die Häupter der Stämme der Gemeinde. (27) Und theile den Raub zwischen den Kriegführenden, die ausgezogen waren zum Heere, und der ganzen Gemeinde. (28) Und erhebe eine Abgabe dem Ewigen von den Kriegsmännern, die ausgezogen waren zum Heere, Ein Stück von fünfhundert, von den Menschen und von dem Rindvieh und von den Eseln und von dem Kleinvieh. (29) Von ihrer Hälfte sollt ihr es nehmen; und gieb es Elasar, dem Priester, als Hebe des Ewigen. (30) Und von der Hälfte der Kinder Jisrael sollst

רש״י

נִדָּה, וְכַמָּה הֵם מ׳ סְאָה׃ וכל אשר לא יבא באש.
כָּל דָּבָר שֶׁאֵין תַּשְׁמִישׁוֹ עַל יְדֵי הָאוּר, כְּגוֹן: כּוֹסוֹת
וּצְלוֹחִיּוֹת שֶׁתַּשְׁמִישָׁן בְּצוֹנֵן, וְלֹא בָּלְעוּ אִסּוּר׃
תעבירו במים. מַטְבִּילוֹ וְדַיּוֹ, וְדַוְקָא כְּלֵי מַתָּכוֹת׃
(24) אל המחנה. לְמַחֲנֵה שְׁכִינָה, שֶׁאֵין טְמֵא מֵת

Reinigung sich darin untertauchen kann, welches 40 Seah-Maß beträgt. וכל אשר לא יבא באש Alles, was nicht am Feuer gebraucht wird, z. B. Becher oder Flaschen, die nur zu kalten Speisen gebraucht werden, und keine unerlaubte Speisen in sich einsaugen können. תעבירו במים Bei diesen genügt bloßes Untertauchen, es müssen aber metallene Geräthe sein. (24) אל המחנה In das heilige

מן־החמשים מן־האדם מן־הבקר מן־
החמרים ומן־הצאן מכל־הבהמה
ונתתה אתם ללוים שמרי משמרת
משכן יהוה׃ (31) ויעש משה ואלעזר
הכהן כאשר צוה יהוה את־משה׃ (32)
ויהי המלקוח יתר הבז אשר בזזו עם
הצבא צאן שש־מאות אלף ושבעים
אלף וחמשת אלפים׃ (33) ובקר שנים
ושבעים אלף׃ (34) וחמרים אחד
וששים אלף׃ (35) ונפש אדם מן־
הנשים אשר לא־ידעו משכב זכר כל־
נפש שנים ושלשים אלף׃ (36) ותהי
המחצה חלק היצאים בצבא מספר
הצאן שלש־מאות אלף ושלשים אלף
ושבעת אלפים וחמש מאות׃ (37) ויהי
המכס ליהוה מן־הצאן שש מאות

zu nehmen Eins, herausgegriffen von fünfzig, von den Menschen, von dem Rindvieh, von den Eseln und von dem Kleinvieh, von allem Vieh, und gib es den Lewijim, welche beobachten das zu Beobachtende bei der Wohnung des Ewigen. (31) Und es thaten Mosche und Elasar, der Priester, so wie der Ewige dem Mosche geboten. (32) Und es war der Raub, das Übrige von der Beute, welche das Volk des Heeres erbeutet hatte: Kleinvieh sechsmal hundert u. fünf u. siebenzig tausend. (33) Und Rindvieh zwei und siebenzig tausend; (34) Und Esel ein und sechzig tausend; (35) Und Menschen-Seelen, von den Weibern, die nicht erkannt den Beischlaf eines Mannes, alle Seelen, zwei und dreißig tausend. (36) Also war die Hälfte, der Antheil derer, die im Heere ausgezogen waren: die Zahl des Kleinviehes dreimal hundert und sieben und dreißig tausend und fünfhundert. (37) Und es war die Abgabe für den Ewigen von dem

רש״י

טעון שילוח ממחנה לויה וממחנה ישראל׃ (26) שא את ראש. קח את החשבון׃ (27) וחצית את המלקוח בין תופשי המלחמה וגו׳. חציו לאלו וחציו לאלו׃ (32) ויהי המלקוח יתר הבז. לפי שלא נצטוו להרים מכס מן המטלטלין אלא מן המלקוח,

Lager, d. i. die Stiftshütte, denn ein durch Leichen Verunreinigter brauchte das lewitische und israelitische Lager nicht zu verlassen. (26) שאו את ראש Nimm auf die Zahl. (27) וחצית את המלקוח Du sollst die Beute abtheilen, die eine Hälfte gib den 12,000 Kriegern, und die andere Hälfte an die übrige Gemeinde. (32) יתר־הבז Weil nicht befohlen wurde, Tribut von beweglichen Gegenständen zu erheben, bloß von מלקוח, darum steht יתר הבז, d. i.

חָמֵשׁ וְשִׁבְעִים׃ (38) וְהַבָּקָר שִׁשָּׁה
וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה שְׁנַיִם
וְשִׁבְעִים׃ (39) וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּמִכְסָם לַיהוָה אֶחָד
וְשִׁשִּׁים׃ (40) וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר
אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים
נָפֶשׁ׃ (41) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מֶכֶס תְּרוּמַת
יְהוָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ חמישי (42) וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָצָה מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים
הַצֹּבְאִים׃ (43) וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה מִן־
הַצֹּאן שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף
שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ (44)
וּבָקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃ (45)
וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃

Kleinvieh: sechshundert fünf und siebenzig. (38) Und das Rindvieh: sechs und dreißig tausend; und die Abgabe davon für den Ewigen: zwei und siebenzig. (39) Und Esel: dreißig tausend und fünfhundert; und die Abgabe davon für den Ewigen: ein und sechzig. (40) Und Menschen-Seelen: sechzehn tausend; und die Abgabe davon für den Ewigen: zwei und dreißig Seelen. (41) Und Mosche gab die Abgabe, als Hebe des Ewigen, Elasar dem Priester, so wie der Ewige dem Mosche geboten. (42) Und von der Hälfte der Kinder Jisrael, die Mosche abgetheilt von den Männern, die zum Heere gezogen. — (43) Es war aber die Hälfte für die Gemeinde: von dem Kleinvieh: dreimal hundert und sieben und dreißig tausend und fünfhundert; (44) Und Rindvieh: sechs und dreißig tausend; (45) Und Esel: dreißig tausend und fünf-

רש"י

כָּתַב אֶת הַלָּשׁוֹן הַזֶּה: וַיְהִי הַמַּלְקוֹחַ שֶׁבָּא לִכְלַל
חֲלוּקָה וְלִכְלַל מֶכֶס שֶׁהָיוּ עוֹדְפִים עַל בִּז הַמִּטַּלְטְלִין
אֲשֶׁר בָּזְזוּ עַם הַצָּבָא אִישׁ לוֹ, וְלֹא בָא לִכְלַל חֲלוּקָה
מִסְפַּר הַצֹּאן וְגוֹ': (42) וממחצית בני ישראל אשר
חצה משה. לָעֵדָה, וְהוֹצִיאָהּ לָהֶם מִן הָאֲנָשִׁים
הַצֹּבְאִים: (43) ותהי מחצת העדה. כָּךְ וְכָךְ:

von der Beute an Menschen und Vieh mußten sie Tribut geben, (s. Raschi oben V. 11) nicht aber vom Beweglichen. Die Beute, welche zur Theilung kam, und wovon man Tribut geben mußte, betrug außer den beweglichen Gegenständen, die nicht zur Theilung kamen, 675,000. (42) וממחצית בני ישראל Welche Mosche für die Gemeinde von den Kriegsleuten abgetheilt hatte. (43) מחצת העדה So und so viel, s. Text.

(46) וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף׃
(47) וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
אֶת־הָאָחֻז אֶחָד מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם
וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי
מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ (48) וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה
הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצָּבָא שָׂרֵי
הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ (49) וַיֹּאמְרוּ
אֶל־מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא־נִפְקַד
מִמֶּנּוּ אִישׁ׃ (50) וַנַּקְרֵב אֶת־קָרְבַּן יְהוָה
אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי־זָהָב אֶצְעָדָה

hundert. (46) Und Menschen-Seelen sechzehn tausend, — (47) Und Mosche nahm von der Hälfte der Kinder Jisrael das Herausgerissene, Eins von fünfzig, von den Menschen und von dem Vieh, und gab es den Lewijim, welche beobachten das zu Beobachtende bei der Wohnung des Ewigen, so wie der Ewige dem Mosche geboten hatte. (48) Und es naheten zu Mosche die Befehlshaber der Haufen des Heeres, die Obersten über die Tausende und die Obersten über die Hunderte. (49) Und sprachen zu Mosche: Deine Knechte haben aufgenommen die Summe der Kriegsmänner, die unter unsern Händen waren, und es fehlt von uns nicht ein Mann. (50) Und so bringen wir ein Opfer dem Ewigen dar; Jeder, was er gefunden, goldenes Geschmeide, Arm-

רש״י

(47) ויקח משה וגו׳ הפקודים. הַמְּמֻנִּים: (49) ולא נפקד. לֹא נֶחְסַר, וְתַרְגּוּם „לֹא שְׁנָא" אַף הוּא בְּלָשׁוֹן אֲרַמִּי, חֶסְרוֹן, כְּמוֹ „אָנֹכִי אֲחַטֶּנָּה" (בראשית ל״א) תַּרְגּוּמוֹ דַּהֲוַת שַׁנְיָא מִמַּנְיָנָא. וְכֵן „כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ" (שמואל א׳ כ׳) יֶחְסַר מְקוֹם מוֹשָׁבְךָ, אִישׁ הָרָגִיל לֵישֵׁב שָׁם, וְכֵן „וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד" (שם) נֶחְסַר מְקוֹמוֹ וְאֵין אִישׁ יוֹשֵׁב שָׁם: (50) אצעדה. אֵלּוּ

(47) ויקח משה u. s. w. (48) הפקודים Die Vorgesetzten. (49) ולא נפקד Es fehlte nicht Einer. Onk. לא שנא bedeutet im Chald. ebenfalls: fehlen, (M. 1, 31, 39) אנכי אחטנה wird mit דהות שניא ממניינא übersetzt, wenn Etwas von der Zahl fehlte; נפקד wie (Sam. 1, 20, 18): כי יפקד מושבך wenn dein Sitzplatz leer bleibt, wo du immer

וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל־
נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָֹה׃ (51) וַיִּקַּח מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאִתָּם כֹּל כְּלִי
מַעֲשֶׂה׃ (52) וַיְהִי ׀ כָּל־זְהַב הַתְּרוּמָה
אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַיהוָֹה שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף
שְׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שָׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי
הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ (53) אַנְשֵׁי
הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ׃ (54) וַיִּקַּח מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי
הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל
מוֹעֵד זִכָּרוֹן לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי
יְהוָֹה׃ פ ששי (שלישי)

לב (1) וּמִקְנֶה ׀ רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן
וְלִבְנֵי־גָד עָצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ
אֶת־אֶרֶץ יַעְזֵר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה
הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקְנֶה׃ (2) וַיָּבֹאוּ בְנֵי־
גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר׃

bänder und Handbänder, Ohrgehänge und Kugelgehänge, zu versöhnen unsere Seelen vor dem Ewigen. (51) Da nahmen Mosche und Elasar, der Priester, das Gold von ihnen, allerlei verfertigtes Geschmeide. (52) Und es war alles Gold der Hebe, die sie erhoben dem Ewigen; sechzehn tausend siebenhundert und fünfzig Schekel, von den Obersten über die Tausende und von den Obersten über die Hunderte. (53) Die Männer des Heeres hatten Jeder für sich Beute gemacht. (54) Und Mosche und Elasar, der Priester, nahmen das Gold von den Obersten über die Tausende und über die Hunderte, und brachten es in das Zelt der Zusammenkunft, zum Andenken für die Kinder Jisrael vor dem Ewigen.

32. (1) Und viele Heerden hatten die Söhne Rëubens und die Söhne Gads, sehr starke, und sie sahen das Land Jaser und das Land Gilead, und siehe, der Ort war ein Ort für Heerden. (2) Da kamen die Söhne Gads und die Söhne Rëubens und sprachen zu Mosche und Elasar, dem Priester, und zu den Fürsten der Gemeinde

רש"י

צְעָדִים שֶׁל רֶגֶל: וצמיד, שֶׁל יָד: עגיל, נִזְמֵי אֹזֶן: וכומז, דְּפוּס שֶׁל בֵּית הָרֶחֶם, לְכַפֵּר הִרְהוּר הַלֵּב שֶׁל בְּנוֹת מִדְיָן:

zu sitzen pflegst; desgl. (das. 25) ופקד מקום דוד Dawids Platz blieb leer. (50) עגיל Ohrgehänge.

(3) עֲטָרֹת וְדִיבֹן וְיַעְזֵר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן
וְאֶלְעָלֵה וּשְׂבָם וּנְבוֹ וּבְעֹן׃ (4) הָאָרֶץ
אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לִפְנֵי עֲדַת יִשְׂרָאֵל
אֶרֶץ מִקְנֶה הִוא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנֶה׃ ס
(5) וַיֹּאמְרוּ אִם־מָצָאנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יֻתַּן
אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לַאֲחֻזָּה אַל־
תַּעֲבִרֵנוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן׃ (6) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן הַאַחֵיכֶם יָבֹאוּ
לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה׃ (7) וְלָמָּה
תְנוּאוּן אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה׃ (8) כֹּה
עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשָׁלְחִי אֹתָם מִקָּדֵשׁ
בַּרְנֵעַ לִרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ׃ (9) וַיַּעֲלוּ
עַד־נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וַיָּנִיאוּ אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי־בֹא

*תניאון קרי

und sagten: (3) Ataroth und Dibon und Jaser und Nimra und Cheschban und Elale und Sebom und Nebo und Beon. (4) Das Land, das der Ewige geschlagen vor der Gemeinde Jisraels, ist ein Land für Heerden, und deine Knechte haben Heerden. (5) Und sprachen: Wenn wir Gunst gefunden in deinen Augen, so werde dieses Land deinen Knechten gegeben zum Eigenthume: laß uns nicht über den Jarden ziehen. (6) Da sprach Mosche zu den Söhnen Gads und zu den Söhnen Rëubens: Sollen eure Brüder in den Krieg gehen, und ihr wollt hier bleiben? (7) warum wollt ihr abwendig machen das Herz der Kinder Jisrael vom Hinüberziehen in das Land, das ihnen der Ewige gegeben. (8) So thaten eure Väter, als ich sie sandte von Kadesch-Barnea. das Land zu beziehen. (9) Und sie zogen hinauf bis in das Thal Eschkol und sahen das Land und machten abwendig das Herz der Kinder Jisrael, daß sie nicht in das Land

רש״י

לב (3) עטרות ודיבון וגו׳. מֵאֶרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג הָיוּ: (6) האחיכם. לְשׁוֹן תְּמִיהָה הִיא: (7) ולמה תניאון. תָּסִירוּ וְתַמְנִיעוּ לִבָּם מֵעֲבוֹר, שֶׁיִּהְיוּ סְבוּרִים שֶׁאַתֶּם יְרֵאִים לַעֲבוֹר מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה וְחוֹזֶק הֶעָרִים וְהָעָם: (8) מקדש ברנע. כָּךְ שְׁמָהּ וּשְׁתֵּי קָדֵשׁ הָיוּ:

32. (3) עטרות ודיבון Diese waren ein Theil vom Lande Sichon und Og. (6) האחיכם Wird fragend gebraucht. (7) ולמה תניאון Warum wollt ihr ihr Herz abwendig machen? מעבור daß sie glauben sollen, ihr fürchtet hinüber zu gehen, wegen Krieg gegen die starken Einwohner des Landes, und daß ihre Städte unbesiegbar wären. (8) מקדש ברנע Es gab zwei Städte, die eine hieß

אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָֹה׃
(10) וַיִּחַר־אַף יְהוָֹה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁבַע
לֵאמֹר׃ (11) אִם־יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֹלִים
מִמִּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה אֵת
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא־מִלְאוּ אַחֲרָי׃
(12) בִּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי וִיהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן כִּי מִלְאוּ אַחֲרֵי יְהוָֹה׃ (13) וַיִּחַר־
אַף יְהוָֹה בְּיִשְׂרָאֵל וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־תֹּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה
הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָֹה׃ (14) וְהִנֵּה קַמְתֶּם
תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תַּרְבּוּת אֲנָשִׁים חַטָּאִים
לִסְפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָֹה אֶל־
יִשְׂרָאֵל׃ (15) כִּי תְשׁוּבֻן מֵאַחֲרָיו וְיָסַף
עוֹד לְהַנִּיחוֹ בַּמִּדְבָּר וְשִׁחַתֶּם לְכָל־

gehen wollten, das ihnen der Ewige gegeben. (10) Und der Zorn des Ewigen entbrannte an jenem Tage und er schwur und sprach: (11) Nicht sehen sollen die Männer, die aus Mizrajim heraufgezogen sind, vom zwanzigsten Jahre und darüber, das Land, das ich Abraham, Jizchak und Jaakob zugeschworen; weil sie mir nicht vollkommen gefolgt; (12) Außer Kaleb, Sohn Jephunne's, des Kenisi, und Jehoschua, Sohn Nuns; weil sie vollkommen dem Ewigen gefolgt. (13) Und der Zorn des Ewigen entbrannte über Jisrael, und er trieb sie umher in der Wüste vierzig Jahre, bis zu Ende war das ganze Geschlecht, welches das Böse gethan in den Augen des Ewigen. (14) Und siehe, ihr stehet auf an der Seite eurer Väter, eine Zucht sündiger Männer um noch zu mehren das Entbrennen des Zornes des Ewigen über Jisrael. (15) Wenn ihr euch abwendet von ihm, so wird er es noch ferner in der Wüste lassen, und so bringet ihr Verderben diesem ganzen

רש״י

(12) הקניזי. חוֹרְגוֹ שֶׁל קְנַז הָיָה וְיָלְדָה אִמּוֹ שֶׁל
כָּלֵב אֶת עָתְנִיאֵל (סוטה י״א): (13) וינעם. וַיְטַלְטְלֵם
מִן נָע וָנָד (ס״א ונטלטלם בנע ונד): (14) לספות.
כְּמוֹ סְפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה (ישעיה כ״ט) עולות בם

קדש, und die andere קדש ברנע. (12) הקניזי Kaleb war der Stiefsohn von Kenas, nachdem Jefuneh, der Vater des Kaleb gestorben war, heiratete Kalebs Mutter den Kenas und gebar ihm den Othniel. (13) וינעם Er ließ sie umherwandern, wie (M. 1, 4): נע ונד. (14) לספות Bedeutet anhäufen, wie (Jes. 29): ספו שנה על שנה häufet nur Jahr

הָעָם הַזֶּה׃ ס (16) וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ
גִּדְרֹת צֹאן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ פֹּה וְעָרִים
לְטַפֵּנוּ׃ (17) וַאֲנַחְנוּ נֵחָלֵץ חֻשִׁים לִפְנֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם־הֲבִיאֹנֻם אֶל־
מְקוֹמָם וְיָשַׁב טַפֵּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר
מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ (18) לֹא נָשׁוּב אֶל־
בָּתֵּינוּ עַד הִתְנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ

Volke. (16) Da traten sie hin zu ihm und sprachen: Schafhürden wollen wir hier bauen für unsere Heerden und Städte für unsere Kinder. (17) Wir aber wollen uns eilend rüsten vor den Kindern Jisrael, bis daß wir sie gebracht haben an ihren Ort, und unsere Kinder bleiben in den festen Städten vor den Bewohnern des Landes. (18) Wir wollen nicht zurückkehren zu unsern Häusern, bis die Kinder Jisrael für sich in

רש״י

ספו וגו' (ירמיה ז') לשון תוספת׃ (16) נבנה למקננו פה. חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם משה לא כן עשו, העיקר עיקר והטפל טפל, בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצאנכם׃ (17) ואנחנו נחלץ חושים. נזדיין מהירים, כמו "מהר שלל חש בז" (ישעיה ח') "ימהר יחישה" (שם ה')׃ לפני בני ישראל. בראשי גייסות, מתוך שגבורים היו שכן נאמר בגד "וטרף זרוע אף קדקד" (דברים ל"ג), ואף משה חזר ופירש להם באלה הדברים, "ואצו אתכם בעת ההיא וגו'" (שם ג') "חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל" (שם), וביריחו כתיב "והחלוץ עובר לפניהם" (יהושע ו') זה ראובן וגד שקיימו תנאם׃ וישב טפינו. בעודנו אצל אחינו׃

um Jahr; (Jerem. 7, 21) עולותיכם ספו. — (15) נבנה למקנינו פה Ihr Geld schätzten sie mehr als ihre Kinder, weil sie erst ihre Heerden und dann ihre Kinder erwähnten, da sprach Mosche: Ihr dürft nicht so handeln! die Hauptsache bleibt Hauptsache, und die Nebensache nur Nebensache! Bauet euch erst Städte für euere Kinder und dann Hürden für euere Schafe. (17) ואנחנו נחלץ חושים Wir wollen schnell gerüstet sein, gleich (Jes. 8, 1): מהר שלל חש בז; ebendaselbst: ימהר יחישה. — לפני בני ישראל An der Spitze des Heeres, weil sie Helden waren, denn so heißt es von Gad (M. 5, 33, 20): Er verzehrt Arm und Scheitel; auch Mosche wiederholte es ihnen im Buche (Debarim 2, 18): Ich befahl euch zu dieser Zeit, ihr sollt bewaffnet eueren Brüdern vorangehen, alle tapfern Söhne. Bei Jericho heißt es (Jos. 6, 13): Der Vortrupp ging voran, das sind die Kinder von Reuben und Gad, die die hier besprochenen Bedingnisse eingehalten haben. וישב טפינו Unsere Kinder mögen hier bleiben.

נחלתו׃ (19) כי לא ננחל אתם מעבר
לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו
מעבר הירדן מזרחה׃ פ שביעי (רביעי)
(20) ויאמר אליהם משה אם־תעשון
את־הדבר הזה אם־תחלצו לפני יהוה
למלחמה׃ (21) ועבר לכם כל־חלוץ
את־הירדן לפני יהוה עד הורישו את־
איביו מפניו׃ (22) ונכבשה הארץ
לפני יהוה ואחר תשבו והייתם נקים
מיהוה ומישראל והיתה הארץ הזאת
לכם לאחזה לפני יהוה׃ (23) ואם־לא
תעשון כן הנה חטאתם ליהוה ודעו
חטאתכם אשר תמצא אתכם׃ (24)
בנו־לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם

Besitz genommen Jeder seine Besitzung. (19) Denn nicht wollen wir in Besitz nehmen mit ihnen jenseits des Jardens und weiterhin, wenn uns unsere Besitzung zugekommen ist diesseits des Jardens gegen Aufgang. (20) Da sprach Mosche zu ihnen: Wenn ihr dies thut, wenn ihr euch rüstet vor dem Ewigen zum Kriege, (24) Und es ziehet von euch jeder Gerüstete über den Jarden vor dem Ewigen bis er ausgetrieben hat seine Feinde vor sich her, (22) Und das Land bezwungen ist vor dem Ewigen, und hernach kehret ihr zurück, und also schuldlos bleibet vor dem Ewigen und vor Jisrael: so soll dieses Land euch werden zum Eigenthum vor dem Ewigen. (23) Wenn ihr aber nicht also thut, siehe, so sündigt ihr gegen den Ewigen, und ihr werdet erfahren eure Sündenstrafe, die euch treffen wird. (24) Bauet euch Städte für eure Kinder und Hürden für eure Schafe, und was aus eurem

רש"י

בערי המבצר: שנבנה עכשיו: (19) מעבר לירדן והלאה. בעבר המערבי: כי באה נחלתנו. כבר קבלנוה בעבר המזרחי: (24) לצאנכם. תיבה זו מגזרת "צנה ואלפים כלם" (תהלים ח׳) שאין בו אל"ף מפסיק בין נו"ן לצד"ק, ואל"ף שבא כאן אחר הנו"ן במקום ה"א של צנה הוא, מיסודי של

solange wir noch bei unsern Brüdern sind. בערי המבצר Welche wir jetzt bauen werden. (19) מעבר לירדן Am westlichen Ufer. (19) כי באה נחלתנו Wir haben es bereits auf der Morgenseite bekommen. (24) לצנאכם Dieses Wort hat denselben Stamm wie (Ps. 8) צנה ואלפים wo zwischen נ׳ und צ׳ kein א׳ steht; das א׳, welches hier nach dem נ׳ kommt, ist an der Stelle des ה׳ von צנה. (nach R. M. Hadar=

וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃ (25) וַיֹּאמֶר
בְּנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר
עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי מְצַוֶּה׃
(26) טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל־בְּהֶמְתֵּנוּ
יִהְיוּ שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃ (27) וַעֲבָדֶיךָ
יַעַבְרוּ כָּל־חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה
לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי דֹּבֵר׃ (28) וַיְצַו
לָהֶם מֹשֶׁה אֵת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֵת
יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבוֹת
הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (29) וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם־יַעַבְרוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי־
רְאוּבֵן ׀ אִתְּכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כָּל־חָלוּץ
לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ
לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת־אֶרֶץ הַגִּלְעָד
לַאֲחֻזָּה׃ (30) וְאִם־לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים

Munde gegangen, das thuet. (25) Da sprachen die Söhne Gads und die Söhne Rëubens zu Mosche also: Deine Knechte werden thun, so wie mein Herr gebietet. (26) Unsere Kinder, unsere Weiber, unsere Heerden und all unser Vieh soll dort bleiben in den Städten von Gilead. (27) Deine Knechte aber werden hinüberziehen, alle zum Heere Gerüsteten, vor dem Ewigen zum Krieg, so wie mein Herr redet. (28) Da gebot Mosche ihretwegen Elasar dem Priester und Jehoschua, dem Sohne Nuns, und den Häuptern der Stammhäuser der Kinder Jisrael. (29) Und Mosche sprach zu ihnen: Wenn die Söhne Gads u. die Söhne Rëubens mit euch ziehen über den Jarden, alle Gerüsteten zum Kriege vor dem Ewigen, und das Land bezwungen ist vor euch, so sollt' ihr ihnen das Land Gilead zum Eigenthum geben. (30) Wenn

רש"י

ר' משה הדרשן למדתי כן: והיוצא מפיכם תעשו. לגבוה שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק, שמשה לא בקש מהם, אלא ונכבשה ואחר תשובו, והם קבלו עליהם עד התנחל, הרי הוסיפו להתעכב שבע שחלקו וכן עשו: (25) ויאמר בני גד. כלם כאיש אחד: (28) ויצו להם. כמו עליהם,

schan). והיוצא מפיכם תעשו Was ihr vor dem Höchsten gelobt habet, im Kriege zu verbleiben, bis das Land erobert und vertheilt sein wird. Mosche verlangte blos, daß sie es erobern helfen, dann aber zurückkehren sollen, sie aber nahmen auf sich, dort zu bleiben, bis sie es werden ganz in Besitz genommen haben; sie haben auch wirklich noch sieben Jahre dort zugebracht. (25) ויאמר בני גד (Einzahl) Alle, wie ein Mann. (28) ויצו להם wie עליהם ihrethalben, wie ה' ילחם לכם

אִתְּכֶם וְנֹאחֲזוּ בְתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃
(31) וַיַּעֲנוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר
אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־עֲבָדֶיךָ כֵּן
נַעֲשֶׂה׃ (32) נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים
לִפְנֵי יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת
נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃ (33) וַיִּתֵּן לָהֶם ׀
מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי ׀
שֵׁבֶט ׀ מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף אֶת־מַמְלֶכֶת
סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת־מַמְלֶכֶת עוֹג
מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ בִּגְבֻלֹת
עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב׃ (34) וַיִּבְנוּ בְנֵי־גָד
אֶת־דִּיבֹן וְאֶת־עֲטָרֹת וְאֵת עֲרֹעֵר׃ (35)
וְאֶת־עַטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת־יַעְזֵר וְיָגְבֳּהָה׃
(36) וְאֶת־בֵּית נִמְרָה וְאֶת־בֵּית הָרָן עָרֵי
מִבְצָר וְגִדְרֹת צֹאן׃ (37) וּבְנֵי רְאוּבֵן
בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־אֶלְעָלֵא וְאֵת

sie aber nicht gerüstet mit euch hinüberziehen, so sollen sie Eigenthum erlangen unter euch im Lande Kenaan.
(31) Da antworteten die Söhne Gads und die Söhne Rëubens und sprachen: Was der Ewige geredet zu deinen Knechten, so wollen wir thun.
(32) Wir wollen gerüstet hinüberziehen vor dem Ewigen in das Land Kenaan, und uns bleibt das Eigenthum unserer Besitzung diesseits des Jardens.
(33) Und so gab ihnen Mosche, den Söhnen Gads und den Söhnen Rëubens und der Hälfte des Stammes Menasche's, des Sohnes Josephs, das Königreich Sichons, des Königs von Emori, und das Königreich Ogs, des Königs von Baschan; das Land mit seinen Städten in den Gebieten, die Städte des Landes ringsum.
(34) Und die Söhne Gads baueten Dibon und Ataroth und Aroer,
(35) Und Atroth-Schofan und Jaser und Jogbeha.
(36) Und Beth-Nimra und Beth-Haran; feste Städte und Schafshürden.
(37) Und die Söhne Rëubens baueten Cheschbon und Elale und

רש"י

וְעַל תְּנָאִם מִינָּה אֶלְעָזָר וִיהוֹשֻׁעַ, כְּמוֹ „ה' יִלָּחֵם לָכֶם״
(שמות י"ד): (32) ואתנו אחזת נחלתנו. כְּלוֹמַר
בְּיָדֵינוּ וּבִרְשׁוּתֵנוּ תְּהִי אֲחֻזַּת נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר הַזֶּה:
(36) ערי מבצר וגדרות צאן, זֶה סוֹף פָּסוּק מוּסָב
עַל תְּחִלַּת הַמִּלָּה וַיִּבְנוּ בְנֵי גָד אֶת הֶעָרִים הַלָּלוּ

„Der Herr wird für euch streiten"; Eleasar und Jehoschua wurden eingesetzt, über die Erfüllung ihrer Bedingnisse zu wachen. (32 ואתנו אחזת נחלתנו) Unser Besitz soll das Land diesseits des Stromes sein. (36) ערי מבצר וגדרות צאן Der Schluß dieses Satzes bezieht sich auf den Anfang dieses Verses 34: die

קִרְיָתָיִם׃ (38) וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־בַּעַל
מְעוֹן מוּסַבֹּת שֵׁם וְאֶת־שִׂבְמָה וַיִּקְרְאוּ
בְשֵׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ׃
(39) וַיֵּלְכוּ בְּנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה
וַיִּלְכְּדֻהָ וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־בָּהּ׃
מפטיר (40) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־הַגִּלְעָד לְמָכִיר
בֶּן־מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ (41) וְיָאִיר בֶּן־
מְנַשֶּׁה הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־חַוֹּתֵיהֶם וַיִּקְרָא
אֶתְהֶן חַוֹּת יָאִיר׃ (42) וְנֹבַח הָלַךְ וַיִּלְכֹּד
אֶת־קְנָת וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וַיִּקְרָא לָה נֹבַח
בִּשְׁמוֹ׃ פ פ פ

Kirjathajim. (38) Und Nebo und Baal-Meon, deren Namen geändert wurden, und Sibma; und sie nannten mit Namen die Städte, die sie baueten. (39) Und es gingen die Söhne Machirs, des Sohnes Menasche's, nach Gilead und nahmen es ein, und vertrieben den Emori, der darin war. (10) Und Mosche gab Gilead Machir, dem Sohne Menasche's, und er wohnte darin. (41) Und Jair, Sohn Menasche's, ging und nahm ihre Dörfer ein, und nannte sie: Dörfer Jairs. (42) Und Nobach ging und nahm ein Kenath und ihre Töchterstädte, und nannte sie Nobach nach seinem Namen.

רש"י

לִהְיוֹת עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרוֹת צֹאן׃ (38) ואת נבו ואת
בעל מעון מוסבות שם. נְבוֹ וּבַעַל מְעוֹן שֵׁמוֹת ע"א
הֵם, וְהָיוּ הָאֱמוֹרִים קוֹרִים עָרֵיהֶם עַל שֵׁם ע"א
שֶׁלָּהֶם, וּבְנֵי רְאוּבֵן הֵסֵבּוּ אֶת שְׁמָם לְשֵׁמוֹת אֲחֵרִים
וְזֶהוּ מוּסַבּוֹת שֵׁם נְבוֹ וּבַעַל מְעוֹן לְשֵׁם אַחֵר׃
ואת שבמה. בָּנוּ שִׂבְמָה, וְהִיא שְׂבָם הָאֲמוּרָה
לְמַעְלָה׃ (39) ויורש. פַּתְרְגוּמוֹ וְתָרִיךְ, שֶׁתֵּיבַת רי"ש
מְשַׁמֶּשֶׁת שְׁתֵּי חֲלוּקוֹת, לָשׁוֹן יְרוּשָׁה וְלָשׁוֹן הוֹרָשָׁה
שֶׁהוּא טֵירוּד וְתֵירוּךְ׃ (41) חותיהם. כְּפַרְנֵיהוֹן׃
ויקרא אתהן חות יאיר. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בָּנִים
קְרָאָם בִּשְׁמוֹ לְזִכָּרוֹן׃ (42) ויקרא לה נבח. "לָה"

Nachkommen Gads baueten diese Städte, damit sie als Festungsplätze und Schafhürden dienen. (38) ואת נבו Nebo und Baal-Meon sind Namen von Götzen; die Emoriten nannten ihre Städte nach ihren Götzen. Die Nachkommen Rëubens änderten die Namen dieser Städte in andere um, daher der Ausdruck מוסבות שם; ואת שבמה Sibma bauete sie, es ist das oben Vers 3 erwähnte שבם. (30) ויורש Onk. er vertrieb ותריך, denn das רֵש hat zwei Bedeutungen: e r b e n und v e r t r e i b e n, und im Chaldäischen wird vertreiben mit טרד und auch mit תריך gegeben. (41) חותיהם Ihre Dörfer. חות יאיר Weil er keine Kinder hatte, so nannte er diese Dörfer zum Andenken nach seinem Namen. (42) ויקרא לה נבח Das Wort לה hat kein Mapik-ה.

מסעי

לג (1) אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃ (2) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצָאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה

33. (1) Dies sind die Züge der Kinder Jisrael, welche ausgezogen sind aus dem Lande Mizrajim nach ihren Heeren unter Mosche und Aharon. (2) Und Mosche schrieb auf ihre Auszüge nach ihren Zügen auf Befehl des

רש"י

אֵינוֹ מַפִּיק ה"א. וְרָאִיתִי בִּיסוֹדוֹ שֶׁל ר' משֶׁה הַדַּרְשָׁן לְפִי שֶׁלֹּא נִתְקַיֵּם לָהּ שֵׁם זֶה, לְפִיכָךְ הוּא רָפֶה שֶׁמַּשְׁמָעוּת מִדְרָשׁוֹ כְּמוֹ לֹא, וְתַמְהֵנִי מַה יִּדְרְשׁוּ בִּשְׁתֵּי תֵיבוֹת הַדּוֹמוֹת לָהּ „וַיֹּאמֶר לָהּ בֹעַז" (רות ב') „לִבְנוֹת לָהּ בַיִת" (זכריה ה'): חסלת פרשת מטות׃

לג (1) אלה מסעי: לָמָּה נִכְתְּבוּ הַמַּסָּעוֹת הַלָּלוּ, לְהוֹדִיעַ חֲסָדָיו שֶׁל מָקוֹם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁגָּזַר עֲלֵיהֶם לְטַלְטְלָם וְלַהֲנִיעָם בַּמִּדְבָּר לֹא תֹאמַר שֶׁהָיוּ נָעִים וּמְטוּלְטָלִים מִמַּסַּע לְמַסַּע כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הָיְתָה לָהֶם מְנוּחָה, שֶׁהֲרֵי אֵין כַּאן אֶלָּא אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם מַסָּעוֹת, צֵא מֵהֶם י"ד שֶׁכֻּלָּם הָיוּ בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה קוֹדֶם גְּזֵרָה, מִשֶּׁנָּסְעוּ מֵרַעְמְסֵס עַד שֶׁבָּאוּ לְרִתְמָה, שֶׁמִּשָּׁם נִשְׁתַּלְּחוּ מְרַגְּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מֵחֲצֵרוֹת וגו' (במדבר י"א), שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וגו' (שם י"ג), וְכַאן הוּא אוֹמֵר וַיִּסְעוּ מֵחֲצֵרוֹת וַיַּחֲנוּ

In der Auslegung des R. M. Hadarschan heißt es, daß der Stadt dieser Name nicht geblieben ist, wird daher wie לא nicht gelesen, Diese Auslegung ist mir auffallend, denn, wie kann man die beiden ויאמר לה (Ruth 2, 14) לה ביעז, und in (Sacharia 5, 11) לבנות לה בית erklären, wo ebenfalls das Mapik im ה' fehlt.

33. (1) אלה מסעי Warum sind alle diese Reisen aufgezeichnet? Um dadurch die Wohlthaten Gottes bekannt zu machen. Obgleich er beschlossen hatte, daß sie in der Wüste umherwandern sollen, so brauchten sie dessen ungeachtet dennoch nicht immer unstät und flüchtig zu sein; denn hier sind nur 42 Stationen erwähnt, wovon man die 11 Stationen von Raamses bis Rithma abrechnen muß, welche sämmtliche auf das erste Jahr fallen, bevor die Strafe über sie verhängt worden war. Von Rithma aus wurden die Kundschafter ausgesendet: (M. 4, 12, 16): Hernach brach das Volk von Chazeroth auf; und gleich darauf heißt es שלח לך אנשים, und hier steht: sie zogen von Chazeroth und ruheten aus in Rithma, woraus sich ergibt,

וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם׃ (3) וַיִּסְעוּ
מֵרַעְמְסֵס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה
עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמָּחֳרַת
הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה
לְעֵינֵי כָּל־מִצְרָיִם׃ (4) וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים
אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר
וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים׃
(5) וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס וַיַּחֲנוּ
בְּסֻכֹּת׃ (6) וַיִּסְעוּ מִסֻּכֹּת וַיַּחֲנוּ בְאֵתָם
אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר׃ (7) וַיִּסְעוּ מֵאֵתָם
וַיָּשָׁב עַל־פִּי הַחִירֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי

Ewigen; und dies sind ihre Züge nach ihren Auszügen. (3) Und sie brachen auf von Rameses im ersten Monat, am fünfzehnten Tage des ersten Monats; am andern Tage nach dem Pesachopfer zogen die Kinder Jisrael aus mit erhobener Hand vor den Augen von ganz Mizrajim. (4) Und die Mizrajim begruben (indeß) alle Erstgebornen, die der Ewige unter ihnen geschlagen; und an ihren Göttern übte der Ewige Strafgerichte. (5) Also brachen die Kinder Jisrael auf von Rameses, und lagerten in Sukkoth. (6) Und brachen auf von Sukkoth und lagerten in Etham, das am Ende der Wüste. (7) Und brachen auf von Etham und kehrten um nach Pi-Hachiroth,

רש"י

בְּרִתְמָה, לָמַדְתָּ שֶׁהִיא בְּמִדְבַּר פָּארָן. וְעוֹד הוֹצֵא מִשָּׁם ח' מַסָּעוֹת שֶׁהָיוּ לְאַחַר מִיתַת אַהֲרֹן מֵהֹר הָהָר עַד עַרְבוֹת מוֹאָב בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים, נִמְצָא שֶׁכָּל שְׁמוֹנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לֹא נָסְעוּ אֶלָּא עֶשְׂרִים מַסָּעוֹת. זֶה מִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מש"ה. וְרַבִּי תַּנְחוּמָא דָּרַשׁ בּוֹ דְּרָשָׁה אַחֶרֶת, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה בְּנוֹ חוֹלֶה וְהוֹלִיכוֹ לְמָקוֹם רָחוֹק לְרַפְּאוֹתוֹ, כֵּיוָן שֶׁהָיוּ חוֹזְרִין הִתְחִיל אָבִיו מוֹנֶה כָּל הַמַּסָּעוֹת, אָמַר לוֹ כָּאן יָשַׁנּוּ, כָּאן הוּקַרְנוּ, כָּאן הָשַׁשְׁתָּ אֶת רֹאשְׁךָ וכו' (במ"ר): (4) ומצרים מקברים.

daß Rithma in der Wüste Paran lag. Ferner muß man acht Züge abrechnen, welche sie nach dem Tode Aharons zurückgelegt haben; von Har-Hahor bis Arbot Moab im vierzigsten Jahre, folglich legten sie in 38 Jahren nur 20 Reisestationen zurück, (nach R. M. Hadarschan). R. Tanchuma erklärt dies durch folgendes Gleichniß: Ein König hatte einen kranken Sohn, dem zu seiner Heilung eine entlegene Reise angeordnet wurde. Bei seiner glücklichen Rückkehr erwähnte ihm der königliche Vater alle Reisevorfälle; hier z. B. hielten wir Rast, da erkälteten wir uns, in jenem Orte litten wir an Kopfschmerz u. s. w. (4) ומצ״ים מקברים Sie

בַּעַל צְפֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִגְדֹּל׃ (8)
וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירֹת וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ־הַיָּם
הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
בְּמִדְבַּר אֵתָם וַיַּחֲנוּ בְּמָרָה׃ (9) וַיִּסְעוּ
מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה וּבְאֵילִם שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים
וַיַּחֲנוּ־שָׁם׃ (10) וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיַּחֲנוּ עַל־
יַם־סוּף׃ שני (11) וַיִּסְעוּ מִיַּם־סוּף
וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־סִין׃ (12) וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר
סִין וַיַּחֲנוּ בְּדָפְקָה׃ (13) וַיִּסְעוּ מִדָּפְקָה
וַיַּחֲנוּ בְּאָלוּשׁ׃ (14) וַיִּסְעוּ מֵאָלוּשׁ
וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִם וְלֹא־הָיָה שָׁם מַיִם לָעָם
לִשְׁתּוֹת׃ (15) וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִם וַיַּחֲנוּ
בְּמִדְבַּר סִינָי׃ (16) וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִינָי
וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֹת הַתַּאֲוָה׃ (17) וַיִּסְעוּ
מִקִּבְרֹת הַתַּאֲוָה וַיַּחֲנוּ בַּחֲצֵרֹת׃
(18) וַיִּסְעוּ מֵחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה׃

das vor Baal-Zephon liegt, und lagerten vor Migdol. (8) Und brachen auf von Pne-Hachiroth und zogen mitten durchs Meer in die Wüste; und gingen drei Tagereisen in der Wüste Etham, und lagerten in Mara. (9) Und brachen auf von Mara und kamen nach Elim; und in Elim waren zwölf Wasserquellen und siebenzig Palmbäume, und sie lagerten daselbst. (10) Und brachen auf von Elim und lagerten am Schilfmeere. (11) Und brachen auf vom Schilfmeere und lagerten in der Wüste Sin. (12) Und brachen auf von der Wüste Sin und lagerten in Dophka. (13) Und brachen auf von Dophka und lagerten in Alusch. (14) Und brachen auf von Alusch und lagerten in Rephidim, und daselbst war kein Wasser für das Volk zu trinken. (15) Und brachen auf von Rephidim und lagerten in der Wüste Sinai. (16) Und brachen auf von der Wüste Sinai und lagerten bei den Gräbern des Gelüstes. (17) Und brachen auf von den Gräbern des Gelüstes und lagerten in Chazeroth. (18) Und brachen auf von Chazeroth und

רש"י

מְרוּדִים בְּאֶבְלָם׃ (18) ויחנו ברתמה, ע"ש לָשׁוֹן הָרַע שֶׁל מְרַגְּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר „מַה יִּתֵּן לְךָ וּמַה יֹּסִיף לָךְ לְשׁוֹן רְמִיָּה חִצֵּי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם גַּחֲלֵי

waren mit Leichenbestattungen und Trauerzeremonien vollauf beschäftigt. (18) ויחנו ברתמה So genannt wegen der üblen Reden der Kundschafter, demähnlich es (Ps. 120, 3, 4) heißt: Was nützt sie, was frommt sie dir, die heuchlerische Zunge? der Helden Pfeile, geschärft an der Kohlenglut

(19) וַיִּסְעוּ מֵרִתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמֹּן פָּרֶץ׃
(20) וַיִּסְעוּ מֵרִמֹּן פָּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה׃
(21) וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרִסָּה׃
(22) וַיִּסְעוּ מֵרִסָּה וַיַּחֲנוּ בִּקְהֵלָתָה׃
(23) וַיִּסְעוּ מִקְּהֵלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שָׁפֶר׃
(24) וַיִּסְעוּ מֵהַר־שָׁפֶר וַיַּחֲנוּ בַּחֲרָדָה׃
(25) וַיִּסְעוּ מֵחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֹת׃
(26) וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלֹת וַיַּחֲנוּ בְּתָחַת׃
(27) וַיִּסְעוּ מִתָּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתָרַח׃
(28) וַיִּסְעוּ מִתָּרַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה׃
(29) וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחַשְׁמֹנָה׃
(30) וַיִּסְעוּ מֵחַשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמֹסֵרוֹת׃
(31) וַיִּסְעוּ מִמֹּסֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בִּבְנֵי יַעֲקָן׃
(32) וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקָן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר
הַגִּדְגָּד׃ (33) וַיִּסְעוּ מֵחֹר הַגִּדְגָּד וַיַּחֲנוּ
בְּיָטְבָתָה׃ (34) וַיִּסְעוּ מִיָּטְבָתָה וַיַּחֲנוּ
בְּעַבְרֹנָה׃ (35) וַיִּסְעוּ מֵעַבְרֹנָה וַיַּחֲנוּ
בְּעֶצְיֹן גָּבֶר׃ (36) וַיִּסְעוּ מֵעֶצְיֹן גָּבֶר
וַיַּחֲנוּ בְמִדְבַּר־צִן הִוא קָדֵשׁ׃ (37)
וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהֹר הָהָר בִּקְצֵה

lagerten in Rithma. (19) Und brachen auf von Rithma und lagerten in Rimmon Perez. (20) Und brachen auf von Rimmon Perez und lagerten in Libna. (21) Und brachen auf von Libna und lagerten in Rissa. (22) Und brachen auf von Rissa und lagerten in Kehelatha. (23) Und brachen auf von Kehelatha und lagerten am Berge Schepher. (24) Und brachen auf vom Berge Schepher u. lagerten in Charada. (25) Und brachen auf von Charada und lagerten in Makheloth. (26) Und brachen auf von Makheloth und lagerten in Thachath. (27) Und brachen auf von Thachath und lagerten in Therach. (28) Und brachen auf von Therach und lagerten in Mithka. (29) Und brachen auf von Mithka und lagerten in Chaschmona. (30) Und brachen auf von Chaschmona und lagerten in Moseroth. (31) Und brachen auf von Moseroth und lagerten in Bne Jaakan. (32) Und brachen auf von Bne Jaakan und lagerten in Chor Hagidgad. (33) Und brachen auf von Chor Hagidgad und lagerten in Jotbatha. (34) Und brachen auf von Jotbatha und lagerten in Abrona. (35) Und brachen auf von Abrona und lagerten in Ezjon-Geber. (36) Und brachen auf von Ezjon-Geber und lagerten in der Wüste Zin das ist Kadesch. (37) Und brachen auf von Kadesch und lagerten am Berge Hor, am Ende des Landes Edom.

אֶרֶץ אֱדוֹם׃ (38) וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
אֶל־הֹר הָהָר עַל־פִּי יְהוָה וַיָּמָת שָׁם
בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד
לַחֹדֶשׁ׃ (39) וְאַהֲרֹן בֶּן־שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים
וּמְאַת שָׁנָה בְּמֹתוֹ בְּהֹר הָהָר׃ ס
(40) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד וְהוּא־
יֹשֵׁב בַּנֶּגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹא בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ (41) וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר וַיַּחֲנוּ
בְּצַלְמֹנָה׃ (42) וַיִּסְעוּ מִצַּלְמֹנָה וַיַּחֲנוּ
בְּפוּנֹן׃ (43) וַיִּסְעוּ מִפּוּנֹן וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃
(44) וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים
בִּגְבוּל מוֹאָב׃ (45) וַיִּסְעוּ מֵעִיִּים וַיַּחֲנוּ
בְּדִיבֹן גָּד׃ (46) וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ

(38) Da stieg Aharon der Priester auf den Berg Hor nach dem Befehle des Ewigen, und starb daselbst; im vierzigsten Jahre nach dem Auszuge der Kinder Jisrael aus dem Lande Mizrajim, im fünften Monat, am Ersten des Monats. (39) Und Aharon war hundert und drei und zwanzig Jahre alt, als er starb auf dem Berge Hor. (40) Da hörte der Kenaani, König von Arad, der da wohnte auf der Mittagsseite im Lande Kenaan, wie die Kinder Jisrael anzögen. (41) Und sie brachen auf vom Berge Hor und lagerten in Zalmona. (42) Und brachen auf von Zalmona und lagerten in Phunon. (43) Und brachen auf von Phunon und lagerten in Oboth. (44) Und brachen auf von Oboth und lagerten zu Jje-Abarim an der Grenze Moabs. (45) Und brachen auf von Jjim und lagerten in Dibon-Gad. (46) Und brachen auf von Dibon-Gad und

רש"י

רְתָמִים" (תהלים ק"כ): (38) על פי ה'. מְלַמֵּד שֶׁמֵּת
בִּנְשִׁיקָה: (40) וישמע הכנעני. לְלַמֶּדְךָ שֶׁמִּיתַת
אַהֲרֹן הִיא הַשְּׁמוּעָה שֶׁנִּסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד וְכָסְבוּר
שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ חָזַר וּכְתָבָהּ:
(44) בעיי העברים. לְשׁוֹן חֳרָבוֹת וְגַלִּים, כְּמוֹ „לְעִי
הַשָּׂדֶה" (מיכה א') „שָׂמוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם לְעִיִּים" (תהלים

des Ginster-Strauches (נחלי רתמים). (38) על פי ה' Es lehrt, daß Aharon der sanftesten Todesart starb, als hätte ihn Gott die Seele weggeküßt. — (40) וישמע הכנעני Hier erfahren wir, daß die Nachricht vom Tode Aharons die Kenaaniten zum Kriege bewog, da damals die schützende Wolkensäule geschwunden ist, so dacht er, jetzt sei der Krieg gegen Israel erlaubt; darum wurde das in פ׳ חקת 21, 1 Bemeldete hier wiederholt. (44) בעיי העברים Das עיי bedeutet Trümmer und Schutthaufen, wie (Micha 1): לעיי השדה, (Ps. 79): שמו

בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה׃ (47) וַיִּסְעוּ מֵעַלְמֹן
דִּבְלָתָיְמָה וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי הָעֲבָרִים לִפְנֵי
נְבוֹ׃ (48) וַיִּסְעוּ מֵהָרֵי הָעֲבָרִים וַיַּחֲנוּ
בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ (49)
וַיַּחֲנוּ עַל־הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד
אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב׃ ס שלישי
(חמישי) (50) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃
(51) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן
אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן׃ (52) וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־
כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאִבַּדְתֶּם

lagerten in Almon-Diblathajema. (47) Und sie brachen auf von Almon-Diblathajema und lagerten am Gebirg Abarim vor Nebo. (48) Und brachen auf vom Gebirge Abarim und lagerten in den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho. (49) Da lagerten sie am Jarden von Beth Jeschimoth bis Abel Schittim in den Ebenen Moabs. (50) Und der Ewige redete zu Mosche in den Ebenen Moabs, am Jarden von Jerecho, und sprach: (51) Rede zu den Kindern Jisrael und sprich zu ihnen: Wenn ihr über den Jarden ziehet in das Land Kenaan. (52) So vertreibet alle Bewohner des Landes vor euch, und vernichtet alle ihre Bildsteine,

רש"י

ע"ט)׃ (49) מבית הישמות עד אבל השטים. כָּאן לִמֶּדְךָ שִׁעוּר מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל י"ב מִיל, דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה׃ לְדִידִי חָזֵי לִי הַהוּא אַתְרָא כּוּלֵּי׃ אבל השטים. מִישׁוֹר שֶׁל שִׁטִּים אָבֵל שְׁמוֹ׃ (51) כי אתם עוברים את הירדן וגו׳. והורשתם וגו׳. וַהֲלֹא כַּמָּה פְּעָמִים הוּזְהֲרוּ עַל כָּךְ, אֶלָּא כָּךְ אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה כְּשֶׁאַתֶּם עוֹבְרִים בַּיַּרְדֵּן בַּיַּבָּשָׁה עַל מְנַת כֵּן תַּעַבְרוּ, וְאִם לָאו מַיִם בָּאִין וְשׁוֹטְפִין אֶתְכֶם, וְכֵן מָצִינוּ שֶׁאָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ בְּעוֹדָם בַּיַּרְדֵּן׃ (52) והורשתם. וְגֵרַשְׁתֶּם׃

(49) את ירושלים לעיים. מבית הישימות Hieraus erhellet, daß das isr. Lager zwölf Mil groß war, so wie Rabba, Sohn des Bar-Chana sagte, er habe diesen Platz gesehen, daß er zwölf Mil groß war. אבל השטים Die Ebene von Schittim hieß אבל. — (51) כי אתם עיברים — (52) והורשתם Dieses wurde ihnen doch schon öfter vorgetragen, allein Mosche sagte nun, wenn ihr den Jarden trocken durchgehen werdet, so wird euch dort nur die Befolgung und Erfüllung dieser Bedingnisse beistehen, wo nicht, so werdet ihr von den Fluthen fortgerissen werden. Ein Ähnliches sagte ihnen Jehoschua (Jos. 4), während sie im Jarden standen.

אֵת כָּל־מַשְׂכִּיֹּתָם וְאֵת כָּל־צַלְמֵי
מַסֵּכֹתָם תְּאַבֵּדוּ וְאֵת כָּל־בָּמוֹתָם
תַּשְׁמִידוּ׃ (53) וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ
לָרֶשֶׁת אֹתָהּ׃ (54) וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת־
הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לָרַב תַּרְבּוּ
אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט אֶת־
נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל
לוֹ יִהְיֶה לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנֶחָלוּ׃
(55) וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ

und alle ihre gegossenen Bilder sollt ihr vernichten, und alle ihre Höhen sollt ihr vertilgen. (53) Und so vertreibet die Bewohner des Landes und wohnt darin; denn euch gebe ich das Land, es einzunehmen. (54) Und nehmet für euch das Land in Besitz durch das Loos nach euren Geschlechtern; den Vielen gebet Viel zur Besitzung, und den Wenigen gib Wenig zur Besitzung; wohin das Loos einem fällt, das soll ihm werden; nach den Stämmen eurer Väter sollt ihr es für euch in Besitz nehmen. (55) Wenn ihr aber nicht vertreibet die Bewohner des Landes

רש״י

משכיותם. כְּתַרְגּוּמוֹ בֵּית סְגִדַתְהוֹן, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְסַכְּכִין אֶת הַקַּרְקַע בְּרִצְפַּת אֲבָנִים שֶׁל שַׁיִשׁ לְהִשְׁתַּחֲווֹת עֲלֵיהֶם בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, כְּדִכְתִיב „וְאֶבֶן מַשְׂכִּית לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲווֹת עָלֶיהָ" (ויקרא כ״ו): מסכותם. כְּתַרְגּוּמוֹ מַתְּכַתְהוֹן: (53) והורשתם את הארץ. וְהוֹרַשְׁתֶּם אוֹתָהּ מִיּוֹשְׁבֶיהָ וְאָז וִישַׁבְתֶּם בָּהּ תּוּכְלוּ לְהִתְקַיֵּם בָּהּ, וְאִם לָאו לֹא תוּכְלוּ לְהִתְקַיֵּם בָּהּ: (54) אל אשר יצא לו שמה. מִקְרָא קָצֵר הוּא זֶה, אֶל מְקוֹם אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה: למטות אבותיכם. לְפִי חֶשְׁבּוֹן יוֹצְאֵי מִצְרַיִם,

והורשתם Ihr sollt vertreiben. משכיותם Onk. übersetzt es: die Tempel, woselbst sie sich zur Anbetung niederwarfen, weil sie deren Boden mit Marmorsteinen pflasterten, um mit ausgebreiteten Händen zur Anbetung (der Steinbilder) sich hinzuwerfen, so wie es (M. 3, 26) heißt: . . . ואבן משכית duldet in euerem Lande keine Bildersteine zur Verehrung. מסכותם Onk.: Ihre gegossenen Bilder. — (53) והורשתם את הארץ Ihr sollt das Land von den Einwohnern leer machen, dann werdet ihr darin Bestand haben, sonst aber werdet ihr darin nicht verbleiben können. (54) אל אשר יצא לו שמה הגורל Dies ist eine abgekürzte Stelle, es fehlt das Wort מקום und heißt, an die Stelle, wohin das Los entfällt, wird es ihm zugewiesen. למטות אבותיכם Nach Anzahl der aus Egypten Ausgezogenen. Oder,

מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינם בצדיכם וצררו אתכם על־הארץ אשר אתם ישבים בה׃ (56) והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם׃ פ

לד (1) וידבר יהוה אל־משה לאמר׃ (2) צו את־בני ישראל ואמרת אלהם כי־אתם באים אל־הארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה

vor euch, so werden die, welche ihr übrig lasset von ihnen, zu Dornen in euren Augen und zu Stacheln in euren Seiten, und sie werden euch befeinden in dem Lande, in welchem ihr wohnet. (56) Und es wird geschehen, wie ich gedachte, ihnen zu thun, werde ich euch thun.

34. (1) Und der Ewige redete zu Moscher und sprach: (2) Gebiete den Kindern Jisrael und sprich zu ihnen: Wenn ihr kommet in das Land Kenaan, so sei dies das Land, das euch zufällt zur Besitzung,

רש״י

ד״א בי״ב גְבוּלִין כְּמִנְיַן הַשְּׁבָטִים׃ (55) והיה אשר תותירו מהם. יִהְיוּ לָכֶם לְרָעָה׃ לשכים בעיניכם. לִיתֵדוֹת הַמְנַקְּרוֹת עֵינֵיכֶם. תַּרְגּוּם שֶׁל יְתֵדוֹת שִׁיכַּיָּא׃ ולצנינם. פּוֹתְרִין בּוֹ הַפּוֹתְרִים לָשׁוֹן מְסוּכַּת קוֹצִים הַסּוֹכֶכֶת אֶתְכֶם לִסְגּוֹר וְלִכְלוֹא אֶתְכֶם מֵאֵין יוֹצֵא וָבָא׃ וצררו אתכם. כְּתַרְגּוּמוֹ׃

לד (2) זאת הארץ אשר תפול לכם וגו׳. לְפִי שֶׁהַרְבֵּה מִצְוֹת נוֹהֲגוֹת בָּאָרֶץ וְאֵין נוֹהֲגוֹת בְּחוּצָה לָאָרֶץ הוּצְרַךְ לִכְתּוֹב מִצְרָנֵי גְבוּלֵי רוּחוֹתֶיהָ סָבִיב, לוֹמַר לְךָ מִן הַגְּבוּלִים הַלָּלוּ וְלִפְנִים הַמִּצְוֹת נוֹהֲגוֹת׃ תפול לכם. עַל שֵׁם שֶׁנִּתְחַלְּקָה בְּגוֹרָל נִקְרֵאת

nach 12 Bezirken (s. oben 36, 55) und nach Anzahl der Stämme. (55) אשר תותירו מהם Die ihr belasset, werden euch zum Unglück sein. לשכים בעיניכם Nägel, die euch die Augen ausstechen. Onk. gibt יתידות wie שיכיא. — ולצנינים Einige erklären es für eine Dornhecke, die euch umzäunen und einschließen wird, daß ihr weder aus- noch eingehen könnet. — וצררו אתכם Onk. sie werden euch bedrücken.

34. (3) זאת הארץ אשר תפול לכם Weil es viele Gebote gibt, welche blos in Palästina Anwendung haben, und außerhalb Palästinas nicht stattfinden, daher mußten die Grenzen nach allen Seiten hin angeführt werden, um mitzutheilen: Von dieser Grenze einwärts muß man diese Gebote vollziehen. תפול לכם Weil das Land durch das Los vertheilt wurde, wird die Theilung mit: Zufallen bezeichnet.

אֶרֶץ כְּנַעַן לִגְבֻלֹתֶיהָ׃ (3) וְהָיָה לָכֶם פְאַת־נֶגֶב מִמִּדְבַּר־צִן עַל־יְדֵי אֱדוֹם

das Land Kenaan nach seinen Grenzen. (3) Und es sei euch die Mittagsseite von der Wüste Zin

רש"י

חֲלוּקָה לְשׁוֹן נְפִילָה. ומ"א אוֹמֵר עַל יְדֵי שֶׁהִפִּיל הקב"ה שָׂרֵיהֶם שֶׁל שִׁבְעִים אוּמוֹת מִן הַשָּׁמַיִם וְכִפְּתָן לִפְנֵי מֹשֶׁה, אָמַר לוֹ רְאֵה אֵין בָּהֶם עוֹד כֹּחַ׃ (3) והיה לכם פאת נגב. רוּחַ דְּרוֹמִית אֲשֶׁר מִן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב׃ ממדבר צין. אֲשֶׁר אֵצֶל אֱדוֹם מַתְחֶלֶת מִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מִזְרָחִית שֶׁל אֶרֶץ תִּשְׁעַת הַמַּטּוֹת כֵּיצַד שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת יוֹשְׁבוֹת בִּדְרוֹמָהּ שֶׁל א"י זוֹ אֵצֶל זוֹ, קְצַת אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ אֱדוֹם כֻּלָּהּ וְאֶרֶץ מוֹאָב כֻּלָּהּ, אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מַעֲרָבִית, שֶׁנֶּאֱמַר בְּפָרָשָׁה זוֹ מֵעַצְמוֹן נַחְלָה מִצְרַיִם וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו הַיָּמָּה, וְנַחַל מִצְרַיִם הָיָה מְהַלֵּךְ עַל פְּנֵי כָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר מִן הַשִּׁיחוֹר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם (יהושע י"ג) וּמַפְסִיק בֵּין אֶרֶץ מִצְרַיִם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶרֶץ אֱדוֹם אֶצְלָהּ לְצַד הַמִּזְרָח, וְאֶרֶץ מוֹאָב אֵצֶל אֶרֶץ אֱדוֹם בְּסוֹף הַדָּרוֹם לַמִּזְרָח, וּכְשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם אִם רָצָה הַמָּקוֹם לְקָרֵב אֶת כְּנִיסָתָם לָאָרֶץ הָיָה מַעֲבִירָם אֶת הַנִּילוּס לְצַד צָפוֹן וּבָאִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂה כֵן, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא נָחָם אֱלֹהִים

Nach einer Agada bedeutet es, daß Gott die Oberhäupter vieler Völker stürzte, diese dem Mosche zu Füßen legte: Siehe, wie ohnmächtig sie vor dir liegen! (3) והיה לכם פאת נגב Die mittägliche Linie, welche sich von der Morgen- bis zur Abendseite erstreckt. ממדבר צין Welche bei Edom liegt, fängt der südöstliche Winkel der neun Stämme an. Denn drei Länder stoßen an der südlichen Seite von Palästina, ein Theil von Egypten, ganz Edom und ganz Moab; Egypten liegt im südöstlichen Winkel, denn es heißt in dieser Parascha: Von Azmon nach dem Bache Mizrajim, und reicht bis an das Meer. Der Nilus durchfließt ganz Egypten, denn es heißt (Jes. 13, 3): Von Schichor (d. i. der Nil), welcher durch Egypten fließt; er trennt Egypten von Palästina. Edom liegt daneben, nach Osten zu und Moab liegt neben Edom, zu Ende der südlichen Seite, gegen die östliche Seite hin. Wenn der Ewige den Einzug nach Palästina, als sie Egypten verlassen hatten, hätte beschleunigen wollen, so hätte er sie über den Nil, der nördlichen Seite zu ziehen lassen, und sie wären bald in das Land gekommen; er that aber nicht so, nach (M. 2, 13, 17): Gott führte sie nicht den Weg durch das Land der Pelischtim, welche am Meere

וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם־הַמֶּלַח

an neben Edom, und es sei euch die Mittagsgrenze

רש"י

דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים (שמות י"ג) שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים עַל הַיָּם בְּמַעֲרָבָהּ שֶׁל אֶרֶץ כְּנַעַן כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר בִּפְלִשְׁתִּים יוֹשְׁבֵי חֶבֶל הַיָּם גּוֹי כְּרֵתִים (צפניה ב') וְלֹא נָחָם אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ אֶלָּא הֵסִיבָן וְהוֹצִיאָם דֶּרֶךְ דְּרוֹמָה אֶל הַמִּדְבָּר וְהוּא שֶׁקְּרָאוֹ יְחֶזְקֵאל (פ' כ') מִדְבַּר הָעַמִּים, לְפִי שֶׁהָיוּ כַּמָּה אוּמּוֹת יוֹשְׁבִים בְּצִדּוֹ וְהוֹלְכִין אֵצֶל דְּרוֹמָהּ מִן הַמַּעֲרָב כְּלַפֵּי מִזְרָח תָּמִיד עַד שֶׁבָּאוּ לִדְרוֹמָהּ שֶׁל אֶרֶץ אֱדוֹם וּבִקְּשׁוּ מִמֶּלֶךְ אֱדוֹם שֶׁיַּנִּיחֵם לַעֲבוֹר דֶּרֶךְ אַרְצוֹ וּלְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ דֶּרֶךְ רָחְבָּהּ וְלֹא רָצָה וְהוּצְרְכוּ לִסְבּוֹב אֶת כָּל דְּרוֹמָהּ שֶׁל אֱדוֹם עַד בּוֹאָם לִדְרוֹמָהּ שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב שֶׁנֶּאֱמַר וְגַם אֶל מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה (שופטים י"א) וְהָלְכוּ כָּל דְּרוֹמָהּ שֶׁל מוֹאָב עַד סוֹפוֹ וּמִשָּׁם הָפְכוּ פְּנֵיהֶם לְצָפוֹן עַד שֶׁסָּבְבוּ כָּל מֵצַר מִזְרָחִי שֶׁלָּהּ לְרָחְבָּהּ וּכְשֶׁכָּלוּ אֶת מִזְרָחָהּ מָצְאוּ אֶת הָאָרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל אֶרֶץ כְּנַעַן וְהַיַּרְדֵּן מַפְסִיק בֵּינֵיהֶם וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִפְתָּח וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסָב אֶת אֶרֶץ אֱדוֹם וְאֶת אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב (שם) וְכָבְשׁוּ אֶת אֶרֶץ סִיחוֹן וָעוֹג שֶׁהָיוּ בִּצְפוֹנָהּ שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב וְקָרְבָנוּ עַד הַיַּרְדֵּן וְהוּא כְּנֶגֶד מִקְצוֹעַ

wohnten, auf der Westseite Kenaans, wie es dießfalls (Zefanja 2, 5) heißt: Wehe denen, die am Meeresgestade wohnen, euch Kenaaniten! dir, Land der Pelischtim! Gott führte sie südlich durch die Wüste, die (Ezech. 20) Wüste der Völker nennt, weil viele Völker an ihrem Rande wohnten. — Sie zogen an deren Südseite, von Westen nach Osten, bis sie die Südseite Edoms erreichten. Vom Könige von Edom erbaten sie sich den freien Durchgang, um durch die Breite seines Landes in Palästina einzuziehen, was er jedoch nicht bewilligte, deshalb mußten sie die ganze Südseite Edoms umgehen, bis sie zur Südseite Moabs kamen, denn es heißt (Richt. 11, 17): Mosche schickte auch zum Könige von Moab, welcher aber ihm kein Gehör gab; so zogen sie längs der ganzen Südseite Moabs. Von dort wandten sie sich gegen Norden, bis sie dessen ganze Ostgrenze der Breite nach umgingen. Hierauf trafen sie auf die Länder von Sichon und Og, welche auf der Ostseite Paläſtina's lagen, die nur der Jarden trennte; so lautet es bei Jiftach (Richt. 11, 18): Israel zog wieder in die Wüste, umging das Land Edom und Moab und eroberte das Land von Sichon und Og, welche südlich von Moab lag; sie nahten sich dem Jarden, welcher im nordwestlichen Winkel von Moab lag; sie nahten

קֵדְמָה׃ (4) וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָה וְהָיָה* תּוֹצְאֹתָיו מִנֶּגֶב לְקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְיָצָא חֲצַר־אַדָּר וְעָבַר עַצְמֹנָה׃ (5) וְנָסַב

* והיו ק׳

vom Ende des Salzmeeres gegen Morgen. (4) Und es wende sich euch die Grenze mittäglich von der Höhe Akrabbim, und ziehe sich hinüber nach Zin, änd es seien ihre Ausläufe mittäglich von Kadesch Barnea, und laufe aus nach Chazzar Addar, und ziehe sich hinüber nach Azmon. (5) Und es wende sich die Grenze von

רש״י

צְפוֹנָה מַעֲרָבָה שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב, נִמְצָא שֶׁאֶרֶץ כְּנַעַן שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְמַעֲרָב הָיָה מִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מִזְרָחִית שֶׁלָּהּ אֵצֶל אֱדוֹם: (4) ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וְנָסַב אוֹ וְיָצָא מְלַמֵּד שֶׁלֹּא הָיָה הַמֵּצַר שָׁוֶה אֶלָּא הוֹלֵךְ וְיוֹצֵא לַחוּץ יוֹצֵא הַמֵּצַר וְעוֹקֵם לְצַד צְפוֹנִי שֶׁל עוֹלָם בַּאֲלַכְסוֹן לְמַעֲרָב וְעוֹבֵר הַמֵּצַר בִּדְרוֹמָהּ שֶׁל מַעֲלֵה עַקְרַבִּים נִמְצָא מַעֲלֵה עַקְרַבִּים לִפְנִים מִן הַמֵּצַר: ועבר צנה. אֶל צִין, כְּמוֹ מִצְרַיְמָה: והיו תוצאותיו. קְצוֹתָיו בִּדְרוֹמָהּ שֶׁל קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ: ויצא חצר אדר. מִתְפַּשֵּׁט הַמֵּצַר וּמַרְחִיב לְצַד צָפוֹן שֶׁל עוֹלָם וְנִמְשַׁךְ עוֹד בַּאֲלַכְסוֹן לְמַעֲרָב וּבָא לוֹ לַחֲצַר אַדָּר וּמִשָּׁם לְעַצְמוֹן וּמִשָּׁם לְנַחַל מִצְרַיִם, וּלְשׁוֹן וְנָסַב הָאָמוּר כָּאן לְפִי שֶׁכָּתַב וְיָצָא חֲצַר אַדָּר שֶׁהִתְחִיל לְהַרְחִיב מִשֶּׁעָבַר אֶת קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְרוֹחַב אוֹתָהּ רְצוּעָה שֶׁבָּלְטָה לְצַד

sich dem Jarden, welcher im nordwestlichen Winkel von Moab floß, sonach war das Land Kenaan auf der westlichen Uferseite des Jarden neben Edom. — (4) ונסב לכם Überall, wo es heißt ונסב oder ויצא zeigt es an, daß die Grenze nicht in gerader Richtung fortlief, sondern sich bald ein-, bald auswärts bog, so auch hier, sie zog sich auf d er nördlichen Westseite in schräger Richtung der Westseite zu; sie dehnte sich an der südlichen Seite von מעלה עק־בים, daher lag מעלה עקרבים innerhalb der Grenzlinie. ועבר צנה heißt nach צין, wie מצרימה nach Mizrajim. והיו תצאותיו Die Ausgänge waren südlich von Kadesch Barnea. ויצא חצר אדר Die Grenze erweiterte sich hier der Breite nach der nördlichen Westseite zu und zog sich schräg nach der Westseite bis Chazar Adar, von dort nach Azmon, und von da nach dem Flusse von Egypten. ונסב steht hier deshalb, weil es heißt, es ging ויצא nach Chazar Adar; von Kadesch Barnea fing die Grenze sich zu erweitern an, die Breite dieses Streifens nach

הַגְּבוּל מֵעַצְמוֹן נַחְלָה מִצְרָיִם וְהָיוּ
תוֹצְאֹתָיו הַיָּמָּה׃ (6) וּגְבוּל יָם וְהָיָה
לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל זֶה־יִהְיֶה לָכֶם
גְּבוּל יָם׃ (7) וְזֶה־יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן
מִן־הַיָּם הַגָּדֹל תְּתָאוּ לָכֶם הֹר הָהָר׃

Azmon nach dem Bache Mizrajims, und es seien ihre Ausläufe an das Meer. (6) Und die Grenze gegen Abend — da ist euch das große Meer und es sei die Grenze; dies sei euch die Grrnze gegen Abend. (7) Und dies sei euch die Grenze gegen Mitternacht: vom großen Meere sollt ihr euch

רש"י

צָפוֹן הָיְתָה מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ עַד עַצְמוֹן וּמִשָּׁם וָהָלְאָה נִתְקַצֵּר הַמֵּצַר וְנָסַב לְצַד הַדָּרוֹם וּבָא לוֹ לְנַחַל מִצְרַיִם וּמִשָּׁם לְצַד הַמַּעֲרָב אֶל הַיָּם הַגָּדוֹל שֶׁהוּא מִצַּד מַעֲרָבָהּ שֶׁל כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא שֶׁנַּחַל מִצְרַיִם בְּמִקְצוֹעַ מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית׃ (5) והיו תוצאותיו הימה, אֶל מֵצַר הַמַּעֲרָב, שֶׁאֵין עוֹד גְּבוּל נֶגֶב מַאֲרִיךְ לְצַד הַמַּעֲרָב מִשָּׁם וָהָלְאָה׃ (6) וגבול ים. וּמֵצַר מַעֲרָבִי מַהוּ׃ „והיה לכם הים הגדול". לְמֵצַר וּגְבוּל הַנִּסִּין שֶׁבְּתוֹךְ הַיָּם אַף הֵם מִן הַגְּבוּל, וְהֵם אִיִּים שֶׁקּוֹרִין איזל"ס (Isles, Iles מיזעון)׃ (7) גבול צפון. מֵצַר צָפוֹן׃ מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר. שֶׁהוּא בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, וְרֹאשׁוֹ מַשְׁפִּיעַ וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַיָּם, וְיֵשׁ מֵרוֹחַב הַיָּם לִפְנִים הֵימֶנּוּ, וְהוּצָה הֵימֶנּוּ׃ תתאו. תַּשְׁפִּעוּ לָכֶם לִנְטוֹת מִמַּעֲרָב לְצָפוֹן אֶל הֹר הָהָר׃ תתאו. לָשׁוֹן סִבָּה, כְּמוֹ „אֶל

der Nordseite war von Kadesch Barnea bis Azmon, von dort an weiter wurde die Grenze enger, wandte sich der südlichen Seite zu, kam zum Flusse Egyptens, und von da nach Westen an das große Mittelmeer, welches die westliche Grenze von Palästina ist: mithin war der Nil in der südwestlichen Ecke. (5) והיו תוצאותיו הימה Und reichten bis zur westlichen Grenze, denn weiter reichte nicht die südliche Grenze an die Westseite. — (6) גבול ים Welches ist die westliche Grenze? והיה לכם הים הגדול Zur Grenze diene das Weltmeer, und die Inseln darin, (7) גבול צפון Zur nördlichen Grenze. מן הים הגדול תתאו Vom großen Meere zieht ihr eine Grenzlinie nach dem Berge Hor, welcher im nordwestlichen Winkel liegt. Die Abhänge dieses Berges neigten sich bis ins Meer hinab, welches sich zu beiden Seiten erweitert, und Buchten bildet. תתאו Sollt ihr euch schräg, von Westen nach Norden hinneigen gegen הר ההר. — תתאו heißt herumziehen, gleich (Kön. 1. 14, 28): אל תא הרצים in den Gang

(8) מֵהֹר הָהָר תְּתָאוּ לְבֹא חֲמָת וְהָיוּ תּוֹצְאֹת הַגְּבֻל צְדָדָה׃ (9) וְיָצָא הַגְּבֻל זִפְרֹנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו חֲצַר עֵינָן זֶה־יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן׃ (10) וְהִתְאַוִּיתֶם לָכֶם לִגְבוּל קֵדְמָה מֵחֲצַר עֵינָן שְׁפָמָה׃

abmarken nach dem Berge Hor. (8) Vom Berge Hor sollt ihr abmarken bis gen Chamath, und seien die Ausläufe der Grenze nach Zedad. (9) Und die Grenze laufe nach Siphron und seien ihre Ausläufe an Chazar-Enon; dies sei euch die Grenze gegen Mitternacht. (10) Und market euch ab zur Grenze gegen Morgen von Chazar-Enon nach Schepham.

רש"י

תָּא הָרָצִים" (ד"ה ה' י"ב), „וְתָאֵי הַשַּׁעַר" (יחזקאל מ') הָיָצִיעַ שֶׁקּוֹרִין אפנדי"ק Apendeiz, apendis) מיין זייטענגעביידע, זייטענליאמער, מייגע טיעפּע רייבטונג), שֶׁהוּא מוּסַב וּמְשׁוּפָּע׃ (8) מהר ההר. תָּסֵבּוּ וְתֵלְכוּ אֶל מֵצַר הַצָּפוֹן לְצַד הַמִּזְרָח, וְתִפְגְּעוּ בִּלְבֹא חֲמָת, זוֹ אַנְטוֹכְיָא׃ תוצאות הגבול. סוֹפֵי הַגְּבוּל. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר „תּוֹצְאוֹת הַגְּבוּל" אוֹ הַמֵּצַר כָּלֶה שָׁם לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ עוֹבֵר לְהַלָּן כְּלָל, אוֹ מִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט וּמַרְחִיב וְיוֹצֵא לַאֲחוֹרָיו לְהִמָּשֵׁךְ לְהַלָּן בְּאַלַכְסוֹן, יוֹתֵר מִן הָרוֹחַב הָרִאשׁוֹן. וּלְעִנְיַן רוֹחַב הַמִּדָּה הָרִאשׁוֹן קוֹרְאוֹ „תּוֹצָאוֹת" שֶׁשָּׁם כָּלָה אוֹתָהּ מִדָּה׃ (9) והיו תוצאותיו חצר עינן. הוּא הָיָה סוֹף הַמֵּצַר הַצְּפוֹנִי, וְנִמְצֵאת, חֲצַר עֵינָן בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מִזְרָחִית, וּמִשָּׁם „וְהִתְאַוִּיתֶם לָכֶם" אֶל מֵצַר הַמִּזְרָחִי׃ והתאויתם. לָשׁוֹן סִיבָּה וּנְטִיָּה, כְּמוֹ „תְּתָאוּ"׃ שפמה,

der Läufer; (Ezech. 40, 10): ותאי השער die Auffahrts-Gallerie zum Thore, welche von beiden Seiten schief hinan führt. (8) מהר ההר Sollt ihr euch wenden nach der nördlichen Grenze gegen die östliche Seite, wo ihr auf die Straße Chamat stoßen werdet, später Antiochina genannt. תוצאות הגבול Die Enden der Grenzlinien. Überall bedeutet תוצאות oder מיצר die äußerste Grenze die dort aufhört und sich nicht weiter ausbreitet, oder von wo aus sie sich erweitert und ausbreitet, indem sie sich in schräger Richtung nach Rückwärts zieht; mit Bezug auf das frühere Maß wird תוצאות gebraucht, weil dort das Maß der frühern Breite zu Ende ist. (9) והיו תוצאותיו חצר עינן Das war das Ende der nördlichen Grenze, folglich lag Chazar-Enan im nördlichen Winkel, von dort sollt ihr die Linie nach der östlichen Grenze ziehen. (10) והתאויתם Heißt in schiefer Richtung ziehen, wie תתאו. — שפמה An der östlichen Grenze, und von dort geht es

(11) וְיָרַד הַגְּבֻל מִשְּׁפָם הָרִבְלָה מִקֶּדֶם לָעָיִן וְיָרַד הַגְּבֻל וּמָחָה עַל־כֶּתֶף יָם־כִּנֶּרֶת קֵדְמָה׃ (12) וְיָרַד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו יָם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לִגְבֻלֹתֶיהָ סָבִיב׃ (13) וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹרָל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לְתִשְׁעַת הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה׃ (14) כִּי לָקְחוּ מַטֵּה בְנֵי הָראוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמַטֵּה בְנֵי־הַגָּדִי לְבֵית אֲבֹתָם וַחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה לָקְחוּ

(11) Und die Grenze gehe herab von Schepham nach Ribla, östlich von Ajin, und die Grenze gehe weiter herab und stoße an die Seite des Sees Kinereth gegen Morgen. — (12) Und die Grenze gehe herab an den Jarden und seien ihre Ausläufe am Salzmeer. Dies sei euch das Land nach seinen Grenzen ringsum. (13) Und Mosche gebot den Kindern Jisrael u. sprach: Dies ist das Land, das ihr für euch in Besitz nehmen sollt durch das Loos, das der Ewige geboten zu geben den neun Stämmen und dem halben Stamme. (14) Denn empfangen haben der Stamm der Söhne Reübens nach ihren Stammhäusern, und der Stamm der Söhne Gads nach ihren Stammhäusern, und der halbe Stamm Menasche's, sie haben ihre

בַּמֵּצַר הַמִּזְרָחִי, וּמִשָּׁם הָרִבְלָה: (יא) מקדם לעין. שֵׁם מָקוֹם, וְהַמֵּצַר הוֹלֵךְ בְּמִזְרָחוֹ נִמְצָא הָעַיִן לִפְנִים מִן הַמֵּצַר, וּמֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא: וירד הגבול. כָּל שֶׁהַגְּבוּל הוֹלֵךְ מִצָּפוֹן לְדָרוֹם, הוּא יוֹרֵד וְהוֹלֵךְ: ומחה על כתף ים כנרת קדמה. שֶׁיְּהֵא יָם כִּנֶּרֶת תּוֹךְ לַגְּבוּל בְּמַעֲרָב, וְהַגְּבוּל בְּמִזְרַח יָם כִּנֶּרֶת, וּמִשָּׁם יָרַד אֶל הַיַּרְדֵּן, וְהַיַּרְדֵּן מוֹשֵׁךְ וּבָא מִן הַצָּפוֹן לְדָרוֹם בַּאֲלַכְסוֹן, נוֹטֶה לְצַד מִזְרָח וּמִתְקָרֵב לְצַד אֶרֶץ כְּנַעַן כְּנֶגֶד יָם כִּנֶּרֶת, וּמוֹשֵׁךְ לְצַד מִזְרָחָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד יָם כִּנֶּרֶת, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּיָם הַמֶּלַח, וּמִשָּׁם כָּלָה הַגְּבוּל בְּתוֹצְאוֹתָיו אֶל יָם הַמֶּלַח, שֶׁמִּמֶּנּוּ הַתְחָלַת

nach Ribla. (11) מקדם לעין, עין ist ein Ortsname, die Grenzlinie ging an der Ostseite, sonach war עין innerhalb der Grenze, und gehörte zu Palästina. וירד הגבול Wo die Grenze von Norden nach Süden geht, zog sie nach tieferer Lage hinab. ומחה על כתף ים כנרת קדמה Der See Kinereth war innerhalb der Grenze westwärts, denn die Grenze war auf der Ostseite vom See Kinereth. Von dort zog sich die Grenze zum Jarden, dieser aber floß von Norden nach Süden, sich schräg nach Osten neigend, und dem Lande Kenaan nähernd, gegen den See Kinereth, er ergoß sich dann an der Ostseite von Palästina gegen Kinereth,

נַחֲלָתָם׃ (15) שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה
לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה
מִזְרָחָה׃ פ רביעי (ששי) (16) וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (17) אֵלֶּה
שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת־
הָאָרֶץ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃
(18) וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמַּטֶּה
תִּקְחוּ לִנְחֹל אֶת־הָאָרֶץ׃ (19) וְאֵלֶּה

Besitzung empfangen. (15) Die zwei Stämme und der halbe Stamm haben ihre Besitzung empfangen diesseits des Jardens von Jerecho, nach Morgen, gegen Sonnenaufgang. (16) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (17) Dies sind die Namen der Männer, die euch das Land zum Besitz geben sollen: Elasar, der Priester, und Jehoschua, der Sohn Nuns. (18) Und je einen Fürsten vom Stamme sollt ihr nehmen, das Land zum Besitz zu geben. (19) Und dies sind die

רש"י

מִצַּר מִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מִזְרָחִית הֲרֵי סוֹבֶבֶת אוֹתָהּ לְאַרְבַּע
רוּחוֹתֶיהָ׃ (15) קדמה מזרחה, אֶל פְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם
בַּמִּזְרָח, שֶׁהוּא מִזְרָחִית קְרוּיָה פָּנִים, וּמַעֲרָבִית קְרוּיָה
אָחוֹר, לְפִיכָךְ דָּרוֹם לְיָמִין וְצָפוֹן לִשְׂמֹאל׃ (17) אשר
ינחלו לכם. בִּשְׁבִילְכֶם, כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא אַפִּטְרוֹפּוֹס
לְשִׁבְטוֹ, וְחוֹלֵק נַחֲלַת הַשֵּׁבֶט לְמִשְׁפְּחוֹת וְלִגְבָרִים,
וּבוֹרֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֶק הָגוּן, וּמַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים
יִהְיֶה עָשׂוּי, כְּאִלּוּ עֲשָׂאוּם שְׁלוּחִים, וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרֵשׁ
„לָכֶם" זֶה כְּכָל לָכֶם שֶׁבַּמִּקְרָא, שֶׁאִם כֵּן הָיָה לוֹ
לִכְתּוֹב יַנְחִילוּ לָכֶם, יִנְחֲלוּ מַשְׁמַע שֶׁהֵם נוֹחֲלִים לָכֶם
בִּשְׁבִילְכֶם וּבִמְקוֹמְכֶם, כְּמוֹ „ה' יִלָּחֵם לָכֶם" (שמות
י"ד)׃ (18) לנחל את הארץ. שֶׁהוּא נוֹחֵל וְחוֹלֵק

bis er in das Salzmeer fiel, wo die Ostgrenze zu Ende war und der südöstliche Grenzwinkel begann. So war die Grenzlinie gezogen um das Land Kenaan nach seinen vier Seiten. (15) קדמה מזרחה An der Vorderseite der Welt, d. i. an der Morgenseite diese heißt פנים Gesichtsseite, und die Westseite heißt אחור die Rückseite, daher bleibt die südliche Seite rechts und die Nordseite links. (17) אשר ינחלו לכם Für euch. Jeder Fürst ist der Vorsteher seines Stammes, und vertheilt das Erbtheil nach Familien und Köpfe; er wählt für jeden das gebührende Theil, und was diese Fürsten thun, hat bindende Kraft von Repräsentanten. לכם allhier bedeutet nicht: euch, denn da müßte es ינחילו (im Hifil) heißen, aber ינחלו heißt: sie sollen es in Besitz nehmen, in euerem Namen, an euerer Stelle, wie (M. 2, 14): ה' ילחם לכם. (18) לנחול את הארץ Daß er das Land

שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב
בֶּן־יְפֻנֶּה׃ (20) וּלְמַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן
שְׁמוּאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃ (21) לְמַטֵּה בִנְיָמִן
אֱלִידָד בֶּן־כִּסְלוֹן׃ (22) וּלְמַטֵּה בְנֵי־
דָן נָשִׂיא בֻּקִּי בֶּן־יָגְלִי׃ (23) לִבְנֵי
יוֹסֵף לְמַטֵּה בְנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאֵל
בֶּן־אֵפֹד׃ (24) וּלְמַטֵּה בְנֵי־אֶפְרַיִם
נָשִׂיא קְמוּאֵל בֶּן־שִׁפְטָן׃ (25) וּלְמַטֵּה
בְנֵי־זְבוּלֻן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן־פַּרְנָךְ׃
(26) וּלְמַטֵּה בְנֵי־יִשָּׂשכָר נָשִׂיא פַּלְטִיאֵל
בֶּן־עַזָּן׃ (27) וּלְמַטֵּה בְנֵי־אָשֵׁר נָשִׂיא
אֲחִיהוּד בֶּן־שְׁלֹמִי׃ (28) וּלְמַטֵּה בְנֵי־
נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדַהְאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃
(29) אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְנַחֵל אֶת־
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ פ חמישי
לה (1) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת
מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃

Namen der Männer: vom Stamme Jehuda: Kaleb, Sohn Jephunne's. (20) Und vom Stamme der Söhne Schimeons: Schemuel, Sohn Amihuds. (21) Vom Stamme Binjamin: Elidad, Sohn Kislons. (22) Und vom Stamme der Söhne Dans: der Fürst Bukki, Sohn Jogli's. (23) Von den Söhnen Josephs, vom Stamme der Söhne Menasche's: der Fürst Channiel, Sohn Ephods. (24) Und vom Stamme der Söhne Ephrajims: der Fürst Kemuel Sohn Schiphtans. (25) Und vom Stamme der Söhne Sebuluns: der Fürst Elizaphan, Sohn Parnachs. (26) Und vom Stamme der Söhne Jisachars: der Fürst Paltiel, Sohn Assans. (27) Und vom Stamme der Söhne Aschers: der Fürst Achihud, Sohn Schelomi's. (28) Und vom Stamme der Söhne Naphthali's: der Fürst Pedahel, Sohn Ammihuds. (29) Diese sind es, denen der Ewige geboten, den Kindern Jisrael ihren Besitz zu geben im Lande Kenaan

35. (1) Und der Ewige redete zu Mosche in den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho und sprach:

רש"י

אוֹתָהּ בִּמְקוֹמְכֶם׃ (29) לנחל את בני ישראל. שֶׁהֵם יַנְחִילוּ אוֹתָהּ לָכֶם לְמַחְלְקוֹתֶיהָ׃

in Besitz nimmt und es an euerer Statt vertheile. (29) לנחל את בני ישראל Sie werden es nach ihrer getroffenen Bestimmung vertheilen.

(2) צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתְנוּ לַלְוִיִּם
מִנַּחֲלַת אֲחֻזָּתָם עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרָשׁ
לֶעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם׃ (3)
וְהָיוּ הֶעָרִים לָהֶם לָשָׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם
יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם וּלְכֹל חַיָּתָם׃
(4) וּמִגְרְשֵׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם
מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב׃
(5) וּמַדֹּתֶם מִחוּץ לָעִיר אֶת־פְּאַת־
קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־נֶגֶב
אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־יָם ׀ אַלְפַּיִם
בָּאַמָּה וְאֵת פְּאַת צָפוֹן אַלְפַּיִם בָּאַמָּה
וְהָעִיר בַּתָּוֶךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי
הֶעָרִים׃ (6) וְאֵת הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ
לַלְוִיִּם אֵת שֵׁשׁ־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר
תִּתְּנוּ לָנֻס שָׁמָּה הָרֹצֵחַ וַעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ
אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר׃ (7) כָּל־הֶעָרִים

(2) Gebiete den Kindern Jisrael, daß sie geben den Lewijim von der Besitzung ihres Eigenthums Städte zum Wohnen, und einen Bezirk zu den Städten ringsum sollt ihr den Lewijim geben. (3) Und die Städte seien zum Wohnen, und ihre Bezirke seien für ihr Vieh und für ihre Habe und für all ihren Lebensbedarf. (4) Und die Bezirke der Städte, die ihr den Lewijim geben sollt, seien von der Stadtmauer hinaus tausend Ellen ringsum. (5) Und messet außerhalb der Stadt auf der Morgenseite zweitausend Ellen, und auf der Mittagseite zweitausend Ellen, und auf der Abendseite zweitausend Ellen und auf der Mitternachtseite zweitausend Ellen, so daß die Stadt in der Mitte sei; dies seien ihnen die Bezirke der Städte. (6) Und die Städte, die ihr den Lewijim geben sollt, sind die sechs Aufnahmeſtädte, die ihr hergebet, daß dahin fliehe der Todtschläger, und über diese gebet noch zwei und vierzig Städte. (7) Alle Städte,

רש"י

לה (2) ומגרש. רֶיוַח מָקוֹם חָלָק חוּץ לָעִיר סָבִיב לִהְיוֹת לְנוֹי לָעִיר, וְאֵין רַשָּׁאִין לִבְנוֹת שָׁם בַּיִת, וְלֹא לִנְטוֹעַ כֶּרֶם, וְלֹא לִזְרוֹעַ זְרִיעָה: ולכל חיתם. (לכל חיותם). לְכָל צָרְכֵיהֶם: (4) אלף אמה. סביב. וְאַחֲרָיו הוּא אוֹמֵר „אַלְפַּיִם אַמָּה" הָא כֵּיצַד?

35. (2) ומגרש Ein freier, unbebauter Platz rings um die Stadt, zur Stadtverschönerung dienen. Man durfte weder ein Haus bauen, noch einen Weingarten anlegen oder ihn bepflanzen. (3) ולכל חיתם Für ihre Lebens-Bedürfnisse. (4) אלף אמה סביב Nachher heißt es zweitausend Ellen, wie ist dies erklärlich?

אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה
עִיר אֶתְהֶן וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶן׃ (8) וְהֶעָרִים
אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאֲחֻזַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת
הָרַב תַּרְבּוּ וּמֵאֵת הַמְעַט תַּמְעִיטוּ אִישׁ
כְּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו
לַלְוִיִּם׃ פ ששי (שביעי) (9) וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ (10) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים
אֶת־הַיַּרְדֵּן אַרְצָה כְּנָעַן׃ (11) וְהִקְרִיתֶם
לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם
וְנָס שָׁמָּה רֹצֵחַ מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה׃
(12) וְהָיוּ לָכֶם הֶעָרִים לְמִקְלָט מִגֹּאֵל
וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה

die ihr den Lewijim geben sollt, acht und vierzig Städte; sie und ihre Bezirke. (8) Und die Städte, die ihr geben sollt von dem Eigenthume der Kinder Jisrael, — vom Vielen sollt ihr viel, und vom Wenigen wenig nehmen; Jeder nach Verhältniß seiner Besitzung, die er besitzt, soll er geben von seinen Städten an die Lewijim. (9) Und der Ewige redete zu Mosche und sprach: (10) Rede zu den Kindern Jisrael und sprich zu ihnen: Wenn ihr über den Jarden ziehet ins Land Kenaan. (11) So wählet euch gelegene Städte aus, Aufnahmestädte seien sie euch, daß dahin fliehe der Todtschläger, der eine Person erschlagen aus Versehen. (12) Und es seien euch die Städte zur Aufnahme vor dem Löser, daß der Todtschläger nicht sterbe, bis er gestanden vor

רש״י

אַלְפַּיִם הוּא נוֹתֵן לָהֶם סָבִיב, וּמֵהֶם אֶלֶף הַפְּנִימִים לְמִגְרָשׁ, וְהַחִיצוֹנִים לְשָׂדוֹת וּכְרָמִים (עירובין נ״א): (11) והקריתם. אֵין הַקְרָיָה אֶלָּא לְשׁוֹן הַזְמָנָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר "כִּי הִקְרָה ה׳ אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי" (בראשית כ״ז): (12) מגואל. מִפְּנֵי גּוֹאֵל הַדָּם, שֶׁהוּא קָרוֹב

Folgenderweise: Die innern tausend Ellen (zur Stadtmauer zu) bleiben als leerer Raum um die Stadt; die äußeren tausend Ellen sind für Felder und Weingärten. (11) והקריתם, קרייה heißt etwas bereiten, bestimmen, so wie (M. 1, 27, 20): כי הקרה ה׳ Gott hat es so zutreffen lassen. (12) מגואל: Vor dem Bluträcher, der mit dem Ermordeten verwandt

לַמִּשְׁפָּט׃ (13) וְהֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתֵּנוּ שֵׁשׁ־
עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם׃ (14) אֵת ׀
שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְאֵת
שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי
מִקְלָט תִּהְיֶינָה׃ (15) לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלַגֵּר וְלַתּוֹשָׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שֵׁשׁ־
הֶעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לָנוּס שָׁמָּה
כָּל־מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה׃ (16) וְאִם־
בִּכְלִי בַרְזֶל ׀ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא מוֹת

der Gemeinde zum Gericht. (13) Und die Städte, die ihr (dazu) geben sollt, — sechs Aufnahmestädte seien sie für euch. — (14) Drei dieser Städte sollt ihr geben diesseits des Jardens, und drei dieser Städte sollt ihr geben im Lande Kenaan, Aufnahmestädte seien sie. (15) Den Kindern Israel und dem Fremdling und dem Beisassen in ihrer Mitte seien diese sechs Städte zur Aufnahme, daß dahin fliehe Jeder, der eine Person erschlagen aus Versehen. (16) Und wenn mit einem eisernen Geräthe er ihn geschlagen, daß er starb, so ist er ein Mörder, getödtet

לַנִּרְצָח׃ (13) שש ערי מקלט. מַגִּיד שֶׁאַעַ״פִּי שֶׁהִבְדִּיל
משֶׁה בְּחַיָּיו שָׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, לֹא הָיוּ קוֹלְטוֹת
עַד שֶׁנִּבְחֲרוּ שָׁלֹשׁ, שֶׁנָּתַן יְהוֹשֻׁעַ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (ספרי
מכות ה׳)׃ (14) את שלש הערים וגו׳. אַף עַל פִּי
שֶׁבְּאֶרֶץ כְּנַעַן תִּשְׁעָה שְׁבָטִים, וְכָאן אֵינוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם
וָחֵצִי, הִשְׁוָה מִנְיַן עָרֵי מִקְלָט שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם דְּבְגִלְעָד
נְפִישֵׁי רוֹצְחִים, דִּכְתִיב „גִּלְעָד קִרְיַת פֹּעֲלֵי אָוֶן
עֲקֻבָּה מִדָּם“ (הושע ו׳) (מכות ט׳)׃ (16) ואם בכלי
ברזל הכהו. אֵין זֶה מְדַבֵּר בְּהוֹרֵג בְּשׁוֹגֵג הַסָּמוּךְ לוֹ,
אֶלָּא בְּהוֹרֵג בְּמֵזִיד, וּבָא לְלַמֵּד, שֶׁהַהוֹרֵג בְּכָל דָּבָר
צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בּוֹ שִׁיעוּר כְּדֵי לְהָמִית, שֶׁנֶּאֱמַר בְּכוּלָּם
„אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ“ דְּמְתַרְגְּמִינָן „דְּהִיא כְמִיסַת דִּימוּת

ist. (13) שש ערי מקלט Erklärt, obwohl Mosche bei seinem Leben drei Städte jenseits des Jarden abgesondert hat, sind doch keine Todtschläger darin aufgenommen worden, bis Jehoschua im Lande Kenaan drei Städte auswählte. (14) שלש הערים Obwohl in Kenaan neun Stämme und hier blos dritthalb Stämme wohnten, so war die Zahl der Zufluchtsstädte doch gleich, weil in Gilead die Mörder häufig waren, wie es in (Hoschea 6, 8) heißt: „Gilead, die Stadt der Übelthäter, sie trieft von Blut.“ (16) ואם בכלי ברזל הכהו Hier ist nicht die Rede von einem, der unvorsätzlich, sondern der mit Vorbedacht getödtet hat, es lehrt, wer mit irgend einem Gegenstande den Todschlag ausführt, so muß diese Sache von der Beschaffenheit sein, daß damit ein Todschlag vollführt werden kann, denn es heißt bei allen: אש־ ימות בה, was Onk. er-

יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ (17) וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ (18) אוֹ בִּכְלִי עֵץ־יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בּוֹ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא

werde der Mörder. (17) Und wenn mit einem Steine in der Hand, durch den man sterben kann, er ihn geschlagen, daß er starb, so ist er ein Mörder, getödtet werde der Mörder. (18) Oder er hat mit einem hölzernen Geräthe in der Hand, durch das man sterben kann, ihn geschlagen, daß er

רש״י

ביה״ חוץ מן הברזל, שגלוי וידוע לפני הקב״ה, שהברזל ממית בכל שהוא אפילו מחט, לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור, לכתוב בו „אשר ימות בו״, וא״ת בהורג בשוגג הכתוב מדבר, הרי הוא אומר למטה „או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות״ וגומר, למד על האמורים למעלה, שבהורג במזיד הכתוב מדבר: (17) באבן יד. שיש בה מלא יד (ספרי): אשר ימות בה. שיש בה שיעור להמית, כתרגומו, לפי שנאמר „והכה איש את רעהו באבן״ (שמות כ״א) ולא נתן בה שיעור, יכול כל שהוא, לכן נאמר „אשר ימות בה״: (18) או בכלי עץ יד. לפי שנאמר „וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט״ (שמות כ״א) יכול כל שהוא לכך נאמר בעץ

klärt, das fähig ist, davon getödtet zu werden, ein eisernes Werkzeug macht hievon eine Ausnahme, weil man auch mit dem kleinsten Werkzeuge, wie z. B. mit einer Nadel Jemanden tödten kann, daher gab man hiefür kein bestimmtes Ausmaß. Damit man aber nicht denke, es sei hier von einem unvorsätzlichen Morde die Rede, so heißt es V. 23: „oder er hat ohne ihn zu sehen, einen Stein, mit welchem man zu Tode geworfen werden kann, auf ihn fallen lassen" — daraus erhellet, daß das Obenbemeldete von einem beabsichtigten Morde handelt. (17) באבן יד Ein Stein, der die Hand ausfüllt, אשר ימות בה der so beschaffen ist, daß man damit umbringen kann, wie Onk. erklärt; weil es heißt (M. 2, 21, 18): Wenn Einer Jemanden mit einem Stein tödtet, wobei aber nichts Näheres bestimmt wird, so könnte man glauben, wenn der Stein unbedeutend ist, daher heißt es אשר ימות בה, wodurch man getödtet werden kann. (18) או בכלי עץ יד Weil es heißt (M. 2, 21, 20): Wenn Jemand seinen Sklaven oder seine Sklavin mit einem Stabe schlägt, könnte man glauben, wenn das Geräth

מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ׃ (19) גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ־בוֹ הוּא יְמִתֶנּוּ׃ (20) וְאִם בְּשִׂנְאָה יֶהְדָּפֶנּוּ אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו בִּצְדִיָּה וַיָּמֹת׃ (21) אוֹ בְאֵיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת־יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא גֹּאֵל הַדָּם יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ־בוֹ׃ (22) וְאִם־בְּפֶתַע בְּלֹא־אֵיבָה הֲדָפוֹ אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו כָּל־כְּלִי בְּלֹא צְדִיָּה׃ (23) אוֹ בְכָל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וַיַּפֵּל עָלָיו וַיָּמֹת וְהוּא לֹא־אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ׃ (24) וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה׃ (25) וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת־הָרֹצֵחַ

starb: so ist er ein Mörder. (19) Der Blutlöser, der tödte den Mörder; wenn er ihn trifft, kann er ihn tödten. (20) Und wenn er aus Haß ihn stößt, oder warf auf ihn mit Nachstellung, daß er starb, (21) Oder aus Feindschaft ihn schlug mit seiner Hand, daß er starb, so werde der Schläger getödter, ein Mörder ist er; der Blutlöser kann den Mörder tödten, wenn er ihn trifft. (22) Wenn er aber unversehens ohne Feindschaft ihn gestoßen, oder auf ihn geworfen irgend ein Geräthe, ohne Nachstellung. (23) Oder mit irgend einem Stein, durch den man sterben kann, ohne es zu sehen und ließ ihn auf ihn fallen, und er starb, er war ihm aber nicht feind und suchte seinen Schaden nicht: (24) So soll die Gemeinde richten zwischen dem Schläger und dem Blutlöser nach diesen Rechten. (25) Und die Gemeinde rette den

רש"י

אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ. שֶׁיְּהֵא בָהּ כְּדֵי לְהָמִית: (19) בפגעו בו. אֲפִילוּ בְּתוֹךְ עָרֵי מִקְלָט: (20) בצדיה. כְּתַרְגּוּמוֹ בְּכִמְנָא בְּמַאֲרָב: (22) בפתע. בְּאוֹנֶס, וְתַרְגּוּמוֹ בִּתְכֵיף שֶׁהָיָה סָמוּךְ לוֹ וְלֹא הָיָה לוֹ שָׁהוּת לְהִזָּהֵר עָלָיו: (23) בכל אבן אשר ימות בה. הִכָּהוּ: בלא ראות. שֶׁלֹּא רָאָהוּ: ויפל עליו. מִכָּאן אָמְרוּ הַהוֹרֵג דֶּרֶךְ יְרִידָה גּוֹלֶה דֶּרֶךְ עֲלִיָּה אֵינָה גוֹלֶה (מכות ז׳א):

noch so unbedeutend war, so heißt es hier, mit einem Holzstück, wodurch er getödtet werden kann. (19) בפגעו בו Wenn er ihn trifft, selbst in den Zufluchtsstädten — (20) בצדיה Im Hinterhalte. (22) בפתע Unfreiwillig, Onk. בתכיף plötzlich, es war keine Zeit, ihn zu warnen. (23) או בכל אבן Hat er ihn geschlagen, ohne ihn gesehen zu haben. ויפל עליו Hievon der Ausspruch (Tclm. Mak. 7): Wer Jemanden im Herab-

מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ׃ (26) וְאִם־יָצֹא יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה׃ (27) וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל

Todschläger von der Hand des Blutlösers, und die Gemeinde lasse ihn zurückbringen in die Stadt seiner Aufnahme, wohin er geflohen war, und darin bleibe er bis zum Tode des Hohenpriesters, den man gesalbt mit dem heiligen Oele. (26) Wenn aber der Todschläger hinaus geht über die Grenze der Stadt seiner Aufnahme, wohin er geflohen war. (27) Und es findet ihn der Blutlöser außerhalb der Grenze seiner Aufnahmestadt, und es tödtet der Blutlöser den Todschläger, so hat er keine

רש״י

(25) עד מות הכהן הגדול. שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם, והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל ולקצר את ימי החיים אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול, דבר אחר לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו: אשר משח אותו בשמן הקדש. לפי פשוטו מן המקראות קצרים הוא שלא פירש מי משחו, אלא כמו אשר משחו המושח אותו בשמן הקודש. ורבותינו דרשוהו במסכת מכות (שם י״ב) לראיית דבר, ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת הכהן גדול ומינו אחר תחתיו, ולאחר מיכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני, שנאמר אשר משח אותו, וכי הוא

steigen oder Herablassen eines Gegenstandes den Tod beibringt, der muß in die Zufluchtsstädte wandern; wenn dies aber beim Hinaufgehen geschah, nicht. (25) עד מות הכהן הגדול Der berufen ist, die göttl. Glorie unter den Israeliten heimisch zu machen, und ihr Leben zu verlängern; der Mörder aber verdrängt die Gottes-Glorie aus ihrer Mitte und kürzt ihr Leben, er ist daher nicht würdig, in der Gegenwart des Hohepriesters zu leben. Oder es bedeutet, der Hohepriester hätte beten sollen, daß so lange er lebt, Israel von solchem Unglück nicht betroffen werden möge. אשר משח אותו Dem Wortlaute nach ist diese Stelle kurz ausgedrückt, weil nicht steht, wer ihn gesalbt hat, es könnte heißen אשר משח המושח der zu salben berufen ist. Unsere Lehrer (Mak. 11) bemerken, wir entnehmen aus dieser Stelle, daß wenn der Hohepriester gestorben ist, bevor das Urtheil des Mörders gefällt war, ein Anderer an seiner Stelle gewählt wird, und erst nachher das Urtheil gefällt wurde, so durfte der Todschläger erst zurückkommen nach Ableben dieses zweiten Hohepriesters, denn es heißt אשר משח אותו; hat er

הַדָּם אֶת־הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ דָּם׃ (28) כִּי
בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן
הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב
הָרֹצֵחַ אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ׃ (29) וְהָיוּ
אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם
בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם׃ (30) כָּל־מַכֵּה נֶפֶשׁ
לְפִי עֵדִים יִרְצַח אֶת־הָרֹצֵחַ וְעֵד אֶחָד
לֹא־יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת׃ (31) וְלֹא־
תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר־הוּא
רָשָׁע לָמוּת כִּי־מוֹת יוּמָת׃ (32) וְלֹא־

Blutschuld. (28) Denn in der Stadt seiner Aufnahme soll er bleiben bis zum Tode des Hohenpriesters, und nach dem Tode des Hohenpriesters mag der Todschläger zurückkehren in das Land seines Eigenthums, (29) Und dies sei euch zur Rechtssatzung auf eure künftigen Geschlechter in all euren Wohnsitzen. — (30) Wer eine Person erschlägt, nach Aussage von Zeugen tödte man den Mörder; aber Ein Zeuge kann nicht aussagen gegen eine Person, daß sie sterbe. (31) Und ihr sollt kein Lösegeld nehmen für die Person eines Mörders, der schuldig ist des Todes, denn getödtet muß er werden. (32) Auch sollt ihr kein

רש"י

מוֹשְׁחוֹ לַכֹּהֵן אוֹ הַכֹּהֵן מָשַׁח אוֹתוֹ? אֶלָּא לְהָבִיא אֶת הַנִּמְשָׁח בְּיָמָיו שֶׁמַּחֲזִירוֹ בְּמִיתָתוֹ: (27) אין לו דם. הֲרֵי הוּא כְּהוֹרֵג אֶת הַמֵּת שֶׁאֵין לוֹ דָּם (מכות ז'): (29) בכל מושבותיכם. לָמַד שֶׁתְּהֵא סַנְהֶדְרִין קְטַנָּה נוֹהֶגֶת בְּחוּצָה לָאָרֶץ בְּכָל זְמַן שֶׁנּוֹהֶגֶת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: (30) כל מכה נפש וגו'. הַבָּא לְהָרְגוֹ עַל שֶׁהִכָּה אֶת הַנֶּפֶשׁ: לפי עדים ירצח. שֶׁיָּעִידוּ שֶׁבְּמֵזִיד וּבְהַתְרָאָה הֲרָגוֹ: ולא תקחו כופר. לא יִפָּטֵר בְּמָמוֹן (כתובות ל"ז): (32) ולא תקחו כופר

ihn denn zum Priester gesalbt? allein es lehrt, daß er nur nach Ableben des in seiner Zeit gesalbten Hohepriesters in seine Heimat zurückkehren darf. (27) אין לו דם Es ist so viel, wie wenn er einen Todten schlagen würde, der kein Blut mehr hat. (29) בכל מושבותיכם Es lehrt, daß die Institution des kleinen Synhedrions (aus 23 Gelehrten bestehend) auch außerhalb Palästinas stattfindet, solange sie in Palästina besteht, (30) כל מכה נפש Wer Jemand umbringen will, weil er einen Andern umgebracht hat. לפי עדים So soll man nach Aussage der Zeugen den Mörder wieder umbringen. sobald diese bezeugen, daß er ihn geflissentlich und trotz der Warnung umgebracht hat, (31) ולא תקחו כופר

תִקְחוּ כֹפֶר לָנוּס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן׃ (33) וְלֹא־תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת־הָאָרֶץ וְלָאָרֶץ לֹא־יְכֻפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדַם שֹׁפְכוֹ׃ (34) וְלֹא תְטַמֵּא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ

Lösegeld nehmen für das Fliehen in die Stadt seiner Aufnahme, daß er zurückkehre, zu wohnen im Lande vor dem Tode des Priesters. (33) Und ihr sollt nicht entweihen das Land, worin ihr seid, denn das Blut, das entweihet das Land, und das Land wird nicht versöhnt wegen des Blutes, das darin vergossen worden, als nur durch das Blut dessen, der es vergossen hat. (34) Und du sollst nicht verunreinigen das Land, worin ihr

רש״י

לנוס אל עיר מקלטו. לְמִי שֶׁנָּס אֶל עִיר מִקְלָט שֶׁהָרַג בִּשְׁגָגָה, אֵינוֹ נִפְטָר מִגָּלוּת בְּמָמוֹן לִיתֵּן כּוֹפֶר לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ טֶרֶם יָמוּת הַכֹּהֵן: לנוס. כְּמוֹ לְנָס (בשו״א ובקמ״ץ) כְּמוֹ ״שׁוּבֵי מִלְחָמָה״ (מיכה ב׳) שֶׁשָּׁבוּ מִן הַמִּלְחָמָה. וְכֵן ״נוּגֵי מִמּוֹעֵד״ (צפניה ג׳), ״כִּי מוּלִים הָיוּ״ (יהושע ה׳) כַּאֲשֶׁר תֹּאמַר שׁוּב עַל מִי שֶׁשָּׁב כְּבָר, וּמוּל עַל שֶׁמָּל כְּבָר, כֵּן תֹּאמַר לָנוּס עַל מִי שֶׁנָּס כְּבָר וְקוֹרְהוּ נוּס כְּלוֹמַר מוּבְרָח, וא״ת לָנוּס לִבְרוֹחַ וּתְפָרְשֵׁהוּ לֹא תִקְחוּ כֹּפֶר לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִבְרוֹחַ לְפָטְרוֹ מִן הַגָּלוּת, לֹא יָדַעְתִּי הֵיאַךְ יֹאמַר לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הֲרֵי עֲדַיִן לֹא נָס וּמֵהֵיכָן יָשׁוּב: (33) ולא תחניפו. אַל תַּרְשִׁיעוּ, כְּתַרְגּוּמוֹ:

Er soll nicht durch Geld befreit werden. (32) ולא תקחו כפר לנוס Wer in eine Freistadt flüchtet, weil er Jemanden unvorsätzlich erschlagen, wird durch Lösegeld nicht vom Exil frei, er darf vor dem Ableben des Hohepriesters in seinen Wohnort nicht zurückkehren. לנוס wie לָנָס für den Entflohenen, ähnl. (Micha 2, 8) שׁוּבֵי מלחמה den vom Kriege Zurückkehrenden; ebenso (Zef. 3, 18) נוגי ממועד die um die Festversammlung Trauernden; (Jos. 5): כי מֻלים היו, so wie du nun שוב sagst von demjenigen, der schon zurückgekehrt ist, und מול von dem, der schon beschnitten, so auch לנוס von dem, der schon entflohen ist. Es heißt nun נוס so viel wie מוברח der Geflüchtete. Wolltest du aber לנוס als Infinitiv nehmen, um zu fliehen, und unsern Satz so lesen: Du sollst kein Lösegeld annehmen von dem, der flüchtig werden soll, ihn vom Exil zu befreien; so verstände ich nicht das Zurückkehren, um im Lande zu wohnen, er ist ja noch nicht geflohen, woher soll er denn zurückkehren? (33) ולא תחניפו Ihr sollt über das Land keine Schuld bringen, Onk. ולא תחייבון.

אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ שביעי

לו (1) וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גִלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (2) וַיֹּאמְרוּ אֶת־אֲדֹנִי צִוָּה יְהוָה לָתֵת אֶת־הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּגוֹרָל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאדֹנִי צֻוָּה בַיהוָה לָתֵת אֶת־נַחֲלַת צְלָפְחָד אָחִינוּ לִבְנֹתָיו: (3) וְהָיוּ לְאֶחָד מִבְּנֵי שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרְעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֹּרַל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרֵעַ: (4) וְאִם־

wohnet, in dessen Mitte ich wohne; denn ich der Ewige wohne in der Mitte der Kinder Jisrael.

36. (1) Und es naheten sich die Stammhäupter vom Geschlechte der Söhne Gileads, des Sohnes Machir's, des Sohnes Menasche's, von den Geschlechtern der Söhne Josephs, und redeten vor Mosche und vor den Fürsten, den Stammhäuptern der Kinder Jisrael, (2) Und sprachen: Meinem Herrn hat der Ewige geboten, das Land durchs Loos zur Besitzung zu geben an die Kinder Jisrael, auch wurde meinem Herrn durch den Ewigen geboten, zu geben die Besitzung Zelaphchad's, unseres Bruders, an seine Töchter. (3) Werden sie nun einem von den Söhnen der (andern) Stämme der Kinder Jisrael zu Weibern, so geht ihre Besitzung ab von der Besitzung unserer Väter und wird hinzugefügt zu der Besitzung des Stammes, dem sie werden; und vom Loose unserer Besitzung geht es ab. (4) Auch wenn das

רש"י

לא תְּחַיְּבוּן: (34) אשר אני שוכן בתוכה. שֶׁלֹּא תַּשְׁכִּינִי אוֹתִי בְּטוּמְאָתָהּ: כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. אַף בִּזְמַן שֶׁהֵם טְמֵאִים, שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם:

לו (3) ונוסף על נחלת המטה. שֶׁהֲרֵי בְּנָהּ יוֹרְשָׁהּ וְהַבֵּן מִתְיַחֵס עַל שֵׁבֶט אָבִיו: (4) ואם יהיה

(34) אשר אני שוכן בתוכה Ihr sollt nicht wünschen, daß meine Göttlichkeit dort weile, solange das Land (durch Blutschuld) verunreinigt ist. שוכן בתוך בני ישראל Auch wenn sie sittlich unrein sind, weilt die Schechina dennoch unter ihnen.

36. (3) ונוסף על נחלת המטה Denn der Sohn beerbt sie und dieser wird zu seinem väterlichen Stamme gezählt. (4) ואם יהיה היובל

יִהְיֶה הַיֹּבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה
נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה
לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתֵינוּ יִגָּרַע
נַחֲלָתָן׃ (5) וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
עַל־פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן מַטֵּה בְנֵי־
יוֹסֵף דֹּבְרִים׃ (6) זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה
יְהוָה לִבְנוֹת צְלָפְחָד לֵאמֹר לַטּוֹב
בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אַךְ לְמִשְׁפַּחַת
מַטֵּה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים׃
(7) וְלֹא־תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מִמַּטֶּה אֶל־מַטֶּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת
מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
(8) וְכָל־בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ

Jobel sein wird für die Kinder Jisrael, bleibt ihre Besitzung hinzugefügt der Besitzung des Stammes, dem sie werden, und von der Besitzung des Stammes unserer Väter geht ihre Besitzung ab.
(5) Da gebot Mosche den Kindern Jisrael nach dem Befehle des Ewigen und sprach; Recht redet der Stamm der Söhne Josephs.
(6) Dies ists, was der Ewige geboten für die Töchter Zelaphchads indem er sprach: Dem, der wohlgefällt in ihren Augen, mögen sie zu Weibern werden, jedoch dem Geschlechte ihres väterlichen Stammes müssen sie zu Weibern werden,
(7) Daß nicht übergehe eine Besitzung der Kinder Jisrael von Stamm zu Stamm, denn Jeder soll der Besitzung des Stammes seiner Väter anhangen unter den Kindern Jisrael.
(8) Und jede Tochter, die eine Besitzung erbt unter den Stämmen der Kinder Jisrael, werde einem von dem Geschlechte des Stammes ihres Vaters

רש״י

היובל. מִכָּאן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עָתִיד הַיּוֹבֵל שֶׁיִּפְסוֹק: ואם יהיה היובל. כְּלוֹמַר אֵין זוֹ מְכִירָה שֶׁחוֹזֶרֶת בַּיּוֹבֵל שֶׁהַיְרוּשָׁה אֵינָהּ חוֹזֶרֶת. וַאֲפִילוּ אִם יִהְיֶה הַיּוֹבֵל, לֹא תַחֲזוֹר הַנַּחֲלָה לְשִׁבְטוֹ, וְנִמְצָא שֶׁנּוֹסֶפֶת עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם: (8) וכל בת יורשת נחלה. שֶׁלֹּא הָיָה בֵן לְאָבִיהָ:

R. Jehuda sagte, dies bezeugt, daß das Jobeljahr einst aufhören werde. — ואם יהיה היובל Das ist nicht wie ein Verkauf, welcher am Jobel zurückgeht, eine Erbschaft fällt selbst am Jobel nicht an seinen Stamm zurück, folglich wird dieses Erbgut dem Stamme, in welchem sie hineinheiraten, auch noch zugetheilt. (8) וכל בת יורשת נחלה Wenn nämlich ihr Vater keinen Sohn hinterläßt. —

תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו׃ (9) וְלֹא־תִסֹּב
נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר כִּי־אִישׁ
בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
מפטיר (10) כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
כֵּן עָשׂוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד׃ (11) וַתִּהְיֶינָה
מַחְלָה תִרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעָה
בְּנוֹת צְלָפְחָד לִבְנֵי דֹדֵיהֶן לְנָשִׁים׃
(12) מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי־מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף
הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי נַחֲלָתָן עַל־מַטֵּה
מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן׃ (12) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת
וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבֹת מוֹאָב
עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃

חזק

zum Weibe, damit die Kinder Jisrael erben Jeder die Besitzung seiner Väter, (9) Daß nicht übergehe eine Besitzung von einem Stamme zum andern Stamme; denn ein Jeder soll seiner Besitzung anhangen unter den Stämmen der Kinder Jisrael. (10) So wie der Ewige dem Mosche geboten, so thaten die Töchter Zelaphchads. (11) Und es wurden Machla, Thirza und Chogla und Milka und Noa, die Töchter Zelaphchads, den Söhnen ihrer Oheime zu Weibern. (12) (Männern) von den Geschlechtern der Söhne Menasche's, des Sohnes Josephs, wurden sie zu Weibern; und so blieb ihre Besitzung bei dem Stamme des Geschlechtes ihres Vaters. (13) Dies sind die Gebote und die Rechte, die der Ewige geboten durch Mosche den Kindern Jisrael in den Ebenen Moabs am Jarden von Jerecho.

רש"י

(11) מחלה תרצה וגו'. כאן מְנָאָן לְפִי גְדוּלָתָן זוֹ מִזּוֹ בְשָׁנִים וְנִשְּׂאוּ כְּסֵדֶר תּוֹלְדוֹתָן, וּבְכָל הַמִּקְרָא מְנָאָן לְפִי חָכְמָתָן, וּמַגִּיד שֶׁשְּׁקוּלוֹת זוֹ כְּזוֹ (ב"ב ק"כ)׃

חסלת פרשת מסעי׃

חזק׃

(11) מחלה תרצה וגו' Hier werden sie nach ihrem Alter gezählt, und nach dieser Ordnung heirateten sie; sonst werden sie nach ihrem Bildungsgrade angeführt, welches uns anzeigt, daß sie alle an Weisheit gleichwerthig waren.

סדר ההפטרות
לספר במדבר.

זַרְקָא סֶגּוֹל מֻנַּח רְבִיע פָּזֵר תְּלִישָׁא גְדוֹלָה קַדְמָא וְאַזְלָא תְּלִישָׁא קְטַנָּה מַהְפַּךְ פַּשְׁטָא זָקֵף קָטֹן זָקֵף גָּדוֹל דַּרְגָּא תְּבִיר מֵרְכָא טִפְּחָא אֶתְנַחְתָּא אַזְלָא גֵּרֵשׁ גֵּרְשַׁיִם יְתִיב פְּסִיק ׀ שַׁלְשֶׁלֶת יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ קַרְנֵי פָרָה מֵרְכָא כְּפוּלָה טִפְּחָא מֶתֶג מַקַּף־ סוֹף פָּסוּק:

שמות הטעמים לפי סדר הספרדים

זַרְקָא מַקַּף־שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא פָּזֵר גָּדוֹל יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ קַרְנֵי פָרָה גַּעְיָא תַּלְשָׁא אַזְלָא גֵּרִישׁ פָּסֵק ׀ רְבִיעַ שׁוֹפָר מְהוּפָּךְ קַדְמָא תְּרֵי קַדְמִין זָקֵף קָטֹן זָקֵף גָּדוֹל שַׁלְשֶׁלֶת שְׁנֵי גְּרִישִׁין תְּרֵי טַעֲמֵי דַּרְגָּא תְּבִיר מַאֲרִיךְ טַרְחָא אַתְנָח רָפֵא דָּגֵשׁ יְתִיב תַּרְצָא שְׁבוּלֶת שְׁבוּלֶת מַפִּיק בְּהֵא שְׁבָא גַּעְיָא שְׁבָא סוֹף פָּסוּק:

ואלה לפי סדר האיטליאני

זַרְקָא שְׁנֵי פָּזֵר גָּדוֹל קַרְנֵי פָרָה תַּלְשָׁא תַּרְסָא לְגַרְמֵיהּ ׀ רְבִיעַ פְּסִיק שַׁלְשֶׁלֶת קַדְמָא אַזְלָא זָקֵף גָּדוֹל זָקֵף קָטֹן שְׁנֵי גְּרִישִׁין תְּרֵין חוּטְרִין דַּרְגָּא תְּבִיר טַרְחָא מַאֲרִיךְ שׁוֹפָר עִלּוּי שׁוֹפָר הָפוּךְ שׁוֹפָר יְתִיב שְׁנֵי פַּשְׁטִין סָמִיךְ־אַתְנָח יֶרַח בֶּן יוֹמוֹ גֵּרֵשׁ סוֹף פָּסוּק:

ברכות קודם קריאת התורה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק:

ברכות לאחר קריאת התורה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. צוּר כָּל הָעוֹלָמִים. צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת. הָאֵל הַנֶּאֱמָן. הָאוֹמֵר

וְעוֹשֶׂה. הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם. שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק:

נֶאֱמָן אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ. וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם. כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ. וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:

שַׂמְּחֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ. וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ. בִּמְהֵרָה יָבוֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ. עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר. וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ. שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן דָּוִד:

לשבת

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

סדר ההפטרֹת לספר במדבר

הפטרת מחר חדש (שמואל א׳ כ׳ י״ח עד מ״ב)

כשחל ראש חדש ביום א׳ אומרים בשבת שלפניו זאת ההפטרה.

(יח) וַיֹּאמֶר־לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ וְנִפְקַדְתָּ כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ׃ (יט) וְשִׁלַּשְׁתָּ תֵּרֵד מְאֹד וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָּׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה וְיָשַׁבְתָּ אֵצֶל הָאֶבֶן הָאָזֶל׃ (כ) וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחִצִּים צִדָּה אוֹרֶה לְשַׁלַּח־לִי לְמַטָּרָה׃ (כא) וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר לֵךְ מְצָא אֶת־הַחִצִּים אִם־אָמֹר אֹמַר לַנַּעַר הִנֵּה הַחִצִּים מִמְּךָ וָהֵנָּה קָחֶנּוּ וָבֹאָה כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין דָּבָר חַי־יְהוָה׃ (כב) וְאִם־כֹּה אֹמַר לָעֶלֶם הִנֵּה הַחִצִּים מִמְּךָ וָהָלְאָה לֵךְ כִּי שִׁלַּחֲךָ יְהוָה׃ (כג) וְהַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וָאָתָּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ עַד־עוֹלָם׃ (כד) וַיִּסָּתֵר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ אֶל־הַלֶּחֶם לֶאֱכוֹל׃ (כה) וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ כְּפַעַם בְּפַעַם אֶל־מוֹשַׁב הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אַבְנֵר מִצַּד שָׁאוּל וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד׃ (כו) וְלֹא־דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרֶה הוּא בִּלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא טָהוֹר׃ (כז) וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מַדּוּעַ לֹא־בָא בֶן־יִשַׁי גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם׃ (כח) וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד מֵעִמָּדִי עַד־בֵּית לָחֶם׃ (כט) וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי נָא כִּי זֶבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִי אָחִי וְעַתָּה אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־אֶחָי עַל־כֵּן לֹא־בָא אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ׃ (ל) וַיִּחַר־אַף שָׁאוּל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן־נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי־בֹחֵר אַתָּה לְבֶן־יִשַׁי לְבָשְׁתְּךָ וּלְבֹשֶׁת עֶרְוַת אִמֶּךָ׃ (לא) כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשַׁי חַי עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אַתָּה וּמַלְכוּתֶךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן־מָוֶת הוּא׃ (לב) וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוּמַת מֶה עָשָׂה׃ (לג) וַיָּטֶל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכֹּתוֹ וַיֵּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הִיא מֵעִם אָבִיו לְהָמִית אֶת־דָּוִד׃ (לד) וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעִם הַשֻּׁלְחָן בָּחֳרִי־אָף וְלֹא־אָכַל בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לֶחֶם כִּי נֶעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלִמוֹ אָבִיו׃ (לה) וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וְנַעַר קָטֹן עִמּוֹ׃ (לו) וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ רֻץ מְצָא־נָא אֶת־הַחִצִּים אֲשֶׁר אָנֹכִי מוֹרֶה הַנַּעַר רָץ וְהוּא־יָרָה הַחֵצִי לְהַעֲבִרוֹ׃ (לז) וַיָּבֹא הַנַּעַר עַד־מְקוֹם הַחֵצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר וַיֹּאמֶר הֲלוֹא הַחֵצִי מִמְּךָ וָהָלְאָה׃ (לח) וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר מְהֵרָה חוּשָׁה אַל־תַּעֲמֹד וַיְלַקֵּט נַעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחִצִּים וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו׃ (לט) וְהַנַּעַר לֹא־

יָדַע מְאוּמָה אַךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר׃ (מ) וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כֵּלָיו
אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הָבֵיא הָעִיר׃ (מא) הַנַּעַר בָּא וְדָוִד קָם
מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב וַיִּפֹּל לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְּׁקוּ ׀ אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל׃ (מב) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ
לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהֹוָה לֵאמֹר יְהֹוָה יִהְיֶה ׀ בֵּינִי
וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעִי וּבֵין זַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם׃

קריאת מפטיר לשבת וראש חדש

בשבת ור"ח קדש מוציאין שני ספרים בראשון קורין שבעה גברי בפ' השבוע ואומרים קדיש לעילא. ובספר שני קורין למפטיר בפרשת פנחס׃

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ׃ עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃ פ

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהֹוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד׃ וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהֹוָה׃ וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה׃ וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהֹוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃

הפטרת שבת וראש חדש

ישעיה סימן ו' א' עד סוף הספר

(א) כֹּה אָמַר יְהֹוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי־זֶה בַיִת
אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי׃ (ב) וְאֶת־כָּל אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה
וַיִּהְיוּ כָל־אֵלֶּה נְאֻם־יְהֹוָה וְאֶל־זֶה אַבִּיט אֶל־עָנִי וּנְכֵה־רוּחַ וְחָרֵד עַל
דְּבָרִי׃ (ג) שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מַכֵּה אִישׁ־זוֹבֵחַ הַשֶּׂה עֹרֵף כֶּלֶב מַעֲלֵה
מִנְחָה דַּם־חֲזִיר מַזְכִּיר לְבֹנָה מְבָרֵךְ אָוֶן גַּם־הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם
וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נַפְשָׁם חָפֵצָה׃ (ד) גַּם אֲנִי אֶבְחַר בְּתַעֲלֻלֵיהֶם וּמְגוּרֹתָם
אָבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמֵעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי
וּבַאֲשֶׁר לֹא־חָפַצְתִּי בָּחָרוּ׃ (ה) שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהֹוָה הַחֲרֵדִים אֶל־דְּבָרוֹ
אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהֹוָה וְנִרְאֶה
בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ׃ (ו) קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל קוֹל יְהֹוָה
מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו׃ (ז) בְּטֶרֶם תָּחִיל יָלָדָה בְּטֶרֶם יָבוֹא חֵבֶל לָהּ
וְהִמְלִיטָה זָכָר׃ (ח) מִי־שָׁמַע כָּזֹאת מִי רָאָה כָּאֵלֶּה הֲיוּחַל אֶרֶץ בְּיוֹם
אֶחָד אִם־יִוָּלֵד גּוֹי פַּעַם אֶחָת כִּי־חָלָה גַּם־יָלְדָה צִיּוֹן אֶת־בָּנֶיהָ׃ (ט)

הַאֲנִ֨י אַשְׁבִּ֧יר וְלֹ֦א אוֹלִ֖יד יֹאמַ֣ר יְהוָ֑ה אִם־אֲנִ֧י הַמּוֹלִ֛יד וְעָצַ֖רְתִּי אָמַ֥ר
אֱלֹהָֽיִךְ׃ (י) שִׂמְח֧וּ אֶת־יְרוּשָׁלִַ֛ם וְגִ֥ילוּ בָ֖הּ כָּל־אֹהֲבֶ֑יהָ שִׂ֤ישׂוּ אִתָּהּ֙
מָשׂ֔וֹשׂ כָּל־הַמִּֽתְאַבְּלִ֖ים עָלֶֽיהָ׃ (יא) לְמַ֤עַן תִּֽינְקוּ֙ וּשְׂבַעְתֶּ֔ם מִשֹּׁ֖ד תַּנְחֻמֶ֑יהָ
לְמַ֧עַן תָּמֹ֛צּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּ֖ם מִזִּ֥יז כְּבוֹדָֽהּ׃ (יב) כִּֽי־כֹ֣ה ׀ אָמַ֣ר יְהוָ֗ה הִנְנִ֣י
נֹטֶֽה־אֵ֠לֶיהָ כְּנָהָ֨ר שָׁל֜וֹם וּכְנַ֧חַל שׁוֹטֵ֛ף כְּב֥וֹד גּוֹיִ֖ם וִֽינַקְתֶּ֑ם עַל־צַד֙
תִּנָּשֵׂ֔אוּ וְעַל־בִּרְכַּ֖יִם תְּשָׁעֳשָֽׁעוּ׃ (יג) כְּאִ֕ישׁ אֲשֶׁ֥ר אִמּ֖וֹ תְּנַחֲמֶ֑נּוּ כֵּ֤ן אָֽנֹכִי֙
אֲנַֽחֶמְכֶ֔ם וּבִירוּשָׁלִַ֖ם תְּנֻחָֽמוּ׃ (יד) וּרְאִיתֶם֙ וְשָׂ֣שׂ לִבְּכֶ֔ם וְעַצְמוֹתֵיכֶ֖ם
כַּדֶּ֣שֶׁא תִפְרַ֑חְנָה וְנוֹדְעָ֤ה יַד־יְהוָה֙ אֶת־עֲבָדָ֔יו וְזָעַ֖ם אֶת־אֹיְבָֽיו׃ (טו) כִּֽי־
הִנֵּ֤ה יְהוָה֙ בָּאֵ֣שׁ יָב֔וֹא וְכַסּוּפָ֖ה מַרְכְּבֹתָ֑יו לְהָשִׁ֤יב בְּחֵמָה֙ אַפּ֔וֹ וְגַעֲרָת֖וֹ
בְּלַהֲבֵי־אֵֽשׁ׃ (טז) כִּ֤י בָאֵשׁ֙ יְהוָ֣ה נִשְׁפָּ֔ט וּבְחַרְבּ֖וֹ אֶת־כָּל־בָּשָׂ֑ר וְרַבּ֖וּ
חַֽלְלֵ֥י יְהוָֽה׃ (יז) הַמִּתְקַדְּשִׁ֨ים וְהַמִּֽטַּהֲרִ֜ים אֶל־הַגַּנּ֗וֹת אַחַ֤ר אַחַת֙ בַּתָּ֔וֶךְ
אֹֽכְלֵי֙ בְּשַׂ֣ר הַחֲזִ֔יר וְהַשֶּׁ֖קֶץ וְהָעַכְבָּ֑ר יַחְדָּ֥ו יָסֻ֖פוּ נְאֻם־יְהוָֽה׃ (יח) וְאָנֹכִ֗י
מַעֲשֵׂיהֶם֙ וּמַחְשְׁבֹ֣תֵיהֶ֔ם בָּאָ֕ה לְקַבֵּ֥ץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִ֖ם וְהַלְּשֹׁנ֑וֹת וּבָ֖אוּ וְרָא֥וּ
אֶת־כְּבוֹדִֽי׃ (יט) וְשַׂמְתִּ֨י בָהֶ֜ם א֗וֹת וְשִׁלַּחְתִּ֣י מֵהֶ֣ם ׀ פְּלֵיטִ֡ים אֶֽל־הַגּוֹיִ֡ם
תַּרְשִׁ֞ישׁ פּ֥וּל וְל֛וּד מֹ֥שְׁכֵי קֶ֖שֶׁת תֻּבַ֣ל וְיָוָ֑ן הָאִיִּ֣ים הָרְחֹקִ֗ים אֲשֶׁ֨ר לֹא־
שָׁמְע֤וּ אֶת־שִׁמְעִי֙ וְלֹא־רָא֣וּ אֶת־כְּבוֹדִ֔י וְהִגִּ֥ידוּ אֶת־כְּבוֹדִ֖י בַּגּוֹיִֽם׃ (כ)
וְהֵבִ֣יאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶ֣ם ׀ מִכָּל־הַגּוֹיִ֣ם ׀ מִנְחָ֣ה ׀ לַיהוָ֡ה בַּסּוּסִים֩ וּבָרֶ֨כֶב
וּבַצַּבִּ֜ים וּבַפְּרָדִ֗ים וּבַכִּרְכָּר֔וֹת עַ֣ל הַ֥ר קָדְשִׁ֛י יְרוּשָׁלִַ֖ם אָמַ֣ר יְהוָ֑ה כַּאֲשֶׁ֣ר
יָבִ֣יאוּ בְנֵ֧י יִשְׂרָאֵ֛ל אֶת־הַמִּנְחָ֛ה בִּכְלִ֥י טָה֖וֹר בֵּ֥ית יְהוָֽה׃ (כא) וְגַם־מֵהֶ֥ם
אֶקַּ֛ח לַכֹּהֲנִ֥ים לַלְוִיִּ֖ם אָמַ֥ר יְהוָֽה׃ (כב) כִּ֣י כַאֲשֶׁ֣ר הַשָּׁמַ֣יִם הַ֠חֲדָשִׁים
וְהָאָ֨רֶץ הַחֲדָשָׁ֜ה אֲשֶׁ֨ר אֲנִ֥י עֹשֶׂ֛ה עֹמְדִ֥ים לְפָנַ֖י נְאֻם־יְהוָ֑ה כֵּ֛ן יַעֲמֹ֥ד
זַרְעֲכֶ֖ם וְשִׁמְכֶֽם׃ (כג) וְהָיָ֗ה מִֽדֵּי־חֹ֙דֶשׁ֙ בְּחָדְשׁ֔וֹ וּמִדֵּ֥י שַׁבָּ֖ת בְּשַׁבַּתּ֑וֹ יָב֤וֹא
כָל־בָּשָׂר֙ לְהִשְׁתַּחֲוֺ֥ת לְפָנַ֖י אָמַ֥ר יְהוָֽה׃ (כד) וְיָצְא֣וּ וְרָא֔וּ בְּפִגְרֵי֙ הָאֲנָשִׁ֔ים
הַפֹּשְׁעִ֖ים בִּ֑י כִּ֤י תוֹלַעְתָּם֙ לֹ֣א תָמ֔וּת וְאִשָּׁם֙ לֹ֣א תִכְבֶּ֔ה וְהָי֥וּ דֵרָא֖וֹן
לְכָל־בָּשָֽׂר׃

וְהָיָ֗ה מִֽדֵּי־חֹ֙דֶשׁ֙ בְּחָדְשׁ֔וֹ וּמִדֵּ֥י שַׁבָּ֖ת בְּשַׁבַּתּ֑וֹ יָב֤וֹא כָל־בָּשָׂר֙ לְהִשְׁתַּחֲוֺ֥ת
לְפָנַ֖י אָמַ֥ר יְהוָֽה׃

מנהג ספרדים אם חל ראש חדש ביום ש"ק וביום א' מוסיפין פסוק ראשון ואחרון של הפטרת מחר חדש:

הַפְטָרַת בְּמִדְבַּר.

בתרי עשר בהושע סימן ב׳

ב (א) וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר
וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־יֵאָמֵר לָהֶם לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל־חָי׃
(ב) וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן
הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֶאל׃ (ג) אִמְרוּ לַאֲחֵיכֶם עַמִּי וְלַאֲחוֹתֵיכֶם
רֻחָמָה׃ (ד) רִיבוּ בְאִמְּכֶם רִיבוּ כִּי־הִיא לֹא אִשְׁתִּי וְאָנֹכִי לֹא אִישָׁהּ וְתָסֵר
זְנוּנֶיהָ מִפָּנֶיהָ וְנַאֲפוּפֶיהָ מִבֵּין שָׁדֶיהָ׃ (ה) פֶּן־אַפְשִׁיטֶנָּה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ
כְּיוֹם הִוָּלְדָהּ וְשַׂמְתִּיהָ כַמִּדְבָּר וְשַׁתִּהָ כְּאֶרֶץ צִיָּה וַהֲמִתִּיהָ בַּצָּמָא׃ (ו)
וְאֶת־בָּנֶיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי־בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה׃ (ז) כִּי זָנְתָה אִמָּם הֹבִישָׁה
הוֹרָתָם כִּי אָמְרָה אֵלְכָה אַחֲרֵי מְאַהֲבַי נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי
שַׁמְנִי וְשִׁקּוּיָי׃ (ח) לָכֵן הִנְנִי־שָׂךְ אֶת־דַּרְכֵּךְ בַּסִּירִים וְגָדַרְתִּי אֶת־גְּדֵרָהּ
וּנְתִיבוֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא׃ (ט) וְרִדְּפָה אֶת־מְאַהֲבֶיהָ וְלֹא־תַשִּׂיג אֹתָם וּבִקְשָׁתַם
וְלֹא תִמְצָא וְאָמְרָה אֵלְכָה וְאָשׁוּבָה אֶל־אִישִׁי הָרִאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אָז
מֵעָתָּה׃ (י) וְהִיא לֹא יָדְעָה כִּי אָנֹכִי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר
וְכֶסֶף הִרְבֵּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבָּעַל׃ (יא) לָכֵן אָשׁוּב וְלָקַחְתִּי דְגָנִי בְּעִתּוֹ
וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֲדוֹ וְהִצַּלְתִּי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי לְכַסּוֹת אֶת־עֶרְוָתָהּ׃ (יב) וְעַתָּה
אֲגַלֶּה אֶת־נַבְלֻתָהּ לְעֵינֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאִישׁ לֹא־יַצִּילֶנָּה מִיָּדִי׃ (יג) וְהִשְׁבַּתִּי
כָּל־מְשׂוֹשָׂהּ חַגָּהּ חָדְשָׁהּ וְשַׁבַּתָּהּ וְכֹל מוֹעֲדָהּ׃ (יד) וַהֲשִׁמֹּתִי גַּפְנָהּ
וּתְאֵנָתָהּ אֲשֶׁר אָמְרָה אֶתְנָה הֵמָּה לִי אֲשֶׁר נָתְנוּ־לִי מְאַהֲבָי וְשַׂמְתִּים
לְיַעַר וַאֲכָלָתַם חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ (טו) וּפָקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת־יְמֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר
תַּקְטִיר לָהֶם וַתַּעַד נִזְמָהּ וְחֶלְיָתָהּ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאֹתִי שָׁכְחָה
נְאֻם־יְהוָֹה׃ (טז) לָכֵן הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ וְהֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר וְדִבַּרְתִּי עַל־
לִבָּהּ׃ (יז) וְנָתַתִּי לָהּ אֶת־כְּרָמֶיהָ מִשָּׁם וְאֶת־עֵמֶק עָכוֹר לְפֶתַח תִּקְוָה
וְעָנְתָה שָּׁמָּה כִּימֵי נְעוּרֶיהָ וּכְיוֹם עֲלוֹתָהּ מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם׃ (יח) וְהָיָה בַיּוֹם־
הַהוּא נְאֻם־יְהוָֹה תִּקְרְאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרְאִי־לִי עוֹד בַּעְלִי׃ (יט) וַהֲסִרֹתִי
אֶת־שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא־יִזָּכְרוּ עוֹד בִּשְׁמָם׃ (כ) וְכָרַתִּי לָהֶם
בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְעִם־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרֶמֶשׂ הָאֲדָמָה
וְקֶשֶׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה אֶשְׁבּוֹר מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁכַּבְתִּים לָבֶטַח׃ (כא) וְאֵרַשְׂתִּיךְ
לִי לְעוֹלָם וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים׃ (כב) וְאֵרַשְׂתִּיךְ
לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָֹה׃

בשופטים י"ג.

(ב) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ
עֲקָרָה וְלֹא יָלָדָה׃ ג וַיֵּרָא מַלְאַךְ־יְהֹוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־
נָא אַתְּ־עֲקָרָה וְלֹא יָלַדְתְּ וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן׃ ד וְעַתָּה הִשָּׁמְרִי נָא וְאַל־
תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא׃ ה כִּי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן
וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבָּטֶן
וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃ ו וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר
לְאִישָׁהּ לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים
נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ אֵי־מִזֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי׃
ז וַיֹּאמֶר לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־
תֹּאכְלִי כָּל־טֻמְאָה כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ׃
ח וַיֶּעְתַּר מָנוֹחַ אֶל־יְהֹוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ
יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָּד׃ ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים
בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה
וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ׃ י וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֵּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר
אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בַיּוֹם אֵלָי׃ יא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ
אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־
הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי׃ יב וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־יִּהְיֶה מִשְׁפַּט
הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ׃ יג וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהֹוָה אֶל־מָנוֹחַ מִכֹּל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי
אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֵר׃ יד מִכֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן
וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ וְכָל־טֻמְאָה אַל תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ תִּשְׁמֹר׃ (טו)
וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהֹוָה נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים׃
טז וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהֹוָה אֶל מָנוֹחַ אִם־תַּעְצְרֵנִי לֹא אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־
תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהֹוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא יָדַע מָנוֹחַ כִּי מַלְאַךְ יְהֹוָה הוּא׃ (יז)
וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל מַלְאַךְ יְהֹוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי יָבֹא דְבָרְיךָ וְכִבַּדְנוּךָ׃
יח וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהֹוָה לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא פֶלִאי׃ יט וַיִּקַּח
מָנוֹחַ אֶת גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל הַצּוּר לַיהֹוָה וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת
וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים׃ כ וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל
מַלְאַךְ יְהֹוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה׃
כא וְלֹא יָסַף עוֹד מַלְאַךְ יְהֹוָה לְהֵרָאֹה אֶל מָנוֹחַ וְאֶל אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע
מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהֹוָה הוּא׃ כב וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי
אֱלֹהִים רָאִינוּ׃ כג וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוּ חָפֵץ יְהֹוָה לַהֲמִיתֵנוּ לֹא־
לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת כָּל אֵלֶּה וְכָעֵת לֹא הִשְׁמִיעָנוּ
כָּזֹאת׃ כד וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ
יְהֹוָה׃ כה וַתָּחֶל רוּחַ יְהֹוָה לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל׃

הפטרת בהעלותך

(בתרי עשר בזכריה סימן ב׳ פ׳ י״ד עד סי׳ ד׳ פ׳ ח׳)

(יד) רני ושמחי בת־ציון כי הנני־בא ושכנתי בתוכך נאם־יהוה׃
(טו) ונלוו גוים רבים אל־יהוה ביום ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוכך
וידעת כי־יהוה צבאות שלחני אליך׃ (טז) ונחל יהוה את־יהודה חלקו
על אדמת הקדש ובחר עוד בירושלם׃ (יז) הס כל־בשר מפני יהוה כי
נעור ממעון קדשו׃ ג (א) ויראני את־יהושע הכהן הגדול עמד לפני
מלאך יהוה והשטן עמד על־ימינו לשטנו׃ (ב) ויאמר יהוה אל־השטן
יגער יהוה בך השטן ויגער יהוה בך הבחר בירושלם הלא זה אוד
מצל מאש׃ (ג) ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועמד לפני המלאך׃
(ד) ויען ויאמר אל־העמדים לפניו לאמר הסירו הבגדים הצאים מעליו
ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך והלבש אתך מחלצות׃ (ה)
ואמר ישימו צניף טהור על־ראשו וישימו הצניף הטהור על־ראשו
וילבשהו בגדים ומלאך יהוה עמד׃ (ו) ויעד מלאך יהוה ביהושע
לאמר׃ (ז) כה־אמר יהוה צבאות אם־בדרכי תלך ואם את־משמרתי
תשמר וגם־אתה תדין את־ביתי וגם תשמר את־חצרי ונתתי לך מהלכים
בין העמדים האלה׃ (ח) שמע נא יהושע | הכהן הגדול אתה ורעיך
הישבים לפניך כי־אנשי מופת המה כי־הנני מביא את־עבדי צמח׃
(ט) כי | הנה האבן אשר נתתי לפני יהושע על־אבן אחת שבעה עינים
הנני מפתח פתחה נאם יהוה צבאות ומשתי את עון הארץ־ההיא ביום
אחד׃ (י) ביום ההוא נאם יהוה צבאות תקראו איש אל־רעהו אל־תחת
גפן ואל־תחת תאנה׃ ד (א) וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר־
יעור משנתו׃ (ב) ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת
זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרתיה עליה שבעה ושבעה מוצקות
לנרות אשר על־ראשה׃ (ג) ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלה ואחד
על־שמאלה׃ (ד) ואען ואמר אל־המלאך הדבר בי לאמר מה אלה
אדני׃ (ה) ויען המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלוא ידעת מה־המה אלה
ואמר לא אדני׃ (ו) ויען ויאמר אלי לאמר זה דבר־יהוה אל־זרבבל
לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם־ברוחי אמר יהוה צבאות׃ (ז) מי־אתה
הר־הגדול לפני זרבבל למישר והוציא את־האבן הראשה תשאות חן
חן לה׃

הפטרת שלח

ביהושע סימן ב׳:

ב (א) וישלח יהושע בן־נון מן־השטים שנים אנשים מרגלים
חרש לאמר לכו ראו את־הארץ ואת יריחו וילכו ויבאו בית־אשה

זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה׃ (ב) וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה
אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר אֶת־הָאָרֶץ׃ (ג) וַיִּשְׁלַח
מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ
לְבֵיתֵךְ כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ׃ (ד) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי
הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנוֹ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה׃
(ה) וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגּוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצָאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָה הָלְכוּ
הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי תַשִּׂיגוּם׃ (ו) וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם
בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג׃ (ז) וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ
הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגָרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם׃
(ח) וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג׃ (ט) וַתֹּאמֶר אֶל־
הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ
וְכִי נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם׃ (י) כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה
אֶת־מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי
הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הַחֲרַמְתֶּם אוֹתָם׃ (יא)
וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת׃ (יב) וְעַתָּה
הִשָּׁבְעוּ־נָא לִי בַּיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם־אַתֶּם עִם־בֵּית
אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת׃ (יג) וְהַחֲיִתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־
אַחַי וְאֶת־אַחְוֹתַי וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת׃ (יד)
וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתֵּיכֶם לָמוּת אִם לֹא תַגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה
וְהָיָה בְּתֵת־יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ (טו) וַתּוֹרִדֵם בַּחֶבֶל
בְּעַד הַחַלּוֹן כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשָׁבֶת׃ (טז) וַתֹּאמֶר
לָהֶם הָהָרָה לֵּכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנַחְבֵּתֶם שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים
עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם׃ (יז) וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נְקִיִּם
אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ (יח) הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ אֶת־
תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בוֹ וְאֶת־אָבִיךְ
וְאֶת־אִמֵּךְ וְאֶת־אַחַיִךְ וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה׃ (יט)
וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם
וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־יָד תִּהְיֶה־בּוֹ׃ (כ) וְאִם־תַּגִּידִי
אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ (כא) וַתֹּאמֶר
כְּדִבְרֵיכֶם כֶּן־הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלֵכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת־תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן׃ (כב)
וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיְבַקְשׁוּ
הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצָאוּ׃ (כג) וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר
וַיַּעַבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־הַמֹּצְאוֹת אוֹתָם׃ (כד)
וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ׃

הפטרת קרח

בשמואל א׳ י״א עד י״ב כ״ב:

(יד) ויאמר שמואל אל־העם לכו ונלכה הגלגל ונחדש שם המלוכה: (טו) וילכו כל־העם הגלגל וימלכו שם את־שאול לפני יהוה בגלגל ויזבחו־שם זבחים שלמים לפני יהוה וישמח שם שאול וכל־אנשי ישראל עד־מאד: יב (א) ויאמר שמואל אל־כל־ישראל הנה שמעתי בקלכם לכל אשר־אמרתם לי ואמליך עליכם מלך: (ב) ועתה הנה־המלך ׀ מתהלך לפניכם ואני זקנתי ושבתי ובני הנם אתכם ואני התהלכתי לפניכם מנערי עד־היום הזה: (ג) הנני ענו בי נגד יהוה ונגד משיחו את־שור ׀ מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת־מי עשקתי את־מי רצותי ומיד־מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב לכם: (ד) ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא־לקחת מיד־איש מאומה: (ה) ויאמר אליהם עד יהוה בכם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד: (ו) ויאמר שמואל אל־העם יהוה אשר עשה את־משה ואת־אהרן ואשר העלה את־אבותיכם מארץ מצרים: (ז) ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני יהוה את כל־צדקות יהוה אשר־עשה אתכם ואת־אבותיכם: (ח) כאשר־בא יעקב מצרים ויזעקו אבתיכם אל־יהוה וישלח יהוה את־משה ואת־אהרן ויוציאו את־אבתיכם ממצרים וישבום במקום הזה: (ט) וישכחו את־יהוה אלהיהם וימכר אתם ביד סיסרא שר־צבא חצור וביד־פלשתים וביד מלך מואב וילחמו בם: (י) ויזעקו אל־יהוה ויאמר* חטאנו כי עזבנו את־יהוה ונעבד את־הבעלים ואת־העשתרות ועתה הצילנו מיד־איבינו ונעבדך: (יא) וישלח יהוה את־ירבעל ואת־בדן ואת־יפתח ואת־שמואל ויצל אתכם מיד איביכם מסביב ותשבו בטח: (יב) ותראו כי נחש מלך בני־עמון בא עליכם ותאמרו לי לא כי־מלך ימלך עלינו ויהוה אלהיכם מלככם: (יג) ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והנה נתן יהוה עליכם מלך: (יד) אם־תיראו את־יהוה ועבדתם אתו ושמעתם בקולו ולא תמרו את־פי יהוה והיתם גם־אתם וגם־המלך אשר־מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם: (טו) ואם־לא תשמעו בקול יהוה ומריתם את־פי יהוה והיתה יד־יהוה בכם ובאבתיכם: (טז) גם־עתה התיצבו וראו את־הדבר הגדול הזה אשר יהוה עשה לעיניכם: (יז) הלא קציר־חטים היום אקרא אל־יהוה ויתן קלות ומטר ודעו וראו כי־רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני יהוה לשאול לכם מלך: (יח) ויקרא שמואל אל־יהוה ויתן יהוה קלת ומטר ביום ההוא ויירא כל־העם מאד את־יהוה ואת־שמואל: (יט) ויאמרו כל־העם אל־שמואל התפלל בעד־עבדיך אל־יהוה אלהיך ואל־נמות כי־יספנו על־כל־חטאתינו רעה לשאל לנו מלך: (כ) ויאמר שמואל אל־העם

*ויאמרו קרי

אַל־תִּירָאוּ אַתֶּם עֲשִׂיתֶם אֵת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת אַךְ אַל־תָּסוּרוּ מֵאַחֲרֵי
יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבַבְכֶם׃ (כא) וְלֹא תָּסוּרוּ כִּי ׀ אַחֲרֵי הַתֹּהוּ
אֲשֶׁר לֹא־יוֹעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי־תֹהוּ הֵמָּה׃ (כב) כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ
בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם׃

הפטרת חקת

בשופטים סימן י"א:

א (א) וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִּבּוֹר חַיִל וְהוּא בֶּן־אִשָּׁה זוֹנָה וַיּוֹלֶד
גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח׃ (ב) וַתֵּלֶד אֵשֶׁת־גִּלְעָד לוֹ בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי־הָאִשָּׁה
וַיְגָרְשׁוּ אֶת־יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אָבִינוּ כִּי בֶּן־אִשָּׁה אַחֶרֶת
אָתָּה׃ (ג) וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֶחָיו וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב וַיִּתְלַקְּטוּ אֶל־יִפְתָּח
אֲנָשִׁים רֵיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ׃ (ד) וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל׃
(ה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד לָקַחַת
אֶת־יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב׃ (ו) וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָּנוּ לְקָצִין וְנִלָּחֲמָה
בִּבְנֵי עַמּוֹן׃ (ז) וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי
וַתְּגָרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי וּמַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה כַּאֲשֶׁר צַר לָכֶם׃ (ח)
וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח לָכֵן עַתָּה שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהָלַכְתָּ עִמָּנוּ
וְנִלְחַמְתָּ בִּבְנֵי עַמּוֹן וְהָיִיתָ לָּנוּ לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי גִלְעָד׃ (ט) וַיֹּאמֶר
יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם בִּבְנֵי עַמּוֹן וְנָתַן
יְהוָה אוֹתָם לְפָנָי אָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ׃ (י) וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־
יִפְתָּח יְהוָה יִהְיֶה שֹׁמֵעַ בֵּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃ (יא) וַיֵּלֶךְ
יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד וַיָּשִׂימוּ הָעָם אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקָצִין וַיְדַבֵּר
יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּצְפָּה׃ (יב) וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים
אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי וָלָךְ כִּי־בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי׃
(יג) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאֲכֵי יִפְתָּח כִּי־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי
בַּעֲלוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הָשִׁיבָה אֶתְהֶן
בְּשָׁלוֹם׃ (יד) וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן׃
(טו) וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת־
אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן׃ (טז) כִּי בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַד־יַם־
סוּף וַיָּבֹא קָדֵשָׁה׃ (יז) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים ׀ אֶל־מֶלֶךְ אֱדוֹם לֵאמֹר
אֶעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא
אָבָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקָדֵשׁ׃ (יח) וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסָב אֶת־אֶרֶץ אֱדוֹם
וְאֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּן בְּעֵבֶר אַרְנוֹן
וְלֹא־בָאוּ בִּגְבוּל מוֹאָב כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב׃ (יט) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
אֶל־סִיחוֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל נַעְבְּרָה־נָּא
בְאַרְצְךָ עַד־מְקוֹמִי׃ (כ) וְלֹא־הֶאֱמִין סִיחוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ

וַיֶּאֱסֹף סִיחוֹן אֶת כָּל עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בְּיָהְצָה וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל׃ (כא) וַיִּתֵּן
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת סִיחוֹן וְאֶת כָּל עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּם וַיִּירַשׁ
יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַהִיא׃ (כב) וַיִּירְשׁוּ אֵת כָּל־
גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וּמִן הַמִּדְבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן׃ (כג) וְעַתָּה
יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה
תִּירָשֶׁנּוּ׃ (כד) הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתוֹ תִירָשׁ וְאֵת
כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפָּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירָשׁ׃ (כה) וְעַתָּה הֲטוֹב
טוֹב אַתָּה מִבָּלָק בֶּן צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב הֲרוֹב רָב עִם יִשְׂרָאֵל אִם נִלְחֹם
נִלְחַם בָּם׃ (כו) בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶשְׁבּוֹן וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְעַרְעוֹר וּבִבְנוֹתֶיהָ
וּבְכָל הֶעָרִים אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אַרְנוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמַדּוּעַ לֹא־הִצַּלְתֶּם
בָּעֵת הַהִיא׃ (כז) וְאָנֹכִי לֹא חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עֹשֶׂה אִתִּי רָעָה לְהִלָּחֶם
בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן׃ (כח) וְלֹא
שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל דִּבְרֵי יִפְתָּח אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו׃ (כט) וַתְּהִי עַל־
יִפְתָּח רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֹר אֶת הַגִּלְעָד וְאֶת מְנַשֶּׁה וַיַּעֲבֹר אֶת מִצְפֵּה גִלְעָד
וּמִמִּצְפֵּה גִלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן׃ (ל) וַיִּדַּר יִפְתָּח נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר אִם־
נָתוֹן תִּתֵּן אֶת בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי׃ (לא) וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתִי
לִקְרָאתִי בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לַיהוָה וְהַעֲלִיתִהוּ עוֹלָה׃ (לב)
וַיַּעֲבֹר יִפְתָּח אֶל בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֶם בָּם וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיָדוֹ׃ (לג) וַיַּכֵּם
מֵעֲרוֹעֵר וְעַד בּוֹאֲךָ מִנִּית עֶשְׂרִים עִיר וְעַד אָבֵל כְּרָמִים מַכָּה גְּדוֹלָה מְאֹד
וַיִּכָּנְעוּ בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

הפטרת בלק (מיכה ה׳ ו׳ עד ו׳ ח׳)

(ו) וְהָיָה | שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת יְהוָה
כִּרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם׃ (ז)
וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאַרְיֵה בְּבַהֲמוֹת יַעַר
כִּכְפִיר בְּעֶדְרֵי־צֹאן אֲשֶׁר אִם־עָבַר וְרָמַס וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל׃ (ח) תָּרֹם
יָדְךָ עַל־צָרֶיךָ וְכָל־אֹיְבֶיךָ יִכָּרֵתוּ׃ ט וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה
וְהִכְרַתִּי סוּסֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהַאֲבַדְתִּי מַרְכְּבֹתֶיךָ׃ (י) וְהִכְרַתִּי עָרֵי אַרְצֶךָ
וְהָרַסְתִּי כָּל מִבְצָרֶיךָ׃ (יא) וְהִכְרַתִּי כְשָׁפִים מִיָּדֶךָ וּמְעוֹנְנִים לֹא יִהְיוּ־
לָךְ׃ (יב) וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמַצֵּבוֹתֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה
יָדֶיךָ׃ (יג) וְנָתַשְׁתִּי אֲשֵׁירֶיךָ מִקִּרְבֶּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ׃ (יד) וְעָשִׂיתִי בְּאַף
וּבְחֵמָה נָקָם אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמֵעוּ׃ ו (א) שִׁמְעוּ־נָא אֵת אֲשֶׁר
יְהוָה אֹמֵר קוּם רִיב אֶת הֶהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלֶךָ׃ (ב) שִׁמְעוּ
הָרִים אֶת רִיב יְהוָה וְהָאֵתָנִים מֹסְדֵי אָרֶץ כִּי רִיב לַיהוָה עִם־עַמּוֹ וְעִם־
יִשְׂרָאֵל יִתְוַכָּח׃ (ג) עַמִּי מֶה עָשִׂיתִי לְךָ וּמָה הֶלְאֵתִיךָ עֲנֵה בִי׃ (ד) כִּי

העלתיך מארץ מצרים ומבית עבדים פדיתיך ואשלח לפניך את־משה
אהרן ומרים: (ה) עמי זכר־נא מה־יעץ בלק מלך מואב ומה־ענה אתו
בלעם בן־בעור מן־השטים עד־הגלגל למען דעת צדקות יהוה: (ו) במה
אקדם יהוה אכף לאלהי מרום האקדמנו בעולות בעגלים בני שנה:
(ז) הירצה יהוה באלפי אילים ברבבות נחלי־שמן האתן בכורי פשעי
פרי בטני חטאת נפשי: (ח) הגיד לך אדם מה־טוב ומה־יהוה דורש
ממך כי אם־עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם־אלהיך:

הפטרת פנחס

(אם מטות ומסעי מחוברים קורין לפנחס דברי ירמיהו לקמן):

מלכים א׳ י״ח מ״ו עד סימן ב׳:

(מו) ויד יהוה היתה אל־אליהו וישנס מתניו וירץ לפני אחאב
עד־באכה יזרעאלה: יט (א) ויגד אחאב לאיזבל את כל־אשר עשה
אליהו ואת כל־אשר הרג את־כל־הנביאים בחרב: (ב) ותשלח איזבל
מלאך אל־אליהו לאמר כה־יעשון אלהים וכה יוספון כי־כעת מחר
אשים את־נפשך כנפש אחד מהם: (ג) וירא ויקם וילך אל־נפשו ויבא
באר שבע אשר ליהודה וינח את־נערו שם: (ד) והוא־הלך במדבר
דרך יום ויבא וישב תחת רתם אחת וישאל את־נפשו למות ויאמר ׀
רב עתה יהוה קח נפשי כי לא־טוב אנכי מאבתי: (ה) וישכב ויישן תחת
רתם אחד והנה־זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול: (ו) ויבט והנה
מראשתיו עגת רצפים וצפחת מים ויאכל וישת וישב וישכב: (ז) וישב
מלאך יהוה ׀ שנית ויגע־בו ויאמר קום אכל כי רב ממך הדרך: (ח)
ויקם ויאכל וישתה וילך בכח ׀ האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים
לילה עד הר האלהים חרב: (ט) ויבא־שם אל־המערה וילן שם והנה
דבר־יהוה אליו ויאמר לו מה־לך פה אליהו: (י) ויאמר קנא קנאתי
ליהוה ׀ אלהי צבאות כי־עזבו בריתך בני ישראל את־מזבחתיך הרסו
ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את־נפשי לקחתה:
(יא) ויאמר צא ועמדת בהר לפני יהוה והנה יהוה עבר ורוח גדולה
וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר
הרוח רעש לא ברעש יהוה: (יב) ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר
האש קול דממה דקה: (יג) ויהי ׀ כשמע אליהו וילט פניו באדרתו
ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה־לך פה אליהו:
(יד) ויאמר קנא קנאתי ליהוה ׀ אלהי צבאות כי־עזבו בריתך בני ישראל
את־מזבחתיך הרסו ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו
את־נפשי לקחתה: (טו) ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרכך מדברה
דמשק ובאת ומשחת את־חזאל למלך על־ארם: (טז) ואת יהוא בן־

נמשי תמשח למלך על־ישראל ואת־אלישע בן־שפט מאבל מחולה
תמשח לנביא תחתיך: (יז) והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא והנמלט
מחרב יהוא ימית אלישע: (יח) והשארתי בישראל שבעת אלפים כל־
הברכים אשר לא־כרעו לבעל וכל־הפה אשר לא־נשק לו: (יט) וילך
משם וימצא את־אלישע בן־שפט והוא חרש שנים־עשר צמדים לפניו
והוא בשנים העשר ויעבר אליהו אליו וישלך אדרתו אליו: (כ) ויעזב
את־הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה
אחריך ויאמר לו לך שוב כי מה־עשיתי לך: (כא) וישב מאחריו ויקח
את־צמד הבקר ויזבחהו ובכלי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו
ויקם וילך אחרי אליהו וישרתהו:

הפטרת מטות

ירמיה א׳ א׳ עד ב׳ ד׳:

וכשהן מחוברין פרשת מטות עם פרשת מסעי אז קורין זאת ההפטרה בש׳ פנחס וקורין שמעו דבר יי במטות ומסעי:

א (א) דברי ירמיהו בן־חלקיהו מן־הכהנים אשר בענתות בארץ
בנימן: (ב) אשר היה דבר־יהוה אליו בימי יאשיהו בן־אמון מלך
יהודה בשלש־עשרה שנה למלכו: (ג) ויהי בימי יהויקים בן־יאשיהו
מלך יהודה עד־תם עשתי־עשרה שנה לצדקיהו בן־יאשיהו מלך
יהודה עד־גלות ירושלם בחדש החמישי: (ד) ויהי דבר־יהוה אלי
לאמר: (ה) בטרם אצורך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך
נביא לגוים נתתיך: (ו) ואמר אהה אדני יהוה הנה לא־ידעתי דבר
כי־נער אנכי: (ז) ויאמר יהוה אלי אל־תאמר נער אנכי כי על־כל־
אשר אשלחך תלך ואת כל־אשר אצוך תדבר: (ח) אל־תירא מפניהם
כי־אתך אני להצלך נאם־יהוה: (ט) וישלח יהוה את־ידו ויגע על־פי
ויאמר יהוה אלי הנה נתתי דברי בפיך: (י) ראה הפקדתיך היום הזה
על־הגוים ועל־הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאביד ולהרוס לבנות
ולנטוע: (יא) ויהי דבר־יהוה אלי לאמר מה־אתה ראה ירמיהו ואמר
מקל שקד אני ראה: (יב) ויאמר יהוה אלי היטבת לראות כי שקד אני
על־דברי לעשתו: (יג) ויהי דבר־יהוה אלי שנית לאמר מה אתה ראה
ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו מפני צפונה: (יד) ויאמר יהוה אלי
מצפון תפתח הרעה על כל־ישבי הארץ: (טו) כי ׀ הנני קרא לכל־
משפחות ממלכות צפונה נאם־יהוה ובאו ונתנו איש כסאו פתח ׀ שערי
ירושלם ועל כל־חומתיה סביב ועל כל־ערי יהודה: (טז) ודברתי
משפטי אותם על כל־רעתם אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים
וישתחוו למעשי ידיהם: (יז) ואתה תאזר מתניך וקמת ודברת אליהם

את כל־אשר אנכי אצוך אל־תחת מפניהם פן־אחתך לפניהם׃ (יח)
ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחמות נחשת על־
כל־הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ׃ (יט) ונלחמו
אליך ולא־יוכלו לך כי־אתך אני נאם־יהוה להצילך׃ ב (א) ויהי דבר־
יהוה אלי לאמר׃ (ב) הלך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר יהוה
זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא
זרועה׃ (ג) קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה
תבא אליהם נאם־יהוה׃

הפטרת מסעי

ירמיה ב׳ ד׳ עד כ״ט

(ד) שמעו דבר־יהוה בית יעקב וכל־משפחות בית ישראל׃ (ה)
כה ׀ אמר יהוה מה־מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי
ההבל ויהבלו׃ (ו) ולא אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים
המוליך אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ ציה וצלמות בארץ
לא־עבר בה איש ולא־ישב אדם שם׃ (ז) ואביא אתכם אל־ארץ הכרמל
לאכל פריה וטובה ותבאו ותטמאו את־ארצי ונחלתי שמתם לתועבה׃
הכהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו
בי והנביאים נבאו בבעל ואחרי לא־יועלו הלכו׃ (ט) לכן עד אריב
אתכם נאם־יהוה ואת־בני בניכם אריב׃ (י) כי עברו איי כתיים וראו
וקדר שלחו והתבוננו מאד וראו הן היתה כזאת׃ (יא) ההימיר גוי
אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו בלוא יועיל׃ (יב) שמו שמים
על־זאת ושערו חרבו מאד נאם־יהוה׃ (יג) כי־שתים רעות עשה עמי
אתי עזבו מקור ׀ מים חיים לחצב להם בארות בארת נשברים אשר
לא־יכלו המים׃ (יד) העבד ישראל אם יליד בית הוא מדוע היה לבז׃
עליו ישאגו כפרים נתנו קולם וישיתו ארצו לשמה עריו נצתה מבלי
ישב׃ (טז) גם־בני־נף ותחפנס ירעוך קדקד׃ (יז) הלוא־זאת תעשה־
לך עזבך את־יהוה אלהיך בעת מוליכך בדרך׃ (יח) ועתה מה־לך
לדרך מצרים לשתות מי שחור ומה־לך לדרך אשור לשתות מי נהר׃
(יט) תיסרך רעתך ומשבותיך תוכחך ודעי וראי כי־רע ומר עזבך את־
יהוה אלהיך ולא פחדתי אליך נאם־אדני יהוה צבאות׃ (כ) כי מעולם
שברתי עלך נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעבוד כי על־כל־גבעה
גבהה ותחת כל־עץ רענן את צעה זנה׃ (כא) ואנכי נטעתיך שורק
כלה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה׃ (כב) כי אם־תכבסי
בנתר ותרבי־לך ברית נכתם עונך לפני נאם אדני יהוה׃ (כג) איך תאמרי
לא נטמאתי אחרי הבעלים לא הלכתי ראי דרכך בגיא דעי מה עשית

בִּכְרָה קַלָּה מְשָׂרֶכֶת דְּרָכֶיהָ׃ (כד) פֶּרֶה ׀ לִמֻּד מִדְבָּר בְּאַוַּת נַפְשׁוֹ שָׁאֲפָה
רוּחַ תַּאֲנָתָהּ מִי יְשִׁיבֶנָּה כָּל מְבַקְשֶׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּחָדְשָׁהּ יִמְצָאוּנְהָ׃
(כה) מִנְעִי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וּגְרוֹנֵךְ מִצִּמְאָה וַתֹּאמְרִי נוֹאָשׁ לוֹא כִּי אָהַבְתִּי
זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ׃ (כו) כְּבוֹשֶׁת גַּנָּב כִּי יִמָּצֵא כֵּן הוֹבִישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל
הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם׃ (כז) אוֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה
וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלִדְתָּנִי כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה
וְהוֹשִׁיעֵנוּ׃ (כח) וְאַיֵּה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יָקוּמוּ אִם יוֹשִׁיעוּךָ בְּעֵת
רָעָתֶךָ כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה׃

כאן מסיימין ההפטרה בקצת קהלות אבל הספרדים מדלגין ואומרים אלו הפסוקים.

ד (א) אִם־תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל ׀ נְאֻם־יְהוָה אֵלַי תָּשׁוּב וְאִם־תָּסִיר
שִׁקּוּצֶיךָ מִפָּנַי וְלֹא תָנוּד׃ (ב) וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי־יְהוָה בֶּאֱמֶת
בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה וְהִתְבָּרְכוּ בוֹ גּוֹיִם וּבוֹ יִתְהַלָּלוּ׃

והאשכנזים מדלגים ואומרים זה הפסוק:

ג (ד) הֲלוֹא מֵעַתָּה קָרָאתִי לִי אָבִי אַלּוּף נְעֻרַי אָתָּה׃

S H Markowitz